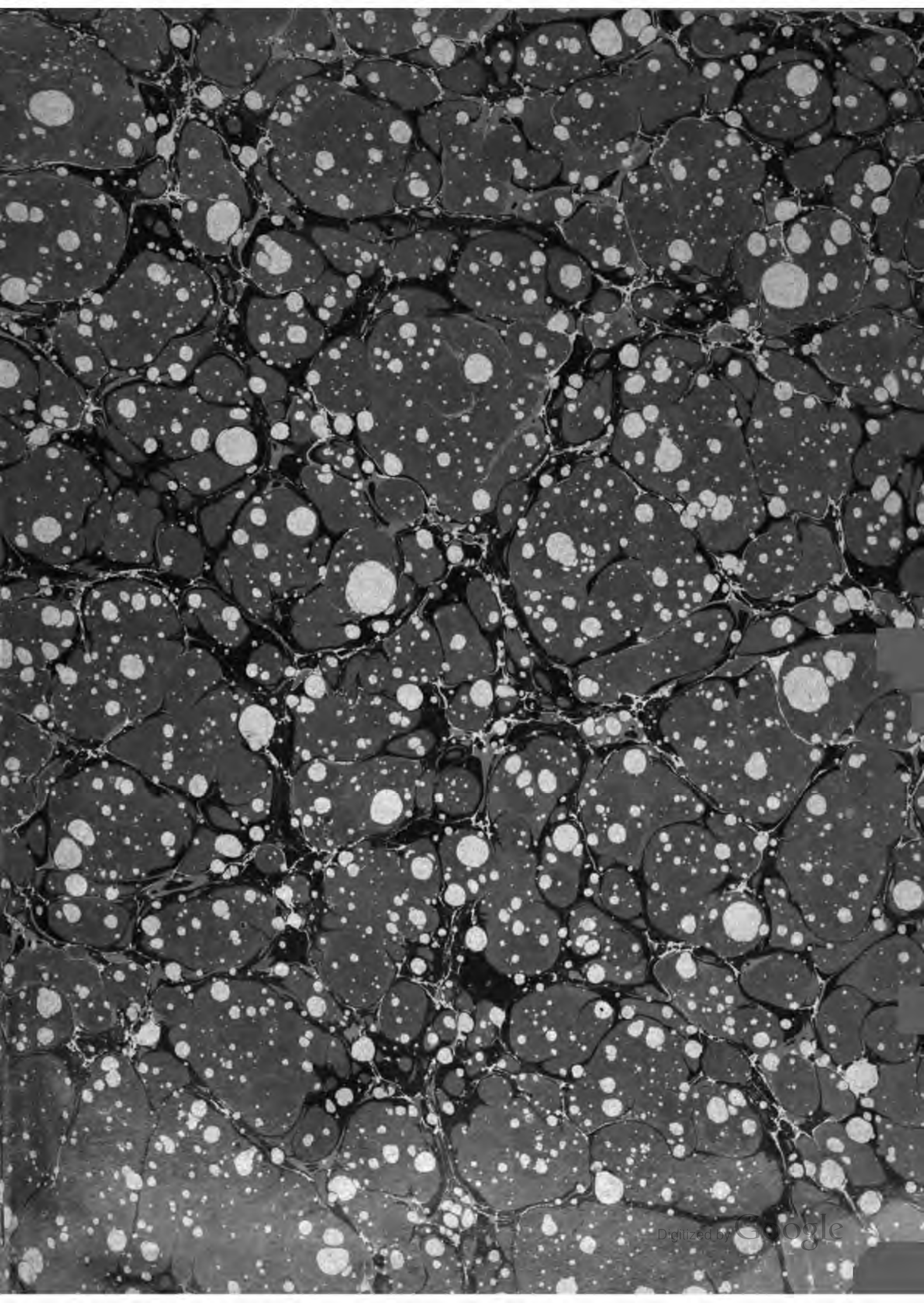

LELAND·STANFORD·JVNIOR·VNIVERSITY

MONVMENTA GERMANIAE HISTORICA

INDE AB ANNO CHRISTI QVINGENTESIMO
VSQVE AD ANNVM MILLESIMVM
ET QVINGENTESIMVM

EDIDIT

SOCIETAS APERIENDIS FONTIBVS
RERVM GERMANICARVM MEDII AEVI

EPISTOLARVM TOMI II PARS I

GREGORII I REGISTRI L. VIII—IX.

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCIII

GREGORII I PAPAE

REGISTRVM EPISTOLARVM

TOMI II PARS I.

LIBRI VIII—IX.

POST PAVLI EWALDI OBITVM

EDIDIT

LVDOVICVS M. HARTMANN.

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCIII

SIGNORUM EXPLICATIO.

De codicibus R et P cf. tom. I.

ϱ 1 = *Ambrosianus C 238 inf. s. X. (N. A. III p. 459: magnam partem ego, alia rogatu meo v. cl. Holder-Egger et Starzer contulerunt.)*

ϱ 2 = *Vaticanus Reginae 598 s. IX. (N. A. III p. 462: rogatu meo v. cl. Starzer contulit.)*

ϱ 3 = *Parisiensis 2278 s. X.*

ϱ* 1 = *Trevirensis 170 s. IX. (N. A. III p. 493 s.: Ewald contulit.)*

ϱ* 2 = *Berolinensis theol. 322 s. X. (N. A. III p. 488 s.: Ewald contulit.)*

ϱ* 3 = *Coloniensis 94 s. X. (N. A. III p. 489: Ewald contulit.)*

ϱ* 4 = *Guelferbytanus 75 s. XI. (N. A. III p. 493: nonnullos locos Ew. contulit.)*

C 1 = *Coloniensis 92 s. VIII ex. (N. A. III p. 466 s.: Ew. contulit.)*

C 2 = *Vaticanus Palatinus 266 s. IX. (N. A. III p. 468: Ew. et iterum rogatu meo v. cl. Tschiedel contulit.)*

C 3 = *Dusseldorpiensis B, 79 s. IX. (N. A. III p. 468 s.: Ew. contulit.)*

C 4 = *Parisiensis 14 500 s. X. (N. A. III p. 469: partem rogatu meo v. cl. Molinier contulit.)*

C 5 = *Guelferbytanus 75 s. XI. (N. A. III p. 469 s.: nonnullos locos Ew. contulit.)*

C* 1 = *Coloniensis 95 s. XII. (N. A. III p. 496.)*

Vat. E = *Vaticanus 621 s. X. (N. A. III p. 489 s.)* } *(plerasque varias lectiones ex editione Maur. sumpsimus.)*
Vat. F = *Vaticanus 622 s. X. (N. A. III p. 459 s.)*

IN NOMINE DOMINI INCIPIT
EPISTOLAE EX REGISTRO
DOMNI GREGORII
DE INDICTIONE I.

MENSE SEPTEMBRI INDICTIONE I.

VIII, 1.

Gregorius I papa Petrum, episcopum Corsicae (Aleriensem), ut idololatras conciliare christianae fidei pergat, hortatur. Solidos quinquaginta ad vestimenta baptizandis emenda mittit. De possessione quadam presbytero ecclesiae montis Negeugni reddita, de episcopio faciendo, de latore praesentium acolytho facto addit. *597, Sept.*

Codd. R et ϱ: Indictio I cap. 1.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 1; G: Lib. VII. ind. I ep. 2. — Iaffé Reg. 1488 (1123).

GREGORIUS PETRO EPISCOPO CORSICAE.

Susceptis epistolis fraternitatis vestrae magnas omnipotenti Deo gratias retulimus, quia de congregatione multarum animarum nos dignatus est relevare[1]. Et ideo fraternitas vestra sollicite studeat opus quod coepit auxiliante Domino ad perfectionem deducere; et sive eos qui aliquando fideles fuerunt, sed ad cultum idolorum neglegentia aut necessitate faciente reversi sunt, festinet[a] cum indicta[b] paenitentia aliquantorum dierum ad fidem reducere, ut reatum suum plangere debeant et tanto firmius teneant hoc, ad quod adiuvante Domino[c] revertuntur, quanto illud perfecte defleverint, unde discedunt, sive eos qui necdum baptizati sunt, ammonendo, rogando, de venturo iudicio terrendo, rationem quoque reddendo, quia ligna et lapides colere non debent[2], festinet fraternitas tua omnipotenti Domino congregare, ut in adventu eius cum districtus dies

In nomine *cet. om.* ϱ*, ϱ 1; *ita R 1.* Incipit Registrū Gregorii Inditione prima *ed. pr.*
Mense *cet. om.* ϱ*, ϱ 1; *ita R 1, qui:* sēp *abbrev.*

VIII, 1 titulum om. ϱ 1; Crisanto ēpō Spolitano *R* 1;* Anastasio ep. Antiocheno *(cf. ep. seq.) Vat. F (ed. M) et Vindob. 4372* — Corsica *R 1.* [a]) festinent *ϱ* 1. 4.* [b]) *ex* indicat *corr. R 1.* [c]) *ita* ϱ*, ϱ 1, *Vat. A;* auxiliante dn̄o *Vatic. D;* deo adiuvante *R 1.*

VIII, 1. Ex ep. VI, 22 apparet Petrum episcopum Aleriae fuisse. 1) Cf. quae noster de rusticis paganis in Sardinia degentibus mandat ep. IV, 23. 26 etc. 2) Cf. ep. VIII, 4 p. 7 n. 4.

iudicii venerit, in numero sanctorum possit tua sanctitas inveniri. Quod enim opus utilius et sublimius acturus es, quam ut de animarum vivificatione et collectione cogites et tuo Domino, qui tibi locum praedicandi dedit, inmortale lucrum reportes?

Transmisimus autem[d] fraternitati tuae quinquaginta solidos ad vestimenta eorum qui baptizandi sunt comparanda[3].

Presbytero ecclesiae quae in Negeugno[e] monte sita est[4] possessionem quam tua fraternitas petiit dari fecimus, ita ut quantum praestat tantum de solidis quos accipere consueverat minus accipiat[5]. Vestra autem fraternitas petiit, ut sibi episcopium[f6] in ecclesia, quae non longe ab eodem monte est, facere debeat. Quod omnino libenter accepi, quia quantum vicina fuerit, tantum prodesse animabus illic consistentibus amplius poterit.

Latorem vero praesentium pro intercessione sanctitatis vestrae acolitum fecimus; quem ad obsequia tua retransmisimus[g], ut, si in lucrandis[h] animabus amplius servierit, proficere amplius possit.

VIII, 2.

Gregorius I papa Anastasium, episcopum Antiochenum, incommoda fortiter ferre iubet. Addit de novis haereticorum turbis. Quae ipse barbarorum gladiis ac iudicum perversitate patiatur, breviter percurrit. *597, Sept.*

Codd. R et ϱ: Indictio I cap. 2.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 2; G: Lib. VII. ind. I. ep. 3. — Iaffé Reg. 1489 (1124).

GREGORIUS ANASTASIO EPISCOPO ANTIOCHIAE.

Suscepi epistolas suavissimae beatitudinis vestrae, quae pro verbis lacrimas pluebant[a]. Vidi namque in eis nubem more suo in altum volantem, sed quandam caliginem tristitiae ferentem nec penetrare in ipso exordio facile valui, unde et quo iret[b], quia pro ipsa quam dixi caligine ad plenum causas non intellexi. Hoc tamen sanctissimos vos
2. Tim. 3, 1 s. semper, sicut et facitis, reducere ad mentem decet, quod praedicator gentium dicit: 'In novissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati' et cetera, quae mihi labor est dicere et vobis non est necessarium[c] audire. Ecce in sancta senectute beatitudo vestra multis tribulationibus laborat. Sed perpendat, cuius sedem sedeat. Numquid non illius[1], cui voce veritatis dictum est:
Ioh. 21, 18. 'Cum senueris alius te cinget et ducet[d] quo non vis'? Sed haec dicens recolo, quod sanctitas vestra in multis adversitatibus etiam a iuventute desudavit. Cum bono ergo
Isa. 38, 15. rege dicat: 'Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animae meae'. Sunt autem

d) autem *om. ϱ 1.* e) Egengno *Vat. A.* f) *ita scr. Gussanv.;* episcopum *codd. omn.* g) *ita R 1;* transmisimus *cet. codd.* h) *ex* illucrandis *corr. R 1.*

VIII, 2 in titulo: Anthiociae *ϱ 1;* Antiocho *R 1;* Anthioceno *R* 1.* a) *ita R 1;* fluebant *cet. codd.* b) coiret (*pro* quo iret) *ϱ* 1. 4.* c) nobis necessarium non est *R 1.* d) et alius te cingit et ducit *ϱ* 1;* ducet *ex* ducit *ϱ 1.*

3) De vestibus baptismalibus cf. ep. V, 17 n. 5. VIII, 23. *4) De eadem basilica* in loco Nigeuno in possessione quae Cellas Cupias appellatur iuris s. R. eccl. *agitur ep. VI, 22.* *5) Cf. in* petitione dedicationis oratorii *(Diurn. f. 10) verba haec:* cui basilicę ad luminaria vel ad alimonias ibidem servientibus offero ill. et ill. *et in* responso *(f. 11):* donatione legitima, id est ill. et ill. vel ill. prestantes liberos a fiscalibus titulis solidos tot.

VIII, 2. De Anastasio cf. ep. I, 7 n. V, 41 n. *1) Scil. S. Petri, de cuius sede Antiochena cf. ep. V, 42 p. 337 n. 1. VII, 37 p. 486 n. 1.*

multi, qui delectationem suam, sicut scribitis, de nostris sibi vulneribus faciunt. Sed scimus, qui dixit: ‘Plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini’ (Ioh. 16, 20.). Ubi[e] et protinus adiunxit: ‘Sed tristitia vestra vertetur in gaudium’. Quia vero iam patimur praedicta, restat, ut etiam promissa sperare debeamus. Hi enim de quibus dicitis, quia ipsi addunt[f] onera, qui sublevare debuerunt, scio, quia illi sunt, qui veniunt in vestitu ovium et intus sunt lupi rapaces[2]. Sed tanto magis tolerandi sunt quanto nos non solum per malitiosam mentem, sed etiam per religiosum habitum persequuntur. In hoc autem, quod soli prae aliis habère appetunt, quod dignum non fuerat, ut vel cum fratribus haberent[g], nullo modo turbamur, quia in omnipotenti Deo confidimus, quod hi qui aliena appetunt etiam suis citius privantur[h]. Scimus enim qui dixit: ‘Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur’ (Luc. 14, 11 et 18, 14. Matth. 23, 12.). Et rursum[i] scriptum est: ‘Ante ruinam exaltatur[k] cor’ (Prov. 16, 18.).

His autem diebus, sicut invenio, nova hereticorum bella consurgunt, de quibus vestrae beatitudini iam antea scripsi[3], ita ut prophetas, evangelia[l] et dicta patrum omnia evacuare moliantur. Sed permanente vita vestrae sanctitatis in protectoris[m] nostri gratia speramus, quod eorum ora citius obmutescant, quae contra soliditatem veritatis aperta sunt; quia et quamlibet acuti gladii immittantur[n], cum saxum feriunt, fracti resiliunt. Hoc autem magna Dei omnipotentis est gratia, quod in ipsis, qui a sanctae ecclesiae doctrina divisi sunt, unitas non est, quia omne regnum in se divisum non stabit[4]. Et sancta ecclesia suptilius in sua semper eruditione instruitur, dum hereticorum quaestionibus impugnatur, ita ut aperte impleatur, quod per psalmistam contra hereticos de Deo dictum est: ‘Divisi sunt ab ira vultus[o] eius et adpropiavit cor illius[p]’ (Ps. 54, 22.). Nam dum ipsi in pravo errore suo dividuntur, cor nobis Dei adpropiat[q], quia eruditi adversitatibus intellectum eius suptilius invenimus.

Quae autem mala a barbarorum gladiis, quae a perversitate iudicum patimur, beatitudini vestrae narrare fugio, ne eius gemitum augeam, quem[r] minuere consolando debueram. Sed in his omnibus auctoris nostri me praecepta consolantur dicentis: ‘Haec locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis’ (Ioh. 16, 33.). Penso enim, quibus dictum est: ‘Haec est hora vestra et potestas tenebrarum’ (Luc. 22, 53.). Si ergo potestas lucis post erit[s], quia electis dictum est: ‘Vos estis lux mundi’ (Matth. 5, 14.), et sicut scriptum est: ‘Optinebunt eos iusti in matutino’ (Ps. 48, 15.), omne, quod in hora et potestate tenebrarum patimur, lugendum non est.

Indicat autem suavissima mihi sanctitas vestra, quod mecum, si potuisset fieri, sine carta et calamo loqui voluisset, et dolet, quod nobis orientis paene et occidentis spatium interiacet. Sed hoc[t] quod sentio verum, dico: et in carta mihi mens vestra sine carta loquitur, quia in verba[u] vestrae sanctitatis sola caritas sonat, et divisi locis[v] non sumus, quia[w] ex dono omnipotentis Domini dilectionis vinculo unum[x] sumus. Cur igitur accipere pennas columbae deargentatae[5] quaeritis, quas iam habetis? Pennae quippe eius sunt caritas Dei et proximi. Per ipsas enim sancta ecclesia evolat[y], per ipsas terrena omnia

e) Unde ϱ* *2. 3.* f) adducunt *ϱ 1.* g) habere *R 1.* h) *in* priventur *corr. ϱ 1.* i) rursus ϱ*. k) exaltabitur ϱ* *2. 3.* l) evangelica ϱ* *1. 4, sed corr.* ϱ* *4.* m) *ex* pectoris *corr.* ϱ* *2.* n) innitantur *ex* imitantur *corr. ϱ 1;* imitantur *R 1,* ϱ* *1. 4, sed in* inmittantur *corr. R 1:* mittantur ϱ* *2. 3;* minitantur *coni. Ew. In marg.* nota *add. ϱ 1.* o) vultis ϱ* *2. 3.* p) adpropriavit c. eius *R 1;* adpropiavit c. e. ϱ* *1;* appropinquavit cor illius *ϱ 1,* ϱ* *2. 3.* q) adpropriat ϱ* *1;* appropriat *ϱ 1.* r) quae ϱ* *1. 4.* s) *ita R 1, ϱ 1;* poterit ϱ* *1. 4;* postea erit ϱ* *2. 3,* t) *omitt.* hoc *R 1.* u) *R 1 corr. in* verbis. v) loci ϱ* *1. 4.* w) qui *R 1 ubi verba* qui *usque* sumus *in margine tantum adiciuntur.* x) *ita R 1;* non ϱ* *1. 4;* nexi *corrigit ex* n *cum rasura* ϱ* *2;* nexi *et* ϱ* *3;* on *post ras. un. litt., et suprascr.* con *ϱ 1.* y) volat *R 1.*

2) Cf. Matth. 7, 15. Cf. not. sequentem. *3) De Cyriaco Constantinopolitano agitur: cf. ep. VII, 24. 31.* *4) Cf. Marc. 3, 24.* *5) Cf. Ps. 67, 14. 54, 7.*

transcendit, quas si vestra sanctitas non haberet, ad me cum tanta[z] caritate per epistolas non venisset.

Rogo autem[a], ut pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam a malis omnibus pro vestra intercessione tueatur et citius me de tot procellis huius tempestatis eripiat atque in aeternae quietis litore[b] perducat.

Benedictiones[5] vero locupletissimas omnes, quae directae sunt, suscepi; quae mihi vir Dei pauper spiritu transmisisti, de quibus dicitis: Quid enim det pauper, nisi ea, quae paupera[c] sunt? Sed nisi vos per humilitatis spiritum pauperes essetis, benedictiones vestrae locupletes non fuissent.

Omnipotens Deus sua vos a malis omnibus protectione custodiat et, quoniam vita vestra bonis omnibus valde est necessaria, post longa adhuc tempora vos ad caelestis patriae gaudia perducat.

VIII, 3.

Gregorius I papa Donum, episcopum Messanensem, hortatur, ut Faustino, viro eloquentissimo, et quae pater eius Peltrasius pro sepultura ecclesiae Messanensi reliquerit, et mancipia per Sisinnium, defensorem eiusdem ecclesiae, inique adempta restituat.

597, Sept.

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 3.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 3; G: Lib. VII. ind. I. ep. 4. — Iaffé Reg. 1490 (1125).

GREGORIUS DONO EPISCOPO MESSANAE.

Filius noster Faustinus vir eloquentissimus[1] ad nos veniens questus nobis est, quod pater eius quondam Peltrasius aliqua vestrae[a] ecclesiae sepulturae suae gratia iuris alieni reliquerit. Et quidem, quid de hac re saeculi leges habeant, et ipse novit et nos audivimus: quia heres ad solvendum cogitur, si auctor eius vel[b] aliena legaverit[2]. Sed quia fraternitatem vestram lege Dei, non autem lege saeculi novimus vivere, valde mihi iniustum videtur, ut calix electrinus et puer, qui cuiusdam ecclesiae in possessione eius positae dioceseos Consentinae[c] ecclesiae esse perhibetur, a tua fraternitate teneatur. Cum enim et vir reverentissimus Palumbus[d][3], nunc episcopus, tunc vero archidiaconus, ita fuisse testatus est, vos omnino eius fidei credere et restituere aliena debuistis. Fibulam[e] vero auream quam praedictus vir moriens pariter reliquit, considerare, ut arbitror, debuistis, quae esset summa eius substantiae, si quid esset, unde hi quos reliquerat sustentari debuissent, et tunc pro sepultura eius accipere; quamvis nostrum institutum noveris nos antiquam consuetudinem nostram a nostra ecclesia omnino vetuisse nec cuiquam assensum praebere, ut loca humandi corporis pretio possint adipisci. Nam si gentiles[f], ut arbitramur, viri Sicimitae Abrahae pro Sara[g] mortua atque in loco proprio humanda sepulturam gratis optulerunt et vix magna eius importunitate coacti sunt, ut pretium de loco sepulturae perciperent, nos qui episcopi dicimur de

z) tante ϱ* 1. a) *hic fere in marg. add. ϱ* 1. 4:* rogavit pro infirmitate orare. b) licore *ex* liquore *corr.* ϱ 1. c) pauperis ϱ* 1.

VIII, 3 in titulo: Bono *R 1* — Meñsa *R 1;* Messa̅ ϱ *1;* Messalino *R* 1.* a) vestra ϱ *1,* ϱ* *1, sed corr.* ϱ *1.* b) *post* eius *ras.,* vel *om.* ϱ *1.* c) Constantine ϱ* *1. 4.* d) Pailumbus ϱ* *1.* e) tabulam ϱ *1.* f) *in marg. hic add.:* de pretio sepulturae ϱ* *1. 4.* g) *ex* Sarra *(ita* ϱ* *3) corr.* ϱ *1,* ϱ* *2.*

5) De hoc verbo cf. ep. VI, 58 n. 5.

VIII, 3. De Dono cf. ep. VI, 8 n. — 1) Idem commemoratur in ep. VII, 35. 2) Recte citant edd. C. I. VI, 37, 10; adde Inst. II, 20, 4. 3) De Palumbo, episcopo Consentiae, cf. ep. IX, 122. 134.

humandis fidelium corporibus pensa facere quid debemus[4]? Hoc ergo fraternitatis vestrae iudicio committimus[h].

[i]Hoc quoque nobis praedictus eloquentissimus vir questus est Sisinnium[5] defensorem ecclesiae tuae inrationabiliter iuri[k] suo mancipia competentia detinere. De quibus etiam iudicio sanctae memoriae Maximiani episcopi[6], ut ea detentator redderet, esse[l] asserit definitum, sed eorum restitutionem hactenus voluntarie distulisse[m]. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut, si manifeste causa iam iudicata est, quae statuta sunt compleantur. Alioquin[n] deputato executore ad fratris et coepiscopi nostri Secundini[7] partes fac ire[o] iudicium, ut, dum, cuius sint iuris mancipia de quibus quaestio vertitur, eius fuerit[p] sententia declaratum, nec hic praeiudicium nec ille videatur invidiam sustinere.

VIII, 4.

Gregorius I papa Brunichildae, reginae Francorum, significat pallium Syagrio, episcopo (Augustodunensi), petitum ab imperatoreque concessum variis de causis non ad ipsum Syagrium, sed ad Candidum, presbyterum suum, missum esse. Addit de simonia; de episcopis ex laicorum ordine non sumendis; de schismaticis reconciliandis; de idololatria opprimenda. De benivolentia in Augustinum episcopum collata gratias agit. Codicem expetitum mittit. *597, Sept.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 4.

Edd. M: Lib. IX. ep. 11; G: Lib. VII. ind. I. ep. 5. — Iaffé Reg. 1491 (1169).

GREGORIUS BRUNIGILDAE REGINAE FRANCORUM.

Quanta in omnipotentis Dei timore excellentiae vestrae mens soliditate firmata sit, inter alia bona, quae agitis, etiam in sacerdotum eius laudabiliter dilectione monstratis; et magna nobis fit de christianitate vestra laetitia, quoniam, quos venerantes ut famulos re vera Christi diligitis, augere honoribus studetis.

Decet enim vos, excellentissima filia[a], decet tales existere, ut subiectae possetis esse[b] dominatori[c]. In eo enim regnum potestatis[d] vestrae et subiectis gentibus confirmatis, in quo timori omnipotentis Domini mentis colla subicitis, et unde vosmetipsas servitio creatoris subditis, inde vobis vestros subditos ad servitium devotius obligatis.

Susceptis itaque epistolis vestris, valde nobis excellentiae vestrae studium placuisse signamus atque fratri[e] et coepiscopo nostro Syagrio[f1] pallium dirigere secundum

h) committet ϱ 1; comitti ϱ* 1. i) *add.* et ϱ* 2. 3. k) *ex* iure *corr.* ϱ 1 *et, ut videtur,* R 1; iure ϱ*. l) *ex* et se *corr.* ϱ 1; et se ϱ* 1. m) detulisse ϱ* 1. n) alioquid ϱ* 1. o) facere ϱ 1, ϱ* 1. p) fuerint ϱ* 1.

VIII, 4 in titulo: Brunigide *R 1;* Brnnichildę *R 3. R* 1;* Bruginildę ϱ 1. — *R 3 add. in marg.:* G. propter Augustum et Mellitum et ceteros ab ea iuvandos Brunihilde nondum infamatę talia concedit et scibit. Sed et ante facinora in multis, ut aiunt, ipsa erat ad bonum idonea. a) excellentissimae filiae *in omnibus msc. legitur praeter* ϱ 1: excellentissima filia. b) subiectae possetis ϱ* 1, subiecti possitis ϱ* 2. 3, *om.* esse; subiecta esse possitis *corr. ex* subiectę possetis ϱ 1. c) dominari ϱ*. d) potestati ϱ*. e) fratri *om.* ϱ* 1. f) Suagrio *R 1;* Siagrio ϱ 1 *(ex* Syagr.*) et* ϱ* 1.

4) Cf. Genes. 23. — Eadem fere scribit noster ep. VIII, 35. 5) Sisinni nomen, ut videtur, in Sicilia et Italia meridionali usitatum: cf. Marini pap. dipl. p. 109. 248 et ep. II, 28. X, 2. 6) De Maximiano, ep. Syracusano, a. 594 mortuo cf. ep. I 14a n. 1. V, 20 n. 1. 7) De Secundino, ep. Tauromenitano, cf. ep. I, 71 n. 4; an idem fuerit, cui noster Anastasii, episcopi Corinthi, causam iniunxit, (cf. ep. V, 57. 62) dubium est.

VIII, 4. De Brunichilda cf. ep. VI, 5 n. VI, 49 n. — 1) De Syagrio, ep. Augustodunensi, cf. ep. VI, 52 n.

[illegible] imperatoris, quantum [illegible], innotuit, prona [illegible] de praedicto fratre nostro [illegible] pertracta sunt, maxime vitam [illegible]. Et quid in fratre nostro [illegible] beneficimus, quia eum sacerdotis [illegible] Sed nec plurimae restiterunt, quae nos hoc [illegible] Primum equidem, quia is qui pallium ipsum [illegible]. Deinde quod non id[c] [illegible] intellegi. Extra hoc autem [illegible] largiri speciali petitione poposcerit [illegible] debemus, maxime [illegible] exigentibus causarum meritis et [illegible]. Sed tamen, ne vestrae excellentiae desiderium [illegible] velle differre[h], dilectissimo filio [illegible] pallium [illegible] diregendum iniungentes ei, ut vice [illegible]. Unde necesse est, ut ex opere supra[illegible] Syagrius[k] facta cum aliquantis suis episcopis [illegible] dare[m] presbytero, quatenus digne [illegible]

[illegible] creatoris nostri in fructu sit, christianitatis [illegible] qui sub regno vestro[n] est, ad sacrum [illegible] patrocinio personarum seu proximitatis [illegible] vel alterius sacri ordinis officium eligatur [illegible], ne, si[o], quod non optamus, honor venalis [illegible] heresis, quae[q] prima in ecclesia prodiit et [illegible] et regni vestri, quod absit, vires inminuat. [illegible] facinus est spiritum sanctum, qui omnia [illegible]

[illegible] sicut nostis, neophytum egregius praedicator ad sacerdotii regimen [illegible] vetat accedere[9], nullum ex laico patiamini episcopum [illegible]. Nam quale magister erit, qui discipulus non fuit? Aut quemadmodum ducatum gregi dominico praebeat, qui disciplinae pastoris subditus ante non fuerit?

a) [illegible] ϱ* 1. b) [illegible] ϱ 1. c) redemptori nostro R 3. d) R 3: nuntium dicit regine [illegible]. e) [illegible] ϱ* 1. f) id erad. R 1. g) vobis ϱ* 2. h) diffidere ϱ*, ϱ 1. i) [illegible] R 1 ϱ* 2. [illegible] ϱ* 1; [illegible] ϱ* 3; [illegible] ϱ 1. k) Suagrius R 1. Siagrius ϱ 1 (ex Syagr.) et ϱ* 1. l) [illegible] ϱ 1. m) [illegible] corr. ϱ 1. n) nostro ϱ* 1. o) nisi ϱ* 1. p) sacerdotis omn. codd., sed in [illegible] corr. ϱ 1. q) quam ϱ* 1. r) hase ϱ*, ϱ 1. s) in cura corr. ϱ* 2. t) nullum — [illegible] om. ϱ* 2. 3.

1) [illegible], ut videtur. Cf. ep. VIII, 6 n. 1. 2) Nota Gregorium hic consensum imperatoris requirere, de quo nihil scribebat, cum aliis episcopis, ne quidem cum Leandro Hispalensi pallium mitteret. Sed cf. ep. Vigilii papae a. 543 J-K. 912 et a. 546 J-K. 918. Loening, Gesch. d. D. Kirchenr. II p. 92 ss. — 3) Idem Iohannes commemoratur in ep. IX, 220. Fortasse idem est, qui in ep. II, 47 sedis nostrae notarius appellatur; cf. ib. n. 1. 4) Cf. ep. VI, 52 n. 5) De tribus capitulis cf. infra. — Cf. Diurn. f. 45: fidem autem quam in tuis epistolis breviter adscripsisti et f. 46: fidem autem fraternitatis tuae, quamvis in epistola quam direxisti subtiliter debuisses exponere. 6) Cf. Diurn. f. 47: pallii usum [illegible] ab apostolica sede sicut decuit poposcistis et not. praeced. Adde ep. V, 58. 60 et ib. p. 369 n. 4, ubi etiam petitio Childeberti regis commemoratur. 7) De Candido cf. ep. V, 31 p. 311 n. 3. 8) Cf. ep. V, 58 p. 369 n. 4. 9) Cf. 1. Tim. 3, 6.

Si cuius ergo talis vita constiterit, ut ad hunc[a] dignus sit ordinem promoveri, prius ministerio debet ecclesiae deservire, quatenus longae exercitationis usu videat, quod imitetur, et discat, quod doceat, ne forte onus regiminis conversionis novitas non ferat[b], et ruinae occasio de provectus inmaturitate consurgat[1].

Qualiter autem se excellentia vestra erga fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum[c] exhibuerit[2] quantamque illi[d] sibi Deo[e] aspirante caritatem impenderit, diversorum fidelium relatione cognovimus; pro quo gratias[f] referentes divinae potentiae misericordiam deprecamur, ut et hic vos sua protectione custodiat et, sicut inter homines, ita quoque et post multorum annorum tempora in aeterna faciat vita regnare.

Praeterea hos[g] quos ab unitate[h] ecclesiae scismaticorum error dissociat, ad unitatem pro vestra mercede studete concordiae[i] revocare. Nam non aliud in[k] ignorantiae suae hactenus caecitate volvunt[l], nisi ut ecclesiasticam fugiant disciplinam et perverse habeant, ut voluerint, vivendi licentiam; quia nec quid defendant nec quid sequantur, intellegunt. Nos autem Chalcedonensem[m] synodum, de qua illi sibi pestiferae nebulas[n] excusationis adsumunt, per omnia veneramur et sequimur et, si quis[o] de fide eius minuere aut addere aliquid[p] praesumpserit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labes inbibit, ut ignorantiae suae credentes universam ecclesiam atque omnes quattuor patriarchas non ratione sed malitiosa tantummodo mente refugiant, ita ut is qui ad nos a vestra[q] excellentia missus est, cum quaereretur a nobis, cur[r] universali ecclesia[s] separatus existeret, se ignorare professus est. Sed neque quid diceret neque quid audiret, valuit scire[3].

Hoc quoque pariter hortamur, ut et[t] ceteros subiectos vestros sub disciplinae debeatis moderatione restringere, ut idolis non immolent, cultores arborum non existant, de animalium capitibus sacrificia sacrilega non exhibeant[4], quia pervenit ad nos, quod multi Christianorum et ad ecclesias[u] occurrant et, quod dici nefas est, a culturis daemonum non abscedant. Quoniam vero omnino Deo nostro haec displicent et divisas mentes non possidet, providete, ut ab his debeant inlicitis salubriter coerceri, ne, quod absit, non eis ad ereptionem, sed ad poenam sacri fiat baptismatis sacramentum. Si quos igitur violentos[v], si quos adulteros, si quos fures vel aliis pravis actibus studere cognoscitis, Deum de eorum correctione placare[w] festinate, ut per[x] vos flagellum perfidarum gentium, quod, quantum videmus, ad multarum nationum vindictam excitatum est, non inducat, ne, si, quod non credimus, divinae ultionis iracundia sceleratorum[y] fuerit actione[z] commota, belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei praecepta non revocant[5]. Necesse est ergo, ut omni studio et oratione adsidua ad

a) adhuc *R 1.* b) conferat (*om.* non) *ϱ 1.* c) Agustinum *ϱ* 1.* d) ille *ϱ* 1.* e) Deo sibi *ϱ*.* f) grā *R 1.* g) *ex* hoc *corr.* eos *R 3.* h) *corr. in* unitatis *R 1.* i) concordiam *R 1.* k) ob *ante* aliud *suprascr. R 1; om.* in *ϱ*, ϱ 1.* l) volvuntur *codd. n.* m) Calcedonensem *R 1, ϱ 1;* Calcyd. *ϱ* 1;* Calcid. *ϱ* 2. 3.* n) nebulis *ϱ 1.* o) quid *ϱ 1.* p) quis (s *in ras.*) *ϱ 1;* quid *ϱ* 1.* q) nrā *R 1.* r) *exut corr. R 1.* s) ecclesię *R 1.* t) et *om. ϱ 1.* u) *R 1 corr.* ecclesia *in* ecclesiam. v) violentes *ϱ* 2. 3.* w) placere *ϱ 1, ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ 1, ϱ* 2.* x) super *ϱ* 2. 3.* y) sceleratori *R 3.* z) actio *ϱ* 2. 3.*

1) Cf. ep. V, 58 p. 370 n. 1. *2) Cf. ep. VI, 57.* *3) De tribus capitulis in Galliis cf. ep. V, 59 n. 1.* *4) De hoc ritu cum apud alios Germanorum populos tum apud Langobardos et Francos usitato cf. Mone, Gesch. des Heidenthums im nördl. Eur. (Creuzer, Symbolik V—VI) § 96 (tom. II p. 198 ss.). § 89 ss. passim. § 85 (p. 86 ss.). Maurini locum Agathiae hist. I, 7 citant, ubi de Alemannis disserit: 'δένδρα τε γάρ τινα ἱλάσκονται καὶ ῥεῖθρα ποταμῶν καὶ λόφους καὶ φάραγγας καὶ τούτοις ὥσπερ ὅσια δρῶντες ἵππους τε καὶ βόας καὶ ἄλλα ἄττα μυρία καρατομοῦντες ἐπιθειάζουσιν'. Cf. ep. VIII, 1. 19. 29. Greg. dial. III, 27. 28. L. Lang. Liutpr. 84. Concil. Turon. a. 567 c. 22; Autissiod. c. 1. Acta S. Barbati (Troya, c. d. II p. 506.)* *5) De Avaris noster videtur scribere; cf. Paul. diac. IV, 11:* Hunni quoque, qui et Abares dicuntur, a Pannonia in Turingam ingressi, bella gravissima cum Francis gesserunt. Brunichildis tunc regina cum nepotibus adhuc puerulis Theudeperto et Theuderico regebat Gallias, a quibus accepta Hunni pecunia revertuntur ad propria. *Cf. etiam ep. IX, 154.*

[illegible] omnibus [illegible] est et [illegible] nunquam [illegible] persecutionem nec periculum [illegible] nec [illegible]

[illegible] praesentium [illegible] filii nostri Candidi pres-[illegible] esse participes festinamus. [illegible] custodiat atque a perfidis gentibus regnum ve-[illegible] per longa annorum curricula ad gaudia [illegible]

[illegible] INDICTIONE I.

VIII, 5.

[illegible] Lunensi monasterii ab eo fundati SS. Petro et [illegible] concedit.

597. Oct.

[illegible]
[illegible] — Iaffé Reg. 1492 (1129).

[illegible] VENANTIO EPISCOPO LUNENSI.

[illegible] quae habetur[a] in subditis, intra civi-[illegible] Dei pro vestra devotione [illegible] principis et sanctorum martyrum [illegible] desideras consecrari. Et ideo, frater [illegible] data primitus a fraternitate tua [illegible] unum habentem uncias VI, patenam [illegible] II[d], coopertorium super altare unum, lecta [illegible] capita XX, in ferramentis[e] capita XXX, in caespite [illegible] constitutum[f] territorio Lunensi miliario [illegible] iuxta fluvium Macram[h] cum servis duobus, id est [illegible] II tantum, gestisque municipalibus[m] allegatis[n], [illegible] publica[o] sollemniter consecrabis, et cetera [illegible]

[illegible] de Calcidonensem concilio — de cultoribus [illegible]

[illegible] 1 om. ϱ* 1. 4.

VIII, 5. [illegible] b) fratres carissimi ϱ* 1. 4. c) unc *in ras. R 1.* d) [illegible] e) ferramenta ϱ*, Vatic. E. f) in *add. R 1.* g) plus minus [illegible] plu *abbr. cet.* h) *ex* f. quam Macram [illegible] f. Macha *Vat. F.* i) Maurum et Ioham ϱ 1; [illegible] k) *ex* vobe *corr.* boum *R 1.* l) pariter [illegible] m) [illegible] *Vat. E.* n) alligata *aut* allegata *codd. praeter R 1* [illegible] o) [illegible] missas publicas ϱ* 1; missis publicis *in ras.* ϱ 1.

VIII, 5. [illegible] Diurni 11 (responsum oratorii dedicandi). — *De [illegible] Diurni 11 sequuntur haec:* ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisteria construantur nec presbiterum constituas cardinalem, sed et si missas fieri sibi fortasse maluerit, a dilectione tua noverit presbiterum postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus praesumatur, sanctuaria vero suscepta sui cum reverentia collocabis.

MENSE NOVEMBRIO INDICTIONE I.

VIII, 6.

Gregorius I papa Amos, episcopo Hierosolymitano, mandat, ut Petrum acolythum, qui excommunicatione affectus Constantinopoli fugerit, comprehendi iubeat Romamque comprehensum inventa occasione mittat. *597, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 6.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 6; G: Lib. VII. ind. I. ep. 7. — Iaffé Reg. 1493 (1127).

GREGORIUS AMOS EPISCOPO HIEROSOLIMORUM.

Cum[a] fraternitatem vestram confidamus canonum statuta et vigorem diligere[b] disciplinae, ne clerici nostri[c] vobis ad evitandam[d] districtionem ecclesiastici[e] ordinis falsitas subripere valeat, eius culpam sanctitati vestrae indicare prospeximus, ut sollicitudine vestra disciplinae possit summitti, quam refugit. Comperimus autem, quod Petrus acolitus, quem dilectissimo filio nostro Sabiniano diacono[1] responsa ecclesiastica facienti observare in urbe regia feceramus, fugiens ad vestram ecclesiam venerit. Quod si verum est, in tuto[f] eum facere[g] fraternitas vestra et inventa[h] huc studeat occasione remittere; aut si forte hoc metuens a vestra discessit ecclesia et per diversa loca, ne comprehendi valeat, latitat, in omnibus parochiis vestris, ut diligenter requiratur, iniungite et inventum ad nos, sicut praefati sumus, transmittite[i]. Quem etiam volumus per vos, quia sit communione privatus, agnoscere, nec dominici corporis ac sanguinis, quousque ad nos redeat, audeat mysteria sumere, nisi forte vicino mortis insistente periculo[k].

VIII, 7.

Gregorius I papa Leoni, episcopo Catanensi, scribit de quarta reditus ecclesiastici parte inter clericos pro merito dividenda. *597, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 7.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 7; G: Lib. VII. ind. I. ep. 8. — Iaffé Reg. 1494 (1128).

GREGORIUS LEONI EPISCOPO CATENENSIUM.

Ad hoc locorum gradus rationis ordo distinxit et iudicia esse constituit, ut nec praepositi in opprimendos se frustra valeant occupare subiectos nec subiectis iterum contra suos praepositos effrenata sit resultandi licentia[a]. Et ideo quia per quintam decimam nuper indictionem[1] elapsam ecclesiae tuae acoliti dato contra te capitulari[2]

Mense *cet.:* nobembrio *R 1;* nov̄ *vel* novbri *abbr. cet. codd.* — I. *om.* *ϱ* 1. 4.*

VIII, 6 in titulo: Hyerosolimorum *ϱ 1;* Ierosolimorum *R* 1.* a) Dum *R* 1.* b) *ita ϱ* 2. 3 et ex* dirigere *corr. ϱ 1;* dirigere *R 1. ϱ* 1. 4.* c) *post* ne *ras. ϱ 1; pro* ne clerici nostri *scribit R 1* nec in nostris (s *post add.*) d) ad ebitan *ϱ* 1;* ad debitam *ϱ* 2. 3.* e) ecclesiasticis *ϱ* 1.* f) toto *ϱ 1. ϱ* 1. 2, sed corr. in* tuto *ϱ* 2; R 1 post* in *supra rasuram scribit* venire, *om.* tuto. g) *R 1 supra rasuram:* faciat. h) invento *ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2.* i) transmitte *ϱ* 1.* k) *ϱ* 1. 4 add. in marg.:* de prohibitione corporis ac (et *ϱ* 4*) sanguinis dni.

VIII, 7 in titulo: Catenensium *R 1;* Cathanensium *ϱ 1, ϱ* 1. 4, R* 1;* Cathenensium *ϱ* 2. 3.* a) laetitia *ϱ*.*

VIII, 6. De Amos cf. ep. VII, 29 n. 4. — Verba cum *usque* disciplinae *repetuntur in falsa epist. apud Reginon. de synod. caus. l. II. app. I c. 31.* *1) De Sabiniano apocrisiario non multo ante Romam reverso cf. ep. III, 51 n. 3. VII, 25 n. 1.*

VIII, 7. De Leone cf. ep. I, 70 p. 90 n. 3. IV, 34 n. VI, 45 n. — 1) 596 Sept. 1 — 597 Sept. 1. 2) Idem verbum occurrit in ep. I, 39a. I, 40. XIII, 47.

quaedam conquesti sunt, ne aut in tuae fraternitatis invidia remanerent aut illos in suis videremur petitionibus non audire, dilectissimo filio nostro Cypriano[b] diacono[3] ea suptiliter inquirenda mandavimus; qui iniuncta cognoscens, quid de capitulo unoquoque decreverit, inquisitioni nostrae est suptilius patefactum. Et quia inter alia de quarta portione[4] clerus hoc tenendum statuit, ut unam portionem hi qui in sacro loco sunt positi et reliquas duas clerus accipiat, et latores praesentium Donatus presbyter nec non et Theodosianus atque Viator diacones[c] aliorum quoque qui in sacrato[d] sunt ordine constituti relationem ad nos deferentes conquesti sunt hoc contra antiquam consuetudinem in suo gravamine praeiudicialiter statutum, quippe quia de eadem quarta semper duas se partes et tertiam clerum perhibent consecutum, et petiverunt, ne haec diffinitio[e] in suo praeiudicio permaneat[f]. Sed nos hoc fraternitatis tuae dispositioni oportere praevidimus committendum; volumus ergo, ut, quicquid ecclesiae tuae ex reditu vel quolibet alio titulo fortassis accesserit, quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare atque eam secundum Dei timorem presbyteris, diaconibus ac clero[g], ut tibi visum fuerit, discrete dividere, ita sane, ut unicuique, si[h] meritum laboris exegerit, libera tibi sit iuxta quod provideris[i] largiendi licentia, quatenus et hi qui merentur etiam temporali se sentiant commodo consolari[k] et alii adiuvante Domino eorum ad melius contendant imitatione proficere[l].

VIII, 8.

Gregorius I papa Vitalianum, episcopum Sipontinum, vehementer incusat, quod Tulliani, quondam magistri militiae, filiam monasterium deserere siverit, iubetque, ut una cum Sergio defensore eam retrahat. *597, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 8.

Edd. M: Lib. VIII. ep. 8; G: Lib. VII. ind. I. ep. 9. — Iaffé Reg. 1495 (1129).

GREGORIUS VITALIANO EPISCOPO SIPONTINO.

Si custos religiosi habitus aut esse nosses episcopus, filiae[a] gloriosae memoriae Tulliani magistri[b] militiae[1] te illic posito nec[c] proiectis religiosis vestibus ad saecularem reverti habitum, nec ad nos licuisset perversam epistolam destinare. Sed quia nimia desidia ac torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad praesens[d] inlicita impune commissa est. Nam si[e], sicut praefati sumus[f], sollicitus extitisses, prius ad nos ultio mulieris

b) Cipriano *R 1.* c) diaconus *ϱ* 2. 3.* d) sarato *ϱ* 1. 2.* e) definitio *ϱ 1.* f) permaneant *ϱ 1. ϱ* 1.* g) *pro* ac clero *scribit R 1* acolis. h) sicut *ϱ* 2. 3, ut videtur.* i) *ita R 1;* praev. *cet. codd. n.* k) consolatur *ϱ* 1;* conso latos *ϱ 1.* l) *ϱ* 1. 4 in marg. add.:* de partione rerum.

VIII, 8 in titulo: Sypontino *ϱ 1;* Siponti *ϱ* 4;* Sepontino *R* 1.* a) filiam *ϱ 1;* filia *corr. in* filiam *ϱ* 2.* b) magister *ϱ* 1;* magisteri, *sed corr. R 1.* c) ne *ϱ 1, R 1, ϱ* 1, sed ϱ 1, R 1 corr. in* nec. d) appresens *ϱ 1, ϱ* 1, sed corr. ϱ 1.* e) si *om. codd.* f) *add.* si *ϱ* 2. 3 et om., sed post. add. ϱ 1.*

3) De Cypriano rectore patrimonii Siciliae cf. ep. III, 55 n. 4) Confer ep. V, 12 n. 3 et ep. V, 48, ubi Leontio Ariminensi visitatori scribit de quattuor iuxta consuetudinem faciendis portionibus. Hac in epistula Gregorius agit de quarta portione presbyteris diaconis acolythis etc. destinata, quomodo distribuenda sit secundum locorum gradum. Cum clerici sacrati duas partes accipere consuevissent, tertiam non sacrati (proprie: clerus*), e contrario Leo his duas partes attribuisset, Gregorius decrevit quartam distribuendam esse secundum locorum gradus, sed ad episcopi arbitrium.*

VIII, 8. Una certe cum ep. seq. transmissa. — Vitalianus etiam in ep. IX, 112. 174 commemoratur. Post annum 593 successerat Felici: cf. ep. I, 51 n. — 1) Tullianus non nisi hic et in ep. seq. commemoratur.

pravissimae quam culpa debuit pervenire. Quia ergo tantum hebes[g] tantumque es neglegens, ut nisi canonicam in te fueris coercitationem[h] expertus, in aliis districtionem[i] et disciplinam nescias custodire, qualiter debeas esse sollicitus, congruo tibi, si Domino placuerit, tempore[k] demonstrabimus[l]. Praesentia igitur scripta suscipiens evigila et excitatus saltem[m] exequere, quod pressus nunc usque ignavia distulisti. Instantiae ergo tuae sit praedictam mulierem una cum Sergio defensore nostro[2] comprehendere et statim non solum ad male contemptum habitum sine excusatione aliqua revocare, sed etiam in monasterio, ubi omnino districte valeat custodiri, detrudere[n] et ita omnem circa illam[o] sollicitudinem exhibere, ut, quam sit nefarium quod commisit, ex tua possit districtione cognoscere. Qua in re si quis, quod non credimus, laicorum aliquo tibi ingenio temptaverit obsistendum, a sacratissimae eum communionis participatione suspende nobisque renuntiare festina, ut, quantum sit execrabile quod praesumit, postquam consideratione propria non advertit[p], emendationis qualitate cognoscat. In his autem omnibus ita te cautum ac stude vigilantem ostendere, ut culpam tuam non geminare neglectus, sed aliquantisper valeat sollicitudo minuere.

VIII, 9.

Gregorius I papa Sergio, defensori suo, ob neglegentiam graviter increpato, sub poena praecipit, ut una cum Vitaliano, episcopo Sipontino, Tulliani, quondam mag. mil., filiam in monasterium quam celerrime reducat. *597, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 9.

Edd. M: Lib. VIII. ep. 9; G: Lib. VII. ind. I. ep. 10. — Iaffé Reg. 1496 (1130).

GREGORIUS SERGIO DEFENSORI NOSTRO.

Si homo esses aut districtionem aliquam habuisses, ita regularis[a] disciplinae debuisti custos existere, ut ea quae illic inlicite committuntur ante vindicta[b] corrigeret[c], quam ad nos eorum nuntius[d] perveniret. Sed dum nimia te facit[e] stultitia neglegentem, non solum de illis offendimur, sed etiam ad ulciscendum desidiam tuam nihilominus provocamur. Omni ergo dilatione omnique excusatione postposita filiam gloriosae memoriae Tulliani magistri militum[f], quae proiectis quas sponte adsumpsit religiosis vestibus indumentis se laicis deturpavit, una cum fratre et coepiscopo nostro Vitaliano festina comprehendere atque ad religiosum rursum habitum revocare ac in monasterio mittere,

g) abes *R 1;* habes *ϱ* 1. 2, sed R 1. ϱ* 2 corr. in* hebes; ebes *in marg. ϱ 1;* hębes *ϱ* 3.* h) *in* coercitionem *corr. ϱ* 2.* i) distinctionem *ϱ* 1.* k) tempora *ϱ* 1.* l) demonstramus *codd. n., sed corr. ϱ 1. R 1.* m) *ex* salutem *corr. R 1.* n) detrahere *R 1.* o) illum *ϱ* 1.* p) avertit *ϱ* 1.*

VIII, 9 in titulo: defeñ ñ nrō *ϱ* 1.* a) regulari *ϱ 1, ϱ* 1, sed in* regularis *corr. ϱ 1.* b) vindictam *ϱ 1, ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ 1.* c) corrigeres *ϱ*.* d) nuntium *R 1, ϱ* 1. 2, sed corr. R 1, ϱ* 2.* e) facis *R 1.* f) filia gloriosa memoriae Tulliano magistro militis *ϱ* 1;* filiam gloriosi Tulliani magistro (*corr. in* magistri) militum *R 1;* mil. *ϱ 1, ϱ* 2. 3, sed m. post.* icie *add. ϱ* 2; ex* magistro *corr.* magistri *etiam ϱ 1.*

2) De hoc cf. notam ad ep. sequentem.

VIII, 9: cf. ep. praecedentem. — Eidem Sergio, qui Siponti degebat, misit noster ep. IX, 110. 112. 169. 200. Iohannes diac. II, 53 Sergium defensorem Calabritani (patrimonii) *commemorat. Constat igitur eum patrimonia et per Apuliam et per Calabriam rexisse; sed notandum est et Iohannem diac. l. l. Romanum quendam* notarium Apuli (patrimonii) *commemorare et Pelagium I in ep. I-K. 1022 (= Coll. Brit. 50) scribere de Lucio defensore in patrimonio Apuliae provinciae: cf. Grisar l. l. p. 339. Equidem crediderim et in fonte, ex quo Iohannes hausit, et in ep. Pelagii Apuliam pro* Apulia et Calabria *positam esse.*

[illegible] ex te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

VIII, [illegible]

[illegible] Thess[illegible] [illegible] Dyrrachieni, Constantio Medi[illegible] [illegible] Iohanni Primae Iustinianae, Iohanni [illegible] Mariniano Ravennati, Ianuario Cara[illegible] [illegible] imperatoris legem: Ne hi qui militiae [illegible] habitum veniant vel in monasteriis [illegible] monachicum habitum suscipiant.

597, Nov.

[illegible]
[illegible] — Iaffé Reg. 1487 (1151).

[illegible] THESSALONICENSI. URBICIO DIRACITANO. CON[illegible] ANDREAE NICOPOLITANO. IOHANNI CORIN[illegible] PRIMAE [illegible]IANAE. IOHANNI CRETENSI. IOHANNI [illegible] LARISSAEO. MARINIANO RAVENNATI. IANUARIO CARALIS SARDINIAE ET OMNIBUS EPISCOPIS SICILIAE.

[illegible] imperator dedit, ne fortasse[i] hi qui militiae vel rationibus [illegible] periculum fugiunt, ad ecclesiasticum ha[illegible] convertantur, vestrae studui fraternitati transmittere hoc [illegible] saeculi actionibus implicati sunt in clero ecclesiae propere [illegible] in ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerunt

[illegible] te ϱ^*1; ante ex a te $\varrho1$; ante $\varrho^*2.3$. [k]) debueras [illegible] $\varrho^*1.4$ in marg. add. de proiectis vestibus religiosis et assumptis laicalibus.

VIII [illegible] duo prima nomina tantum minio scripta sunt; cetera atramento nigro quasi ad [illegible] Diracitano $\varrho1$ — Constantino *codd. n., sed corr. in* Constantio *[illegible] add. Wisbaum l. l. p. 27; cf. ep. IX, 156* — Siboritano $\varrho^*1.4$; *[illegible] unius litterae profert R1;* Ycoritano R^*1 — Larisse ob ϱ^*1; *[illegible]* Mariano *(post* Mari *ras.)* $\varrho1$ — Ravennatia ϱ^*. — [a]) quem $\varrho^*1.4$. [b]) [illegible] ϱ^*1. [c]) [illegible] $\varrho1$

VIII, 10 [illegible] metropolitas, quibus haec epistula inscripta est a nostro episcopos suos vel sibi [illegible] appellari in ep. V, 39 (p. 329 n. 2) recte contendit Wisbaum l. l. p. 27; iidem episcopi praeter [illegible] in [illegible] ep. IX, 156 nominantur. De episcopis Siciliae, qui metropolita carebant, cf. Wisbaum l. l. p. 46 s. Maximus Salonitanus et hic et in ep. IX, 156 deest, quippe qui sine Gregorii auctoritate electus est. [illegible] nota hunc adhuc primum locum obtinere, quamquam iam Primae Iustinianae episcopus papae vicarius erat; de provinciis Thessalonicensibus et Iustinianis cf. Nov. Iust. 11; sed dioecesis episcopi Primae Iustinianae Gregorii temporibus iam ampliata esse videtur cf. ep. III, 6 s. et Wisbaum l. l. p. 30. — De Constantio cf. ep. III, 29 ss. — Dyrrhachium Epiri nova[illegible], Nicopolis Epiri veteris urbs; de Andrea cf. ep. VI, 7 n. 1. — De Iohanne Corinthio cf. ep. V, 57 n.; de Iohanne Primae Iustinianae episcopo ep. V, 10 n. 1. — Iohannes Scodritanus qui non nisi hic et in ep. IX 156 commemoratur, inter Stephanum et Constantinum episcopus erat: cf. ep. I, 36 n. 2. — De Iohanne Larissaeo cf. ep. III, 6 p. 164 n. 2; de Mariniano ep. V, 51 n. 5; de Ianuario ep. V, 2 n. 2 etc. —

vivunt, nequaquam student saeculum[d] fugere, sed mutare[1]. Quod si etiam tales quique monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a rationibus publicis fuerint absoluti. Si qui[e] vero ex militaribus numeris in monasteriis[f] converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita suptiliter fuerit inquisita; et iuxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari et[g] tunc monachicum[h] habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt[i] probati atque suscepti[k] et pro anima sua paenitentiam de perpetratis culpis agere student, pro eorum vita et lucro caelesti non est eorum conversio rennuenda[2]. Qua de re etiam serenissimus et christianissimus imperator, mihi credite, omni modo placatur et libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.

MENSE DECEMBRIO INDICTIONE I.

VIII, 11.

Gregorius I papa Sabinianum, episcopum Iadertinum, ob Maximi (Salonitani) societatem paenitentia in monasterio perfunctum in gratiam recipit. Responsali suo Constantinopolitano res eius commendatas nuntiat. De Florentio episcopo Epitaurensi per Natalem, quondam episcopum Salonitanum, in exilium pulso, ab Epitaurensibus repetito sciscitatur. 597, *Dec.*

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 11.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 10; G: Lib. VII. ind. I. ep. 12. — Iaffé Reg. 1498 (1132).

GREGORIUS SABINIANO EPISCOPO IADERTINO.

Sicut perseveranti culpae debetur iure vindicta, ita resipiscentibus est venia concedenda; nam ut res illa contra se merito iracundiam excitare, sic haec in sua prorsus dilectione[a] solet concordiam propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam a consortio et communione Maximi[b 1], ubi te prius neglectus[c] impulerat, in tantum postea gravitas sacerdotii ad animum reducta suspendit, ut eius sola nullatenus patereris[d] esse segregatione[e] contentus, nisi et[f] in monasterii te claustra recipiens dudum commissa defleres,

d) saeculum *om.* ρ* *1.* e) quis ρ* *1.* f) monasterio ρ*. ρ *1.* g) et *om.* ρ*. h) monachum ρ* *1.* i) sint ρ *1.* k) suspecti ρ *1.* ρ* *1, sed corr.* ρ *1.*

Mense *cet.:* dēc *abbr.* ρ *1,* decembr. ρ*; decembrio *R 1;* decembri *(ad ep. praeced.) R* 1* — I *om.* ρ* *1. 4.*

VIII, 11 in titulo: Sabiano ρ* *1;* Sabino ρ* *4.* a) dilectatione ρ* *1.* b) maxime ρ*. c) neglegens ρ* *2. 3.* d) pateris ρ* *1.* e) segregatio ρ* *1.* f) ut ρ* *3.*

Constitutio, de qua hac in epistula agitur, sine dubio cum hoc vel simili epilogo a Mauricio edita est: ταῦτα τοίνυν ἅπαντα οἵ τε ὁσιώτατοι πατριάρχαι τοῖς ὑφ' ἑαυτοὺς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις φανερὰ ποιείτωσαν, οἱ δὲ τοῖς ὑφ' ἑαυτοὺς θεοφ. ἐπισκόποις δηλούτωσαν, ἐκεῖνοι τε τοῖς μοναστηρίοις τοῖς ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν χεῖρα καθεστῶσιν γνωριζέτωσαν κ. τ. λ. (Nov. Iust. 5). Sed de eadem constitutione suscepta scribit noster iam ep. III, 61: eandem legem per diversas terrarum partes feci transmitti *(cf. ib. n. 15 et ep. III, 64). Hac epistula noster eisdem episcopis, quibus antea legem et exhortationem, quandam interpretationem transmittere videtur simili modo conceptam quo ep. III, 61 scripserat. — 1) Eadem fere verba in ep. III, 61. — 2) Cf. quae noster de eadem re episcopo Neapolitano scripserit in ep. X, 9 et Nov. Iust. 5 c. 2; 123 c. 35.*

VIII, 11. De Sabiniano cf. ep. VII, 17 n., qua noster eum frustra, ut videtur, hortatur, ut Romam veniat. 1) De Maximo, praesumptore Salonitano, cf. ep. V, 6 n. 1 etc.

eapropter in nostra te gratia ac[e] communione receptum esse non dubites. Nam quantum nos prius culpa tuae caritatis offenderat, tantum paenitentia mitigavit. Hortor igitur[b], dilectissime frater, ut gregi dominico pastoralem sollicitudinem instanter inpendas, lucrum de commissis ovibus facere diligenter invigiles, ut tanto tibi copiosae retributionis merces exuberet, quanto[c] in adventu aeterni iudicis multiplices laboris fructus optuleris[d]. Stude itaque in culpa lapsos eruere, stude errantibus regrediendi viam ostendere, stude communione privatos ad communionis salubriter gratiam revocare. Sit ceteris caritatis vestrae reversio ereptionis officium, sit salutis exemplum, quatenus, dum errantes gressus ovium ad saepta summi pastoris sollicitudinis vestrae cura direxerit, nec ipsae luporum dentibus relinquantur expositae et te in aeterna vita[m], quod[a] summopere petendum est, dignae[r] compensatio retributionis excipiat[t].

De causa vero quam[ ] nobis scripsistis[z], ut debeamus, ne in urbe regia contra vos aliquid agatur, esse solliciti, animos vestros res ista non turbet. Nam responsali nostro[b] [illegible] studiose mandavimus, ut[a] sollicitum cautumque se debeat exhibere, et confidimus de Dei nostri potentia, quia id[t] agitur, ut vos nullus[z] contra rationem aut [illegible] quoquo modo aut premere possit adversitas.

[illegible] Salonitanae Epitaurensis civitatis Florentium, quem suum esse [illegible] [illegible] a nobis restituendum studiosissime poposcerunt[d] asserentes frustra eum [illegible] nullo modo voluntatem Natalis quondam[a] episcopi detrusum exilio. Et [illegible] quid de eius causa fraternitas vestra cognovit, nobis suis [illegible] epistolis [illegible]. Si autem needum cognovit, requirat nobisque [illegible], ut [illegible] de eo [illegible] certi deliberare adiutore Domino valeamus.

MENSE FEBRUARIO INDICTIONE I.

VIII, 12.

[illegible]

GREGORIUS CANDIDO ABBATI MONASTERII SANCTI ANDREAE AD CLIVUM SCAURI

[illegible]

auctoritate, quae utiliter decisa fuerint, roborare, ne forte cuiusquam excusationis obiecta, quod a religioso proposito et aequitate valde dissentit, aliquid in dubium contentio recidiva perducat et gignat ex pace litigium. Proinde quoniam inter te Candidum abbatem monasterii sancti Andreae apostoli positi[b] in hac urbe Romana in clivum Scauri, agentem utilitates eiusdem monasterii et Maurentium[c] gloriosum magistrum militiae[d] [1] causa successionis hereditatisque[2] Iohannis fratris consanguinei praedicti viri, qui in suprascripto monasterio conversus est ac defunctus, cum nostro quoque consensu commodae sollicitaeque transactionis pagina[e] interveniente decisa est; denique ut, cum fidei memorati gloriosi[f] sinceritas olim nobis veraciter et bene comperta ad satisfactionem posset omnino suscipere[g], etiam dato corporaliter sacramento firmaret nihil se in fraude versatum aut aliquid occultasse, sed omnia integre prodidisse; idcirco huius decreti praeceptique[h] nostri serie transactionem decisionemque inter te et praefatum Maurentium gloriosum habitam[i] ratam habentes per omnia confirmamus nec in totum[k] partemve[l] aliqua ratione convelli, sed eam perpetuam habere decernimus firmitatem[m]. Cui rei si quis, quod non credimus, contrariam afferre quoquo modo temptaverit voluntatem, ille quidem reum se ante Deum[n] esse noverit, qui nititur ea quae utiliter sunt finita rescindere; nam eidem decisioni transactionique nihil se derogare cognoscat. At ergo ut[o] saepe dicti gloriosi Maurentii inlibata maneret securitas et tu nihil de his quae decisa sunt valeas dubitare, simile ei praeceptum pro utraque partium munitione concessimus.

VIII, 13.

Gregorius I papa Adeodato et Maurentio, episcopis Afris a paribus Paulum episcopum, latorem praesentium, commendat. *598, Febr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 13.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 12; G: Lib. VII. ind. I. ep. 14. — Iaffé Reg. 1500 (1135).

GREGORIUS ADEODATO ET MAURENTIO EPISCOPIS AFRICAE A PARIBUS.

Multum, frater carissime, sinceritatis tuae bono congaudeo, quod gravitatem, qua[a] praeditum[b] te dudum audieram, praesentium portitoris Pauli fratris et coepiscopi nostri[1] testificatio confirmavit. Qui tanto latius, quanta[c] in vobis sollicitudo eccle-

b) positum ϱ*. ϱ 1. c) Morentium *R 1.* d) mil *abbr. R 1. ϱ 1.* e) pagine ϱ* *1.* f) glo *codd. n., sed suprascr.* osi viri *R 1,* si mag mil *m. post. ϱ 1.* g) *ita R 1. ϱ* 2. 3;* susciperet ϱ* *1;* sufficere *coni. Mommsen; verba* et bene *usque* suscipere *om. ϱ 1.* h) prȩcepti quoque *ϱ 1.* i) habet tamen *R 1.* k) totam ϱ* *2. 3.* l) partem vel ϱ*. *ϱ 1.* m) *om.* decernimus firmitatem ϱ* *2. 3.* n) *om. hoc verb. et* ante *ex* ande *corr. R 1.* o) *ita ϱ 1;* et *cet. codd.*

VIII, 13 in titulo: Audeodato *R* 1. ϱ 1, sed corr. ϱ 1* — et *om. ϱ** — Africa ϱ*. *R 1. ϱ 1, sed. corr. ϱ 1* — ac paribus *R* 1.* a) quȩ ϱ* *1.* b) predictum *R 1. ϱ* 1, sed corr. R 1* c) quanto *ϱ 1. R 1, sed corr. R 1.*

1) De hoc Maurentio, mag. mil. Campaniae, antea, ut videtur, chartulario cf. ep. I, 3 n. 2. VI, 31 p. 410 n. 4; cui noster nonnullas epistulas misit, ultimam (IX, 162) m. Iunio a. 599; in fine eiusdem anni Godiscalcus dux Campaniae ei successisse videtur: cf. ep. X, 5. *2) Praeter filios et uxorem nemo nisi monasterium ius in hereditate defuncti monachi habebat: cf. Nov. Iust. 5 c. 5; 123 c. 38; Reg. S. Benedicti c. 58:* res si quas habet aut eroget prius pauperibus aut facta sollemniter donatione conferat monasterio.

VIII, 13 una certe cum ep. VIII, 15 transmissa. — De Adeodato cf. ep. III, 48 n.; Maurentius alias non occurrit. — De nota a paribus *cf. ep. I, 24 n. —* *1) De Paulo nunc Constantinopoli reverso cf. ep. VI, 59 n. 1.*

siastici ordinis quantaque cura sit rectitudinis indicavit, quanto[d] hoc comperit et in sua amplius defensione cognovit. Quia ergo magnum, si coram Deo nostro est in bonis quemquam indesinenter operibus perman nitatis vestrae se sollicitudo ad fovendas partes iustitiae decenter exacuat ecclesiastici vigoris[g] moderamina, prout possibile fuerit, provisionis suae soll nihil permittat. Nec vos res aliqua ab huiusmodi intentione removeat. sunt, quae dilectionis vestrae[h] sinceritatem offendunt et regulas canonicae discr cedunt, vigilantiae eis[i] studete curam impendere atque ea[k] hortando, suadendo emendare caritatis unitate servata, in quantum vires suppetunt, Deo adiuvan dite[l] et excessus auctorem coercitionis[m] sacerdotaliter freno restringere; atq invio itinere lingua duce et actione reducite[n] et ita vestram in omnibus exhibete, ut Deus omnipotens, qui bonae voluntatis auctor et intentionis insp velle vestrum et hic adiuvet et in futura vita remuneret.

Suprascriptum[o] vero Paulum fratrem et coepiscopum nostrum fraternita commendantes hortamur, ut[p] idonee caritatem vestram debeat experiri, quam p

---

VIII, 14.

Gregorius I papa Victori et Columbo, episcopis Numidiae, a paribus man cant, ut quas ecclesias ante quindecim annos decessori Crisconii episcopi, pra lateris, abstulerit Valentio episcopus, Crisconio restituat. *598. F*

Codd. R et p: Indictio I. cap. 14.

Edd. M. Lib. VIII. ep. 28; G: Lib. VII. ind. I. ep. 15. — Iaffé Reg. 1502 (1153).

GREGORIUS VICTORI ET COLUMBO EPISCOPIS NUMIDIAE A PARI

Quanto cordi nostro laetitiam ecclesiae ordo inculpabiliter custoditus i tanto rescissus taedium doloris imponit, quod pravitatis temeritas in eversionem plinae[a] temptat et quae sunt olim laudabiliter statuta dissolvere et quae parienda praesumere. Praesentium itaque portitoris Crisconii fratris et coe nostri[1] querella ad nos insinuante[b] pervenit, quod nulla exigente culpa vel definiente sententia ecclesiae eius parochiae antiquitus deputatae ab Valentione et coepiscopo nostro[1] ante fere quindecim annos sint inrationabiliter occupatae. cum insuper[d] res decessoris ipsius ad suum, quod dici[e] grave est, arbitrium abs Quod si ita se veritas habet, quam[f] perversum quamve sit execrandum, pr religiosis[g] proposita, dicere non valemus. Hac igitur in re, quia nec lenitas nec debet esse dilatio, fraternitatem vestram praesenti epistola commonemus[h] soll requirentes, si querella eius manifesta esse constiterit, ablatarum rerum et occup possessionem restitutione[k] dilectio vestra sine mora succurri provideat et ita omnia

solaciantibus cessante[l] excusatione iustitia favente recipiat, ut nec hunc labor observationis afficiat nec de eius[m] damno[n] aliquid lucri invasor adquirat. Accendat ergo vos zelus aequitatis, accendat iustitiae rectitudo. Ad custodiendam in cunctis antiquam ecclesiastici ordinis dispositionem operam instanter[o] impendite, districtos sollicitosque vos inter culpas et innocentiam[p] exhibete, quatenus et iustitiae causam[q] habentibus magna de rectitudinis vestrae sit zelo fiducia et inquietis de futuro omnis excedendi amputetur occasio.

VIII, 15.

Gregorius I papa Columbo, episcopo Numidiae, Paulum episcopum, praesentium latorem, impense commendat. *598, Febr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 15.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 13; G: Lib. VII. ind. I. ep. 16. — Iaffé Reg. 1501 (1136).

GREGORIUS COLUMBO EPISCOPO NUMIDIAE.

Qualiter de fraternitatis vestrae debeamus caritate praesumere, ex mentis nostrae quam circa vos habemus qualitate colligimus. Nec aliter vos apostolicam sedem diligere, quam ipsa vos diligit, arbitramur. Unde necesse est, ut eos, quos ecclesiae beati Petri apostolorum principis, ut oportet, devotos esse cognoscimus, vobis, cuius vitam[a] et actio sacerdotis ornat et dignitas, peculiarius commendemus, de cuius scilicet sinceritate firmum experimentum de praeteritis iam tenemus.

Frater igitur et coepiscopus noster Paulus[1] praesentium portitor, quantis illic fluctibus quantisque adversitatibus quatiatur, sanctitatem vestram memorat non latere. Qui quoniam querellas, quas de eo ad vos pervenisse signastis, non veras[b] esse, sed instigatione adversantium contra se asserit excitari et omnia se fidit patrocinante veritate vobis cognoscentibus adiutore posse Domino superare, hortamur, dilectissime frater, ut ei, in quibus iustitiae fuerit ratio manifesta, manum decenter praebere solacii atque sacerdotali eum compassione debeas adiuvare. Nulla ergo vos res ab aequitatis studio, nulla suspendat potentia personarum; sed innitens praeceptis dominicis omnia quae sunt rectitudinis adversa contemne; in defendendas partes iustitiae constanter insiste: odia pro veritate, si qua sunt, sustinere non rennuas, ut tanto[c] maiorem in adventu redemptoris nostri fructum mercedis invenias, quanto eius mandata non neglegens in favore te iustitiae et defensione impenderis.

l) cessant ϱ* *1.* m) nec *ex* ne *corr. et* eius *om. R 1.* n) dampni ϱ* *1.* o) instate *R 1.* p) innocentiae ϱ* *1. 4.* q) iustitia cum ϱ *1.* ϱ* *1. 2;* ϱ* *2 corrigit delendo* cum: iustitiam; *R 1:* iusti *et supra rasuram* tie causam; iusti curam habentibus *coni. Mommsen.*

VIII, 15 in titulo: episcopo *om.* ϱ*. ϱ *1.* a) vita ϱ *1.* ϱ* *1. 2, sed corr.* ϱ* *2.* b) noveras ϱ* *1.* c) tantum ϱ* *1; ex* tantum *corr.* tum ϱ* *2.*

VIII, 15 una cum ep. VIII, 13 transmissa. — De Columbo cf. ep. II, 46 n. — 1) De Paulo nunc Constantinopoli reverso ep. VI, 59 n. 1.

MENSE MARTIO INDICTIONE I.

VIII, 16.

Gregorius I papa Bonifatio, primo defensori, privilegium primicerii defensorum mittit atque constituit septem defensores regionarios cum priore esse. 598, *Mart.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 16.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 14; G: Lib. VII. ind. I. ep. 17. — Iaffé Reg. 1503 (1137).

GREGORIUS BONIFATIO PRIMO DEFENSORI. PRIVILEGIUM PRIMICERII DEFENSORUM.

Ecclesiasticis utilitatibus fideliter insudantes congruae remunerationis sunt beneficio prosequendi, ut et nos respondisse eorum digne obsequiis videamur et[a] illi ex indulta consolationis[b] gratia utiliores existant. Quia igitur defensorum officium[1] in causis ecclesiae[c] et obsequiis noscitur laborare pontificum, hac eos concessa prospeximus[d] recompensationis praerogativa gaudere[e] constituentes, ut, sicut in schola notariorum atque subdiaconorum[2] per indultam longe retro pontificum largitatem sunt regionarii constituti, ita quoque in defensoribus septem, qui ostensa suae experientiae utilitate placuerint[f], honore regionario decorentur[g]. Quos quolibet per absentiam pontificis et sedendi in conventu clericorum habere licentiam et honoris sui privilegia[h] in omnibus statuimus optinere. Praeterea si quis ad prioris locum veniens in alia[i] fortasse provincia propter utilitatem propriam degit[k], hunc[l] necesse est primatus locum[m] per omnia carere[n], ut ille prior defensorum omnium possit existere, qui et ante prioratus locum in ecclesiasticis utilitatibus obsequiis[o] pontificis non destitit per sedulam praesentiam permanere. Haec itaque constitutionis nostrae decreta, quae pro defensorum sunt privilegiis et ordinatione disposita, perpetua[p] stabilitate et sine aliqua constituimus refragatione servari, sive[q] quae scripto decrevimus[r], seu quae in eis in nostra praesentia videntur esse disposita, nec a quoquam pontificum in totum partemve[s] ea[t] qualibet[u] occasione convelli decernimus vel mutari[v]. Nam nimis est asperum et praecipue bonis sacerdotum moribus inimicum niti quempiam quacumque rationis excusatione et quae bene sunt ordinata rescindere et exemplo suo docere ceteros sua quandoque post se constituta dissolvere[w].

Mense *cet. ad praeced. ep. trahit R* 1.* — mar. *abbr. R1. ϱ 1. ϱ * 2. 3;* aiar *pro* mar. *ϱ * 1. 4* — indictione I *R* 1, sed om. R1. ϱ*. ϱ 1.*

VIII, 16 in titulo: Bonifacio *ϱ 1. R* 1* — *ex* primo *corr.* primicerio *R 1* — privigl *abbr. ϱ*.* a) ut *ϱ * 3.* b) cogitationis *ϱ 1.* c) ecclesiis *ϱ * 1.* d) perspeximus *ϱ 1.* e) gaugaudere *ϱ * 1.* f) *ex* placuerit *corr. ϱ 1;* placuerit *R 1.* g) *ex* decorentur *corr.* decoretur *R1.* h) privilegiae *ϱ * 1.* i) alio *ϱ * 1. 4.* k) deget *ϱ 1. ϱ * 1. 2. 4, sed corr. ϱ * 2.* l) hoc *ϱ * 1. 4.* m) *ex* loco *corr.* loca *ϱ 1.* n) *ita scr. Mommsen;* curare *codd.* o) *add. manus posterior in R 1:* ve. p) disposita perpetua disposita *ϱ 1.* q) seu *ϱ * 1.* r) deferimus *ϱ 1.* s) partem vel *ϱ * 1.* t) ea *om. R 1.* u) quelibet *ϱ * 1.* v) id est temptari *add. ϱ * 2. 3.* w) *add. in marg.* de defensoribus *ϱ * 1,* defensoribus *ϱ * 4.*

VIII, 16. De Bonifatio cf. ep. V, 6 p. 287 n. 2 n°. 2. 1) De defensoribus cf. ep. V, 26. 2) Cf. lib. pont. v. Clementis et v. Fabiani; Duchesne, ét. s. l. lib. pont. p. 194; Hinschius, Kirchenr. I, § 41.

MENSE APRILI INDICTIONE I.

VIII, 17.

Gregorius I papa Marinianum, episcopum Ravennatem, de privilegiis monasterii SS. Iohannis et Stephani Classitani certiorem facit eaque servari iubet. *598, Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 17.

Edd. M: Lib. VIII. ep. 15; G: Lib. VII. ind. I. ep. 18. — Iaffé Reg. 1504 (1138).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Quam sit necessarium monasteriorum quieti prospicere et de eorum perpetua securitate tractare, anteactum vos officium quod in regimine monasterii exhibuistis[1] informat. Et ideo quia monasterium beatorum Iohannis et Stephani, quod in Classitana civitate est constitutum, cui communis filius Claudius abbas[a][2] praeesse dinoscitur, multa a decessoribus vestris praeiudicia atque gravamina pertulisse cognovimus[3], oportet, ut fraternitatis vestrae provisio eorum de futuro quietem salubri ordinatione disponat, quatenus conversantes illic in Dei servitio ipsius quoque gratia suffragante mente libera perseverent. Sed ne ex ea quae magis emendanda est consuetudine quisquam illic quolibet tempore quicquam molestiae praesumat inferre, necesse est, ut haec quae inferius enumeranda curavimus ita fraternitatis vestrae studio debeant custodiri, ut ex eis non possit ulterius inferendae inquietudinis occasio repperiri[4].

Nullus igitur ultra[b] audeat de reditibus, rebus[c] vel cartis[d] praedicti monasterii vel de loco aliquo quod[e] ad eum pertinet quocumque modo qualibet exquisitione minuere nec immissiones vel dolos aliquos[f] facere. Sed si qua forte causa inter Ravennatem ecclesiam et praefatum monasterium evenerit et pacifice non potuerit ordinari, apud electos[g] a partibus timentes Deum sine voluntaria dilatione mediis sacrosanctis evangeliis[5] finiatur. Defuncto vero abbate non extraneus nisi de eadem conversatione, quem sibi propria voluntate congregatio elegerit, et qui electus fuerit sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur[6]. Quod si aptam inter se personam invenire nequiverint, sollerter de aliis monasteriis sibi similiter eligant ordinandum. Neque viventi[h] abbati quaecumque persona qualibet occasione in suo monasterio praeponatur, nisi forte extantibus, quod absit, criminibus quae sacri canones punire monstrantur. Pariter autem custodiendum est, ut invito eiusdem[i] monasterii[k] abbate ad[l] ordinanda alia monasteria aut ad[m] ordines sacros vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Sed si abundantes fuerint, qui ad celebrandas Deo laudes vel utilitates

Mense *cet. ad ep. praeced. trahit R* 1* — aprili *R* 1;* āp̄ *abbr. ϱ 1. ϱ* 1. 4;* apr. *ϱ* 2;* aprilis *R 1* — indictio *R 1* — I *om. ϱ* 1. 4.*

VIII, 17 in titulo: Martiano *ϱ 1* — Rav̄ *abbr. R 1;* Ravenati (ti *in ras.*) *ϱ 1.* a) abba *ϱ*; ceteris locis:* abb̄ *abbr. ϱ 1. ϱ* 1.* b) *ita ϱ 1;* ultra *om. ϱ* 1. R 1.* c) *ita ϱ* 1. 2;* hereditibus *in* hereditatibus *corr. R 1* (*om.* reditibus); rebus (*om.* reditibus) *ϱ 1.* d) artis *in* castris *corr. R 1.* e) qui *ex* quot *corr. R 1, ex* quod *ϱ 1;* quod *ϱ* 1. 2.* f) dolosas aliquas *ϱ 1. ϱ* 1. 2;* dolos aliqnas *R 1.* g) delectos *ϱ*.* h) venienti *R 1, ϱ* 1. 2, sed* vel viventi *in marg. add. ϱ* 2;* vivonti *ϱ* 3 et in ras. ϱ 1.* i) eidem *ϱ* 1.* k) *ex* monasterio *corr. ϱ* 2.* l) *om.* ad *R 1. ϱ 1. ϱ* 1; sed in R 1 manus secunda hoc verbum addit.* m) *om.* ad *ϱ* 1.*

VIII, 17 una, ut videtur, cum ep. seq. transmissa. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. 1) *Ioh. diac. III, 7:* (Gregorius) ex monachis suis Marinianum Ravennae ... praesulem ordinavit; *Maximiano igitur successisse videtur: cf. ep. I, 14 a. not.* 2) *De Claudio cf. ep. II, 45 p. 146 n. 2.* 3) *Cf. ep. VI, 24.* 4) *De monasteriorum privilegiis in universum cf. ep. V, 47 n. 2; V, 49. Loening l. l. II p. 378 ss. Ex hac epistula magna pars falsi privilegii I-E. 1366 (998) conficta est; cf. Wisbaum l. l. p. 37 s.* 5) *Recte Maurini adnotant: cf. C. I. III, 1, 14 et ep. IX, 129.* 6) *Cf. C. I. I, 3, 46; Nov. Iust. 123 c. 34 (Nov. Iust. 5 c. 9); Reg. Benedicti c. 64.*

monasteriorum complendas sufficiant, abbas[n] cum devotione de his qui superfuerint offerat, quos dignos[o] coram Deo potuerit[p]. Quod si sufficienter habens dare noluerit, tunc Ravennae episcopus ad ordinanda alia monasteria de his qui supersunt tollat[q]: ad ecclesiasticum tamen officium nullus exinde producatur, nisi quem abbas loci ammonitus propria voluntate optulerit. Quisquis autem ex praedicto monasterio ad ecclesiasticum ordinem pervenerit, ulterius illic nec potestatem aliquam nec licentiam habeat habitandi.

Observandum quoque est, ut descriptio[r] rerum aut cartarum eiusdem monasterii ab ecclesiasticis fieri non debeat[s], si[t] quando res exigit, sed abbas loci cum abbatibus aliis rerum inventarium faciat.

Quotiens autem pro utilitate monasterii sui ad pontificem Romanum abbas venire vel transmittere forte[u] voluerit, ei modis omnibus liceat.

Praeterea cum episcoporum adventus desideranter a monasteriis debeat expectari, quia tamen hospitandi occasione praedictum monasterium temporibus decessoris vestri nobis fuisse nuntiatum est praegravatum, oportet, ut hoc sanctitas vestra decenter debeat temperare, ut visitandi exhortandique gratia ad monasterium, quotiens placuerit, ab eiusdem civitatis antistite[v] accedatur, sed sic caritatis officium illic episcopus impleat, ut gravamen aliquod[w] monasterium non incurrat. Vestram vero fraternitatem praedictus abbas non solum non metuit ad monasterium frequenter accedere, sed etiam desiderabiliter concupiscit sciens, quod per vos substantia monasterii omnino gravari non possit[x].

VIII, 18.

Gregorius I papa Mariniano episcopo Ravennati Claudium (monasterii SS. Iohannis et Stephani in Classe) abbatem, latorem praesentium, Roma revertentem commendat.

598, Apr.

Codd. R et ϱ: Indictio I cap. 18.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 16; G: Lib. VII. ind. I. ep. 19. — Iaffé Reg. 1505 (1139).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Quod communem filium Claudium abbatem latorem praesentium longa apud nos hactenus mora retinuit, res illa fecit, quod magnum nobis, sicut nostis, erat in verbo[a] Dei solacium; quem etiam hic adhuc volueramus diutius retinere, nisi[b] et ipse ad suum monasterium festinasset[c] et nos congregationi fratrum eius praesentiam esse omnino necessariam[d] sciremus[e]. Et ideo, quia illum, sicut[f] petiit et exigebat utilitas, relaxandum esse prospeximus, commendantes eum hortamur, ut sanctitas vestra sacerdotali illum affectione suscipiat, paternam illi monasteriisque[g] ipsius caritatem, sicut decet, impendat, benignitatis suae eum consolatione refoveat, in eius se tuitionem

n) abbate ϱ* 1. o) dignus ϱ* 1. p) vel putaverit *in marg. add.* ϱ* 2; putaverit ϱ* 3; viderit *Vat. B.* q) *ex* tollant *corr.* ϱ 1, tollant *R 1.* r) discriptio ϱ 1. ϱ* 1. s) debeant ϱ* 1. 2. t) sed ϱ* 1. u) *om.* vel transmittere forte *R 1.* v) antiste *R 1.* w) aliquid ϱ* 1. x) de ordinationibus *add.* ϱ* 1, de ordinatione ϱ* 4.

VIII, 18 in titulo: Mariano ϱ* 1 [illegible]; Marinianum ϱ 1; eidem cui supra *R* 1.* a) verbi ϱ 1. ϱ* 1. b) *ita* ϱ* 1 *et ex* si *corr. R 1,* si ϱ 1. ϱ* 2. 3. c) festinasse *R 1.* ϱ 1. ϱ* 1, *sed corr. R 1, et in marg. scr.:* non festinasset ϱ 1; non festinasse ϱ* 2. 3. d) necessarium ϱ* 1 *et in ras.* ϱ 1. e) *in* nesciremus *corr.* ϱ 1. f) illum, *om.* sicut ϱ* 1. g) vel a *add. supra lin.* ϱ 1.

VIII, 18 non transmissa cum ep. praeced.; quam cf.

instanter adcommodet et praesidii sui beneficio liberum[h] ab omni inquietudine redditum quieti[i] et utilitatibus fratrum vacare permittat atque peculiariter, sicut a nobis eum scit diligi, diligat, quatenus et caritatis[k] vestrae affectum, quem[l] olim expertus est, in se multiplicius recognoscat et nos in vobis invenisse se[m] gaudeat.

VIII, 19.

Gregorius I papa Agnellum, episcopum Terracinensem, hortatur, coerceat eos, qui arbores colant et „alia contra christianam fidem" perpetrent. Ut Maurus, vir clarissimus comes, eum adiuvet, iam se mandasse addit. A murorum vigiliis quemquam se excusare vetat. 598, *Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 19.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 18; G: Lib. VII. ind. I. ep. 20. — Iaffé Reg. 1507 (1140).

GREGORIUS AGNELLO EPISCOPO TERRACINENSI.

Pervenit ad nos quosdam illic, quod dici nefas est, arbores colere[1] et multa alia contra christianam fidem inlicita perpetrare: et miramur, cur hoc fraternitas vestra districta emendare ultione distulerit. Eapropter scriptis vos praesentibus adhortamur, ut hos diligenti investigatione perquiri et veritate cognita talem[a] in eis faciatis exerceri vindictam, quatenus et Deus placari possit et aliis eorum ultio correctionis[b] exemplum sit. Scripsimus autem et Mauro viro clarissimo comiti[c][2], ut fraternitati vestrae in hac re debeat adhibere solacia, dum modo ad comprehendendos eos invenire excusationem aliquam non possitis.

Quia vero comperimus multos se a murorum vigiliis excusare, sit fraternitas vestra[d] sollicita et[e] nullum neque per nostrae vel[f] ecclesiae suae[g] nomen aut quolibet alio modo defendi a vigiliis patiatur, sed omnes generaliter compellantur, quatenus cunctis vigilantibus melius auxiliante Domino civitatis valeat custodia[h] procurari[i][3].

VIII, 20.

Gregorius I papa Mariniano, episcopo Ravennati, Iohannis, praesentium latoris, uxorem, cuius condicio in controversiam vocata sit, commendat. 598, *Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 20.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 20; G: Lib. VII. ind. 1. ep. 21. — Iaffé Reg. 1508 (1141).

h) liberam *ϱ* 1;* u *in ras. ϱ 1.* i) quietum *ϱ*.* k) caritati *ϱ* 1.* l) quę *ϱ 1;* qne *ϱ* 1.* m) se *om., sed post. add. R 1.*

VIII, 19 in titulo: Gagnello *ϱ* 4* — Teracinense *ϱ 1;* Terracinense *ϱ* 1. 2, sed. corr. ϱ* 2;* Terracinensem *R 1; om. hoc verb. R* 1.* a) *R 1 et ϱ 1:* tal *et in rasura* em; *ϱ* 1:* talia; *ita et ϱ* 2, sed corrigit in* talem. b) correptionis *ϱ*.* c) v̄c comiti *ϱ 1;* vicem committi *ϱ* 1;* comiti *(ita ϱ* 3) post rasuram 2 litt. ϱ* 2;* vicario comiti *R 1.* d) vestra *om. ϱ* 1.* e) ut *R 1.* f) vel *om. R 1.* g) suae *om., sed in marg. add. ϱ* 2.* h) valeant custodie *(ita ϱ* 3) ex* valeant custodia *corr. ϱ* 2.* i) provocari *ϱ 1. ϱ* 1. 4.* — *ϱ* 1. 4 add. in marg.:* de custodia civitatis.

VIII, 19. De Agnello cf. ep. VII, 16 n. — 1) De arborum cultoribus cf. ep. VIII, 4 p. 7 n. 4. 2) Maurus, cuius non nisi hic mentio fit, tribunus castri (cf. ep. I, 34. II, 6) Terracinensis fuisse videtur comitatus dignitate ornatus. Cf. ep. I, 13. IX, 53. 71. 121. 3) Nota tunc temporis iam omnes incolas ad muros defendendos vocatos esse. Cf. ep. VIII, 32 n. 5 ss. IX, 11; 162; 240.

[illegible]

[illegible]

VIII. 2[illegible]

[illegible] Maximianum [illegible]

[illegible] Mai.

[illegible]

[illegible] Lib. VII [illegible] ep. 22. — [illegible] Reg. [illegible]

[illegible] EPISCOPO SYRACUSANO.

[illegible] est, cum sit de christianis natus paren[illegible] quod[b] dici scelus est, esse donatum; et dum [illegible] mancipia possidere nec [illegible] admittat, se[d] tamen per decem et octo annos[e] in [illegible] cognoscente hoc decessore vestro sanctae me[moriae] [illegible], sicut decuit, sacerdotali commoto de Samaraei [illegible] eiusdem Samaraei filius post quinque annos factus [illegible] Felicem in eius servitium, quantum ipse dicit, qui[illegible] vestra haec quae edocti[h] sumus diligenter inquirat et, [illegible], eum tueri studeat et a nullo sub qualibet occasione gravari

VIII, [illegible] in titulo [illegible] ρ 1. 4, Maurinum ρ1; ex Maurin. corr.* Marin. *ρ* 2.* a) *ex* servate *[illegible] corr.* neutra *ρ* 4,* non ultra *[illegible]* d) *ita codd., sed in* aliqua *corr. R 1.*

[illegible] ρ 1. 4*

VIII, [illegible] in titulo [illegible] ρ 2. 3;* Ciracusano *ρ 1;* Syr *R 1;* Siracusano *R* 1.* [illegible] c) *ex* superstitiones *(ita ρ* 1) corr. R 1. ρ 1.* d) sed *ρ* 1, [illegible]* f) *ex* Maximiniano *corr. R 1.* g) spm̄ *ρ* 1;* ssm̄, *sed in [illegible]* h) *ita ρ 1;* h' docti *ρ* 1;* docti *R 1.*

VIII, [illegible] De Mar[illegible] cf. ep. V, [illegible] 1) *De asylis ecclesiasticis cf. ep.* I, 35 *n.* 2. IX, 4 *n.* 3.

VIII, [illegible] De Iohanne cf. ep. VI, [illegible] 1) *De Samaraeis vel Samaritanis in Sicilia degentibus cf. ep. [illegible]* 2) *Cf. [illegible]* ne christianum mancipium haereticus vel paganus vel [illegible] *Nov. 144 (Iustini II.) in f.* 3) *De Maximiano, ep. [illegible], cf. ep. I, [illegible] V, [illegible]*

permittat, quia, dum superstitiosae sectae[1] mancipia dominos suos ad fidem praecedentia servitio eorum aperte redigi iura prohibeant, quanto magis hic de christianis parentibus natus et factus a parvulo Christianus hanc non debet quaestionem aliquo modo sustinere, maxime quia nec patris esse servus potuit, quem liquet[k] ex prava potius praesumptione poenam posse[l] venientem de legibus sustinere? Et ideo, sicut diximus, ita eum sanctitatis vestrae defensio rationabiliter tueatur, ut nulli eum[m] sub quolibet argumento sit aliquatenus affligendi licentia.

VIII, 22.

Gregorius I papa Rusticianae patriciae, ut Constantinopoli Romam redeat, suadet; auri libras decem deferente Petro, homine eius, ad redimendos captivos missas accepisse se scribit. Addit de Strategio et Eudoxio. *598, Mai.*

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 22.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 22; G: Lib. VII. ind. I. cap. 23. — Iaffé Reg. 1510 (1143).

GREGORIUS RUSTICIANAE PATRICIAE.

Iam dudum vestrae excellentiae me scripsisse et saepius inminuisse[a] reminiscor, ut beati Petri apostolorum principis limina revidere festinet[b]. Et quae tanta sit Constantinopolitanae civitatis delectatio quaeve Romanae urbis oblivio, ignoro; optinere apud vos hac ex re nunc usque nil merui. Quantum enim ad colligendas aeternae vitae mercedes vestrae animae expedire possit, quantum etiam gloriosae filiae vestrae domnae Eusebiae[c 1] in omnibus congruat, et nos suptiliter attendimus et vos considerare suptilius potestis. Filium vero meum Petrum hominem vestrum[2], quem ultra aetatem suam sapere et maturitati[d] studere cognovi, si requiritis, invenietis, quantus[e] hic omnium habitantium circa excellentiam vestram amor sit quantumque desiderium, ut vos revidere[f] mereantur. Et si praecipiente[g] Deo sacris eloquiis ammonemur[h], ut etiam inimicos diligere debeamus[3], pensandum nobis est, quantae culpae sit etiam amantes minime amare. Ac[i] si forte dicitur, quod amantur[k], nos certissime scimus, quia nemo potest diligere quos non vult videre. Sin vero gladios Italiae ac bella formidatis, sollicite debetis aspicere, quanta beati Petri apostolorum principis in hac urbe protectio est, in qua sine magnitudine populi et sine adiutoriis militum[4] tot annis[l] inter gladios inlaesi Deo auctore[m] servamur[n]. Haec nos, quia amamus, dicimus. Sed omnipotens Deus quicquid animae vestrae in perpetuum, quicquid opinioni domus in praesenti conspicit expedire, concedat.

i) *ex* recte *(ita ρ* 1. 3) corr. ρ* 2.* k) *ita ρ 1;* quemlibet *R 1. ρ* 1;* quamlibet *ρ* 2. 3.* l) posse *in* posset *corr. R 1. ρ* 2;* posset *ρ* 3.* m) cum *ρ* 1.*

VIII, 22 in titulo: patricis *R 1.* a) *ita R 1;* inminisse *ρ 1;* aminuisse *(ita ρ* 1) erad. et suprascr.* vel monuisse *ρ* 2;* vel monuisse *ρ* 3.* b) festinat *ex* festinant *corr. ρ* 1.* c) Eusevię *R 1.* d) maturitatis *R 1. ρ 1;* maturitatem *ρ* 1;* maturitati *ρ* 2. 3.* e) quantis *ρ* 2. 3;* quantas *R 1. ρ 1.* f) videre *ρ 1.* g) precipientes *R 1.* h) commonemur *ρ* 2. 3.* i) *in* at *corr. R 1.* k) *ita R 1. ρ* 1;* amantes *ρ 1. ρ* 2. 3.* l) vel *add., sed erad. ρ* 1.* m) adiutore *ρ* 2. 3 et sec. ed. M. Vat. B. D.* n) servamus *ρ* 1.*

VIII, 22. De Rusticiana cf. ep. II, 27 n. — 1) Cf. ep. II, 27 n. 4. 2) Idem certe in ep. IX, 83 vicedominus Rusticianae appellatur. De familia domus vestrae *scribit noster in ep. XI, 26 et de* exc. v. hominibus vel nobil. neptium vestrarum *in ep. XIII, 26 Rusticianae missis. 3) Cf. Luc. 6, 27 et 35. Matth. 5, 44. 4) Sed cf. ep. IX, 240.*

[illegible] redemptione[1] excellentia vestra [illegible] pens. ut superna gratia, quae [illegible] tribuere, mihi etiam concedat sine [illegible] peccata tergere, ne[t] inde maculemur[r]. [illegible] peregrinationem vestram[s] conspicit. [illegible] stratégii[t] vos vita et salute com[illegible] et sibi ad aeternitatem nutriat ves[illegible] repleat et supernam gratiam habere [illegible] nostra[v] petimus vice salutari[w].

VIII, 23.

[illegible] in Agrigentinum territorium se con[illegible] consilium confirmet. Qui si [illegible] iubet, ut paenitentia et abstinentia [illegible] magna festivitate eos baptizet. Mona[illegible] abbatissam Dominam commendat.

598, *Mai.*

[illegible]

[illegible] ep. 24. — Jaffé Reg. 1511 (1144).

[illegible] DEFENSORI.

[illegible] Stephani[1], quod in Agrigentino est territorio [illegible] Iudaeorum ad christianam fidem divina gratia [illegible] necessarium, ut[b] aliquis illic ex nostro mandato [illegible] auctoritatis tenore praecipimus, ut omni excusa[illegible] pergere et desiderium eorum tuis Deo propitio [illegible] Quibus tamen si longum vel triste videtur sollem[illegible] baptisma festinare cognoscis, ne, quod [illegible] posset animos revocare, cum fratre nostro episcopo [illegible] abstinentia quadraginta diebus indicta aut die [illegible] fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei miseri[illegible] temporis qualitas propter eam quae saevit[c] cladem[d] [illegible] dilatione differri[3]. Quoscumque vero ex

[illegible] [q]) *ex non corr. R 1.* [r]) maculemus ϱ* 1. [illegible] [u]) [illegible] *codd. n.;* Eudoxium *recte ed. M.* [v]) vestra [illegible] Gregorii, ut veniatur alimina sancti Petri.

[illegible] [a]) Domna ϱ 1; Dna *R 1;* Domina ϱ* 1. 2. 3; Do[illegible] [c]) [illegible] *cum cod. Bess. Maur.;* p. eam qųesivit ϱ 1; [illegible] [d]) clade *R 1.* [e]) *ita R 1. ϱ 1. ϱ* 3;* impelli [illegible] [f]) [illegible] *corr. R 1.*

[illegible] 0) *In montem Sina: cf. ep. IV, 44.* [illegible]

[illegible] *cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. — 1) Rocchus* [illegible] *etiam suo tempore ad mille p. ab urbe* [illegible] *II, 38 in.* 3) *Cf. Diurn. f. 6:* [illegible] sacramentum non nisi in paschali [illegible] his qui mortis urguente periculo, ne in [illegible]

eis pauperes et ad vestem sibi emendam[g] non sufficere posse cognoscis, te eis vestem, quam ad baptisma habeant[4], comparare volumus ac praebere: in quibus pretium quod dederis tuis noveris rationibus imputandum. Si vero sanctum pascha elegerint expectare, item[h] cum episcopo loquere, ut modo quidem cathecumini fiant atque ad eos frequenter accedat geratque sollicitudinem et animos eorum ammonitione[i] suae adhortationis accendat, ut, quanto quae[k] expectatur[l] est[m] longa festivitas, tanto se praeparare[n] et[o] eam desiderio ferventi[p] debeant sustinere.

Praeterea cum omni studio ac diligentia studii tui sit perscrutari, utrum suprascriptum[q] monasterium, cui antedicta Domina[r] praeest, sufficiens sibi sit an necessitatem aliquam patiatur: et quicquid in veritate cognoveris vel quid de his qui baptizari desiderant[s] actum fuerit, nobis suptiliter indicare festina[t].

MENSE IUNIO INDICTIONE I.

VIII, 24.

Gregorius I papa Sabinianum, episcopum Iadertinum, inimicitias Maximi Salonitani fortiter ferre iubet. Anatolii diaconi auxilium promittit. De lapso quodam presbytero, de privilegiis ecclesiae Iadertinae, de Marcello scribit. *598, Iun.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 24.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 24; G: Lib. VII. ind. I. ep. 25. — Iaffé Reg. 1513 (1145).

GREGORIUS SABINIANO EPISCOPO IADERTINO.

Satis, frater[a] carissime, de sinceritate tua laetificor, quod eam sollicitI[b] discriptione[c] iudicii et ubi oboediendum[d] est oboedire et ubi resistendum est resistere studio sacerdotali cognosco. Cum quanta namque te devotionis alacritate summiseris his quae ob[e] culpam praeteriti excessus indiximus[f], litterarum tuarum quas per latorem praesentium direxisti pagina reseravit[g]. Nec enim poterat aliter a dilecto fratre suscipi, quam diligenter[h] mandatum est. Unde in omnipotentis Dei miseratione confido, quia ita eius te gratia protegit[i], ut per hoc etiam ab aliis absolutus salubriter paruisse te gaudeas. De hoc vero quod se contristari caritas tua Maximi praevaricatoris et excommunicati aemulatione signavit, turbari non debet, sed decet, ut ad modicum tumentes inaniter fluctus patienter tolerando[k] sustineas et undarum spumas perseverantiae virtute sub-

g) emenda ϱ 1. ϱ* 1. h) idem *codd. n., sed in* item *corr. R 1.* i) ammonitionis ϱ* 1. k) quae *om.* ϱ* 2. 3. l) expectaturus ϱ* 1; expectatura ϱ 1. m) est *om.* ϱ* 2. 3. n) praeparent ϱ* 2. 3. o) ut ϱ* 1. p) fruenti ϱ* 1; ferbenti, *sed* rb *in ras. R 1.* q) *ita R 1.* ϱ 1; s. dictum ϱ*. r) Domnina ϱ 1; Domnica *R 1*; Domina ϱ* 1. 2. s) desiderat ϱ 1. t) ϱ* 1. 4 *add. in marg.*: de baptizandis iudeis — de bapt. his qui in egritudine s̄ — de cathicuminis instruendis.

Mense *cet.*: indictio *R 1.*

VIII, 24 in titulo: Gregorius *om.* ϱ* 1. 4 — Sabiano ϱ* 1. 4 — Iatertino ϱ* 3. a) fr̄ *ex* frm̄ *corr. R 1*; fratrum ϱ 1. b) solliciti, *suprascr. in fine:* a ϱ* 2; sollicita ϱ* 3. — *Verba* satis *usque* solliciti *litt. uncial.* ϱ* 2. 3. c) discriptione ϱ 1. ϱ* 1; descriptione *R 1.* ϱ* 2. 3; discretione *ed. M.* d) oboedium ϱ 1. e) hoc ϱ 1. f) addiximus ϱ 1. g) servavit ϱ* 1; *post rasuram:* avit ϱ* 2, vit ϱ* 3; reseravit *R 1.* ϱ 1, *sed in* ϱ 1 *post* reser *ras. 1 lit.* h) *ita* ϱ*. ϱ 1; diligente, *suprascr.* a *R 1.* i) *in* proteget *corr. R 1.* k) tollorando ϱ* 1.

4) Eiusmodi vestis mentio fit in ep. V, 17 (n. 5); VIII, 1 (n. 3).

VIII, 24. De Sabiniano cf. ep. VII, 17 n.

[illegible] augere quod [illegible] superare quod [illegible] non [illegible] sed [illegible]. [illegible] sunt [illegible] in [illegible]. [illegible] nostri gressus in eius[n] [illegible] per [illegible] in [illegible] itinere [illegible].

[illegible] praesentium lator [illegible] positus[q] explicavit[r] [illegible] sed de his omnino [illegible] cogitamus.

[illegible] Anatolio[t] diacono[1] iam et prius[2] et nunc iterum[3] [illegible] ut, quicquid ad utilitatem ac quietem caritatis [illegible] pertinet, creatoris nostri auxilio suffragante augere[v] [illegible] fraternitatem vestram nec maeror affligat nec in[illegible]. [illegible] divinitatis gratia opitulante in proximo adesse con[illegible] praedicatoris[w] et excommunicati praesumptio districtius repri[illegible] desideratis, adveniat. Excellentissimo quoque filio nostro [illegible] studet commendare, de pravitate ipsius scribere nequaquam [illegible][5].

[illegible] vero, de quo nos fraternitas tua latoris praesentium relatione[x] con[illegible] in sacro ordine post lapsum aut permanere aut revocari posse [illegible][4]. Circa quem tamen mitius agendum est, propter quod commissum facinus [illegible] professione confessus.

Praeterea pariter hic portitor quaedam ecclesiae vestrae privilegia a nostris con[illegible] praedecessoribus[z] intimavit[7]. De quibus scriptis caritatis vestrae suptilius nos [illegible] informari vel, si qua ex eis scripta in ecclesiae vestrae scrinio reiacent[a], eorum hoc[b] exemplaria transmitti necesse est, ut, quicquid ad honoris vestri reverentiam vel gentium[c] praefatae[d] ecclesiae pertinet, libenti animo reparare possimus.

Gloriosa autem communi filio domno Marcello[8], si hic venire voluerit, instantius suadete, quia omnino eum videre desidero. Si vero illic stare elegerit[e], ita vos ei in caritate qua[f] convenit exhibete, ut affectui[g] ipsius quem circa vos habet respondere[h], sicut condecet[i], valeatis.

Omnipotens Deus gratiae suae dono vos custodiat[k], protegat et cor vestrum in ea quae ei sunt placita semper accendat[l].

l) numquam (vero om.) R 1. m) vereatis ϱ 1. n) mei pro in eius ϱ* 1. o) cepistis ex cepisti corr. R 1. p) [illegible] ϱ 1. ϱ* 1. q) positis ϱ* 1. r) in explicuit corr. R 1. s) autem suprascr. R 1. t) Anatholio ϱ* 1. 2. u) [illegible] R 1. v) ita codd. n., sed in agere corr. R 1. w) predicatoris ϱ*. x) hic add. in marg. Nota ϱ 1. y) ita R 1. ϱ 1; praedec. ϱ*. z) ex inmitavit corr. immutavit R 1. a) in iacent corr. ϱ* 2. b) hunc ϱ* 1; post u ras. 1 litt. ϱ 1. c) gentium R 1. d) praefata ϱ* 1. e) voluerit ϱ* 2. 3. f) ex quia corr. R 1. g) affectu R 1. ϱ* 1. 2, sed corr. R 1. ϱ* 2. h) ex responde corr. R 1. i) [illegible] ϱ 1. k) custodia ϱ 1. ϱ* 1. l) accendant ϱ 1; accedat in accendat corr. ϱ* 4.

1) De Anatolio, responsali Constantinopoli, cf. ep. VII, 28 n. 6. 2) Cf. ep. VIII, 11. 3) Haec epistula in nostra collectione desideratur. 4) Cf. VIII, 36. 5) Etiam haec epistula deperdita est. — Cf. ep. V, 6 p. 286 n. 2. 6) Cf. ep. V, 18 p. 209 n. 1. Adde ep. IV, 26. 7) Quaenam haec privilegia fuerint, nescio; fortasse Sabinianus pallium a papa petiit, quod Maximo Salonitano nondum concessum erat. 8) De Marcello vel Marcellino, scholastico vel iam proconsule Dalmatiae, cf. ep. III, 22 n. [illegible], IV, 38 n. [illegible], IX, 158, 237 et C. I. L. III, suppl. nº 9527 (Bull. Dalm. XIII (1890) p. 49).

VIII, 25.

Gregorius I papa Victorem, episcopum Panormitanum, motus petitione Hebraeorum, qui Romae habitant, hortatur, ne Iudaeos Panormi degentes iniuriis affici patiatur utque iudices electi litem aut componant aut ad se deferant. 598, *Iun.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 25.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 25; G: Lib. VII. ind. I. ep. 26. — Iaffé Reg. 1514 (1146).

GREGORIUS VICTORI EPISCOPO PANORMITANO.

Sicut Iudaeis non debet esse licentia quicquam in synagogis suis ultra quam permissum est lege [1] praesumere, ita in his quae eis concessa sunt nullum debent praeiudicium sustinere. Quae autem nobis in hac urbe Roma habitantes Hebraei [2] pro his qui Panormi degunt conquesti sunt, data vos ab eis petitio [a], quae in subditis tenetur, informat [3]. Si igitur querimonia eorum veritate fulcitur, oportet, ut fraternitas [b] vestra legis serie diligenter inspecta ita eis, quicquid hac de re decretum est, custodire debeat ac servare, ut nec ipsa aliquid iniustum facere nec illi pati praeiudicium videantur. Si vero est aliquid, quod ad restituendum ea quae sunt postulata rationabiliter possit obsistere, iudices a partibus eligantur, qui ea quae aequitati conveniunt valeant definire [3]. Quod si forte illic [c] contentio ipsa finiri [d] nequiverit, ad nos venire [e] causam necesse est, quatenus sine vestra invidia [f] quae amica iustitiae visa fuerint decernantur [g]. Quousque ergo causa ipsa finem accipiat, a consecratione locorum quae ablata dicuntur fraternitas se vestra suspendat.

VIII, 26.

Gregorius I papa Iohanni, episcopo Syracusano, mandat, ut Pantaleoni, notario suo, in negotiis suis occupato ad colligenda vasa sacra per clericos Italos in Sicilia vendita tempus concedat. 598, *Iun.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 26.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 26; G: Lib. VII. ind. I. ep. 27. — Iaffé Reg. 1515 (1147).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Quia pervenit ad nos, quod quidam ex Italiae ecclesiis [a] clerici [b] vasa sacra in Sicilia venumdarent, idcirco Pantaleonem notarium [c] [1] nostrum direximus [d], ut eadem vasa sollicita investigatione requireret. Qui [e] postquam in vestrae sanctitatis est obse-

VIII, 25. a) pretio *ϱ* 1.* b) paternitas *R 1. ϱ 1.* c) illi *ϱ* 1.* d) finire *ϱ* 1.* e) veniret *ϱ** 1. f) vestrae invidiae *ϱ 1. ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2. Ita etiam Vat. D, qui add.* scrupulo *et Vat. F, qui* peste *pro* vestrae *exhibet, sec. ed. M.* g) *ex* fuerit decernuntur *corr. R 1.*

VIII, 26: tot. tit. in ras. ϱ 1. 4* — Siracusano *codd. n.* a) *ita ϱ 1;* ecclesię *R 1. ϱ* 1;* ecclesia *ϱ* 2. 3.* b) cli *ϱ 1;* clerici *in* clericis *corr. R 1.* c) notarium *om. R* 1.* d) dixerimus *ϱ 1.* e) quem *ϱ*. ϱ 1.*

VIII, 25 una certe cum seq. ep. transmissa. — De Victore cf. ep. I, 70 n. 4. III, 27 n. 1. 1) *Cf. e. g. Nov. Iust. 146; Cassiod. Var. II, 27.* 2) *Iudaeorum colonia Romae commemoratur apud Cassiodor. Var. III, 45. IV, 43.* 3) *De hac causa cf. ep. IX, 38.*

VIII, 26. De Iohanne cf. ep. VI, 18 n. 1) *De Pantaleone cf. ep. III, 40 n.; eidem missae sunt ep. IX, 19 (de eadem causa). XIII, 37. Ecclesiae nonnullae Italiae meridionalis ob Langobardorum incursionem desertae erant: cf. ep. VII, 35 et VII, 23 p. 467 n. 5.*

quio occupatus, eandem causam eum cognovimus neglexisse. Oportet ergo[f], ut fraternitas vestra congrua[g] debeat sollicitudine providere et tempore, quo[g] utile esse crediderit, eum ad peragenda ea ipsa debeat relaxare, quatenus et ipsa de illo[h] possit habere solacium et ipse salubriter valeat quae sibi sunt mandata Deo adiuvante peragere, quia necesse est, ut indictione subsequenti huc veniat[2] et suptiliter nos coram positus de cunctis[i] informet.

VIII, 27.

Gregorius I papa Iohannem, episcopum Syracusanum, quo iure diaconi Catanenses campagis calceati procedant, exquirere iubet. 598, Iun.

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 27.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 27; G: Lib. VII. ind. I. ep. 28. — Iaffé Reg. 1516 (1148).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Ecclesiastici[a] vigoris ordo confunditur, si aut temere inlicita praesumantur aut impune non concessa temptantur[b]. Pervenit itaque ad nos diaconos ecclesiae Catenensis calciatos campagis[c][1] procedere praesumpsisse; quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit nisi solis tantum modo diaconibus ecclesiae Messanensis[d], quibus olim a praedecessoribus[e] nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantae[f] temeritatis ausus non est leviter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra suptilitate perquirat et, si ita, sicut ad nos pervenit, invenerit verum esse[g] vel alicuius hoc auctoritate praesumpserit[h], nobis suptiliter innotescat, ut cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus. Nam si neglegenter ea quae male usurpantur omittimus, excessus viam aliis aperimus[i].

MENSE IULIO INDICTIONE I.

VIII, 28.

Gregorius I papa Eulogio, episcopo Alexandrino, gesta martyrum ab Eusebio Caesariensi collecta se neque cognovisse neque quaerentem in archivo et bibliotheca invenisse respondet; se uti collectione nominum martyrum secundum singulos dies digestorum. De lignis Alexandriam missis et de „benedictione S. Marci" scribit. 598, Iul.

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 28.
Edd. M: Lib. VIII. ep. [illegible]; G: Lib. VII. ind. I. ep. 29. — Iaffé Reg. 1517 (1149).

f) ergo om. ρ*. ρ 1. g) [illegible] ρ 1. h) illa de ipso ρ* 1. i) omnibus R* 1.

VIII, 27. [illegible] a) ecclesiasticis ρ* 1. b) [illegible] ρ 1. ρ* 1. 2; temptantur R 1. c) [illegible] ρ* 2. d) Messanensis ρ 1. ρ* 1. 2. e) praedecessoribus ρ 1. ρ* 1. f) tanta ρ* 1. g) [illegible] h) [illegible] R 1. ρ 1. praesumpserint ρ*. i) de praesumptis [illegible]

Mense [illegible] om. R* 1. [illegible]

2) Cf. ep. IX, 112.

VIII, 27. [illegible] 1) campagus genus calceamenti, quo diaconi Romanae ecclesiae utebantur; cf. Ducange h. v.

GREGORIUS EULOGIO EPISCOPO ALEXANDRINO.

Utilis semper est docti viri allocutio, quia aut discit audiens quod nescire se[a] noverat aut cognoscit, quod est amplius, id quod se et nescisse nesciebat. Qua in re ex audientium[b] numero ego nunc[c] factus sum, cui[d] sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta, quae piae memoriae Constantini temporibus ab Eusebio Caesariense collecta[e] sunt, transmittere debeamus. Sed haec neque si sic[f] collecta sint neque si sint, ante vestrae beatitudinis scripta cognovi[g]. Ago ergo[h] gratias, quia sanctissimae doctrinae vestrae scriptis eruditus coepi scire quod nesciebam. Praeter illa enim quae in eiusdem Eusebii libris de gestis sanctorum martyrum continentur[1] nulla in archivo[i] huius nostrae ecclesiae vel in Romanae urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quaedam in unius codicis volumine collecta. Nos autem paene omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in uno codice nomina habemus atque cotidianis diebus in eorum veneratione missarum[k] sollemnia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter sit passus, indicatur, sed tantum modo nomen, locus et dies passionis ponitur[2]. Unde fit, ut multi[l] ex diversis terris atque provinciis per dies, ut praedixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Sed haec habere vos beatissimos credimus. Ea vero quae transmitti voluistis quaerentes quidem non invenimus, sed adhuc non invenientes quaerimus et, si potuerint inveniri, transmittimus[m].

De lignis autem quod scribitis, quia brevia fuerint[n], navis per quam transmissa sunt qualitas fecit, quia[o], si maior navis venisset, potuimus ligna etiam maiora transmittere[3]. Quod autem dicitis, quia, si maiora transmittimus[p], pretium datis[q], largitati quidem gratias agimus, sed accipere pretium evangelio interdicente prohibemur. Nos enim ea quae transmittimus ligna non emimus[4], et quomodo possumus pretium accipere,
cum scriptum sit: 'Gratis accepistis, gratis date?' Nunc ergo iuxta modum navis per Matth. 10, 8.
naucleriumr[r] parva ligna transmisimus[s], quorum notitia subter adnexa est. Sequenti vero anno, si omnipotenti Deo[t] placuerit, maiora praeparamus[5].

Benedictionem[6] autem sancti Marci evangelistae, immo quod est verius, sancti Petri apostoli[7] in ea dulcedine qua est[u] transmissa suscepimus et salutationis alloquium persolventes petimus, ut beatitudo vestra pro nobis orare dignetur, quatenus et a malis praesentibus mereamur citius eripi et a futuris gaudiis non excludi.

VIII, 28 in titulo: ita R 1. ρ 1; Alexañ *abbrev. ρ* 1. 4;* Alexandriae *ρ* 2. 3.* a) se se *R 1; in marg. add.* Nota *ρ 1.* b) audientum *ρ 1;* audiendum *ρ* 1.* c) non *ρ* 1.* d) cum *ρ* 1.* e) collata *R 1.* f) *ita R 1; deest* sic *in ρ 1. ρ* 1; Maur.:* non *pro* sic *cum Vat. B. F.* g) cognovimus *R 1.* h) *ex* ego *corr. R 1.* i) archibo *codd. n., sed corr. ρ* 2.* k) *om.* veneratione missarum *R 1.* l) multis *ρ* 1.* m) *ita ρ* 1. 2. R 1, sed corr. ρ* 2 in* transmittemus *(ita ρ 1).* n) fuerit *ρ* 1. 2, sed corr. ρ* 2.* o) qua *ρ* 1.* p) si maiora transmittimus *om. R 1.* q) *ita ρ*. ρ 1;* dabitis *R 1.* r) *in* nauclerum *corr. ρ* 2.* s) transmittimus *ρ* 1.* t) deo *om. ρ* 1.* u) quae *(pro* qua est*) ρ* 1.*

VIII, 28: cf. ep. sequentem. — De Eulogio cf. ep. V, 41 n. 1) *Praeter historiam ecclesiasticam et librum Eusebii de martyribus Palaestinae (Migne XX c. 1457 ss.) exstant fragmenta cuiusdam τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγῆς (ib. c. 1519 ss.). Eusebius in h. e. IV, 15 scribit de τοῖς τῶν ἀρχαίων συναχθεῖσιν ἡμῖν μαρτυρίοις.* 2) *Ad hunc locum cf. Duchesne, ét. sur le lib. pontificalis p. 192 et Gelasii decretum de recipiendis et non recipiendis libris III. c. 4 (Thiel l. l. p. 458); constat Romanam ecclesiam acta martyrum non eadem, qua aliae, diligentia conscripsisse et collegisse.* 3) *Eadem scripserat noster in ep. VI, 58 in fine; sed cum ep. VII, 37 ligna non misit.* 4) *Nam ex patrimoniis, ut videtur, transportabantur.* 5) *Cf. ep. IX, 175; ep. X, 21.* 6) *De hoc verbo cf. ep. VI, 58 n. 5.* 7) *De sede S. Petri Alexandrina cf. ep. VI, 58 p. 432 n. 2; VII, 37 p. 486 n. 1.*

VIII, 29.

[illegible] papa Eulogio episcopo Alexandrino, de valetudine queritur; de haere[illegible] Alexandrinorum conversione gaudet. Narrat Augustinum, monasterii sui monachum, [illegible] episcopis episcopum [illegible] Anglorum gentis plus quam decem milia in sollemnitate [illegible] baptizasse. De Eudoxio haeretico [illegible] esse [illegible]. De erroribus ecclesiae Constantinopolitanae [illegible]. Reprehendit eum, quod in epistula ad sese missa verbis: sicut [illegible] appellatione 'universalis' usus sit, quamquam haec appellatio a Chalcedonensi synodo [illegible] Romano oblata sit. 598. Iul.

[illegible]

[illegible] VII, [illegible] ep. [illegible]. — Iaffé Reg. 1518 (1150).

GREGORIUS EULOGIO EPISCOPO ALEXANDRINO.

[illegible] filius praesentium lator sanctitatis vestrae scripta deferens aegrum me repperit, aegrum [illegible]; qua ex re contigit, ut ad largum vestrae beatitudinis fontem [illegible] meae vix parva potuisset aqua resudare. Superni autem muneris fuit, ut in [illegible] corpore positus suavissimae sanctitatis vestrae scripta susciperem[a], quae me [illegible] Alexandrinae ecclesiae, de conversione[b] hereticorum[2], de concordia fidei [illegible] laetificaret, quatenus ipsa mentis laetitia immanitatem mihi molestiae temperaret. Et quidem de bonis vestris nova semper exultatione gaudemus, sed tamen [illegible] perfecte agere nova esse nullo modo deputamus. Quod enim crescit sanctae ecclesiae populus, quod ad caeleste horreum spiritales segetes multiplicantur, hoc de omnipotentis Dei gratia, quae in beatissimis vobis large influit, numquam habuimus incertum. Gratias itaque omnipotenti Domino solvimus, quia impletum videmus in vobis esse quod scriptum est: 'Ubi plurimae segetes, ibi manifesta fortitudo boum'. Si enim bos fortis aratrum linguae in terra cordis audientium non traxisset[c], tanta fidelium seges minime surrexisset[d].

Sed quoniam in bonis quae agitis[e] scitur[f], quod et aliis congaudetis, vestrae vobis gratiae vicem reddo[g] et non dissimilia[h] nuntio, quia, dum gens Anglorum in mundi angulo posita in cultu lignorum ac lapidum[3] perfida nuncusque remaneret, ex vestrae mihi orationis adiutorio placuit, ut ad eam[i] monasterii mei[k] monachum in praedicatione transmittere Deo auctore debuissem. Qui data a me licentia a Germaniarum episcopis episcopus factus[4] cum eorum quoque solaciis ad praedictam gentem in finem mundi perductus est, et iam nunc de eius salute et opere ad nos scripta pervenerunt, quia

VIII, 29 in titulo add. ubi memorat in sca Calcedonense synodum papa Romanum universalem oblatum *ϱ 1. ϱ* 1. 2. 4, sed post* Calcedonense *corr. in* synodo papae Romano universale nomen *ϱ* 2, et ita ϱ* 3;* ubi memorat in sca Calcidonensi synodo papam Romanum universalem appellatum *R* 1;* u. m. i. s. C. synodo universalem oblatam *Bess. (sec. ed. V.)* a) suscipere *ϱ 1.* b) eccl., de convers. *om. ϱ* 2. 3;* conversatione *pro* conversione *R 1.* c) contraxisset (non *suprascr.) R 1.* d) *om. verba* tanta *usque* surrexisset *R 1, sed in marg. add.:* tot animarum segetes non apparerent. e) *om. verba* sed *usque* agitis *ϱ* 2. 3.* f) *ita ϱ* 1; R 1 corr.* scit *in* scio, *ϱ 1 in* sit, *ϱ* 2 corr.* scio *in* sciens, *quem ϱ* 3 sequitur.* g) *R 1:* viceret d *(sequitur rasura duarum litterarum), quod corr. in* vice reddo. h) dissilia *ϱ* 1.* i) eum *R 1. ϱ* 1, sed corr. R 1.* k) mon mei *postea add. R 1.*

VIII, 29: cf. ep. praecedentem. — 1) De Gregorii valetudine cf. ep. X, 14. 2) De eadem re scribit noster in ep. VII, 37. An iam de Agnoitis agitur? cf. ep. X, 14. 21. 3) Cf. ep. VIII, 4 p. 7 n. 4. Mone, Gesch. d. Heidenth. § 86. 4) De Augustino cf. ep. VI, 49 n. 3. Adde Moral. in Iob. XXVII c. 11 (6). Ioh. diac. II, 36 ex Bedae h. eccl. I, 27: A. venit Arelas et ab archiepiscopo eiusdem civitatis Aetherio, iuxta quod iussa s. patris Gregorii acceperat, archiepiscopus genti Anglorum ordinatus est; *sed nota tunc Virgilium episcopum Arelatensem fuisse. Adde* interrogationem Augustini IX *(I-E. 1843).*

tantis miraculis vel ipse vel hi qui cum eo transmissi sunt in gente eadem coruscant, ut apostolorum virtutes in signis quae exhibent imitari videantur. In sollemnitate autem Dominicae nativitatis, quae hac prima indictione transacta est, plus quam decem milia Angli ab eodem nuntiati sunt fratre et coepiscopo nostro baptizati. Quod idcirco narravi, ut cognoscatis, quid in Alexandrino populo loquendo et quid in mundi finibus agitis orando. Vestrae enim orationes sunt in eo loco ubi non estis, quorum operationes sanctae monstrantur in eo loco ubi estis.

Praeterea de Eudoxii[l] heretici[m] persona,[5] de cuius errore in latina lingua nil repperi, mihi a vestra[n] beatitudine largissime gaudeo satisfactum[o]. Virorum quippe fortissimorum Basilii, Gregorii atque Epiphanii testimonia protulistis, et manifeste peremptum cognoscimus eum in quo heroes[p] nostri tot iacula dederunt.

De his vero erroribus qui nunc in Constantinopolitana ecclesia probantur exorti[q] doctissime omnia, et ut iudicium tantae sedis proferri decuit, respondistis[6]. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, quia[r] adhuc arcae Dei insunt tabulae testamenti[7]. Quid est enim sacerdotale cor, nisi arca testamenti, in qua, quia spiritalis doctrina viget, procul dubio tabulae legis iacent.

Indicare quoque vestra beatitudo studuit iam se quibusdam non[s] scribere superba vocabula, quae ex vanitatis radice prodierunt, et mihi loquitur dicens 'sicut iussistis'. Quod verbum iussionis, peto, a meo auditu[t] removete, quia scio, qui sum, qui estis: loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo iussi, sed quae utilia visa sunt indicare curavi. Non tamen invenio vestram beatitudinem hoc ipsum quod memoriae vestrae intuli perfecte tenere voluisse. Nam dixi nec mihi vos nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere[u], et ecce in praefatione epistolae, quam ad me ipsum qui prohibui direxistis[v], superbae appellationis[w] verbum universalem me papam dicentes imprimere curastis. Quod, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat, quia vobis subtrahitur quod alteri plus, quam ratio exigit, praebetur. Ego enim non verbis quaero prosperari, sed moribus. Nec honorem[x] esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est honor universalis ecclesiae. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego[y] vere[z] honoratus sum[a], cum singulis quibusque honor debitus[b] non negatur. Si enim universalem me papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Sed absit hoc. Recedant verba[c] quae vanitatem inflant, caritatem vulnerant.

Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo atque post a subsequentibus patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas novit. Sed tamen nullus eorum uti hoc umquam vocabulo voluit, ut, dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem Deum custodirent suum[8].

Proinde debitum salutationis alloquium solvens peto, ut in sanctis orationibus vestris mei memores esse dignemini, quatenus a peccatorum meorum nexibus, quia meis meritis non[d] valeo[e], vestris intercessionibus absolvar[f].

---

l) de indo. XII. *ϱ 1. ϱ* 1;* Ennoxii *in* Endoxii *corr. ϱ* 2;* Endoxii *R 1. ϱ* 3.* m) heretica *ϱ* 1.* n) *ex* aurem *corr. R 1.* o) satisfactis *ϱ* 1.* p) eroes, *in marg.* heroes *R 1;* erotes *ϱ 1;* errores *ϱ* 1.* q) ex hortis *ϱ* 1.* r) qui *ϱ 1.* s) quibus, *ras. 3 litt., om.* non *R 1.* t) *R 1 corr.* peto auditu *in:* peto ab auditu meo; *ϱ* 1:* p. a meo auditui. u) tenere *ϱ* 1.* v) dum rexistis *in* direxistis *corr. R 1.* w) super appellationis *in* superstitionis *corr. R 1; ita et Vatic. B sec. ed. M.* x) *in marg. add.* Nota *ϱ 1.* y) ergo *ϱ 1.* z) vero *ϱ* 1.* a) *R 1 om.* sum, *quod post. add.* b) *ex* debitis *corr. R 1.* c) *ex* vera *corr. R 1.* d) *verba* quia *usque* non *om. R 1.* e) *in* valeam *corr. R 1.* f) *in* absolvi *corr. R 1.* — *ϱ* 1. 4 add. in marg.:* de consecratione Agustini — de universali papa.

5) De Eudoxio cf. ep. VII, 5 p. 448 n. 2; VII, 31 n. 4. 6) Cf. ep. VII, 31. 7) Cf. Hebr. 9, 4. 8) De hac fabula cf. ep. V, 37 p. 322 n. 3.

VIII, 30.

Gregorius I papa Secundino, episcopo Tauromenitano, mandat, ut monasterium monasterio Castelliensi adiunctum ordinet, ne in laici cuiusquam potestatem deveniat.

598, *Iul.*

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 30.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 31; G: Lib. VII. ind. I. ep. 31. — Iaffé Reg. 1519 (1151).

GREGORIUS SECUNDINO EPISCOPO TAUROMENITANO.

Querimoniam[a] monachorum monasterii Castelliensis[b] [1] oblata ab eis[c] petitio[d], quae tenetur in subditis, patefecit. Proinde fraternitas vestra haec[e] quae asserunt sollicita perscrutari cura studeat et, si ea invenerit veritate subsistere, tuitionem illis impendat[f] et monasterium[g], quod monasterio eorum unitum[h] est[2], secundum consuetudinem deputatis de congregatione eorum illic monachis, praevideat[i] ordinari, quia rationis ordo non patitur, ut monasterium ipsum, et maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione ad arbitrium suum praesertim laica persona subducat aut aliquod[k] sibi in id ius[l] debeat vindicare.

VIII, 31.

Gregorius I papa Dominici, episcopi Carthaginiensis, erga se studium laudat.

598, *Iul.*

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 31.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 33; G: Lib. VII. ind. I. ep. 33. — Iaffé Reg. 1520 (1152).

GREGORIUS DOMINICO EPISCOPO CARTHAGINENSI.

Scripta sanctitatis vestrae quae latore praesentium deferente[a] suscepimus ita sacerdotalem modestiam loquebantur, ut auctoris sui corporalem nobis quodam modo praesentiam blandirentur. Nec enim sermo rarus aliquid officit, ubi manet animis[b] continuus dilectionis[c] affectus. Magna autem caritatis virtus est, dilecte frater, quae sinceritatis suae vinculo alterna mutuo affectu corda constringit et ea a gratiae non sinit[d] compage dissolvi[e], disiuncta coniungit, unita custodit et ignotos sibi imagine reddit cognitos per amorem. Quisquis igitur in huius cardinem mentem figit[f], eum[g] de supernae patriae habitaculo cuiuslibet adversitatis impulsio non evellit, quoniam, quocumque se verterit, a mandatorum limine non excedit. Unde et in eiusdem caritatis laude per

VIII, 30 in titulo: Tauromenia *ρ* 1. 4;* Taurom *cet. codd. n.* a) querimonia *codd. n.* b) Scatelensis *ρ* 1.* c) *eis ei corr. R 1;* eius *ρ 1.* d) *post* petitio *ras., om.* quae *R 1;* petitione *ρ* 1.* e) in *add., sed eras. R 1.* f) impertiat *in ras. R 1.* g) monachi *ρ* 2. 3.* h) munitum *ρ* 1.* i) *in* provideant *corr. ρ* 4.* k) *ita R 1;* aut aliquid *bis ρ* 1;* aliquod aut aliquod *ρ* 4;* aut aliquis *ρ* 2. 3.* l) in cuius *ρ* 1.*

VIII, 31: capitulo XXXI *ρ* 1. 4.* Cartaginense *R 1;* Charthaginensi *ρ 1;* Cartaginensi *ρ* 1;* Cartaginensis *ρ* 4.* a) deferentes *ρ* 1.* b) *ita R 1. ρ* 2;* animi *ρ 1;* animus *ρ* 1.* c) dilectationis *ρ* 1;* delectationis *ρ* 2. 3. Hic fere in marg. add.* Nota *ρ 1.* d) desinit *ρ* 1.* e) cum age dissolvit *ρ* 1.* f) fugit, *sed u eras. R 1.* g) cum *ρ 1.*

VIII, 30. De Secundino cf. ep. I, 71 n. 4. 1) Hoc monasterium a Cassiodoro conditum in civitate Squillacio situm erat; cf. ep. VIII, 32. Aut Vivariense ob vivaria aut Castelliense ob montem Castelli appellatur et a Cassiodoro describitur in libro de instit. divin. litterar. c. 29. — 2) Fortasse hoc monasterium in dioecesi Tauromenitana situm erat. De unitis monasteriis cf. ep. X, 18; XI, 54; XIII, 4. Weisbaum l. l. p. 31.

egregium praedicatorem dicitur: 'Quae[h] est vinculum perfectionis'. Quantae itaque sit Col. 3, 14. laudis, aspicimus, quae perfectionem non solum in mente[i] generat, sed etiam ligat. Quia ergo[k] huius virtutis igne succensum tuarum te prodidit[l] locutio litterarum, uberi in Domino exultatione laetificor atque opto, ut haec in te magis magisque resplendeat, quia lux gregis est flamma pastoris. Decet enim, decet Dominicum sacerdotem moribus et vita clarescere, quatenus in eo tamquam in[m] vitae suae speculo plebs commissa et eligere, quod sequatur, et videre possit, quod corrigat.

Scientes praeterea, unde in Africanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordium [1], laudabiliter agitis, quod sedem apostolicam diligendo ad officii vestri originem prudenti recordatione recurritis et probabili in eius affectu constantia permanetis. Certum quippe est, quia vestro honori additis, quicquid ei reverentiae ac devotionis sacerdotaliter exhibetis, quia per hoc, ut vicaria erga vos dilectione astringi debeat, invitatis.

Quod superest, carissime fratrum[n], omnipotentem Dominum adsidua oratione poscamus, quatenus cordis nostri gressus in veritatis suae tramitem dirigat et, ut ad caelestia regna perducat, nominis officium protectionis suae gratia operibus nos exhibere concedat.

MENSE AUGUSTO INDICTIONE I.

VIII, 32.

Gregorius I papa Iohanni, episcopo Scyllacensi, privilegia monasterii Castelliensis valde commendat; monachis quae „sub exenii quasi specie" abstulerit, reddi iubet; mandat, ut curet, ut eis solaticum ab habitatoribus castri Scyllacii praebeatur. 598, Aug.

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 32.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 34; G: Lib. VII. ind. I. ep. 34. — Iaffé Reg. 1521 (1154).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SCILLITANO.

Grave nimis et contra sacerdotale constat esse propositum[a] velle[b] cuiusquam monasterii[c] privilegia[d] olim indulta confundere et ad inritum quae sunt pro quiete disposita niti deducere. Questi itaque nobis sunt monachi monasterii[e] Castelliensis[f 1], quod in fraternitatis vestrae civitate est constitutum, quia eidem[g] monasterio[h] quaedam contra[i] ea quae a[k] prodecessoribus[l] vestris[m] permissa[n] ac[o] consuetudine longa servata

h) quod *ϱ 1.* i) mentem *ϱ 1. ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2.* k) *ita R 1;* igitur *cet.* l) prodiit *R 1. ϱ 1. ϱ* 1. 2, sed in* prodidit *corr. R 1. ϱ* 2.* m) in *om. ϱ* 1. 2.* n) *ita ϱ 1;* frm *R 1;* fratrem *ϱ* 1.*

VIII, 32 in titulo: Scyllitano *ϱ 1* — Item de privilegiis monasteriorum beatus Gregorius ad Ihnum epm Sillitanum *R 4.* a) prepositum *R 1.* b) vel *ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2.* c) cuiquam monasterio *R 4;* cuiusquam monasterium *ϱ* 1.* d) privilegio *ϱ*. ϱ 1.* e) monasterii *om. ϱ*. ϱ 1.* f) Casteliensis *R 4.* g) *ex* eadem *corr. R 1;* isdem *R 4.* h) monachis *R 4.* i) contra *om. R 4.* k) (q)ue a *om., sed post. add. R 1;* a *om. ϱ 1. ϱ* 1.* l) praedec. *R 4 et ex* prodec. *corr. ϱ* 2.* m) nris *R 1.* n) promissa *ϱ 1. R 1, sed corr. R 1.* o) a *in* ac *corr. R 1;* a *ϱ 1. ϱ*1;* ac *om. R 4.*

VIII, 31. De Dominico cf. ep. II, 52 n. *1) F. Muenter, primordia eccl. Africanae (1829) c. 4. contendit Africanam ecclesiam Romanam matrem habuisse vel certe veteres patres hanc ei originem vindicasse. Ex locis ab eo allatis nota ep. Innocentii papae I-K. 311 (Coustant I p. 856) et nostri ep. I, 75.*

VIII, 32. De Iohanne cf. ep. II, 37 n. *1) Cf. ep. VIII 30 n. 1.*

sunt, festinetis inducere et antiquam ordinationem[p] quadam praeiudicii novitate turbare. Proinde his fraternitatem vestram hortamur affatibus, ut, si ita est, ab eius se molestia[q] sine aliqua excusatione contineat[r] et, quae ei[s] sunt diutius custodita, nullius occasionis temptet usurpatione convellere, sed cuncta inlibate et sine aliqua studeat refragatione servare et plus sibi in eodem monasterio, quam prodecessoribus[t] suis licuit, noverit non licere[2].

Quia vero pariter[u] questi sunt fraternitatem tuam quaedam de monasterio sub exenii[v][3] quasi specie abstulisse, necesse est[w], si quid[x] te indecenter recolis accepisse, sine[y] dilatione restituas, ne avaritiae[z] graviter culpa redarguat, quem largum erga monasterium[a] sacerdotalis debuerat magis munificentia[b] demonstrare. Servatis itaque omnibus, quae a tuis, sicut diximus, prodecessoribus[t] permissa[c] sunt ac servata[d], curae tuae sit circa actus ac[e] vitam consistentium illic monachorum vigilantem existere et, si quempiam illic prave conversari aut in aliquam inmunditiae, quod absit, culpam inveneris[f], districta[g] ac regulari emendatione corrigere. Nam sicut ab his quae incongrue usurpantur fraternitatem vestram volumus abstinere, ita[h] in his quae ad disciplinae rectitudinem vel animarum custodiam pertinent[i] esse sollicitam modis omnibus ammonemus[k].

Indicaverunt etiam praedicti monasterii monachi castrum[l] quod Scillacium[m] dicitur[4] in solo iuris monasterii eorum esse fundatum[5] atque ob hoc habitantes illic factis libellis[6] solaticum[n][7] singulis annis expondisse[o] persolvere, sed postea contempsisse et ab eadem se praestatione supervacue suspendisse. Fraternitas ergo vestra suptiliter veritatem curet addiscere et, si ita reppererit[p], instanter studeat, ut ea quae promiserunt, quia et ratio exigit, praebere non differant, quatenus et illi[q] quiete quod tenent possideant et monasterii iura praeiudicium non incurrant.

Praeterea questi nobis sunt praedicti monasterii monachi abbatem suum terram intra Scillacinum[r] castrum, quae in sexcentos pedes extenditur, sub praetextu fabricandae[s] ecclesiae fraternitati tuae donationis titulo concessisse; et ideo volumus quantum parietes possunt aedificatae ecclesiae circumdare iuri[t] ecclesiae vindicari. Quicquid vero extra parietes eiusdem ecclesiae esse potuerit, in iure monasterii sine difficultate

p) antiquum (u *in ras.*) ordinem ϱ 1. q) sermolestia ϱ* 1. r) continere *R* 4. s) eis ϱ 1; illis *R* 4. t) praedec. ϱ*. u) pariter *om.* *R* 1. v) encenii *in ras.*, *in marg.*: exenio (*ita* ϱ* 3) ϱ* 2. w) ut *add.* ϱ 1. ϱ* 1. x) qui ϱ* 1. y) aliqua *add.* *R* 4. z) avaritia ϱ* 1. a) *ita* ϱ 1. *R* 4; mon̄, *post add.* um *R* 1; monasterio ϱ*. b) *ex* magnificentia *corr.* *R* 1. c) promissa ϱ 1. ϱ* 1. *R* 1, *sed in* permissa *corr.* *R* 1. d) ac servata *erad. et suprascr.* de cetero *R* 1. e) et *R* 4. f) *in* aliqua — culpa *corr.* *R* 1. ϱ* 2; invenerit *R* 4. g) districte ϱ* 1. 2. h) ut *add.* *R* 1. i) pertinet ϱ*. ϱ 1. *R* 4; esse *om.* *R* 4. k) *cetera desunt in R* 4. l) castro ϱ*. m) Scyllacium ϱ 1. ϱ* 2. 3; Scyllatium ϱ* 1. n) *ita* ϱ 1. ϱ* 1 *et* (cum *in ras.*) *R* 1; solatium ϱ* 2. 3 o) expendisse ϱ* 2. 3. p) repperit ϱ 1. q) illic ϱ 1. r) Scyllacinum ϱ 1. ϱ* 1 *et* (*ex* Scyllacium) ϱ* 2; Scyllacinum *R* 1. s) fabricande ϱ* 1. t) in *pro* iuri ϱ* 1.

2) De monasteriorum privilegiis cf. ep. V, 47. 49. VIII, 17. *3) De exenio cf. ep. V, 16 n. 8. Marini, pap. dipl. no. 137 et notas.* *4) Nota aliud esse castrum aliud civitatem Scillacium; de civitate scribit Cassiodorus Var. XII, 15:* quia modo non habet muros, civitatem credis ruralem, villam iudicare possis urbanam. *Castrum, cum Cass. scripsit, nondum exstructum erat.* *5) Dubitari non potest quin hae terrae monasterio Castellensi propriae fuerint. Cf. Grisar l. l. p. 335 ss. Wisbaum l. l. p. 4. Eosdem crediderim habitantes, qui hic commemorantur, milites fuisse (cf. ep. IX, 205 s.) castraque tunc ob Langobardorum incursionem in Italia condita esse. Cf. librum meum Untersuchungen etc. p. 59 ss. 156; ep. VIII, 19 n. 3.* *6) Libellus est petitio conducentis; cf. C. I. XI, 66, 2. Postea ei praesertim contractus ita appellabantur, quibus praedia in annos 29 locabantur; cf. Codicem Bavarum* (cod. tradit. eccl. Ravenn. ed. Bernhart) *et diplomata a Fantuzzi collecta passim. Adde ep. II, 3 n. 2. IX, 194.* *7) Idem certe quod terraticum in codice Bavaro. Cf. ep. V, 57a p. 361 n. 7 et D. 43, 8, 2, 17:* vectigal enim hoc sic appellatur solarium ex eo, quod pro solo penditur *et Ducange s. v. solagium.*

aliqua revertatur, quia nec mundanarum legum nec sacrorum canonum statuta permittunt res monasterii de iure eius quolibet titulo segregari[8]. Eapropter[u] donationem eiusdem terrae, quae contra rationem facta est, sine aliqua dilatione restitue[v].

VIII, 33.

Gregorius I papa Leontio exconsuli, qui oleum sanctae crucis et aloes lignum miserit, gratias agit beatique Petri et clavem sepulcralem et catenarum partem muneri dat.

598, Aug.

Codd. R et ϱ: Indictio I. cap. 33.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 36; G: Lib. VII. ind. I. ep. 35. — Iaffé Reg. 1522 (1155).

GREGORIUS LEONTIO EXCONSULI.

Quia in magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et 2. Tim. 2, 20.
fictilia et quaedam quidem in honore, quaedam autem[a] in contumelia, quis ignoret, quod in universae ecclesiae sinum et alii velut vasa contumeliae rebus deputantur infimis, alii vero honoris vasa rebus aptantur[b] mundis? Et tamen plerumque contingit, ut et cives Babyloniae in angaria serviant Hierusalem et cives Hierusalem, id est caelestis patriae, in angaria deputentur[c] Babyloniae. Cum enim electi Dei magnis moribus praediti, modestia ornati, lucra propria non quaerentes terrenis deputantur rebus, quid aliud quam sanctae Hierusalem cives in Babyloniae opere serviunt? Et cum quidam in pravis moribus effrenati locum sancti honoris tenent atque in ipsis quae bene facere videntur propriam laudem quaerunt, quid aliud quam cives Babyloniae supernae Hierusalem angarias exsolvunt? Sic etenim Iudas apostolis ammixtus diu redemptorem humani generis praedicavit, signa cum ceteris fecit, sed quia Babyloniae cives fuerit, Hierusalem caelesti opus suum in angaria persolvit. At contra Ioseph in Aegyptum ductus terreno palatio servivit, curam ministerii in rebus temporalibus gessit, quicquid iuste regno transitorio debebatur, exhibuit. Sed quia sanctae Hierusalem cives extitit, servitium Babyloniae in sola, ut praedictum est, angaria ministravit. Huius ergo, bone vir[d], esse te sequacem credo, quem terrenis actibus implicatum mansueto spiritu agere, humilitatis arcem per omnia custodire et singulis quae iusta sunt tribuere cognosco. Tanta enim de vestra gloria a multis bona referuntur, ut mihi haec non libeat audire, sed cernere; eius tamen quem videre me non licet bona me pascit opinio. Sanctae autem ecclesiae, id est omnium electorum, typum[e] tenens[f] mulier, quae alabastrum fudit, domum replevit unguento[1]; et nos quotiens de bonis aliquid audimus, suavitatis auram quasi per narem

u) et propter *ϱ 1.* v) *ϱ* 1. 4 in marg. add.:* de eo qui aliquid abstulit de monasterio.

VIII, 33. a) vero *R 1.* b) *ex* addantur *corr. R 1.* c) deputantur *ϱ 1.* d) viri *ϱ* 1.* e) typus *ϱ* 1. R 1, sed corr. R 1.* f) *in* tenet *corr. R 1.*

8) Nov. 7 c. 1: μήτε τινὰ . . . μοναστηρίου ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἡγούμενον ἢ ἡγουμένην ἢ τινα ὅλως προεστῶτα τῶν εὐαγῶν συστημάτων ἄδειαν ἔχειν ἐκποιεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον κ. τ. λ. Nov. 120. Cf. etiam Diurn. f. 74 (cautio episcopi): ecclesiastica predia ... nec a me alienanda quolibet titulo esse promitto *et synodum Romanam a. 502 etc.*

VIII, 33 cum sequenti ep. in Siciliam missa esse videtur. — De Leontio cf. ep. VIII, 34. IX, 4. 32. 34. 46. 55 ss. 63. 106. 130. 182. XI, 4, ex quibus intellegere licet ei ab imperatore extraordinarium quoddam munus commissum esse, ut in Italia et Sicilia inquisitiones de magistratuum, qui iam non in actione positi erant, ratiociniis faceret, emendanda emendaret, reos puniret. — Titulus exconsule *dignitatem non munus spectat; de chartis exconsulatus cf. ep. II, 36.* *1) Cf. Matth. 26, 7. Marc. 14, 3 ss. Luc. 7, 37 s. Iohann. 12, 3.*

[illegible]tramus; et Paulus apostolus cum dicebat: 'Christi bonus odor sumus'[g], patenter datur intellegi, quia saporem se quidem praesentibus[h], sed odorem absentibus exhibebat. Nos tamen, qui praesentiae saporem[i] non possumus, per odorem vestrae absentiae [illegible].

De hoc etiam valde gaudemus, quod munera quae transmisistis vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe sanctae crucis et alois lignum suscepimus: unum quod tactum benedicat[m], aliud quod per incensum bene redoleat. Decebat igitur, ut talis vir ea transmitteret, quae iram nobis Domini placare potuissent. Alia quoque in [illegible] multa[n] misistis, quia, sicut mente et carne subsistimus, necessarium fuit, ut a [illegible] in utroque contineri deberemus[o]. De quibus transmissis tamen dulcissima mens vestra valde se erubescere fatetur atque eidem[p] verecundiae scutum caritatis opponere. Sed in his haereo[q] verbis omni modo[r], quia in tali eius[s] mentis attestatione cognosco, quod numquam possit aliena tollere, qui et hoc ipsum erubescit[t], quod propria largitur. Parva vero appellatis munera vestra, quae magna sunt; sed, credo, ut adhuc amplius ex ipsa gloriae vestrae humilitate proficiant. Et petitis, ut haec bona mente suscipiam[u]. Sed inter ista ad memoriam cuiusdam viduae duo[v] minuta reducite. Si enim illa Deo placuit, quae bono animo pauca optulit[2], cur non hominibus placeat, qui mente humili multa dedit? Praeterea benedictionem vobis sancti Petri apostolorum principis, clavem sacratissimi sepulcri eius, in qua benedictio de catenis illius est inserta, transmisimus, ut quod eius collum ligavit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis solvat[w][3].

VIII, 34.

Gregorius I papa Adeodatae illustri significat se Decii episcopi (Lilybitani) causam Iohanni episcopo (Syracusano) et Leontio viro glorioso cognoscendam permisisse.

Codd. R et ϱ: Indictio I cap. 34.
Edd. M: Lib. X. ep. 49; G: Lib. VII. ind. II. ep. 55. — Iaffé Reg. 1523 (1334).

GREGORIUS ADEODATAE INLUSTRI.

Magnam nobis laetitiam gloriae vestrae ingessit epistola, quod[a] aeternae vitae desiderium vos habere signavit; sed quia huiusmodi studium fugitiva mundi solet gloria praepedire, hortamur, ut mentis vestrae saluberrimam deliberationem res quaelibet transitura[b] non revocet nec ab incepto eam[c] tramite deviet, sed magis supernae patriae amor accendat[d], praemia mansura sollicitent[e] et[f] ad venturi iudicis promissionem certa semper adspirent[g], atque ex temporalibus aeterna mercetur, ut ex hoc et in vera gloria esse et inter matronas possetis[h] caelestes ascribi. Reducite[i] ad animos prosperitates temporum, multitudinem hominum, dignitatum pompas, matronarum gloriam[k], divitiarum

g) deo *post. add.* ϱ* 2. ϱ* 3. h) sequentibus ϱ* 1. i) *in* sapore *corr.* ϱ* 2; per *ante* saporem *add. edd.* k) de *in ras. R 1, om.* ϱ 1. l) *ex* tacito *corr. R 1.* m) et *add.* ϱ 1. n) multis *R 1.* ϱ* 1. o) *ex* continere debemus *corr. R 1;* continere deberemus ϱ* 1. p) idem ϱ* 1. q) *ita coni. Mommsen;* ergo *R 1.* ϱ 1. ϱ* 1, *sed corr. in* ego *R 1;* ego ϱ* 2. 3. r) fateor *suprascr. R 1.* s) *ita* ϱ*; talibus ϱ 1; talis *et ras. 1 litt. R 1.* t) *ex* ebescit *corr.* ϱ* 1. u) suscipiamus ϱ* 1. v) duo *om. R 1.* w) ϱ* 1. 4. *add. in marg.:* de scis viris qui (quod ϱ* 4) aliquando implicantur terrenis rebus.

VIII, 34 in titulo: inlustris *R 1.* ϱ* 1. 4. a) *ita R 1.* ϱ* 1; quo ϱ 1. b) *in* transitoria *(ita* ϱ* 3) *corr.* ϱ* 2. c) eum ϱ*. ϱ 1. d) *ex* accendatur *corr. R 1.* e) *ex* sollicitet *corr. R 1.* f) *in* ut *corr. R 1.* g) *in* adspiret *corr. R 1.* h) *in* possitis *corr. R 1.* i) reducte *R 1.* k) gloriarum ϱ* 1.

2) *Cf. Marc. 12, 42 s. Luc. 21, 2 s.* 3) *De clavibus S. Petri cf. ep. I, 25 n. 5; VI, 6 n. 4.*

abundantiam. Attendite[l] haec omnia ubi vel quid facta sunt, et ex hoc pensate, quam nulla sint, et quia, qui ista diligit, somnium vigilans videt. Haec itaque recordatio magna vobis debet esse[m] instructio, quoniam pro magno diligi non debet quicquid fine concluditur. Illa ergo appetenda, illa summopere diligenda sunt, quae nec inventa transeunt nec adepta deficiunt. Sed quia ad eorum[n] desiderium anhelare sine divinae misericordiae gratia nullus valet, oramus omnipotentem Dominum, ut haec vobis et eligendi velle et posse tribuat optinendi[o], quatenus et hic vos in suo vivere[p] timore concedat et postea in sanctarum martyrum sorte recipiat.

Paterna itaque caritate gloriam vestram salutantes indicamus de causa fratris et coepiscopi nostri Decii[1] hoc nobis visum fuisse, ut eam audiendam fratri et coepiscopo nostro Iohanni[2] et Leontio viro glorioso[3], quia bonus et iustus vir dicitur, committere[q] deberemus securi maxime, quia, ubi praedicti fratris et coepiscopi nostri[r] in iudicio[s] interest, nec ei[t] subripiatur nec pars ecclesiae possit praeiudicium sustinere.

VIII, 35.

Gregorius I papa Ianuario, episcopo Sardiniae (Caralitano), praecipit, ne solidos a Nereida, clarissima femina, pro sepultura filiae exigat. De aliis causis agat cum Redempto, defensore suo, praesentium latore, quem ad iudicia facienda in Sardiniam miserit.

Codd. R et ρ: Indictio I. cap. 35.
Edd. M: Lib. IX. ep. 3; G: Lib. VII. ind. II. ep. 56. — Iaffé Reg. 1524 (1158).

GREGORIUS IANUARIO EPISCOPO SARDINIAE.

Questa nobis est Nereida[a] clarissima femina[b], quod ab ea[c] tres[d] solidos[e] pro filiae suae sepultura[f] fraternitas vestra velit exigere atque ei[g] super doloris gemitum maiorem dispendii studeat inferre[h] molestiam. Quod si ita se veritas habet, quia grave nimis et procul est a sacerdotis officio pretium de terra concessa putredini quaerere et de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitione fraternitas vestra contineat et molesta ei de cetero[i] non existat, maxime quia et Hortulanum quondam[k], de quo

l) accendite ρ* *1. 2, sed in* atcendite *corr.* ρ* *2;* att. *in ras. R 1. — Hic fere in marg. add.* Nota ρ *1.* m) esse *om.* ρ* *1.* n) horum ρ *1.* o) tribuet et obtienendi ρ* *1.* p) vivere *in ras.* ρ *1.* q) committe ρ* *1.* r) coepiscopo nostro ρ* *1.* s) iudico ρ* *1.* t) *ita R 1;* eis *cet. codd.*

VIII, 35 in titulo: Sardine *R 1.* a) Necreida *R 1;* Nereida ρ *1;* Nerei ρ* *1;* Nerea ρ* *2. 3.* b) cl. f. *R 1.* ρ *1* et *in marg. add.:* clarissima femina *R 1; om.* c. f. ρ*. c) eam ρ*. ρ *1;* ab ea *in ras. R 1.* d) cum ρ*. ρ *1; om.* cum *et suprascr.* III *R 1.* e) solidis ρ* *2. 3.* f) *ex* sepultis *(ita* ρ* *3) corr.* ρ* *2; ex* sepulture ρ *1;* sepulta *R 1.* g) ei *om.* ρ*. ρ *1.* h) inferri ρ*, *sed corr.* ρ* *2.* i) *in* cetera *(ita* ρ* *3) corr.* ρ* *2.* k) *in* quodam *corr. R 1;* quendam *(*e *in ras.)* ρ* *2. 3.*

VIII, 34. Eidem Adeodatae, quae in civitate Lilybitana monasterium condebat, ep. XI, 5 missa est; cf. ep. IX, 233. 1) De Decio, ep. Lilybitano, cf. ep. VI, 13 n. 2. 2) De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n. 3) De Leontio cf. ep. VIII, 33 n. Leontio et Iohanni noster etiam causam, de qua in ep. IX, 4 agitur, committit. Verisimile est hanc et illam causam unam eandemque atque Theodorum, de quo noster in ep. IX, 4 scribit, praedecessorem Decii fuisse: cf. ep. V, 23.

VIII, 35 una cum ep. IX, 2 per Redemptum transmissa, sed tamen a registratore alio mense in registrum recepta est. Cf. N. A. III p. 615. De Ianuario, episcopo Caralitano cf. ep. III, 36 n. 2. IV, 8 n.

se ipsam[l] asserit filiam suscepisse, ecclesiae vestrae non in parva quantitate munificum memorat extitisse. Hoc autem vitium et nos, postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus et pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus memores, quia, dum Abraham a filiis Ephron[m], hoc est filio[n] Soor[o], sepulcrum pretio[p] ad humandum corpus coniugis[q] postularet, praemium accipere rennuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantae considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur[r], hoc facere non[s] debemus?[1] Unde ne hoc avaritiae vitium, ne vel in alienis denuo temptari praesumatur, ammoneo. Sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis[2], siquidem parentes ipsius, proximi vel heredes pro luminaribus sponte quid[t] offerre voluerint, accipere non vetamus. Peti vero aut aliquid exigi omnino[u] prohibemus, ne[v], quod valde inreligiosum est, aut venalis[w], quod absit, dicatur ecclesia aut vos de humanis videamini[x] mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studetis quaerere quolibet[y] modo compendium.

Alias vero causas quas[z] praedictae Nereidae[a] est complexa petitio, hortamur, ut aut pacifica, si fieri potest, ordinatione definias aut certe in deputato a nobis iudicio personam instructam dirigere non omittas, quia ad hoc Redemptum defensorem nostrum[3] praesentium illic portitorem direximus, ut et partes in iudicio observare compellat et executionis suae instantia ad effectum quae fuerint iudicata[b] perducat[c].

VIII, 36.

Codd. R et ρ: Indictio I cap. 36.
Edd. M: Appendix VIII; G: ante librum VII. ind. I.

Levatus est Maximus praesumptor in Dalmatia[a] contra votum domni papae Gregorii a militibus per indictionem undecimam et in contumacia vel praesumptione fuit annis VII[1]. Post haec, post castigationem et flagella beatissimi atque apostolici papae Gregorii egressus de Dalmatia venit in civitate Ravennate ad beatissimum Marinianum[b] archiepiscopum[2] et iactavit se tensus[c] intra civitatem in media silice clamans et dicens[d]: 'Peccavi Deo et beatissimo papae Gregorio'. Et acta paenitentia per[e] tribus horis, tunc[f] cucurrit exarchus Callinicus, Castorius cartularius[g] ecclesiae Romanae

l) ipsum ρ* 1; ipsa (om. se) ρ* 2. 3. m) Ebron R 1. ρ* 1; Ephron ρ 1; Effron ρ* 2. 3. n) filium R 1. ρ 1. ρ* 1, sed corr. R 1; filio ρ* 2. 3. o) ita R 1. ρ 1; Sohor ρ* 1; Sehor ρ* 2; Sochor ρ* 3. p) pretium R 1. ρ* 1, sed corr. R 1. q) coniugi ρ 1. ρ* 2, sed corr. ρ* 2; corpusiugi ρ* 1. r) dicimus R 1. ρ 1. ρ* 1, sed corr. R 1. s) non om. ρ* 1. t) quod ρ 1. u) omnimodo ρ*. v) num ρ* 1. w) fortasse, ut videtur, add. ρ*. x) videmini ρ 1. y) quodlibet ρ* 1. z) quae R 1. ρ* 1. a) ita R 1 in ras.; Nereade ρ 1. ρ* 1. 2, sed in Neream (ita ρ* 3) corr. ρ* 2. b) indicata ρ* 1. c) ρ* 1. 4 add. in marg.: de prohibitione pretii sepultura.

VIII, 36 titulum de satisfactione et penitentia Maximi prevaricatoris *add. R* 1 in indice.* a) Dalmatias ρ* 1. R 1, *sed corr.* R 1. b) *ex* Marianum *corr.* ρ* 2; Maurinianum ρ* 3. c) *in* extensus *corr.* R 1. d) *ex abbr.* clamantem et dicentem *corr.* R 1. e) per *erad.* R 1. f) tunc *del.* R 1. g) Cast. cartularius *om.* R 1.

1) Cf. Genes. 23 et ep. VIII, 3 n. 4. 2) Cf. dial. IV, 50, ubi de hac quaestione agitur, an prosit animabus, si mortuorum corpora in ecclesia fuerint sepulta, et ep. I, 12. 3) Cf. ep. IX, 2.

VIII, 36 Nescio cur hoc additamentum epistulis in archetypo adiectum sit; sed in registro non fuisse crediderim. Et ea tempora, quae hic narrantur, ad calcem indictionis II. reiciendum est; sed ordinem, quem codices exhibent, sequimur. 1) De causa Maximi cf. ep. V, 6 p. 286 n. 1. 2) Hoc titulo episcopi Ravennates ante medium saeculum VII. et autocephalum non usi esse videntur.

cum archiepiscopo Mariniano[h], et levatus coepit ampliorem paenitentiam coram eis agere. Tunc duxit eos ad sanctum corpus beati Apollinaris et iuravit de[i] omnibus[k] quae adversus eum dicta de mulieribus vel ex scismate simoniaco fuerant mixtum[l] se non[m] esse[n 3]. Tunc revertens Castorius cartularius adduxit secum diaconem eiusdem Maximi, nomine Stephanum. Relato[o] omnia, quae a Maximo satisfacta[p] essent, tunc motus ad misericordiam beatissimus[q] papa Gregorius direxit pallium ad confirmationem eiusdem episcopi, id[r] est VIII. Kalendas Septembris indictione secunda[r 4].

h) Marianiano ϱ* *1;* Mauriniano ϱ* *3.* i) se *(om.* de*)* ϱ* *1;* se de *R 1.* ϱ* *2. 3, sed* se *erad. R 1.* ϱ* *2.* k) *in* omni *corr. R 1;* omnia ϱ* *1.* l) mundum *in ras. R 1.* m) non *om. R 1.* n) *ex* esset *corr. R 1.* o) *ita* ϱ* *1;* relata ϱ* *2.3;* referens *in ras. R 1.* p) *in* facta *corr. R 1.* q) beatissimus *om. R* 1.* r) *verba* id *usque* secunda *om.* ϱ* *1. R* 1.*

3) Cf. ep. IX, 177. *4) Cf. ep. IX, 234.*

MENSE SEPTEMBRI INDICTIONE II.

IX, 1.

Gregorius I papa in Ianuarium, episcopum Caralitanum, invehitur, quod „dominico die, priusquam missarum sollemnia celebraret, ad exarandam messem latoris praesentium perrexerit et post missarum sollemnia etiam terminos possessionum illius eradicare minime timuerit"; cum episcopo ipsi parcere velit, consiliarios duorum mensium excommunicatione affici iubet. *598, Sept.— Oct.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 37; C: cap. 64.
Edd. M: Lib. IX. ep. 1; G: Lib. VII. ind. II. ep. 1. — Iaffé Reg. 1525 (1156).

GREGORIUS IANUARIO EPISCOPO CARALIS.

1. Tim. 5, 1. Praedicator omnipotentis Domini Paulus apostolus dicit[a]: 'Seniorem[b] ne increpaveris'. Sed haec eius[c] regula[d] in ea re servanda[e] est, cum culpa senioris exemplo[f] suo non trahit[g] ad interitum[h] corda iuniorum. Ubi autem senior iuvenibus exemplum ad interitum praebet, ibi districta increpatione feriendus[i] est. Nam[k] scriptum est:
Isai. 42, 22. 'Laqueus iuvenum omnes vos'. Et rursum propheta dicit: 'Et peccator centum annorum
Isai. 65, 20. maledictus est'. Tanta autem nequitia ad aures meas de tua senectute pervenit, ut eam, nisi adhuc humanitus[l] pensaremus, fixa iam maledictione feriremus. Dictum quippe mihi est, quod dominico[m] die priusquam missarum sollemnia celebrares[n], ad exarandam messem latoris[o] praesentium[1] perrexisti et post exarationem eius missarum sollemnia celebrasti. Post missarum sollemnia etiam terminos possessionum[p] illius eradicare minime timuisti. Quod factum quae poena debuit insequi, omnes qui audiunt sciunt. Dubii autem de tanta hac perversitate fueramus; sed filius noster Cyriacus[q] abbas[r] [2] a nobis requisitus, dum esset Caralis, ita se cognovisse[s] perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur: aliquando resipisce[t] senex atque a[u] tanta te[v] levi-

Mense *cet. om. C. ϱ* 1 —* sept *abbr. R 1,* septembr. *ϱ* 2. 3* — mense septembrio ind. I *R* 1 capiti praecedenti add. —*

IX, ad indictionem I trahit R 1 in utroque indice. Omisit hanc ep. ϱ* 1. — In titulo:* Caralis *ex* Calaris *corr. C 3.* a) dicens *C 1. 3.* b) *corr. ex* soniorem *C 2.* c) eius haec *ϱ* 2. 3.* d) *om. hoc verbum C 4;* regulę *C 3.* e) non *(post* servanda*) erad. C 2.* f) *corr. ex* exempla *C 2.* g) tradat *C.* h) introitum *C 3.* i) ferendus *C 1. 2. R 1; sed corr. C 2 m. 2 et R 1.* k) quam *C, sed corr. C 2 m. 2. in* quia; quia *C 4.* l) *corr. ex* humanitas *R 1.* m) dominicorum *omnes codices, sed corr. R 1.* n) celebraris *C 1. 2 3. R 1. ϱ 1; sed corr. in* celebrares *C 2. R 1. ϱ 1.* o) *ex* latores *corr. C 1. ϱ 1.* p) *ita C 1. 2. 3;* possessionis *R 1. ϱ* 2. 3.* q) Quiriacus *C;* Cyriacus *ϱ 1. ϱ* 2. 3.* r) abba *C.* s) *ex* cognoscisse *corr. C 2.* t) respice *C 1.* u) a *om. C 4;* ad *C 3.* v) te *om. C 2. 4. ϱ 1;* tantam levitatem *C 4.*

IX, 1 quamquam ind. II. in registrum relata est, fortasse iam una cum sequenti ep. m. Augusto scripta erat. — De Ianuario cf. ep. III, 36 n. 2. IV, 8 ss. 1) *Donatus hanc epistulam transmisit, ut apparet ex ep. IX, 11 (n. 4), ubi de eadem re agitur.* 2) *De Cyriaco cf. ep. IV, 23 n. 2.*

tate morum[w] et operum[x] perversitate[y] compesce. Quanto[z] morti vicinior efficeris, tanto fieri sollicitior atque timidior debes. Et quidem poenae sententia in te fuerat iaculanda, sed quia simplicitatem tuam cum senectute novimus interim tacemus[a]. Eos vero, quorum consiliis haec egisti[b], in duobus[c] mensibus excommunicatos esse decernimus, ita ut, si quid eis intra[d] duorum mensium[e] spatium humanitus[f] evenerit, benedictione viatici non priventur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus[g] existe, te quoque sollicite custodi, ne, si eis in malo discipulus fueris, quibus magister in bono esse[h] debuisti, nec[i] simplicitati tuae nec ulterius senectuti[k] parcamus.

IX, 2.

Gregorius I. papa Vitali, defensori Caralitano, mandat, ut excommunicationem in Ianuarii, episcopi Caralitani, consiliarios statutam exsequatur pretiumque tritici xenii nomine sibi per Redemptum defensorem, latorem praesentium, missi restituat.

598, Sept.—Oct.

Codd. C: cap. 65.
Edd. M: Lib. IX. ep. 2; G: Lib. XI. ep. 53. — Iaffé Reg. 1526 (1157).

GREGORIUS VITALI DEFENSORI CARALIS.

Quid de fratre Ianuario episcopo agnovimus[a], et lator praesentium et exemplaria scriptorum nostrorum te poterunt informare[b], atque ideo excommunicationem, quam super perversos eius consiliarios[c] dari[d] decrevimus, tua experientia sollerter exequatur[e], ut cadentes discant, quatenus incaute ambulare non debeant[1].

Praeterea pretium tritici quod nobis exenii nomine fuerat transmissum, per latorem praesentium Redemptum[f] defensorem[2] transmisimus. Videat experientia tua, ne vel tu vel ipse qui detulit alicuius[g] eo in pretio commodi participari praesumat, sed[h] totum singulis vel simul omnibus inlibatum restituat eorumque mihi scripta de eodem pretio transmittat; quia, si[i] aliter quam ammoneo factum cognovero, vindictam ex eadem causa non mediocriter exercebo.

---

w) horum *C 1. 2. 3;* levitatem m. *C 4.* x) et operum *om. ρ* 2. 3.* y) perversitatem *C 4.* z) qui quanto *C 4.* a) *corr. ex* iacemus *C 2.* b) exegisti *omittentes* haec *ρ* 2. 3.* c) *corr. ex* diebus *C 3.* d) *ita R 1. ρ 1. ρ* 2. 3;* infra *C.* e) mensuum *C 2. 3. ρ 1, sed alteram* u *C 2 erad. et corr. ρ 1.* f) huminitatis *corr. in* himunitatis *C 3;* huminitus *ρ 1.* g) avitus *C 3.* h) esse *om. C.* i) ne *C 1. 2. 3, sed corr. in* nec *C 2.* k) senectuti ulterius *C 2. 4; om.* ulterius *C 1.*

IX, 2 in titulo: defensor Carali *C 1.* a) *om. hoc verb., sed add. in rasura trium tantummodo litterarum C 2.* b) *corr. ex* infirmare *C 2.* c) consiliario *C 1.* d) dare *C 3.* e) *corr. ex* exsequamur *C 3.* f) Redemptum *om. C 4.* g) *ita scr. Mommsen;* alibi ex *codd. n.;* aliquid ex *scr. ed. M.* h) *addit C 2 (cum signo omissionis) in margine manu secunda* sed — restituat. i) quia si *corr. ex* quasi *C 1.*

IX, 2, quamquam postea in registrum relata est, iam m. Aug. scripta esse videtur: cf. n. 2. — Vitalis, rector patrimonii Sardiniae, Sabino (de quo cf. ep. III, 36 n.) successisse videtur. Eidem misit noster ep. IX, 123. 203. XIV, 2, unde apparet eum fere usque ad finem pontificatus Gregorii Sardiniae provinciam administrasse. Deest in catalogo rectorum, quem Ioh. diac. II, 53 exhibet. Cf. Grisar l. l. p. 355. 1) *De hac causa cf. ep. praecedentem.* 2) *De Redempto, speciali, ut videtur, missione, in Sardiniam misso cf. ep. VIII, 35, una, ut videtur, cum hac epistula transmissa.*

IX, 3.

Gregorius I. papa Secundino, episcopo Tauromenitano, scribit, veniam det praesentium latoris, Leonis cartarii, uxori, quae cum viro ob adulterii suspicionem relicto religiosam vestem induisset, ad eundem suspicione liberatum redierit. 598, *Sept. — Oct.*

Codd. C: cap. 66.
Edd. M: Lib. X. ep. 32; G: Lib. VIII. ep. 32. — Iaffé Reg. 1527 (1316).

GREGORIUS SECUNDINO EPISCOPO TAUROMENITANO.

Praesentium portitor Leo cartarius[a] [1] ad nos veniens indicavit uxori suae[b], quae relicto eo pro fornicationis crimine, quo[c] vehementius stimulatam aiebat[d] atque ob[e] hoc religiosam vestem induerat, reum se[f] nullatenus[g] extitisse, adeo[h] ut, sicut[i] ait, requirente fraternitate vestra, cui huius rei cognitionem ante hoc[k] fere triennium mandaramus, in[l] nulla[m] claruerit[n] post initum[o] coniugium fornicationis culpa[p] collapsum; adiciens quoque, quod eidem uxori[q] suae districtissima sacramenta praebuerit[r] insontem se ea de re unde illam[s] mordebat suspicio[t] permansisse et idcirco[u] propria eam sponte ad se reversam[v]. Sed quia communione illa[w] cum familia sua pro hoc solum modo[x] a fraternitate vestra privata manserit[y], quod ad eum clam[z] postpositis[a] vobis redierit, volumus, familia[b] quidem ipsius sacram communionem recipiat et dominae[c] ea culpa in huius afflictionis poena diu non teneat. De ipsa vero, hoc est de uxore praedicti portitoris, hoc vos observare necesse est, ut, si manifeste constat, quia contra coniugem suum[d] dicere nihil potuit, sed insuper suspicio ipsius praestito, ut edocti sumus[e], sacramento amputata est atque post hoc sua ad eum sponte reversa est, et in ea quoque temperanda est censura iudicii, ut longo iam tempore communione minime[f] privetur. Si autem aliter se veritas quam nobis insinuatum est fortassis habuerit, fraternitatis vestrae suptiliter scripta nos instruant, ut, quid fiendum sit, nostris iterum discurrentibus epistolis agnoscatis.

IX, 4.

Gregorius I. papa Domitiano, episcopo metropolitano (Melitinensi) respondet Leontium gloriosum in Sicilia consistere necdum Romam venisse; suo hortatu Gregorium expraefectum et alios „qui in saeptis ecclesiasticis residebant" cum Marco scribone in Siciliam rationis reddendae causa profecturos. Litem „de substantia quondam Theodori episcopi" se Leontio et Iohanni episcopo (Syracusano) commisisse. 598, *Sept.— Oct.*

Codd. C: cap. 67.
Edd. M: Lib. X. ep. 50; G: Lib. VIII. ep. 50. — Iaffé Reg. 1528 (1335).

IX, 3 in titulo: epi *C 2* — Tauromente *C 1;* Tauroment *C 2;* Tauromenim *C 3.* a) thastharius *C 3.* b) uxoris s. *C 2;* uxorem suam (*om.* quae) *C 4.* c) quibus *C 1. 2;* cum rei crimine se v. stimulatum *C 4;* quo eum v. stimulatum *Vat. D (ed. M).* d) agebat *C 1. 2. 3.* e) ad *C 1.* f) *ita scr. Ewald;* seu se (*pro* reum se) *C 1. 2. 3;* privatam se *C 4; Maurini post* se *scribunt* culpabilem, *et veteres edd. praeterea post* uxoris suae *add.* causam. g) nullatenus *C 1; verba* nullatenus *usque* requirente *om. C 2 et in marg. add. m. 2.* h) ab eo *codd. n.* i) et sic *C 4.* k) hoc *om. C 4.* l) in *om. C 3.* m) nullo, *ut videtur, C 4.* n) claruerat *C 1.* o) initium *C 1. 2. 3.* p) in culpa (*om.* forn.) *C 4.* q) uruxori *C 1;* uxoris *C 2. 3.* r) et *add. C 4.* s) illa *codd. n.* t) se *add. C 4.* u) ideo *C 4.* v) reversa *C 1. 2. 3.* w) communionem illam *codd. n.* x) solum (*om.* modo) *C 2.* y) privatam asserit *C 2.* z) eundem *C 3. 4.* a) *ita C 4;* postpositi *C 1. 3;* postposita, *sed corr. m. 2, C 2.* b) familiam *C 1. 2. 3;* familia *C 4.* c) dominam *C 4.* d) suam *C 1. 2. 3.* e) edoctissimus *C 3.* f) minime *om. C 3. 4.*

IX, 3. De Secundino cf. ep. I, 71 n. 1. 1) *Cartarium idem esse ac cartularium apparet ex ep. II, 29. III, 3. V, 38.*

GREGORIUS DOMITIANO EPISCOPO METROPOLITAE.

Quam[a] magna[b] caritatis sit in mente vestra sinceritas, etiam res ipsa testatur, quod dilectionis affectum, quem coram positis exhibetis, servare absentibus[c] non cessatis. Proinde multum nos ad diligendum gloriosum Leontium[1] communem filium epistolarum vestrarum testificatio provocavit, quia, dum illum sanctitati[d] vestrae in amicitiis indicastis[e] esse coniunctum, qualis iam sit, ostenditur, scilicet quia bono viro nisi bonus homo placere[f] non potuit. Et ideo non inmerito diligendus est, qui vobis[g] invenitur familiariter[h] coniunctus. Isdem autem gloriosus vir in Sicilia se retinuit et ad Romanam urbem necdum venit. In his tamen quae ei pro publica utilitate serenissimorum dominorum iussione mandata sunt, in quantum ratio fuit[i], minime suffragari distulimus. Gloriosum etenim Gregorium[k] expraefecto[2] vel alios[l] qui in saeptis ecclesiasticis residebant[3], hortari studiose curavimus[m], ut exirent[n] et rationes suas debuissent exponere. Qui egredientes cum Marco viro magnifico scribone[4], qui ad eorum exhibitionem venerat, accepto verbo[5] ad Siciliam ire parati sunt.

Praeterea de[o] substantia quondam[p] Theodori episcopi[q] [6], quam[r] ecclesiae vestrae iuri[s] scripsistis fuisse suppositam[t], plus amplius aliud quod fieret[u] non fuit, quam ut antefato[v] gloriosissimo Leontio, de quo tanta testificamini, cui et causam ipsam asseritis commendatam, atque Iohanni fratri et coepiscopo[w] nostro, de cuius sanctitate et sollicitudine certi sumus, huius negotii[x] audientiam mandaremus hortantes, ut et veritatem cum omni studeant[y] suptilitate perquirere et ita contentionibus partium[z] secundum iustitiam citius finem imponere, quatenus nec homines sanctae fraternitatis vestrae longa illic valeat dilatio[a] retinere nec pars altera inaudita se pati praeiudicium conqueratur. Quicquid enim alteri hac de re[b] fuerit statutum[c], certi estote, quia sine mora complebitur. Nam sicut sine iudicio quemquam nolumus[d] condemnari, ita quae definita fuerint nulla patimur excusatione differri[e]. Omnipotens autem Deus sua vos propitiatione[e] circumtegat gressusque vestros in timoris sui tramite conservet vosque pro me ad orandum excitet, ut et[f] vestris intercessionibus mea studia in viam vitae dirigantur.

IX, 5.

Gregorius I. papa Amandino significat ea, quae per Paulum latorem praesentium, et Timarcum excubitorem transmissa sint, suscepta esse; se exarcho per Timarcum

IX, 4 in titulo: Domitano *C 1. 2;* Domiciano *C 3. 4.* — metropolo *C 3.* a) quia *C 3. C* 1.* b) magnae *C 2. 3. 4.* c) abscentibus *C 3.* d) sanctitatis *C 1.* e) indicastis *om. C 4.* f) *ita scrib. edd.;* latere *C 1. 2. 3;* herere *C 4.* g) *ita scrib. edd.;* quo vivus *C 1. 2;* quo vivis *C 3;* quo vobis *C 4.* h) famulariter *C 3.* i) sinit (ratio *post. suprascr.*) *C 1.* k) Grecorum *C 4.* l) aliis *C 4.* m) curabimus *C 1. 2. 3.* n) exiret *C 1. 2. 3:* exirent *C 4.* o) de *om. C 1.* p) *ita scribo;* quod *C 1. 2. 3;* quam *C 4.* q) Theodoro episcopo *C 3. 4;* Theodori episcopo *C 1. 2.* r) quem *C 1. 2. 4.* s) iuris *codd. n.* t) subpositum *C 1. 2. 3.* u) *ita C 4;* fieri *cet.* v) antefacto *C 1. 2. 3.* w) coepiscopi *C 1.* x) nec otii *C 3.* y) studeat *C 2.* z) parvum *C 1. 2. 3.* a) dilectio *C 3.* b) de hac re *C 1.* c) statum *C 1.* d) volumus *C 1. 2. 3, sed corr. in* nol. *C 2 m. 2.* e) differri — propitiatione *C 2 m. 2 suppl. in margine.* f) et *om. C 4.*

IX, 4. De Domitiano, episcopo Melitinensi, cf. ep. III, 62 n. et n. 1. 1) *De Leontio exconsule cf. ep. VIII, 33 n.* 2) *De Gregorio, expraefecto praetorio, cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; is mense Novembri in Siciliam profectus esse videtur (cf. ep. IX, 50. 55 ss.), valetudine antea retentus (cf. ep. IX, 77).* 3) *De Libertino expraetore (ep. IX, 5 n. 5. XI, 4), de Crescentio* vicario *(ep. IX, 182), de Laurentio, qui Bonifatii quondam numerarii rationes reddere debebat (ep. IX, 63. 130), et fortasse de Apollonio mag. mil. (ep. IX, 16. 34) agi videtur. — De asylo ecclesiastico cf. ep. I, 35 n. 2. Adde ep. VIII, 20. X, 17. C. I. I, 12. Nov. Iust. 128 c. 13. Loening l. l. I p. 317 ss. II p. 536 ss.* 4) *De scribonibus cf. ep. II, 38 p. 137 n. 3. V, 29 n.* 5) *Cf. ep. in n. 3 laudatas.* 6) *De hac causa cf. ep. VIII, 34 n. 3.*

scripsisse „ut cautiones agentium vices Iohannis praefecti simul et palatini" mitterentur. De Libertino addit. *598, Sept.—Oct.*

Codd. C: cap. 68.
Edd. M: Lib. X. ep. 52; G: Lib. VIII. ep. 52. — Iaffé Reg. 1529 (1337).

GREGORIUS AMANDINO.

Ea quae per Paulum latorem praesentium et Timarcum excubitorem[a] [1] gloria vestra transmisit et quo[b] voluistis[c] modo suscepta sunt[2]; sed excellentissimo filio nostro exarcho per suprascriptum[d] excubitorem[a] qui ad eum profectus est scripsimus, ut cautiones[3] agentium vices Iohannis praefecti simul et palatini[4] hic[e] transmittere debeat, indicantes ei[f], quia, nisi illas direxerit, usque ad adventus vestros ea quae a[g] gloria vestra transmissa sunt non tangantur, sed vobis remeantibus[h] conserventur.

De persona autem gloriosi Libertini[5] quaedam ad nos ante pervenerant et necesse fuit, ut ea vobis sicut revera filiis quos diligimus minime taceremus. Et quantum[i] in gloriae[k] vestrae epistolis invenimus, moleste[l] illa, quod non decuit, suscepistis, dum quando nihil[m] asperum scripsisse meminimus, sed hortati sumus, ut cum eo caritatem et gratiam haberetis. Sed quia ad haec aspera[n] vobis rescribentibus, ne ipsam ad nos[o] epistolam mitteretis, per somnium vos[p] scripsistis esse prohibitos, omnipotenti Deo gratias agimus, qui sic vos vigilantes[q] custodit[r], etiam dormientes ammoneat. Sed quia in eodem somnio et a me vos in eadem causa reprehensos scribitis, qualis vobis sim, vel ex hoc colligite et, quando vos paterna adhortatione convenio, moleste suscipere non debetis, quia, qui dormientibus purus sum, vigilantibus duplex non[s] esse patior.

IX, 5 in titulo: Quirino exprefecto *C* 1 (cf. ep. seq.).* a) excubitorum *C 1.* b) et quod *C 3;* eo quo *C 4.* c) voluisti *C 1.* d) superscr. *C 1. 2. 3.* e) hinc *C 3.* f) ei *om. C 4.* g) a *om. C 1.* h) *ex* remanentibus *corr. C 2.* i) quantam *C 3.* k) gloria *C 1.* l) molesta *C 1.* m) nil *C 2 — Mommsen del.* quando. n) aspora *C 3. 4;* vespera *C 1. 2;* vesperi *Vat. D (ed. M).* o) ad nos *om. C 4.* p) *vos om. C 3.* q) vigilanter *C 3.* r) ut *add. C 4, ut videtur.* s) non (*scil.* purus), duplex *scr. Mommsen.*

IX, 5. Eidem, ut videtur, Amandino, domestico, *ep. IX, 56 in Siciliam missa est.* 1) *De excubitoribus cf. ep. I, 31 n.* 2) *De frumento publico agi videtur, quod in horrea ecclesiastica suscipiebantur. Quo* modo *suscipiendum fuerit, ex hoc loco ep. IX, 115 apparet:* ut quae summa eiusdem sitonici ab horreariis ecclesiae sit suscepta, prodi inter acta publica debuisset. *Cf. libr. meum Untersuch. etc. p. 100 ss. 174.* 3) *Cautiones vel apochae numeratae pecuniae vel specierum collatarum collatoribus a susceptoribus dabantur; cf. cum alia loca (cf. Dirksen h. v.) tum Nov. Iust. 128 c. 3: ὑπὲρ δὲ τῶν δημοσίων συντελειῶν τὰς ἀποχὰς ἤτοι ἀμεριμνίας, μερικάς τε καὶ πληναρίας, πᾶσι τρόποις παρὰ τῶν τὰ δημόσια ὑποδεχομένων γίνεσθαι διορίζομεν, σημαινούσας τὴν τῶν χρημάτων ποσότητα καὶ τῶν εἰδῶν κ. τ. λ.* 4) *Hic Iohannes praefectus praetorio Italiae fuisse videtur: cf. ep. X, 8, quae aut ad eundem Iohannem aut ad eius decessorem data est. (Sed eodem tempore alius Iohannes praef. urbi fuit: cf. ep. VII, 34 n.) Mommsen (N. A. XV p. 182 n.) putat* Palatini *nomen proprium esse atque de Palatino patricio agi, qui in ep. XI, 4 commemoratur; sed quo munere illum functum fuisse credendum sit, nescio; nam magistrum officiorum tunc in Italia fuisse nemo est, qui credat. Idem contendit agentem vices Iohannis etiam in hac epistula Palatinum, v. m., esse, de quo in ep. X, 8 agitur. Alium esse hunc praefectum, alium palatinum et ego cum Mommseno contendo (contra Diehlium l. l. p. 161). Sed nescio an post* et: *Iohannis iterum legendum sit et de eodem palatino v. c. agatur, cuius in ep. IX, 113 mentio fit. De hoc certe dubitari non potest et praefectum et palatinum in tali re intervenire potuisse. Agentes vices praefecti praetorio non tantum in specialibus missionibus, sed etiam vicariatus magistratura fungentes cum in Italia tum Romae tunc fuisse equidem haud crediderim. Cf. ep. supra laudatas.* 5) *De Libertino expraetore cf. ep. III, 37 n. IX, 4 n. 5. XI, 4.*

IX, 6.

Gregorius I. papa Quertino expraefecto, ut Bonito praeturam impetret, petenti respondet se molestum negotiosumque munus illi imponi nolle. *598, Sept.—Oct.*

Codd. C: cap. 69.
Edd. M: Lib. XII. ep. 27; G: Lib. X. ep. 30. — Iaffé Reg. 1530 (1460).

GREGORIUS QUERTINO EXPRAEFECTO.

Epistolam gloriae vestrae suscepimus, in qua scripsistis, ut pro glorioso filio nostro Bonito agere debeamus, quatenus praeturae illi amministratio[1] committatur[2]. Et quidem nos eundem filium nostrum non modo, sed multi sunt anni quod novimus et idcirco concurrere illi per omnia festinamus, sed non in[a] illa re, de qua amaritudines possit et tribulationes incurrere. Nam[b] amministratio[c] ipsa uni[d] priori ipsius et alii minori oblata est, et miscere se nullo modo voluerunt scientes omnino grave esse, et praesertim hoc tempore, hanc amministrationem suscipere[e]. Si ergo illis grave fuit, quanto magis isti debet esse difficile, qui nobis in actione est. Additur[f 3], quia et inutile et valde laboriosum est hominem litteratum ratiociniorum[g] causas adsumere et in eis se[h], quod non expedit, obligare. Super haec autem res illa nos revocat, quia nullum de hac actione bene exisse recolimus, nisi gloriam vestram, de qua omnipotentem Deum[i] petimus, ut eam usque ad finem continua protectione[k] custodiat. Et ideo considerantes in eius laesione miscere nos nolumus. Nam quod modo putatur utile, certum est, quia postmodum plenum laboris erit[l] atque dispendii. Si autem sic utilitatibus suis aestimat oportere[m] et vult agere, ut sibi haec amministratio committatur, nos contrarii non sumus, sed iam[n] modo futuris tribulationibus ipsius condolemus, quia, quid[o] passurus sit, exemplo praecedentium non nescimus.

IX, 7.

Gregorius I. papa Mariniano abbati eiusque successoribus ecclesiae S. Georgii in loco, qui „ad sedem" dicitur, positae, cui ecclesiae monasterium eius coniunctum sit, curam concedit. *598, Sept.—Oct.*

Codd. C: cap. 70.
Edd. M: Lib. XI. ep. 73; G: Lib. IX. ep. 68. — Iaffé Reg. 1531 (1423).

GREGORIUS MARINIANO ABBATI.

Quia ecclesiam sancti Georgii[a] positam in loco, qui ad sedem dicitur, minorem quam oportet diligentiam habere cognovimus, utile[b] esse prospeximus[c], quoniam mo-

IX, 6 in titulo: experfecto *C 3* — cui supra *C* 1 (cf. tit. ep. praec.).* a) in *om. C 4.* b) et *add. C 4.* c) *add. et delet* nostra *C 3.* d) *ex* una *corr.* uni *C 2 m. 2.* e) accipere *C 3.* f) in actionem additur *C 1;* in actione est additur *(corr. in* additus) *C 2;* in actione est. Additur *C 3. 4, edd.; fortasse scrib.:* novus in actione? g) ratiocinationum *C 4.* h) esse *C 4.* i) dominum *C 3. 4.* k) profectione *C 1. 2. 3.* l) est *C 3.* m) oportunum *aut* competere *coni. Mommsen.* n) etiam *C 1.* o) quicquid *C 4.*

IX, 7 in titulo: Mariano *C 2 in ind.;* Maioriano *C 3; ita et in indice C 1 et C 3* — abbato *C 1. 2. 3.* a) Gregorii *C 1. 2, sed corr. in* Georgii *m. 2 C 2.* b) utilem *C 1. 2. 3.* c) *add.* ut *C 1. 2. 3.*

IX, 6. Quertinus alias non occurrit; nomen fortasse corruptum est; epistula docet eum, antequam praefectus fuisset, praetorem fuisse, nisi hic in titulo expraefecto *pro* expraetore *scriptum est. Cf. Diehl, l. l. p. 127; libr. meum Untersuch. etc. p. 149; H. Cohn, l. l. p. 112 ss.* 1) *Scil. in Sicilia.* 2) *De alia commendatione eiusmodi agit noster ep. II, 36.* 3) *Cf. ep. IX, 4 n. 3. V, 38 p. 325 n. 4 et hunc locum ep. V, 36 p. 320:* de quibus patenter intellego, quia eos non sua acta, sed mea persona gravat *etc.*

IX, 7 una cum sequentibus et fortasse cum praecedente epistula in Siciliam missa esse videtur. — De Mariniano vel Martiniano, qui nostri monasterium Panormi rexit, cf. ep. I, 54 n. 2. II, 38 p. 138 n. 1.

nasterium tuum eidem ecclesiae noscitur esse coniunctum, eius tibi curam committere hortantes, ut et sollicitudinem illic congruam studeas adhibere et[d] psalmodiae officium sollemniter facias exhibere[d]. Quia ecclesiam ipsam reparatione[e] certum est indigere, volumus, ut, quicquid illic accedere potuerit, ipse accipere[f] atque in eius reparatione[g], ut praevideris, debeas erogare. Hanc vero sollicitudinis curam, quam tibi huius pagina praecepti mandavimus, tam te quam etiam successores tuos, qui monasterii tui regimen Deo auctore susceperint[h], exhibere et quae constituimus per omnia volumus observare.

IX, 8.

Gregorius I. papa Fantino defensori mandat, ut ex Servi-dei diaconi fortunis, ad ecclesiam Romanam hereditario iure pertinentibus, Aluminosae, ancillae Dei, proximae eius, legati titulo equas quattuor et xenodochio Anichiorum, cui Florentius diaconus praesit, equas decem cum emissario suo per latorem praesentium tribuat.

598, Sept.—Oct.

Codd. C: cap. 71.
Edd. M: Lib. XII. ep. 39; G: Lib. X. ep. 43. — Iaffé Reg. 1532 (1472).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI.

Experientiam tuam iam credimus cognovisse dilectissimum quondam[a] filium nostrum Servum-dei diaconum[1] heredem sanctam Romanam cui Deo auctore deservimus ecclesiam[b] reliquisse. Et quia legati titulo quattuor equarum[c] capita Aluminosae ancillae Dei proximae suae dari constituit atque nos petente dilectissimo filio nostro Florentio diacono[2] xenodochio Anichiorum[d 3], cui praeesse dinoscitur, decem equarum[e] capita cum emissario suo praevidimus largienda, idcirco hac tibi praeceptione mandamus, ut latori praesentium, qui ad hoc illic[f] ex opere missus est, tam quattuor quae legata[g] sunt, quam decem equarum capita[h], quas xenodochio concessimus, de equabus praefati quidem diaconi, simul et emissarium[i] sine aliqua debeas excusatione vel mora contradere[k].

IX, 9.

Gregorius I. papa Gennadio, exarcho Africae, Droctulfum, praesentium latorem, ab hostibus ad rempublicam venientem commendat. *598, Sept.—Oct.*

Codd. C: cap. 72.
Edd. M: Lib. I. ep. 85; G: Lib. X. ep. 44. — Iaffé Reg. 1533 (860).

d) verba et — exhibere om. C 2. 4, sed suppl. in margine C 2 m. 2. e) reparationem C 1. 2. f) accedere C 2. g) rapa C 1. 2. 3, sed corr. in reparatione (ita C 4) C 2. 3. h) ceperint C 4.

IX, 8. a) ita C 4; dilectissime quod C 1. 2. 3. 5. b) ex ecclesię corr. ecclesiam C 3. c) equas C 1. 2. 3, sed in equarum (ita C 4) corr. C 2 m. 2. d) Anixiorum C 3; xenodochiorum C 4. e) decim aequar. C 1. 2; decima aequ. C 3. f) illi C 1. 2. g) levata C 1. 2. 3. h) decimae quarum c. C 1. 2; equa IX. cap. C 3. i) amessarium C 1. 2. k) contradicere C 1. 2. 3, sed corr. in contradere C 2.

IX, 8. 1) De Fantino, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. III, 53 n. IV, 43 n. 2) Idem fortasse est, qui in ep. I, 42 p. 68 et XIII, 22 commemoratur. 2) Florentius subdiaconus noster commemoratur in ep. III, 15 et in dial. II, 8. 3) Sine causa, ut videtur, putaverunt quidem v. d. Gregorium ex Aniciorum stirpe fuisse. Cf. etiam ep. IX, 63.

GREGORIUS GENNADIO EXARCHO AFRICAE.

Droctulfus [1] praesentium portitor de hostibus ad rempublicam veniens opinionis [a] vestrae, quod longe lateque diffusum est, bono succensus est [b], ad excellentiae vestrae obsequia summo desiderio festinavit occurrere. Et quoniam nostra se apud vos poposcit epistola commendari, paterna dulcedine [c] salutantes petimus, ut eum, sicut Deus vobis incordaverit ac utile visum [d] fuerit, excellentia vestra ordinare dignetur, quatenus et ipse bona [e] quae de [f] vobis etiam positus adhuc inter [g] hostes audivit in se valeat experiri et excellentiae vestrae eius ante [h] omnipotentis Dei oculos inter ceteras merces adcrescat.

IX, 10.

Gregorius I. papa Fantino defensori mandat, ut praesentium latoribus, qui ad Romani mancipia in usum monasterii, ex eiusdem testamento Neapoli conditi, recolligenda in Siciliam profecti sint, auxilium praebeat. *598, Sept.—Oct.*

Codd. C: cap. 73.
Edd. M: Lib. X. ep. 3; G: Lib. VIII. ep. 4. — Iaffé Reg. 1534 (1286).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI.

Mancipia iuris Romani [a] spectabilis memoriae viri, qui in domo sua quae in Neapolim sita est monasterium ordinari constituit [1], habitare in Sicilia [b] perhibentur. Et quia monasterium ipsum iuxta eius voluntatem Deo auctore esse noscitur [c] ordinatum, experientia tua praesentium portitoribus, qui ad recolligenda mancipia ipsa illic directi [d] sunt, omni studio solaciari festinet et recollectis eis possessiones [e] illis, ubi laborare debeant, te solaciante conducat. Et quicquid eorum labore accesserit reservato, unde ipsi [f] possint subsistere, reliquum ad praedictum monasterium experientiae tuae cura annis singulis auxiliante Domino transmittatur.

IX, 9 in titulo: Genandio *C 4* — patricio et exarcho *C* 1;* Affrici *C 1. 2. 5, sed in* Affricę *corr. C 2* — ex Affrici *(om. nomine) C 1 ind. 1.* a) opionis *C 1.* b) est *cum C 4 delet Mommsen.* c) dulcedinis *C 1.* d) *om. hoc verb. C 3.* e) boni *C 4; cetera et ep. sequentes (usque ad IX, 15) desunt in C 4, ubi m. 1 in marg. add. post lacunam:* Hoc de alia est epistola, quia deerant epistolae in eo libro contra quem iste scriptus est a LXXII usque ad LXXVIII, quoniam folium unum furtim secatum inde est. f) bona de quae v. *codd. n.* g) in *C 3.* h) antea *codd. n., sed corr. C 2.*

IX, 10. a) Romane *C 3* — iuris *del. Mommsen.* b) Siciliam *codd., sed corr. C 5.* c) poscitur *codd. n.* d) directa *C 2.* e) possessionem *C 2. 3.* f) *ex* illi *corr. C 3.*

IX, 9. De Gennadio cf. ep. I, 59 n. IV, 7 n. 1) *Hic non idem esse videtur, ac Droctulfus dux, qui a Paulo diac. III, 18 s. et a Theophylacto Sim. II, 17 p. 103 B. commemoratur; nam praeter chronologiam etiam titulus respiciendus est: cf. libr. meum Unters. etc. p. 111.*

IX, 10. De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. 1) *Neque de exarcho huius nominis neque de expraetore (cf. ep. IX, 88) agitur; sed hic Romanus idem esse videtur ac is, qui in ep. IX, 165:* clarissimae memoriae vir *dicitur. Si apographo credimus, quod exstat, Romanus v. cl. donationi a nostro, adhuc diacono, monasterio S. Andreae factae testis subscripsit (Marini, pap. dipl. nº. 89). Spectabilitatis titulus in Gregorii epistulis non nisi hic occurrit et in desuetudinem abiisse videtur. — Monasterium S. Sebastiani in domo quondam Romani constructum commemoratur etiam in ep. X, 18; cf. ep. IX, 165. —*

MENSE OCTOBRI INDICTIONE II.

IX. 11.

Gregorius I papa Ianuario episcopo Sardiniae (Caralitano) scribit [illegible] *a Gennadio exarcho Africae contra hostes* [illegible] *adhibitam esse. Exarchum sibi scripsisse pacem cum Agilulfo per abbatem a se transmissum ordinatam esse; vigilantiam tamen, quoad pacta conscripta sint, opus esse. De* [illegible] *et de Petro et Theodoro* [illegible]*, item de causa* [illegible] *episcopi (Turritani) agit.* 598. *Oct.*

Coll. [illegible]

Exc. [illegible] — *Iaffé Reg.* [illegible]

GREGORIUS IANUARIO EPISCOPO SARDINIAE.

Quid in Sardinia hostes nostri fuerint operati, priusquam fraternitatis vestrae ad nos epistula perveniret, agnovimus et, quia hoc futurum dudum meminus, evenisse quod praevidimus vobiscum nunc gemimus[1]. Quod si secundum ea quae tam vobis quam excellentissimo filio nostro Gennadio[a] hoc fore nuntiantes scripsimus sollicitudo fuisset adhibita, inimici illic aut non accederent aut accedentes periculum quod fecerunt incurrerent. Vel nunc ergo ea quae contigerunt vigilantiam vestram in futuris exacuant[b]. Nam et nos quicquid prodesse possumus, facere Domino[c] auxiliante nequaquam omittimus.

Cognoscatis autem abbatem, quem ad Agilulfum ante multum iam tempus transmisimus, pacem cum eo Deo propitio, quantum nobis ab excellentissimo exarcho scriptum est, ordinasse[2]. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius conscribantur[d], ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere, murorum vigilias et sollicitudinem in locis facite omnibus adhiberi. Et confidimus in redemptoris nostri potentia, quia adversariorum vobis incursus vel insidiae deinde non nocebunt.

Hoc vero quod scripsistis[e], multos contra vos nobis querellas deponere, verum est; sed inter diversa non nos sic res alia contristavit, quomodo id quod nobis dilectissimus filius noster Cyriacus[f] abbas[g] retulit, quia die dominico ante missas messem de agro quem Donatus possidebat feceris exarari. Quod ne parum esset, expleto sacrificio, per temetipsum illic accedens[h] terminos effodisses[3]. Ob quam rem hortor, ut officium quod geris sollicita mente consideres et, quicquid gravare potest aut opinionem tuam aut animam, omnino refugias. Ecce committere illud nullius suasione consentias. Non terrenarum rerum curam, sed animarum te ducatum suscepisse cognosce. Ibi ergo cor figere[i], ibi sollicitudinem, ibi totum debes studium adhibere atque de earum lucro diligentius cogitare, ut, dum venienti Domino multiplicata quae tradidit talenta reddideris, retributionis ab eo fructum consequi et inter fideles famulos in aeternam me-

Mense oct.: ita R* 1, oct vel octob abbrev. ceteri codd.

IX, 11 in titulo: ex Sardie corr. Sardinie R* 1; Sard. cum nota [illegible]; Sardis [illegible] 2. 3; Sard. abbrev. [illegible] 1. 4. a) Ienadio R 1. b) exacuat R 1 [illegible] 1. 2, sed corr. [illegible] 2; exacuant [illegible] 3. c) deo suprascr. R 1. d) confirmantur [illegible] 1. e) [illegible] scriptis corr. R 1. f) cyriacus R 1. g) abba [illegible]. h) accedentes R 1. i) configere [illegible] 1; verba: ibi [illegible] figere [illegible] R 1.

IX, 11. De Ianuario episcopo Caralitano cf. ep. III, 36 n. 2. IV, [illegible] V, 34 n. 6. VI, 63 n. 3. 2) De hoc cf. ep. I, 30 n. IV, [illegible] 3) Non agitur de [illegible] cf. ep. VI, 34 n. 9. VI, 63, sed de [illegible] de quo cf. ep. IX, 44 [illegible] de pace et [illegible] ad ep. VI, 63 n. 2. IX, 66. 67. Exarchus iam tunc Callinicus erat cf. ep. VIII, [illegible] 4) De [illegible] ep. IX, 1. 2.

rearis gloriam exaltari. Hoc autem quod obiurgo vel increpo, non ex asperitate, sed ex fraterna scito dilectione descendere, quia sacerdotem te apud omnipotentem Deum non nomine, quod solum ad poenam est, sed etiam meritis, quod ad mercedem respicit, inveniri desidero[k]. Nam dum unum in redemptoris nostri corpore membrum sumus, sicut in culpa tua dilaceror, ita quoque[l] et in bona actione laetificor.

Illud praeterea quod vultis, ut personam a nostro latere deputemus, cui causas vestras insinuare nobis referendas suptiliter debeatis, dilectissimo filio nostro Petro[5] et[m] Theodoro[n][6] consiliario quaecunque vultis scribite, ut per eos nobis insinuata, quicquid de his ratio suaserit, Domino valeat[o] revelante disponi.

De fratre autem et coepiscopo nostro Mariniano[p], dum pax cum praedicto Agilulfo perfecta[q] fuerit confirmata, erit cognitio[r] et fit[s] quicquid rationis ordo dictaverit.

IX, 12.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, mandat, ut Barbatianum, latorem praesentium, ad gubernandos monachos missum et in locum praepositi promotum, si nimiam de sua sapientia opinionem deposuerit, ad abbatis honorem perducat.

598, Oct.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 39; C: cap. 74.
Edd. M: Lib. IX. ep. 91; G: Lib. VII. ind. II. ep. 92. — Iaffé Reg. 1536 (1247).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM.

Quia servorum Dei pater, quos in Neapolitana[a] civitate[b] transmiseram[c], Deo, sicut ei placuit, disponente defunctus est, visum mihi est latorem praesentium Barbatianum monachum pro eorundem monachorum gubernatione transmittere. Quem ad praesens praepositum esse decernimus, ut, si eius vita tuae fraternitati placuerit, hunc post aliquantum temporis eorum patrem debeas ordinare[d]. Sunt enim bona quae in eo placeant. Sed hoc est in illo vehemens vitium, quia valde sibi esse sapiens videtur[1]. Ex qua radice quam multi[e] rami peccati valeant prodire, patenter[f] agnoscitur. Tua itaque sanctitas circa eum sollicite invigilet et[g], si hunc et cautum in regimine et humilem in suo sensu fieri cognoverit, tunc eum ad abbatis honorem Deo auctore perducat. Si vero minus in humilitate proficit, eius ordinationem differat mihique renuntiet.

---

k) *ex* desidera *corr. R 1; ϱ 1 ante* o *unam litt. erad.* l) quoque *om. ϱ 1.* m) et *suprascr. R 1; om. hoc verb. cet. codd.* n) Teodoro *ϱ 1.* o) valeant *ϱ* 1.* p) Mariano *ϱ 1;* Marianiano *ϱ* 1.* q) perfecta *codd. n., sed corr. R 1 in* perfecte. r) cognito *ϱ* 1.* s) fit *codd. n., sed corr. R 1 in* fiet.

*IX, 12 deest in ϱ*1; in titulo:* Furtunato *C* — Neapolym *C 1;* Neapoli *C 1 ind. 1;* Neapolitano *C 3;* Neapł *C 5.* — a) *ex* Neapolitanam *corr. R 1;* eapolitana *C 1;* Neopolitana *ϱ* 2. 3.* b) civitatem *ϱ 1.* c) *ex* transmisimus *corr. C 3.* d) *add.:* Nota. Sunt *etc. ϱ* 3 in marg.; ϱ* 2 eodem loco transpositionis signum cum rasura exhibet.* e) multi *om. R 1. ϱ 1. ϱ*.* f) faventer *C 1;* favente *C 3.* g) sed *C.*

5) Idem esse videtur, qui antea rector patrimonii in Sicilia et in Campania fuerat, collocutor Gregorii in dialogis, de quo cf. ep. III, 1 n. I, 1 n. 1. V, 28 n. 2. *6) Idem occurrit in ep. III, 18. XI, 4.* *7) De Mariniano, ep. Turritano, sine dubio agitur, (cf. thesim Wisbaumi dissertationi additam) de quo cf. ep. I, 59 n. 1. IX, 202.*

IX, 12. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. *1) De Barbatiani postea a Fortunato abbatis facti* praecipitatione *cf. ep. X, 9.*

IX, 13.

Gregorius I. papa Venantio, patricio Panormitano, Samsonis gestorum interpretationem poscenti scribit ex morbo recreatum se eius voto responsurum. 598, *Oct.*

Codd. C: cap. 75.

Edd. M: Lib. XII. ep. 40; G: Lib. X. ep. 45. — Iaffé Reg. 1537 (1473).

GREGORIUS VENANTIO PATRICIO DE PANORMO.

Desiderantissimae vestrae excellentiae scripta suscepi, in quibus tantum de absentis collocutione gavisus sum, quantum et ipsum, qui locutus est, semper mihi cupio esse praesentem. Vultis vero, ut quaedam vobis de Sampsoni[a] factis allegorice[b] disserantur; sed tanta me corporis debilitas accedit, ut, si qua subire valuerint, exercere animus non adsurgat. Bono autem desiderio vestro congaudeo, quia, dum expositionem sacrorum verborum cupitis, quam stricte ipsum auctorem eorundem verborum quaeritis, demonstratis. Si igitur vires salutis recepero[c], auctore[d] omnipotenti Deo[e] vestris desideriis parebo. Oro autem, ut in cunctis actibus vestris gratia vos[f] superna custodiat, quatenus in bono opere et aspirando vos repleat et adiuvando confortet.

IX, 14.

Gregorius I. papa Iohanni, illustri viro Panormitano, quem ut videat magno desiderio afficitur, postquam „adfuit, qui sibi impossibilitatem navigii narravit", mutuum amorem testatur. 598, *Oct.*

Codd. C: cap. 76.

Edd. M: Lib. XIII. ep. 43; G: Lib. XI. ep. 50. — Iaffé Reg. 1538 (1528).

GREGORIUS IOHANNI ILLUSTRI VIRO DE PANORMO.

Amorem circa nos vestrum, quem[a] corporali nobis visione[b] voluimus exhibere, scriptis et operibus adsiduo demonstratis. Sed quid aliud haec exhibendo agitis, nisi ut plus quaeramus videre, quem docemur amplius amare? Et nihilominus[c] iam etiam murmur accepimus, quia non possumus videre quem amamus. Sed adfuit qui iam[d] mihi impossibilitatem navigii de vostra gloria narraret[e], atque ideo, quod amavi, retinui et, quod iratus fueram, peperci. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat et a malis omnibus gratia continua defendat.

IX, 13 in titulo post Venantio *add.* epo *C 2* V. epatricio de parmu *index C 3, ubi in titulo ipso corr.* Panormo *in* Panormu; Panormu *C 1. 2. 5;* de Panormitana civitate *C* 1.* a) Samsori *C 3.* b) alligoriç *C 3.* c) recipero *codd. n.* d) *ex* auctorem *corr. C 2;* auctori *C 3.* e) dño *C 2.* f) *ex* vobis *corr. C 2.*

IX, 14 in titulo pro illustri viro *codd.* illo *exhibent; om. hoc verbum C 3 in titulo;* illi *C* 1* — Panormu *C 1. 2, sed in* Panormum *corr. C 2, ex* Panormo *corr.* Panorma *C 3;* Panormitana civitate *C* 1.* — a) que *codd. n.* b) visione (*om.* nobis) *C 2* c) *ita scr.;* paulo minus *codd.* d) *hic alterum* qui *add. codd. n., sed corr. C 2.* e) narrare *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 13. De Venantio cf. ep. I, 33 n. VI, 40 n., quamquam Ewald putasse videtur hunc Panormitanum alium fuisse ac Venantium Syracusanum.

IX, 14. Hic Iohannes alias non occurrit.

IX, 15.

Gregorius I. papa Iovinum, illustrem virum Catanensem, apud quem Cyprianus diaconus et post reditum e Sicilia „mente“ remanserit, salutat eumque Romam venire cupit. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 77.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 17; G: Lib. XII. ep. 25. — Iaffé Reg. 1539 (1133).

GREGORIUS IOVINO ILLUSTRI VIRO DE CATENA.

Dilectissimus filius meus Cyprianus diaconus[1] revertens mihi valde placuerat, si ad me totus[a] rediisset. Sed[b] postquam vestra gloria in Siciliam sese retinuit, certissime scio, quia praedictus filius meus ad me quidem corpore rediit, sed mente in Siciliam remansit[c]. Haec tamen dicens tantum[d] vestrae quieti congaudeo, quantum de meis occupationibus ingemesco. Atque hoc summopere exhortor, ut, si palatum cordis[e] dulcedo tetigit intimae suavitatis, ita[f] introrsus rapiatur animus, ut triste sit omne quod foris sonet, omne quod foris delectet. Laudo autem, quod humana conventicula cavetis, quia saepe animus, qui renovari in Deo per compunctionis gratiam coeperit, per humanae confabulationis iterum verba veterescit[g]. Quaesivi autem, qui[h] vobiscum adhaereant in lectionis[i] sacrae collegio, et neminem repperi et vehementer ingemui paupertatem boni. Et quamvis[k] peccator ego valde occupatus sum[l], tamen si ad beati Petri apostoli limina venire[m] volueris, in sacro eloquio strictum poteris me habere collegam. Omnipotens Deus caelesti vos protectione custodiat atque ab antiqui hostis insidiis munitos[n] permanere concedat.

IX, 16.

Gregorius I. papa Iohanni episcopo Syracusano Apollonium, magistrum militum, commendat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 78.
Edd. M: Lib. X. ep. 47; G: Lib. VIII. ep. 48. — Iaffé Reg. 1540 (1332).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Quamquam[a] glorioso Apollonio magistro militum[1] communi filio paterna vos pietate[b] noverimus impendere, quia tamen eundem dilectionis modum, quem circa eum sacerdotaliter exhibetis, nostris credidit apicibus augmentandum[c], idcirco his eum fraternitati vestrae epistolis commendamus hortantes, ut paternam in vos, sicut decet, consolationem

IX, 15 in titulo: Iuvino *codd.* — illo (illi *C* 1*) *pro* illustri viro *codd. n.*; *om.* illo *sed postea m. 2 suppl. C 3, cuius index:* illo de atena — Cathenensium civitate *C* 1* — *Maurini hanc ep. inscribunt:* Maurentio mag. mil. — a) tutus *codd. n.* b) et *C 1. 3.* c) *ex* revertit *corr. C 3.* d) dicet in tant. *C 3.* e) *ita scr. Maur.;* corpus *codd. n.* f) lita *codd. n.* g) virescit *C 3.* h) quod *C 3.* i) dilectionis *C 1. 2, sed corr. C 2.* k) *sequitur rasura 4 aut 5 litterarum in C 3. — Ante* et *incip. C 4.* l) *corr. in* sim *C 2.* m) venire *om., sed add. m. 2 C 2.* n) monitos *C 1.*

IX, 16 in titulo: ita C 1. 2 et ind. C 3, sed Siracusani *C 3.* a) *ita C 4;* quam *C. 1. 2. 3.* b) *om. hoc verbum C 1. 2. 3, sed add. m. 2* pietate *C 2;* paternam curam *C 4.* c) augmentandam *C 3.*

IX, 15. Etiam Iovinus ignotus est. 1) De Cypriano rectore patrimonii Siciliae cf. ep. III, 55 n. Eum hoc tempore Romam reversum esse ex hac epistula eiusque successorem in Syracusana regione inde ab indictione secunda Romanum fuisse ex ep. IX, 28 ss. cognoscimus.

IX, 16. De Iohanne cf. ep. VI, 18 n. 1) De Apollonio cf. ep. IX, 34. IX, 4 n. 3.

inveniat et solaciis vestris, quocumque[d] usus exegerit, comitante iustitia potiatur, quatenus, dum vestram erga se amplius fuerit dilectionem expertus, et ipse quod de vobis confidit, agnoscat et nostram sibi sentiat epistolam profuisse[e].

IX, 17.

Gregorius I. papa Maurentium, magistrum militum, rogat, ut sibi viginti quattuor sellas plectiles, de quibus iam Anthemio subdiacono scripsisset, mittat. Si Iulianus maior aut alius sellas habeat, item eas mittat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 79.
Edd. M: Lib. XII. ep. 19; G: Lib. X. ep. 23. — Iaffé Reg. 1541 (1453).

GREGORIUS MAURENTIO MAGISTRO MILITUM.

Cognoscat gloria vestra Anthemio nos subdiacono[1] scripsisse, ut aliquantas sellas plectiles[a] nobis dirigere studeat aut, si factas non invenerit, ipsum ad se artificem tollat, ut in domo eius debeat laborare et vel viginti quattuor sellas omnino bonas faciat[b]. Et ideo quia omnino nobis sunt[b] necessariae, gloria[c] vestra, ut hoc fieri possit, provideat[d]. Et si forte vos iam aliquas conquaesistis, nobis eas transmittite. Sed et Iuliano viro clarissimo maiori[2] excellentiae[e], aut si quis alter[f] habuerit, eas nobis dirigere procuretis. Ita ergo gloria vestra faciat, ut[g] haec quae scripsimus sollicitudinis vestrae debeant[h] modis omnibus instantia[i] procurari.

IX, 18.

Gregorius I. papa Victorem, episcopum Panormitanum, hortatur, ut quem monachi Praecoritani ex ipsa congregatione unanimes elegerint, presbyterum ordinet. *598, Oct.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 40; C: cap. 80.
Edd. M: Lib. IX. ep. 92; G: Lib. VII. ind. II. ep. 93. — Iaffé Reg. 1542 (1248).

GREGORIUS VICTORI EPISCOPO PANORMITANO.

Desiderium quod ad[a] religiosum propositum[b] et animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua est Deo auctore dilatione complendum[c]. Et ideo quia

d) sicut *C 4.* e) profuisset *C 3, sed. corr.*

IX, 17 in titulo: militię *C 3, sed* militum *in indice.* a) pictiles *C 1;* plictiles *C 2. 3.* b) bonas faciat *in ras. et verba usque* nobis sunt *om. et in marg. suppl. m. post. C 3.* c) glorię *C 1.* d) prideat *C 4.* e) *Hic aliquid deesse videtur; sed* vestrae *cum ed. Maur. addendum non est; nam numquam Maurentius excellentiae titulo honoratur.* f) aliter *C 3.* g) ut *hic om. C 4 et post* scripsimus *add.* h) debeat *C 1. 2. 3;* cura faciat haec omni *(om.* debeat modis) *C 4.* i) stantia *C 1. 2. 3, sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 18 ante titulum capitulo *add. ϱ* 2. 3; deest haec ep. in ϱ* 1 —* Panō *R 1;* Panormo *ϱ* 2. 3.* a) a *C 1. ϱ 1.* b) praepos. *C 1. 2. 3. ϱ 1;* propos. *cet. codd.* c) complecta *C 3.*

IX, 17. De Maurentio cf. ep. VIII, 12 n. 1 et quae ibidem citantur. — 1) De Anthemio rectore patrimonii Campaniae cf. ep. I, 23 n. 2) An idem sit, qui postea (ep. XIII, 23) gloriosus dicitur, dubito. — Maior [illegible] quidam Columnae exarchi commemoratur in ep. IX, 154. De maioribus domus episcoporum cf. ep. XI, 53.

monachorum congregatio quae in monasterio Praecoritano[d] [1] consistit pro sacris missarum sollemnibus[e] peragendis presbyteri[f] indigere probantur[g] officio atque de sua sibi congregatione in hoc ordine postulant consecrandum[h], fraternitatem vestram scriptis praesentibus adhortamur, ut eum quem sibi de congregatione sua unianimes[i] duxerint[k] eligendum, in praedicto monasterio sine mora vel excusatione aliqua presbyterum debeat ordinare atque eum nec in ecclesia nec in loco alio observare, sed illic iugiter permanere[l] ex nostra quoque auctoritate constituat, quatenus et ille, dum alibi non fuerit occupatus, in officio suo adsiduus possit et utilis inveniri et[m] congregatio[n] quae sibi eum[o] postulat ordinari, quotiens necesse fuerit, sacrificii[p] sollemnitatem veneratione debita celebrantes[q] valeat refoveri.

IX, 19.

Gregorius I. papa Pantaleoni notario mandat, ut argentum ecclesiarum, quae clerum et populum habeant in cimiliarchio ecclesiae deponat accepto de eodem deposito desuscepto; argentum ecclesiarum a clero et populo destitutarum Romam secum deferat clericorumque notitiam et res quae vetustate perire possint. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 81.

Edd. M: Lib. XII. ep. 41; G: Lib. X. ep. 46. — Iaffé Reg. 1543 (1474).

GREGORIUS PANTALEONI NOTARIO.

Expectabamus, ut nos experientia tua de argento ecclesiarum vel aliis rebus quas invenit omnino suptiliter redderet[a] certiores, ut ex eius enumeratione[b], quod[c] fieri debuisset, deliberare minutius potuissemus. Sed non nos ita renuntiatio[d] tua, ut oportebat, instruxit. Curae[e] ergo tuae sit, ut argentum ecclesiarum quae clerum et populum habent[f], apud quos praevideris, in cimiliarchio [1] ecclesiae sub omni sollicitudine et cautela deponas atque de eodem deposito desusceptum accipias[g]; argentum vero ecclesiarum quae pro peccatis a[h] clero et populo destitutae sunt tecum huc defer[i]. Si forte[k] tres aut quattuor clericos[l] de ipsis ecclesiis quarum[m] argentum tecum defers cognoveris remansisse, facta notitia, quis quomodo est vel ubi habitet[n], nobis defer, ut eis, si necessarium viderimus, quid singulis annis accipere debeant, statuere valeamus. Res vero quae vetustate perire possunt, tecum similiter defer, ut ex eis quod utile visum fuerit disponatur. Tu autem protegente Domino inventa navigii prosperitate revertere.

---

d) Praetonitanum *C 1. 2;* Praetoritanum *C 3;* Praetoritano *C 4.* e) sollemniis *R 1.* f) *hic add* qui *C.* g) *ex* probantur *corr. R 1* probatur. h) consecrandam *C 1.* i) *in* unanimes *(ita ϱ* 2. 3). corr. R 1;* uniames *ϱ 1.* k) dixerint *C 3.* l) *ex* permaneret *corr. R 1.* m) invenire *(om.* et*) C.* n) quoque *add. C 4.* o) *om., sed postea add.* eum *R 1. C 3.* p) sacrifitiis *C.* q) *in* celebrate *corr. R 1.*

IX, 19. a) reddere *C 1. 2. 3.* b) *ita scr. Mommsen;* renuntiatione *ed. M.;* remuneratione *codd. n.* c) quid *C 3. 4.* d) renuntio *C 1.* e) *ex* cum *corr. C 2 m. 2.* f) habet *C 1. 2. 3;* quod clerus et populus habet *C 4.* g) inde susceptum accipies *C 2.* h) ac *C 3.* i) deferre *C. 1. 2. 3;* defer et *C 4.* k) et si forte de argento quod *C 4.* l) clerici *C 1. 3. 4 et ex* clerico *corr. C 2.* m) parum *C 1. 2. 3;* quarum argentum *om. C 4.* n) *ita C 4;* habite *C 1. 3;* habitae *C 2.*

IX, 18. De Victore cf. I, 70 p. 90 n. 4. III, 27 n. 1. Cf. etiam ep. VI, 39 eidem missam de simili causa. 1) Hoc monasterium inter Gregoriana fuisse videtur, de quibus cf. ep. V, 4 n. 2. IX, 7 n.

IX, 19. De Pantaleone cf. ep. III, 40 n. et VIII, 26, qua noster Iohanni Syracusano de iisdem negotiis scribit. 1) Cimiliarchia ecclesiarum etiam commemorantur in ep. III, 49 (n. 4). IX, 240.

IX, 20.

Gregorius I. papa Urbicum abbatem increpat, quod Lucuscano monasterio duos eodem die praefecerit abbates: mane Domitium presbyterum, vespere latorem praesentium, Bonum servum Dei. Domitium presbyterum a Victore episcopo (Panormitano) abbatem ordinari iubet; praepositus Lucifer monachus fiat, non Catellus, quem Urbicus ordinare voluerit.

598, Oct.

Codd. C: cap. 82.
Edd. M: Lib. XI. ep. 48; G: Lib. IX. ep. 42. — Iaffé Reg. 1544 (1398).

GREGORIUS URBICO ABBATI.

Valde me[a] contristatum tua dilectio cognoscat, quod tantam[b] in congregatione monasterii nostri confusionem evenisse cognovi[c], dum de ordinando abbate aliquid in[d] monasterio Lucuscano[1] disponeres[e], non unum sed paene duo abbates fecisses: mane, sicut audio, Domitium[f] presbyterum[2], vespere vero latorem praesentium Bonum servum Dei. Ex qua re aspicio, quomodo dissoluta sit regula monasterii, dum[g] nec monachi eiusdem monasterii[g] tibi ad oboedientiam parati extiterunt nec tu constanter aliquid disponere potuisti. Unde vehementer ingemesco, quia aliter esse monasterium nostrum quam putabam invenio. Quod ex nulla alia re evenire[h] valuit[i], nisi quia tua dilectio in regimine suo inordinata est nec gravitate aliquid valet disponere, sed modo studet peccantibus leviter[k] blandiri[l], modo inordinate et extra modum nimie irasci. Nam si semetipsam tenere in mentis suae[m] ratione potuisset[n], ipsa eius maturitas haberi in reverentia potuit[o] et disciplinae in monasterio ordo servari. Hoc autem deterius factum puto, quod praedictum Bonum monachum de monasterio, ut construxit[p], sine mea iussione tollere praesumpsisti, maxime quia nec aetati eius expedire suspicor[q], ut possit in regimine praeesse. Ideoque volumus, ut Domitius[r] presbyter abbas esse Lucuscani[s] monasterio debeat eique praepositus Lucifer monachus fiat, in cuius requiescere solacio[t] valeat[u]. Ex nostra itaque auctoritate haec te disponere Deo adiuvante praecipimus. Cui dispositioni si quis praesumpserit ingratus existere, ad nos sine dubio transmittatur. Acceptis ergo[v] scriptis nostris fratrem et coepiscopum nostrum Victorem[3] ad Lucuscani[w] monasterium tua dilectio invitet, quatenus ipse illic missarum sollemnia celebrare et praedictum Domitium[f] auctore Deo abbatem ordinare[x] debeat[y][4]. Dum tuum consilium sequimur, in errore velut caeci ducebamur[z]. Nam Catellum monachum[a] in[b] Lucuscani[c] monasterio praepositum fieri dilectio tua voluerat[d]. Postquam fieri mandavimus, quia monachus non sit, agnovimus. Ex parva[e] enim eulogia[5], quam

IX, 20 in titulo: abbate *C 1. 2. 3.* a) me *om. C 1. 2. 3.* b) tantum *C 3.* c) quod *add. C 4.* d) in *om. C 4.* e) disponeris *C 1. 2. 3;* disposueris *C 4.* f) Dominicum *C 4.* g) *om.* dum — monasterii *C 3.* h) revenire *C 2.* i) potuerit *ante* valuit *delet C 3.* k) breviter *C 4.* l) *add.* quo *codd. n.* m) qua *C, sed corr. in* suae *C 2.* n) semetipsam mentis ratio teneret qua oratione non potuisset *C 4.* o) *ex* poterit *corr.* potuit *C 3; om. C 4.* p) construxerat *C 4. Haec verba* (de *usque* constr.) *fortasse del. sunt.* q) suspico *C 1. 3.* r) Dominicus *C 4.* s) Lupuscani *C 1. 2 et ita ex* Luuscano *corr. C 3.* t) solacia *C 2.* u) *ex* veniat *corr.* valeat *C 3.* v) autem *C 4.* w) Luscani *C 1;* Lucasani *C 3.* x) ordinare *om. C 1. 2. 3, suppl. supra lineam m. 2:* ordinari *C 2.* y) *add. m. 2 supra lineam* ne *C 2.* z) ducebantur *C 1. 2, in* ducamur *corr. C 2 m. 2.* a) Catellus monachus *C 1. 2; hic add.* quem *Mommsen;* Cautellus monachus *C 3.* b) in *om. C 4.* c) Luscani *C 1.* d) quod, *ut videtur, add. C 4.* e) parte *C 3.*

IX, 21. De Urbico, abbate S. Hermae in Panormo, cf. ep. II, 38 p. 139 n. 4. V, 4 n. 2. IX, 38. Rochus Pirrus l. l. II, p. 1068 ex hac epistula efficere conatur Urbicum generalem omnium (in Sicilia) monasteriorum praefectum *fuisse.* *1) De hoc monasterio SS. Maximi et Agathae cf. Roch. Pirrum l. l. p. 1070 s.; de eodem agitur in ep. IX, 82; illud inter monasteria a Gregorio condita fuisse ex verbis* monasterii nostri *apparet.* *2) Hic Domitius in ep. IX, 82 abbas dicitur huius monasterii.* *3) De Victore, episcopo Panormitano, cf. ep. I, 70 p. 90 n. 4. III, 27 n. 1.* *4) De ordinatione abbatis cf. ep. V, 47 n. 2. VIII, 17.* *5) Verbo* eulogia *eodem sensu atque* benedictio *(cf. ep. VI, 58 n. 5) etiam in ep. XIII, 45 noster utitur.*

Bonus monachus accepit, partem petendo contentionem facere in itinere minime timuit. Quod ex quanta amaritudine cordis descenderit[f], tua poterat[g] dilectio scire, si regulam monachorum nosse[h] voluisset[6]. Ex discipulo autem tuo cognovimus, quia tu qui abbas diceris, esse adhuc monachus nescis[i]. Et credo, quod non disparis mentis sit[k] in hac divisione cellarum etiam Lucifer[l], quem praepositum fieri diximus. Sed tolerabilius est antiquiorem fratrem quam novum et puerum tolerare.

IX, 21.

Gregorius I. papa Urbico abbati praecipit, ut Petro, episcopo Triocalitano, solidos quadraginta ex monasterii Lucuscani pecuniis, quas apud eum esse Salerius notarius renuntiaverit, persolvat. Monachis quos ex eodem monasterio Petrus abstulerat, abbas monasterii alimonia et vestiarium annis singulis det. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 83.
Edd. M: Lib. XI. ep. 49; G: Lib. IX. ep. 43. — Iaffé Reg. 1545 (1399).

GREGORIUS URBICO ABBATI.

Dilectio tua praesentia scripta suscipiens de solidis[a] monasterii[b] Lucuscani, quos apud eam Salerius notarius noster[1] esse renuntiavit, sine mora vel excusatione aliqua quadraginta[c] solidos fratri nostro Petro Troecalitano episcopo[2] dare studeat. Sed et monachis, quos apud se de eodem monasterio praefatus frater[d] noster pro eorum salute abstulit, studii tui sit abbatem[e] antefati Lucuscani monasterii districtius inminere, ut alimonia[f] et vestiarium[g] annis singulis exinde praebere modis omnibus debeat[h].

IX, 22.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut qui in Sicilia defensorium usurpent, tonsuratores coerceat; qui inter eos strenui probati sint, epistulam defensorum accipiant. Fortunati rationes perscrutetur neque ei actionem ultra committat. Marcianum, qui et defensorem ementitus sit et Iohanni, episcopo (Syracusano), non oboediverit, in exilium agat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 84.
Edd. M: Lib. IX. ep. 62; G: Lib. X. ep. 47. — Iaffé Reg. 1546 (1475).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Pervenit ad nos[a] tonsuratos[b][1] in Sicilia prava[c] sibi praesumptione defensorium[d] sumere atque eos non solum utilitatibus ecclesiasticis esse utiles, sed etiam hac occa-

f) distenderit *C 1. 2. 4.* g) poterit *C 3.* h) scire *C 4.* i) non sis *C 4.* k) sis *C 4.* l) cellerarius autem Luciferum *C 4.*

IX, 21 in titulo: U. abbate *C;* item eidem *C* 1.* a) solidos *C 1. 2. 3.* b) monasterio *C 2.* c) *pro* quadraginta: alta *C 3.* d) frater *om. C 4.* e) *ita codd. n.; sed fort. cum ed. M. scrib.:* abbati. f) alianonia *C 3.* g) vestiarum *C 3.* h) debeant *C 4.*

IX, 22. a) quod *add. codd.* b) tonsorator *codd. n.* c) parva *C 1. 2, sed corr. C 2.* d) defensorum *codd. n., sed corr. C 2;* nomen defensorum *scr. ed. M.*

6) Maurini recte hic notant: cf. reg. S. Benedicti c. 54.

IX, 21 una certe cum praeced. ep. transmissa. — De Urbico cf. ep. praeced. — 1) Idem, ut videtur, in ep. IX, 38 et in ep. XIII, 37 commemoratur. 2) De hoc cf. ep. V, 12 n.

IX, 22. De Romano defensore cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 15 n. 1 et IX, 29; ex qua epistula intellegi potest epistulas eiusdem mensis non eodem ordine in registrum relatas esse, quo scriptae essent. 1) In ep. II, 38

sione multa indisciplinata committere. Proinde experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut hoc diligenter inquirat[e]. Et si quos sibi, praeter eos qui huius rei[f] epistolas habent, hoc denuo nomen[g] usurpare reppererit[h], districta illud emendatione compescat. Si vero quosdam strenuos ac fideles in ecclesiasticis negotiis esse probaveris, suptiliter nobis de his te renuntiare[i] necesse est, ut[k], utrum digni sint epistola[2], indicemus.

Praeterea a Fortunato[1] de his quae gessit rationes suptiliter perscrutari te volumus, et satisfactis omnibus quae re debere[m] constiterit, eum per patrimonium vel actionem aliquam ecclesiae nostrae transire ulterius non permittas[n], quia ita se, quantum ad nos pervenit, exhibuit, ut commune aliquid deinceps cum nostris habere non debeat.

Praeterea nuntiatum nobis est Marcianum quendam, qui nomen sibi defensoris adsumpsit, fratri et coepiscopo nostro Iohanni[3], cui patrimonii nostri curam commiseramus, exhibere oboedientiam distulisse. Require ergo: si verum est, exilio transmittatur, ut ex cuius ecclesiae honore sibi falsum nomen arripuit, amministranti[o] utilitates ipsius minime oboedisse[p] impunitum sibi cognoscat non[q] esse. Sed et si qui[r] sunt alii qui[s] ordinationi memorati fratris nostri inoboedientes forsitan extiterunt, districtam in eos ultionem modis omnibus vindicabis.

IX, 23.

Gregorius I. papa, inter Praeiectam et Fantinum, defensorem suum et rectorem patrimonii Panormitani, quae de possessionibus quibusdam in Panormitano territorio sitis convenerant, ea rata habet. 598, *Oct.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 41.
Edd. M: Lib. IX. ep. 57; G: Lib. VII. ind. II. ep. 61. — Iaffé Reg. 1547 (1215).

GREGORIUS PRAEIECTAE.

Quotiens in quibusdam conventionibus noster expectatur assensus, ne in dubium veniant quae geruntur[a], ratihabitio[b] eas[c] pro securitate partium[d] debet[e] solidare. Proinde cognoscentes[f], quid inter dilectionem tuam et Fantinum defensorem nostrum ac rectorem patrimonii partium Panormitanorum[g] [1] convenerit de portionibus tibi com-

e) inquirat *om. C 4.* f) rei *om. C 4.* g) novem *C 1.* h) repperit *C 1. 2. 4, sed corr. C 2.* i) iste renuntiari *C 1;* his te renuntiari *C 2.* k) ut *om. C 1.* l) *ex* Futunato *corr.* Furtunato *C 2.* m) *ita C 4;* redivere *C 1. 3;* rediverte *C 2.* n) permittat *C 2.* o) tam ministranti *C 1. 2. 3;* iammin. *C 4.* p) cognoscat *hic add. C 4.* q) cognoscat non *om. codd. n.* r) quis *C 1. 2. 3; om.* qui *C 4.* s) aliqui *C 1. 2. 3;* aliquiqui *C 4.*

IX, 23 in titulo: in Praeiecto *corr. nigro atram. R 1;* Prelectae *ϱ 1. R* 1;* Praefectae *Vat. A (ed. M).* - illustri *add. R* 1.* a) quaeruntur *(pro* quae ger.*) ϱ* 1;* quae queruntur *ϱ* 2. 3 et Vat. D. E (ed. M).* b) *ita scr.;* ra*(et in ras.:* tio*) R 1;* rati *ϱ 1. ϱ* 1;* ratio, *ut videtur, ϱ* 2. 3. Cf. n. e)* c) *ita R 1. ϱ 1;* ea *ϱ* 1.* d) partium, *sed* i *in ras. R 1.* e) habiti *hic add. ϱ* 1,* habita *ϱ* 2. 3,* abiti *ϱ 1; ex* abit *corr.* habita *R 1.* f) agnoscentes *ϱ 1.* g) Panormitarum *ϱ 1.*

(p. 138 n. 4) scribit noster de laicis ut tonsorari debeant et actionarii sub rectore fieri *et ex ep. Pelagii I I-K. 956 (Baluzii Misc. III, 3) effici potest colonos et conductores Romanae ecclesiae tonsuratos fuisse. Cf. Diurn. f. 70; ep. Zachariae papae (Iaffé bibl. III p. 187; I-E. 2286) et Grisar l. l. p. 535 s.*

2) Scil. defensoria: cf. ep. V, 26. IX, 97. *3) Iohannes, episcopus Syracusanus (cf. ep. VI, 18 n.), inter Cyprianum (cf. ep. IX, 15 n. 1) et Romanum partes Syracusanas Romani patrimonii administrasse videtur.*

IX, 23. Praeiecta quae sit, non constat. Nota eam dilectionis titulo honorari. *1) De Fantino cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n.*

petentibus in massa Leucas[h] et Samanteria in provincia Sicilia[i] territorio Panormitano et domo in Panormitana civitate sita, quam ecclesiae nostrae dudum titulo donationis optuleras, nostrum in his adcommodamus assensum atque omnia, sicut[k] inter vos gesta sunt, per huius ratihabitionis[l] paginam confirmamus nec quicquam eorum a nobis successoribusque nostris deduci in irritum profitemur, quia valde ecclesiasticae est moderationi conveniens, ut, quae[m] ordinata fuerint vel decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari.

IX, 24.

Gregorius I. papa Martino scholastico respondet, de Crementii, episcopi (primatis Byzacii), causa ab eo se levius esse eruditum, quam ut iudicare de ea posset. Monet, cum in Sicilia manere, quam Romam venire maluerit, ut cum Iohanne, episcopo (Syracusano), agat. *598, Oct.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 42.
Edd. M: Lib. IX. ep. 58; G: Lib. VII. ind. II. ep. 62. — Iaffé Reg. 1548 (1216).

GREGORIUS MARTINO SCOLASTICO.

Cum de negotiis vilibus exorta causatio maioris, ut magnitudini tuae notum est, requisitionis[a] indigeat, quanta cura quantaque vigilantia episcoporum causae debeant perscrutari, sapientia tua consideret. In ea vero epistola quam per latorem praesentium transmisisti, pro quibus ad nos causis[b] a Crementio fratre et coepiscopo nostro [1] transmissus[c] fueris[d], superficie tenus indicasti et earum radicem penitus tacuisti. Quarum si nobis origo vel fuisset qualitas interius manifesta, quid de eis definiendum esset, praedicti fratris nostri animos responsione utique patenti ac congrua firmaremus. Illud tamen nobis omnino displicuit, quod aliquos episcoporum sine primatis[e] sui epistolis ad comitatum profectos esse [2] vel conventus significas inlicitos celebrare. Sed quia, sicut praefati sumus, causarum origo vel qualitas omnino nobis ignota est, pronuntiare aliquid definitive non possumus, ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis proferre sententiam videamur. Unde valde necessarium fuerat, si hic pro plenissima instructione nostra magnitudo tua nostris interrogationibus responsura tempore, quo[f] in Sicilia delata[g] est, perrexisset. Sed tamen postquam[h] fratrem et coepiscopum nostrum[i] Iohannem[3] vidistis, in eo et nos vidisse vos credimus. Et ideo quia de eisdem[k] nobis et ipse studuit causis scribere, ei quae nobis sunt visa rescripsimus. Qui[l]

h) massas Leucas *ϱ 1.* i) Siciliae *ϱ* 1.* k) sicut *R 1;* sicuti *cet.* l) *ita scr.;* ratiocinationis (ocina *in ras.*) *R 1;* rationis *ϱ 1;* ratio tuitionis *ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2 in* rata tuitionis *(ita ϱ* 3).* m) *ita* (ut *in ras.*) *R 1;* atque (*pro* ut, quae) *ϱ 1. ϱ*.*

IX, 24 in titulo: Martinus scolasticus *R 1.* a) inquisitionis *ϱ* 1.* b) causas *ϱ* 2. 3.* c) transmissas *ϱ* 2. 3.* d) fieri *ϱ*.* e) primatus *ϱ* 1.* f) quod *ϱ* 1.* g) dilata *codd. n., sed corr. R 1.* h) proquam *ϱ* 1.* i) nostrum *om. ϱ* 1.* k) hisdem *R 1.* l) quia *ϱ 1.*

IX, 24. Idem Martinus, vir eloquentissimus, occurrit in ep. IX, 27, ubi de eadem causa agitur. — De scolasticis cf. ep. I, 3 n. V, 34 n. *1) Idem primas Byzacenus commemoratur in ep. IX, 27. XII, 12 atque idem esse videtur, cui* (Clementio) *ep. IV, 13 missa est.* *2) Cf. ep. V, 59. 58:* sicubi autem longius episcoporum quisquam pergere forte voluerit, sine tuae sanctitatis auctoritate ei ad loca alia transire non liceat *et Loening l. l. I p. 420 s., qui citat conciliorum quorundam canones. Adde ep. Gelasii apud Thiel l. l. p. 486 (fr. 7) et p. 490 (fr. 13). Diurn. f. 74.* *3) De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n.*

quoniam maturi providique consilii sacerdos est, si cum ipso causas pro quibus missus es[m], tractare volueris, certi sumus, quia in eo et quod utile est[n] et quod rationem habet[o], invenies[p].

IX. 25.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, mandat, ut convocatis tribus vel quattuor episcopis Lucillum, episcopum Melitensem, deponat et presbyteros diaconosque eius [illegible], in monasteriis relegat [illegible]. Clerum et populum Melitensem ad novum episcopum eligendum admoneri iubet.

598. Oct.

Codd. [illegible]. — Ed. M. Lib. IX. ep. 63 (Gr. Lib. VII. ind. II. ep. 62. — Iaffé Reg. [illegible]).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Quae adversus Lucillum Melitae[a] civitatis episcopum[b] querella commota sit, ex[c] epistularum vestrarum et gestorum[d] quae ad nos transmisistis pagina declaratum est. Et ideo quia tanti[e] facinoris ultio nulla debet dilatione differri, fraternitas vestra tres vel quattuor de fratribus ac coepiscopis[f] sibi nostris adhibeat, ut ipsis quoque praesentibus praedicta ac satisfacta veritate praedictum Lucillum de episcopatus ordine, quem huius sceleris contagio maculavit, sine ambiguitate deponat[g]. Quia vero presbyterum quidam vel diacones praedictae iniquitatis fuisse conscii ac participes memorantur[h], sanctitas vestra subtili indagatione discutiat. Et si ita repperit, ab honoris sui et ipsos officii[i] gradu deiciat et in monasteriis, ubi digne valeant agere paenitentiam, deputet[k]. Sed quia[l] per hos multi in[m] huius labe peccati perhibentur esse collapsi, cunctos qui rei esse claruerint Domini corporis ac sanguinis participatione privare vos convenit atque eos vestris epistulis studiose ammonere, ut lacrimis et orationibus operam dent et[n] peccati quam[o] contraxerunt[p] maculam dignis detergant. Quibus quando sit secundum modum paenitentiae[q] reddenda communio, arbitrio vestro committimus. Hoc tamen sollicite vos providere necesse est, ut[r] his qui mortis urguentur periculo viaticum non negetur. Curae praeterea sit vobis[s] clerum et populum Melitae[t] civitatis hortari, ut, quia sine proprio pastore esse non poterunt, celeriter sibi eligant Deo propitio sacerdotem. Causam vero presbyterorum ac diaconorum, qui in lapsu accusati sunt, sollicite omnino rimamini. Et si rei omnimodis esse patuerint[u], severam in eis ultionem et canonicam exhibete, ut quanto[v] illorum nequitia Deum potuit ad iracundiam provocare, tanto[w] eum vos placare emendatione districtissima[x] valeatis.

---

m) es cod. [illegible] n) [illegible] est om. [illegible] o) [illegible] p) [illegible] invenies corr. [illegible]

IX. 25 om. [illegible] In tit. Siracusano [illegible] — Syracusano [illegible]. a) Melitae [illegible], Militens [illegible], Melitae [illegible] b) [illegible] c) ex om. [illegible] d) et de gestorum [illegible] gestorum [illegible] e) quantitat [illegible] f) [illegible] g) disponere [illegible] h) memorantur [illegible] i) [illegible] k) deputet [illegible] l) qui [illegible] m) in om. [illegible] n) et om. [illegible] o) [illegible] p) contraxerunt [illegible] q) paenitentia [illegible] modum [illegible] r) ut om. [illegible] s) vobis sit [illegible] t) Melitae [illegible] u) patuerint [illegible] v) quantum [illegible] w) tantum [illegible] x) districtissime [illegible]

IX. 25. [illegible]

IX, 26.

Gregorius I. papa Iohannem, episcopum Syracusanum, docet se in referendis veteribus ecclesiae moribus consuetudines Constantinopolitanae ecclesiae non esse secutum; de alleluia, de subdiaconis spoliatis procedentibus, de kyrieleison, de oratione Dominica scribit; in Catanensi et in Syracusana ecclesia murmurantes instruere non desistat. 598, Oct.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 44.
Edd. M: Lib. IX. ep. 12; G: Lib. VII. ind. II. ep. 64. — Iaffé Reg. 1550 (1170).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Veniens quidam de Sicilia dixit mihi, quod aliqui amici eius vel Graeci vel Latini, nescio, quasi sub zelo sanctae Romanae ecclesiae, de meis dispositionibus murmurarent dicentes: Quomodo ecclesiam Constantinopolitanam disponit comprimere, qui eius consuetudines per omnia sequitur? Cui cum dicerem[a]: Quas consuetudines sequimur? respondit[b]: Quia alleluia[b] dici ad missas extra pentecosten tempora[c] fecistis; quia subdiaconos spoliatos procedere, quia kyrieleison dici, quia orationem Dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego[d] respondi, quia in nullo eorum aliam ecclesiam secuti sumus.

Nam ut alleluia hic non[e] diceretur, de Hierosolymorum ecclesia ex beati Hieronymi traditione tempore beatae memoriae Damasi papae traditur tractum; et ideo magis in hac re[f] illam consuetudinem amputavimus, quae hic a Graecis fuerat tradita[1].

Subdiaconos autem ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo ecclesiae fuit. Sed quid[g] placuit cuidam nostro pontifici, nescio, qui eos vestitos procedere praecepit. Nam vestrae ecclesiae numquid traditionem a Graecis acceperunt? Unde habent ergo hodie, ut subdiaconi in eis[h] in tunicis procedant, nisi quia hoc[i] a matre sua Romana ecclesia perceperunt?

Kyrieleison autem nos neque diximus neque dicimus[k], sicut a[l] Graecis dicitur, quia in Graecis omnes simul dicunt, apud nos autem a clericis[m] dicitur, a populo respondetur[2] et totidem vocibus etiam Christe-eleison dicitur, quod apud Graecos nullo modo dicitur. In cotidianis autem missis alia quae dici solent tacemus[3], tantum modo kyrieleison et Christe-eleison dicimus, ut in his deprecationis vocibus[n] paulo diutius occupemur[o].

Orationem vero Dominicam idcirco mox post precem dicimus[p][4], quia mos apostolorum fuit, ut ad ipsam solum modo orationem oblationis hostiam consecrarent, et valde mihi inconveniens visum est, ut precem[q] quam scolasticus composuerat super[r] oblationem diceremus et ipsam traditionem[s] quam redemptor noster composuit super

IX, 26 in titulo: cui supra *R* 1* — Syracusane *ϱ* 1. 4;* Siracusano *R 1. ϱ 1. ϱ* 2. 3.* a) dicerent *R 1. ϱ 1. ϱ* 1, sed corr. R 1 in* diceret. b) ℞ *et all. abbrev. R 1. ϱ 1.* c) tempore *ϱ*.* d) ergo *ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2.* e) *ita R 1. ϱ 1; om.* non *ϱ*.* f) se *ϱ* 1.* g) quia *ϱ 1.* h) *ita codd. n. et codd. Vatic.;* subdiac̄ ni lineis *ϱ* 1 solus;* lineis *scr. edd.* i) hoc *om. R 1.* k) diximus *ϱ 1.* l) a *om. R 1. ϱ* 1, sed add. R 1.* m) ecclis *(pro* a cl.*) ϱ 1.* n) deprecationibus *ϱ* 1.* o) occupemus *ϱ 1;* occupetur *R 1.* p) predicemus *(pro* precem dicimus*) ϱ 1.* q) *supra* precem *scr.* vel canonem *m. post. ϱ* 2.* r) composuerant (super *om.*) *ϱ* 1.* s) vel orationem *suprascr. m. post. ϱ* 2.*

IX, 26. De Iohanne cf. ep. VI, 18 n. *1) S. Augustinus, quem Gussanv. affert, tradit suo tempore alleluia in quibusdam ecclesiis non nisi per illos quinquaginta dies cantatum esse: ep. 55 (119) c. 17. Cf. Sozomenum, h. e. VII, 19 et Ioh. diac. v. Greg. II, 20, qui sine dubio ex hoc loco hausit.* *2) Kyrieleison Romae adventicium atque ex ecclesiis orientalibus importatum esse notat Duchesne, Origines du culte Chrétien (1889) p. 156 s. Iam Gussanvill. recte affert Conc. Vasens. a. 529 c. 3 (M. G. p. 56).* *3) De quadam litania noster agere videtur: cf. Duchesne l. l.* *4) Maurini afferunt Iohann. diac. l. l.:* orationem Dominicam mox post canonem super hostiam censuit recitari.

eius[t] *corpus et sanguinem* non diceremus. Sed et Dominica oratio apud Graecos ab *omni populo dicitur*, apud nos vero a solo sacerdote[5].

In quo ergo Graecorum consuetudines secuti sumus, qui[u] aut veteres nostras reparavimus aut novas et utiles constituimus, in quibus tamen alios non probamur[v] imitari? Ergo vestra caritas cum occasio dederit, ut ad Catenensem civitatem pergat, vel in Syracusana ecclesia[w] eos quos[x] credit aut intellegit, quia de hac re murmurare potuerunt, facta collocutione[y] doceat et quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi apostolicae esse subiectam? Quod et piissimus domnus imperator et frater noster eiusdem civitatis episcopus adsidue profitentur[6]. Tamen si quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego et minores meos, quos ab inlicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim qui in eo se primum existimat, ut bona quae viderit, discere contemnat[z].

IX, 27.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, refert se de (Crementii) primatis Byzacii causa imperatoris iussu ad se delata iudicare antea non potuisse, adversante Theodoro, magistro militum, pretio decem auri librarum corrupto. Quae nunc sibi a primate proponantur, ea dubia videri. Cum Martino, viro eloquentissimo, qui de Africa provincia venerit, agere eum iubet, quaeque egerit, se probaturum scribit. 598, Oct.

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 46.
Edd. M: Lib. IX. ep. 59; G: Lib. VII. ind. II. ep. 65. — Iaffé Reg. 1551 (1217).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Fraternitatis vestrae scripta suscepi, in quibus indicatis Martinum virum eloquentissimum de Africana provincia Syracusis venisse vobisque aliquid secreto[a] locutum fuisse. Et quidem fraternitas vestra quotiens occasionem repperit, amorem suum circa beatum Petrum apostolum non cessat ostendere. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, quia ubi illa est nos illic absentes non invenimur[b]. Causa tamen de qua agitur, needum sanctitas vestra suptilius agnovit. In quodam enim crimine Vizacenus primas[c] fuerat accusatus et piissimus imperator eum[d] iuxta statuta canonica per nos voluit iudicari. Sed acceptis decem auri libris tunc Theodorus magister[e][1] obstitit, ut minime fieret. Tamen piissimus imperator ammonuit, ut transmitteremus et quicquid esset canonicum faceremus. Sed videntes contrarietates hominum eandem[f] causam inire[g] noluimus[h]. Nunc autem isdem primas[i] aliqua[k] de concilio[l] suo loquitur. Et valde est dubium, utrum pure an certe, quia a coepiscopis suis impetitur[m], nobis modo

t) sacrum *m. post. suprascr.* ρ* 2, *quem sequitur* ρ* 3. u) quia ρ* *1. 2, sed corr.* ρ* *2.* v) *ita R 1.* ρ* *3;* non probamus ρ *1.* ρ* *1;* comprobamur, *suprascr.* ñ ρ* *2.* w) Siracusanam ecclesiam *R 1;* Sir. *etiam* ρ *1.* x) qui *in ras.* ρ *1.* y) conlatione ρ* *1.* z) contempnet ρ *1.*

IX, 27 in titulo: Item eidem cui supra *R* 1;* Syracusana ρ* *1. 4;* Siracusañ *R 1.* a) secrete ρ *1.* b) invenimus ρ*. ρ *1.* c) primus *codd. n.* d) cum ρ*. ρ *1.* e) *ita R 1.* ρ *1;* militum *add.* ρ*. f) *ita* ρ* *2. 3;* eundem *R 1.* ρ *1. sed corr. R 1;* eadem ρ* *1.* g) *ita R 1.* ρ *1;* finire ρ*. h) nolumus ρ *1;* voluimus ρ* *1.* i) prima *codd. n., sed corr. R 1.* k) *ex* aliqui *corr. R 1.* l) *ita R 1;* consilio *cet. codd.* m) impeditur ρ* *1.*

5) *Cf. Duchesne l. l. p. 167 ss.* 6) *Cf. ep. VI, 15 n. 4.* *V, 37 n.*

IX, 27. De eadem causa, quae hac ep. tractatur, agitur ep. IX, 24. 1) *An idem fuerit, qui dux Sardiniae fuit, non constat: cf. ep. I, 46 n.*

talia loquatur; nam quod se sedi apostolicae dicit subici, si qua culpa in episcopis invenitur, nescio quis ei episcopus subiectus non sit[2]. Cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis aequales sunt. Tamen quod vestrae fraternitati placet, cum praedicto eloquentissimo Martino loquimini; vos enim tractate[n], quid agere debeat; cui nos breviter de causa rescripsimus, quia et hominibus incognitis passim[o] nos credere non debemus. Si tamen vos, qui eum in praesenti[p] conspicitis, eum loquendum[q] fixius aliquid iudicatis, vestrae hoc caritati committimus, de cuius amore in[r] omnipotentis Dei gratia certi sumus. Quae autem vos agitis, nos[s] egisse non dubitetis[t].

IX, 28.

Gregorius I. papa Libertino expraefecto Romanum defensorem, praesentium latorem, cui curam patrimonii in Syracusano et Catanensi tractu commiserit, commendat. Addit de alia causa, de qua Iohannes, episcopus (Syracusanus), scripserat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 86.

Edd. M: Lib. IX. ep. 21; G: Lib. VII. ind. II. ep. 20. — Iaffé Reg. 1552 (1180).

GREGORIUS LIBERTINO EXPRAEFECTO.

Gloriae vestrae cognita et experta nos devotio provocat epistolari vos alloquio causis adhibere[a] ecclesiasticis adiutores. Et ideo quia[b] Romano defensori[c] praesentium portitori curam[d] patrimonii ecclesiae nostrae quod in Syracusano atque Catenense tractu[e] situm est[f] Deo auctore commisimus[g] [1], salutantes gloriam vestram petimus, ut concurrere illi ac ferre solacium in omnibus debeatis. Et ne forsitan de novitate minus aliqua quae[h] sunt utilia comprehendat, vestris eum suptiliter consiliis informate atque ad agenda ea vestram illi, sicut consuestis[i], operam adhibete, quatenus, dum vobis opitulantibus utiliter quae ei sunt iniuncta peregerit[k], et vos de bono vestro[l] mercedem recipere valeatis et nos pro gloriae vestrae vita omnipotentis Dei misericordiam exorare enixius invitemur[2].

De capitulo autem de quo mihi lator praesentium est locutus vel reverentissimus frater noster Iohannes episcopus[3] scripsit, interim nil[m] temptari vel agi potuit, quia persona apud quam[n] agi poterat necdum est in potestate aliqua confirmata.

---

n) tracte ϱ *1.* o) possim ϱ* *1.* p) presentiis ϱ *1.* q) *ita codd. n., sed ex* eum loquendum *corr.* loquendi *R 1.* r) in *om.* ϱ *1.* s) vos, *sed corr. in* nos *R 1.* t) quae autem vos egisse non debetis ϱ* *1. 4;* quae a. v. egisse ñ dubitemus ϱ* *2. 3.*

IX, 28. a) exhibere *C 1.* b) qui *C 3.* c) Romanum defensorem *codd. n.* d) causam *C 1. 2.* e) Catan. tractus *C 1. 2. 3.* f) a *add. C 4.* g) commissum est *C 3.* h) qui *C 3.* i) cognoscitis *C 4.* k) peregit *C 1. 2, sed corr. in* peregerit *C 2.* l) vestro *om. C 4.* m) nihil *C 1;* nil *C 2. 4;* vel *C 3.* n) quem *C 4.*

2) Cf. de eo, quod Gregorius de primatu ecclesiae Romanae sensit, libros in ep. V, 37 n. laudatos. Grisar in Ztschr. f. kath. Theol. IV (1880) p. 478 cet.

IX, 28. An in titulo: expraetori *scribendum est? Cf. de Libertino, qui tunc Leontio rationes reddebat ep. III, 37 n. VII, 19 n. 6. IX, 4 n. 3.* *1) Cf. ep. IX, 29.* *2) Similia occurrunt in Diurn. f. 54. 55* (preceptum commendaticium eunte rectore in patrimonio). *3) Syracusanus (cf. ep. VI, 18 n.). De qua causa agatur, nescio.*

IX, 29.

Gregorius I. papa Romano defensori patrimonium ecclesiae Romanae, in partibus Syracusanis, Catanensibus, Agrigentinis vel Messanensibus constitutum, a praesenti secunda indictione tradit administrandam. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 87.
Edd. M: Lib. IX. ep. 18; G: Lib. VII. ind. II. ep. 17. — Iaffé Reg. 1553 (1177).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Propositi[a] nostri cura nos ammonet ecclesiasticas utilitates strenuis agendas mandare personis. Et ideo quoniam te Romanum defensorem fidelem sollicitumque saepe[b] probavimus extitisse, patrimonium sanctae Romanae cui Deo miserante deservimus ecclesiae in partibus Syracusanis, Catenensibus[c], Agrigentinis vel Messanensibus[d] constitutum[1] a praesenti secunda indictione gubernationi tuae praevidimus[e] committendum. Unde necesse est te illic indifferenter[f] accedere, ut divini consideratione iudicii, nostrae quoque ammonitionis memor ita te[g] efficaciter ac fideliter studeas exhibere, ut nullius neglectus vel fraudis, quod absit, inveniaris sustinere periculum. Magis autem id agas, quatenus de fide et industria tua divinae possis gratiae[h] commendari. Ad familiam vero eiusdem patrimonii secundum morem praecepta direximus[2], ut nihil sit, quod te[i] ad[k] peragenda ea quae tibi iniuncta sunt in aliquo valeat impedire.

IX, 30.

[Gregorius I. papa] colonos et familiam sive fundum in Syracusano et Catanensi territorio constitutos (Romano) defensori suo oboedire iubet. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 88.
Edd. M: Lib. IX. ep. 19; G: Lib. VII. ind. II. ep. 18. — Iaffé Reg. 1554 (1178).

COLONIS ET FAMILIAE SIVE FUNDO IN SYRACUSANO ET CATENENSI TERRITORIO CONSTITUTIS.

Cognoscatis, quia[a] ad sollicitudinem vos defensoris nostri dispositio nostra pertinere constituit. Et ideo praecipimus[b], ut ad[c] ea quae vobis pro utilitatibus ecclesiasticis praeviderit iniungenda sine aliqua debeatis difficultate oboedientiam. Cui talem dedimus potestatem, ut eos qui inoboedientes vel temptaverint contumaces existere districta

IX, 29. a) praepositi *C 3.* b) se *C 1. 2;* que saepe *om. C 4.* c) Catan. *C 1;* Catenensibus *C 2;* Cathenensibus *C 3. 4.* d) *ita coni. Ewald;* m̄sibus *C 1;* mensibus *C 2;* Milensibus *C 4;* Melitensibus *coni. Wisbaum in thesi dissertationi adnexa.* e) gubernati praevidemus *C 4.* f) idifferentur *C 1.* g) *ita Diurn.;* memorate *codd. n.* h) gratia *C 1. 2. 3.* i) te *om. C1.* k) ad *add. m. 2. C 2.*

IX, 30 in titulo: Siracusana *C 1. 2. 4;* Siracusano *C* 1 et index C 1;* Syracusano *ind. C 3* — Catan. *C 1. 2;* Catenensi *C 3 et index C 1;* Cathinensi *C* 1;* Cathenensi *index C 3. 4* — territorii *C 3.* a) quod *C 3.* b) praecepimus *C 3.* c) ad *om. codd. n.*

IX, 29. Huius ep. magna pars scripta est secundum f. Diurni 52: (preceptum) eunte rectore in patrimonio. — *De Romano cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX. 15 n. 1.* *1) Messanensibus in hoc pleniore titulo (cf. ep. IX, 28. 30. 31. 33.) melius esse videtur, quam:* Mylensibus *vel* Melitensibus, *quamquam et Mylae in eadem parte Siciliae sitae sunt et Melita inter Siciliae episcopatus enumeratur (cf. ep. IX, 25. XIII, 22).* *2) Cf. ep. seq.*

IX, 30. Haec epistula fere tota scripta est secundum f. Diurni 53: colonis et familię massarum sive fundorum in provincia ill. constitute. *Cf. ep. praecedentem.*

ultione corripiat. Pariterque illi demandavimus, ut mancipia si[d] quae foris latitant[e] vel a quoquam aliqui fines invasi sunt, sollicitudinis suae instantia in iura[f] ecclesiastica revocare non[g] differat[h]. Noveritis etenim eum periculo suo fuisse commonitum[i], ut nullam aliquando violentiam rebus alienis vel raptum qualibet excusatione facere praesumatis.

IX, 31.

Gregorius I. papa Cyridano Romanum defensorem, latorem praesentium, cui gubernationem patrimonii in Catanensibus et in Syracusanis partibus commiserit, commendat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 89.
Edd. M: Lib. IX. ep. 22; G: Lib. VII. ind. II. ep. 21. — Iaffé Reg. 1555 (1181).

GREGORIUS CYRIDANO.

Gloriae vestrae bonitas nuntio vero[a] diffusa tantam nobis de se certitudinem praebet, ut in nullo de ea diffidere, sed magis sicut revera sapienti filio ecclesiae nostrae debeamus peculiariter[b] commendare. Et ideo quia[c] Romanum defensorem[d] nostrum[e] praesentium portitorem ad gubernationem patrimonii ecclesiae nostrae in Catenensibus[f] ac in Syracusanis[g] partibus constituti Deo protegente transmisimus[1], salutantes paterna dulcedine gloriam vestram petimus, ut in cunctis affectum vestrae caritatis[h] inveniat et favoris vestri solaciis, quocumque necesse fuerit, potiatur, ut vobis praesentibus nos absentes esse non sentiat, quatenus, dum iniuncta sibi salubriter vestra ope expleverit, et nos vobis gratiarum possimus existere debitores et beatus Petrus apostolorum princeps, in cuius vos causis impenditis, hic vobis et in futuro[i] compenset[2].

IX, 32.

Gregorius I. papa Iohannem, episcopum Syracusanum, docet et causam Leonis, episcopi (Catanensis), de quo Leontius exconsul questus esset, et causam Archelai medici et Domitiani, metropolitae (Melitinensis), Romano defensori iniunctam esse. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 90.
Edd. M: Lib. IX. ep. 23; G: Lib. VII. ind. II. ep. 22. — Iaffé Reg. 1556 (1182).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Filius noster gloriosus vir Leontius exconsule[a 1] de fratre et coepiscopo nostro Leone[b 2] graviter est questus, nosque eius querella omni modo perturbavit, quia ita

d) *ita Diurn. f. 53;* si *om. codd. n.* e) stant *C 4.* f) iurae *C 1. 2, sed corr. C 2;* iure (ecclesiastico) *C 4.* g) non *om. C 1. 2, sed m. 2 add. C 2.* h) differ *C 1;* differt *corr. in* differat *C 2.* i) *ita Diurn. f. 53;* commotum *codd. n.*

IX, 31. a) veraci *C 3. 4.* b) specular iter *C 1. 2. 3;* spetialiter *C 4;* peculia rite *coni. Mommsen.* c) ideoque *codd. n.; om.* et *C 4.* d) defensoris *codd. n.* e) nostri *C 4.* f) Cathenensibus *C 1. 4;* Caten. *C 2;* Chaten. *C 3.* g) Sirac. *C 3.* h) caritas *C 1;* caritatis *corr. in* caritas *m. 2. C 3.* i) *ita Diurn. f. 54. C 4;* rotu *C 1. 2. 3.*

IX, 32 in titulo: Siracusano *C 1. 3, sed in indicibus:* Syr. — a) ex consolatu *codd. n.* b) de fratris et coepiscopi nostri Leonis *C 1. 2. 3;* vita *suppl. Ew.*

IX, 31. Cyridano postea cura sitonici *mandata est: cf. ep. IX, 115.* 1) *Cf. ep. praecedentes.* 2) *Cf. Diurni f. 54. 55.*

IX, 32. De Iohanne cf. ep. VI, 18 n. 1) *De Leontio cf. ep. VIII, 33 n.* 2) *De Leone Catanensi cf. ep. I, 70 p. 90 n. 3. IV, 34 n. VI, 45 n.*

praecipitanter et leviter ab episcopo agi non[c] debuit. Quam causam suptiliter exequendam venienti Romano defensori[3] commisimus[d].

De vestra autem fraternitate is qui ab eo directus est queritur, quod in Archelai[e] viri carissimi medici[f 4] defensione fratris et coepiscopi nostri Domitiani metropolitae[5] utilitas gravetur. Et quidem tueri iuste filios suos vel, sicut est, forte sanctae ecclesiae negotia[g] vestra fraternitas debet et nullam occasionem[h] dare adversariis maledicti gratia. Quod tamen vos per omnia custodire etiam ista loquendo non ambigo: eidem tamen Romano venienti[i] etiam de hac causa iniunximus, ut[k] vobiscum debeat quae sunt recta disponere.

IX, 33.

Gregorius I. papa Petro in Sicilia Romanum defensorem, latorem praesentium, cui patrimonium ecclesiae suae in Syracusanis et Catanensibus et vicinis locis commiserit, commendat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 91.
Edd. M: Lib. IX. ep. 20; G: Lib. VII. ind. II. ep. 19. — Iaffé Reg. 1557 (1179).

GREGORIUS PETRO SICILIAE.

Scientes devotionis affectum[a] paternis commendationibus ampliari, necesse est, ut ea quae agere vos sponte confidimus gloriae vestrae in his favorem nostris augere[b] epistolis festinemus. Indicamus itaque Romano defensori latori praesentium patrimonium ecclesiae nostrae quod in Syracusanis[c] atque Catenensibus[d] vicinisque[e] locis esse noscitur constitutum Dei[f] protegente gratia credidisse. Et propterea[g] salutantes paterno affectu petimus, ut vestra eum fovere providentia debeatis atque in omnibus ei vestrum, sicut de vobis confidimus, auxilium commodetis, ut, dum in gloriae vestrae solacio vel favore subsidium consolationis habuerit, et vos, qualem circa nos caritatem geritis[h], manifestius ostendatis[i] et nos[k] voluntati vestrae respondere, dum necesse fuerit, per omnia festinemus.

IX, 34.

Gregorius I. papa Leontio exconsuli Apollonium, magistrum militum, latorem praesentium, commendat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 92.
Edd. M: Lib. X. ep. 18; G: Lib. VIII. ep. 40. — Iaffé Reg. 1558 (1333).

c) om. C 3 d) commisimus C 1. 2. 3 e) An clarissimi *scribendum?* — Archelaici *C 4;* Marchilai (*pro* m A) *Vat. 4* (*ed. M*) f) media C 3 g) negotio C 1. 2; necotio C 3. h) occausionem *C 1. 3, sed corr. C 3;* occasionem *C 4* i) veniente C 1. 2. 3. k) ut *bis* C 1.

IX, 33 *in titulo* Gregorius *om.* C 4 Petrus C 1 Sicilia C 1. 2. 3 *in titulis:* Siciliae *C 1. 3 in indic.* C 4; Siciliensi C 4 *in argumento* a) affectu C 1. 4 *et ita corr. ex* affectum C 2. 3. b) agere *codd. n.* c) Siras. C 1. 4 d) Cathan. C 1. 4, Caten. C 2, Cathan. C 3 quae *hic add.* C 1. 2. 3, quod C 4. e) que *hic om. codd. n.* vicis C 4 f) Deo *codd. n.* g) propter C 2. 3, *sed corr.* C 2 m. 2; quapropter C 4. h) geritis C 4 i) *ex* ostenditis *corr.* C 1 k) vos C 1; nos *in* vos *corr.* C 2.

3) *Cf. epistulas praecedentes.* 4) *Cf. ep. V, 22 (n. 3), in qua iam de eadem causa agi videtur.* 5) *Melitinensis cf. ep. III, 62 n. IX, 4.*

IX, 34. *Cf. ep. praecedentem. Non solus, sed eiusdem etiam haec ep. f. Diurni 54. 55 simillima est. Quis Petrus fuerit, non constat, sed nota eum [illegible]*

GREGORIUS LEONTIO EXCONSULE.

Scientes gratia paterna vos scripta[a] suscipere, si illud peragere[b] studeamus, gloriam vestram ultro non est dubium operari[c]: filiorum nostrorum desideria non patiamur[d] contristari[e]. Et ideo quia gloriosus filius noster Apollonius[f] magister militum[1] lator[g] praesentium nostris se apud vos voluit apicibus commendari, salutantes gloriam vestram[h] paterna dilectione petimus, ut salva ratione gratiam vestri[i] favoris inveniat et patrociniorum opem in quocumque necesse fuerit consequatur, quatenus, dum gloria vestra ea quae sponte consuevit impendere nostra quoque commendatione praestiterit, et ipse se optatum in vobis gaudeat invenire subsidium et nos uberes sincerissimae bonitati vestrae gratias referamus.

IX, 35.

Gregorius I. papa Fantino defensori scribit de xenodochio ex testamento Isidori, illustris memoriae viri, in urbe Panormitana constituendo. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 93.
Edd. M: Lib. XII. ep. 10; G: Lib. X. ep. 11. — Iaffé Reg. 1559 (1441).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI.

Ea quae fienda mandat piae[a] voluntatis intentio[b], ut ad effectum[c] valeant pervenire, cura debet sacerdotalis existere. Proinde experientiae tuae praecipimus, ut heredibus Isidori[d] inlustris memoriae viri adsidue et fortius debeat inminere, ut xenodochium quod auctor eorum per[e] ultimae voluntatis arbitrium in Panormitana[f] fieri civitate constituit sine aliqua difficultate quae sunt disposita implere festinent[g], ne, si amplius adhuc neglegendum putaverint, iam iram Dei[h] de legibus venientem, quam[i] huiusmodi dispositionem implere differentes merentur, incurrant[1]. Si vero deputata in eorum xenodochio[k], quod fiendum est, quantitas[l] videtur forte non posse sufficere, locus[m] in quo xenodochium ipsum fuerat constituendum vel quicquid ibi relictum est xenodochio sancti Theodori[2], quod in praedicta civitate a Petro quondam constitutum est, applicetur, quatenus et heredes a sollicitudine vel labore constituendi xenodochii valeant exui et voluntas defuncti salubriter sumat effectum[n], dum, etsi in loco alio, ipsi tamen rei quicquid a testatore deputatum est erogatur. Ita experientia tua sollicitudinem gerat, ut unum e duobus sine aliqua debeat fieri[o] tarditate.

IX, 34 in titulo: exconsul *abbr. C 1. 3 et argum. C 1;* ex consule *ind. C 3;* ex consultū *C 2;* ex consolatu *ind. C 1. 2.* a) scripta *om., sed add. m. 2 C 2.* b) praeagere *C 1. 2, sed corr. C 2.* c) ut *hic add. C 4.* d) patimur, *ut videtur, C 2.* e) contristristari *C 1; ex* constristari *corr. C 3.* f) Appollonius *C 2. 3, sed corr. C 3.* g) latore *C 1. 2. 3.* h) vestram *om. C 1.* i) vestram *C 1.*

IX, 35. a) pia *C 3.* b) intentio *om. C 1.* c) ut affectum *C 1. 2. 3, sed corr. C 2.* d) Hisidori *C 1. 2;* Ysidori *C 3.* e) pro *C 3.* f) Panormita *C 1. 2 et ex* Panormite *corr. C 3.* g) festinet *C 2. 3.* h) iamtyram de *C 1. 2. 3;* iam tyrannide *C 4.* i) in *hic add. C 3.* k) xenodochia *C 3.* l) *ex* quantas *corr. C 1.* m) locum *C 1. 2. 3.* n) affectum *C 1. 2.* o) fieri *om. codd. n., sed add m. 2. C 2;* compleri *C 4.*

IX, 34. De Leontio eiusque munere cf. ep. VIII, 33 n. IX, 4 n. 3. *1) De Apollonio cf. ep. IX, 16 n. 1.*

IX, 35. De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. *1) Cf. C. I. I, 3, 45.* *2) De monasterio S. Theodori cf. ep. I, 9. V, 4 n. 1. 2; Roch. Pirrum in Sic. sacra p. 21. 23.*

IX. 36.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono (Campaniae). Theodoram, Sabini defensoris relictam, a filio eiusque socero Aligerno omnibus fraudatam rebus, commendat.

598. Oct.

Codd. C cap. 34.
Edd. M: Lib. XI ep. 27; G: Lib. IX ep. 11. — Iaffé Reg. 1560 (1365).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Theodora relicta Sabini defensoris[1] misso hic homine suo questa[a] nobis est a filio suo et Aligerno quodam, cuius filiam isdem filius eius in coniugio suo sortitus est, deceptam se, ut omnes res suas tempore nuptiarum eidem filio suo donationis titulo legaret[b], et nunc se ab eis valde despici atque contemni adeo[c], ut ablatis rebus ipsius nihil ei unde possit nutriri remanserit. A quibus etiam insuper tantam se adversitatem asserit sustinere, ut nec servum iuris sui ei servire vel[d] in aliquo solaciari permittant. Et quia si ita se[e] res habet, grave nimis et contra Deum est, huius tibi auctoritatis tenore praecipimus, ut veritatem cures addiscere et, si ita reppereris[f], ecclesiasticam tuitionem impendere atque eam in omnibus salva ratione adiuvare festines, quatenus ne ulla possit nullum deinde gravamen vel oppressionem a praedictis viris quolibet[g] modo sustineat. Sed et providere studii tui sit, ut in[h] id quod se deceptam queritur et legaliter valeat subveniri, quia omnino crudele[i], ut mulier, quae ex filii persona debuit habere solacium, per eum magis necessitati vel cogatur inopiae subiacere. Quod si forte quies vel solacium ipsius te procurante non potuerit[k] ordinari, nobis renuntiare festina, ut, quid post haec facere debeas, nostra iterum[l] praeceptione cognoscas.

IX. 37.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut Argentio praesentium latori ex ecclesiae Romanae [illegible] hospitalitatis habuit [illegible] modicam domum possessionis Pisternae [illegible] suam.

598. Oct.

Codd. C cap. 35.
Edd. M: Lib. XI ep. [illegible]; G: Lib. IX ep. [illegible]. — Iaffé Reg. 1561 (1366).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Quia praesentium portitorem Argentium [illegible] ecclesiae nostrae curam hospitalitatis habere cognovimus, necesse est, ut in parte aliqua eius studium adiuvemus. Ideoque huius tibi praeceptionis auctoritate mandamus, ut modicam [illegible], sicut asserit, possessionis Pisternae [illegible] et sine aliqua mora [illegible] ut [illegible] diebus vitae suae habeat atque ex ipsa [illegible]

1) [illegible]

IX, 37. [illegible]

IX, 36. [illegible]

ecclesiasticis nihil impendat[1], sed in ea illi[b] quam exhibet hospitalitate proficiat, quia dignum est, ut bono laudandoque operi[c] concurrere ac ferre consultum modis omnibus debeamus.

IX, 38.

Gregorius I. papa Fantino, defensori (Panormitano), scribit se iam antea Victori episcopo praecepisse, ne synagogas Panormitanas occuparet; nunc autem iniuria Victoris per Salerium notarium suum patefacta mandat, ut episcopus synagogarum, quas temere consecraverit, pretium, a Venantio patricio et Urbico abbate constitutum, Iudaeis persolvat codicesque et ornamenta ablata restituat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 96.

Edd. M: Lib. IX. ep. 55; G: Lib. VII. ind. II. ep. 59. — Iaffé Reg. 1562 (1213).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI.

Ante aliquantum tempus Victori fratri et coepiscopo nostro scripsimus[1], ut, quoniam quidam[a] Iudaeorum data nobis petitione questi fuerunt synagogas in civitate Panormitana positas cum hospitiis suis fuisse ab eo inrationabiliter occupatas[b], quousque causa, utrum[c] iuste factum esset[d], potuisset agnosci, ab earum se consecratione[e] suspenderet, ne forte in eorum sola voluntate versari praeiudicium[f] videretur. Et quidem nos praedictum fratrem nostrum incongrue[g] aliquid egisse sacerdotii eius respectus facile credere non permisit. Sed quia Salerio[h] notario nostro[2], qui postea illic praesens inventus est, renuntiante comperimus nullam extitisse causam, pro qua potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse inconsulte ac temere consecratas, idcirco experientiae tuae praecipimus, ut, quia quod semel[i] consecratum est Iudaeis non valet ultro restitui, quantum a filiis glorioso Venantio patricio[3] et Urbico[k] abbate[4], synagogae ipsae cum his[l] hospitiis quae sub ipsis sunt[m] vel earum parietibus[n] cohaerent atque hortis ibi coniunctis aestimatae fuerint, studii tui sit, ut praefatus frater et coepiscopus noster dare pretium debeat, quatenus et quod[o] occupari fecit, in iure[p] ecclesiae ipsius valeat permanere[q] et illi opprimi[r] aut aliquam pati iniustitiam nullo modo videantur. Codices vero vel ornamenta pariter ablata quaeruntur; si manifeste tulta[s] sunt, et ipsa[t] sine aliqua volumus ambiguitate restitui, quia[u], sicut illis quicquam in synagogis suis facere et, ut ipsi prius scripsimus, ultra, quam lege decretum est, non debet esse licentia, ita eis contra iustitiam et aequitatis ordinem nec praeiudicium nec aliquod[v] debet inferri[w] dispendium.

---

b) illi *om., sed suppl. m. 2. C. 2.* c) opere *C 1. 2.*

IX, 38. a) qui iam *C 1. 2. 3; haec verba om. et hic add.:* sicut questi fuerunt *(om.* data — fuerunt*) C 4.* b) occupatus *C 1. 2. 3;* agnovimus *add. C 4.* c) an *Vatic. A.* d) f. esse *C 1. 2. 3;* facta esset *C 4.* e) congregatione *codd. n.* f) iudicium *Vat. A.* g) in congregatione *C 4.* h) solerio *C 3.* i) semel *om. Vat. A.* k) Urbicio *C 1. 2. 3.* l) ipsae cuius *C 1. 2.* m) sunt *om. C 1. 2. 3;* sit *C 4.* n) parentibus *C.* o) hoc *Vat. A.* p) ius *Vat. A.* q) *ita C 1. 4;* pervenire *C 2;* provenire *Vat. A.* r) optimi *C 1. 2. 3, sed corr. C 2 m. 2;* illi o. aut *om. C 4.* s) stulta *C 3.* t) ipse *C 3.* u) qui *C 1.* v) aliquo *C 1. 2.* w) inferre *C 1. 2. 3.*

IX, 37. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 15 n. 1. IX, 28 ss. 1) Nota hic colonum diebus vitae suae omni pensione liberari. — De hospitalitate cf. ep. XI, 21; interrog. Augustini I. (I-E. 1843).

IX, 38. Haec et sequentes epistulae una certe navi, sed per diversos latores transmissae sunt. — De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. 1) Ep. VIII, 25. 2) De Salerio cf. ep. IX, 21 n. 1. 3) De Venantio cf. I, 33 n. VI, 40 n. 4) De Urbico cf. ep. IX, 20 n.

IX, 39.

Gregorius I. papa Fantino, defensori Panormitano, mandat, ut Ianuariam, praesentium latricem, ab Ingenui, Anastasii et Bonifatii iniuriis tueatur. 598, Oct.

Codd. C: cap. 97.

Edd. M: Lib. IX. ep. 83; G: Lib. VII. ind. II. ep. 84. — Iaffé Reg. 1563 (1239).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI PANORMITANO.

Ianuaria praesentium latrix[1] maxime se molestiam ab Ingenuo[a], Anastasio atque Bonifatio[b] contra iustitiam pati commemorat, denique[c] ut de possessione quam per plurimos annos asserit possedisse etiam, sicut ipsa ait, nitantur expellere. Et quia[d] contra eos se ecclesiastica petiit debere tuitione defendi[e], experientia tua praedictos viros ad se revocet eosque ammoneat, ut manu[f] facere nihil praesumant[g]. Sed si quid sibi contra suprascriptam[h] mulierem credunt iuste posse competere, iudices cum ea eligant et, quae inter eos fuerint definita, tuo[i] pro quiete partium[k] solacio[l] compleantur. Si vero eos differre cognoveris, antefatae[m] mulieri[n] salva aequitate tuitionem impendat[o] et eam contra rationis ordinem nullo modo gravari permittat.

IX, 40.

Gregorius I. papa Fantino, defensori Panormitano, mandat, cogat Candidum defensorem, ut Tamno Iudaeo, praesentium latori, cuius debitum vendita nave eius restitutum sit, chirographum reddat. 598, Oct.

Codd. C: cap. 98.

Edd. M: Lib. IX. ep. 56; G: Lib. VII. ind. II. ep. 60. — Iaffé Reg. 1564 (1214).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI PANORMITANO.

Indicavit Nostamnus[a] Iudaeus praesentium portitor navem suam atque res alias Candidum defensorem[1] nostrum cum aliis creditoribus occupasse[b] atque eas pro credita quam dederant[c] pecunia venumdasse et a cunctis debiti[d] cautionibus[2] restitutis solum apud se praefatum defensorem obligationis chirographum[e] tenuisse et saepius se supplicanti Iudaeo[f] reddere contempsisse. Et[g] quia, ut ait, sors est debiti satisfacta, experientiae tuae praecipimus, ut cum omni suptilitate curet addiscere et, si ita reppererit[h], districta compulsione perurgueat[i], quatenus omni mora[k] postposita cautionem praedicti portitoris restituat. Ita[l] ergo sollicitudo tua studeat, ut denuo ad nos hac de causa querella non redeat[l].

IX, 39 in titulo: eidem ipsi *C* 1.* a) ingenio *C 3.* b) *ita C 2;* Bonifacio *C 1.* c) adeo *C 4.* d) qui *C 1.* e) defendi *C 3.* f) *in* malum *corr. C 2;* illi mali *C 4.* g) praesumat *C 1. 2. 3.* h) superscr. *codd. n.* i) tua *codd. n.* k) parium *codd. n.* l) solatia *codd. n.* m) *ita corr. ex* antefactę *C 2;* antefacię *C 1;* antefatae *ex* antefactę *corr. C 3.* n) mulieris *C 1. 2. 3.* o) *ex* inpendat *corr.* inpendant *C 3.*

IX, 40 in titulo: item eidem *C* 1.* Panormo *C 1;* Panorm. *C 3.* a) Nostamnos *C 1. 2;* Nortamnus *C 3;* nobis Tamnus, *ut videtur, C 4.* b) occupasset *C 1. 2. 3.* c) debuerat *Vat. A (ed. M).* d) debitis *codd. n.* e) cyrographum *C 1;* cyrografum *C 2;* cyrographum *C 4.* f) supplicantem ideo *C 2. 3. 4;* supplicantem Iudaeo *C 1.* g) contempsisset *C 3.* h) repperit *C 2.* i) perurgue ut *C 1. 2. 3;* perurgue *C 4.* k) ora *C 1. 2.* l) *om. Ita ergo usque ad finem C 3.*

IX, 39. Cf. ep. praeced. 1) *De eadem, ut videtur, Ianuaria agitur in ep. IX, 180. 181.*

IX, 40. Cf. ep. praeced. 1) *Sub dispositione rectoris Panormitani alii etiam defensores fuisse videntur; cf. ep. IX, 22.* 2) *De aliis cautionibus cf. ep. IX, 5 n. 3.*

IX, 41.

Gregorius I. papa Felicem in Sicilia de suis ad Iohannem, episcopum Syracusanum, litteris erudit monetque, ne constituendo iudicio de possessionibus ei, ut queritur, iniuste a Syracusanis actoribus ablatis difficultates afferat. *598, Oct.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 46; C: cap. 99.
Edd. M: Lib. IX. ep. 14; G: Lib. VII. ind. II. ep. 101. — Iaffé Reg. 1565 (1172).

GREGORIUS FELICI SICILIAE.

Susceptis magnitudinis vestrae epistolis contristati sumus, quod ab actoribus[a] ecclesiae Syracusanae[b] quasdam[c] possessiones[1], quas vos tenuisse dicitis, occupatas[d] inrationabiliter indicastis[e]. Sed credimus, quia hoc ad fratris et coepiscopi nostri Iohannis[f][2] notitiam non pervenit[g]; nam absolute poterat cognita veritate, si quid inlicite factum est, emendare. Et ideo quia[h] legali provisione decretum est tam momenti[i][3] quam proprietatis causam[k] in uno eodemque iudicio debere[l] cognosci nec nos contra inauditam partem[m] aliquid possumus definire, praedicto fratri nostro scripsimus, ut actores[n] ecclesiae suae deputare debeat, qui vobiscum sine mora electorum possint[o] subire iudicium, ne aut vos res vestras sine cognitione, sicut querellam facitis, amittere[p] aut pars altera videatur praeiudicium[q] sustinere. Gloria ergo vestra nullas[r] in eligendos[s] iudices[t] difficultates[u] interserat aut differat[v] ad causam accedere. Nam omnino de suprascripti[w] fratris et coepiscopi nostri[x] moribus certi sumus, quia facere, quicquid rationis ordo exegerit, non recuset.

IX, 42.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, mandat, praecipiat ecclesiae suae actoribus, qui Felicem, virum magnificum, possessionibus quibusdam illicite privasse dicantur, ut causam apud electos cognitores agant. *598, Oct.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 47; C: cap. 100.
Edd. M: Lib. IX. ep. 13; G: Lib. VII. ind. 2. ep. 102. — Iaffé Reg. 1566 (1171).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Felix vir magnificus[a] suis nobis epistolis questus est[b] fraternitatis vestrae actionarios possessiones quas tenuerat inlicite et contra iuris ordinem pervasisse petens ablata[c] sibi restitui et se cum eis, si tamen causam voluerint[d] dicere, paratum esse in

IX, 41. Ante titulum repetunt datum: mense Octobri indictione (indictio *ϱ 1*) II *R 1. R* 1. ϱ 1. ϱ* 2.3 (cf. ep. IX, 11). Deest haec ep. in ϱ* 1. — In titulo: post* Felici *ras. 1 litterae R 1;* Felicis *ϱ* 3* — Sicilia *R 1. ϱ 1. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2;* ēpo de Sicilia *R* 1.* — a) auctoribus *R 1. C 4.* b) Sirac. *C 3.4. ϱ* 3.* c) quosdam *C 3.* d) occupatus *C 3.* e) *ex* indicatis *corr.* indicastis *R 1;* iudicastis *ϱ* 2.3.* f) Iohanni *C 1.2.3;* ihis nisi *R 1 sed delet* nisi. g) pervenerit *C 4.* h) qui *ϱ 1.* i) monenti *ϱ 1.* k) causa *C.* l) *ita R 1. ϱ* 2.3. C 4;* deberet recogn. *C 1.2.3;* debere agnosci *ϱ 1.* m) inaudita parte *C.* n) aut actores *C 1;* aut auctores *C 2;* ut auctores *C 3. R 1. ϱ 1.* o) possit *C. R 1. ϱ 1. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2.* p) *ex* admittere *corr. R 1.* q) post iudicium *ϱ 1.* r) nullus *C 1.* s) *ex* eligendo *corr.* eligendos *C 3;* eligendo *C 4.* t) iudices *om. C.* u) *ex* facultates *corr. C 3.* v) aut differat *om. ϱ* 2.3.* w) superscriptis *C 1.2;* scis *R 1;* sci *ϱ* 2.3;* ssti *ϱ 1.* x) coepiscopis nostris *C 3.*

IX, 42 om. ϱ 1. — In titulo:* Sirac. *C 3. ϱ* 2.3. R* 1;* Syracusanae *ϱ 1.* a) *ita C. Vat. B;* v. m. *abbr. R 1. ϱ 1;* vr *R* 1; om. haec verba ϱ* 2.3.* b) *om.* est *C 3.* c) ablatas *C 4.* d) voluerit *C 1.2.*

IX, 41. Hic Felix idem esse videtur, qui in ep. II, 24 cartularius dicitur (cf. ib. n. 1). — De eadem contentione agit noster et in ep. sequenti (una certe cum hac transmissa) et in ep. IX, 90. 91 mense Ian. a. 599 scriptis. 1) *De possessione* Asinaria *agitur: cf. ep. IX, 91.* 2) *De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n.* 3) *I. e. possessionis.*

iudicio sine aliqua dilatione consistere. Quod si ita est, quia, quid legalis ratio[e] habeat, non nescitis, oportet, ut omni mora postposita actores[f] vestrae ecclesiae deputetis, ut cum eo[g] debeant eligere cognitores, qui tam momenti quam principalis rei[1] quaestionem cognoscere valeant et finire, ne, si[h] qualibet occasione dilatum[i] fuerit, et ipse pati praeiudicium et[k] partes ecclesiae non habere iustitiam videantur. Ita[l] ergo agite, ut sub omni celeritate iudicium eligatur[l]. Nam nos sic[m] causas ecclesiae vestrae fieri volumus, ut nec dispendium contra aequitatem sustineat nec ad vestram[n] possit aliquid invidiam[o] sustinere[p].

IX, 43.

Gregorius I. papa Scolastico defensori mandat, ut Alexandro Frigisco, ecclesiae Romanae colono, praesentium latori, qui in domo a Cypriano diacono Cataniae aedificata per tres annos laboraverit, iustam mercedem persolvat. *598, Oct.*

Codd. C: cap. 101.

Edd. M: Lib. VIII. ep. 32; G: Lib. IX. ep. 15. — Iaffé Reg. 1567 (1369).

GREGORIUS SCOLASTICO DEFENSORI.

Alexander Frigiscus praesentium portitor colonus[a] ecclesiae nostrae questus nobis est in domo eiusdem[b] ecclesiae, quae Cathenae a[c] dilecto filio nostro Cypriano[d] diacono[1] fabricata est, triennii se tempore[e] laborasse et mercedes non ut dignum est accepisse[2]. Et quamquam per tempora ipsa dicatur apud plurimos laborasse, unde etiam, dum hic esses[f], notitiam accepisti, hac tibi tamen auctoritate praecipimus, ut diligenter inspicias et, si plus in eadem domo, quam mercedes accepit[g], operatus est[h], volumus, ut secundum laboris modum, si quid super quattuordecim solidos et tremisses[i] duo, quos a memorato diacono accepit, dignus est, addere ei quod iustum videris debeas[k]; tuis rationibus imputatur[l].

IX, 44.

Gregorius I. papa Theodoro, curatori Ravennae, studio eius per Probum abbatem cognito, de opera componendae paci tributa gratias agit. Queritur Ariulfum „sub condicione, si sibi in quoquam excessum non fuerit aut si nullus contra Arogis ambulaverit, sacramenta praestitisse" et Warnifridam omnino non iurasse. Regis nuntios, ut ipse pacto subscriberet, postulasse; sed se propter iniuriam ab Agilulfo in beatum Petrum

e) leg. ratio quia quid *C 1. 2;* quia leg. r. quid *C 4.* f) auctores *C 3: om. verba* vestrae *usque* cognitores *et add. al. m. C 1.* g) eo *C 2.* h) nisi *C 1.* i) dilatatum *C 1. 2. 3. sed corr. C 2.* k) ad *hic add. C 4.* l) *verba* ita *usque* eligatur *om. C 4;* eligantur *C 3.* m) si *C 1.* n) neque vestrum *C 4.* o) mundi iam *C 3.* p) pertinere *R* 1.*

IX, 43. a) colonum *C 3.* b) id est eiusdem *C 4;* idem *C 1. 2;* idē *C 3.* c) a *om. C 1.* d) Cipriano *C 3.* e) triennio se tempus *C 3.* f) esse *C 1. 4.* g) acceperit, *ut videtur, C 4.* h) est *om. C 1. 2. 3.* i) trimisses *C 1. 2. 3.* k) debens *om. C 1. 2.* l) imponatur *C 4.*

IX, 42. Cf. ep. praecedentem. 1) *i. e. proprietatis.*

IX, 43 transmissa per Alexandrum colonum. Scolasticus idem esse videtur, ad quem ep. IX, 194 data est. 1) *De Cypriano, rectore patrimonii Siciliae cf. ep. III, 53 n.* 2) *Nota colonos, quamquam glebae adscripti erant, tamen etiam extra massam, ad quam pertinebant, mercede laborasse. — Pretium laboris fixum et statutum etiam Gregorii tempore fuisse ex hac epistula effici potest.*

Basilio, viro clarissimo, dictam et quia „inter eum et exarchum petitores sumus et medii“ a subscriptione abstinere. Agat igitur, sicut ab exarcho iam poposcerit, ut „antequam homines ipsi ab Arogis revertantur, rex eis sub festinatione scripta transmittat, in quibus eis praecipiat, ut nos subscribere non petant“. Addit de Augusti causa ipsumque Theodorum consolatur et responsalem missurum esse promittit. *598, Oct.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 48.
Edd. M: Lib. IX. ep. 98; G: Lib. VII. ind. II. ep. 103. — Iaffé Reg. 1568 (1255).

GREGORIUS THEODORO CURATORI RAVENNAE.

Licet multa de vobis ad nos olim referentibus responsalibus nostris, quae animos nostros laetificarent, pervenerint, nunc tamen[a] remeans filius noster Probus abbas[b] [1] tanta de gloriae vestrae amplius caritate retulit, quanta[c] de bono revera et christianissimo decet filio praedicari. Et quoniam tantum sibi a vobis affectum impensum ac tale studium in ordinanda pace[2] vos habuisse narravit, quale nec in nostris civibus[d] qui illic ante inventi[e] sunt extitit, supernae protectionis misericordiam postulamus, ut hanc vobis vicem in corpore in anima et hic et in futuro retribuat, qui[f] pro multorum salute vigilanter agere quae erant utilia non cessatis[g].

Indicamus itaque Ariulfum[h] de servanda pace, non ut rex ipsius iuravit, sed sub condicione: si sibi in quoquam[i] excessum non fuerit aut si nullus contra Arogis ambulaverit, sacramenta praestasse[3]. Quod quia omnino iniquum atque dolosum est, nos, tamquam si non iurasset, habemus, quia in aliquid parum[k] facilem sibi excedendi occasionem inveniet et plus nos, si de eo suspecti non fuerimus, decipiet. Uuarnifrida[l] [4] vero, ad cuius consilium isdem Ariulfus[m] cuncta agit, omnino iurare despexit. Et id contigit, ut ex pace, quam multum desideravimus, nos in his partibus nullum paene remedium habere possimus, quia de eisdem hostibus de quibus suspecti nunc usque fuimus adhuc et in posterum suspecti sumus.

Cognoscat praeterea gloria vestra homines regis qui hic transmissi sunt inminere, ut in pacto debeamus subscribere[5]. Sed recordantes eorum quae Agilulfus Basilio viro clarissimo[n] [6] per nos in beati Petri dixisse fertur iniuria, quamvis hoc penitus isdem

IX, 44 in titulo: Ravenna *R 1;* Raveñ *abbr. ρ* 1. 4,* Raūnę *ρ 1.* a) autem *ρ**. b) abba *ρ* 1;* abb̄ *ρ* 2. 3.* c) quanto *ρ 1.* d) vicibus *ρ* 1.* e) invente *ρ* 1.* f) que *R 1.* g) *ita R 1;* cessastis *cet. codd.* h) Auriulfum *ρ 1.* i) sibi (bi *erad. ρ* 2*) in quodam *ρ* 2. 3.* k) pactorum *coni. Mommsen.* l) Uuarnefrida *ρ 1.* m) Auriulfus *ρ 1. ρ* 1.* n) v̄c *abbr. ρ 1;* v̄o *R 1;* vico *ρ* 1;* vic̄ *ρ* 2. 3.*

IX, 44. Ad eundem Theodorum ep. IX, 92. 116. 133 datae sunt. — Ravennae *locum, quo epistula mittitur, designare neque ad curatoris munus pertinere credo; in ceteris ep. loci designatio deest. Hegel l. l. p. 111. 184 putat de curatore civitatis agi (cf. Cassiod. Var. VII, 12). Sed dubitari potest, utrum is, qui gloriae titulo honoratur, idem fuerit, qui antea* praefectus classis Rav. cum curis eiusdem civitatis *dicebatur (cf. libr. meum Unters. etc. p. 47. Not. dign. Occ. 42, 7. C. I. L. XI, 1 p. 6 cum notis Bormanni. C. I. L. X, 3344), an alius cuiuscunque curae non municipalis munere functus sit. Cf. etiam Diurn. f. 62:* iudicibus Ravenne. *1) Idem, ut videtur, Probus, abbas monasterii SS. Andreae et Luciae* quod appellatur Renati *et in dial. IV, 12. 17. 19. 38 et in ep. IX, 67 commemoratur eique testandi facultas a Gregorio conceditur (I-E. post 1798. Maur. app. IX.) m. Oct. a 600. Cf. ep. IX, 11 n. 3.* *2) De hac pace cf. ep. VI, 63 n. 2. IX, 66. 67. Paul. diac. IV, 12. Adde contin. Prosperi Havn. in M. G. Chron. min. I p. 339:* ut quinque centenaria, quae dudum, cum ad obsidendam Romam Agilulfus rex venisset, per singulos annos dare Langobardis statuerant, persolverent Romani. *Indutiae unius fere anni fuisse videntur: cf. ep. X, 16 m. Iul. a. 600 scriptam.* *3) De Ariulfo, duce Spoletano cf. ep. II, 7 n. II, 45. V, 36 p. 317 n. 1 et de Aroge, duce Beneventano, ep. II, 45 p. 145 n. 6. De his ducibus, qui maiore sine dubio potestate fungebantur, quam ceteri duces Langobardorum cf. Pabst in Forsch. II p. 452 ss. — Cf. ep. IX, 66:* ut hanc pacem, sicut promissum est pure custodiant. *4) Quisnam fuerit, utrum vir an femina fuerit, nescimus.* *5) Cf. ep. V, 34 n. 2. 3. 4.* *6) Idem, ut videtur, in ep. IX, 153 commemoratur.*

Agilulfus negaverit, a subscriptione tamen abstinere[o] praevidimus, ne nos, qui inter eum et excellentissimum filium nostrum domnum[p] exarchum petitores sumus et medii, si[q] quid forte clam sublatum fuerit, falli in aliquid videamur et nostra ei promissio in dubium veniat et, si qua de futuro, quod absit, necessitas fuerit, occasionem inveniat, qualiter nostrae petitioni consentire non debeat[r]. Et ideo petimus, ut, sicut et a praedicto excellentissimo filio nostro poposcimus, gloria vestra ea qua[s] nobis caritate unita est[t] peragat, quatenus, antequam homines ipsi[7] ab Arogis revertantur, rex eis sub festinatione scripta transmittat, quae tamen ad nos deferantur, in quibus eis praecipiat, ut nos subscribere non petant. Sed si tantum est, gloriosum fratrem nostrum[u 8] vel unum de episcopis aut certe archidiaconem subscribere faciemus.

De persona vero Augusti gratias agimus atque studemus, ut cum adversario suo causam suam secundum aequitatem definiat, quia ita illi, ne[v] illuc[w] exhiberetur, laborem imponi noluimus[x], ut[y] tamen adversario ipsius iustitiam non negemus[y].

De aliis autem quia digne vobis gratias agere necdum occurrimus, in subsequenti responsalem dirigimus, per quem in caritate qua ad alterutrum nexi sumus amplius miserante Domino constringamur[z]. Praeterea gloriae vestrae maeror nos vehementer afficit; sed quia vir sapiens[a] ea quae post consolationem dicenda sunt cuncta novit, verbis vos[b] consolare[c] cessamus, sed oratione prosequimur[d] petentes, ut omnipotens Deus vitam et salutem vestram vestrorumque omnium pietatis suae protectione custodiat et cor vestrum in afflictione positum consoletur.

IX, 45.

Gregorius I. papa Iohanni Sorrentino, Agnello Terracinensi, Felici Portuensi, Fortunato Neapolitano, Primenio Nucerino, Glorioso Ostiensi, Albino Formiensi episcopis praecipit, ut Gregorio expraefecto, basilicam aedificaturo, martyrum reliquias concedant.

598, Oct.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 49; C: cap. 102.
Edd. M: Lib. IX. ep. 25; G: Lib. VII. ind. II. ep. 11. — Iaffé Reg. 1569 (1173).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SORRENTINO, AGNELLO EPISCOPO TERRACINENSI, FELICI EPISCOPO PORTENSI, FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM, PRIMENIO EPISCOPO NUCERIA, GLORIOSO EPISCOPO OSTIA, ALVINO EPISCOPO FORMIAE.

Gloriosus filius noster Gregorius expraefecto[a 1] sanctuaria beatorum martyrum in diocesis vestrae locis quiescentium sibi postulat debere concedi, in quorum honorem[b]

o) *tamen et hic add. R 1.* p) fil. n. domnum *om. ϱ 1.* q) si *om. R 1.* r) debeatur *ϱ* 1.* s) *ex* ea quas *corr. ϱ* 2;* eaque *ϱ* 1.* t) unitatē *(om.* est*) ϱ 1.* u) v̄rm *R 1.* v) nec *ϱ 1. ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2.* w) illud *ϱ 1;* illic *ϱ* 1.* x) nuluimus *ϱ* 1;* voluimus *ϱ* 2. 3;* volumus *Vat. A (ed. M).* y) *verba* ut *usque* negemus *om. R 1.* z) constringamus *R 1. ϱ 1. ϱ* 1. 2, sed corr. ϱ* 2.* a) vis rapiens *R 1.* b) vos *om. ϱ* 1.* c) consolare *in* consolari *(ita ϱ* 3) corr. ϱ* 2.* d) *ex* prosequitur *corr. ϱ* 2.*

IX, 45 om. ϱ 1. In titulo: C:* G. Ioh. epi Surrento (Surento *C 1)* Furtunato *et cet. om.* — Sorrent̄ *R 1;* Sorent *ϱ* 1. 3;* Sorrentensi *R* 1. ex* Neapl. *corr.* Neapoli *ϱ* 2;* Neapolitano *R* 1 — ex* Nuceria *corr.* Nucerie *(ita ϱ* 3. R* 1) ϱ* 2.* Hostia *R 1;* Osti *ϱ* 2. 3;* Hostie *R* 1* — Formię *R* 1;* Formę *cet.* — a) exprefectis *R 1. ϱ 1.* b) honorum *C 1. 2.*

7) Eidem certe ep. IX, 66. 67 m. Nov. Dec. transferunt cum pacis instrumento. 8) Non de quodam fratre Gregorii Glorioso (cf. ep. I, 42 p. 66 n. 5) neque de Glorioso, episcopo Ostiensi (cf. ep. IX, 45) agi videtur, sed eorum opinioni accedo, qui putent hic de Palatino patricio, quem noster in ep. XI, 4 gloriosum fratrem suum appellat, agi.

IX, 45 scripta est secundum f. Diurni 12. — De Iohanne cf. ep. I, 40 n. 1; de Agnello ep. II, 6 n. III, 13. V, 57a p. 366 n. 5, de Felice ib. n. 9; de Fortunato III, 58 n.; neque Primenius Nuceriae (cf.

basilicam propriis sumptibus[c] aedificari desiderat. Et ideo, fratres carissimi, praefati[d] desideriis ex nostra vos praeceptione convenit oboedire, ut devotionis suae in consecratione[e] quam postulat potiatur[f] effectum[g].

IX, 46.

Gregorius I. papa Romano, defensori Siciliae, mandat, hortetur Leontium (exconsulem), ne quid „de insulis" constituat adversus seniorum et civium Neapolitanorum privilegia per Mauricium imperatorem, ipso Gregorio Constantinopoli suffragante, confirmata.

598, Oct.—Nov.

Codd. C: cap. 103.
Edd. M: Lib. X. ep. 53; G: Lib. VIII. ep. 53. — Iaffé Reg. 1570 (1338).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Pervenit ad nos, quod quidam pravae[a] voluntatis studio[b] contra seniores[1] et cives Neapolitanae civitatis de insulis iuris eorum glorioso filio nostro Leontio[2] nitantur subripere, ut eos[c] iniuste damnis possint[d] affligere[e 3]. Idcirco hac praeceptione iniungimus, ut debeas esse sollicitus, quatenus apud eum hac de causa subreptionis locus nullus inveniatur[f]; ubi si[g] forte aliquid dictum vel ipsum quid praeiudicialiter, quod non credimus, facere forte cognoveris, ex nostro illi mandato dicere te volumus, ut malorum hominum verbis assensum praebere[h] et in hoc se peccato miscere non debeat, quia, licet retro principum[i] iussionibus omnino de[k] eisdem[l] insulis sint muniti[m], nobis tamen, dum in regia sumus[4], suffragantibus ita serenissimi domini Mauricii[n] principis elicita iussione eorum stricta iura munita[o] sunt, ut non habeant, unde iuste debeant formidare. Pro qua re[p], ut et tu diligentius informare et antedicto glorioso filio nostro, si causa se dederit, liquide satisfacere valeas[q], earundem tibi iussionum[r] exemplaria praevidimus transmittenda. Sed et si[s] necessarium fuerit, ipsas faciemus authenticas destinari[5]. Tantum est, ut, sicut diximus, studeas esse sollicitus, ut subripiendi cuiquam illic locus non pateat.

---

c) proprietatibus *C.* d) *ita R 1. ρ 1. ρ* 2. 3. Diurn. G;* praefatis *C;* praefati desiderii *Diurn. Vat.* e) secratione *C 1. 2. 3, sed corr. in* sacratione *(ita C 4) m. 2. C 2.* f) patiatur *C 3.* g) *ita cum Diurn. Vat. R 1. ρ 1. C 1. 4;* affectum *C 2;* effectu *cet. codd.*

IX, 46 in titulo: pro Romano: Iohanno *C 3, sed recte in indice;* Iohanni *C 4.* a) prae *C 1.* b) studium *C 1. 2. 3;* homines *C 4.* c) ut in eos *C 1.* d) damnes possunt *C 1. 2. 3.* e) afficere atque affligere *C 4.* f) locus nullus inveniat *C 1. 2. 3;* nullum locum inveniant *C 4.* g) *om.* si *C 1.* h) praeberet *C 1. 2. 3.* i) principem *C 1. 2. 3.* k) *om.* de *C 3.* l) eiusdem *C.* m) monti *C 1;* moniti *C 2. 3. 4.* n) Maurici *C 3.* o) monita *C 1. 2. 3.* p) volumus *add. C 4.* q) vel eas *C 2. 3, sed corr. C 2. m. 2;* unde *hic add. C 4.* r) iussionem *C 2. 3.* s) si (et *suprascr. m. 2.) C 2.*

ep. III, 39 n. 2) episcopus alias occurrit neque Gloriosus neque Albinus, qui Bacaudae successit (cf. ep. VII, 16 n. 1). 1) De Gregorio cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; IX, 4 n. 2.

IX, 46. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) Hegel l. l. p. 184 putat seniores hic principales civitatis appellari; cf. ep. IX, 76. 84 et nov. Maioriani de curial. in f. Iidem priores dicuntur in ep. III, 15: cf. Wisbaum l. l. p. 50. 2) De Leontio exconsule cf. ep. VIII, 33 n. IX, 4 n. 3. 3) De eadem causa agitur in ep. sequenti et in ep. IX, 53. 4) Cf. ep. V, 53[a] n. 1. 5) De his verbis: exemplaria *et* authenticae *cf. Bresslau, Urkundenlehre I p. 78 s. et C. I. I, 23. 3.*

IX, 47.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, scribit se per Stephanum aliosque cognovisse populum Neapolitanum in duas partes esse divisum, quarum una Theodoro, maiori populi, adhaereat; quo facilius restitui concordia possit, mittat, qui adversariis respondeat. 598, Oct.—Nov.

Codd. C: cap. 104.
Edd. M: Lib. IX. ep. 104: G: Lib. VII. ind. II. ep. 109. — Iaffé Reg. 1571 (1261).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLITANO.

Quorundam in Neapolitana[a] civitate consistentium relationem[b] de quibusdam capitulis Stephano[1] deferente suscepimus. De quibus[c] Theodorus vir magnificus maior[d] populi[2] ante ad nos veniens questus iam fuerat a fraternitate tua in eis fuisse praeiudicium inrogatum. Sed et alteram quorundam item[e] relationem in praedicta urbe degentium[f], qui suprascripti[g] maioris populi partem sequuntur, accepimus. Ex quibus liquido comperimus[h] in duas se partes populum divisisse[i]. Et quia et nobis[k] triste et tibi grave est inter habitatores memoratae civitatis prodisse discordiam, quorum unitati ac concordiae studere debueras, idcirco fraternitatem tuam his hortamur affatibus[l], *ut* cessante omni excusatione personam hic instructam sub festinatione transmittas, quae aut[m] in electorum aut certe in deputatorum a nobis iudicio et, si qua pro tuis[n] partibus sunt, agere et adversariorum intentionibus ac obiectis valeat per omnia respondere, ut veritate cognita salubrem hic finem causa[o] suscipiat, quatenus rationabiliter omnibus capitulis quae in altercatione venerant[p] terminatis nullas in hac contentione in gravido[q] vires accipiat, sed sola inter te et filios tuos pax, sicut decet, et caritas perseveret. Quia ergo exortae contentiones nulla illic possunt[r] ratione discingi, quippe ubi tanta in habitatoribus est nata discissio[s], ut nullus, qui possit in iudicio residere, sine[t] defendendae alternae partis studio remaneret, ita fraternitas tua faciat[u], ut in[v] transmittenda, sicut diximus, persona nullam tarditatem qualibet excusatione subiungat.

IX, 48.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut Callixeno, parvulo Stephaniae viduae, latricis praesentium, filio, domum Catanensem, a Mammonia avia ecclesiae Romanae dono datam, restituat. 598, Oct.—Nov.

Codd. C: cap. 105.
Edd. M: Lib. IX. ep. 26; G: Lib. VII. ind. II. ep. 23. — Iaffé Reg. 1574 (1183).

IX, 47 in titulo: Furtunato *C 2 et C 1 in ind.* 1 — Neapolī *C 1:* Neapl. *C 3.* a) in apolitiana *C 3.* b) relationo *codd. n.* c) quibusdam *C 4.* d) maioris *codd. n.* e) idem *codd. n.* f) degentii *C 1. 2. 3;* degenti *C 4.* g) superscriptis *C 1. 2. 4;* per scriptis *C 3.* h) conferimus *C 3.* i) divisisset *C 1. 2. 3.* k) vobis *C 1. 2. 3.* l) affectibus *codd. n.* m) ut *codd. n.* n) pro totius *C 1. 2. 4;* protinus *C 3.* o) causas *C 1.* p) venerat *C 1. 2;* venerit *C 3.* q) *ita scr. Mommsen;* ingravido *edd.* r) possit *C 3.* s) *ex* dissensio *corr.* discessio *C 3.* t) sine *C 1. 2. 3;* nec sine *C 4.* u) faciat *om. C 1. 2; ita C 4.* v) in *om. Vat. A (ed. M).*

IX, 47. Cf. ep. praecedentem. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. 1) *An idem, qui in ep. VI, 32 commemoratur?* 2) *Idem Theodorus commemoratur in ep. IX, 76 et in ep. IX, 53, ex qua efficitur maiorem civitatis eundem esse, qui etiam patronus civitatis dicitur. Cf. Hegel l. l. p. 184. Wisbaum l. l. p. 50.*

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Quamvis[a] ea quae ad ecclesiae iura perveniunt alienari legis ratio non permittat[1], temperanda tamen interdum censura districtionis[b] est, ubi misericordiae respectus invitat, maxime[c] quando[d] tanta est quantitas, quae nec dantem onerat[e] et accipientis pauperiem[f] iuxta aliquid consolatur. Et ideo quia Stephania[g 2] praesentium latrix cum Callixeno filio suo parvulo, quem de Petro quondam viro suo se[h] suscepisse et nimia asserit pauperie laborare, huc veniens adsidua obsecratione[i] et lacrimis a nobis exigit, ut domum possessionis in civitate Catenensium[k], quam Mammonia[l] quondam socrus ipsius praedicti[m] Callixeni avia[n] ecclesiae nostrae titulo donationis optulerat, eidem Callixeno[o] restitui faceremus, asserens memoratam Mammoniam alienandi eam non habere licentiam, sed antefati Callixeni[o] filii sui per omnia iuris esse; cui[p] rei dilectissimus filius noster Cyprianus[q] diaconus[3], qui causam cognitam habuit, contradictor[r] extitit inquiens praedictae mulieris querimoniam non habere[s] iustitiam nec posse rationabiliter ad filii sui nomen domum ipsam vindicare sive repetere[t]; sed ne suprascriptae[u] mulieris[v] lacrimas inanes relinquere et plus sequi rigoris viam quam causas videamur pietatis amplecti, hac[w] tibi praeceptione mandamus, ut memoratam domum saepe fato[x] Callixeno[y], simul et donationem[z] a Mammonia[a] factam[b] de domo ipsa, quia illic in Sicilia esse cognoscitur, reddere debeas, quia, sicut diximus, melius est in dubiis non districtionem[c] exequi, sed ad benignas potius partes inflecti, praesertim[d] dum ex parvae[e] rei cessione nec ecclesia gravatur et orfano atque pauperi misericorditer subvenitur.

MENSE NOVEMBRI INDICTIONE II.

IX, 49.

Gregorius I. papa Chrysanto, episcopo (Spoletano), petitione Pauli diaconi Reatini praecipit, ut in basilica beatae Mariae Reatina sanctuaria beatorum martyrum Hermae et Hyacinthi et Maximi consecret. *598, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 50; C: cap. 106.
Edd. M: Lib. IX. ep. 15; G: Lib. VII. ind. II. ep. 12. — Iaffé Reg. 1580 (1174).

IX, 48. a) *ita C 4;* quatenus *cet. codd.* b) distinctionis *codd. n.* — eorum censura interdum d. *C 4.* c) maxima *C 1. 2. 3, sed corr. in* maximæ *C 2.* d) quanta *C 3.* e) dante honera *C 1. 2. 3;* d. honerat *C 4.* f) pauperim *C 1. 2. 3, sed in* pauperi *corr. C 3.* g) quasi Stefanico *C 3.* h) se *om. C 1. 2.* i) *ita C 4;* observatione *C 1. 2. 3, sed corr. m. 2. C 2.* k) *ita C 2:* Catanensium *C 1;* Catenentium *C 3;* Cathenensium *C 4.* l) Mamonia *C 3;* Ammonia *C 2.* m) *ita C 2. 4;* praedicti *om. C 1. 3.* n) *ex* Callixenii via *corr. C 2:* Callixenia (*om.* avia) *C 1.* o) Calix. *ut videtur, C 1. 2. 3.* p) cur ei *C 1. 2.* q) Ciprianus *C 4.* r) contradicto *C 1. 2. 3.* s) haberet *codd. n.* t) petere *C 4.* u) superscriptae *C 1. 2.* v) *add.* se *C 1. 2. 3.* w) haec *C 1.* x) facto *C 2. 3.* y) Calix. *C 3.* z) diaconem *C 4.* a) Mamonia *C 3.* b) donatione — facta *C 1. 2. 3.* c) distructionem *C 3.* d) praesentis *C 1. 2. 3.* e) pravae *C 4.*

Mense *cet. om. C. ϱ* 1* — nove *abbr. R 1,* nov *ϱ* 2. 3,* novbri *R* 1.*

IX, 48. Hanc ep. mense Novembri scriptam esse efficitur ex ep. IX, 199 de eadem re scripta. — De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) *Cf. C. I. I, 2, 21. Nov. Iust. 7. 46. 65. 120. Loening l. l. I p. 238 s.* 2) *Stephania quaedam commemoratur in ep. III, 43. Cf. ep. IX, 199.* 3) *De Cypriano, quondam rectore patrimonii Siciliae, cf. ep. III, 55 n.*

GREGORIUS CHRYSANTO EPISCOPO.

Paulus ecclesiae Reatinae diaconus petitoria nobis insinuatione poposcit, ut ad fontes in basilica[a] beatae Mariae semper virginis genetricis Dei et domini nostri Iesu Christi, quae est intra civitatem Reatinam posita, reliquiae beatorum martyrum Hermae[b] et[c] Hyacinthi[d] et Maximi debeant collocari. Et ideo[e], frater carissime, si in eodem loco nullum corpus constat humatum[e], sanctuaria praedictorum[f] martyrum cum reverentia sine ambiguitate suscepta[g] diligenter[h] consecrabis[1].

IX, 50.

Gregorius I. papa Dono, episcopo Messanensi, Gregorium expraefectum commendat.
598, Nov.

Codd. C: cap. 107.
Edd. M: Lib. X. ep. 54; G: Lib. VIII. ep. 54. — Iaffé Reg. 1576 (1339).

GREGORIUS DONO EPISCOPO MESSANENSI.

Licet gloriosus filius noster Gregorius expraefecto[1] magnam de fraternitate vestra certitudinem habeat, ut sacerdotalem sibi a vobis impendi affectum non dubitet[a], quia[b] tamen caritati vestrae[c] modum nostra[d] commendatione fidit augeri, his vos[e] epistolis praevidimus adhortandos, ut[f] utilitati[g] ipsius concurrere atque in eius vos iuvamen impendere, quocumque ratio suaserit, debeatis[h]. Et quia aliqua[i] apud fraternitatem vestram agere pro sua, ut ait, cautela desiderat, locum apud vos, sicut bonos revera sacerdotes, inveniat et paterna sibi compati[k] dilectione vos cognoscat, quatenus, dum sollicitudinis ipsius cura vestrae caritatis studio fuerit relevata[l], et ipse confidentiam quam de vobis gerit operibus valeat experiri et fraternitas se vestra[m] postulantium desideriis videatur[n] salubriter impendisse.

IX, 51.

Gregorius I. papa Sereno, episcopo Anconitano, mandat, compellat Serenum diaconum, ut argenti a Fabio, Passivi episcopi Firmani decessore, apud eum depositi residua reddat aut una cum Armenio episcopo inter Serenum diaconum et actores Firmanos iudicium faciat.
598, Nov.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 51; C: cap. 108.
Edd. M: Lib. IX. ep. 16; G: Lib. VII. ind. II. ep. 13. — Iaffé Reg. 1581 (1175).

IX, 49 om. ϱ 1. — In titulo: ita C 1. 4. ϱ* 2. 3;* Crisanto *R 1. R* 1;* Chrisanto *C 2.3. ϱ 1 et index C1.* — Spolitano *add. R* 1.* a) basilicae (*om.* in) *C.* b) Ermes *C1.2;* Hermesi *C4.* c) *om.* et *C. ϱ 1; eradit ϱ* 2.* d) Iaquinthi *C 1.2.3;* Quinti *C4;* Hiacinti *R1. ϱ1;* Hyacinti *ϱ* 2. 3.* e) *verba* ideo *usque* humatum *om. C4.* f) praeditorum *C 3.* g) susceptas *C 1. 2. 3;* susceptus *R 1;* susceptos *ϱ 1.* h) indesinenter *C.*

IX, 50 in titulo: ita C 1; Mesanae *C 2. 4;* Mesana *C 3 (etiam in indice);* Messane civitatis *C* 1* — epō Aconitano *in indice C 1 confundens hunc titulum cum epistula sequenti.* a) dubitat *C 4.* b) qui *C 1.* c) *ita C 1 et (ex* caritate *v. corr. m. 2) C 2;* caritas vestra est *C 3.* d) erogare *hic add. C 1. 2. 3 (var. lect., ut videtur, pro* augeri*).* e) vobis *C 1.* f) ut *eradit C 3, om. cet.* g) utilitatis *C 1. 2. 3.* h) iubeatis *C 4.* i) qui aliqua *C 1. 2. 3.* k) *om. hoc verb. C 4.* l) revelata *C 1. 2. 3.* m) ves vestra *C 1;* se *om. codd. n.* n) optata *hic add. C 4.*

IX, 49. Chrysanto, ep. Spoletano, missae sunt ep. IX, 59. 107. 166. XIII, 39; fortasse tunc visitator ecclesiae Reatinae erat. (Cf. dial. I, 4.) 1) Cf. Diurn. f. 11. 16. 27.

IX, 50. De Dono cf. ep. VI, 8 n. 1) De Gregorio cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; IX, 4 n. 2.

GREGORIUS SERENO EPISCOPO ANCONITANO.

Vir reverentissimus Passivus[a] frater et coepiscopus noster[1] ad nos veniens indicavit argentum ecclesiae suae a[b] decessore suo Fabio apud Serenum diaconem tuum pro temporis qualitate esse depositum. Cuius parte aliqua restituta partem apud eum asserit reiacere et restituere eam quadam excusatione differre. Proinde his[c] fraternitatem vestram hortamur affatibus, ut eum ammonere studeat, quatenus quae accepit sine contentione restituat. Aut si forte ab eius restitutione aliqua se excusari ratione confidit, necesse est[d], ut inter eum atque actores[e] Firmanae ecclesiae una cum Armenio[f] fratre et coepiscopo nostro[2] cognoscere debeatis et suptiliter[g] veritate discussa ita huic causae finem imponere, ut nec antedictus diaconus pati praeiudicium nec praefata iniuste damnum videatur ecclesia[h] sustinere.

IX, 52.

Gregorius I. papa Demetrianum et Valerianum, clericos Firmanos, per Fabium episcopum duodeviginti abhinc annis ab hostibus redemptos, ut redemptionis pecuniam restituant, cogi vetat. *598, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 52; C: cap. 147.
Edd. M: Lib. IX. ep. 17; G: Lib. VII. ind. II. ep. 14. — Iaffé Reg. 1582 (1176).

GREGORIUS DEMETRIANO ET VALERIANO CLERICIS FIRMANIS.

Et sacrorum canonum statuta et legalis permittit auctoritas licite res[a] ecclesiasticas in redemptione captivorum impendi[1]. Et ideo quia edocti[b] a vobis sumus ante annos fere decem et octo virum reverentissimum[c] quondam[d] Fabium[e] episcopum ecclesiae Firmanae[f] pro redemptione vestra ac patris vestri Passivi fratris[g] et coepiscopi nostri, tunc vero clerici, necnon undecim matris vestrae libras argenti de eadem ecclesia[h] hostibus impendisse atque vos ex hoc quandam[i] habere formidinem, ne[k] hoc quod datum est a vobis quolibet tempore repetatur, huius praecepti auctoritate suspicionem vestram praevidimus auferendam[l] constituentes nullam vos exinde heredesque vestros quolibet[m] tempore repetitionis[n] molestiam sustinere nec a quoquam vobis[o] aliquam obici quaestionem, quia[p] ratio aequitatis[q] exposcit, ut quod studio pietatis[r] impensum est, ad redemptorum onus[s] vel afflictionem non debeat pertinere.

IX, 51 om. ϱ 1. — In titulo: om.* Gregorius *C 2. 3* — Aconitano *C 2, sed corr.;* Acoritano *C 3 et in indice* Aconitana; Anchonitano *R* 1.* a) *om. hoc nomen C.* b) *om.* a *C 1. 2. 3. R 1.* c) his *om. ϱ 1.* d) *om.* est *C 1. 3.* e) *corr. in* auctores *C 3.* f) Arminio *C;* Armoenio *ϱ* 2. 3.* g) subtili *C 4.* h) eclę *R 1.*

IX, 52 om. ϱ 1. In titulo:* Demetriasio *ubique in titulis C (sed corr. C 2), sed in indicibus et argumentis:* Demetriano — Firmani *R 1.* a) liciter *(deest res) C, sed corr. C 2.* b) quae docti *C.* c) *om.* v. r. *et add.* seu *C.* d) quod *R 1. ϱ 1. C; ras. 3 fere litt. ϱ* 2.* e) Favium *C.* f) firmare *ϱ 1. C 2.* g) Passibi *C* — fri *R 1; om. hoc verb. ϱ 1. ϱ* 2, sed ϱ* 2 post add.* h) ecclesiae *C 3.* i) quondam *C 1.* k) nec *C 3. ϱ 1.* l) auferandam *C 1.* m) quodlibet *C 3.* n) repetitionibus *C 1.* o) a vobis *C.* p) quae *C.* q) aequalitatis *C 2.* r) aetatis *R 1. C; verba* exposcit *usque* aetatis *in marg. suppl. C 3.* s) onus *supra lin. add. C 2.*

IX, 51. Eidem certe ep. IX, 99 m. Ian. a. 599 scripta est missa. Mortuus est Serenus ante m. Dec. a. 603: cf. ep. XIV, 11. 1) De Passivo, episcopo Firmano, eiusque praedecessore Fabio cf. ep. IX, 52. 58. 71. XII, 4. 2) De Armenio, postea visitatore eccl. Anconitanae, cf. ep. XIV, 11.

IX, 52. Valerianus in ep. IX. 58. 59 notarius ecclesiae Firmanae dicitur. 1) Cf. ep. IV, 17 n. 1 (ubi legas 120 pro 129).

IX. 53.

Gregorius I papa Maurentium, magistrum militum, redarguit, quod eo in civitate Neapolitana residente Theodori viri magnifici, praesentium latoris, causam, quae ad patronum civitatis pertinet, tractari a Fortunato episcopo siverit. Vini urnas viginti, quas de insula Prochyta per annos duos Theodorus Vectani, castelli Misenatis comiti, dono dederit, quas nunc per comitis successorem quotannis exiguntur, iubet prohiberi. Theodori causas et civitatis privilegia ei commendat. 598. Nov.

Codd. R e p. Indices l. II cap. 52.
Ed. M. Lib. IX ep. 64; G. Lib. VII ind. II ep. 71. — Iaffé Reg. 1578 (1221).

GREGORIUS MAURENTIO MAGISTRO MILITUM.

Valde mirati sumus, ut vobis in Neapolitana[a] civitate positis venire ad nos pro quibusdam causis Theodorus vir magnificus[b] praesentium portitor[1] cogeretur, maxime dum in illa se re contra antiquum morem a fratre et coepiscopo nostro Fortunato[2] queratur praeiudicium pertulisse, quam ad curam dispositionemque patroni[c] eiusdem civitatis gloria vestra teste asserat sine dubio pertinere. Quod si ita se res habet, omnino contristamur, cur in eius vos defensione veritas non permovit, ut et libere, quid esset ratio, diceretis[d] et reservari quod longa sibi consuetudo iure vindicat[e] faceretis. Quia ergo grave nimis est contra veterem usum[f] sacerdotes sibi quicquam[g] arripere, unde in[h] laicorum videntur actus incidere[i], praedicto fratri[k] coepiscopoque nostro scribere quae nobis sunt visa curavimus ipsorumque ad vos scriptorum exemplar transmisimus[3], ut ex eis, quid debeat reservare[l], quam citius[m] gloria vestra[n] cognoscat.

Praeterea indicavit nobis suprascriptus portitor Vectani quondam[o], qui comes fuit in Misinati castello[4], propter quod eum nobilem fuisse noverat et paupertate nimia laborabat, viginti urnas vini per duos annos de insula Prochyta, quae ei vicina erat, misericordiae se intuitu fuisse largitum et nunc eas[p] de eadem insula successorem ipsius tamquam debitas[q] violenter exigere. Et quoniam hoc, ne[r] de cetero temptari debeat, postulat prohiberi, gloria vestra curet[s] addiscere et, si hoc quod queritur veritati subsistit et haec ante consuetudo non fuit, huius modi gravamen iustitia suadente compescat et studeat, ut pietatis amministratio in praefata insula onus praeiudicii non imponat.

Quia vero privilegia civitatis suae vel causas insulae vestrae a nobis[t] gloriae vestrae[u] petit commendandas, hortamur, ut vestram eis tuitionem impendere servata aequitate, quocumque necesse fuerit, debeatis et, si qua in re utilitas populi cui praeest contra rationis, sicut ait, ordinem praegravatur, imposita onera usque ad modum iustitiae vobis suffragantibus releventur nec privilegia eorum quolibet modo calcentur, sed omnia quae usus antiquitatis statuit, in omnibus intemerata serventur. Ita ergo in

IX, 53 in titulo: Maurentino *R* 1* — magistrum *ϱ* 1. 4.* a) ea ap litana *ϱ* 1.* b) vm *R 1. ϱ 1:* Theodorum virum *ϱ* 1: post* Theodoru *in ras.* s vir *ϱ* 2;* vester *Vatic. I. E ed. M.* c) patronum *R 1;* patrum *scr. Mauriscn.* d) disceretis *ϱ* 2 3.* e) vindicta *R 1.* f) *add. in marg.* veterem usum servandam *R 1.* g) quicque *ϱ* 1.* h) in *om. ϱ* 1.* i) *ex* incedere *ita ϱ* 1 corr. ϱ* 2.* k) yratrico *R 1;* yrato *ϱ* 1.* l) reseverare *R 1;* reservari *ϱ 1.* m) citius *om. codd. n;* quam citius *ed. M;* quam *in ras. ϱ* 2. om. ϱ* 3.* n) *in* nra *corr. ϱ 1.* o) quod *R 1. ϱ*.* p) eos *codd. n.* q) debitis *R 1. ϱ* 1. 2;* debetis *ϱ 1.* r) due *R 1.* s) curat *ϱ* 1.* t) nobis a *ϱ* 1.* u) gla eam *R 1.*

IX, 53 transmissa per Theodorum (cf. n. 1). — De Maurentio, mag. mil. Neapolitano, cf. ep. VIII, 12 n. 1. 1) *De Theodoro* maiore populi, *i. e., ut videtur, patrono civitatis cf. ep. IX, 47 n. 2, in qua noster de eadem causa scribit.* 2) *De Fortunato, ep. Neapolitano, cf. ep. III, 58 n.* 3) *De epistula IX, 47 agi videtur.* 4) *De altero comite eiusdem castelli cf. ep. IX, 65 (21) et de comitibus in universum ep. I, 13 (n. 2) atque ep. VIII, 19 n. 2.*

his gloria se vestra decenter exhibeat, ut et ipsa partes fovere iustitiae comprobetur et hi qui commendati sunt bona nobis vestra, quae de vobis cupimus[v] semper audire, renuntient.

IX, 54.

Gregorius I. papa Romano, defensori Siciliae, mandat, ut Theclam, monasterii S. Mariae Neapolitani abbatissam, cum Alexandro, viro magnifico, genero eius, reconciliet.
598, Nov.

Codd. C: cap. 148.
Edd. M: Lib. XI. ep. 11; G: Lib. IX. ep. 7. — Iaffé Reg. 1575 (1359).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Quia Tecla abbatissa monasterii sanctae Mariae, quod Neapolim in domo quondam[a] Felicis scolastici[1] constitutum est, contra Alexandrum virum magnificum[2] generum ipsius de quibusdam rebus causam habere dinoscitur et ad[b] hoc praesentium portitorem transmisit, ut causa ipsa illic cum eo, si potest fieri, pacifice decidatur[c], hac experientiae tuae auctoritate praecipimus, ut ei, quodcumque usus exegerit, salva ratione[d] solaciari ac concurrere non omittat. Sed et praedictum virum magnificum hortari studeat, ut omni contentione cessante ad decisionem causae ipsius pacis et ipse intentione perveniat, ne, si neglegendum putaverit, cum strepitu postea et dispendio cogatur efficere quod[e] bona voluntate implere postponit, quia, sicut edocti sumus[f], frequenter iam praedictae abbatissae per epistolas suas causam ipsam promisit decidere[g] et facere hoc hactenus supersedit. Tua ergo experientia ita agat, ut aut causa ipsa, sicut diximus, decidatur; aut certe, si te differre voluerit et videris, quia facere quae pacis sunt non volet, suptiliter nobis ea ipsa[h] renuntia, ut, quid pro[i] utilitate memorati monasterii agi debeat, sciamus.

IX, 55.

Gregorius I. papa Leontio, exconsuli Siciliae, Gregorium expraefectum commendat.
598, Nov.

Codd. C: cap. 149.
Edd. M: Lib. X. ep. 55; G: Lib. VIII. ep. 55. — Iaffé Reg. 1577 (1340).

GREGORIUS LEONTIO EXCONSULI SICILIAE.

Cum iustitiae vigor in cognitione vestra et veritas iuvare sufficiat quos tuetur, cuiusquam apud vos commendatione opus non fuerat, quippe qui ea quae pro aequitate petenda sunt ex vobis impenditis[a]. Sed ne postulantium desideria, qui bonorum filio-

v) bona nobis ut cupimus *ϱ* 2. 3;* bona de vobis ut cupimus *Vat. D (ed. M.).*

IX, 54. a) quod *codd. n.* b) ad *om. C 3.* c) deciditur *C 1. 2.* d) ratio *C 3.* e) quid *C 3.* f) sicut te docti sumus *C 1;* sicut te doctissimus *C 2. 3, sed corr. C 2 m. 2.* g) *ex* dicere *corr. C 2.* h) *ita C 2. 3;* ipse, *ut videtur, C 1.* i) qui per *C 1.*

IX, 55 in titulo: exconsul *C 1;* exconsule *C 2;* exconsol. *C 3;* exconsuli *C 1. 2 in argum. C* 1.* a) inpeditis *C 3.*

IX, 54. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) *De scolasticis cf. ep. I, 3 n.; V, 34 n.* 2) *An idem est, qui in ep. I, 42 p. 68 l. 10 commemoratur et qui in titulo ep. XI, 8:* praetor Siciliae *appellatur?*

rum studium paterna crescere adhortatione confidunt, postponere videamur, idcirco illa apud gloriam vestram agere quae ultro exhibetis omnibus invitamur. Eapropter paterna dilectione[b] salutantes petimus, ut glorioso filio nostro Gregorio expraefecto[1] caritatis gratiam, qua estis praediti, largius tribuatis et servari illi in omnibus more vestro iustitiam faciatis, quatenus et ille quicquid aequitatis vestrae benignitate confidit seris[c] possit effectibus experiri et nos quae de vobis bona praedicantur multipliciter addiscentes adsidue pro gloriae vestrae incolumitate omnipotentem valeamus Dominum deprecari.

IX, 56.

Gregorius I. papa Amandino domestico Gregorium expraefectum commendat. *598, Nov.*

Codd. C: cap. 150.
Edd. M: Lib. X. ep. 56; G: Lib. VIII. ep. 56. — Iaffé Reg. 1578 (1341).

GREGORIUS AMANDINO DOMESTICO.

Confidentes, quod gloria se vestra[a] in amicorum suorum solaciis devote[b] semper exhibeat, eorum vobis[c] causas commendare quos diligitis studemus. Atque ideo salutantes petimus, ut gloriosus filius noster Gregorius, quales vos hic habuit, illic tales inveniat et tam[d] apud gloriosum filium nostrum Leontium, quam[e] alibi, quocumque necesse fuerit, gloriae vestrae solacia consequatur ac magnam in vobis consolationem inveniat et, in quantum possibile est, ne cuidam iniustae possit afflictioni vel gravamini subiacere, gloriae vestrae sollicitudo studio vigilanti provideat et tranquillo maturoque hoc studeat consilio declinari, quatenus, dum suos vos, sicut decet, adiutores habuerit, et ipse et nos amplius cognoscere valeamus, quia, sicut de gloria vestra praesumimus, non ad faciem, sed, quod est valde laudabile, puras nostis[f] amicitias exhibere.

IX, 57.

Gregorius I. papa Secundino (Tauromenitano) et Iohanni (Syracusano), episcopis Siciliae, Gregorium expraefectum commendat. Curent, ut Leontius exconsul ei verbum, quod per Azimarchum scribonem praebuit, custodiat. *598, Nov.*

Codd. C: cap. 151.
Edd. M: Lib. X. ep. 57; G: Lib. VIII. ep. 57. — Iaffé Reg. 1579 (1342).

GREGORIUS SECUNDINO ET IOHANNI EPISCOPIS SICILIAE.

Bonorum nos hortatur dilectio filiorum utilitatibus eorum studiose concurrere et eos, in quantum ratio suppetit, adiuvare. Et ideo quanto se gloriosus filius noster

b) paternum (paterna C3) dilectionem *codd. n.* c) seram *codd. n;* veris *ed. M;* se [habiturum co]ram *vel sim. coni. Mommsen.*

IX, 56 in titulo. Amandico *C1 in ind. 1.* a) *ita C2;* gloriosae vestrae *C1;* gloriose vestra *C3.* b) devotus *C1;* devota *C2. 3.* c) *ex* votibus *corr.* vobis *C3.* d) *ex* tamen *corr. C2.* e) vel *C2. 3.* f) nostris *C3.*

IX, 57 in titulo. epo *codd. n.* Iohanni epo (*om.* Sec. et) *C1. 2 in argum.*

IX, 55 transmissa una cum sequentibus ep. per Gregorium. — De Leontio cf. ep. VIII, 33 n. IX, 4 n. 3. 1) *De Gregorio, expraef. praet., cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; IX, 4 n. 2.*

IX, 56 Cf. ep. praeced. Eadem certe Amandino ep. IX, 5 missa est; equidem crediderim Amandinum, quamquam haec epistula in Siciliam missa est, non Leontii, sed exarchi domesticum fuisse; domesticus dicebatur, qui officio militari praeerat: cf. Mommsen in N. A. XIV p. 504 ss.

Gregorius expraefecto benignum[a] cunctis exhibuit, tanto omnium debet uti solaciis[b], fraternitatem vestram his hortamur affatibus, ut ei illic venienti tam apud Leontium gloriosum exconsulem in disponendis[c] rationibus suis, quam apud alios, ubi causa poposcerit[d], opem ferre et partes ipsius sublevare favente iustitia festinetis[e], ut vobis sacerdotaliter concurrentibus nullam molestiam vel dispendium contra ordinem possit aequitatis incurrere. Quem si, quod[f] non credimus, gravari frustra in aliquo senseritis, apud praedictum gloriosum virum agere vos episcopali modestia servata[g] necesse est, ut verbum, quod ei per Azimarchum[h] virum magnificum scribonem[i 1] praebuit, custodire debeat ac servare atque illum inrationabiliter[k] affligi vel sustinere dispendium minime patiatur. Ita ergo se fraternitas vestra erga eum sollicitam[l] curet ostendere et in eius se causis secundum Deum studeat[m] exhibere, ut et sacerdotale in vobis subsidium et paternam inveniat caritatem.

IX, 58.

Gregorius I. papa Passivo, episcopo (Firmano) mandat, ut oratorium in fundo Visiano iuxta muros civitatis Firmanae a Valeriano notario conditum beato Sabino consecret. *598, Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 54; C: cap. 152.
Edd. M: Lib. IX. ep. 70; G: Lib. VII. ind. II. ep. 72. — Iaffé Reg. 1583 (1225).

GREGORIUS PASSIVO EPISCOPO.

Valerianus notarius ecclesiae fraternitatis tuae[1] petitoria[a] nobis insinuatione suggessit[b], quod habetur in subditis, in fundo Visiano iuris sui iuxta muros civitatis Firmanae oratorium se pro sua devotione fundasse, quod in honore beati martyris Sabini[c] desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si[d] in tuae parrochiae memorata constructio iure consistit et nullum corpus ibidem[e] constat humatum, percepta primitus[f] donatione legitima, id est in reditu solidos[g] tres liberos[h] a tributis fiscalibus[i], gestisque[k] municipalibus[l] allegata[m] praedictum oratorium absque missis publicis sollemniter consecrabis ita, ut[n] in eodem loco nec futuris temporibus[o] baptisterium construatur nec presbyterum constituas[p] cardinalem. Et si missas sibi[q] fieri forte[r] maluerit, a dilectione tua presbyterum[p] noverit postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus[s] praesumatur. Sanctuaria vero suscepta sui cum reverentia collocabis.

---

a) benigno *C 2.* b) solatii *C 1;* solatius *C 3.* c) ponendis *C 1.* d) poposcebat *C 2.* e) sustinetis *C 3.* f) sicut (*pro* si, quod) *codd. n.* g) molestia servatam *C 2;* modestiam servatam *C 1;* servatam *etiam C 3.* h) Limarcum *corr. m. post in* Alim. *C 1;* Alimarchum *C 2;* Alimachum *corr. in* Alimarchum *C 3.* i) sacribonem *C 3.* k) inracibnabiliter *C 1.* l) sollicita *C 2. 3.* m) studeant *C 3.*

IX, 58 deest in ϱ 1. — In titulo add.:* Firmanę ęcclę *R* 1; R 1 in margine:* de oratorio uovo faciendo. — Passibo *C 1 (etiam in indice 1.) 3.* a) petitoris *R 1.* b) suggerit *R 1.* c) *ita R 1;* Savini *cet.* d) *om.* si *C.* e) id est *C 3.* f) firmitus *C.* g) soli *R 1.* h) liberis *C 1. 2;* libris *C 3.* i) piscalibus *R 1.* k) gestibusque *C 2. 3.* l) mancipalibus *C 1.* m) *ita R 1;* allig. *cet.* n) et *C 3.* o) *ita C cum Diurn.;* temp. fut. *R 1. ϱ* 2. 3.* p) *om.* constituas *usque* presbyterum *C 1.* q) *cum Diurn. Vat.* sibi *C 2. 3. ϱ* 2. 3;* ibi *cet.* r) forte fieri *ϱ* 2. 3.* s) nullatenus *R 1.*

IX, 57. Cf. ep. praeced. — De Secundino, ep. Tauromenitano, cf. ep. I, 71 n. 4 et de Iohanne, ep. Syracusano, ep. VI, 18 n. 1) Azimarcho scriboni missae sunt ep. IX, 63. 73. 77. — Cf. ep. IX, 4 n. 3. 4.

IX, 58. Haec epistula scripta est secundum Diurni f. 11 (cf. ep. II, 9 n.) — De Passivo, ep. Firmano, cf. ep. IX, 51 n. 1. — 1) De Valeriano cf. ep. IX, 52 n. et ep. seq.

IX, 59.

Gregorius I. papa Chrysantum, episcopum (Spoletanum), hortatur, ut Valeriano, ecclesiae Firmanae notario, qui beato Sabino oratorium condiderit, eiusdem martyris sanctuaria praebeat. 598, *Nov.*

Codd. C: cap. 153.
Edd. M: Lib. IX. ep. 71; G: Lib. VII. ind. II. ep. 73. — Iaffé Reg. 1584 (1226).

GREGORIUS CHRYSANTO EPISCOPO.

Valerianus notarius ecclesiae Firmanae sanctuaria beati martyris Sabini[a] [1] oblata petitione sibi postulat debere concedi, quatenus in eius nomine oratorium propriis constructum sumptibus[b] possit sollemniter consecrari. Et ideo, frater carissime, praefati[c] desideriis ex nostro te mandato convenit oboedire, ut devotionis suae in consecratione quam postulat potiatur effectum.

IX, 60.

Gregorius I. papa Constantio, episcopo Narniensi, visitatori ecclesiae Teramnensis, administrationem quoque eiusdem ecclesiae demandat. 598, *Nov.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 55.
Edd. M: Lib. IX. ep. 72; G: Lib. VII. ind. II. ep. 74. — Iaffé Reg. 1585 (1227).

GREGORIUS CONSTANTIO EPISCOPO NARNIENSI.

Fraternitati vestrae ecclesiae Teramnanae[a] [1] visitationis operam nos olim mandasse recolimus. Sed quia pervenit ad nos, quod peccatis facientibus nec clerus illic nec plebs tanta remanserit, quibus debeat interim[b] episcopus ordinari, utile esse prospeximus eandem[c] ecclesiam, vel quicquid ipsius est, quousque illam, ut Domino placuerit, ordinemus, vestrae Deo auctore dispositioni committere. Et ideo sollicitudinem vos convenit adhibere, ut[d] quicquid de possessionibus ecclesiae ipsius in qualibet re[e] accedere potuerit, vobis vel in reparatione eiusdem ecclesiae sive cleri[f] ipsius subventione proficiat, quatenus et vos remedium pro vestro labore capere et illi aliquod valeant sustentationis habere solacium. Mobile[g] vero praedictae ecclesiae facta suptiliter volumus describi notitia nobisque transmitti, ut ex hoc, quid fieri debeat, auctore Domino disponamus. Circa actus[h] autem vel disciplinam cleri vel filiorum ecclesiae ipsius magnam te curam habere necesse est atque ita super pastorali studio[i] vigilare, ut de animabus eorum non culpabilis, sed apud omnipotentem Deum[k] mercedem potius possis[l] adquirere.

IX, 59 in titulo: Crhysanto C 1; Chrisanto C 2. 3; Chrisaptho C 1. 3 in indicib.; Cristapto C 1 in argumento — Spolitano add. C 1.* a) *Sav. codd. n.* b) sumptilibus *C 3.* c) prefatis *C 2. 3.*

IX, 60 in titulo Constantino ϱ 3 Narniensis R 1.* a) *ita R 1. ϱ 1;* trãmane *ϱ* 1;* steramnanę *ϱ* 2. 3;* terramnane *R* 1,* Teramnensis *Vat. A (ed. M).* b) iterum *Vat. D (ed. M).* c) eundem *R 1.* d) et *ϱ*.* e) qualibere *R 1* f) *ex* clerici *(ita ϱ* 1) corr. ϱ* 2.* g) mobilia *Vat. D (ed. M).* h) auctus *ϱ* 2. 3.* i) studia *ϱ* 1* k) dum *R 1.* l) possit *R 1.*

IX, 59. Haec epistula scripta est secundum Diurni f. 12. Cf. ep. praeced. — De Chrysanto, ep. Spoletano, cf. ep. IX, 49 n. 1) *Catalani, de eccl. Firmana (1783), p. 101, notat etiam suo tempore caput S. Sabini in civitate Firmana asservatum esse.*

IX, 60. De Constantio vel Constantino cf. V, 57a p. 306 n. 19. 1) *De civitate Interamna (Terni) agitur.*

IX, 61.

Gregorius I. papa Bonifatium, episcopum Regiensem, hortatur, ut ecclesiae suae cum Gregorio expraefecto litem componat eiusdemque homines ac possessiones commendatos sibi habeat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 154.
Edd. M: Lib. X. ep. 58; G: Lib. VIII. ep. 58. — Iaffé Reg. 1586 (1343).

GREGORIUS BONIFATIO EPISCOPO REGIO.

Sacerdotali proculdubio convenit gravitati, ut, si quas ecclesiae suae causas[a] habuerit, aut pacifica eas ordinatione, si[b] fieri potest, aut certe iudicio interveniente sine mora definiat, ut sublata e[c] medio contentionis materia sola illi cum filiis suis pacis possit remanere concordia. Indicavit[d] itaque nobis gloriosus filius noster Gregorius expraefecto, quod inter se et ecclesiam vestram de locis quae competunt[e] aliqua sit orta contentio. Ob quam rem[f] hortamur, ut eam aut cessante iurgio finiatis aut certe dilatione summota ecclesiae vestrae actores ad electorum ire[g] iudicium faciatis, ut eorum definitione praecedente nec ille contra iustitiam gravari nec vestra praeiudicium videatur ecclesia sustinere. Quia vero homines suos et possessiones quas illic habet vobis[h] voluit commendari, oportet, ut vestra se[i] fraternitas in eius causis, quocumque ratio invitaverit, non omittat impendere atque ita eum in quibus valuerit iuvare[k] festinet, ut vobis[l] concurrentibus absentem se a suis esse utilitatibus non agnoscat[m].

IX, 62.

Gregorius I. papa Iohanni Sorrentino et Fortunato Neapolitano episcopis atque Anthemio subdiacono Gregorii expraefecti homines et possessiones commendat.
598, Nov.—Dec.

Codd. C: cap. 155.
Edd. M: Lib. X. ep. 59; G: Lib. VIII. ep. 59. — Iaffé Reg. 1587 (1344).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SURENTINO, FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM ET ANTHEMIO SUBDIACONO.

Ea quae filiis nostris ultro nos decet impendere, negare eis petentibus[a] non debemus. Et ideo quoniam filius noster gloriosus Gregorius expraefecto possessiones quas illic habet vel homines suos fraternitati vestrae a nobis studuit commendandos, scriptis vos praesentibus adhortamur, ut utilitatibus eius salva ratione concurrere et possessiones[b] atque homines ipsius tueri, sicut desiderat, debeatis nec eos contra iustitiam a

IX, 61. a) *ex* causis *corr. m.* 2. *C2.* b) aut si pacif. si ord. *C1.* c) sublate *C1; om.* ut sublata e *C3.* d) indicabit *C3.* e) conpetit *C1. 2;* competit *C3.* f) rem *om. C1.* g) iure *C1. 2. 3.* h) nobis *C3.* i) vestras (*om.* se) *C1.* k) iubaret *C1.* l) *om.* ut vobis *C3.* m) cognoscat *C2. 3.*

IX, 62 in titulo: Sirentino *C1;* Syrentino *C1 in ind. C2;* Saratino *corr. in* Saraentino *C3;* Siracusano *C* 1* — Furtunato *C3 et in argumentis C1. 2* — Neapolym *C1;* Neapolim *C2. 3;* Neapolitano *C* 1* — Antemio *C3.* — a) penitentibus *C3.* b) *hic add.* eius, *post, ut videtur,* ipsius *om. C1.*

IX, 61. Cf. ep. IX, 55 ss. et ep. seq. — De Bonifatio cf. ep. III, 4 n.

IX, 62. Cf. ep. praeced. — De Iohanne cf. ep. I, 40 n. 1; de Fortunato ep. III, 58 n.; de Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, ep. I, 23 n.

quibuslibet vexari, aut patiamini praegravari. Sed id agite, ut tuitione vestra praedicti filii nostri supplere[c] praesentiam valeatis, quia ita se cunctis[d], sicut nostis, exhibuit, ut omnium habere solacia mereatur.

IX, 63.

Gregorius I. papa Azimarchum scribonem rogat, curet, ut Laurentius, vir clarissimus, lator praesentium, apud Leontium exconsulem Bonifatii quondam numerarii, qui aliquam hereditatis partem xenodochio ad S. Petrum reliquerit, rationes sine difficultate exponat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 156.
Edd. M: Lib. XII. ep. 16; G: Lib. X. ep. 18. — Iaffé Reg. 1588 (1448).

GREGORIUS AZIMARCHO SCRIBONI.

Magnitudinem vestram tempore quo[a] hic in Romana urbe fuit cognovisse[b] recolimus Bonifatium quondam numerarium[1] condito testamento[c] partem aliquam hereditatis suae xenodochio, quod ad sanctum Petrum apostolorum principem situm est[2], reliquisse. Et quoniam gerere nos sollicitudinem diximus, ut ad gloriosum filium nostrum Leontium[3] persona[d] pro exponendis ratiociniis ipsius mitteretur, curam, ut compleri debuisset, habuimus. Idcirco quia Laurentius vir clarissimus praesentium portitor ad hoc illic[e] noscitur esse transmissus[f], magnitudinem vestram paterna dilectione salutantes petimus, ut ei hac in[g] causa concurrere atque vestra, sicut de vobis confidimus, salva iustitia impendere patrocinia debeatis, quatenus, dum sincerissimae bonitatis vestrae fuerit ope suffultus, et de viduitate mulieris quondam Bonifatii et de pauperibus, quibus, sicut diximus, isdem Bonifatius hereditatis suae partem aliquam dereliquit, mercedem apud omnipotentem Deum[h] adquiratis.

IX, 64.

Gregorius I. papa a Maurilione, expraefecto, in Sicilia degenti, quotiens scribendi se occasio dederit, litteras poscit. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 157.
Edd. M: Lib. XII. ep. 17; G: Lib. X. ep. 19. — Iaffé Reg. 1589 (1449).

c) subplicę *add. supra lineam* se *C 3.* d) cuncti *C 1.*

IX, 63 in titulo: ita C 2; Azymarcho *C 1 et ita etiam in argumento,* Azimardio *in indice;* Atymarco *in indice C 3.* a) quod *C 3.* b) cognosse *C 2.* c) testamenti *C 1.* d) personam *codd. n.* e) *in* illuc *corr. C 2 m. 2.* f) transmisimus *C 1.* g) in hac *C 1.* h) dnm̄ *C 2 et ex* deum *corr.* dominum *C 3.*

IX, 63 transmissa per Laurentium, eundem, qui ep. IX, 130, de eadem causa scriptam, m. Apr. a. 599 in Siciliam transtulit. — De Azimarcho cf. ep. IX, 57 n. 1. — 1) Bonifatium indictione IX. et X. numerarium fuisse ex ep. IX, 130 apparet; sed cuius officii numerarius fuerit, ignoramus; cf. Marini, pap. dipl. nº. 95 (a. 639): Vitalianus v. c. ex numerariis scrin. cann. *et* Theodorus adi. Iohanni v. c. numerario *et ib. nº. 87.* *2) De xenodochiis in urbe Roma cf. ep. I, 42 p. 68 (xen.* de Via-nova*); ep. IX, 66ª. 82 (xen.* Valerii*); et, ut videtur, etiam ep. IX, 8 (xen.* Anichiorum*); praeterea in libr. pont. v. Vigilii c. 2:* fecit enim Vilisarius patricius xen. in via Lata *(Sª. Maria in Xenodochio: cf. not. Duchesni) et v. Stephani II. c. 4:* restauravit et quattuor in hac Rom. urbe sita antiquitus xenodochia .... et foris muros huius civitatis Rom. secus basilicam b. Petri apostoli duo fecit xenodochia *(cf. not. Duchesni).* *3) De Leontio exconsule cf. ep. VIII, 33 n. IX, 4 n. 3.*

GREGORIUS MAURILIONI EXPRAEFECTO.

Valde miramur, quod nos diversis de Sicilia venientibus gloria vestra incolumitatis suae nuntio relevare[a] postponit, et, utrum oblivioni caritatis an[b] occupationi debeat reputari, nescimus[c]. Et ideo salutantes paternae caritatis affectu[d] petimus[e], quotiens scribendi se occasio[f] dederit, de vestra nos salute, et qualiter circa vos agatur, refovete, quatenus, dum secundum desiderium nostrum de prosperitate vestra laeti fuerimus effecti, redemptori nostro agere pro vobis gratias valeamus. Omnipotens Deus misericordiae suae vos gratia tueatur et ab omni adversitate servet inlaesos atque custodiat.

IX, 65.

Gregorius I. papa Maurentium, magistrum militum, hortatur, ut Comitaticium, de Misenati castro bene meritum, in pristinam gratiam recipiat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 158.
Edd. M: Lib. VIII. ep. 19; G: Lib. X. ep. 20. — Iaffé Reg. 1590 (1450).

GREGORIUS MAURENTIO MAGISTRO MILITUM.

Veniens dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus[1] laudabile Comitaticii[a 2] nobis studium, et quam utilitatem in Misenati[b] castro fecerit, indicavit; sed et[c] multa de eo bona diversis testificantibus olim cognovimus. Et quia eum apud vos, sicut ante fuit, modo non esse audivimus, gloriam vestram petimus, ut, si quid est, unde iuste vestros animos fortassis offendit[d], nobis, quicquid illud est, remittatis eique plenam gratiam reddere atque illum in ea qua apud vos dudum fuit[e] familiaritate recipere debeatis et vestrum illi favorem, sicut revera proprio[f], salva ratione, quodcumque usus exegerit, impendatis. Ita ergo facite, ut de integra[g] ei gratia restituta aut[h] ipso renuntiante aut aliis referentibus possimus agnoscere.

IX, 66.

Gregorius I. papa Agilulfo, regi Langobardorum, de pace composita gratias agit. Duces „et maxime in his partibus constitutos“, ut pacem turbare vetet, rogat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 159. — (Cf. Paul. diac., h. L., IV, 9.)
Edd. M: Lib. IX. ep. 42; G: Lib. VII. ind. II. ep. 41. — Iaffé Reg. 1591 (1202).

IX, 64 in titulo: in indicibus C 1. 3: Mariliano. a) revelare *codd. n.* b) hac se *codd. n., sed* h *del. C 2.* c) *ex* nesciamus *corr.* nescimus *C 2.* d) effectu *C 1. 2. 3, sed corr. in* affectu *C 2 m. 2.* e) ut *add. codd. n.* f) occasione *C 3.*

IX, 65. a) Comitatis *codd. n.* b) *ita scr. Wisbaum l. l. p. 49 (cf. ep. IX, 121);* inminati *C 1. 2;* inmaniti *C 3.* c) et *om. C 3.* d) *ita C 2;* ostendit *C 1.* e) quia a. v. est *C 3.* f) proprios *codd. n.* g) integro *in ras. C 2.* h) a *add. C 1.*

IX, 64. Maurilio etiam commemoratur in ep. I, 35 (n. 1); praefectus praetorio fuisse videtur.

IX, 65. De Maurentio, mag. mil. Neapolitano, cf. ep. VIII, 12 n. 1. 1) *De Cypriano, ante ind. II. rectore patrimonii Siciliae, tum Romam reverso cf. ep. III, 55 n. IX, 15 n. 1.* 2) *Comitaticius, qui Vectani (cf. ep. IX, 53 n. 4) successisse videtur etiam in ep. IX, 121 commemoratur.*

GREGORIUS AGILULFO REGI LANGOBARDORUM.

Gratias excellentiae vestrae referimus[a], quia petitionem nostram[b] audientes pacem, quae utrisque esset partibus profutura, sicut de vobis confidentiam habuimus, ordinastis[1]. Ex qua re excellentiae vestrae prudentiam et bonitatem valde laudavimus[c], quia pacem diligendo Deum vos, qui auctor ipsius est, amare monstratis[d]. Nam si, quod absit, facta non fuisset, quid aliud[e] agi habuit, nisi ut cum peccato et periculo partium miserorum rusticorum sanguis, quorum labor utrisque proficit, funderetur? Sed ut prodesse[f] nobis eandem pacem, quemadmodum a vobis facta est, sentiamus, paterna caritate salutantes petimus, ut, quotiens occasio se[g] dederit, ducibus vestris per diversa loca et maxime in his partibus constitutis vestris praecipiatis epistolis, ut hanc pacem, sicut promissum est, pure custodiant et occasiones[h] sibi aliquas non quaerant, unde aut contentio quaedam aut ingratitudo nascatur, quatenus voluntati vestrae amplius[i] agere gratias valeamus[2]. Latores vero[k] praesentium[l], sicut revera homines vestros, in eo quod decuit[m] affectu[n] suscepimus, quia iustum fuit, ut viros sapientes, et qui[o] pacem factam Deo[p] propitio nuntiarunt[q], cum caritate et suscipere et dimittere[r] deberemus[s].

IX, 66[a].

Gregorius I. papa Domitii, presbyteri atque abbatis monasterii SS. Maximi et Agathae Panormitani, quod Lucuscanum dicitur, pactionem cum Antonio, subdiacono et praeposito xenodochii „in hac urbe Roma, quod Valerii dicitur“, factam de possessionibus quibusdam in territorio Panormitano sitis confirmat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 160.
Edd. M: Lib. IX. ep. 28; G: Lib. VII. ind. II. ep. 27. — Iaffé Reg. 1607 (1185).

GREGORIUS DOMITIO PRESBYTERO ET ABBATI.

Sicut grave et plenum vituperationis est inter personas omnipotenti Domino militantes de saecularibus[a] negotiis ortam diu controversiam permanere, ita laudabile et studio est religioso conveniens terrenis gratam[b] Deo pacem praeferre compendiis et ex rebus transitoriis mansura caritatis semper lucra mercari. Et ideo quia de possessionibus[c] Faiano[d], Nasoniano[e] et Libiniano[f] positis in provincia Sicilia territorio Panormitano, de quibus inter praepositos monasterii sanctorum Maximi et Agathae quod Lucuscanum[g] dicitur[1] et e[h] diverso amministratores xenodochii in hac urbe Roma constituti[i]

IX, 66: hanc ep. refert Paulus diac. in hist. Lang. IV, 9. — In titulo: Langobār *abbr. C 1.* a) ferimus *C 1.* b) vestram *C, sed C 2 corr. in* nostram; nostram *Paulus diac.* c) laudamus *Paulus diac.* d) *ita C 1. Paulus;* monstrastis *C 2. 3.* e) *om.* aliud *Paulus.* f) prodesset *Paulus.* g) *ita C 2. 3. Paul.;* se occ. *C 1.* h) ex hoc casiones *C 1.* i) amplius *om. Paul.* k) *ita Paul.;* vestros *C.* l) *add.* litterarum *Paulus.* m) debuit *Pauli codd. melioris notae.* n) affectus *C 1.* o) quia *C 1 et Pauli codd. G.* p) non *C 3.* q) nuntiarent *C 2.* r) demittere *C 1.* s) debemus *C 3.*

IX, 66a in titulo: et ex ex *corr. C 2.* a) *ex* saecuribus *corr. C 2. m. 2.* b) gratiam *C 2.* c) pationibus *C 3.* d) Faiani *C 1. 2;* Factani *C 3.* e) Nasoniani *C 3.* f) *ita ep. IX, 82;* Leviano *C.* g) Lucascanum *C 1.* h) ecce (*pro* et e) *C.* i) constitui *C 3.*

IX, 66 una certe cum ep. IX, 67 transmissa. Cf. ep. IX, 44 n. 7. Chronologia, quam Paulus diac., qui hanc ep. in h. L. IV, 9 refert, sequitur, nullius momenti est. De Agilulfo vel Agone cf. ep. IV, 2 n. 13. 1) De hac pace cf. ep. IX, 44 n. 2. 2) Cf. ep. IX, 44 n. 3.

IX, 66a. Haec epistula ita in codd. C asservata est; cum, ut ex fine epistulae apparet, duo exemplaria huius praecepti facta sint, unum a registri scriptore hoc loco, alterum eo loco, quo ep. IX, 82

quod Valerii nuncupatur[2] longa se traxit[k] contentio, nunc inter te[l] dilectissimum filium nostrum Domitium abbatem atque presbyterum praedicti monasterii[3] et Antonium subdiaconem nostrum memorati xenodochii praepositum pactis intervenientibus salubris processit Deo auctore decisio, necesse est, ut omnis discordiae possit occasio praeveniri, ea quae gesta sunt nostra interveniente auctoritate firmari. Proinde per huius praecepti seriem hoc decernendum[m] esse prospeximus, ut omnia instrumenta, vel quicquid est aliud quod partibus, quod absit, ad invicem contra se venire cupientibus quoquo modo vel ex temporis praescriptione seu aliter opem de lege aut quocumque privilegio poterat ministrare, sit, sicut et vos poscitis, vacuum et omni virtute[n] cassatum[o] et sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur optineat. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimae munitionis ex hac nostra[p] auctoritate suscipiat, ne[q] superesse aliquid valeat, unde quae[r] religioso studio provide, ut[s] oportuit, ac pacifice terminata sunt, quocumque tempore quicquam dubietatis incurrant[t], sed omnia quae in eisdem[u] pactis tenentur ascripta firma et inlibata et sine aliqua refragatione persistant, quatenus amota penitus totius altercationis materia, inter eos quos caritatis[v] inmutabiliter decet manere concordiam nulla queat deinceps[w] litigiosae contentionis occasio generari. Pro munitione vero praefati xenodochii suprascripto[x] Antonio eius praeposito praeceptum simile dedimus[4].

IX, 67.

Gregorius I. papa Theodelindae reginae Langobardorum, cuius studium in facienda pace per Probum abbatem cognoverit, gratias agit; hortatur, cum rege agat „quatenus christianae reipublicae societatem non rennuat“. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 161. — (Cf. Paul. diac., h. L., IV, 9.)
Edd. M: Lib. IX. ep. 43; G: Lib. VII. ind. II. ep. 42. — Iaffé Reg. 1592 (1203).

GREGORIUS THEODELINDAE REGINAE LANGOBARDORUM.

Quia[a] excellentia vestra ad faciendum se pacem studiosius et benigne[b], sicut solet, impenderit, renuntiante filio nostro Probo abbate[1] cognovimus. Nec enim aliter de christianitate vestra[c] fuerat confidendum[d], nisi quia in causa pacis laborem et bonitatem vestram modis[e] omnibus monstraretis. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, qui ita cor vestrum sua pietate[f] regit, ut, sicut fidem rectam tribuit, ita quoque placita

k) retraxit *C.* l) et *add. C.* m) *ita ep. IX, 82;* deterrendum *C.* n) vervitute *C 2.* o) cessatum *C 3.* p) ex sacra *C 3.* q) nec *ep. IX, 82.* r) unde (que *post add.) C 1;* undique *C 2.* s) providebit (*pro* pr. ut) *C.* t) incurrat *codd. n.* u) eiusdem *C 3.* v) caritas *C 3.* w) nullaque ad deinceps *C 1. 2, sed in* nullaque at deinceps *corr. C 2 m. 2.* x) superscripto *C 1. 2.*

IX, 67. Hanc ep. refert Paulus diac. in hist. Lang. IV, 9. — In titulo: Theodolinde *C 1. 2 in arg. C 3 ind.;* Theudolinde *C 3;* Theudelinde *Paul.* — Longobrb *abbr. C 1;* Langobardorum *C 2.* a) Qua *C 3.* b) se *antea om. et hic add. Paul.* c) nostra *C 3.* d) conf. fuit *Paul.* e) modis *om. Paul.* f) pitate *C 1.*

posita est, registro insertum est; sed scriptor archetypi collectionis R utrumque videns secundum solum descripsit, quod notam a paribus *addens et Domitio et Antonio inscripsit. — Et haec et sequentes ep. ad mens. Decembr. pertinere videntur: cf. ep. IX, 82.* 1) *Cf. de hoc monasterio ep. IX, 20 n. 1.*

2) *De xenodochiis in urbe Roma sitis cf. ep. IX, 63 n. 2 et de xenodochio Valerii de Rossi, Miscell. di not. bibl. e crit. fasc. 2°, n°. 34.* 3) *Cf. ep. IX, 20 n. 2.* 4) *Cf. clausulam finalem in ep. VIII, 12.*

IX, 67. Cf. ep. IX, 66 et de Theodelinda ep. IV, 2 n. 8. 1) *De Probo cf. ep. IX, 44 n. 1.*

sibi vos semper operari concedat[g]. Non enim, excellentissima filia, de sanguine qui ab utraque parte fundendus fuerat parvam te credas adquisisse mercedem. Ex qua re voluntati vestrae gratias referentes Dei nostri misericordiam deprecamur, ut bonorum vobis vicem in corpore et anima hic et in futuro compenset.

Salutantes[h] praeterea paterna dilectione hortamur, ut apud excellentissimum coniugem vestrum illa agatis, quatenus christianae reipublicae societatem non rennuat. Nam sicut et vos scire credimus, multis modis est utile, si se ad eius amicitias[i] conferre voluerit[2]. Vos ergo more vestro, quae ad gratiam partium pertinent, semper studete atque, ubi causa mercedis se dederit, laborate[k], ut bona vestra amplius ante omnipotentis Dei oculos[l] commendetis.

IX, 68.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono mandat, ut una cum Fortunato, episcopo (Neapolitano), et, si visum ei fuerit, cum glorioso Maurentio Petri clerici, latoris praesentium, causam examinet. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 162.
Edd. M: Lib. X. ep. 41; G: Lib. VIII. ep. 26. — Iaffé Reg. 1593 (1310).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Petrus clericus lator praesentium questus nobis est a quibusdam se pueris fallaciter criminatum et causam suam non, ut oportuit, districta examinatione discussam nec se in[a] aliquo condemnatum, sed solum ab episcopo suo, ne[b] cum eo procedere[1] auderet, inhibitum. Quod audientes omnino aegre tulimus, quia veritate suptiliter perquisita aut reum, ut[c] causae[d] exigebat qualitas, condemnare[e] aut certe debuit innocentem absolvere[f]. Quia igitur et causa[g] exigit et memoratus petitor[h] magnopere postulat, ut hac de re suptilis debeat haberi discussio, praesenti tibi auctoritate praecipimus, una cum reverentissimo fratre nostro Fortunato[i] coepiscopo atque, si visum tibi fuerit[k], glorioso filio nostro Maurentio[2] attemptati[l] criminis veritatem[m] suptili nimis indagatione ac discussione studeatis addiscere et ita aut[n] culpam ulcisci aut festinetis innocentiam relevare, ut nec vos videamini neglegentes in aliquo extitisse nec haec amplius sine finitione[o] causa remaneat.

---

g) *ita ex* concedit *corr. m. 2. C2;* concedat *ed. Pauli in M.G., ubi adnotatur quosdam Pauli codd. exhibere lectionem:* concedit; concedit *etiam C 1. 3.* h) vos *add. Paul. in plurimis mss.* i) amicitiam *Paul.* k) elaborate *Paul.* l) oculos *om., sed add. m. 2. C 2.*

IX, 68 in titulo: Antemio *C 3.* a) se in ab *C 1.* b) nec *codd. n., sed corr. C 2.* c) aut *C 1. 3, sed ex* auc *corr.* ut *C 2.* d) causa *C 3.* e) condemnaret *codd. n.* f) innocentiam adsolvere *C 3.* g) causae *codd. n.* h) petitor *C 2. 3;* et *add. C 3;* portitor *C 1.* i) Furtunato *C 2. 3.* k) fuerit tibi *C 1.* l) adtemptatio *codd. n.* m) *ex* veritatis *corr.* veritates *C 1.* n) ad *C 3.* o) *in* definitione *corr. C 2 m. 2.*

2) Etiam ex hoc loco efficitur indutias factas esse, non veram pacem, i. e. foedus vel amicitiam: cf. ep. V, 34 n. 2. V, 36 p. 317 n. 2.

IX, 68 transmissa per Petrum clericum una cum seq. ep. — De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. *1) De hoc vocabulo cf. ep. V, 45 in f. VII, 31 p. 479.* *2) De Maurentio, mag. mil. Neapolitano, cf. ep. VIII, 12 n. 1.*

IX, 69.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, praecipit, ut adhibito Anthemio subdiacono Petri clerici, latoris praesentium, causam diiudicet, qui interdictum sibi esse queratur, ne cum episcopo procedat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 163.
Edd. M: Lib. X. ep. 40; G: Lib. VIII. ep. 25. — Iaffé Reg. 1594 (1309).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM.

Valde nos vestra fecit mirari fraternitas, ut causam clerici sui aut noluisset aut non adsurgeret definire. Petrus itaque praesentium portitor ad nos veniens questus est pueros a quibus se de temptatione sceleris[a] falso[b] asserit criminatum non, ut oportuit, esse discussos, sed tantum modo verbo tenus inquisitos et sibi hoc solum, ne vobiscum[c] procedere audeat, interdictum. Aut enim vera[d] fuere quae dicta sunt et iuxta[e] causae qualitatem[f] canonicae fuit coercitioni[g] subdendus[h] aut falsa et diu non debuit in crimine remanere. Quia ergo et ratio indixit et hic pro sui purificatione sollicitat[i] quae adversum se dicta sunt apostolica examinatione perquiri, necesse est, ut una cum Anthemio subdiacono[k] nostro suptili ac districta discussione a pueris illis veritatem exigere debeatis; et si praedictus portitor attemptati facinoris reus esse patuerit, canonica modis[l] omnibus ultione plectatur, si vero insons[m] fuerit declaratus, celeri[n] absolutione respiret et vobiscum[o] habeat procedendi licentiam, quia sicut et rei competens exercenda vindicta est, ita in innocentibus non est absolutio differenda. Sic ergo huic causae sollicite fraternitas vestra finem studeat imponere, quatenus nullam de neglectu valeat[p] reprehensionem incurrere.

IX, 70.

Gregorius I. papa Eupaterio, duci Sardiniae, Waldaric, latorem praesentium, eiusque uxorem, Romanam quandam, qui reverti desiderent, commendat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 164.
Edd. M: Lib. XII. ep. 18; G: Lib. X. ep. 21. — Iaffé Reg. 1595 (1451).

GREGORIUS EUPATERIO DUCI SARDINIAE.

Cum lator praesentium Uualdaric[a] illa nos pro sui commendatione scribere postulet, quae magnitudinem vestram aequitatis intentu sine cuiusquam etiam intercessione non dubitemus efficere, petitionem ipsius minime dispiciendam prospeximus[b]. Quia ergo, ut cum uxore sua, quam hinc[c] de Romana civitate esse perhibet, reverti,

IX, 69 in titulo: Fortunato *C 2 et in ind. C 3;* Furt. *cet.* — Neapolym *C 1;* Neapolitano *C 2;* Neopol. *C 3.* a) se clericis *codd. n.* b) falsa *C 2.* c) nobiscum *C 2.* d) veret *C 1;* vere *C 2. 3.* e) iusta *C 2.* f) causa qualitate *codd. n.* g) cohercionis *C 1;* cohercioni *C 2. 3.* h) subdendum *codd. n.* i) *ita scr. Mommsen;* sollicita *codd.* k) subdiacone *C 3.* l) cordis *C 3.* m) *verba* si v. insons *suppl. m. 2 C 2 in marg.* n) *ex* clerici *corr. C 1.* o) cum *suprascr. m. 2 C 2.* p) valea *C 1.*

IX, 70 in titulo: Neupaterio *C 1 ind. 1;* Eupatorio *C* 1.* — Sardine *C 2;* Sardię *C 3.* a) Uualdaribc *C 3;* Uualdric *(ita etiam C 1. 2 in arg.) et suprascr. ipse scriptor super* c *litteram* h *in C 2.* b) dispicienda (despicienda *C 2*) proximos *codd. n., sed in* prospeximus *corr. m. 2 C 2.* c) *in* hunc *corr. m. 2. C 2.*

IX, 69. Cf. ep. praeced. — De Fortunato cf. ep. III, 58 n.

IX, 70. Eupaterius in ep. IX, 195 mag. militum appellatur; ante eum Theodorum, glor. mag. mil., ducatum Sardiniae insulae suscepisse *apparet ex ep. I, 46 n. 1, 47. 59.*

sicut desiderat, valeat, vestris se poscit patrociniis adiuvandum[d], paterna dilectione salutantes petimus, ut hac in re magnitudinis vestrae et tuitionem habeat et nullos[e] eos illic contra rationis impedire ordinem permittatis, sed desideriis eorum pro vestra mercede adesse et concurrere debeatis, quatenus et illi vestra se iutos[f] ope congaudeant et magnitudo vestra poscentibus impendisse[g] quod pium iustumque est videatur.

IX, 71.

Gregorius I. papa Passivo, episcopo Firmano, mandat, ut oratorium ab Anione comite in castro Aprutiensi conditum beato Petro consecret. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 165.
Edd. M: Lib. XII. ep. 11; G: Lib. X. ep. 12. — Iaffé Reg. 1596 (1442).

GREGORIUS PASSIVO EPISCOPO DE FIRMO.

Anio comes[1] castri Aprutiensis[2] Firmensis[a] petitoria nobis insinuatione suggessit, quod habetur in subditis, in suprascripto[b] castro oratorium se sumptu[c] proprio pro sua devotione fundasse, quod in honore beati Petri apostolorum[d] principis desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si in tuae dioceseos, in qua visitationis impendis[e] officium, memorata constructio iure consistit et nullum corpus ibidem constat humatum, percepta[f] primitus donatione legitima, id est fundos campulos[g] cum conduma una, boves domitos parium unum, vaccas duas[h], argenti libras quattuor, lectum stratum unum, in peculio capita[i] quindecim, aeramenta capita duo, ferramenta numero quinque, praestantes[k] liberos a tributis fiscalibus solidos sex, gestisque municipalibus allegata[l] praedictum oratorium sollemniter consecrabis. Presbyterum quoque te illic constituere[m] volumus cardinalem, ut, quotiens praefatus conditor fieri sibi missas fortasse voluerit vel fidelium concursus exegerit, nihil sit quod ad sacra missarum sollemnia exhibenda valeat impedire[3]; sanctuaria vero suscepta sui cum reverentia collocabis[n].

d) adiuvandam *C 3.* e) et a nullos *codd. n.* f) iustos *codd. n.* g) inpedisse *C 3.*

IX, 71 in titulo: Passibo *C 1. 3 et C 1 et (ex* v *corr.) C 2 in ind.* a) Fimensi *C 1;* Firmensi *C 2. 3* — territorii *add. edd.* b) superscripto *C 1. 2* — in sinu per castro scripto *C 3.* c) sumpto *codd. n.* d) opostolorum *C 1.* e) inpendisse *C 3.* f) praecepta *C 1.* g) fundus campulus *codd. n.* h) ducas *C 1.* i) capite *C 1.* k) *ita Diurn. f. 11;* praesentes *codd. n.* l) allig. *codd.* m) construere *C 3.* n) collacabis *C 2.*

IX, 71. Huius epistulae maxima pars scripta est secundum Diurni f. 11 (responsum oratorii dedicandi). — *De Passivo cf. ep. IX, 51 n. 1.* *1) De comitibus cf. ep. I, 13 (n. 2). VIII, 19 n. 2.* *2) De Aprutio cf. ep. XII, 4. 5; castrum huius civitatis non ad dioecesim Firmanam pertinuisse, sed Passivum in hoc territorio visitatorem fuisse apparet ex nostra epistula. Anio igitur Firmensis fuisse videtur neque cum edd. scribendum:* Firmensis territorii. *Aliter, falsa lectione fultus, Troya in C. d. I p. 516 ss. nº. CCL de hac re sentit. Cf. Catalani, de eccl. Firm. (1783) p. 102.* *3)* absque missas publicas soll. consecrabis, ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisteria construantur nec presbiterum constituas cardinalem, sed et si missas fieri sibi fortasse maluerit, a dilectione tua noverit presbiterum postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus presumatur. *Diurn. f. 11.*

IX, 72.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, mandat, ut Cethegi et Florae coniugum nomine decem libras auri, quas Bonifatio diacono persolvissent, Basilio, episcopo Capuano, in Sicilia degenti et Maximo, viro clarissimo palatino privatarum, persolvat.

598, Nov.—Dec.

Codd. C: cap. 166.
Edd. M: Lib. X. ep. 9; G: Lib. VIII. ep. 10. — Iaffé Reg. 1597 (1292).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Gloriosi filii nostri Cethegus atque Flora iugales[a] pro certis causis suis Maximum virum clarissimum palatinum privatarum[1] ad Siciliam[b] transmittentes decem libras auri[c] reverentissimo fratri[d] nostro Basilio Capuanae civitatis episcopo[2], qui illic iam esse dinoscitur, ei[e] suis utilitatibus profuturas dari de pensionibus ecclesiastici patrimonii voluerunt. In quarum restitutione ne qua difficultas forte contingeret[f], quantitatem ipsi[g] dilectissimo filio nostro Bonifatio[3] diacono tradiderunt. Et ideo quia nostros nos filios[h], et praesertim ubi damnum minime sentit ecclesia, non convenit contristare, his fraternitati vestrae mandamus apicibus, ut suprascripto[i] fratri coepiscopoque nostro Basilio et Maximo viro clarissimo secundum voluntatem praedictorum filiorum nostrorum Cethegi[k] atque Florae gloriosarum personarum decem libras auri sine tarditate post[l] subditam de suscepto dare paginam debeatis, quatenus, dum nulla[m] in accipiendo eas mora provenerit[n], et illi mandata sibi, ut noverint, utiliter exequantur et pars ecclesiae[o] rationabiliter sit munita.

IX, 73.

Gregorius I. papa Azimarcho scriboni, qui naufragio facto incolumis in Siciliam evaserit, gratulatur. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 167.
Edd. M: Lib. XII. ep. 14; G: Lib. X. ep. 17. — Iaffé Reg. 1598 (1446).

GREGORIUS AZIMARCHO SCRIBONI.

Quanto[a] nos cognitus[b] casus vestri naufragii contristavit, tanto subsequens epistola relevavit, quod magnitudinem vestram incolumem ad Siciliam pervenisse cognovimus. Et creatori nostro gratias egimus, qui solita vos pietate protexit et de maris periculo liberavit. Unde necesse est, ut Dei misericordiam, quam in vobis saepe collatam[c] inspicitis, ita semper in omni actu vestro prae oculis habeatis, ut eius in vobis gratia

IX, 72 in titulo: Sirac. *C 3.* a) iugulas *C 1.* b) Silicem *C 3.* c) *add.* atque *C 2,* adque *C 3.* d) filio *C 3.* e) eis *C 2.* f) contigeret *C 1.* g) quantitate ipso *codd. n.* h) Bonifacio (*pro* filios) *C 1.* i) superscr. *C 1. 2.* k) Cegithe *codd. n.* l) post *om. C 2. 3.* m) ulla *codd. n., sed corr. m. 2 C 2.* n) porvenerit *C 2, sed corr. m. 2.* o) pras eccl. *C 1;* praeccl. *C 3, sed corr.*

IX, 73 in titulo: Zymarco *C 1;* Zimarcho *C 2;* Zymarcho *C 3; sed* Azimarc. *vel* Azimarch. *in indicib. et argum.* — a) quanta *C 3.* b) *ex* cognotos *corr. C 2;* cognitis *C 3.* c) collectam *C 2. 3, sed corr. C 2.*

IX, 72. Haec ep. certe una navi cum sequentibus in Siciliam transmissa est. — De Iohanne, ep. Syr., cf. ep. VI, 18 n. 1) De palatinis (rerum) privatarum cf. C. I. XII, 23 (et ep. XIII, 26). 2) Idem in ep. X, 4 in Sicilia commemoratur. Cf. ep. V, 14 n. 3) De hoc Bonifatio dispensatore ecclesiae Romanae cf. ep. V, 6 p. 287 n. 2 n°. 1. IV, 2 n. 1.

IX, 73. De Azimarcho cf. ep. IX, 63 n.

cumuletur et, sicut ab exterioribus periculis, ita quoque ab internis eripiat. Paterna igitur dulcedine salutantes petimus, ut de[d] vestra nos incolumitate, quotiens se occasio dederit, relevetis.

IX, 74.

Gregorius I. papa Fantino defensori mandat, caveat, ne quid rerum depereat, quas Primigenius notarius suus, partim Romanae ecclesiae, partim coniugi, partim fratris filio reliquerit. Praesentibus testibus et Consentio puero omnem hereditatem tutissimo loco deponat et summam redituum indicet. 598, *Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 168.
Edd. M: Lib. XII. ep. 13; G: Lib. X. ep. 15. — Iaffé Reg. 1599 (1445).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI.

Cognoscat experientia tua Primigenium[a] notarium nostrum de hac pro peccatis luce transisse. Et quoniam[b] sanctam Romanam cui auctore Deo[c] deservimus ecclesiam et coniugem suam[d], quae se postea tuitioni ecclesiasticae commendavit, heredes nec non et filium fratris sui item[e] heredem in unam unciam noscitur reliquisse, eapropter[f] statim ut hoc praeceptum susceperis, antequam eum quisquam obisse cognoscat et in substantia ipsius aliquid fraudis committat[g], ad locum in quo res eius sunt reconditae sine mora curabis accedere et cum omni sollicitudine ac diligentia studii tui sit praesente Consentio[h] puero, qui rerum ipsarum esse custos asseritur, adhibitis[i] testibus sollemniter ac suptiliter facere[k] easque res in loco tutissimo, ut[l] utile praevideris, collocare, quatenus apto tempore hic cum eodem puero Deo valeant auxiliante transmitti; sed et cetera, in quibuslibet rebus sive corporibus quae de substantia ipsius esse didiceris, cum omni strenuitate in unum congregare constituereque festina, ut nihil de eius possit qualibet occasione substantia deperire. Haec igitur omnia ita sollicita et suptili stude cura peragere, ut te illic posito nec dispendium in rebus eius eveniat et cuilibet fraudi[m] sub qualibet occasione sive[n] exquisitione locus aliquis patere non valeat. Summa vero redituum[o] ipsius quae sit, nobis pariter tuis scriptis indicare festina.

IX, 75.

Gregorius I. papa Secundino, episcopo (Tauromenitano), mandat, ne de unciis senis ecclesiae Locrensi et monasterio S. Christophori a Dulcino, Marciani episcopi Locrensis decessore, legatis, vexari monasterium patiatur; sed persistat ita, ut ille cum Rufino episcopo Maximiani episcopi temporibus statuerit. 598, *Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 169.
Edd. M: Lib. X. ep. 33; G: Lib. VIII. ep. 33. — Iaffé Reg. 1600 (1317).

d) dum *codd. n.*

IX, 74. a) Primog. *C 1. 2 in argum.* b) quoniam *om. C 2.* c) Deo auct. *C 2. 3.* d) suam *om. C 3.* e) idē *codd. n.* f) et propter *codd. n.* g) ammittat *codd. n.* h) consortio *C 3.* i) exibitis *C 3.* k) *fortasse deest* inventarium *vel sim.* l) ut *om. codd. n.* m) fraudis *codd.* n) ve *C 3.* o) reditum *C 1. 2.*

IX, 74. De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n.

GREGORIUS SECUNDINO EPISCOPO.

Scripta fraternitatis vestrae suscepimus, in quibus indicastis reverentissimum fratrem nostrum Marcianum Lucrensis[a] civitatis episcopum[1] aliter nobis de causa ecclesiae contra monasterium sancti Christophori[b], quod in vestra diocese est constitutum, intimasse non quidem fallendi voluntate, sed quia a[c] clericis suis non fuerat de[d] veritatis natura diligenter instructus. Et quoniam scribitis Dulcinum decessorem ipsius nihil de rebus ecclesiae suae fuisse testatum, sed de propriis ac magis quae in praedicto[e] monasterio fidelium oblatione collata sunt eulogium[2] condidisse atque sex uncias ecclesiae et sex eidem[f] monasterio iure hereditario reliquisse, necesse est, ut, si ita etiam non ex opinione, sed absolute in veritate recolitis, nullam praedicto monasterio sinatis molestiam inrogari, praecipue dum eandem causam iam temporibus reverendae[g] memoriae Maximiani[3] episcopi vos atque fratrem coepiscopumque nostrum Rufinum[4] ex eius deputatione audisse ac decidisse[h] testemini, adeo ut inter partes ea quae inveniri poterant partirentur et quod extrinsecus[i] fuit ecclesiae redderetur. Volumus, ut pars utraque[k] conticeat et ea quae a[l] fraternitate tua una cum praedicto Rufino[m] quondam episcopo statuta sunt inconvulsa persistant, quatenus nec pars ecclesiae denuo iniuste quaestionem inferre nec monasterium inrationabiliter[n] videatur post vestram maxime definitionem controversiam sustinere.

IX, 76.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, praecipit, ut Theodoro, viro magnifico maiori populi, portas et Rustico, viro clarissimo seniori, aquaeductum sine mora restituat. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 170.
Edd. M: Lib. X. ep. 25; G: Lib. VIII. ep. 24. — Iaffé Reg. 1601 (1308).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM.

Si[a] scriptorum nostrorum seriem voluisses diligenter advertere, aut sponte restituere quae tulisti aut certe personam instructam secundum ammonitionem nostram[1] in causa transmittere debuisti[b]. Et dum te modo quodam excusare contendas asserens in his quae contra fraternitatem[c] tuam a parte contraria questa[d] sunt non voluntarie sed obstrictum magis[e] te coniurationibus miscuisse, ea quae scripsimus quasi[f] intellegere distulisti et magnificos viros[g] Faustum atque Domitium[2] non a te, sed a quibusdam filiis tuis indicasti esse transmissos ac per hoc, ut aliis litigantibus ipse quae tuleras

IX, 75. a) Lucrusensis *C 1.* b) Cristofori *C 2;* Christofori *C 3.* c) a *om. codd. n.* d) de *om. codd. n.* e) praedicti *C 3.* f) ei deniquo *C 2.* g) reverenda *C 1.* h) decisisse *C 1;* decidisse, *suprascr.* s *C 3;* decessisse *C 2.* i) intrinsecus *C 2.* k) ultraque *C 3.* l) ad *C 1;* ac *C 3.* m) Rufinum *C 1.* n) rationabiliter *codd. n.*

IX, 76 in titulo: Fort. *C 2 et C 1. 3ᵃ ind.;* Furt. *C 1. 3 et C 1. 2 in arg.* — Neapolym *C 1;* Neapolitano *C 2; om. hoc verb. C 3 in tit.* a) si *om. C 1.* b) debuistis *codd. n.* c) firmitatem *C 3.* d) quaesta *codd. n.;* gesta *ed. M.* e) *in* magnis *corr. C 2 m. 2.* f) quas *C 1.* g) virum *C 1.*

IX, 75. De Secundino, ep. Tauromenitano, cf. ep. I, 71 n. 4. III, 56 n. 1) *De episcopis Locrensibus cf. ep. VII, 38 n. 4. — An Dulcinus ante episcopatum in monasterio S. Christophori monachus fuit?* 2) eulogia = *donum;* elogium = *testamentum; cf. Ducange, Forcellini, Dirksen h. v.* 3) *De Maximiano, ep. Syracusano, cf. ep. V, 20 n. 1.* 4) *De Rufino, ep. Vironensi, cf. ep. VI, 38 n.*

IX, 76. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. — 1) *Cf. ep. IX, 47. IX, 53 n. 3.* 2) *Fortasse seniores civitatis Neapolitanae: cf. ep. IX, 46 n. 1. — Idem fortasse Domitius in ep. IX, 159 commemoratur.*

retineres[h]. Pars vero altera epistolae tuae textum addiscens crebra nobis allegatione coepit insistere, ut ei quae abstuleras redderentur, paratam se esse inquiens, si quid contra eam praedicti magnifici viri suo vel aliorum nomine movere voluerint, respondere. Quod quia nec nobis a[i] rationis visum est ordine dissentire, praesertim postquam ammonitus[k] instructam personam ad dicendam causam transmittere neglexisti, idcirco fraternitatem tuam hortamur, ilico ut praesentia scripta susceperit, Theodoro viro magnifico maiori populi[l] [3] portas[4] et Rustico viro clarissimo seniori aquaeductum[m] [4] sine aliqua contentione restituat nec hac in re moram vel aliquam excusationem interserat, ne culpam indiscretionis incurrat, si quod[n] facere ultro debuerat, ammonita differendum qualibet sorte putaverit[o]. Haec itaque memoratis viris primitus reformata, liberum tibi sit, si quam contra eos postea hic apud nos causam movere volueris. Sin vero non ipse, sed filii, ut asseris, tui causam se[p] habere querantur[q], unde eos publico debeant pulsare iudicio, eis est liberum, in quolibet loco voluerint, causae suae negotium contra eos legaliter propositum terminare.

IX, 77.

Gregorius I. papa Azimarcho scriboni affirmat Gregorium expraefectum, praesentium latorem, in Siciliam venire propter valetudinem antea non potuisse. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 171.
Edd. M: Lib. X. ep. 60; G: Lib. VIII. ep. 60. — Iaffé Reg. 1602 (1345).

GREGORIUS AZIMARCHO SCRIBONI.

Quod praesentium portitor gloriosus filius noster Gregorius[1] tarde[a] ad Siciliam venit, non voluntarie distulit, sed ita infirmitate corporis debilis factus est, ut vix in multis diebus reparari[b] potuerit. Cuius debilitatis[c] indicia etiam ipsi adhuc in eo cognoscitis. Mox tamen[d] aliquantulum[e] convaluit, venire illic[f], sicut magnitudini vestrae promiserat, non neglexit. Quod ideo his scribendum praevidimus, ne eum[g] distulisse sponte credentes hanc moram eius forsitan studio reputetis.

IX, 78.

Gregorius I. papa Romano defensori scribit, quod Gentio, vir magnificus scribo, possessionem iuris ecclesiastici sub libellorum specie tenere voluerit. Sed propter malos scribones praecipit, ut ei singulis annis ex eius possessionis reditibus tribuat porcos viginti, vervices viginti et gallinas sexaginta. *598, Nov.—Dec.*

Codd. C: cap. 172.
Edd. M: Lib. X. ep. 64; G: Lib. VIII. ep. 61. — Iaffé Reg. 1603 (1346).

h) retinere *codd. n.* i) a *om. C 3.* k) ammonitur *C 1. 2, sed corr. C 2 m. 2.* l) populo *C 3.* m) atque ductum *codd. n.* n) quid *C 2. 3.* o) *ex* putaverat *corr. C 2.* p) sed *C 1.* q) quaerant *codd. n., sed in* querant *corr. C 2.*

IX, 77 in titulo: ita ind. et arg. in C 1. 2; Marco *C 1;* Zimarcho *C 2, sed m. 2 praeponit nigro atram.* a; Zymarco *C 3;* Atymarco *C 3 in ind.* — a) tarda *C 2, sed corr. m. 2.* b) repari *C 2. 3, sed corr. C 3.* c) debilitas *C 2, sed corr. m. 2.* d) cum *suprascr. C 2.* e) aliquantum *C 2.* f) *in* illuc *corr. m. 2 C 2.* g) nec eum *C 1;* neum *C 3.*

3) Cf. ep. IX, 47 n. 2. 4) De vectigalibus quibusdam agi videtur; cf. e. g. Diurni f. 104 et Nov. Iust. 128 c. 16 vers. vulg.

IX, 77. De Azimarcho cf. ep. IX, 57 n. 1. 1) De Gregorio expraefecto cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; IX, 4 n. 2.

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Quoniam filius noster Gentio vir magnificus scribo[a][1] tantae[b] Deo propitio bonitatis est, ut valde sit diligendus[c], si quid potuissemus ei conferre, debuimus. Voluerat enim possessionem iuris ecclesiastici[d] sub libellorum speciem tenere[e]. Sed propter malos scribones[f] iudicavimus in hac nos causa nec bono committere. Proinde excepta[2] quae de possessione potuerunt in eius utilitate verti, ea te volumus eius magnitudini annis singulis offerre, id est porcos XX, qualiter ipse praevideris, verbices XX et gallinas LX. Quae omnia in exceptis volumus reputari.

MENSE DECEMBRI INDICTIONE II.

IX, 79.

Gregorius I. papa Romano defensori praecipit et per eum Iohanni, episcopo (Syracusano) „vel ceteris, qui interesse possunt", ne eos, „qui in furtis publicis implicati sint", iniuste defendant. 598, Dec.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 56; C: cap. 173.
Edd. M: Lib. IX. ep. 27; G: Lib. VII. ind. II. ep. 24. — Iaffé Reg. 1604 (1184).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Pervenit ad nos, quia quidam[a] homines minorem omni modo discretionem tenentes in suis nos periculis implicari desiderant atque ita volunt ab ecclesiasticis personis defendi, ut ipsae quoque personae ecclesiasticae ex eorum culpa teneantur. Idcirco praesenti te praeceptione ammoneo et per te[b] fratrem et coepiscopum nostrum domnum Iohannem[1] vel ceteros qui interesse possunt, ut patrocinia ecclesiastica, sive mea suscipiatis scripta seu a me[c] minime fuerint directa, sub tanto moderamine debeatis impendere, quatenus, si qui[d] in furtis publicis implicati sunt[2], a nobis non videantur iniuste defendi, ne opinionem male agentium ex indiscretae[e] defensionis ausu in nos ullo modo transferamus, sed quantum[f] decet ecclesiam, ammonendo, verbum intercessionis adhibendo quibus valetis succurrite, ut et illis opem feratis[g] et opinionem sanctae ecclesiae non inquinetis.

IX, 78. a) scribono *C 3.* b) tanto *C 3.* c) et *hic add. C 2. 3.* d) ęcclicae *C 1.* e) terrene *C 1.* f) *ex* scribonus *corr. C 2. m. 2, ex* scribonos *C 3.*

Mense *cet.: ita R 1. ϱ 1. ϱ* 2. 3. R* 1* (decb. *R 1;* deceb. *ϱ* 2. 3*).

IX, 79 deest in ϱ 1.* a) quidem *C 3.* b) et perfecte *C 2.* c) scriptas etiam et *R 1;* scripta etiam et *ϱ* 2. 3.* d) quis *R 1.* e) exinde discrete *R 1. ϱ* 2. C 2, sed corr. ϱ* 2. C 2.* f) quia *ϱ* 2. 3.* g) *add.* sed *ϱ* 2. 3.*

IX, 78. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) *Γέντζων quidam ταξίαρχος et τῆς πεζικῆς δυνάμεως ἡγεμών commemoratur a Theophyl. Sim. VI, 6. 9. VII, 3. — De scribonibus cf. ep. II, 38 p. 137 n. 3. V, 29 n.* 2) *Cf. de verbo* excepta *ep. V, 31 p. 312 n. 3.*

IX, 79. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. 1) *De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n.* 2) *Cf. ep. IX, 4 n. 3.*

IX, 80.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, mandat, ut suscepta ecclesiae Misenatis visitatione clerum plebemque ad eligendum episcopum adhortetur. *598, Dec.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 57; C: cap. 174.
Edd. M: Lib. IX. ep. 75; G: Lib. VII. ind. II. ep. 25. — Iaffé Reg. 1605 (1231).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM.

Cognoscentes Misenatem[a] ecclesiam sacerdotis regimine destitutam[1] visitationis eiusdem ecclesiae fraternitati[b] tuae operam sollemniter delegamus[c]. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu ministeriisque, vel quicquid illud[d] est, in patrimonio eiusdem a quoquam praesumatur ecclesiae. Et ideo caritas tua ad praedictam ecclesiam ire properabit et adsiduis adhortationibus clerum[e] plebemque eiusdem ecclesiae ammonere[f] festinet, ut remoto studio uno eodemque consensu talem sibi praeficiendum expetant[g] sacerdotem, qui et tanto ministerio[h] dignus valeat repperiri[i] et a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum[k] sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati[l] et dilectionis tuae testimonio litterarum ad nos sacrandus occurrat. Commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas[m] ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius civitatis in qua visitationis impendis officium nullus ad episcopatum dignus[n], quod evenire non credimus, potuerit inveniri, provisurus ante omnia, ne ad[o] cuiuslibet conversationis meritum[p] laicae personae adspirare praesumant et tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

IX, 81.

Gregorius I. papa clero, ordini et plebi Misenati praecipit, ut visitatori Fortunato, episcopo Neapolitano, oboediant atque episcopum eligant. *598, Dec.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 58; C: cap. 175.
Edd. M: Lib. IX. ep. 76; G: Lib. VII. ind. II. ep. 26. — Iaffé Reg. 1606 (1232).

GREGORIUS CLERO ORDINI ET PLEBI CONSISTENTI MISENO.

Cognoscentes ecclesiam vestram sacerdotis regimine destitutam curae nostrae fuit visitationem[a] eiusdem ecclesiae fratri et coepiscopo nostro Fortunato[b] sollemniter delegare[c]. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu[d]

IX, 80 deest in ϱ 1. — In titulo;* Furtunato *C 1. 2 in argum.* — Neapolim *R 1. ϱ* 2. 3;* Neapolym *C 1;* Neapoł *C 2;* Neapoli *C 1 in ind.;* Neapolitano *C 3 in ind.* a) Mesen. *R 1. ϱ* 2. 3. C 1. 2. 3;* Misen. *R* 1;* Mesinatem *C 1. 2 in arg.* b) fraternitatis *R 1. C 1. 2. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2.* c) diligimus *C 1. 2;* diligamus *R 1.* d) illud quicquid *ϱ* 2. 3.* e) celerum *C 3.* f) ammoret *C 1.* g) expectant *C 3. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2.* h) ministeri *R 1.* i) referri *R 1. ϱ* 2. 3.* k) eum *C.* l) roboratus *C.* m) permittatis *C.* n) indignus *R 1. C 1.* o) ad *C;* aut *R 1. ϱ* 2. 3.* p) meriti *codd. n.*

IX, 81 deest in ϱ 1. — Titulum ep. praeced. hic repetunt ϱ* 2. 3* — consisti *C 1;* consistenti *C 2. C 1 in ind.;* consist. *R 1* — Misene *C 1;* Mesen. *C 1. 2 in ind. et arg.* a) visitationis *C.* b) Furtunato *C 1.* c) deligare *R 1. C 1. 2. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2;* deligere *C 3.* d) *om. hoc verb. C.*

IX, 80. Cf. ep. sequentem. Haec epistula secundum eandem formulam scripta est, qua noster in ep. II, 25 (cf. ib. n.) utitur. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. — 1) Benenato ab episcopatu ob crimina commissa remoto: cf. ep. II, 25 n.

IX, 81. Cf. ep. praecedentem et ep. II, 39 n.

ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cui vos adsiduis adhortationibus convenit oboedire; et remoto strepitu uno eodemque consensu talem vobis praeficiendum[e] expetite sacerdotem, qui[f] et a venerandis canonibus nulla discrepet ratione[g] et tanto ministerio dignus valeat repperiri; qui, dum fuerit postulatus[h], cum sollemnitate decreti omnium[i] subscriptionibus roborati[k] et visitatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus; provisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitae vel meriti laicam personam praesumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione provehetur[l], verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite, sed omnes quos[m] ex vobis de laica persona adspirasse constiterit, ab officio et a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

IX, 82.

Gregorius I. papa Antonii subdiaconi et xenodochii in urbe Roma „quod Valerii dicitur" praepositi atque Domitii, monasterii SS. Maximi et Agathae Panormitani, quod Lucuscanum dicitur, abbatis atque presbyteri, de possessionibus quibusdam in territorio Panormitano sitis pactionem confirmat. 598, *Dec.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 59.
Edd. M: Lib. IX. ep. 28; G: Lib. VII. ind. II. ep. 27. — Iaffé Reg. 1607 (1185).

GREGORIUS ANTONIO SUBDIACONO.

Sicut grave et plenum vituperationis est inter personas omnipotenti Domino militantes de saecularibus negotiis ortam diu controversiam permanere, ita laudabile et studio est religioso conveniens terrenis gratam Deo pacem praeferre compendiis et ex rebus transitoriis mansura caritatis semper lucra mercari. Et ideo quia de possessionibus Faiano, Nasoniano et Libiniano positis in provincia Sicilia territorio Panormitano, de quibus inter praepositos monasterii[a] sanctorum Maximi et Agathae quod Lucuscanum dicitur et e diverso amministratores xenodochii in hac urbe Roma constituti quod Valeri nuncupatur longa se traxit contentio, nunc inter te Antonium subdiaconem nostrum memorati xenodochii praepositum et e diverso dilectissimum filium nostrum Domitium[b] abbatem atque presbyterum praedicti monasteri pactis[c] intervenientibus salubris processit Deo auctore decisio, necesse est, ut omnis discordiae possit occasio praeveniri[d], ea quae gesta sunt nostra[e] interveniente auctoritate[f] firmari. Proinde per huius praecepti seriem hoc decernendum esse prospeximus, ut omnia instrumenta, vel quicquid est aliud quod partibus, quod absit, adinvicem contra se venire cupientibus quoquo modo vel ex temporis praescriptione seu aliter opem de lege aut quocumque privilegio poterat ministrare[g], sit, sicut et vos poscitis, vacuum et omni virtute cassatum et sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur optineat. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires

e) proficiendum *C 3.* f) quia *C 3.* g) rationibus *C 3.* h) *ex* apostulatus *corr.* apostulatis *C 2.* i) d. omnium *ϱ* 2. 3 cum ep. II, 25. IX, 99 s. 185;* decretionibus *C;* decreti oībus *R 1.* k) roboratus *C 2. 3.* l) *ex* proveitur *corr.* proveetur *C 3;* proveatur *ϱ* 2. 3.* m) quas *R 1.*

IX, 82: cf. ep. IX, 66 a; sed deest haec ep. in ϱ 1, qui eam cum ep. IX, 66 a confundere videtur. — In titulo addunt:* et Dometio (Domecio *ϱ 1*) abbati atque pbro (probo *R* 1*) a paribus *codd. n.* a) monasteriis *R 1.* b) Dometianum *R 1. ϱ* 2. 3 (corr. in* Dometium *ϱ* 2).* c) factis *R 1. ϱ* 2. 3.* d) praevenire *R 1. ϱ* 2;* pervenire *ϱ* 3.* e) *om. hoc verbum R 1. ϱ* 2. 3; cf. ep. IX, 66 a.* f) *om. hoc verb. R 1.* g) ministraret *R 1. ϱ* 2. 3, sed erad.* t *ϱ* 2.*

IX, 82. Aliud exemplar eiusdem praecepti ad Domitium abbatem atque presbyterum datum exstat: cf. ep. IX, 66 a.

plenissimae munitionis[h] ex hac nostra auctoritate suscipiat nec superesse aliquid valeat, unde ea quae religioso studio provide, ut[i] oportuit, ac pacifice terminata sunt, quocumque[k] tempore quicquam dubietatis incurrant[l], sed omnia quae in eisdem pactis tenentur[m] ascripta firma et[n] inlibata et sine aliqua refragatione persistant, quatenus amota penitus totius altercationis materia inter eos quos caritatis inmutabiliter decet manere concordiam nulla queat deinceps litigiosae contentionis[o] occasio generari. Pro munitione vero suprascripti monasterii memorato Domitio abbati atque presbytero praeceptum simile dedimus.

IX, 83.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, praecipit, ne diutius differat, quin de invasa Rusticianae patriciae possessione homines ecclesiae eius causam dicere cogat. *598, Dec.—599, Ian.*

Codd. C: cap. 176.
Edd. M: Lib. XI. ep. 43; G: Lib. IX. ep. 37. — Iaffé Reg. 1608 (1393).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Petrus vir clarissimus vicedominus[1] gloriosae filiae nostrae Rusticianae[a] patriciae[2] suis nobis epistolis questus est asserens, postquam fraternitas vestra de Romana civitate reversa est, fines cuiusdam possessionis praedictae patriciae ab hominibus ecclesiae vestrae vi[b] esse pervasos[c]. De qua re saepius se vobis querellam deposuisse signavit et aliquando ad dicendam vos causam Marcianum tabularium[3] deputasse, quem asserit diversis dilationibus distulisse, ut nunc usque ad causae dictionem partes accedere minime potuissent. Et quia quanto fraterna vos caritate diligimus, tanto audire aliquid, quod ad vestram invidiam pertineat, contristamur[d], idcirco scriptis vos praesentibus adhortamur, ut omni mora vel excusatione cessante de finibus qui dicuntur invasi[e] subire homines vestros iudicium cum parte altera faciatis, quatenus et pervasionis[4] quaestio et, si qua est[f], proprietatis contentio[g] finiatur. Haec igitur fraternitas vestra fieri sine dilatione provideat, ut nec vos invidia tangere nec nos[h] denuo exinde valeat querella pulsare.

IX, 84.

Gregorius I. papa Anthemio, subdiacono (Campaniae), mandat, ut Accello (?) seniori, qui Stephanum, praesentium latorem, maritum ancillae ecclesiae Romanae, solidis octo ab hostibus redemerit, pecuniam restituat. *598, Dec.—599, Ian.*

Codd. C: cap. 177.
Edd. M: Lib. XII. ep. 44; G: Lib. X. ep. 50. — Iaffé Reg. 1609 (1478).

h) motionis *R 1. ϱ* 2. 3.* i) provideat op. *R 1. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2.* k) quo, *corr. supra lineam* cumque *R 1.* l) *ita edd.;* incurrat *codd. n.* m) tenente asscriptam firmam *R 1;* asscripta *et ϱ* 2. 3.* n) *om.* et *R 1. ϱ* 2. 3.* o) contemptionis *R 1.*

IX, 83 in titulo: Siracusa. *C 3.* a) Rustitianae *C 3.* b) vis *C 1.* c) pervasas *codd. n.* d) contristamus *codd. n., sed corr. C 2 m. 2. C 3.* e) invasis *codd. n.* f) et si quem *C 3;* et *om. Vat. A (ed. M).* g) contentione *Vat. A (ed. M).* h) vos *C 3.*

IX, 83. De Iohanne cf. ep. VI, 18 n. 1) Nota hic vicedominum laicae cuiusdam personae commemorari. Cf. ep. VI, 53 n. 4. 2) De Rusticiana cf. ep. II, 27 n.; etiam in ep. XIII, 26 eius in Italia possessionum mentio fit. 3) Tabularius eccl. Syracusanae etiam in ep. XIII, 46 commemoratur. 4) I. e. possessionis: cf. ep. IX, 41 (n. 3). IX, 42.

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Stephanus praesentium portitor, qui uxorem se ecclesiae nostrae ancillam habere perhibet, octo se solidis ab[a] Accello seniore[1] de hostibus comparatum[b] innotuit. Et quia ad eorum se restitutionem inopem esse[c] commemorat, experientia tua diligenter inquirat et, si ita esse cognoscit nec habere, unde suum[d] possit pretium reddere, cum praedicto seniore ad quantum potuerit ordina[e] et pretium eius quod tibi steterit restitue securus, quia tempore quo rationes tuas positurus[f] adveneris, de captivorum tibi redemptione quod dederis restitui faciemus.

IX, 85.

Gregorius I. papa Clementinam patriciam in odio sibi esse negat. Monet eam, ut iniurias acceptas ignoscat. Epistulas frequentiores desiderat. 598, Dec.—599, Ian.

Codd. C: cap. 178.
Edd. M: Lib. X. ep. 15; G: Lib. VIII. ep. 16. — Iaffé Reg. 1610 (1300).

GREGORIUS CLEMENTINAE PATRICIAE.

Abbate quodam ad nos referente pervenit, quod gloriae vestrae a quibusdam sit maledicis nuntiatum, quia aliquem contra vos, quod absit, stimulum habeamus. Quod si ita est, quicumque hoc fallaciter confinxerunt[a], sub[b] puritatis vobis specie duplices extiterunt[b], ut et se quasi fideles ostenderent et nos de vobis prave facerent[c] dubitare. Ego autem, gloriosa[d] filia, bona tua olim cognoscens et praecipue castitatem, quae tibi ab adulescentia[e] comes fuit, in magna semper veneratione et dilectione te habui. Sed ne vel nunc aliud cor meum[f] esse[g] gloria vestra suspecta[h] sit, nullum mihi odii vel iracundiae circa vos scripulum inesse significo, sed paternam me vobis dilectionem exhibere cognoscite. Unum tamen quod ad me perlatum[i] est reticere non debeo, ne minus esse caritatis incipiat, si silentio prematur quod ad emendationem dicendum est.

Nuntiatum siquidem mihi est, quia, si[k] quando vos quisquam offenderit, dolorem inremissibiliter retinetis. Quod si verum est, quia, quanto[l] diligo, tanto contristor, peto, ut hoc a vobis vitium nobiliter excludatis et secundum boni operis segetem inimici semen crescere non sinatis. Dominicae orationis verba reducantur ad animum, et non apud vos plus valeat culpa quam venia. Excessus gloriae vestrae bonitas superet et magis salubriter ignoscendo reum faciat, quem potest[m] persistens facere asperitas indevotum. Relinquatur illi, unde verecundiam habeat, et non servetur[n], quod doleat. Nam plerumque plus virium habet discreta in coercitione[o] remissio, quam in exequenda ultione districtio, adeo ut[p] nonnumquam haec fideliorem atque[q] subiectum, illa vero obstinatum

IX, 84 in titulo: Antemio *C 3 (sed* Anthemio *in indice).* a) *ita edd.;* ab *om. codd. n.* b) comparatam *codd. n.* c) se *codd. n.* d) suam *C 3.* e) ordinari *C 1.* f) posituras *codd. n.*

IX, 85. a) *ex* confrinxerunt *corr. C 2 m. 2.* b) *om. verba* sub — extiterunt *C 1.* c) prava fecerunt *C 3.* d) gloriosas *C 1.* e) tua *add., sed del. C 1.* f) *ex* nostrum *corr. C 3.* g) *om. hoc verb. C 3.* h) suscepta *C 1. 2, sed corr. C 2.* i) praelatum *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* k) quasi *C 3.* l) quando *C 2. 3, sed corr. C 2.* m) pote *C 3.* n) servet *C 3.* o) *ita scr.;* cohertione *codd. n.* p) quia *C 2. 3.* q) ad *C 1.*

IX, 84. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. 1) De senioribus (civitatis Neapolitanae) cf. ep. IX, 46 n. 1.

IX, 85. De Clementina patricia cf. ep. III, 1 p. 159 n. 1. — Haec ep. cum praeced. Neapolim missa esse videtur.

faciat et aemulum. Et haec quidem non ad hoc dicimus, ut a zelo vos rectitudinis .....[r], sed ne tales sitis in minimis, quales esse debeatis in maximis. Nam si quando severitatem excessus qualitas exigit, agendum est, ut et culpam ultio corrigat et correctis post gratia non negetur. Haec igitur quia paterna suadente dilectione pro vestra vos anima commonemus[s], cum ea qua dicuntur caritate suscipite atque ea ad gloriae vestrae utilitatem adsumite, ut bona vestra et apud homines clariora et apud omnipotentem Deum possint[t] esse purissima. De nobis autem, sicut re vera carissima et filia[u], fiducialiter in cunctis praesumite et, quia de vestra cupimus prosperitate semper audire, discurrentibus nos saepius epistolis relevate.

MENSE IANUARIO INDICTIONE II.

IX, 86.

Gregorius I. papa Venantio, episcopo Lunensi, mandat, Fidentiam aut cum gratia aut apud iudicem adducat, ut filiae Adeodatae, ancillae Dei, latrici praesentium, satisfaciat. *599, Ian.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 60; C: cap. 179.
Edd. M: Lib. IX. ep. 29; G: Lib. VII. ind. II. ep. 28. — Iaffé Reg. 1611 (1188).

GREGORIUS VENANTIO EPISCOPO LUNENSI.

Quae sit Adeodatae[a] ancillae Dei latricis praesentium adversus Fidentiam[b] matrem suam querimonia[c], ex[d] pagina petitionis oblatae, quae tenetur[e] in subditis[d], fraternitas vestra cognoscat. Et[f] quoniam aequitatis censura ammonet, ut maximum conversis salva ratione episcopale debeat adesse[g] solacium, idcirco his fraternitatem vestram epistolis adhortamur, ut praedictam matrem ipsius ad se faciat evocari[h] et tranquilla ei adhortatione suadeat, ut facere sponte non desinat, quod legali potest ratione compelli, quatenus nec illa affligi nec[i] haec videatur praeiudicium sustinere. Quae si, quod[k] non credimus, ammonitionem vestram differre[l] voluerit, praedictae Adeodatae religiosae contra eam tuitionem impendite[m] atque vestris eam solaciis apud iudicem, vel quocumque usus exegerit, instantius adiuvate. Et ita in exequendam hanc vos causam impendite, ut legali ratione constricta invita urgueatur facere[n], quod sponte postponit. Memoratam vero latricem fraternitas vestra ita servata aequitate habeat in omnibus[o] commendatam, ut vobis ei tuitionem impendentibus, in eum quem adsumpsit habitum sine aliqua Deo protegente concussione permaneat.

---

r) *hic codd. n. aliquid omiserunt; fort. scr.:* retrahamus; subtrahatis *edd.* s) commonem *C 1.* t) possunt *C 1.* u) filiae *codd. n., sed erad.* e *C 2.*

Mense *cet. exstat in R 1. ϱ* 2. 3. R* 1;* iūn *R 1;* iān *ϱ* 2. 3;* ianuario *R* 1* — III (*pro* II) *ϱ* 2. 3.*

IX, 86 om. ϱ 1.* a) Quaesita Adeodatae *C 1. 2.* b) Fidantiam *C.* c) cerimonia *R 1.* d) *om.* ex — subditis *C 2, sed m. 2. add. in margine.* e) tenentur *R 1. ϱ* 2. 3.* f) *ita C:* cognoscite (*om.* et) *R 1;* cognoscit (*om.* et) *ϱ* 2. 3.* g) esse *ϱ* 2. 3.* h) *ex* advocari *corr. C 3.* i) *ex* ne *corr. C 1.* k) *ita edd.;* si ut *ϱ* 2. 3;* sicut *cet.* l) differri *R 1.* m) inpendit *C 1. 2.* n) fatere *ϱ* 2. 3.* o) ōmis *R 1.*

IX, 86. De Venantio cf. ep. IV, 21 n.

IX, 87.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono Neapolim mandat, ut massam Veneris, sitam in territorio Minturnensi, Stephano, abbati monasterii S. Marci Spoletani, reddendam curet, sicut iam Benedictus papa praeceperat. *599, Ian.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 61; C: cap. 180.
Edd. M: Lib. IX. ep. 30; G: Lib. VII. ind. II. ep. 29. — Iaffé Reg. 1612 (1189).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO NEAPOLIM.

Aequitatis ius exigit, ut hoc quod a prodecessoribus[a] nostris cognita veritate est redditum nostra indebite[b] denuo ecclesia tenere non[c] debeat, ne, quod omnino contra religiosum constat esse propositum, non vera, sed imaginaria ac magis dolosa fuisse restitutio videatur[d]. Et ideo quoniam Stephanus abbas[e] monasterii sancti Marci, quod constitutum iuxta muros Spolitinae[f 1] civitatis esse dinoscitur, questus nobis est massam Veneris in provincia Campania[g] sitam territorio Menturnensi[h], quam ei beatae memoriae[i] decessoris nostri Benedicti[2] redditam praeceptione cognovimus, ab ecclesia nostra[k] nunc indebite retineri[l], idcirco hac tibi auctoritate praecipimus, ut, si manifeste ab ecclesiae nostrae hominibus detinetur, in iure eam[m] praedicti monasterii sine aliqua mora[n] vel altercatione restituas. Si vero non a nostris, sed a quibusdam forsitan extraneis detinetur, strenua te agere sollicitudine volumus, ut in iure modis omnibus memorati debeat monasterii reformari, quatenus et ipsum quod suum est te solaciante sine aliqua fatigatione recipiat et alter de dispendio monasterii iniuste lucrum non habeat.

IX, 88.

Gregorius I. papa Romano defensori, Anthemio Savinoque subdiaconis ac Sergio defensori a paribus possessiones hominesque Romani expraetoris commendat. *599, Ian.*

Codd. C: cap. 181.
Edd. M: Lib. XII. ep. 37; G: Lib. X. ep. 41. — Iaffé Reg. 1613 (1470).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI, ANTHEMIO SUBDIACONO, SAVINO SUBDIACONO, SERGIO DEFENSORI A PARIBUS.

Ea quae sponte praebere nos convenit petiti[a] negare non possumus. Et ideo quoniam gloriosus filius noster Romanus expraetore[1] possessiones suas et homines qui

IX, 87 om. ϱ 1. — In titulo:* Neapolim *R 1. ϱ* 2. 3;* Neapolym *C 1;* Neapl. *C 2. 3;* Neapoli *in indice C 1;* Neapolitano *in indice C 3.* a) *ita R 1. C 2. 3;* praedecessoribus *C 1. ϱ* 2. 3.* b) indebita *C;* indebitae *ϱ* 2. 3.* c) *om.* non *ϱ* 2.* d) videretur *C.* e) abba *C.* f) Spolitanae *C 1. 3.* g) Campaniae *C.* h) Meturnensi *C;* Minternensi *R 1;* Menturnensi *ϱ* 2. 3.* i) recordationis *C.* k) ad ecclesiam nostram *C.* l) detineri *C.* m) iura (*om.* eam) *C.* n) maiora *C 1. 2, sed corr. C 2, ut videtur, m. 2.*

IX, 88 in titulo: Antemio *C 3* — defensor *C 1* — apparibus *C 1. 2. 3* — Savino — paribus *om. Vat. A (ed. M).* a) peti *C 3.*

IX, 87. De Anthemio cf. ep. I, 23 n. 1) Stephanus successisse videtur Eleutherio, cuius mentio fit in Dial. III, 14. 21. 33. IV, 35. Cf. Mabillon, Ann. Bened. I, 255. 2) Benedictus I. papa, a. 574—578.

IX, 88. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss.; de Anthemio, rect. patr. Campaniae: ep. I, 23 n.; de Savino, tunc rectore, ut videtur, patrimonii Bruttiorum: ep. II, 10 n.; de Sergio, rectore patrimonii (Apuliae et) Calabriae ep. VIII, 9 n. 1) Romani expraetoris (scil. Siciliae) mentio fit in ep. I, 67.

in illis sunt partibus tuae voluit experientiae commendari, hac tibi praeceptione mandamus, ut possessiones hominesque ipsius servata aequitate tueri[b] non desinas atque ita in omnibus causis utilitatibusque ipsius concurrere ac solaciari studeas, quatenus et ille hac se adiutum commendatione cognoscat et ut salubriter te[c] iniunctis[d] exhibuisse per omnia comproberis.

IX, 89.

Gregorius I. papa Savino subdiacono mandat, moneat Mariam, Pardi clerici uxorem, ut ex defuncti patris voluntate uncias duas latoribus praesentium, Stopaulo et Marcello, Comitioli quondam excubitoris libertis, duasque ecclesiae S. Georgii persolvat.

599, Ian.

Codd. C: cap. 182.
Edd. M: Lib. X. ep. 5; G: Lib. VIII. ep. 6. — Iaffé Reg. 1614 (1288).

GREGORIUS SAVINO SUBDIACONO.

Latores praesentium Stopaulus[a] atque Marcellus, liberti quondam Comitioli[b] excubitoris, questi nobis sunt asserentes duas substantiae[c] suae uncias, quas libertis suis isdem dominus eorum per paginam testamenti[d] sui legaverat, ab herede filiaque[e] ipsius Maria uxore Pardi clerici necdum sibi[f] esse completas[g]. Ut[h] et legatum[i] ipsum differre valeat, ab eadem herede[k] ipsius status sui sibi fieri terrorem insinuant. Et quoniam ea quae relicta sunt tua instantia postulant adimpleri, idcirco hac tibi auctoritate praecipimus, ut praedictam Mariam commoneas, quatenus voluntatem patris auctorisque sui implere non differat, studiique tui sit, ut nullis contra rationem dispendiis debeant subiacere. Quod si forte ab hac se solutione aliqua nititur excusatione defendere, mediis sacrosanctis evangeliis causam suptiliter perscrutari et ita quae iustitiae ac legis ordo suaserit definire te convenit atque definita effectui mancipare, ut haec ad nos denuo querella non redeat. Quia vero comperimus duas uncias substantiae suae praedictum testatorem ecclesiae sancti Georgii[1], ubi sepeliri[m] voluit, legavisse, curae tuae sit[n] easdem duas uncias, si necdum tamen completae erunt, praedicto loco modis omnibus vindicare, ut piae voluntatis intentio etiam invita herede[o] ad effectum per omnia perducatur nec hac in re amplius differri quae relata sunt patiaris. Nam sacrilegium[p] et contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur pravae voluntatis studiis[q] suis temptaverit compendiis retinere.

IX, 90.

Gregorius I. papa Felici in Sicilia rescribit Iohannem, episcopum Syracusanum, immerito accusari, cum iudicium non ab episcopo, sed ab eo ipso declinatum sit; quod subire festinet, monet.

599, Ian.

Codd. C: cap. 183.
Edd. M: Lib. IX. ep. 44; G: Lib. VII. ind. II. ep. 43. — Iaffé Reg. 1615 (1204).

b) tui *codd. n.* c) et *C 1; om. hoc verb. C 2. 3.* d) *ita C 2. 3;* iunctis *C 1.*

IX, 89 in titulo: Gregorius *om. C 1. 2.* a) Stephanus *coni. Mommsen.* b) Domitioli *C 3.* c) substaciae *C 1.* d) testimenti *C 1.* e) *ita Maur. cum „mss. et vet. ed.";* habere de filiaeque *codd. n.;* ab hereditate f. *Vat. A (ed. M).* f) se *codd. n.* g) completus *C 3.* h) ut *om. C 3.* i) ligatum *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* k) *ita edd.;* hereditate *codd. n.* l) Gregorii *C 2.* m) sepelire *codd. n.* n) ut *add. codd. n.* o) hereditatem *codd. n., sed in* heredi *corr. m. rec. C 3.* p) sacrislegum *C 2.* q) studii *C 1.*

IX, 89. De Savino cf. ep. II, 10 n. 1) De excubitoribus cf. ep. I, 31 n.

GREGORIUS FELICI SICILIAE.

Cum reverentissimi fratris nostri Iohannis episcopi bene nobis nota sit gravitas, mirari nos gloriae vestrae valde fecit epistola, quod nihil eum secundum ammonitionem nostram [1] facere voluisse signabat. Et quidem durum nobis videbatur aut vobis[a] non credere aut de illo talia suspicari, quippe cuius cogniti nos mores et actio tale non permittebat habere iudicium. Cum ergo[b] noster animus dubius in utroque penderet, comperimus eum inter vos et[c] ecclesiam suam voluisse[d] esse iudicium, sed vestram magis gloriam distulisse. Quod negare nec homo vester lator praesentium potuit. Et contristati sumus, cur gloria vestra, quae iudicium refugit, contra eum queri voluerit; et postquam constat, quia, quod rationis[e] fuit vel scripsimus, oboedivit, nunc ei scribi iterum necessarium non erat, ne distulisse prius secundum animum videretur. Sed nec[f] vos contristare forsitan videretur, ex abundanti[g] rursus praevidimus scribendum [2]. Et quoniam certi sumus, quia quicquid aequitas[h] ordinaverit, facere non recuset, oportet, ut gloria vestra animos suos contra eius invidiam non accendat[i], sed studeat inire iudicium, in quo una eademque[k] cognitione et momenti et proprietatis valeat causa distingui. Nam nos venire ad iudicium cupienti praeiudicialiter scribere quaedam non possumus, quia ita nos uni parti adcommodare decet auditum[l], ut[m] tamen alteri, praesertim inauditae allegationis[n], sine dubio rem eam reservemus[o]. Et ideo agite, ut, sicut diximus, negotiorum vestrorum merita veritate cognita iudicii censura definiat. Nam dum nullum velimus praeiudicium sustinere, multo magis vobis[p], sicut revera filiis, volumus servari, quod iustum est.

IX, 91.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, scribit de controversia iure dirimenda; exemplar compromissi ac iudicati, ubi legebatur possessionem, quae Asinaria dicitur, quam ab hominibus Iohannis Felix invasam queratur, Maximiani episcopi temporibus ex iudicio restitutam esse, transmittit. *599, Ian.*

Codd. C: cap. 184.
Edd. M: Lib. IX. ep. 45; G: Lib. VII. ind. II. ep. 44. — Iaffé Reg. 1616 (1205).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Ante aliquantum temporis filius noster Felix vir[a] gloriosus suis nobis epistolis questus est[b] quarundam possessionum[c] suarum fines ab hominibus[d] ecclesiae vestrae violenter esse pervasos et nullam se apud vos invenire iustitiam. Sed nobis incredibile visum est hoc aut vobis esse praesentibus perpetratum aut certe, si ad aures vestras pervenit, non fuisse correctum. Ne[e] tamen eius praetermittere querimoniam videremur[f], fraternitati vestrae scripsimus, ut aut ea, si essent vera, compesci aut certe actores[g] ecclesiae suae cum eo faceret subire iudicium. Post hoc vero hominem cum epistola

IX, 90 in titulo: ita C. — Felici ēpō Siciliȩ *C* 1.* a) nobis *C 3.* b) ego *C 2.* c) *om.* et *codd. n., sed add. C 2 m. 2.* d) *ita edd.;* vobis se *codd. n.* e) rationi *codd. n.* f) ne hoc *scr. Mommsen.* g) exhabundati *C 1.* h) equitatis *C 3.* i) accendant *C 3.* k) eodemque *C 1.* l) *ita edd.;* accomodari decet et auditu *codd. n.* m) et *C 1.* n) allig. *codd. n.* o) *ita scr. Ew.;* remeare servemus *codd. n.;* rem integram r. *edd.;* remedia r. *scr. Mommsen.* p) *ita edd.;* nobis *codd. n.*

IX, 91 in titulo: Iohannis *C 1;* Iohannem *C 2, sed corr. m. 2.* — Cyracusano *C 1;* Sirac. *C 1 in ind.* a) vir *om. C 1.* b) est *om. C 3.* c) possessionem *C 3.* d) omnibus *C 1.* e) nec *C 1.* f) videremus *C 1. 3.* g) auctores *C 3.*

IX, 90. De eadem causa, qua hac et sequenti epistula, agit noster in ep. IX, 41. 42, quas cf. — 1) Ep. IX, 42. 2) Ep. IX, 91.

ad nos[h] dirigens indicavit nihil vos facere voluisse. De qua re scientes sanctitatis vestrae discretionem, dum noster animus dubitaret, comperimus illum magis distulisse; nam vos paratos extitisse, ut debuisset[i] esse iudicium. Et quamvis hac de causa denuo vobis non fuerat scribendum, quippe quia[k] ea quae rationis sunt ante vos manifestum est facere voluisse, verumtamen ne querellam ipsius neglexisse forsitan videamur, hanc ad vos idcirco epistolam dedimus hortantes, ut cum eo etiam nunc mora postposita vestros ad iudicium homines transmittatis, in quo et momenti et[l] proprietatis valeat quaestio terminari, ut post hoc nec ille habeat, quod queratur, nec ecclesia vestra tenere aliquid praeiudicialiter videatur[m]. Quia vero homo quem ad nos misit scedam[1] compromissi ac iudicati protulit, ubi legebatur[n] possessionem eam quae Asinaria[o] dicitur, quam ab hominibus[p] vestris invasam nuper insinuat, decessoris vestri recordandae memoriae Maximiani[2] temporibus esse ex iudicio restitutam, necessarium esse praevidimus eius exemplar[q] transmittere. Et ideo si ita actum manifeste cognoscitis, id est si possessio ipsa[r] decessore vestro consentiente restituta est et a praedicto viro possessa, sine aliqua eam facite[s] contentione restitui, manente scilicet proprietatis, sicut in eodem iudicato statutum[t] est, quaestione. Si vero aliter est, et hoc pariter iudicii[u] necesse est diffinitione distingui. Haec igitur omnia ita fraternitas vestra indita sibi tranquillitate sine aliqua fieri mora provideat, quatenus nec contra vos[v] murmur excitetur invidiae nec nobis[w] praedictus[x] vir importunus denuo cogatur existere.

IX, 92.

Gregorius I. papa Theodoro curatori Petrum, virum magnificum, latorem praesentium, et eius matrem commendat. *599, Ian.*

Codd. C: cap. 185.
Edd. M: Lib. XIII. ep. 47; G: Lib. XI. ep. 57. — Iaffé Reg. 1617 (1532).

GREGORIUS THEODORO CURATORI.

Postquam sic de gloriae vestrae sinceritate praesumimus, ut vestros vos credamus reputare qui nostri sunt, latori praesentium Petro viro magnifico ad promerendam bonitatis vestrae gratiam hoc solum sufficere poterat indicari[a], quia noster est. Sed quoniam paterna commendatio boni filii mentem solet semper accendere, paterna dulcedine salutantes petimus, ut memorato filio nostro atque gloriosae filiae nostrae matri ipsius patrocinii vestri gratiam ostendatis eosque et illic positos tuitionis vestrae remedio foveatis et venientes ad nos vestris subsidiis adiuvetis, quatenus, dum ea quae gloria vestra ex se solet impendere[b] nostra benignius epistola interveniente praestiterit, et ipsa rem consuetam videatur laudabiliter exhibere et nos sibi pro sua bonitate gratiarum esse faciat per omnia debitores.

---

h) eos *C 1.* i) debuisse *codd. n.* k) qui *C 3.* l) *ita edd.;* hoc *codd. n.* m) videat *C 3.* n) legabatur *C 3.* o) Asanaria *C 3.* p) omnibus *C 1.* q) *m. rec. ex* exempla *corr. C 3.* r) ipse *C 1.* s) facientem *C 1;* faciente *C 2. 3.* t) statum *C 3.* u) *om. hoc verb. C 3.* v) nos *Vat. A. D (ed. M).* w) *in* vobis *corr. C 3.* x) praedicatus *C 3.*

IX, 92: cynatorum (*pro* curatori) *C 3, sed recte in ind.;* procuratori *Vat. A (ed. M).* a) et *hic add. codd. n., sed corr. C 2.* b) impenderet *C 2.*

IX, 91. Cf. ep. praecedentem. *1)* Authenticum — scheda: *de his verbis cf. C. Th. VII, 16, 3.* *2) De Maximiano cf. ep. V, 20 n. 1.*

IX, 92. De Theodoro curatore, Ravennae, cf. ep. IX, 44 n.

IX, 93.

Gregorius I. papa Fausto (viro glorioso) praecipit, ut ecclesiae Cubulternae ministeria, quae quondam pater eius Consentius defensor, rector patrimonii Campaniae, servanda ob ecclesiae desolationem susceperit, Anthemio subdiacono exhibeat. 599, *Ian.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 62; C: cap. 186.
Edd. M: Lib. IX. ep. 31; G: Lib. VII. ind. II. ep. 30. — Iaffé Reg. 1618 (1190).

GREGORIUS FAUSTO.

Sicut res ecclesiasticae competentibus personis sine aliqua sunt dilatione reddendae, ita restituentis[a] attendenda cautela est, ut[b] nulla ei possit postmodum ex ipsa nasci restitutione molestia. Et ideo quoniam tempore, quo quondam[c] Consentius[d] defensor pater gloriae vestrae commissi sibi patrimonii Campaniae curam gessit [1], ministeria ecclesiae Cubulternae[e] [2], quia erat[f] pro peccatis clero et pontifice destituta[g], apud se propter iniunctam sibi sollicitudinem tulisse dinoscitur, quae vos nunc reddere sine nostro consensu dubitare cognovimus, eapropter[h] his vos hortamur epistolis, ut ea Anthemio subdiacono sub desuscepti[i] emissione[k] restituere sine difficultate aliqua debeatis, quatenus et res ecclesiae in toto apud eos quos convenit habeantur et gloria vestra ab omni dubitatione sit libera.

IX, 94.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono mandat, ut ecclesiae Cubulternae ministeria, quae Consentius defensor quondam tulerat, a Fausto, glorioso viro, filio eius, suscipiat. 599, *Ian.*

Codd. C: cap. 187.
Edd. M: Lib. IX. ep. 32; G: Lib. VII. ind. II. ep. 31. — Iaffé Reg. 1619 (1191).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Comperimus ministeria ecclesiae Cubulternae[a], quae Consentius defensor pro iniuncta sibi sollicitudine deficiente clero vel episcopo eiusdem ecclesiae tulerat, apud heredem ipsius remansisse[b]. Et quia gloriosum virum Faustum filium ipsius ea reddere sine nostro consensu dubitare didicimus, nostris eum hortati sumus epistolis, ut experientiae tuae ministeria eiusdem ecclesiae reddere sine dubietate[c] aliqua debuisset[d]. Et ideo experientia tua ministeria ipsa sub desuscepti emissione[e] suscipiat atque in toto habere studeat et modum ac qualitatem ipsorum nobis facta notitia suptiliter innotescat.

IX, 93 om. ϱ 1. — In titulo:* defensori *add. R* 1.* a) restituentes *R 1;* restituendis, *sed corr. C 3.* b) et *R 1.* c) *ita C 2;* quadam *R 1. ϱ* 2. 3, sed corr. in* quidam *ϱ* 2;* quodam *ϱ 1;* quoddam *C 1.* d) Consentius *C et in seq. ep.;* Constantius *R 1. ϱ 1. ϱ* 2. 3.* e) *ita scr. Mommsen;* quo vulturnae *C 1. ϱ* 2. 3;* quo vulternae *C 2. ϱ 1;* quo vultñę *R 1.* f) et (*pro* erat) *C.* g) destituat *C 3.* h) et propter *C;* propterea *ϱ* 2. 3.* i) descepti *R 1.* k) amissione *C.*

IX, 94 in titulo add. Campanię *C* 1.* a) *ita scr. Mommsen;* quod vulturna *C 1;* quod vulterna *C 2;* quod vultna *C 3.* b) remansisset *codd. n.* c) dubitate *C 3.* d) debuisse *codd. n.* e) amissione *codd. n.; cf. ep. praeced. n. k).*

IX, 93. Cf. ep. sequentem. — Idem Faustus, ut videtur, commemoratur in ep. IX, 145. 1) *Ante Anthemium et ante Gregorii episcopatum, ut videtur: cf. ep. I, 23 n.* 2) *De civitate Cubulterna (prope Treglia et Alvignano) cf. C. I. L. X p. 449; ibidem de ecclesia S. Mariae di Covultere (hodie S. Ferrantis).*

IX, 94. Cf. ep. praeced. et de Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, ep. I, 23 n.

IX, 95.

Gregorius I. papa cuidam viro glorioso scribit de exarcho et addit: „quanta necessitas et quae nos mala constringant, et praesentis responsalis nostri relatione et ex epistolis fratris et coepiscopi Mariniani (Ravennatis) potestis agnoscere“. *599, Ian.*

Codd. C: cap. 188.
Edd. M: Lib. XIV. ep. 15; G: Lib. XII. ep. 28. — Iaffé Reg. 1620 (1547).

GREGORIUS ....

Quia gloriam vestram fixam valde atque stabilem in suis esse moribus audio, nimis laetificor et sic vobis quae mihi displicent sicut speciali filio fiducialiter loquor. Excellentissimus enim exarchus[1] aliqua loquitur, quae omnes qui eum amant ad inimicitias[a] illius valeant excitare. De qua re ei per latorem praesentium in excepto quae mihi visa sunt relegenda dictavi; quae, si placent, etiam[b] vobis legantur[c], ut sciatis, quid ei de re eadem[d] scribere debeatis. Hic autem quanta necessitas et quae nos mala constringant, et praesentis responsalis nostri relatione et ex epistolis fratris et coepiscopi mei Mariniani[e][2] potestis agnoscere. Unde gloriam vestram decet studiose cogitare, quia nos de sapientia vestra magnam in omnipotente[f] Domino fiduciam habemus[g] et, ubi vos estis, illic causas neglegi nullo modo credimus. Ita ergo facite, ut[h] confidentia[i] nostra a sua certitudine non inveniatur aliena. Gratia superna custodiat et prospere vos agere omnia concedat.

IX, 96.

Gregorius I. papa Eugenio notario significat se monachis Bleranis agros quosdam in annos triginta concessisse. *599, Ian.*

Codd. C: cap. 189.
Edd. M: Lib. XII. ep. 45; G: Lib. X. ep. 51. — Iaffé Reg. 1621 (1479).

GREGORIUS EUGENIO NOTARIO.

Servi Dei monasterii quod in Blerana[a] civitate est constitutum de terris se suggesserunt necessitatem gravissimam sustinere. Et quia talibus nos personis oportet ferre consultum, experientiae tuae hac[b] auctoritate praecipimus, quatenus appendicem quae Agellus[c] dicitur ex corpore massae Gratilianae[d][1] cum suis finibus eis debeas de praesenti contradere, quod eis salvo iure ecclesiae nostrae in triginta annorum spatium[2]

IX, 95 in titulo: Anthemio subdiacono *(cf. titulum ep. praeced.) falso codd. n.* a) ab inimicitiis *C3.* b) *ita C2;* eam *C1.* c) legantur *C2.3;* relegantur, *ut videtur, C1.* d) easdem *C1.* e) Maurininiani *C3.* f) omnipotencię (i *erad.) C1.* g) hebemus *C3.* h) et *C1.* i) con *C3.*

IX, 96. a) Brena *C1;* Plerana *corr. in* Blerana *C2;* Blesana *C3.* b) *ita edd.;* hac *om. codd. n.* c) Aggellus *C3.* d) Gracilianae *C2.*

IX, 95. Cuinam haec epistula missa sit, nescio; sed dubitari non potest, quin ad quendam laicum scripta sit, cum is, ad quem datur, gloriae titulo honoretur. *1) De Callinico, exarcho Italiae, cf. ep. VII, 26 p. 472 n. 1.* *2) De Mariniano, ep. Ravennate, cf. ep. V, 51 n. 5.*

IX, 96. Eidem Eugenio inter ceteros patrimonii rectores ep. IX, 110 missa est; cum in nostra ep. de civitate Blerana agatur, conicere nobis licet eum rectorem patrimonii Tusciae fuisse: cf. Grisar l. l. p. 348. *1) Titulus S. Gratiliani in territorio Viterbiensi commemoratur in Reg. Farfense n°. 48, II p. 49. (Troya, C. d. V p. 420).* *2) Nota legem Iustiniani quae vetat locationem ultra triginta annorum spatium (vel tres generationes) extendere (Nov. 120 c. 3) in Italia non valuisse. Tamen postea (et trium generationem et) viginti novem annorum locationes saepissime in Italia occurrunt.*

habere concessimus. Sed et terrulam modiorum XXX ex praedicta massa, quam in pridem a nobis sibi datam possidere noscuntur, pariter[e] in praedicto annorum spatio eos habere concedimus, quatenus tali provisione congregatio illic consistens huius rei valeat habere solacium. Experientia itaque tua huius praecepti auctoritate suffulta[3] praedictas terras eis tradere non moretur, ut liberiori animo[f] in Dei valeant laudibus permanere.

IX, 97.

Gregorius I. papa Vitum ecclesiae defensorem constituit. (Quam epistulam Paterio secundicerio scribendam dictavit eique subscripsit.) *599, Ian.*

Codd. C: cap. 190.
Edd. M: Lib. XI. ep. 38; G: Lib. IX. ep. 33. — Iaffé Reg. 1622 (1389).

GREGORIUS VITO DEFENSORI.

Ecclesiasticae utilitatis[a] intuitu id nostro sedit arbitrio, ut officium ecclesiae defensoris accipias et, quicquid pro pauperum commodis tibi a nobis iniunctum fuerit, incorrupte et naviter exequaris usurus hoc privilegio, quod in te habita deliberatione contulimus. Omnibus quae tibi a nobis iniuncta fuerint complendis operam tuam fidelis exhibeas redditurus de actibus tuis sub Dei nostri iudicio[b] rationem. Hanc autem Paterio[c] secundicerio nostro scribendam dictavimus, cuique subscripsimus.

IX, 98.

Gregorius I. papa Felici, episcopo Portuensi, Iohannem famulum ex massa Flaviana donat. (Quam donationem a notario suo perscriptam relegit eique subscripsit.) *599, Ian.*

Codd. C: cap. 191.
Edd. M: Lib. XII. ep. 46; G: Lib. X. ep. 52. — Iaffé Reg. 1623 (1480).

GREGORIUS FELICI EPISCOPO PORTUENSI.

Caritatis vestrae[a] gratia provocati, ne infructuosi vobis videamur existere, praecipue cum[b] et[c] minus habere vos servitia noverimus, ideoque[d] Iohannem iuris ecclesiastici[e] famulum natione Savinorum ex massa Flaviana annorum plus minus decem et octo[1], quem nostra voluntate diu iam[f] possides[2], fraternitati tuae iure directo[3] donamus atque concedimus, ita ut eum habeas, possideas atque iuri proprietatique tuae vindices

e) partem *C 3.* f) *ex* liberi animi *corr. C 3.*

IX, 97. a) utilitatibus *codd. n.* b) iudici *C 1.* c) Paterno *codd. n.*

IX, 98 in titulo: Portiuensi *C 3,* Portunensi *in indice* a) *om. hoc verb. C 1.* b) *om. hoc verb. C 1.* c) ea *C 3.* d) ideoque *C 2. 3;* ideo *fortasse C 1.* e) ecclastice *C 2, sed corr.;* ecclesiasticis *C 3.* f) diuinam *C 1.*

3) Cf. Diurn. f. 34. 35.

IX, 97. Haec ep. secundum eandem fere formulam, secundum quam ep. V, 26, scripta est; quam cf. Et illam et hanc Paterius, tum notarius, nunc etiam secundicerius scripsit. —

IX, 98. Cf. form. Diurni 38. 71. 72 (de concedendo puero) *et ep. III, 18. — De Felice cf. reg. V, 57 a p. 366 n. 9. 1) Cf. D. 21, 1, 31, 21. 2) Possessio hic est pro traditione. 3) Cf. C. I. VIII, 53, 25 pr.:* donatio sive directa sit sive mortis causa instituta.

[illegible] de eo facere volueris, quippe ut dominus, ex hac do[illegible] potiaris arbitrio. Contra quam munificentiae nostrae [illegible] successoresque nostros noveris esse venturos. Hanc autem [illegible] nostro perscriptam relegimus atque subscripsimus tribuentes etiam [illegible] vestra, quo volueris tempore, allegandi[1] licentiam stipulatione [illegible]. Actum Romae.

IX, 99.

[illegible] I. papa Serenum, episcopum Anconitanum, secundum desiderium Bahan, [illegible] ecclesiae Ausimatis, in reipublicae potestatem restitutae, visitatorem [illegible] ut episcopum eligendum curet, monet. 599, *Ian.*

[illegible] C: cap. 192.

[illegible] M: Lib. IX. ep. 89; G: Lib. VII. ind. II. ep. 90. — Iaffé Reg. 1624 (1245).

GREGORIUS SERENO EPISCOPO ANCONITANO.

Postquam civitas Ausimo Deo iuvante recuperata[a][1] atque a republica teneri dinoscitur, magna de ecclesia ipsa habenda sollicitudo est, maxime quia et gloriosus filius noster Bahan[b] magister militum[2] a nobis pro hac re sperasse[c] dinoscitur. Atque ideo ad fraternitatem tuam praesentia curavimus scripta dirigere, ut eidem ecclesiae ex more visitator accedas. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu[d] ministeriisque, vel quicquid illud est, in patrimonio eiusdem a quoquam praesumatur ecclesiae. Et ideo fraternitas vestra adsiduis adhortationibus clerum plebemque eiusdem ecclesiae ammonere festinet, ut remoto studio uno eodemque consensu talem sibi praeficiendum expetant[e] sacerdotem, qui et tanto ministerio dignus valeat repperiri et venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati[f] et dilectionis tuae testimonio litterarum ad nos sacrandus[g] occurrat. Commonentes etiam fraternitatem vestram, ut nullum de alia eligi permittas[h] ecclesia, nisi[i] forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus[k], quod evenire non credimus, potuerit inveniri, provisurus ante omnia, ne ad[l] cuiuslibet conversationis meritum[m] laicae personae adspirare praesumant et tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

IX, 100.

Gregorius I. papa clerum, ordinem et plebem Ausimatem hortatur, ut visitatori Sereno, episcopo Anconitano, obtemperent episcopumque eligant. 599, *Ian.*

Codd. C: cap. 193.

Edd. M: Lib. IX. ep. 90; G: Lib. VII. ind. II. ep. 91. — Iaffé Reg. 1625 (1246).

g) no C2. h) dominatione C1. i) *ita scr. Mommsen*; perfectus *codd. n.* k) ñ unquam C2. l) allig. *codd.*

IX, 99 in titulo: Sivoro C1; Severo C1. 2 *in ind. et arg.* C2. 3. — Anchonitano C1: Aconitano, *sed* [illegible], *et* Gregorius, *quod initio om., post titulum add.* C2. a) *ita edd.*; securata C1; recurata C2. 3. b) bahan, *sed* ha *expunx.* C1. c) auxilium *add. edd.*; hac respirasse *codd. n.*; (*del.* a) scripsisse *coni. Mommsen.* d) orna C3. e) expectant C3. f) *ita ep. II, 25 etc.*; roboratus C2. 3; roboratis C1. g) sacrandos C1. h) permittatis C2. i) *ita edd.*; ne *codd. n.* k) *ita ep. II, 25 etc.*; dignus *om. codd. n.* l) a C3. m) *ita ep. II, 25 etc.*; meriti *codd. n.*

1) *An nomen omissum?*

IX, 99. Cf. ep. sequentem et de visitationis formula ep. II, 25 n. — De Sereno cf. ep. IX, 51 n. 1) *Pace nuper facta, ut videtur.* 2) *Bahan fortasse Arsicino successit, qui in ep. I, 56 Arimini dux commemoratur.*

GREGORIUS CLERO ORDINI ET PLEBI CONSISTENTI AUSIMO.

Cognoscentes ecclesiam vestram diu pastorali sollicitudine destitutam[a], postquam civitatem vestram recuperatam et in iure reipublicae auxiliante Domino cognovimus restitutam[b], curae nobis fuit ecclesiae vestrae visitationem fratri[c] et coepiscopo nostro[d] Sereno Anconitanae[e] civitatis episcopo sollemniter delegare[f]. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cui vos adsiduis adhortationibus convenit oboedire, et remoto strepitu uno eodemque consensu talem vobis praeficiendum expetite sacerdotem, qui et a[g] venerandis canonibus nulla discrepet ratione[h] et tanto ministerio dignus valeat repperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati[i] et visitatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus; provisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitae meriti laicam personam praesumatis eligere et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione perveniat, verum etiam et vos culpae reatus excipiat.

IX, 101.

Gregorius I. papa Andream, adversis rebus afflictum, consolatur; coniugem eius salutat. *599, Ian.*

Codd. R et ϱ: Indictio 1. II. cap. 63.

Edd. M: Lib. IX. ep. 33; G: Lib. VII. ind. II. ep. 32. — Iaffé Reg. 1626 (1192).

GREGORIUS ANDREAE.

Audiens, quod gloriam vestram vehementer afflixerit luctus et aegritudo, valde condolui; sed protinus agnoscens, quod[a] perfecte reliquerit, dolorem mox in[b] laetitia verti magnasque[c] omnipotenti Deo gratias retuli, quia percussit, ut sanaret, afflixit, ut ad gaudia vera perduceret. Hinc enim scriptum est: 'Quem diligit Dominus castigat, Hebr. 12, 6.
flagellat autem[d] omnem filium quem recipit.' Hinc per semetipsam veritas dicit: 'Pater Ioh. 15, 1. 2.
meus agricola est et omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit eum; omnem vero qui fert fructum, purgavit eum, ut[e] fructum plus afferat.' Palmis enim infructuosus tollitur, quia peccator funditus eradicatur; palmis vero fructuosus purgari dicitur, quia per disciplinam reciditur[f], ut ad uberiorem gratiam perducatur. Sic enim spicarum grana tribulis attrita aristis et paleis nudantur; sic olivae praelo pressae[g] in olei pinguedinem defluunt; sic botri vinearum[h] tunsi calcibus in vinum liquescunt. Gaude igitur, bone vir, qui in hoc flagello tuo et provectu conspicis, quod ab aeterno iudice amaris.

Praeterea filiam meam gloriosam[i] coniugem vestram mea peto vice salutari. Omnipotens autem Deus caelesti vos protectione custodiat vosque et modo consoletur de largitate donorum et postmodum de retributione[k] praemiorum.

IX, 100. a) *ex* distitutum *corr.* distitutam *C 2 m. 2;* distitutam *C 1. 3.* b) destitutam *C 1. 3 et ex* destitutum *corr. C 2 m. 2.* c) fraternitati *C 3.* d) coepiscopostro *C 1.* e) Anchonitano *C 1;* Ancontinitane *C 3.* f) diligere *codd. n., sed in* dirigere *corr. C 2 m 1.* g) *ex* ad *corr.* a *C 3.* h) discrepatione *C 1.* i) roboratus *codd. n.*

IX, 101. a) quod *om. R 1. ϱ 1. ϱ* 1.* b) et (*pro* in) *R 1.* c) magnosque *R 1.* d) autem *om. R 1.* e) quod *R 1.* f) *ita R 1. ϱ 1;* redigitur *ϱ*.* g) prę ē *ϱ* 1.* h) vinearum *bis R 1.* i) gloriam meam *ϱ* 1.* k) tribulatione *ϱ* 2. 3.*

IX, 100. Cf. ep. praecedentem et ep. II, 40 n.

IX, 101. De Andrea, qui alias scolasticus *dicitur cf. ep. V, 51 n.*

IX, 102.

Gregorius I. papa Venantio, episcopo (Lunensi?), de presbyteris vel diaconis in Aldionis magistri militum civitate ordinandis scribit. Qui ordinati populum illic ab infidelitate revocent et a gentilium cultu suspendant. 599, *Ian.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 64; C: cap. 194.
Edd. M: Lib. IX. ep. 34; G: Lib. VII. ind. II. ep. 33. — Iaffé Reg. 1627 (1193).

GREGORIUS VENANTIO EPISCOPO.

Quotiens ea quae hortari nos convenit postulamur[a], moras ad concedendum facere non debemus, ne differre bona desideria, quae magis fovenda sunt, videamur. Et ideo quia gloriosus Aldio magister militum[1] in civitate ipsius presbyteros vel diaconos[b] omnino, sicut suis nobis epistolis indicavit, desiderat ordinari, eos qui ad consecrandum eliguntur[c] fraternitas vestra diligenter inquirat et, si nihil[d] est, quod canonice eorum ordinationes[e] impediat, Deo illos propitio studeat ordinare. Cum quibus etiam loqui vos convenit, ut adhortationis suae sollicitudine degentem illic populum ab infidelitate revocare ac[f] contendant a gentilium cultu[g] suspendere[2] atque eos in omnipotentis Dei doceant timore persistere et praemia aeternae vitae diligere, quatenus haec consecratio et illis ante Deum ad gloriam et habitanti illic populo proficiat ad salutem.

IX, 103.

Gregorius I. papa Constantio, episcopo Mediolanensi, mandat, ut latorem praesentium, Iohannem, praefecturae vices illic acturum adiuvet; de Vigilio, qui ante Iohannem vices praefecturae gesserat, queritur. 599, *Ian.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 65.
Edd. M: Lib. IX. ep. 35; G: Lib. VII. ind. II. ep. 34. — Iaffé Reg. 1628 (1194).

GREGORIUS CONSTANTIO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

Quamvis ita fraternitas vestra convenienti sibi gravitate discreta sit, ut non ammonita, sed ex se, quid cui sit impendendum intellegat[a], verumtamen, quia lator praesentium Iohannes vir magnificus[b], qui praefecturae vices illic acturus advenit[1], nostra se petit epistola commendare, sanctitas ei vestra, dum necesse fuerit, salva ratione

IX, 102 om. ρ 1. — In titulo:* Venancio *C 1;* Benantio *R 1.* a) postulamus *codd. n.; in* postulamur *(sic ρ* 3) corr. ρ* 2.* b) pbr vel diac *R 1. ρ*.* c) eligantur *C 1. 2.* d) nil *C 3.* e) ordinationis *C;* ordinatione *R 1;* ordinationem *ρ* 2. 3.* f) ac, *ut videtur, erad. ρ* 2.* g) vultu *R 1.*

IX, 103 in titulo: Mediolan̄ *R 1;* Mediolanensis *ρ*, sed corr. ρ* 3.* a) intellegit *codd. n.* b) v̄m̄ *R 1. ρ* 1;* vestrum *ρ* 2. 3.*

IX, 102. De Venantio, ep. Lunensi, cf. ep. IV, 21 n. et de Venantio, ep. Perusino, ep. XIV, 15; utri haec epistula missa sit, non constat. 1) *Aldio, mag. mil., idem esse videtur, qui in ep. II, 32* vir magnificus *dicitur; sed in quo oppido fuerit, non constat; nota tamen iam de civitate* ipsius *nostrum loqui, ex quo efficitur tunc temporis etiam hunc magistrum militum iam in certis oppidis castra stativa habuisse. Cf. ep. V, 30 n. 6.* 2) *An de civitate nuper recuperata (cf. ep. IX, 99 n. 1) et de Langobardorum cultu agitur?*

IX, 103. De Constantio cf. ep. IV, 1 ss. 1) *Mommsen, N. A. XV p. 181, contendit cum Diehl, l. l. p. 161, hic de vicario Italiae agi, cuius sedes Mediolano civitate capta Genuae fuerit; equidem in libro meo, Unters. etc. p. 40. 145 putari utrumque, et Iohannem et Vigilium, loci servatorem praefecti Italiae speciali missione ad tributa exigenda missum fuisse. Cf. etiam ep. IX, 5 n. 4.*

praesidium sui favoris[c] impendat et ita eum sacerdotaliter suis studeat solaciis adiuvare, quatenus vobis praesentibus nec aliorum debeat iniuste oppressionibus laborare nec ipse aliis contra rationem gravis existat. Quia vero pervenit ad nos, quod Vigilius, qui vices illic ante hunc praefecturae gessit, per scriptorum nostrorum occasionem, quibus eum petitione eius compulsi commendavimus, mutuas a vobis, ut ita dicamus, pecunias exegisset[d], aegre, si verum est, sustinemus, ut hoc non ex se, sed quasi nostra epistola optineret. Et ideo fraternitatem vestram scire necesse est ita sibi a nobis[e] eos qui hoc exigant commendari, ut eis adesse, in quantum possibile et iustum est, debeat, non tamen ut[f] ecclesiae suae huius rei occasione aliquod[g] gravamen imponat[h].

MENSE FEBRUARIO INDICTIONE II.

IX, 104.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, praescribit, curet, ut mancipia christiana, ut Basilius Iudaeus dicat, mandatu diversorum reipublicae iudicum, a Iudacis in Galliis empta aut mandatoribus tradantur aut intra quadraginta dies venumdentur, neve Basilius christianos servos filiis suis christianis ficte donatos retineat.

599, Febr.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 66; C: cap. 195.
Edd. M: Lib. IX. ep. 36; G: Lib. VII. ind. II. ep. 35. — Iaffé Reg. 1629 (1195).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM.

Cognoscentes, qualis[a] fraternitatem vestram zelus pro christianis mancipiis, quae Iudaei de Galliarum finibus emunt[1], accenderit[b], adeo nobis sollicitudinem vestram placuisse signamus, ut inhibendos eos ab huius modi[c] negotiatione nostra etiam deliberatio iudicaret. Sed Basilio[d] Hebraeo cum aliis Iudaeis veniente comperimus hanc illis a diversis iudicibus reipublicae emptionem iniungi atque evenire, ut[e] inter paganos[2] et Christiani pariter comparentur. Unde necesse fuit ita causam ordinatione cauta disponi, ut nec mandantes frustrari[f] nec hi qui contra voluntatem suam se inquiunt oboedire aliqua sustineant iniuste dispendia. Proinde fraternitas vestra[g] hoc vigilanti sollicitudine observari[h] ac custodire[i] provideat[k], ut revertentibus eis de praefata provincia christiana mancipia, quae ab ipsis adduci contigerit, aut[l] mandatoribus contradantur aut certe christianis emptoribus intra diem quadragesimum venumdentur[m]. Et transacto hoc dierum numero nullum[n] apud eos quolibet modo remaneat. Si autem quaedam ex eisdem mancipiis talem aegritudinem fortassis incurrerint, ut intra statutos

c) *ex* furoris *corr.* ϱ* *2.* d) exigisse *codd. n.* e) a nobis *om.* ϱ* *1.* f) ut *om., sed m. post. add.* ϱ* *2.* g) aliquid ϱ* *2. 3.* h) imponant *R 1.*

Mense *cet.: ita R 1.* ϱ *1 et post titulum epistolae seq.:* ϱ* *2. 3.*

IX, 104 om. ϱ* *1. — In titulo:* Furtunato *in indice C 1 et in argumentis C 1. 2.* — Neapolym *C 1;* Neapolit. *C 2;* Neapolim̃ *C 3;* Neapolim *R 1 et indices in C 1. 3;* Neapl. ϱ* *2. 3.* a) qualiter *C.* b) *ex* accenderint *corr. R 1;* acciderit *C 3.* c) humodi *C 3.* d) Basileo *C 1.* e) ut *om.* ϱ* *2. 3.* f) frustrati *C 3.* g) fraternitatis *(sed* ti *del.)* v̄rȩ *R 1.* h) observare *C 3.* i) custodiri *R 1. C 2;* custodire *cet.* k) prodeat *C 1. 2, sed corr. C 2 m. 2.* l) ut ϱ* *2. 3.* m) venumdantur *C 2.* n) *ita R 1;* nullam *C, sed corr. C 2 m. 2;* nullus ϱ* *2. 3.*

IX, 104. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. *1) De Iudaeorum mancipiis cf. n. 3 ad ep. IV, 9 et praecipue in Gallia ep. VII, 21 n. 2. IX, 213. 215.* *2) Cf. ep. VIII, 4 p. 7 n. 4.*

dies vendi non valeant, adhibenda sollicitudo est, ut, dum saluti[o] fuerint pristinae restituta, similiter modis omnibus distrahantur, quia rem quae[p] culpa caret ad damnum vocari[q] non convenit[r]. Quoniam[s] vero, quotiens novum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, ut multa dispendiis[t] praeterita non[u] condemnet[v], si qua apud eos[w] mancipia de emptione anni praeteriti remanserunt[x] vel a[y] vobis[z] nuper ablata sunt, dum apud vos sunt posita, ea habeant[a] alienandi licentiam, ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes[b] incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos sustinere.

Nuntiatum praeterea nobis est suprascriptum[c] Basilium filiis suis Deo propitio christianis quaedam mancipia ad hoc velle titulo[d] donationis[e] concedere, ut ei huius occasionis obtentu domini solum modo nomine ablato[f] deserviant et post hoc, si ad ecclesiam confugiendum[g] forte crediderint, ut fieri debeant[h] christiana, non in libertate, sed eorum dominio, quibus ante donata[i] sunt, vindicentur. In qua re fraternitatem vestram decenter[k] convenit vigilare: et si qua filiis suis mancipia donare voluerit, ut cuncta fraudis tollatur occasio, fiant modis omnibus christiana et in domo eius non maneant; sed cum res[l] exegerit, ut eorum debeat uti[m] solaciis, hoc illi iubeantur[n] impendere, quod etiam a suis[o] ei[p] filiis decet et propter Deum convenit exhiberi.

IX, 105.

Gregorius I. papa Anthemio, subdiacono (Campaniae), praecipit, ut monachos Surrentinos, quos pro complenda Antonini quondam defensoris voluntate transmiserit, in possessionibus emendis diligenter adiuvet. *599, Febr.*

Codd. C: cap. 196.
Edd. M: Lib. X. ep. 20; G: Lib. VIII. ep. 19. — Iaffé Reg. 1630 (1303).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Pervenit ad nos, quod monachi, quos[a] in Surrentina civitate pro complenda, sicut nosti, Antonini[b] quondam defensoris[c] voluntate[1] transmisimus, pecuniam quam acceperant ad emendas possessiones expendant. Quae quoniam res non levem eis necessitatem in brevi indicat inminere[d], idcirco experientia tua hac[e] auctoritate commonita provideat atque dispenset, ut solidos ipsos incaute vitioseque[f] erogare non debeant. In qua re ut sollicitudo tua possit esse laudabilis, cum omni eis[g] studio ac vigilantia possessiones ad comparandum exquire. Ex quarum fructibus servi Dei alimoniam[h] consequentes nec acceptos solidos incassum expendere nec ipsi valeant victus necessitatem incurrere. Ita ergo omni vigilantia omnique intentione te in hoc exhibere festina, ut efficacia tua et ab illis periculum et a nobis omnem possit[i] curam sollicitudinis amovere.

---

o) fuer. saluti ϱ* 2. 3; soluti f. *R 1.* p) quam *C.* q) vacare *C 2.* r) non potest convenit *C 3, sed* potest *del.* s) quia *C 3.* t) dispendiis *R 1.* ϱ* 2. 3 *Vat. B. E. F (ed. M.)*; dispendia *Vat. D (ib.)*; dispendii *C. Vat. A (ib.).* u) *om.* non ϱ* 2. 3. v) commendent *R 1.* ϱ* 2. 3. *Vat. B. E. F. (ed. M.)*; commendet *Vat. D (ib.)*; commodent *Vat. A (ib.).* w) eas *C 1.* x) remanserant *C.* y) a *om. C 2.* z) nobis *C 3.* a) habent *R 1.* ϱ* 2. 3. b) ignoranter *C.* c) spm *corr. in* ipm ϱ* 2; spm ϱ* 3; superscriptum *C 1.* d) tantum *C.* e) dationis *corr. in* danationis *C 1.* f) oblato *C 3.* g) confugendum *C.* h) *hoc verb. om. C.* i) dominata *C 1.* k) decentur *C 1.* l) sese *R 1.* ϱ* 2. 3. m) ut *R 1.* n) iuveatur *R 1.* o) sui *C 1.* p) ei *om.* ϱ* 2. 3; ea *R 1.*

IX, 105 in titulo: subdiachono *C 1.* a) qui *C 3.* b) Autonium *C 3.* c) defensori *codd. n.* d) *in* inmineri *corr. C 1.* e) hac *om. C 2. 3.* f) *ita edd.*; ustioseque *C 1. 2*; studioseque *C 3.* g) ei *C 2. 3.* h) alimonia *C 1.* i) posset *C 1.*

IX, 105. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. *1) De Antonini testamento scribit noster etiam in ep. I, 42 p. 66 s.; II, 38 p. 137.*

IX, 106.

Gregorius I. papa Romano defensori latores praesentium, qui ob annonas ab imperatoribus concessas impetrandas a diversis officiis palatii urbis Romae ad Leontium (exconsulem) missi sint commendat. *599, Febr.*

Codd. C: cap. 197.
Edd. M: Lib. XII. ep. 49; G: Lib. XII. ep. 29. — Iaffé Reg. 1631 (1483).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Qualem necessitatem diversa officia palatii urbis Romae [1] de annonis suis[a] sustineant, experientiam tuam credimus non latere. Et ideo quia latores praesentium vice sua illic omnes elegerunt transmittere, ut apud filium nostrum gloriosum Leontium[b 2] agere debeant, qualiter ipsae eis annonae, sicut a serenissimis principibus largitae sunt, deputentur impendi, et in hac re tuam sibi petiverunt experientiam debere concurrere, eapropter, quia hoc te etiam illis non petentibus eorum exigit paupertas ac necessitas impertire, dum aptum oportunumque esse conspexeris, eis, in quibus valueris, studii tui sit ita praebere solacia, quatenus hoc quod illis clementissimi principes pietate sibi ingenita concesserunt et illic consequi valeant et tu indiscretus non videaris[c] existere.

IX, 107.

Gregorius I. papa Chrysanto, episcopo Spoletano, questionibus Valentini presbyteri motus, praecipit, ne monachos excommunicatos, qui ad loca eius confugerint, in communionem recipiat utque monachum quendam, antea servum, monasterio, quod deseruerit, restituat. *599, Febr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 67; C: cap. 199.
Edd. M: Lib. IX. ep. 37; G: Lib. VII. ind. II. ep. 36. — Iaffé Reg. 1632 (1196).

GREGORIUS CHRYSANTO EPISCOPO SPOLITANO.

Cum sit proprium disciplinae ab inlicitis prohibere et excessus culpas salubriter resecare, studiose eius servanda censura est. Nam si neglegitur[a], cuncta in confusione deveniunt, dum alter destruit quicquid ea custodiendo alter aedificat. Valentinus[b] itaque presbyter questus nobis est, quia, si monachus monasterii[c] ipsius [1] exigente culpa fuerit communione privatus[d], ad loca vestra se conferat et communionem sine aliqua reservatione percipiat[e]. Quod si ita se[f] res habet[g], quoniam non solum regularis ordo

IX, 106 in titulo add. Siciliȩ *C* 1.* a) de Antoninis filiis *Vat. A (ed. M.).* b) Leoncium *C 1;* Leuntium *C 3.* c) videris *codd. n.*

IX, 107 om. ϱ 1. — In titulo:* Chrysanto *C 1 et in ind. C 3;* Chysanto *C 2;* Crisanto *C 3. R* 1;* Crysancium epm̄. *C 1 in argumento;* Chrisanto *R 1. ϱ* 2. 3 et ind. C 2.* — Politino *R 1;* Spolitano *C. ϱ* 2. 3.* a) neglegenter *ϱ* 2. 3.* b) Valencius *C 1.* c) monasteriis *C 1.* d) privatur *C 1.* e) percipiant *R 1.* f) se *om. ϱ* 2. 3.* g) habeat *C 3.*

IX, 106. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) Haec officia sub dispositione viri illustris curatoris palatii urbis Romae fuisse videntur: cf. Diehl l. l. p. 131 et de annonis pragm. s. pro pet. Vig. c. 22. Curae palatiorum secundum Not. dign. sub dispositione v. sp. castrensis fuerant (Or. 17. Oc. 15). 2) De Leontio exconsule cf. ep. VIII, 33 n.

IX, 107. De Chrysantho cf. ep. IX, 49 n. 1) Hoc monasterium, sine dubio in dioecesi Spoletana situm, aut a Valentino conditum aut, quod praefero, sub Valentino abbate erat.

dissolvitur, sed etiam perditionis ex hoc materia ministratur. presbyteris qui sub vobis sunt districte ac sollicitius interdicere vos necesse est, ut hoc facere de cetero[h] non praesumant. Sed si forte iniuste se[i] excommunicatum quis queritur, fraternitas vestra suptili indagatione cognoscat et ita causam cognita veritate disponat, ut nec iniustitia diu in[k] insontis afflictione praevaleat nec disciplinae vigor aut frangi aut ex indiscreta[l] valeat praesumptione dissolvi.

Quia vero[m] pariter suprascriptus[n] presbyter[o] questus est diaconem quendam duo iuris sui sub hac condicione manumisisse mancipia, ut monachi fieri et in[p] eodem monasterio debuissent, ubi ipse fuerat, permanere[q], adiciens[r], ut, si quis contra facere praesumpsisset, iugo iterum[s] servitutis per omnia subderetur, atque unum ex eis hanc omnino condicionem despexisse et monasterium temerario ausu deseruisse atque se[t] inter clericos sociasse, fraternitas vestra et hoc suptili indagatione discutiat et, si[u] ita reppererit[v], sic sacerdotali se zelo hac in re[w] decenter exhibeat, ut nec illi monasterium deserendi facultas sit et manumittentis[x] voluntas nihilominus conservata aliqua praeteriri excusatione non valeat[y].

IX, 108.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono mandat, inducat Felicem, virum magnificum, ut sorte contentus partem usurae Mauro, praesentium latori, condonet; una agat cum Fortunato, episcopo (Neapolitano), et Maurentio, magistro militum. 599, Febr.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 68.

Edd. M: Lib. IX. ep. 38; G: Lib. VII. ind. II. ep. 37. — Iaffé Reg. 1634 (1197).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Maurus praesentium portitor in quadringentis se solidis quasdam merces a Felice viro magnifico[a] [1] asserit suscepisse atque promisisse sex siliquas[b] per solidum [2] lucri[c] causa persolvere pretii; qua[c] lucri quantitate in uno congesta[d] duas se cautiones[e], id est unam[f] de quadringentis quinquaginta et alteram de quinquaginta solidis, emisisse[g] spondens certo tempore quod debeat[h] exsolvere. Sed quia, ut perhibet, in eisdem mercibus passus est non[i] leve dispendium et restitutis quadringentis decem[k] solidis, quod reliquum lucri est, implere compellitur atque ex hoc maiori[l] se necessitati ac potius desperationi ingemit subiacere et propterea aliquo sibi subveniri petit auxilio, experientia[m] tua, si ita est, apud praedictum magnificum filium nostrum[n] una cum reverentissimo fratre et coepiscopo nostro Fortunato[o] [3] ac glorioso filio nostro Maurentio

h) decreto (*pro* de cetero) *C 1.* i) se *om. C 2. 3.* k) in *om. C 2. 3.* l) *ita ϱ 1;* aut indiscreta *C 3;* aut exinde discreta *C 1;* a. exinde discrete *C 2;* aut exinde secreta *R 1. ϱ* 2. 3.* m) vero *om. R 1. ϱ* 2. 3.* n) superscriptus *C 1. 2.* o) nobis, *ut videtur, add. C 1.* p) fieret in *R 1. ϱ* 2, sed in* fieri in *(ita ϱ* 3) corr. ϱ* 2* — ideo de (*pro* in eodem) *C 2.* q) permane *C 1.* r) adiens *R 1.* s) iterum *edd. et, ut videtur, ϱ* 2. 3;* igitur *cet.* t) se *om. C 2.* u) si *om. C. R 1, sed R 1. C 2. post. m. add. et in C 3 spatium vacuum relinquitur.* v) repperit *R 1. C 2, sed corr. m. 2.* w) sicut sacerdotalis (sacertolai *et* s *erad. ϱ* 2*) zelo ac in se *ϱ* 2. 3;* ac in se *etiam R 1.* x) *hic add.* facultas *C 3, sed post. delet.* y) *om.* non valeat *C 3.*

IX, 108. a) v̄rm *ϱ*. R 1;* v̄m *ϱ 1.* b) sexio (*pro* sex sil.) *ϱ* 1.* c) *verba* lucri *usque* qua *om. R 1.* d) quam l. quantitatem in u. congestam *ϱ*.* e) causationes *ϱ* 1.* f) unam *om. ϱ* 1.* g) emisse *Vat. D (ed. M.).* h) *in* debebat *corr. ϱ* 2;* debebat *ϱ* 1. 3.* i) ne *ϱ* 1.* k) XL tis X *ϱ* 1.* l) maioris *R 1. ϱ* 1.* m) ut perientia *ϱ* 1.* n) filium n̄rm (*om.* magnif.) *ϱ* 1.* o) Furtunato *ϱ* 1.*

IX, 108. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae cf. ep. I, 23 n. 1) De quodam Felice, viro magnifico, cf. ep. IX, 41. 2) Solidus habet viginti quattuor siliquas: 25 % igitur promiserat Maurus. 3) De Fortunato, ep. Neapolitano, cf. ep. III, 58 n.

magistro militum[4], quia et ipsi scripsimus[p], agere studeat, ut hac[q] in re, sicut Christianum decet et nobilem, plus benignus quam rigidus, plus misericors esse debeat quam destrictus et lucrum de damno alterius non expectet, sed recepta pretii sit sorte contentus[r], quatenus, quicquid pauperi[s] cesserit, omnipotens ei Deus multiplicata, sicut promisit, restitutione compenset. Ita ergo studiose[t] experientia tua agat, ut illi modis omnibus hoc pro mercede ipsius imponere et hunc ab afflictione possit obligationis exuere.

IX, 109.

Gregorius I. papa Romano, defensori Siciliae, de solidis sex Gaudioso, defensori suo Syracusis degenti, qui inopia constrictus sit, ab hac secunda indictione quotannis impertiendis mandat. *599, Febr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 69.
Edd. M: Lib. IX. ep. 39; G: Lib. VII. ind. II. ep. 38. — Iaffé Reg. 1635 (1198).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Divinorum nos ammonent eloquia praeceptorum necessitatem patientibus ecclesiasticum praebere subsidium. Quia dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus[1] Gaudiosum[a] defensorem sedis nostrae, qui Syracusis[b] degere comprobatur, paupertatis asseruit inopia constringi, idcirco experientiae tuae praesenti auctoritate mandamus, ut a praesenti secunda indictione sex solidos annis singulis ei dare non[c] differas, ut et ille huius[d] remedii solacio potiatur et tu quod dederis tuis sine dubio noveris rationibus imputandum.

IX, 110.

Gregorius I. papa Romano et Fantino defensoribus, Savino subdiacono, Hadriano et Eugenio notariis, Felici subdiacono, Sergio et Bonifatio defensoribus et sex patronis mandat, episcopos hortentur, ne in una domo cum mulieribus habitent neque submissos sibi clericos cum feminis esse patiantur. *599, Febr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 70; C: cap. 198.
Edd. M: Lib. IX. ep. 60; G: Lib. VII. ind. II. ep. 39. — Iaffé Reg. 1636 (1199).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI, FANTINO DEFENSORI, SAVINO SUBDIACONO, HADRIANO NOTARIO, EUGENIO NOTARIO, FELICI SUBDIACONO, SERGIO DEFENSORI, BONIFATIO DEFENSORI A PARIBUS; ET SEX PATRONI.

Quia, sicut cauta provisio culparum vias obstruere[a] et novit quae sunt noxia declinare, ita neglectus patet excessibus et quae sunt cavenda solet incurrere, magnam

p) *ita R 1;* scribimus *ϱ 1. ϱ*.* q) hoc *ϱ* 1.* r) *ex* contemptus *(ita ϱ* 1) corr. R 1.* s) pauperis *ϱ* 1.* t) studiosa *ϱ*.*

IX, 109 in titulo: Sycilię *R 1; om. hoc verbum R* 1.* a) gaudiorum *ϱ*.* b) siracusis *R 1. ϱ* 2. 3.* c) non *om. R 1.* d) cuius *R 1.*

IX, 110 om. ϱ 1. — In titulo:* Romanis *C 1* — Fant. def. *deest ϱ 1. C 3 (sed extat in indice)* — Sabino *R 1;* Sabiano *ϱ 1* — Adriano *R 1. R* 1. ϱ 1. C 3* — Fugenio *R 1;* Eugonio *ϱ 1;* Eugenenio *C 1* — Bonefacio (*om.* defensori) *R* 1* — *om.* Bonifatio *usque* patroni *C* — *pro* sex: ex *ϱ* 2. 3* — patronis *R* 1.* a) *ex* abstruere *corr. R 1.*

4) De Maurentio, mag. mil., cf. ep. VIII, 12 n. 1.

IX, 109. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) De Cypriano diacono, quondam rectore patrimonii Siciliae, cf. ep. III, 55 n.

nos sollicitudinis oportet curam impendere et fratrum sacerdotumque[b] nostrorum opinioni[c] pariter et cautelae prospicere. Pervenit autem[d] ad[e] nos quosdam episcoporum sub praetextu quasi solacii in una domo cum mulieribus conversari. Et ideo ne per hoc aut subsannatoribus iusta[f] obtrectationis[g] detur occasio aut facilem antiquus humani generis inimicus materiam deceptionis adsumat[h], huius tibi serie praeceptionis iniungimus, ut strenuum te studeas et sollicitum exhibere et, si qui episcoporum quos[i] commissi[k] tibi patrimonii finis includit cum mulieribus degunt, hoc omnino compescas et de cetero illic eas habitare nullo modo patiaris exceptis eis quas sacrorum canonum censura permittit, id est matre, amita, germana[l], et aliis huiuscemodi, de quibus prava non possit esse suspicio[1]. Melius tamen faciunt[m], si etiam a talium se cohabitatione[n] contineant. Nam legitur[2], quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit dicens: 'Quae cum sorore mea sunt, sorores meae non sunt'. Docti ergo viri cautela magna nobis esse debet instructio. Nam incautae[o] praesumptionis est, quod fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim inlicita[p] superat, qui didicerit etiam non uti[q] concessis; et quidem nos[r] nullos[s] in hoc nolentes[t] astringimus, sed, sicut facere[u] solent medici, etsi ad tempus tristem curam, tamen pro salute dictamus. Et idcirco non necessitatem imponimus, sed[v] si imitari doctum sanctumque virum elegerint, ipsorum voluntati relinquimus. Tua igitur experientia, ut servari debeant ea quae prohibenda mandavimus, studium et sollicitudinem gerat[w]. Nam si aliter postmodum inveniri contigerit, non leve se apud nos noverit periculum incursurum[x]. Praeterea curae tuae sit eosdem fratres nostros[y] episcopos adhortari, ut subiectos sibi in sacris videlicet ordinibus constitutos, quod ipsi servant, ad suam[z] similitudinem[a] modis omnibus servare commoneant, hoc tantum modo adiecto, ut hi, sicut canonica decrevit auctoritas, uxores, quas caste[b] debent regere, non relinquant[c].

---

b) consacerdotumque *C 2. 3.* c) opinio *ϱ* 2. 3.* d) autem *om. R 1.* e) et *C 1.* f) iuxta *R 1.* g) obstractationis *C 1;* ostrectationis *C 3.* h) adassumat *C 1.* i) post *C.* k) commisi *R 1. ϱ* 2. 3;* commissit *C 1.* l) *ita R 1;* matrem amitam germanam *C. ϱ* 2. 3.* m) *ex* faciat *corr.* faciant *C 1;* faciant *C 2.* n) etiam ad aliam se cohabitacionem *C 1. 2;* etiam se ab alia se cohabitationem *C 3.* o) incauta *C 3.* p) illic ita *R 1.* q) etiam muniti *C 3.* r) nos *om. R 1.* s) nullus *C 1;* nullo *C 3.* t) volentes *ϱ* 2. 3.* u) stare *C 3.* v) se *C.* w) gerant *C 1; om. hoc verb., sed suprascr. m. 2 C 2.* x) incursura *R 1. ϱ* 2. 3;* incursurum *C.* y) meos *R 1.* z) *om. R 1. ϱ* 2. 3.* a) *ex* similitatem *corr. C 2 m. 2.* b) certe *ϱ* 2. 3.* c) derelinquant *C 1.*

IX, 110. Temporis notae huius epistulae in R, quos codices nos cum Ewaldo sequimur, cum collectione C non conveniunt. Cum etiam haec epistula a paribus *scripta sit, conicere nobis licet in registro plura exempla diversis locis transscripta esse atque excerptorem R alia, alia excerptorem C exemplaria secutum esse; ita intellegitur, cur titulus in utrisque codd. diversus sit. — Haec epistula omnibus ecclesiae rectoribus missa esse videtur: de Romano rectore patr. Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss.; de Fantino, rect. patr. Panormitani, ep. III, 55 n. IV, 43 n.; de Savino, rect. patr. Bruttiorum, ep. II, 10 n.; de Hadriano, quem, ubinam tunc fuerit, nescimus, cf. ep. XI, 30. 33. XIII, 22. XIV, 17; de Eugenio, qui in Tuscia fuisse videtur, cf. ep. IX, 96 n.; Felix rector patrimonii Appiae appellatur in tit. ep. XIV, 14 et ab Iohanne diac. II, 53; de Sergio, rectore Apuliae, cf. ep. VIII, 9 n.; de Bonifatio, defensore Corsicae, cf. ep. XI, 58; V, 6 p. 287 n. 2 n°. 2. — Pro* et sex patronis *scribendum esse* et ceteris patrimoniorum rectoribus *contendit Wisbaum in thesi dissertationi laud. adnexa; quem nescio an sequi debeam. Sed quinam hi patroni fuerint, dubito; equidem crediderim haec verba non in registro fuisse, sed ab excerptore addita esse, ut sex laicos nobiles significaret, quibus eadem epistula transmissa esset.* 1) *Cf. C. Th. XVI, 2, 44.* 2) *Recte affert Gussanv. Possidii vit. S. Augustini (Migne, patr. lat., XXXII) cap. 26.*

IX, 111.

Gregorius I. papa Wiffoni duci de pace conservanda scribit. *599, Febr.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 71.
Edd. M: Lib. IX. ep. 60 n. d) (Baluz. Miscell., 1761, II, 12). — Iaffé Reg. 1637 (1200).

GREGORIUS UUIFFONI DUCI,

ubi ei[a] scribit de pace[1] conservanda et quicquid ab hominibus[b] reipublicae et[c] eorum ..... excessum est auxiliante Deo debeat ordinatio provenire.

MENSE MARTIO INDICTIONE II.

IX, 112.

Gregorius I. papa Sergio defensori mandat, ut adhibitis Vitaliano, episcopo (Sipontino), et Bonifatio notario et Iohanne tribuno hereditatem Iohannis, Pantaleonis socrus avunculi, intestato mortui litteris consignet. Sacrata quaedam ministeria indagari iubet. *599, Mart.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 72.
Edd. M: Lib. IX. ep. 46; G: Lib. VII. ind. II. ep. 45. — Iaffé Reg. 1638 (1206).

GREGORIUS SERGIO DEFENSORI.

Quia Pantaleo notarius[1] in ecclesiasticis sit utilitatibus occupatus, experientia tua non habet incertum. Et ideo quia Iohannes avunculus[a] Megaris[b] socrus ipsius nullo alio proximiore existente obisse intestatus et sine filiis memoratur, ne per absentiam generi[c] sui illa damnum possit incurrere, quia, si ita est, lex praedictam mulierem ab intestati avunculi successione vocare dinoscitur, hac tibi praeceptione iniungimus, ut reverentissimum fratrem et coepiscopum nostrum Vitalianum[2] atque Bonifatium[d][3] notarium in solacio tuo[e] adhibeas et, quascumque res eum qui defunctus est constiterit reliquisse[f], sub breve[4], quousque[g] praedictus Pantaleo redeat, in totum[h] studiose facere debeas. Quod ut melius possis implere, filium nostrum Iohannem virum magnificum[i] tribunum[5] in tuo pariter stude[k] adhibere solacio. De quo omnino con-

IX, 111 Maurini et Baluz. hic afferunt cod. Colbert 1052 et Puteanum. — In titulo: ita ρ 1. 4;* Uuifoni *ρ 1. ρ* 2. 3;* Uuiffroni *R 1;* Uulfoni *R* 1. Baluz.* a) eis *ρ 1. ρ* 1. 4.* b) omnibus *ρ 1.* c) et *om. R* 1.*

Mense *cet.:* Mār *abbr. R 1. ρ*,* Mart *R* 1.*

IX, 112. a) avugulus *et infra* avunguli *ρ* 1.* b) *ita R 1;* Megalis *ρ*. ρ 1.* c) *ex* generis *(ita ρ* 1. 3) corr. ρ* 2.* d) Bonifantium *ρ* 1.* e) *ita ρ* 2. 3;* insolatio tua *ρ* 1;* in solacium tuo *R 1.* f) reliquisse *om. ρ* 1.* g) quosque *R 1.* h) tutum *scr. Mommsen cum ed. Rom.* i) Ioh. vīī *ρ 1;* Ioh. v̄r̄m̄ *ρ* 2. 3. R 1;* Ioh. virum (*om.* magn.) *ρ* 1.* k) *hoc verb. om. ρ* 1.*

IX, 111. Quisnam fuerit Wiffo dux, ignoramus; sed Langobardus fuisse videtur; Ulfari dux apud Tarvisium *commemoratur a Paulo diac. IV, 3.* *1) Cf. ep. IX, 44 n. 2.*

IX, 112. De Sergio, rectore patrimonii Calabritani, cf. ep. VIII, 9 n. *1) Pantaleonem in Siciliam missum ind. II. Romam venire debuisse discimus ex ep. VIII, 26 (n. 1. 2).* *2) De Vitaliano, ep. Sipontino, cf. ep. VIII, 8 n.* *3) De Bonifatio cf. ep. V, 6 p. 287 n. 2 n°. 3.* *4)* breve *vel* brevis *= inventarium: cf. ep. III, 41 (n. 3).* *5) Eidem Iohanni tribuno Siponti ep. IX, 174 missa est, et idem Iohannes tribunus fortasse commemoratur in dial. III, 19. Quoniam Hydrunti in Calabria*

fidimus, quia, si ei voluntatem nostram prodideris, devote se tibi adcommodare[l] non deneget.

Pariter etiam studii tui sit[m], quoniam quaedam apud se sacrata praedicti Iohannis habuisse ministeria perhibetur, et ea diligenter inquirere et cum omni cautela in totum[n] facere nobisque suptiliter quicquid inventum fuerit indicare. Ita ergo experientia tua haec quae scripsimus facere sollicite ac curare[o] festinet, ut non possit[p] esse culpabilis. Nam si neglegens esse putaveris, ita te nostros noveris motus incurrere, ut nulla te postmodum possis[q] excusatione defendere.

IX, 113.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, Augustini, latoris praesentium, vice reliquorum saponariorum Neapoli transmissi questione motus, mandat, Iohannem, virum clarissimum palatinum, hortetur aut per praefectum cogat, ne saponariorum corpus contra pactum eorum molestiis afficere pergat. 599, *Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 200.
Edd. M: Lib. X. ep. 26; G: Lib. VIII. ep. 27. — Iaffé Reg. 1639 (1311).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLITANO.

Augustinus[a] praesentium portitor, qui reliquorum se sapunariorum[1] civitatis vestrae vice dixit esse transmissum, questus nobis est, quod Iohannes vir clarissimus palatinus[2] multis eos frustra affligat incommodis atque nova plurima eorum corpori[b] praeiudicialiter nitatur impendere; denique ut, sicut ait[c], eos promittere sibi compellat, ut, si quis[d] arti eorum sociari voluerit, quicquid commodi[e] de introitura[3] eius accesserit, ipsi proficiat[f], adiciens quoque pactum[g 4] inter se de quibusdam rationabilibus artis suae capitulis[h] iuxta priscam consuetudinem omnium consensu interposita esse poena confectum atque id sacramento interveniente firmatum et nunc ab eo velle quosdam ex suis, eius scilicet patrocinio[i] fretos[k], abscedere[l] atque ita eum contravenire cupientibus tuitionem impendere, ut, quod dici grave est, plus in defensione ipsius praesumptionem habeant, quam de poena penuriam[m] vel de sacramento praestito possint habere formi-

l) adcommendare ϱ* *1.* m) et *hic add. R 1,* ut ϱ*. ϱ *1.* n) tutum *scr. Mommsen cum edd.* o) acurbare *suprascr.* ac urbane *R 1.* p) *in* posset *corr. R 1.* q) possit *R 1.*

IX, 113 in titulo: Fortunato *C 1. 3;* Furt. *C 2 (etiam in ind.) 5 et index et argumentum C 1* — Neapolitane *C 3.* a) Agustinus *C 3.* b) corpore *C 1. 2, sed corr. in* corpori *C 2 m. 2 — verba* corpori *usque* eorum *om. Vat. D (ed. M).* c) aut *C 3.* d) que sarti *C 3.* e) *ex* comodo *corr. C 1.* f) *ex* ipse proficiet *corr. C 2 m. 2.* g) *ex* peccatum *corr. C 3.* h) capitulus *C 1.* i) patricinio *C 1.* k) *ex* fretas *corr. m. 1,* u *suprascr. m. 2 C 2.* l) accedere *C 1.* m) periurii curam *coni. Mommsen.* — falso *ante* sacram. *add. Vat. A (ed. M.).*

tunc alius tribunus constitutus erat (cf. ep. IX, 205), dubium non est, quin et Apulia et Calabria suum tribunum habuerint. De tribunis cf. ep. I, 13 n. 1. II, 34. VII, 3 n. 1 et librum meum Untersuchungen etc. p. 57 s. 155. Nota etiam hic nullum civilem magistratum commemorari, sed praeter ecclesiasticos unum militarem.

IX, 113. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. *1) Apud Marini, pap. dipl. nº. 117, quidam* Isacius v(ir) h(onestus) saponarius Classis *commemoratur a. 541. Ex hac praecipue epistula et ex dial. IV, 54, ubi de quodam* primo *artis tinctoriae Romae sepulto agit noster, efficitur antiquas* artes *vel* corpora *vel* collegia *artificum etiam Gregorii tempore in Italia exstitisse.* *2) Palatini (sacrarum largitionum) commemorantur in ep. I, 13. IX, 5. XI, 16; adde Marini, pap. dipl. nº. 120 (a. 572) et ep. IX, 72 n. 1. De Iohanne cf. quae notavi n. 4 ad ep. IX, 5.* *3)* introitura *hic dicitur, quod alias* capitulare *appellatur; cf. D. XXXII, 102, 2:* militiam illam cum introitu comparari. *4) = lex collegii.*

dinem. Quod si[n] ita se[o] res habet, quia etiam ipsi[p] quod agit[q] adversum est, quippe qui alieno se peccato sua defensione constituet esse participem[r], fraternitas vestra paterna eum adhortatione conveniat, ut ab huiusmodi se actu cohibeat[s] et praeiudicialiter illis nihil imponat nec eos usque[t] dispendiis contra rationem affligat[u]. Pariter etiam providendum est, ut et pactum, ubi[v] sacramenta sunt praestita, conservetur et cum dispendio animae suae temporalia lucra contraveniendo non appetant, ne et periurii discrimen incurrant et commoda prave[w] desiderata non capiant[x]. Quod si, quod[y] non credimus, ammonitionem vestram praedictum Iohannem virum clarissimum videtis forte differre, cum eminentissimo filio nostro praefecto[5] stricte loquimini, ut ipse hoc, sicut in praesenti dici fecimus, quomodo praeviderit, rationabiliter faciat emendare, quatenus et eos qui tuitionis nostrae[z] suffragia quaesiverunt quorundam voluntas iniuste non opprimat et ille ab opere se indecenti prohibitum et pro suae magis animae utilitate cognoscat[a].

IX, 114.

Gregorius I. papa Venantio, episcopo Lunensi, petenti, ut mittatur, quae monasterio Lunensi abbatissa praeficiatur, monacham mittit. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 1.

Edd. M: Lib. X. ep 43; G: Lib. VIII. ep. 43. — Iaffé Reg. 1640 (1328).

GREGORIUS VENANTIO EPISCOPO LUNENSI.

Fraternitatis vestrae adeo nobis sollicitudinem placuisse rescribimus, ut studii nostri esset ea quae voluistis affectu complere. Quia ergo scripsistis, ut personam transmittere deberemus, quae in monasterio quod in civitate vestra situm est[1] abbatis[a] regere[b] possit officium, ...[c], quam divina misericordia suffragante[d] regimine eiusdem monasterii strenuo[e] posse[f] arbitramur existere, illic praevidimus dirigendam, ut a vobis Deo protegente abbatissa debeat ordinari. Nam nos ei[g] hic oratione tantum modo venimus[h]. Quia igitur memoratam ancillam Dei ad vestram voluntatem et scripta transmisimus, hortamur, ut circa eam monasteriumque ipsius fraternitas vestra sollicitudinem gerat atque degentem illic congregationem in Iesu Dei et redemptoris[i] nostri servitio adhortationis suae bono[k] corroboret et ita se, ubicumque necesse fuerit, etiam erga exteriores[l] utilitates eius exhibeat, ut conversantes ibidem magnum in vobis subsidium, sicut decet, inveniant et nullius rei eas[m] necessitas deprimat, quatenus, dum vobis providentibus omnis eis fuerit amota necessitas, in oratione et Dei laudibus ad-

n) si *om.* C 1. o) se *om.* C 1. 2. p) ipse C 2. q) ait C 1. 3. r) parcipem C 1. s) quo ibat C 3. t) *ita scr. Mommsen:* quibuslibet *edd.;* qui *codd. n.* u) affligant *codd. n.* v) ubi *m. post. add.* C 1; vobis C 3. w) prava C 1. x) cupiant *codd. n., sed corr.* C 2. 3. y) quod *suprascr.* C 1. z) *ita edd.;* vestrae C 1. 2. a) emendatum *vel sim. add. vult Mommsen;* et *ante om. edd. — Huic ultimae in C epistulae in fine add.:* Explicit C 3.

IX, 114 in titulo: Venancio *argum.* C 1. 5. a) *in* abbatisse *corr.* C 5. b) *ex* gere *corr.* gerere C 5. c) *hic deesse videtur nomen futurae abbatissae.* d) in *m. 2 add.* C 5. e) *in* strenuam *corr.* C 5. f) possit C 1. 2; posset C 3. 5, *sed corr.* C 5 *m. 2 in* posse. g) *ex* en *corr.* C 1. h) *in* convenimus *corr.* C 5 *m. 2; locus certe corruptus;* veniam dedimus *coni. Mommsen.* i) redemptorisdemptoris C 1. k) bonorum *codd. n., sed corr.* C 2. 5 *m. 2.* l) *ita edd.;* ergastiores C 1. 2. 3; erga maiores (mai *in ras.*) C 5. m) eos *codd. n.*

5) De Iohanne, praef. Italiae, agitur: cf. ep. IX, 5 n. 4. X, 8.

IX, 114. De Venantio cf. ep. IV, 21 n. 1) De monasterio a Venantio condito agi videtur: cf. ep. VIII, 5.

sidue secura valeant mente persistere. Sic etenim agitur, ut et illis electa conversio ad salutem et vobis proficiat ad mercedem. Nam gratia prorsus maior adquiritur, si de commissis ovibus lucrum[n] offerat Domino[o] sollicitudo pastoris.

IX, 115.

Gregorius I. papa Cyridano scribit de binis litteris, quarum primas ille scripserat de cura sitonici sibi a principibus mandata, de tritico in horreis ecclesiae suscepto tradendo atque in specie parando; alteris per latorem praesentium, Eutychum, virum magnificum „qui se inlustrem praefecturium memorat" transmissis, „ut quae summa eiusdem sitonici ab horreariis ecclesiae sit suscepta, prodi inter acta publica debeat". Monet, ut, cum frumenta gravi pretio in specie praeparata sint et quantitas per defensores ecclesiae prodita, ipse suscipiat. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 2.
Edd. M: Lib. XII. ep. 34; G: Lib. X. ep. 38. — Iaffé Reg. 1641 (1467).

GREGORIUS CYRIDANO.

Gloriae vestrae dudum scripta suscepimus, in quibus indicastis sollicitudini vestrae serenissimorum principum[a] iussione curam sitonici[1] fuisse mandatam[b] atque praeceptum esse, ut omnis tritici quantitas, quae in horreis[2] ecclesiae nostrae suscepta fuerat, vobis tradi per omnia debuisset[c], et scripsistis, ut hoc ipsum[d] parari in specie faceremus. Quod quidem quia vestrum, cuius ad nos tanta quippe bona perlata sunt, non fuerit[e], novimus[f]. At quamquam[g] durum ac erat[h] omnino difficile, ut res, quae nec servari nec eo tempore ad emendum poterat inveniri, in specie restitui peteretur, verumtamen ut exui ab huius rei sollicitudine valeremus, studii nostri fuit, etsi cum[i] maiori omnino dispendio, frumenta[k] ipsa, sicut voluistis, in specie facere[l] praeparari. Post vero per latorem praesentium Eutychum[m] virum magnificum, qui se inlustrem praefecturium[n 3] esse memorat, aliam nobis epistolam transmisistis, ut, quae summa eiusdem sitonici ab horreariis ecclesiae sit suscepta, prodi inter acta publica debuisset. Et ideo ne per occasionem ecclesiae quaedam cuiquam nasci excusatio potuisset, et quantitatem, sicut scripsistis, defensores[o] ecclesiae prodiderunt et quae putaverunt utilia petiverunt. Quod gloria[p] vestra diligenter solliciteque pertractet et verba eorum non neglegat. Nam quicquid post hoc in praedicta sitonici specie damni contigerit, amplius iam ad ecclesiae dispendium sciatis nullo modo pertinere, quia nec habitatores[q] civitatis istius, afflicti revera homines, ac praedicti[r 4] sitonicum ipsum in suum[s] se asserunt detrimentum

n) lucrorum *codd. n., sed corr. C 1. 2. 5.* o) Deo *C 1.*

IX, 115 in titulo: Ciridano *C 3.* a) principium *C 1. 3.* b) mandatum *C 2. 3. 5, sed C 2 m. 2. in* iniunctam *corr.* c) debuisse *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* d) ipsud *codd. n., sed corr. C 2. 5.* e) fuerint *codd. n.* f) novibus *codd. n.* g) *ita scr. Mommsen;* aequa quam *codd. n.* h) macera (*pro* ac erat) *codd. n.* i) et sicut *codd. n.* k) fumenta *C 1.* l) *ita scr.;* facies *codd. n.* m) Euthicium *C 1:* Eutichum *C 2. 3. 5.* n) *ita C 1. 2. 5;* perfecturum *C 3.* o) defefensores *C 1.* p) gratia *C 3.* q) habitores *C 3.* r) *ita C 1. 2;* a praedicti *C 3. 5, sed* a *del. C 5.* s) suo *codd. n.*

IX, 115. Eidem Cyridano ep. IX, 31 in Siciliam missa est. *1) Idem verbum* sitonicum *occurrit in ep. I, 2 (n. 4). — An cura sitonici munus extraordinarium fuit?* *2) Cf. ep. V, 36 p. 319 n. 3. V, 38 p. 325 n. 4. V, 39 p. 328 n. 4. IX, 5 n. 2.* *3) I. e. qui praefectura functus vel praefecti dignitate ornatus est; cf. e. g. Marini, pap. dipl., nº. 132; Troya, Cod. dipl. II p. 560 nº. 347; L. p. v. Hadriani c. 63.* *4) Scil. horrearii vel defensores ecclesiae.*

posse suscipere. Haec igitur omnia gloria vestra cognoscens ita de his quae sibi sunt commissa studeat[t] cogitare, ut et utilitatem publicam faciat[u] et huius oneris curae[v] ecclesiae nostrae denuo ad gravamen pauperum non incumbant.

IX, 116.

Gregorius I. papa Theodorum curatorem iterum rogat, ut Iohannis, praefecti urbis, uxorem, quae per Iohannem virum clarissimum, praesentium latorem, Romam ad maritum deducatur, „iure militari" usque Perusiam tueatur. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 3.
Edd. M: Lib. X. ep. 6; G: Lib. VIII. ep. 7. — Iaffé Reg. 1642 (1289).

GREGORIUS THEODORO CURATORI.

Quamvis gloriae vestrae bonitas semel sibi commendatos nesciat oblivioni mandare, verumtamen scientes haec eadem iterata carissimum filium non onerose suscipere, scribere nos, quae iamdudum scripsimus[1], non piget. Quia ergo gloriosissimus filius noster Iohannes praefectus urbis[2] ad deducendam hic[a] coniugem suam latorem[b] praesentium Iohannem virum clarissimum[3] illic[c] noscitur transmisisse, paterna dulcedine salutantes petimus, ut, quia memoratus gloriosissimus filius noster divisus hic consistere non potest, venienti coniugi[d] ipsius gloriae vestrae sinceritas patrocinii sui opem ferat. Et ut securius iter suum Deo custodiente peragere valeat, iure ad Perusinam civitatem[4] militari eam solacio Dei fulciri[e] disponat, quatenus et antedictus gloriosus vir amplius patrociniis vestris sit deditus[f] et nos dulcissimae gloriae vestrae gratias referamus.

IX, 117.

Gregorius I. papa Marinianum, episcopum Ravennatem, hortatur, curet, ne Iohannis, praefecti urbis, uxor, quae per latorem praesentium, Iohannem, virum clarissimum, Romam quam citissime deducatur, aliquo impedimento detineatur. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 4.
Edd. M: Lib. X. ep. 7; G: Lib. VIII. ep. 8. — Iaffé Reg. 1643 (1290).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Gloriosissimus filius noster Iohannes praefectus urbis ad hoc illic[a] latorem praesentium Iohannem virum clarissimum destinavit, ut gloriosam coniugem ipsius hic[b] Deo

t) studeant *codd. n., sed corr. C 5.* u) faciant *codd. n.* v) *hoc verb. om. C 1;* purae *C 2. 3;* cu(rae) *in ras. C 5.*

IX, 116 in titulo: curato *C 3, sed corr. m. 2.* a) *corr. in* huc *C 2 m. 2.* b) laborem *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* c) *corr. in* illuc *C 2 m. 2.* d) coniuge *codd. n.* e) fulceri *codd. n., sed corr. C 2 m. 2. — Pro* iure *scr.* ire *et pro* Dei: et *Mommsen.* f) *ita edd.;* deditos (*om.* sit) *C 1. 2;* debitos (*om.* sit) *C 3.*

IX, 117 in titulo: Marinia *C 3; indices C 1. 2:* Mauriano; *C 3:* Mauriniano; *C* 1 in ind. 1:* Marininiano — Ravenna *C 3 in tit. et in indice;* Ravennatis *C 1. 2 in indice;* Ravennati *C* 1 in ind.* — Fantino defensori *C* 1.* a) *in* illuc *corr. m. 2 C 2.* b) *in* huc *corr. C 2 m. 2;* hoc *C 1.*

IX, 116. Cf. ep. seq. — De Theodoro cf. ep. IX, 44 n. 1) *Cf. ep. VII, 34.* 2) *Idem commemoratur in ep. VII, 34 et fortasse in dial. III, 10. IV, 52* (vir magnificus, locum praefectorum servans); *an in his locis de altero Iohanne agitur, fortasse vicario urbis Romae? Cf. Mommsen, N. A. XV p. 182 s. et ep. IX, 103.* 3) *Cf. not. praeced. et de alio, ut videtur, Iohanne, v. c. palatino, ep. IX, 113 n. 2.* 4) *Nota Perusiam ab urbe Roma distare centum fere milia passuum.*

debeat protegente deducere. Quam cum iam et nos hic[c] per omnia volumus advenire, ut praedictum[d] gloriosissimum filium nostrum non divisum, sed totum habere possimus, fraternitas vestra sollicitudinem gerat, ne quod ad veniendum impedimentum[e] sustineat, atque, ut hic citius adesse valeat, studiose concurrat[f] et ita se circa eam, quocumque[g] exegerit usus, exhibeat, ut nec suum[h] abesse coniugem sentiat et nos in vobis modis omnibus praesentes esse cognoscat.

IX, 118.

Gregorius I. papa Romano defensori Vitum, praesentium latorem, in defensorum scholam sollemniter receptum, commendat. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 5.
Edd. M: Lib. XI. ep. 39; G: Lib. IX. ep. 34. — Iaffé Reg. 1644 (1390).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Vitum[1] praesentium portitorem experientia tua olim nostrum fuisse cognoscat. Cuius quoniam bene fidem et sollertiam novimus, in defensorum illum scolam data ei sollemniter epistola militandum esse praevidimus. Et ideo si quid ei[a] pro ecclesiasticis utilitatibus iniungere forte volueris[b], nullam de eo[c] dubietatem habeas. Sed omnino de puritate ipsius certus esto nec eum fraudulenter quid vel dupliciter acturum existimes. Tuum[d] est, ut tu ei caritatem, quae fidelibus debetur, impendas.

IX, 119.

Gregorius I. papa Fantino defensori mandat, hortetur Victorem, episcopum Panormitanum, ut causam ecclesiae suae cum Maurentio, magistro militum, aut pacifice aut iudicio apud Venantium patricium et Fantinum defensorem finiat. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 6.
Edd. M: Lib. XII. ep. 4; G: Lib. X. ep. 4. — Iaffé Reg. 1645 (1434).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI.

Gloriosissimus filius noster Maurentius magister militum[1] causam de massa Getina contra Panormitanam ecclesiam habere queritur et ad hoc latorem praesentium[a] facto

c) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* d) *ex* praedictam *corr. m. 2 C 2.* e) impedimen *C 2.* f) concursarat *codd. n., sed corr. C 2.* g) quoque *C 3.* h) suam *codd. n.*

IX, 118. a) quidem ei *C 3.* b) volueritis *C 3.* c) deo *C 3.* d) tam *C 1. 2. 3, sed m. post. C 2 corr.*

IX, 119 titulo rubro add.: de ruramento, *quod nigro atramento corr. in* iuramento *C 3. (Cf. ep. IX, 129. 134.)* a) *ex* praesentiam *corr. m. 2 C 2.*

IX, 117. Cf. ep. praeced. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5.

IX, 118. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. *1) De Vito defensore cf. ep. IX, 97.*

IX, 119. De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. II, 55 n. IV, 43 n. *1) De Maurentio cf. ep. VIII, 12 n. 1.*

mandato transmisit, quod debeat sine excusatione aliqua terminari. Ideoque experientia tua reverentissimum fratrem et coepiscopum nostrum Victorem[2] servato honore[b] commoneat, ut aut pacifice causam ipsam sine dilatione studeat terminare aut certe, si utilius sibi esse crediderit eam iudicio definiri, omni mora cessante vice sua personam legaliter instituat, quae de eadem massa apud gloriosissimum filium nostrum domnum Venantium patricium[3] et experientiam tuam debeat subire iudicium, ut causa ipsa possit cognita[c] veritate distingui aut certe alios sibi, si partes[d] voluerint[e], te inminente[f] eligant cognitores. Et quicquid mediis sacrosanctis evangeliis ab eis fuerit statutum, ita lege servata tua volumus ad effectum[g] executione perduci, ut nihil inter partes remaneat, unde post hoc se recidivo valeant litigio fatigare[h].

IX, 120.

Gregorius I. papa Savino subdiacono mandat, ut Proculo, episcopo (Nicoterensi), in emendandis ecclesiae rebus per absentiam eius neglectis opem ferat. 599, *Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 7.
Edd. M: Lib. XIII. ep. 24; G: Lib. XI. ep. 29. — Iaffé Reg. 1646 (1508).

GREGORIUS SAVINO SUBDIACONO.

Quare venerabilis frater noster Proculus episcopus[1] ab ecclesia sua diu abfuerit[a], experientia tua non ignorat. Ad quam quoniam Deo propitio habita nunc, ut oportuit, satisfactionis purificatione reversus est, ne forte per eius[b] absentiam in aliquo ecclesiae ipsius sit neglecta[c] utilitas aut aliqua[d] de eius sint[e] iure subtracta, reparare[f] ea vel corrigere cupienti[g] illi in omnibus[h] aequitate servata solaciare te volumus atque concurrere, ut tua opitulatione suffultus in his quae ab eo agenda sunt nec difficultatem aliquam quorundam impedimento[i] sustineat nec diutius debeat laborare[k].

IX, 121.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono mandat, ut residua pecuniarum, quas Benenatus, episcopus Misenas, ad construendum castrum acceperit, Comitaticio comiti, qui ea in idem opus impendat, tradat. 599, *Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 8.
Edd. M: Lib. IX. ep. 51; G: Lib. XI. ep. 33. — Iaffé Reg. 1647 (1187).

b) *ita edd.;* servet honoret *codd. n.* c) cogniti *C 1.* d) *ita edd.;* parti *codd. n.; C 1 corr. postea in* partim. e) *ita edd.;* solverit *codd. n.* f) *in* eminente *corr. C 2 m. 2.* g) affectum *C 3.* h) *in* fatigari *corr. C 2 m. 2.*

IX, 120. a) adfuerit *C 3.* b) *add.:* ab eius *codd. n., sed del. C 2.* c) nec lata *C 3.* d) aliquid *C 1.* e) sit *codd. n.* f) *ex* subtractare parere *corr. C 2 m. 2.* g) cupient *C 1.* h) *add.* ea quae *codd. n.;* ea quae [requiritur] *Mommsen.* i) *ex* impedimenta *corr. C 2 m. 2.* k) laborari *codd. n.*

2) De Victore, ep. Panormitano, cf. ep. I, 70 n. 4. III, 27 n. 1. 3) De Venantio cf. ep. I, 33 n. VI, 40 n. Nota eum etiam in hac ep. patricium appellari; neque scio, cur Ewald cum Maurinis putet hunc alium esse, alium exmonachum Syracusanum: cf. ep. IX, 13. 38.

IX, 120. De Savino, rectore patrimonii Bruttiorum, cf. ep. IX, 110 n. 1) De episcopo Nicoterensi hic agi efficitur ex ep. VI, 38 (n. 1). IX, 134. Idem commemoratur in ep. IX, 129.

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Pervenit ad nos Benenatum quendam Misenatem[a] episcopum[1] pro construendo[b] illic castro solidos accepisse[2]. Et quia pars eorundem solidorum apud eum dicitur remansisse, experientia tua suptili indagatione perquirat et, si quid manifeste de ipsis solidis cognoveris remansisse, Comitaticio[c] comiti[d] praedictae civitatis[3] sub desuscepti[e] illud pagina contradat atque inmineat, ut in constructione eiusdem loci, sicut dati sunt, Domino adiuvante proficiant, quia ratio nulla permittit, ut propriis cuiusquam usibus applicetur, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur.

IX, 122.

Gregorius I. papa Savino, subdiacono regionario, informatus per Gregorium, latorem praesentium, hominem iuris ecclesiae Emolitanae, mandat, hortetur Palumbum, episcopum (Consentinum), ut in ecclesiae rebus tuendis minus neglegenter agat. Quem si neglegentem deinde viderit, eius officium ipse impleat. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 9.
Edd. M: Lib. XIII. ep. 25; G: Lib. XI. ep. 30. — Iaffé Reg. 1648 (1509).

GREGORIUS SAVINO SUBDIACONO REGIONARIO.

Pervenit ad nos reverentissimum Palumbum fratrem et coepiscopum nostrum[1] ita, quod dici grave est, ecclesiae suae vel parrochiarum causas utilitatesque neglegere[a], ut non solum res aliquas vel mancipia earum, sed etiam et ministeria apud diversos esse incaute patiatur. Quod ita esse hoc etiam nobis ex parte aliqua innuit ac confirmat, quod Gregorius lator praesentium, qui iuris se Emolitanae[b] ecclesiae[c 2], quae in eius est diocese constituta, esse perhibet, ab alio se indebite eo praesente queritur in servitio subiugari. Ideoque experientia tua[d] praedictum fratrem nostrum studeat commonere, ut res ecclesiae vel parrochiarum suarum sive ministeria rationabiliter[e] vindicet atque defendat et ab aliis ea detineri nullo modo patiatur. In qua re ne quam forte excusationem valeat invenire, tua ei volumus salva aequitate adesse solacia. Quem si forte, ut hactenus extitit, esse videris[f] neglegentem, ea quae eum facere oportuerat te volumus agere et in omnibus adimplere, quatenus ecclesiarum utilitas nulla occasione depereat, sed et nobis, quaeque acta fuerint, renuntiare festina, ut a nobis, quid post hoc facere debeas, instruaris.

IX, 121. a) Mesenatem *codd. n.* b) confervendo *C3.* c) Comitatitium *C1.3 (cium in ras. C1);* Comitaticium *C2.* d) com̄ *C1.2;* comite *C3.* e) subdie suscepit *C1;* subdie suscepti *C2.3.*

IX, 122 in titulo: Sab. *ind. in C1.2.* a) neglere *C1.* b) Emolitana *in* Emulitana *m. post. corr. C1;* Emolitana *cet.* c) ecclesia *C1.2.* d) experientiae tuae *codd. n., sed corr. C2.* e) ratiobiliter *C2.* f) videaris *C1.*

IX, 121. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. 1) Cf. de Benenato ep. II, 25 n.; nescio an ob crimen in hac epistula commemoratum depositus atque Romam evocatus sit: cf. ep. IX, 80 s. IX, 163. 2) De castris tunc temporis in Italia conditis cf. ep. VI, 23 n. 1. VIII, 32 n. 5; de reipublicae pecuniis agi videtur. 3) Cf. ep. IX, 65 n. 2.

IX, 122 translata per Gregorium. — De Savino, rectore patrimonii Bruttiorum, cf. ep. IX, 110 n. 1) De Palumbo, ep. Consentiae, cf. ep. VIII, 3 (n. 3). IX, 134. 2) Ubi sit, nescio.

IX, 123.

Gregorius I. papa Vitalem, defensorem (Sardiniae), Bonifatio notario, praesentium latori, ad emenda mancipia Barbaricina misso, opitulari iubet. 599, Febr.—Apr.

Codd. C: cap. 10.

Edd. M: Lib. XI. ep. 23; G: Lib. IX. ep. 18. — Iaffé Reg. 1649 (1372).

GREGORIUS VITALI DEFENSORI.

Bonifatium notarium[a 1] praesentium portitorem ad hoc nos experientia tua illuc transmisisse cognoscat, ut in utilitatem parrochiae Barbaricina[b 2] debeat mancipia comparare. Et ideo experientia tua omnino ei studiose solliciteque concurrat, ut et bono pretio[c] et talia debeat comparare, ut et, quae[d] in ministerio ptochii[3] utilia[e], valeant inveniri atque emptis eis huc Deo protegente is ipse possit celerius remeare. Ita ergo te in hac re exhibere festina, ut et quasi egentium amator[f], quorum usibus emuntur, ostendaris[g] et nobis te de tua valeas[h] sollicitudine commendare.

IX, 124.

Gregorius I. papa Maurentium, magistrum militum, rogat, ut „sub urbana persona sub celeritate" epistulam (IX, 126) ad Arogem ducem deferendam curet, qua illi scripserit, ut Savinum subdiaconum adiuvet, transmissum, ut trabes ecclesiis SS. Petri et Pauli necessarias e Bruttiorum regione ad locum, unde Romam per mare duci possint, trahat. 599, Febr.—Apr.

Codd. C: cap. 11.

Edd. M: Lib. XII. ep. 20; G: Lib. X. ep. 24. — Iaffé Reg. 1650 (1454).

GREGORIUS MAURENTIO MAGISTRO MILITUM.

Propterea[a] quod in ecclesiis beatorum Petri et Pauli[1] trabes sunt necessariae omnino, Savino subdiacono[2] iniunximus, ut aliquantas[b] de partibus Britiorum[c] incidere[3] et ad locum, unde hic per mare[d] possint adduci, trahere debeat. Sed quoniam solum[e] hoc facere non adsurgit[f], Arogi scripsimus[4], homines qui sub[g] eo sunt cum bobus

IX, 123 in titulo: ras. post. defensori *C 1. 5;* densori *C 2.* a) Bonifatius notarius *C 1;* Bonifatius nonarius, *sed corr. C 2.* b) Barbaricine *C 1.* c) et *del. Mommsen.* d) atque *scr. Mommsen.* e) *C 1* ut alia *corr. in* utilia. — val. iuv. *del. Mommsen.* f) *ita scr. Mommsen;* sergentium amator *codd. n.* g) ostendas *C 1. 2;* ostendans *C 3;* ostendaris *scr. Mommsen.* h) valeat *codd. n.*

IX, 124 in titulo: Marentio *C 3 — tit. in ras. C 2.* — a) propter *C 2. 3. C* 1.* b) aliquantes *C 2, sed corr. m. 2.* c) *ita Vat. A (ed. M);* Pritinorum *corr. in* Britinorum *C 1;* Britinorum *C 2, sed corr. m. 2;* Brittanorum *C 3.* d) permanere *C 1.* e) *C 2 corr. m. 2 in* solium. f) *ex* adsurgat *corr. m. 2 C 2.* g) *ita edd.;* ab *codd. n., ante* ab *ras. C 1.*

IX, 123 transmissa per Bonifatium. — De Vitali, rectore patrimonii Sardiniae, cf. ep. IX, 2 n. 1) Bonifatius hic nescio an idem sit, qui in ep. V, 6 commemoratur: cf. etiam ad eandem ep. n. 2 nº. 3 p. 287. 2) De Barbaricinis cf. ep. I, 46 n. IV, 25 n 2. 3) πτωχεῖον = domus alendis pauperibus destinata, alias πτωχοδοχεῖον: Gussanr. Cf. Ducange h. v. C. I. I, 3 multis locis etc.

IX, 124. Cf. ep. sequentes. — De Maurentio cf. ep. VIII, 12 n. 1. 1) De hac basilicarum per Gregorium restitutione alias nihil legimus: cf. Gregorovius l. l. II⁴ p. 99. 2) De Savino, rectore patrimonii Bruttiorum, cf. ep. IX, 110 n. 3) Italiam arborum et lignorum feracem olim fuisse iam alias (ep. VI, 58 n. 7) notari; celeberrima fuit Sila, silva Bruttiorum, etiam nunc satis magna: cf. Dionys. Halic. XX, 15. Nissen, Ital. Landeskunde p. 244 ss. 429 ss.: erat proprietas populi Romani. 4) Ep. IX, 126. — De Arichi, duce Beneventano, cf. ep. II. 45 p. 145 n. 6.

suis in eius deputet ire solaciis, promittentes, quia, dum res perfecta fuerit, dignum ei exenium transmittimus. Gloria ergo[h] vestra epistolam nostram ad eum sub urbana persona studeat sub celeritate transmittere, quae ei hoc quod scripsimus suggerat[i], dum ante dictus subdiaconus adhuc voluntatem ipsius possit agnoscere. Si vero navigii prosperitate inventa discesserit, cuncta ei gloria vestra suptiliter per suas epistolas innotescat, ut sciat, quid agere debeat; sed et nobis similiter, quae acta fuerint, indicate.

IX, 125.

Gregorius I. papa a Gregorio expraefecto petit, ut Savino subdiacono suo homines bovesque de possessionibus, quas illic in emphyteusim habeat, mittat ad amoliendas viginti trabes, ecclesiis SS. Petri et Pauli destinatas. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 12.
Edd. M: Lib. XII. ep. 22; G: Lib. X. ep. 26. — Iaffé Reg. 1651 (1456).

GREGORIUS GREGORIO EXPRAEFECTO.

Scientes, quanta erga[a] beatorum Petri ac Pauli ecclesias[b] in gloriae vestrae maneat mente dilectio, vestrum nobis post Deum adiutorium scriptis decurrentibus[c] adhibere necessario provocamur[d] confidentes[e] facile vos et devote, quicquid pro earum utilitate cognoscitis, impertire, quibus gloriam vestram etiam sponte non dubitamus velle praestare. Et ideo quia in praedictis ecclesiis trabes omnino sunt necessariae atque Savino subdiacono, ut interim usque ad XX incidere festinet et[f] ad mare trahere, iniunximus, paterno salutantes[g] affectu petimus, ut gloria vestra de possessionibus, quas illic in emphyteusin[h] habet[1], hac in re homines cum bobus suis faciat praebere solacia, quatenus et ipse vestra opitulatione suffultus ad explenda[i] ea quae sibi iniuncta sunt esse possit idoneus et vos mercedem valeatis adquirere[k]. Ita ergo, sicut diximus, vobis confidimus, gloriose fili[l], ut et[m] nos vobis gratias[n] referamus et beatos apostolorum principes pro amore et devotione vestra, quam eorum[o] ecclesiis exhibetis, habeatis adiutores in omnibus.

IX, 126.

Gregorius I. papa ab Aroge, duce (Beneventano), petit, ut in trabibus, ecclesiis SS. Petri et Pauli necessariis, e Bruttiis ad mare trahendis Savino, subdiacono suo, cum hominibus et bobus subveniat. Xenium, dum res perfecta fuerit, promittit.
599, Febr.—Apr.

Codd. C: cap. 13 (Paul. diac., h. L. IV, 19).
Edd. M: Lib. XII. ep. 21; G: Lib. X. ep. 25. — Iaffé Reg. 1652 (1455).

h) erga *C 1. 2; C 3* ergo *corr. in* erga. i) *ita scr.;* ut *C 2. 3* (*pro* suggerat); det *coni. Mommsen;* deferat *edd.; verba* suggerat d. ante dictus *om. C 1.*

IX, 125. a) quanta gratia ad *Vat. A (ed. M).* b) epistolas *C 3.* c) discurrentibus *C 2. 3.* d) provocamus *codd. n.* e) confidenter *codd. n.* f) et *om. codd. n.* g) pater noso iutan tante *C 1;* paterno soiutantes *C 3; C 2* paternoso iutantes *corr. in* p. salutantes. h) emseteusin *C 1;* emfeteusin *C 2.* i) *inter* ex *et* plenda *spatium rasurae duarum litterarum in C 1. 2 (in C 2 hic* em *erasum est).* k) equirere *codd. n.* l) ut gloriosi filii *codd. n.* m) et *om. C 1.* n) grā *C 3.* o) eorum *add. m. 2 C 2.*

IX, 125. Cf. ep. praeced. — De Gregorio cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; IX, 4 n. 2. *1) De possessionibus et hominibus, quos Gregorius in Campania habebat, agit noster in ep. IX, 62. — In emphyteusin habere idem hic esse videtur atque locasse, non conduxisse.*

GREGORIUS AROGI DUCI.

Quia sic de gloria vestra, sicut re vera de filio nostro, confidimus, petere a[a] vobis aliqua fiducialiter[b] provocamur[c] arbitrantes, quod minime nos patiamini contristari, maxime in tali re, unde vestra anima multum poterit adiuvari. Indicamus autem propter ecclesias beatorum Petri ac[d] Pauli aliquantas nobis trabes necessarias esse, et ideo Savino subdiacono nostro iniunximus, ut[e] de partibus Britiorum[f] aliquantas incidere et usque ad mare in locum aptum trahere debeat. Et quia in hac re solaciis[g] indiget, salutantes gloriam vestram paterna caritate petimus, ut actionariis vestris qui in illo loco sunt deputetis, ut homines qui sub eis sunt cum bobus suis in eius transmittere solacium debeant, quatenus vobis concurrentibus melius quod ei[h] iniunximus possit perficere. Nos enim promittimus, quia, dum res perfecta fuerit, dignum vobis exenium, quod non sit iniuriosum, transmittimus[i]. Nam scimus nos considerare et filiis nostris, qui bonam nobis voluntatem exhibent, respondere. Unde iterum petimus gloriose fili[k], ut ita facere debeatis, ut et nos vobis possimus esse pro praestito beneficio debitores et vos mercedem pro sanctorum[l] ecclesiis habeatis.

IX, 127.

Gregorius I. papa Stephano (episcopo et Venerio, Vibonensi episcopo,) scribit de hominibus bobusque Savino subdiacono ad trabes ecclesiis SS. Petri et Pauli necessarias ad mare trahendas auxilio mittendis. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 14.
Edd. M: Lib. XII. ep. 23; G: Lib. X. ep. 27. — Iaffé Reg. 1653 (1457).

GREGORIUS STEPHANO.

Quamvis fraternitatem vestram officii sui qualitas pro ecclesiarum utilitatibus ultro solaciari commoneat[a], non tamen ab re est, si illud ex[b] abundanti nostra hortetur epistola, quod facere vos prona convenit voluntate. Proinde in ecclesiis[c] beatorum Petri et Pauli trabes esse valde necessarias fraternitati vestrae duximus indicandum[d]. Et quia Savino subdiacono, ut aliquantas incidere et usque ad mare debeat trahere, unde hic[e] adduci valeant, iniunximus atque in ea re eum manifestum est opus habere solaciis, sanctitas vestra ei, ut potuerit[f], toto studio totaque intentione opem ferre studeat ac in eius solacio boves hominesque transmittat, ut nullam excusationem inveniat, sed quae ei praecepimus, vobis opitulantibus explere sufficiat. Ita ergo fraternitas vestra faciat, ut ei se in quantum valet impendat. Nam quantum praedicti subdiaconi[g] culpa[h] est, si vobis concurrentibus piger extiterit, tanto culpabilius erit et gravius, si qua se occa-

IX, 126. a) *om.* a *C 1. 2, sed add. m. 2 C 2 in ras.;* a *Paul., sed quidam codd. eius* preterea *vel* propterea. b) fiducialer *C 1.* c) provocamus *C.* d) *ita C 2. 3 cum Pauli plurimis codd.;* et *C 1.* e) ut *om. Paul.* f) Britiorum *C 1. 2;* Briciorum *C 3.* g) solacii *C 3.* h) *ita cum Paulo C 2. 3;* ei *om. C 1.* i) *ita cum aliquot Pauli codd. C;* transmittemus *cet. Pauli codd.* k) *ita Paul.;* gloriosissimum filium *C.* l) suorum *C 1. 2.*

IX, 127. a) *ex* commoveat *corr. C 2 m. 2.* b) et *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* c) acclesiis *C 1.* d) indagandum *C 3.* e) *in* huc *corr. C 2 m. 2.* f) oportuit *C 1.* g) subdiacono *C 1.* h) culpae *C 1.*

IX, 126. Cf. ep. IX, 124 s. et ep. seq.

... indevota, quod non credimus, monstrare

... Debes autem scire hanc[i] fraternitati tuae ... ecclesiae trabes ipsas olim cultu[k] proprio con-

...

IX, 128.

... defensori mandat, ut Petrum defensorem, de massa iuris ... dicatur, oriundum, commoneat, „ne filios suos foris ... praesumat, sed in ea massa, qua lege ex condicione ligati sunt,

599, Febr.—Apr.

... *G: Lib. X. ep. 28. — Iaffé Reg. 1654 (1458).*

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

... quem defensorem fecimus, quia de massa iuris ecclesiae nostrae quae ... oriundus sit[c], experientiae tuae bene est cognitum. Et ideo quia ita ... benigni debemus existere, ut tamen ecclesiae utilitas non laedatur, hac tibi ... mandamus, ut eum stricte debeas commonere, ne filios suos quolibet[d] ... vel excusatione foris alicubi in coniugio sociare praesumat, sed in ea massa, ... lege ex[e] condicione ligati[f] sunt, socientur[1]. In qua re[g] etiam et[h] tuam omnino ... est experientiam esse sollicitam atque eos terreri, ut qualibet occasione de possessione, cui oriundo[i] subiecti sunt, exire non debeant. Nam si quis eorum exinde, quod non credimus, exire praesumpserit, certum illi sit, quia noster numquam concessus aderit, ut foris de massa, in qua nati sunt, aut habitare aut debeant sociari, sed[k] super scripta terra eorum. Atque tunc sciatis vos non leve periculum[l] sustinere, si vobis neglegentibus quisquam ipsorum quicquam de his quae prohibuimus facere qualibet sorte temptaverit.

---

i) hunc *codd. n.* k) culta *C 1. 2, sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 128. a) Petrum *codd. n.* b) Utelas *C 3.* c) *om.* sit *C 1. 2.* d) quodlibet *C 3.* e) ex *C 2. 3*; et, *ut videtur, C 1.* f) legati *codd. n.* g) se *C 1*; rem *C 2. 3.* h) ex *C 3.* i) oriunde *C 1.* k) et *add. codd. n.*; nisi de *coni. Mommsen.* l) periculo *codd. n.*

IX, 127. Cf. ep. praecedentes. — De Stephano episcopo cf. ep. XIII, 21 et IX, 129 n. 6. 1) Venerio, ep. Vibonensi, cum aliis episcopis Bruttiorum ep. IX, 134 et cum Stephano ep. XIII, 21 missa est. — Ex hoc addendo intellegimus hanc ep. a paribus scriptam esse Stephano et Venerio; an etiam ceteris Bruttiorum episcopis?

IX, 128. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. 1) De originariis cf. ep. IV, 21 n. 4 et de nuptiis rusticorum *ep. I, 42 p. 65 n. 1. Nota colonos massae ligatos esse; cf. C. I. XI, 48, 13, 1. —*

MENSE APRILI INDICTIONE II.

IX, 129.

Gregorius I. papa Savino subdiacono mandat, ut una cum Paulino (Taurianensi), Proculo (Nicoterensi), Palumbo (Consentino), Venerio (Vibonensi), Marciano (Locrensi) episcopis de cleri Regiensis et Bonifatii episcopi lite cognoscat. *599, Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 73; C: cap. 16.
Edd. M: Lib. IX. ep. 47; G: Lib. VII. ind. II. ep. 46. — Iaffé Reg. 1655 (1207).

GREGORIUS SAVINO SUBDIACONO.

Clerus[a] ecclesiae Regitanae multa contra[b] reverentissimum fratrem nostrum Bonifatium[c] episcopum suum[1] data nobis petitione conquestus est petens, ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causae ipsae hic suptiliter probarentur. Sed quia nos interim praedictum fratrem nostrum hic[d] modo non praevidimus deducendum, visum nobis est illic deputare causam eadem[e] cognoscendam. Et ideo mediis sacrosanctis evangeliis experientia tua una cum Paulino[2], Proculo[3], Palumbo[4] vel Venerio[5] atque Marciano[6] reverentissimis fratribus coepiscopisque nostris sine cuiusquam personae respectu tam clericorum querellam, quam adversus suum, sicut diximus, habet[f] episcopum, vel si quam forte ille contra eos[g] habuerit, cum omni aequitate ac sollicitudine perscrutetur et, quicquid in veritate cognoverit, nobis una cum praedictis fratribus[h] nostris suptiliter diligenterque significet, ut renuntiatione experientiae vestrae[i] redditi certiores, quid fieri debeat, decernamus.

IX, 130.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut una cum Iohanne, episcopo (Syracusano), Laurentium, virum clarissimum, praesentium latorem, „pro rationibus nonae et decimae indictionis faciendis“ missum apud Leontium, gloriosissimum (exconsulem), adiuvet in explicandis Bonifatii quondam numerarii fortunis, quarum partem ille xenodochio ad S. Petrum constituto reliquerit. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 17.
Edd. M: Lib. XII. ep. 15; G: Lib. X. ep. 16. — Iaffé Reg. 1657 (1447).

Mense *cet.: ita R 1. R* 1. Vat. B. F. (ed. M)*; m̄ar (*pro* apr.) *ϱ* 2. 3.*

IX, 129 deest in ϱ 1. — Titulum et numerum om. C 3, sed add. argumentum:* de iuramento *(cf. ep. IX, 119. 134.)* — Sabino *R 1;* Savino *cet.* a) Clericus *C 1.* b) contra *om., sed m. 2 add. C 2.* c) Bonafacium *C 1.* d) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* e) eandem *ϱ* 2. 3: cf. ep. IX, 134 n. f).* f) *ita codd. n.: cf. ep. IX, 134 n. n).* g) contra eos ille *C.* h) fratribus *om. C.* i) experientiae *om. codd.;* vestre *C 1. R 1. ϱ 1;* vestra *cet.*

IX, 129. De Savino, rectore patrimonii Bruttiorum, cf. ep. IX, 110 n. — De eadem causa, de qua hac, agitur ep. IX, 134, ubi noster iisdem fere verbis utitur. *1) De Bonifatio, ep. Regiensi, cf. ep. III, 4 n.* *2) De Paulino, ep. Taurianensi, cf. ep. I, 38 n. 1. VII, 19 n. 4.* *3) De Proculo, ep. Nicoterensi, cf. ep. IX, 120 n. 1.* *4) De Palumbo, ep. Consentino, cf. ep. VIII, 3 n. 3.* *5) De Venerio, ep. Vibonensi, cf. ep. IX, 127 n. 1.* *6) De Marciano, ep. Locrensi, cf. ep. VII, 38 n. 4. — Praeter hos episcopos in Bruttiis occurrunt Iohannes, ep. Scyllacensis, qui in ep. VIII, 32 ultimo commemoratur, et Stephanus, incertae sedis episcopus, de quo cf. ep. IX, 127. XIII, 21; alia civitas episcopalis, Croton, tribus annis ante a Langobardis capta erat: cf. ep. VII, 23 p. 467 n. 5.*

sione fraternitas vestra aut excusare aut indevota, quod non credimus, monstrare voluerit.

Addendum Venerio episcopo[1]: Debes autem scire hanc[i] fraternitati tuae curam vehementer incumbere, cuius ecclesiae trabes ipsas olim cultu[k] proprio consueverat procurare.

IX, 128.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut Petrum defensorem, de massa iuris ecclesiae Romanae, quae Iutelas dicatur, oriundum, commoneat, „ne filios suos foris alicubi in coniugio sociari praesumat, sed in ea massa, qua lege ex condicione ligati sunt, socientur“. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 15.
Edd. M: Lib. XII. ep. 25; G: Lib. X. ep. 28. — Iaffé Reg. 1654 (1458).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Petrus[a], quem defensorem fecimus, quia de massa iuris ecclesiae nostrae quae Iutelas[b] dicitur oriundus sit[c], experientiae tuae bene est cognitum. Et ideo quia ita circa eum benigni debemus existere, ut tamen ecclesiae utilitas non laedatur, hac tibi praeceptione mandamus, ut eum stricte debeas commonere, ne filios suos quolibet[d] ingenio vel excusatione foris alicubi in coniugio sociare praesumat, sed in ea massa, qua lege ex[e] condicione ligati[f] sunt, socientur[1]. In qua re[g] etiam et[h] tuam omnino necesse est experientiam esse sollicitam atque eos terreri, ut qualibet occasione de possessione, cui oriundo[i] subiecti sunt, exire non debeant. Nam si quis eorum exinde, quod non credimus, exire praesumpserit, certum illi sit, quia noster numquam concessus aderit, ut foris de massa, in qua nati sunt, aut habitare aut debeant sociari, sed[k] super scripta terra eorum. Atque tunc sciatis vos non leve periculum[l] sustinere, si vobis neglegentibus quisquam ipsorum quicquam de his quae prohibuimus facere qualibet sorte temptaverit.

---

i) hunc *codd. n.* k) culta *C 1. 2, sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 128. a) Petrum *codd. n.* b) Utelas *C 3.* c) *om.* sit *C 1. 2.* d) quodlibet *C 3.* e) ex *C 2. 3;* et, *ut videtur, C 1.* f) legati *codd. n.* g) se *C 1;* rem *C 2. 3.* h) ex *C 3.* i) oriunde *C 1.* k) et *add. codd. n.;* nisi de *coni. Mommsen.* l) periculo *codd. n.*

IX, 127. Cf. ep. praecedentes. — De Stephano episcopo cf. ep. XIII, 21 et IX, 129 n. 6. 1) Venerio, ep. Vibonensi, cum aliis episcopis Bruttiorum ep. IX, 134 et cum Stephano ep. XIII, 21 missa est. — Ex hoc addendo intellegimus hanc ep. a paribus scriptam esse Stephano et Venerio; an etiam ceteris Bruttiorum episcopis?

IX, 128. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. 1) De originariis cf. ep. IV, 21 n. 4 et de nuptiis rusticorum *ep. I, 42 p. 65 n. 1. Nota colonos massae ligatos esse; cf. C. I. XI, 48, 13, 1. —*

MENSE APRILI INDICTIONE II.

IX, 129.

Gregorius I. papa Savino subdiacono mandat, ut una cum Paulino (Taurianensi), Proculo (Nicoterensi), Palumbo (Consentino), Venerio (Vibonensi), Marciano (Locrensi) episcopis de cleri Regiensis et Bonifatii episcopi lite cognoscat. 599, *Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 73; C: cap. 16.
Edd. M: Lib. IX. ep. 47; G: Lib. VII. ind. II. ep. 46. — Iaffé Reg. 1655 (1207).

GREGORIUS SAVINO SUBDIACONO.

Clerus[a] ecclesiae Regitanae multa contra[b] reverentissimum fratrem nostrum Bonifatium[c] episcopum suum[1] data nobis petitione conquestus est petens, ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causae ipsae hic suptiliter probarentur. Sed quia nos interim praedictum fratrem nostrum hic[d] modo non praevidimus deducendum, visum nobis est illic deputare causam eadem[e] cognoscendam. Et ideo mediis sacrosanctis evangeliis experientia tua una cum Paulino[2], Proculo[3], Palumbo[4] vel Venerio[5] atque Marciano[6] reverentissimis fratribus coepiscopisque nostris sine cuiusquam personae respectu tam clericorum querellam, quam adversus suum, sicut diximus, habet[f] episcopum, vel si quam forte ille contra eos[g] habuerit, cum omni aequitate ac sollicitudine perscrutetur et, quicquid in veritate cognoverit, nobis una cum praedictis fratribus[h] nostris suptiliter diligenterque significet, ut renuntiatione experientiae vestrae[i] redditi certiores, quid fieri debeat, decernamus.

IX, 130.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut una cum Iohanne, episcopo (Syracusano), Laurentium, virum clarissimum, praesentium latorem, „pro rationibus nonae et decimae indictionis faciendis" missum apud Leontium, gloriosissimum (exconsulem), adiuvet in explicandis Bonifatii quondam numerarii fortunis, quarum partem ille xenodochio ad S. Petrum constituto reliquerit. 599, *Apr.*

Codd. C: cap. 17.
Edd. M: Lib. XII. ep. 15; G: Lib. X. ep. 16. — Iaffé Reg. 1657 (1447).

Mense *cet.: ita R 1. R* 1. Vat. B. F. (ed. M)*; mar (*pro* apr.) *ϱ* 2. 3.*

IX, 129 deest in ϱ 1. — Titulum et numerum om. C 3, sed add. argumentum:* de iuramento *(cf. ep. IX, 119. 134.)* — Sabino *R 1*; Savino *cet.* a) Clericus *C 1.* b) contra *om., sed m. 2 add. C 2.* c) Bonafacium *C 1.* d) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* e) eandem *ϱ* 2. 3: cf. ep. IX, 134 n. f).* f) *ita codd. n.: cf. ep. IX, 134 n. n).* g) contra eos ille *C.* h) fratribus *om. C.* i) experientiae *om. codd.*; vestre *C 1. R 1. ϱ 1*; vestra *cet.*

IX, 129. De Savino, rectore patrimonii Bruttiorum, cf. ep. IX, 110 n. — De eadem causa, de qua hac, agitur ep. IX, 134, ubi noster iisdem fere verbis utitur. 1) De Bonifatio, ep. Regiensi, cf. ep. III, 4 n. 2) De Paulino, ep. Taurianensi, cf. ep. I, 38 n. 1. VII, 19 n. 4. 3) De Proculo, ep. Nicoterensi, cf. ep. IX, 120 n. 1. 4) De Palumbo, ep. Consentino, cf. ep. VIII, 3 n. 3. 5) De Venerio, ep. Vibonensi, cf. ep. IX, 127 n. 1. 6) De Marciano, ep. Locrensi, cf. ep. VII, 38 n. 4. — Praeter hos episcopos in Bruttiis occurrunt Iohannes, ep. Scyllacensis, qui in ep. VIII, 32 ultimo commemoratur, et Stephanus, incertae sedis episcopus, de quo cf. ep. IX, 127. XIII, 21; alia civitas episcopalis, Croton, tribus annis ante a Langobardis capta erat: cf. ep. VII, 23 p. 467 n. 5.

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Experientiam tuam[a] non latet in rationibus quondam[b] Bonifatii[c] numerarii nostrum secundum aliquid interesse, propter quod partem aliquam substantiae suae xenodochio, quod ad beatum Petrum apostolorum[d] principem constitutum est, dereliquit[e] et suam nobis coniugem commendavit. Et ideo quia Laurentius vir clarissimus praesentium portitor pro rationibus ipsis, id est nonae ac decimae indictionis[f], faciendis transmissus est, huius tibi serie praeceptionis iniungimus[g], ut ei hac in causa, quocumque necesse fuerit, praebere solacia atque eum aequitate servata iuvare festines, quatenus, dum te[h] sollicito rationes ipsae salubriter fuerint terminatae, et pauperum fiat utilitas et mulieris quae commendata est quies[i] procuretur atque securitas. Quia vero nosti[k], quem ad modum causae et maxime tales agantur, si forsitan videris, quia rationes ipsae finiri sine dispendio non possunt, ad gloriosissimum Leontium una cum reverentissimo fratre et coepiscopo nostro Iohanne [1] te ire necesse est et communi cum eo consilio agere et, ad quantum potueritis deloqui, ei[l] promittere, quicquid vel ipsi vel diversis dandum suffragatoribus fuerat, dum modo per partes non eat, sed celerius finem accipiat[2]. Illud autem prae omnibus tractare vos convenit, utrum cum praedicto gloriosissimo viro, antequam rationes ipsae incipiantur aut certe loqui[m] propter ea debeatis, ne forte causa in examinatione missa vobis postea ad decidendum difficultatem adducat. Sed quia melius in praesenti, quid oporteat, poteris advertere, quod utilius visum fuerit, agite. In hac tamen promissione sollicitos vos esse[n] necesse est, ut, omnia inibi comprehensa, pro totius causae decisione plura solidis ..[o] nullo modo promittantur, indicantes ei, si causa exegerit, quia pauper omnino defunctus est. Quod ut ita esse cognoscat, exemplar[p] rerum inventarii[q] de substantia ipsius tibi praevidimus dirigendum. Quod si forte ad praedictam solidorum quantitatem consentire noluerit, eligimus hoc quod pervenit ad xenodochium reddere, quam inanem invidiam[r] sustinere. Si vero consenserit, studiose agendum est, ut exinde securitas[3] emittatur, quatenus post datam pecuniam et[s] decisionem causae recidiva exinde alterius[t] nullo modo valeat quaestio suscitari. Quod autem dederis, tuis noveris rationibus imputandum.

IX, 131.

Gregorius I. papa Mariniano, episcopo Ravennati, latores praesentium, qui a Maurentio (magistro militum) missi sint ad percipiendum precarium, commendat. Quibus ut Menam notarium deputet, petit. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 18.
Edd. M: Lib. XII. ep. 5; G: Lib. X. ep. 5. — Iaffé Reg. 1658 (1435).

IX, 130 in titulo: item cui supra *(cf. ep. IX, 128) C* 1.* a) *om.* tuam *codd. n.* b) *ita scr.;* quod *codd. n.* c) Bonefatii *C 1;* Bonifacii *C 3.* d) apostolum *C 3.* e) dealiquid *C 1;* deliquid *C 2. 3, sed in* dereliquid *corr. m. 2 C 2.* f) *ita edd.;* inde *codd. n.* g) preceptione iungimus *codd. n.* h) tum te *C 1. 2;* tantę *C 3.* i) quiest *C 1;* quieti *in* quies *corr. C 2.* k) Qui vero nostri *codd. n.* l) eloqui et *coni. Mommsen;* eique *C 3.* m) eloqui *C 1;* promittere a. c. eloqui *scr. Mommsen.* n) esse *om. C 1. 2.* o) *numerus deesse videtur.* p) exempla *C 2.* q) *m. 2 corr. in* inventa *C 2.* r) invidia *codd. n., sed C 2 m. post. suppl.* m. s) ut *codd. n.* t) ulterius *coni. Mommsen.*

IX, 130. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. — De eadem quaestione, de qua hac, agit noster ep. IX, 63. 1) *De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n.* 2) *Cf. ep. II, 38 p. 137 l. 9 ss. Ex his et similibus locis apparet innumerabiles leges ab imperatoribus contra largitiones magistratuum latas pro nihilo fuisse.* 3) securitas *idem fere atque cautio,* Quittung; *cf. e. g. Diurn. f. 103 s.*

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Postquam gloriosissimo filio nostro Maurentio[1] hoc apud vos solum potest sufficere, quod eum nostrum esse proprium non nescitis, qualiter ei a vobis sit concurrendum, scribere non debemus. Sed ne data occasione fraternitatem vestram in causam ipsius praetermittere videamur, latores praesentium commendantes hortamur, ut, quia eos pro percipiendo precario[a][2] suo illic[b] noscitur transmisisse, vestra ope in omnibus fulciatur. Cui ut melius praestare possetis, quia vos in multis esse non est dubium occupatos, Menam notarium, quia bene novit esse sollicitus, deputate[c], ut ipse eos vestro nomine in cunctis, ubi necesse fuerit, studeat adiuvare, quamquam[d], quid agere debeant, dato[e] sibi capitulari[f], ut perhibent, sunt instructi. Cumque ego sanctitatem vestram sua in praesenti relatione informaverim, ita vos in eius causis impendite, ut, sicut et nos de fraternitate vestra certi sumus et ille omnino confidit, vobis suffragantibus utilitas ipsius adiutore deo salubriter peragatur.

IX, 132.

Gregorius I. papa Hilaro notario mandat, ut missam cum Vitali, praesentium latore, ad Adeodatam abbatissam navem „ab omni angaria vel onere exuere excusareque" festinet. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 19.
Edd. M: Lib. X. ep. 67; G: Lib. VIII. ep. 64. — Iaffé Reg. 1660 (1349).

GREGORIUS HILARO NOTARIO.

Navem in qua Vitalis praesentium portitor navigat ad[a] dilectissimam filiam nostram Adeodatam abbatissam pro sustentatione monasterii sui emissam[b] cognoscas. Qua[c] illic veniente hac tibi auctoritate praecipimus[d], ut ita eam in cunctis tuearis atque ab omni angaria vel onere exuere excusareque festines, ac si specialiter nostra sit. Nam sicut nosti[e], tanta in eodem monasterio Deo propitio degere congregatio comprobatur, ut plus illi solaciari atque concurrere quam nostrae in omnibus festinemus ecclesiae. Et ideo postquam voluntatem nostram experientia tua circa praedictum monasterium talem esse cognoscit[f], ita[g] in tuitione se[h] saepe dictae, sicut diximus, navis impendat, ut te illic posito nullam illic moram vel impedimentum ab aliquo valeat sustinere. Nam si, quod[i] non credimus, in aliquo neglegens esse temptaveris, vehementer te nostram noveris offensam incurrere.

IX, 131 in titulo: Mauritano *C 1;* Mariniano *corr. post. m. in* Mauriano *C 2; in arg. C 1. 2* Mauriano, *sed corr. in* Mauriniano *C 1;* Mauriniano *C 3* — Raveñ *C 1. 2;* Ravenna *C 3;* Ravennati *C* 1;* Ravennę *C 1. 2 in arg.* a) precari *C 3.* b) *in* illuc *corr. m. 2 C 2.* c) deputare *C 2.* d) *ita scr. Mommsen;* quam *codd. n.* e) data *codd. n.* f) capitulare *codd. n.*

IX, 132 in titulo: ita C 1 in ind. C 2. 3; Hylaro *C 1 et* Hilario *C 1. 2 in arg.* a) ad *om. codd. n.* b) emissa *codd. n.* c) quia *codd. n., sed corr. C 2 m. 2* — illic *in* illuc *corr. C 2 m. 2.* d) praecimus *C 2, sed corr. m. 2.* e) nostri *codd. n., sed corr. m. 2 C 2.* f) *ex* cognoscat *corr. C 2.* g) ut *add. C 1.* h) se *om. codd. n.* i) sicut (*pro* si quod) *codd. n.*

IX, 131 una cum ep. IX, 133 translata. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. — *1) De Maurentio, magistro militum, cf. ep. VIII, 12 n. 1.* *2) De hoc verbo cf. ep. II, 45 p. 144 n. 8. Nota rogam magistro mil. Campaniae Ravennae numerari: cf. ep. IX, 240.*

IX, 132 transmissa per Vitalem quendam. — De Hilaro, notario vel chartulario, rectore patrimonii Africae, cf. ep. I, 73 n. 2.

IX, 133.

Gregorius I. papa Theodoro curatori commendat latores praesentium, quos Maurentius, magister militum, ad accipiendum precarium miserit. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 20.
Edd. M: Lib. XII. ep. 6; G: Lib. X. ep. 6. — Iaffé Reg. 1659 (1436).

GREGORIUS THEODORO CURATORI.

Quia de gloria vestra sicut de carissimo revera filio omnino praesumimus[a], certi[b] vobis eos qui nostri sunt commendamus. Ob quam rem paterno salutantes affectu quaesumus[c], ut praesentium portitoribus, quos gloriosissimus Maurentius magister militum ad precarium suum accipiendum transmisit, vestram tuitionem impertire dignemini, quatenus vobis patrocinantibus nec moram illic contra rationem nec laborem debeant sustinere, sed quicquid praedicto gloriosissimo viro competit, gloriae vestrae opitulatione sine difficultate percipiant, ut et ipse vestris amplius sit devotus obsequiis et nos pro eo referre gratias, sicut dignum est, valeamus.

IX, 134.

Gregorius I. papa Paulino Taurianensi, Proculo Nicoterensi, Palumbo Consentino, Venerio Vibonensi, Marciano Locrensi episcopis, ut cum Savino ad cognoscendam causam inter Bonifatium episcopum et clerum Regiensem conveniant, praecipit. *599, Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 74; C: cap. 21.
Edd. M: Lib. IX. ep. 48; G: Lib. VII. ind. II. ep. 47. — Iaffé Reg. 1656 (1208).

GREGORIUS PAULINO EPISCOPO TAURENENSI, PROCULO EPISCOPO NICOTERAE, PALUMBO EPISCOPO CONSENTIAS, VENERIO EPISCOPO VIVONENSI, MARCIANO EPISCOPO LOCRIS.

Clerus ecclesiae Regitanae multa[a] contra reverentissimum fratrem nostrum Bonifatium episcopum suum data nobis petitione conquestus est petens, ut ad nos debuisset[b] habere veniendi licentiam[c], quatenus causae ipsae hic suptiliter probarentur. Sed quia nos interim praedictum fratrem nostrum hic[d] modo non praevidimus[e] deducendum, visum nobis est illic deputare causam eadem[f] cognoscendam; et ideo mediis[g] sacrosanctis evangeliis fraternitas vestra una cum Savino[h] subdiacono[i] resideat et, sicut officio est[k] sacerdotali conveniens, sine cuiusquam personae[l] respectu, tam clericorum querellam, quam adversus suum, sicut[m] diximus, habet[n] episcopum, vel, si quam forte ille contra eos habuerit, cum omni aequitate ac sollicitudine perscrutetur et, quicquid in veritate cognoverit, nobis suptiliter diligenterque significet, ut renuntiatione fraternitatis vestrae redditi certiores, quid fieri debeat, decernamus.

IX, 133. a) *ex* praevidemus *corr. m. 2 C 2.* b) certis *C 1.* c) quaesomos *C 1. 2, sed corr. m. 2 C 2;* q̅s *C 3.*

IX, 134 deest in ϱ 1. — In titulo:* Taurenensis *R 1;* Taurensis *ϱ* 2. 3;* Taurensi *C* — Nicotera *C 2;* Nicotena *C 3;* Nicoterat. *C 5* — Vivo meñs *ϱ* 2. 3;* Vivo mēn *R 1;* Vivonensi *C 1. 5;* Vivoneñ, *suprascr. m. 2* si *C 2;* Vinonensi *C 3* — Mariano *C 1* — Locris *C;* Lucris *R 1. ϱ* 2. 3* — *addit titulo:* de iuramento *C 3 (cf. ep. IX, 119. 129).* a) multa *om. C.* b) debuissent *C.* c) venire licentia *R 1.* d) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* e) providimus *R 1.* f) eandem *ϱ* 2. 3;* eadem *cet., sed corr. m. rec. C 2; cf. ep. IX, 129 n. e).* g) mediis *om. C.* h) Sabino *R 1. C 1.* i) *addit* nostro *R 1.* k) est officio *R 1.* l) personare *C 3.* m) ut *C.* n) *ita codd. n.; cf. ep. IX, 129 n. f).*

IX, 133. Cf. ep. IX, 131. — De Theodoro cf. ep. IX, 44 n.

IX, 134. De causa, de qua in hac ep. agitur, et de personis, ad quas data est, cf. ep. IX, 129. —

IX, 135.

Gregorius I. papa Anastasio, episcopo Antiocheno, susceptum munus gratulatur. Pro vita imperatoris et eius coniugis atque subolis orandum esse docet, quod eorum temporibus haereticorum ora conticescant. Addit de falsis quibusdam capitulis in codice quodam ad synodi Ephesinae acta annexis ac de simonia vitanda. 599, *Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 75; C: cap. 22.
Edd. M: Lib. IX. ep. 49; G: Lib. VII. ind. II. ep. 48. — Iaffé Reg. 1661 (1209).

GREGORIUS ANASTASIO ANTIOCHENO.

Fraternitatis tuae scripta[a] suscepi[b] professionem fidei recte servantia[c][1] magnasque omnipotenti Deo gratias retuli, qui et inmutatis gregis sui pastoribus fidem, quam semel sanctis patribus tradidit, etiam post eos inmutabilem custodit. Praedicator autem egregius dicit[d]: 'Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, 1. Cor. 3, 11. qui[e] est Christus Iesus'. Quisquis ergo cum[f] dilectione Dei et proximi fidei, quae in Christo est, firmitatem tenet, eundem Iesum Christum Dei et hominis filium apud se posuit fundamentum. Sperandum ergo est, quia, ubi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequatur[g] aedificium. Ipsa quoque per se veritas dicit: 'Qui non intrat Ioh. 10, 1. per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro; qui autem intrat per ostium, pastor est ovium'. Quae paulo post subicit[h] dicens: 'Ego sum ostium'. Ille Ioh. 10, 7. ergo ad ovile ovium intrat per ostium, qui intrat per Christum. Ipse autem per Christum ingreditur, qui de eodem creatore ac redemptore humani generis vera sentit et praedicat[i] et[k] praedicata custodit, culmen regiminis ad[l] officium portandi[m] oneris[n] suscipit[o], non ad[p] appetitum gloriae transitorii honoris[q]. Curae quoque suscepti ovilis[r] sollerter invigilat, ne oves Dei aut perversi homines prava loquentes dilanient aut maligni spiritus[s] oblectamenta vitiorum suadentes devastent[t].

Certe beatum Iacob, qui pro uxoribus diu servierat, dixisse meminimus: 'Viginti Genes. 31, 38. annis fui tecum, oves tuae et caprae steriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam, quicquid furto perierat, a me exigebas. Die noctuque aestu urebar[u] et gelu, fugiebat somnus ab oculis meis[v].' Si igitur sic laborat et vigilat, qui pascit oves Laban, quanto labori[w] quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui propter nos homo factus est, qui dignatus est fieri quod fecit. Ipse et infirmitati meae et tuae caritati spiritum sui amoris infundat atque in omni sollicitudine custodiat[x], circumspectionis[y] oculum nostri cordis aperiat.

Quod vero ad sacros ordines rectae fidei viri producantur[z], eidem omnipotenti Deo[a] gratiae sine cessatione solvendae sunt et pro vita piissimi et christianissimi domni nostri imperatoris et tranquillissima[b] eius coniuge et mansuetissima subole semper orandum

IX, 135 deest in ϱ 1. — In titulo:* ep̄o *post* Anast. *add. R* 1* — Antiochēn *abbr. R 1;* Anthiocum *C 1;* Anthioch̄ *C 2 (etiam in ind.);* Anthiocheno *C 1 in ind.* a) scriptę *C 1.* b) suscepimus *C.* c) servandam *C.* d) dicitur *C 3.* e) quod *ϱ* 2.* f) *om.* cum *C 3.* g) sequantur *C 3.* h) subiecit *C 2. 3.* i) et praedicat *om. C 1.* k) *om.* et *R 1. ϱ* 2.* l) *delet* ad *R 1.* m) ortandi *C 1. 3;* hortandum *in* hortandi *corr. C 2.* n) orneris *C 1. 2, sed corr. C 2.* o) suscepit *C 1. 2.* p) ad *deest R 1. ϱ*; post suppl. C 1;* ad petitum *C 3.* q) *ex* horneris *corr.* honoris *m. 2 C 2.* r) oculis *C 3.* s) malignis spiritibus *C 1.* t) devastant *C 1.* u) verebar *C 1.* v) *om.* meis *R 1.* w) labore *R 1.* x) *ex* custodia *corr. R 1.* y) *add. m. post.* que *R 1.* z) producuntur *C.* a) omnipotentis Dei *C, sed corr. C 2 m. 2.* b) tranquillissimae *C.*

IX, 135. Anastasio, patriarchae Antiocheno, (cf. ep. I, 7 n. V, 41 n.) a. 598 in f. vel a. 599 ineunte successit alter Anastasius: cf. Theophan. p. 281 ed de B. ad a. 6093. Occisus est m. Sept. a. 610 teste Chron. pasch. p. 699 B; cf. Theophan. ad a. 6101. 1) *Confessio fidei synodicae, quam Anastasius transmiserat, inserta fuerat secundum morem: cf. ep. I, 24 n. VII, 5 p. 447 n. 3.*

suis in eius deputet ire solaciis, promittentes, quia, dum res perfecta fuerit, dignum ei exenium transmittimus. Gloria ergo[h] vestra epistolam nostram ad eum sub urbana persona studeat sub celeritate transmittere, quae ei hoc quod scripsimus suggerat[i], dum ante dictus subdiaconus adhuc voluntatem ipsius possit agnoscere. Si vero navigii prosperitate inventa discesserit, cuncta ei gloria vestra suptiliter per suas epistolas innotescat, ut sciat, quid agere debeat; sed et nobis similiter, quae acta fuerint, indicate.

IX, 125.

Gregorius I. papa a Gregorio expraefecto petit, ut Savino subdiacono suo homines bovesque de possessionibus, quas illic in emphyteusim habeat, mittat ad amoliendas viginti trabes, ecclesiis SS. Petri et Pauli destinatas. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 12.
Edd. M: Lib. XII. ep. 22; G: Lib. X. ep. 26. — Iaffé Reg. 1651 (1456).

GREGORIUS GREGORIO EXPRAEFECTO.

Scientes, quanta erga[a] beatorum Petri ac Pauli ecclesias[b] in gloriae vestrae maneat mente dilectio, vestrum nobis post Deum adiutorium scriptis decurrentibus[c] adhibere necessario provocamur[d] confidentes[e] facile vos et devote, quicquid pro earum utilitate cognoscitis, impertire, quibus gloriam vestram etiam sponte non dubitamus velle praestare. Et ideo quia in praedictis ecclesiis trabes omnino sunt necessariae atque Savino subdiacono, ut interim usque ad XX incidere festinet et[f] ad mare trahere, iniunximus, paterno salutantes[g] affectu petimus, ut gloria vestra de possessionibus, quas illic in emphyteusin[h] habet[1], hac in re homines cum bobus suis faciat praebere solacia, quatenus et ipse vestra opitulatione suffultus ad explenda[i] ea quae sibi iniuncta sunt esse possit idoneus et vos mercedem valeatis adquirere[k]. Ita ergo, sicut diximus, vobis confidimus, gloriose fili[l], ut et[m] nos vobis gratias[n] referamus et beatos apostolorum principes pro amore et devotione vestra, quam eorum[o] ecclesiis exhibetis, habeatis adiutores in omnibus.

IX, 126.

Gregorius I. papa ab Aroge, duce (Beneventano), petit, ut in trabibus, ecclesiis SS. Petri et Pauli necessariis, e Bruttiis ad mare trahendis Savino, subdiacono suo, cum hominibus et bobus subveniat. Xenium, dum res perfecta fuerit, promittit.
599, Febr.—Apr.

Codd. C: cap. 13 (Paul. diac., h. L. IV, 19).
Edd. M: Lib. XII. ep. 21; G: Lib. X. ep. 25. — Iaffé Reg. 1652 (1455).

h) erga *C 1. 2; C 3* ergo *corr. in* erga. i) *ita scr.*; ut *C 2. 3* (*pro* suggerat); det *coni. Mommsen;* deferat *edd.*; *verba* suggerat d. ante dictus *om. C 1.*

IX, 125. a) quanta gratia ad *Vat. A (ed. M).* b) epistolas *C 3.* c) discurrentibus *C 2. 3.* d) provocamus *codd. n.* e) confidenter *codd. n.* f) et *om. codd. n.* g) pater noso iutan tante *C 1;* paterno soiutantes *C 3; C 2* paternoso iutantes *corr. in* p. salutantes. h) emseteusin *C 1;* emfeteusin *C 2.* i) *inter* ex *et* plenda *spatium rasurae duarum litterarum in C 1. 2 (in C 2 hic* em *erasum est).* k) equirere *codd. n.* l) ut gloriosi filii *codd. n.* m) et *om. C 1.* n) grā *C 3.* o) eorum *add. m. 2 C 2.*

IX, 125. Cf. ep. praeced. — De Gregorio cf. ep. V, 36 p. 320 n. 2; IX, 4 n. 2. 1) *De possessionibus et hominibus, quos Gregorius in Campania habebat, agit noster in ep. IX, 62. — In emphyteusin habere idem hic esse videtur atque locasse, non conduxisse.*

GREGORIUS AROGI DUCI.

Quia sic de gloria vestra, sicut re vera de filio nostro, confidimus, petere a[a] vobis aliqua fiducialiter[b] provocamur[c] arbitrantes, quod minime nos patiamini contristari, maxime in tali re, unde vestra anima multum poterit adiuvari. Indicamus autem propter ecclesias beatorum Petri ac[d] Pauli aliquantas nobis trabes necessarias esse, et ideo Savino subdiacono nostro iniunximus, ut[e] de partibus Britiorum[f] aliquantas incidere et usque ad mare in locum aptum trahere debeat. Et quia in hac re solaciis[g] indiget, salutantes gloriam vestram paterna caritate petimus, ut actionariis vestris qui in illo loco sunt deputetis, ut homines qui sub eis sunt cum bobus suis in eius transmittere solacium debeant, quatenus vobis concurrentibus melius quod ei[h] iniunximus possit perficere. Nos enim promittimus, quia, dum res perfecta fuerit, dignum vobis exenium, quod non sit iniuriosum, transmittimus[i]. Nam scimus nos considerare et filiis nostris, qui bonam nobis voluntatem exhibent, respondere. Unde iterum petimus gloriose fili[k], ut ita facere debeatis, ut et nos vobis possimus esse pro praestito beneficio debitores et vos mercedem pro sanctorum[l] ecclesiis habeatis.

IX, 127.

Gregorius I. papa Stephano (episcopo et Venerio, Vibonensi episcopo,) scribit de hominibus bobusque Savino subdiacono ad trabes ecclesiis SS. Petri et Pauli necessarias ad mare trahendas auxilio mittendis. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 14.
Edd. M: Lib. XII. ep. 23; G: Lib. X. ep. 27. — Iaffé Reg. 1653 (1457).

GREGORIUS STEPHANO.

Quamvis fraternitatem vestram officii sui qualitas pro ecclesiarum utilitatibus ultro solaciari commoneat[a], non tamen ab re est, si illud ex[b] abundanti nostra hortetur epistola, quod facere vos prona convenit voluntate. Proinde in ecclesiis[c] beatorum Petri et Pauli trabes esse valde necessarias fraternitati vestrae duximus indicandum[d]. Et quia Savino subdiacono, ut aliquantas incidere et usque ad mare debeat trahere, unde hic[e] adduci valeant, iniunximus atque in ea re cum manifestum est opus habere solaciis, sanctitas vestra ei, ut potuerit[f], toto studio totaque intentione opem ferre studeat ac in eius solacio boves hominesque transmittat, ut nullam excusationem inveniat, sed quae ei praecepimus, vobis opitulantibus explere sufficiat. Ita ergo fraternitas vestra faciat, ut ei se in quantum valet impendat. Nam quantum praedicti subdiaconi[g] culpa[h] est, si vobis concurrentibus piger extiterit, tanto culpabilius erit et gravius, si qua se occa-

IX, 126. a) *om.* a *C 1. 2, sed add. m. 2 C 2 in ras.;* a *Paul., sed quidam codd. eius* preterea *vel* propterea. b) fiducialer *C 1.* c) provocamus *C.* d) *ita C 2. 3 cum Pauli plurimis codd.;* et *C 1.* e) ut *om. Paul.* f) Britiorum *C 1. 2;* Briciorum *C 3.* g) solacii *C 3.* h) *ita cum Paulo C 2. 3;* ei *om. C 1.* i) *ita cum aliquot Pauli codd. C;* transmittemus *cet. Pauli codd.* k) *ita Paul.;* gloriosissimum filium *C.* l) suorum *C 1. 2.*

IX, 127. a) *ex* commoveat *corr. C 2 m. 2.* b) et *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* c) acclesiis *C 1.* d) indagandum *C 3.* e) *in* huc *corr. C 2 m. 2.* f) oportuit *C 1.* g) subdiacono *C 1.* h) culpae *C 1.*

IX, 126. Cf. ep. IX, 124 s. et ep. seq.

sione fraternitas vestra aut excusare aut indevota, quod non credimus, monstrare voluerit.

Addendum Venerio episcopo[1]: Debes autem scire hanc[i] fraternitati tuae curam vehementer incumbere, cuius ecclesiae trabes ipsas olim cultu[k] proprio consueverat procurare.

IX, 128.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut Petrum defensorem, de massa iuris ecclesiae Romanae, quae Iutelas dicatur, oriundum, commoneat, „ne filios suos foris alicubi in coniugio sociari praesumat, sed in ea massa, qua lege ex condicione ligati sunt, socientur“. *599, Febr.—Apr.*

Codd. C: cap. 15.
Edd. M: Lib. XII. ep. 25; G: Lib. X. ep. 28. — Iaffé Reg. 1654 (1458).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Petrus[a], quem defensorem fecimus, quia de massa iuris ecclesiae nostrae quae Iutelas[b] dicitur oriundus sit[c], experientiae tuae bene est cognitum. Et ideo quia ita circa eum benigni debemus existere, ut tamen ecclesiae utilitas non laedatur, hac tibi praeceptione mandamus, ut eum stricte debeas commonere, ne filios suos quolibet[d] ingenio vel excusatione foris alicubi in coniugio sociare praesumat, sed in ea massa, qua lege ex[e] condicione ligati[f] sunt, socientur[1]. In qua re[g] etiam et[h] tuam omnino necesse est experientiam esse sollicitam atque eos terreri, ut qualibet occasione de possessione, cui oriundo[i] subiecti sunt, exire non debeant. Nam si quis eorum exinde, quod non credimus, exire praesumpserit, certum illi sit, quia noster numquam concessus aderit, ut foris de massa, in qua nati sunt, aut habitare aut debeant sociari, sed[k] super scripta terra eorum. Atque tunc sciatis vos non leve periculum[l] sustinere, si vobis neglegentibus quisquam ipsorum quicquam de his quae prohibuimus facere qualibet sorte temptaverit.

---

i) hunc *codd. n.* k) culta *C 1. 2, sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 128. a) Petrum *codd. n.* b) Utelas *C 3.* c) *om.* sit *C 1. 2.* d) quodlibet *C 3.* e) ex *C 2. 3;* et, *ut videtur, C 1.* f) legati *codd. n.* g) se *C 1;* rem *C 2. 3.* h) ex *C 3.* i) oriunde *C 1.* k) et *add. codd. n.;* nisi de *coni. Mommsen.* l) periculo *codd. n.*

IX, 127. Cf. ep. praecedentes. — De Stephano episcopo cf. ep. XIII, 21 et IX, 129 n. 6. *1) Venerio, ep. Vibonensi, cum aliis episcopis Bruttiorum ep. IX, 134 et cum Stephano ep. XIII, 21 missa est. — Ex hoc addendo intellegimus hanc ep. a paribus scriptam esse Stephano et Venerio; an etiam ceteris Bruttiorum episcopis?*

IX, 128. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. *1) De originariis cf. ep. IV, 21 n. 4 et de* nuptiis rusticorum *ep. I, 42 p. 65 n. 1. Nota colonos* massae *ligatos esse; cf. C. I. XI, 48, 13, 1. —*

MENSE APRILI INDICTIONE II.

IX, 129.

Gregorius I. papa Savino subdiacono mandat, ut una cum Paulino (Taurianensi), Proculo (Nicoterensi), Palumbo (Consentino), Venerio (Vibonensi), Marciano (Locrensi) episcopis de cleri Regiensis et Bonifatii episcopi lite cognoscat. 599, *Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 73; C: cap. 16.
Edd. M: Lib. IX. ep. 47; G: Lib. VII. ind. II. ep. 46. — Iaffé Reg. 1655 (1207).

GREGORIUS SAVINO SUBDIACONO.

Clerus[a] ecclesiae Regitanae multa contra[b] reverentissimum fratrem nostrum Bonifatium[c] episcopum suum[1] data nobis petitione conquestus est petens, ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causae ipsae hic suptiliter probarentur. Sed quia nos interim praedictum fratrem nostrum hic[d] modo non praevidimus deducendum, visum nobis est illic deputare causam eadem[e] cognoscendam. Et ideo mediis sacrosanctis evangeliis experientia tua una cum Paulino[2], Proculo[3], Palumbo[4] vel Venerio[5] atque Marciano[6] reverentissimis fratribus coepiscopisque nostris sine cuiusquam personae respectu tam clericorum querellam, quam adversus suum, sicut diximus, habet[f] episcopum, vel si quam forte ille contra eos[g] habuerit, cum omni aequitate ac sollicitudine perscrutetur et, quicquid in veritate cognoverit, nobis una cum praedictis fratribus[h] nostris suptiliter diligenterque significet, ut renuntiatione experientiae vestrae[i] redditi certiores, quid fieri debeat, decernamus.

IX, 130.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut una cum Iohanne, episcopo (Syracusano), Laurentium, virum clarissimum, praesentium latorem, „pro rationibus nonae et decimae indictionis faciendis" missum apud Leontium, gloriosissimum (exconsulem), adiuvet in explicandis Bonifatii quondam numerarii fortunis, quarum partem ille xenodochio ad S. Petrum constituto reliquerit. 599, *Apr.*

Codd. C: cap. 17.
Edd. M: Lib. XII. ep. 15; G: Lib. X. ep. 16. — Iaffé Reg. 1657 (1447).

Mense *cet.: ita R 1. R* 1. Vat. B. F. (ed. M)*; mār (*pro* apr.) *ϱ* 2. 3.*

IX, 129 deest in ϱ 1. — Titulum et numerum om. C 3, sed add. argumentum:* de iuramento *(cf. ep. IX, 119. 134.)* — Sabino *R 1;* Savino *cet.* a) Clericus *C 1.* b) contra *om., sed m. 2 add. C 2.* c) Bonafacium *C 1.* d) in huc *corr. m. 2 C 2.* e) eandem *ϱ* 2. 3: cf. ep. IX, 134 n. f).* f) *ita codd. n.: cf. ep. IX, 134 n. n).* g) contra eos ille *C.* h) fratribus *om. C.* i) experientiae *om. codd.;* vestre *C 1. R 1. ϱ 1;* vestra *cet.*

IX, 129. De Savino, rectore patrimonii Bruttiorum, cf. ep. IX, 110 n. — De eadem causa, de qua hac, agitur ep. IX, 134, ubi noster iisdem fere verbis utitur. *1) De Bonifatio, ep. Regiensi, cf. ep. III, 4 n.* *2) De Paulino, ep. Taurianensi, cf. ep. I, 38 n. 1. VII, 19 n. 4.* *3) De Proculo, ep. Nicoterensi, cf. ep. IX, 120 n. 1.* *4) De Palumbo, ep. Consentino, cf. ep. VIII, 3 n. 3.* *5) De Venerio, ep. Vibonensi, cf. ep. IX, 127 n. 1.* *6) De Marciano, ep. Locrensi, cf. ep. VII, 38 n. 4. — Praeter hos episcopos in Bruttiis occurrunt Iohannes, ep. Scyllacensis, qui in ep. VIII, 32 ultimo commemoratur, et Stephanus, incertae sedis episcopus, de quo cf. ep. IX, 127. XIII, 21; alia civitas episcopalis, Croton, tribus annis ante a Langobardis capta erat: cf. ep. VII, 23 p. 467 n. 5.*

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Experientiam tuam[a] non latet in rationibus quondam[b] Bonifatii[c] numerarii nostrum secundum aliquid interesse, propter quod partem aliquam substantiae suae xenodochio, quod ad beatum Petrum apostolorum[d] principem constitutum est, dereliquit[e] et suam nobis coniugem commendavit. Et ideo quia Laurentius vir clarissimus praesentium portitor pro rationibus ipsis, id est nonae ac decimae indictionis[f], faciendis transmissus est, huius tibi serie praeceptionis iniungimus[g], ut ei hac in causa, quocumque necesse fuerit, praebere solacia atque eum aequitate servata iuvare festines, quatenus, dum te[h] sollicito rationes ipsae salubriter fuerint terminatae, et pauperum fiat utilitas et mulieris quae commendata est quies[i] procuretur atque securitas. Quia vero nosti[k], quem ad modum causae et maxime tales agantur, si forsitan videris, quia rationes ipsae finiri sine dispendio non possunt, ad gloriosissimum Leontium una cum reverentissimo fratre et coepiscopo nostro Iohanne [1] te ire necesse est et communi cum eo consilio agere et, ad quantum potueritis deloqui, ei[l] promittere, quicquid vel ipsi vel diversis dandum suffragatoribus fuerat, dum modo per partes non eat, sed celerius finem accipiat[2]. Illud autem prae omnibus tractare vos convenit, utrum cum praedicto gloriosissimo viro, antequam rationes ipsae incipiantur aut certe loqui[m] propter ea debeatis, ne forte causa in examinatione missa vobis postea ad decidendum difficultatem adducat. Sed quia melius in praesenti, quid oporteat, poteris advertere, quod utilius visum fuerit, agite. In hac tamen promissione sollicitos vos esse[n] necesse est, ut, omnia inibi comprehensa, pro totius causae decisione plura solidis ..[o] nullo modo promittantur, indicantes ei, si causa exegerit, quia pauper omnino defunctus est. Quod ut ita esse cognoscat, exemplar[p] rerum inventarii[q] de substantia ipsius tibi praevidimus dirigendum. Quod si forte ad praedictam solidorum quantitatem consentire noluerit, eligimus hoc quod pervenit ad xenodochium reddere, quam inanem invidiam[r] sustinere. Si vero consenserit, studiose agendum est, ut exinde securitas[3] emittatur, quatenus post datam pecuniam et[s] decisionem causae recidiva exinde alterius[t] nullo modo valeat quaestio suscitari. Quod autem dederis, tuis noveris rationibus imputandum.

IX, 131.

Gregorius I. papa Mariniano, episcopo Ravennati, latores praesentium, qui a Maurentio (magistro militum) missi sint ad percipiendum precarium, commendat. Quibus ut Menam notarium deputet, petit. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 18.
Edd. M: Lib. XII. ep. 5; G: Lib. X. ep. 5. — Iaffé Reg. 1658 (1435).

IX, 130 in titulo: item cui supra *(cf. ep. IX, 128) C* 1.* a) *om.* tuam *codd. n.* b) *ita scr.;* quod *codd. n.* c) Bonefatii *C 1;* Bonifacii *C 3.* d) apostolum *C 3.* e) dealiquid *C 1;* deliquid *C 2. 3, sed in* dereliquid *corr. m. 2 C 2.* f) *ita edd.;* inde *codd. n.* g) preceptione iungimus *codd. n.* h) tum te *C 1. 2;* tantę *C 3.* i) quiest *C 1;* quieti *in* quies *corr. C 2.* k) Qui vero nostri *codd. n.* l) eloqui et *coni. Mommsen;* eique *C 3.* m) eloqui *C 1;* promittere a. c. eloqui *scr. Mommsen.* n) esse *om. C 1. 2.* o) *numerus deesse videtur.* p) exempla *C 2.* q) *m. 2 corr. in* inventa *C 2.* r) invidia *codd. n., sed C 2 m. post. suppl.* m. s) ut *codd. n.* t) ulterius *coni. Mommsen.*

IX, 130. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. — De eadem quaestione, de qua hac, agit noster ep. IX, 63. 1) *De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n.* 2) *Cf. ep. II, 38 p. 137 l. 9 ss. Ex his et similibus locis apparet innumerabiles leges ab imperatoribus contra largitiones magistratuum latas pro nihilo fuisse.* 3) securitas *idem fere atque cautio,* Quittung; *cf. e. g. Diurn. f. 103 s.*

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Postquam gloriosissimo filio nostro Maurentio[1] hoc apud vos solum potest sufficere, quod eum nostrum esse proprium non nescitis, qualiter ei a vobis sit concurrendum, scribere non debemus. Sed ne data occasione fraternitatem vestram in causam ipsius praetermittere videamur, latores praesentium commendantes hortamur, ut, quia eos pro percipiendo precario[a] [2] suo illic[b] noscitur transmisisse, vestra ope in omnibus fulciatur. Cui ut melius praestare possetis, quia vos in multis esse non est dubium occupatos, Menam notarium, quia bene novit esse sollicitus, deputate[c], ut ipse eos vestro nomine in cunctis, ubi necesse fuerit, studeat adiuvare, quamquam[d], quid agere debeant, dato[e] sibi capitulari[f], ut perhibent, sunt instructi. Cumque ego sanctitatem vestram sua in praesenti relatione informaverim, ita vos in eius causis impendite, ut, sicut et nos de fraternitate vestra certi sumus et ille omnino confidit, vobis suffragantibus utilitas ipsius adiutore deo salubriter peragatur.

IX, 132.

Gregorius I. papa Hilaro notario mandat, ut missam cum Vitali, praesentium latore, ad Adeodatam abbatissam navem „ab omni angaria vel onere exuere excusareque" festinet. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 19.
Edd. M: Lib. X. ep. 67; G: Lib. VIII. ep. 64. — Iaffé Reg. 1660 (1349).

GREGORIUS HILARO NOTARIO.

Navem in qua Vitalis praesentium portitor navigat ad[a] dilectissimam filiam nostram Adeodatam abbatissam pro sustentatione monasterii sui emissam[b] cognoscas. Qua[c] illic veniente hac tibi auctoritate praecipimus[d], ut ita eam in cunctis tuearis atque ab omni angaria vel onere exuere excusareque festines, ac si specialiter nostra sit. Nam sicut nosti[e], tanta in eodem monasterio Deo propitio degere congregatio comprobatur, ut plus illi solaciari atque concurrere quam nostrae in omnibus festinemus ecclesiae. Et ideo postquam voluntatem nostram experientia tua circa praedictum monasterium talem esse cognoscit[f], ita[g] in tuitione se[h] saepe dictae, sicut diximus, navis impendat, ut te illic posito nullam illic moram vel impedimentum ab aliquo valeat sustinere. Nam si, quod[i] non credimus, in aliquo neglegens esse temptaveris, vehementer te nostram noveris offensam incurrere.

IX, 131 in titulo: Mauritano *C 1;* Mariniano *corr. post. m. in* Mauriano *C 2; in arg. C 1. 2* Mauriano, *sed corr. in* Mauriniano *C 1;* Mauriniano *C 3* — Ravenn̄ *C 1. 2;* Ravenna *C 3;* Ravennati *C* 1;* Ravennę *C 1. 2 in arg.* a) precari *C 3.* b) *in* illuc *corr. m. 2 C 2.* c) deputare *C 2.* d) *ita scr. Mommsen;* quam *codd. n.* e) data *codd. n.* f) capitulare *codd. n.*

IX, 132 in titulo: ita C 1 in ind. C 2. 3; Hylaro *C 1 et* Hilario *C 1. 2 in arg.* a) ad *om. codd. n.* b) emissa *codd. n.* c) quia *codd. n., sed corr. C 2 m. 2* — illic *in* illuc *corr. C 2 m. 2.* d) praecimus *C 2, sed corr. m. 2.* e) nostri *codd. n., sed corr. m. 2 C 2.* f) *ex* cognoscat *corr. C 2.* g) ut *add. C 1.* h) se *om. codd. n.* i) sicut (*pro* si quod) *codd. n.*

IX, 131 una cum ep. IX, 133 translata. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. — 1) De Maurentio, magistro militum, cf. ep. VIII, 12 n. 1. 2) De hoc verbo cf. ep. II, 45 p. 144 n. 8. Nota rogam magistro mil. Campaniae Ravennae numerari: cf. ep. IX, 240.

IX, 132 transmissa per Vitalem quendam. — De Hilaro, notario vel chartulario, rectore patrimonii Africae, cf. ep. I, 73 n. 2.

IX, 133.

Gregorius I. papa Theodoro curatori commendat latores praesentium, quos Maurentius, magister militum, ad accipiendum precarium miserit. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 20.
Edd. M: Lib. XII. ep. 6; G: Lib. X. ep. 6. — Iaffé Reg. 1659 (1436).

GREGORIUS THEODORO CURATORI.

Quia de gloria vestra sicut de carissimo revera filio omnino praesumimus[a], certi[b] vobis eos qui nostri sunt commendamus. Ob quam rem paterno salutantes affectu quaesumus[c], ut praesentium portitoribus, quos gloriosissimus Maurentius magister militum ad precarium suum accipiendum transmisit, vestram tuitionem impertire dignemini, quatenus vobis patrocinantibus nec moram illic contra rationem nec laborem debeant sustinere, sed quicquid praedicto gloriosissimo viro competit, gloriae vestrae opitulatione sine difficultate percipiant, ut et ipse vestris amplius sit devotus obsequiis et nos pro eo referre gratias, sicut dignum est, valeamus.

IX, 134.

Gregorius I. papa Paulino Taurianensi, Proculo Nicoterensi, Palumbo Consentino, Venerio Vibonensi, Marciano Locrensi episcopis, ut cum Savino ad cognoscendam causam inter Bonifatium episcopum et clerum Regiensem conveniant, praecipit. *599, Apr.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 74; C: cap. 21.
Edd. M: Lib. IX. ep. 48; G: Lib. VII. ind. II. ep. 47. — Iaffé Reg. 1656 (1208).

GREGORIUS PAULINO EPISCOPO TAURENENSI, PROCULO EPISCOPO NICOTERAE, PALUMBO EPISCOPO CONSENTIAS, VENERIO EPISCOPO VIVONENSI, MARCIANO EPISCOPO LOCRIS.

Clerus ecclesiae Regitanae multa[a] contra reverentissimum fratrem nostrum Bonifatium episcopum suum data nobis petitione conquestus est petens, ut ad nos debuisset[b] habere veniendi licentiam[c], quatenus causae ipsae hic suptiliter probarentur. Sed quia nos interim praedictum fratrem nostrum hic[d] modo non praevidimus[e] deducendum, visum nobis est illic deputare causam eadem[f] cognoscendam; et ideo mediis[g] sacrosanctis evangeliis fraternitas vestra una cum Savino[h] subdiacono[i] resideat et, sicut officio est[k] sacerdotali conveniens, sine cuiusquam personae[l] respectu, tam clericorum querellam, quam adversus suum, sicut[m] diximus, habet[n] episcopum, vel, si quam forte ille contra eos habuerit, cum omni aequitate ac sollicitudine perscrutetur et, quicquid in veritate cognoverit, nobis suptiliter diligenterque significet, ut renuntiatione fraternitatis vestrae redditi certiores, quid fieri debeat, decernamus.

IX, 133. a) *ex* praevidemus *corr. m. 2 C 2.* b) certis *C 1.* c) quaesomos *C 1. 2, sed corr. m. 2 C 2;* q̄s *C 3.*

IX, 134 deest in ρ 1. — In titulo:* Taurenensis *R 1;* Taurensis *ρ* 2. 3;* Taurensi *C* — Nicotera *C 2;* Nicotena *C 3;* Nicoterat. *C 5* — Vivo meñs *ρ* 2. 3;* Vivo mēn *R 1;* Vivonensi *C 1. 5;* Vivoneñ, *suprascr. m. 2* si *C 2;* Vinonensi *C 3* — Mariano *C 1* — Locris *C;* Lucris *R 1. ρ* 2. 3* — *addit titulo:* de iuramento *C 3 (cf. ep. IX, 119. 129).* a) multa *om. C.* b) debuissent *C.* c) venire licentia *R 1.* d) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* e) providimus *R 1.* f) eandem *ρ* 2. 3;* eadem *cet., sed corr. m. rec. C 2; cf. ep. IX, 129 n. e).* g) mediis *om. C.* h) Sabino *R 1. C 1.* i) *addit* nostro *R 1.* k) est officio *R 1.* l) personare *C 3.* m) ut *C.* n) *ita codd. n.; cf. ep. IX, 129 n. f).*

IX, 133. Cf. ep. IX, 131. — De Theodoro cf. ep. IX, 44 n.

IX, 134. De causa, de qua in hac ep. agitur, et de personis, ad quas data est, cf. ep. IX, 129. —

IX, 135.

Gregorius I. papa Anastasio, episcopo Antiocheno, susceptum munus gratulatur. Pro vita imperatoris et eius coniugis atque subolis orandum esse docet, quod eorum temporibus haereticorum ora conticescant. Addit de falsis quibusdam capitulis in codice quodam ad synodi Ephesinae acta annexis ac de simonia vitanda. 599, *Apr.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 75; C: cap. 22.
Edd. M: Lib. IX. ep. 49; G: Lib. VII. ind. II. ep. 48. — Iaffé Reg. 1661 (1209).

GREGORIUS ANASTASIO ANTIOCHENO.

Fraternitatis tuae scripta[a] suscepi[b] professionem fidei recte servantia[c][1] magnasque omnipotenti Deo gratias retuli, qui et inmutatis gregis sui pastoribus fidem, quam semel sanctis patribus tradidit, etiam post eos inmutabilem custodit. Praedicator autem egregius dicit[d]: 'Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, (1. Cor. 3, 11.) qui[e] est Christus Iesus'. Quisquis ergo cum[f] dilectione Dei et proximi fidei, quae in Christo est, firmitatem tenet, eundem Iesum Christum Dei et hominis filium apud se posuit fundamentum. Sperandum ergo est, quia, ubi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequatur[g] aedificium. Ipsa quoque per se veritas dicit: 'Qui non intrat (Ioh. 10, 1.) per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro; qui autem intrat per ostium, pastor est ovium'. Quae paulo post subicit[h] dicens: 'Ego sum ostium'. Ille (Ioh. 10, 7.) ergo ad ovile ovium intrat per ostium, qui intrat per Christum. Ipse autem per Christum ingreditur, qui de eodem creatore ac redemptore humani generis vera sentit et praedicat[i] et[k] praedicata custodit, culmen regiminis ad[l] officium portandi[m] oneris[n] suscipit[o], non ad[p] appetitum gloriae transitorii honoris[q]. Curae quoque suscepti ovilis[r] sollerter invigilat, ne oves Dei aut perversi homines prava loquentes dilanient aut maligni spiritus[s] oblectamenta vitiorum suadentes devastent[t].

Certe beatum Iacob, qui pro uxoribus diu servierat, dixisse meminimus: 'Viginti (Genes. 31, 38.) annis fui tecum, oves tuae et caprae steriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam, quicquid furto perierat, a me exigebas. Die noctuque aestu urebar[u] et gelu, fugiebat somnus ab oculis meis[v].' Si igitur sic laborat et vigilat, qui pascit oves Laban, quanto labori[w] quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui propter nos homo factus est, qui dignatus est fieri quod fecit. Ipse et infirmitati meae et tuae caritati spiritum sui amoris infundat atque in omni sollicitudine custodiat[x], circumspectionis[y] oculum nostri cordis aperiat.

Quod vero ad sacros ordines rectae fidei viri producantur[z], eidem omnipotenti Deo[a] gratiae sine cessatione solvendae sunt et pro vita piissimi et christianissimi domni nostri imperatoris et tranquillissima[b] eius coniuge et mansuetissima subole semper orandum

IX, 135 deest in ϱ 1. — In titulo:* ēpō *post* Anast. *add. R* 1* — Antiochēn *abbr. R 1;* Anthiocum *C 1;* Anthioch̄ *C 2 (etiam in ind.);* Anthiocheno *C 1 in ind.* a) scriptę *C 1.* b) suscepimus *C.* c) servandam *C.* d) dicitur *C 3.* e) quod *ϱ* 2.* f) *om.* cum *C 3.* g) sequantur *C 3.* h) subiecit *C 2. 3.* i) et praedicat *om. C 1.* k) *om.* et *R 1. ϱ* 2.* l) *delet* ad *R 1.* m) ortandi *C 1. 3;* hortandum *in* hortandi *corr. C 2.* n) orneris *C 1. 2, sed corr. C 2.* o) suscepit *C 1. 2.* p) ad *deest R 1. ϱ*; post suppl. C 1;* ad petitum *C 3.* q) *ex* horneris *corr.* honoris *m. 2 C 2.* r) oculis *C 3.* s) malignis spiritibus *C 1.* t) devastant *C 1.* u) verebar *C 1.* v) *om.* meis *R 1.* w) labore *R 1.* x) *ex* custodia *corr. R 1.* y) *add. m. post.* que *R 1.* z) producuntur *C.* a) omnipotentis Dei *C, sed corr. C 2 m. 2.* b) tranquillissimae *C.*

IX, 135. Anastasio, patriarchae Antiocheno, (cf. ep. I, 7 n. V, 41 n.) a. 598 in f. vel a. 599 ineunte successit alter Anastasius: cf. Theophan. p. 281 ed de B. ad a. 6093. Occisus est m. Sept. a. 610 teste Chron. pasch. p. 699 B; cf. Theophan. ad a. 6101. 1) *Confessio fidei synodicae, quam Anastasius transmiserat, inserta fuerat secundum morem: cf. ep. I, 24 n. VII, 5 p. 447 n. 3.*

est, quorum temporibus hereticorum ora conticescunt, quia, etsi eorum corda in[c] insania perversi sensus ebulliunt, catholici tamen imperatoris tempore prava quae sentiunt eloqui non praesumunt.

Praeterea dum de sanctorum[d] conciliorum custodia tua fraternitas loqueretur, sanctam Ephesinam se primam synodum custodire professa est. Sed quia ex adnotatione heretici codicis, qui ad me ex regia urbe transmissus est[2], agnovi per[e] hoc, quod quaedam catholica capitula cum hereticis fuerant reprehensa, quia quidam[f] illam Ephesinam primam[g] synodum in eadem urbe[h] existimant, quae quondam[i] ab hereticis traditur[k] esse composita, omnino necesse est, ut caritas vestra eandem[l] synodum apud sanctam Alexandrinam atque Antiochenam[m] ecclesiam requirat et, qualiter in veritate habeatur, inveniat; vel, si placet, hinc dirigimus quae ab antiquitate servata in scriniis habemus. Illa enim synodus, quae sub primae Ephesinae imagine facta est, quaedam in se[n] oblata capitula[o] asserit adprobata, quae sunt Caelestini[p] atque Pelagii praedicamenta. Et cum Caelestinus[q] atque Pelagius in ea synodo sint[r] damnati, quomodo poterant illa capitula recipi[s], quorum damnabantur auctores?

Quia vero pervenit ad nos in orientis ecclesiis nullum ad sacrum ordinem nisi ex praemiorum datione pervenire[t 3], si ita esse[u] vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Domino offerat, ut a subiectis sibi ecclesiis errorem simoniacae hereseos compescat. Nam, ut alia taceam, quales esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hoc non merito, sed praemiis evehuntur?

Omnipotens Deus[v] dilectionem tuam gratia caelesti custodiat et de his qui sibi commissi sunt fructum multiplicem ac mensuram superaffluentem ad aeterna gaudia reportare concedat[w].

IX, 136.

Gregorius I. papa Anthemio, subdiacono Campaniae, mandat, ut Matheo, viro clarissimo, scolastico duodecim solidos tribuat. *599, Apr.*

Codd. C: cap. 23.
Edd. M: Lib. XII. ep. 2; G: Lib. X. ep. 2. — Iaffé Reg. 1662 (1432).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO CAMPANIAE.

Quotiens digna consideratione sustentationis causa aliqua merentibus conceduntur, et Deum laetificant[a] et ipsum ditant sine dubio largientem. Ideo experientiae tuae hac auctoritate praecipimus, quatenus Matheo viro clarissimo scolastico[1] duodecim solidos

c) *om.* in *C 2. 3.* d) superscriptorum *C.* e) *om.* per *C.* f) quadam *C 3.* g) illam *C 3.* h) *R 1 supra lineam post. add.* non; *in ϱ* 2 post* 'urbe' *rasurae unius litterae.* i) quod *C.* k) *pro* traditur: tratum *C 1. 2; in* tractum *corr. C 2 m. 2.* l) eadem *C 1. 2.* m) Antheocenam *C 1;* Anthiocenam *R 1.* n) re *C 2. 3, sed corr. C 2.* o) capitulata *C 3.* p) Caelestini *C; R 1* Cęlestii *corr. in* Cęlestini; Celestii *ϱ* 2. 3.* q) Caelestinus *C; R 1* Cęlestius *corr. in* Cęlestinus; Celestius *ϱ* 2. 3.* r) sunt *C.* s) *om.* recipi *C.* t) *ex* pervenit *corr. C 2 m. 2.* u) esset *C 1;* est et *C 2.* v) *om.* Deus *C.* w) concedant *R 1.*

IX, 136 in titulo: Camp̄ *abbr. C 2.* a) *ex* letificat *corr. C 2.*

2) *Cf. ep. VI, 14 et quae n. 3 ib. adnotavi.* 3) *Cf. ep. V, 58 p. 369 n. 4.*

IX, 136. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. 1) *De scolasticis cf. ep. I, 3 n. V, 34 n.*

dare non differas, quos[b] tuis scito rationibus[c] procul dubio imputandos. Ita ergo cum gratiarum actione iussionem nostram festines[d] implere, ut nulla accipientem possit fatigare[e] dilatio.

IX, 137.

Gregorius I. papa Bonae abbatissae eiusque congregationi ancillarum Dei, cuius monasterium, in quo antea fuerit, in ruinis sit, oratorium in urbe Roma iuxta thermas Agrippinas, quod Iohannes, presbyter Romanus, testamento in monasterium servorum Dei mutari voluit, cum reditibus ab eodem testatore legatis concedit. *599, Apr.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 76; C: cap. 24.
Edd. M: Lib. III. ep. 37; G: Lib. V. ep. 44 et Lib. VII. ind. II. ep. 49. — Iaffé Reg. 1425 (877).

GREGORIUS BONAE ABBATISSAE.

Ecclesiastica damnum non sentit utilitas, si res aliis competentibus cognita veritate restituat. Cognovimus itaque[a] Iohannem quondam[b] presbyterum sanctae Romanae cui Deo auctore deservimus ecclesiae in domo[c] iuris[d] sui posita[e] in hac urbe Roma iuxta thermas Agrippianas[f] oratorium construxisse atque[g] illic quosdam reditus legati titulo reliquisse[g]; in quo etiam oratorio servorum Dei congregationem esse constituit; et[h] haec omnia ut[i] debuissent impleri, testamenti sui pagina sanctae memoriae Pelagio decessori nostro mandaverat. Sed quia morte occupatus hoc non occurrit implere et domus ipsa cum horto suo ab actoribus nostrae ecclesiae detinetur, iustitiae nos ratio vehementer invitat[k] huiusmodi piae dispositionis arbitrium[l] adimplere. Sed quoniam illic pro difficultate temporis nova servorum Dei congregatio adhiberi non potuit, feminarum saltem ibi congregationem constituendam[m] esse decrevimus atque ideo et locum ipsum sollemniter dedicare et[n], quia monasterium tuum, ubi prius fuisti, in ruinae erat[o] periculo constitutum, te illic cum congregatione tua constituere Deo annuente prospeximus, quatenus et in suprascriptae domus monasterio[p] iuxta voluntatem defuncti Domino redemptori nostro serviens habitare congregatio debuisset et inminens potuisses[q] periculum evitare. Praeterea considerantes ante dicti presbyteri voluntatem perpetuo illic tempore monasterium esse atque ad id eandem domum in integro[r] cum horto suo et rebus inferius designatis, quae a testatore relictae sunt[s], proprietatis iure constituimus pertinere; id est massam Magulianensem[t] cum appendicibus[u] suis[v] via Numentana miliario plus minus XI°, tabernam[w] in hac urbe, quae est posita iuxta Pallacenis[x], et[y] salgamum positum ante domum suprascripti[z] monasterii. His igitur ita concessis atque dispositis dilectio tua[a] diligenter invigilet, ut et Dei illic laudes salubri studio devotissime, ut moris est, celebrentur[b] et suprascriptae[c] res ad ius ipsius pertinentes nulla

b) quod *C 3.* c) scit *(o erad.)* rat. *C 2;* sit orationibus *C 3.* d) festinens *C 1;* festinans *C 2. 3.* e) fatigari *codd. n.*

IX, 137 deest in ρ 1. — In titulo:* abbatis *R 1.* a) quod *hic add. ρ* 2. 3.* b) *ita ρ* 2. 3;* quod *R 1;* quendam *C.* c) dominio *C.* d) viri *ex* viris *corr. R 1.* e) possessione *C.* f) Agripianas *ρ* 2. 3. C 3.* g) *verba* atque *usque* reliquisse *om. C 1.* h) ut *R 1. ρ* 2. 3.* i) ut *om. ρ* 2. 3.* k) *ita C et ex* intuitat *corr. R 1;* incitat *ρ* 2. 3.* l) cuiusmodi p. d. arbitrio *C 2.* m) construendam *C.* n) et *om. R 1. ρ* 2. 3.* o) est *C.* p) in nostrae dominationis monasterium *C.* q) potuisset *C 2.* r) in *om. C;* in agro *C 3.* s) sunt *om. C 1.* t) Magilianensem *C.* u) apenditiis *ex* apendetiis *corr. ρ* 2.* v) suis *om. C.* w) taberna *codd. n.* x) Pallatinis *C 1;* Pallacinis *C 2.* y) eo *R 1. ρ* 2. 3.* z) subscripti *R 1;* nostri *C.* a) tua *om. C, sed suprascr. m. 2 C 2.* b) celebretur *C, sed corr. m. 2 C 2.* c) subscriptas *R 1;* suprascriptas *ρ* 2. 3;* nostras *C.*

IX, 137. Cf. ep. VI, 42 summa affinitate cum nostra coniunctam.

te neglegente occasione depereant. Hanc enim sollicitudinem non solum te, sed etiam eas quae loco tuo successerint in praedicto monasterio et rebus superius designatis constituimus nihilominus exhibere.

MENSE MAIO INDICTIONE II.

IX, 138.

Gregorius Mariniano, episcopo Ravennae, significat Castorium, episcopum Ariminensem, ob diutinam valetudinem, postquam datis indutiis quadriennio a suis exspectatus esset, Romae se episcopatu abdicasse. Mandat, successorem electum citet probataque electione ad se mittat. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 77.
Edd. M: Lib. VII. ep. 19; G: Lib. VII. ind. II. ep. 50. — Iaffé Reg. 1663 (1097).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Qualiter ordinati a[a] nobis sacerdotis corporis, qua[b] notum est, impediente molestia Ariminensis ecclesia[c] pastorali hactenus[d] sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognovit[1]. Quem[e] dum habitatorum loci[f] illius precibus permoti saepius[g] hortaremur, ut, si se de[h] eadem capitis qua[i] detinebatur molestia melioratum esse sentiret, ad suam auxiliante Domino reverteretur[k] ecclesiam[l] datis indutiis in hoc est quadriennio expectatus[m]. Quem[n] dum nomine[o] cleri vel[p] civium illinc[q] venientium[r] nosque precibus urguentium[s] instantius hortaremur, ut, si valeret, cum eis auxiliante Domino remearet, data scriptis supplicatione nos petiit[t], ut, quia ad[u] eiusdem ecclesiae regimen vel susceptum officium pro eadem qua detinetur molestia adsurgere nullatenus posset[v], ecclesiae ipsi ordinare episcopum deberemus. Unde quia cunctarum ecclesiarum iniuncta nos sollicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus huiusque ex sui[w] impossibilitate renuntiatione compulsi, visum nobis est eidem Ariminensi ecclesiae deberi episcopum ordinari, et datis ex more praeceptis clerum plebemque eiusdem ecclesiae non destitimus[x] ammonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi provisione concurrant[2]. Hortamur ergo, ut frater-

Mense *cet.: et codd. R. ϱ. ϱ*. R* et codd. C hoc datum exhibent: cf. ep. IX, 143 et N. A. III p. 577 ss.*

IX, 138 in titulo: Marianino *ϱ* 1. 4;* Martiniano *R* 1 in indicibus —* ēpo *recte ϱ* 2. 3. R* 1;* archiēpo *R 1. ϱ* 1. 4.* a) ordinatio *ϱ* 1.* b) quia *R 1.* c) ecłę *R 1.* d) sacerdotali *hic add. ϱ* 1.* e) quę *ϱ*.* f) locis *R 1. ϱ* 1.* g) permotis ac piis *ϱ* 1.* h) sede *R 1;* se *om. cet.* i) quę *ϱ* 1.* k) revertetur *ϱ* 1.* l) qui *add. codd. n.* m) in quadrienniis expectatus est *ϱ* 2. 3;* quadrigennio expectatū *ϱ* 1.* n) quaē (a *expung.*) *ϱ* 2;* quā *ϱ* 3.* o) *ita scr.;* non *R 1;* nam *ϱ* 1; om. hoc verb. ϱ* 2. 3;* monitu *ed. M.* p) *ita ϱ* 2. 3;* clerus velut *R 1;* clerus vel *ϱ* 1.* q) illic *R 1. ϱ* 1.* r) venientem *ϱ* 1.* s) arguentium *codd. n.* t) petit *R 1.* u) qui ad *R 1;* quia de *ϱ* 1.* v) possit *ϱ* 2. 3.* w) exui *R 1;* ex uius *ϱ* 1.* x) destituimus *R 1.*

IX, 138. De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5; quem hic archiepiscopum appellari errore scriptoris archetypi factum esse credo; nam neque in epistulis neque in synodo Romana a. 649 Ravennates antistites archiepiscopi dicuntur; prima commemoratio archiepiscopi Rav. mihi occurrit in privilegio imperiali a. 666 (M. G. SS. rer. Lang. p. 350). — Cf. de hac electione ep. IX, 210. 1) *De Castorio, ep. Ariminensi, agitur, de quo cf. ep. III, 24 n. 1 et N. A. VII p. 588 ss.* 2) *Ep. IX, 139.*

nitas vestra eum quem uno consensu omnes elegerint sicut et ipsi[y] a nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat evocari; quem cauta[z] ex omnibus examinatione discutite[3]. Et si ea in eo quae in textu eptatici[a] morte multata[b] sunt, minime Domino fuerint opitulante repperta[c] atque fidelium personarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti pagina vestrae[d] quoque addita[e] testificationis epistola destinate, quatenus eidem a nobis ecclesiae disponente Domino consecretur[f] antistes[g 3].

IX, 139.

Gregorius I. papa clerum et plebem Ariminensem hortatur, cum abdicaverit Castorius, ut episcopum eligant, qui cum Mariniani, episcopi Ravennatis, testimonio ad percipiendam consecrationem Romam veniat. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 78.
Edd. M: Lib. VII. ep. 20; G: Lib. VII. ind. II. ep. 51. — Iaffé Reg. 1664 (1098).

GREGORIUS CLERO ET PLEBI CONSISTENTI ARIMINO.

Pastoralis nos cura constringit ecclesiis sacerdotis moderamine destitutis sollicita consideratione concurrere. Et ideo quia[a] ecclesia vestra diu sacerdotis proprii corporis qua nostis impediente molestia pastorali est regimine destituta, vestris precibus permoti eundem episcopum non destitimus ammonere, ut, si ex eadem molestia se melioratum esse sentiret[b], ad suscepti sacerdotii debuisset ministerium remeare. Qui semel a nobis saepiusve commonitus eadem urguente[c] molestia nunc scriptis nobis supplicatione porrecta noscitur intimasse nullatenus se ad regimen eiusdem ecclesiae vel[d] susceptum officium impediente molestia adsurgere posse. Qua personae eius[e] desperatione compulsi necessarium duximus de ordinatione nos vestrae ecclesiae cogitare. Hortamur ergo, ut uno omnes eodemque consensu remoto[f] strepitu talem vobis praeficiendum eligatis auxiliante Domino sacerdotem, qui et a venerandis canonibus nullatenus respuatur et tanto ministerio dignus valeat repperiri. Qui dum fuerit postulatus cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati et visitatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus, quatenus ecclesia vestra disponente Domino proprium habere valeat sacerdotem. Volumus autem, ut eum quem unanimitas[g] vestra elegerit ad fratrem et coepiscopum nostrum Marinianum Ravennae sine dilatione aliqua perducatis, ut ab eo suptiliter inquisitus atque perspectus ipsius quoque ad nos veniens testimonio roboretur.

y) ipse *codd. n.* z) caute *ϱ* 1.* a) eptatice *ϱ* 1.* b) *ita ϱ* 2. 3;* mutata *R 1. ϱ* 1.* c) *hic in marg. add.:* id est si in nullo membrorum debilitatus fuerit *ϱ* 3.* d) ta vestra *ϱ* 1.* e) addita *om. ϱ* 1;* abdita *R 1.* f) consecraretur *ϱ* 1.* g) antistites *R 1.*

IX, 139 in titulo: consistenti *om. R* 1* — Arimiñ *abbr. ϱ* 1. 4;* Ariminiae *ϱ* 2. 3;* Ariminense *R 1;* Ariminensi *R* 1.* a) quia *om. codd. n.* b) et *add. ϱ* 1.* c) arguente *codd. n.* d) velut *R 1.* e) eius *R 1;* eiusdem *ϱ*.* f) premoto *R 1.* g) uniamitas *ϱ* 1.*

3) Nota electum episcopum Arimini, urbis in Pentapoli sitae, ab episcopo Ravenn. examinari, Romae a papa consecrari, episcopum Fori Cornelii, provinciae Aemiliae, cuius metropolis iam tunc Ravenna erat, ab episcopo Ravenn. consecrari: cf. ep. VII, 39 (n. 1); Loening, l. l. 1 p. 443 ss. Sed alias neque eiusmodi examinatio per ep. Ravennatem commemoratur (cf. ep. I, 55 s. II, 28.)

IX, 139. Cf. ep. praeced. et seq. atque de formula ep. I, 76. VI, 21 et ep. II, 40 n.

IX, 140.

Gregorius I. papa Sebastiano episcopo, ecclesiae Ariminensis visitatori, mandat, ut clerum plebemque Ariminensem de idoneo episcopo eligendo hortetur. 599, *Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 79.

Edd. M: Lib. VII. ep. 21; G: Lib. VII. ind. II. ep. 52. — Iaffé Reg. 1665 (1099).

GREGORIUS SEBASTIANO EPISCOPO.

Pastoralis nos cura constringit ecclesiis sacerdotis moderamine destitutis[a] sollicita consideratione concurrere. Et ideo quia Ariminensis ecclesia, cui fraternitas vestra visitationis impendit officium, diu sacerdotis proprii corporis qua nostis impediente molestia pastorali est regimine destituta, cleri[b] vel civium precibus permoti eundem episcopum non destitimus ammonere, ut, si ex eadem molestia se melioratum[c] esse sentiret, ad suscepti sacerdotii debuisset ministerium remeare. Qui semel a nobis saepiusve commonitus eadem urguente molestia nunc scriptis nobis supplicatione porrecta noscitur intimasse nullatenus se ad regimen eiusdem ecclesiae vel susceptum officium impediente molestia adsurgere[d] posse. Qua personae eius desperatione compulsi necessarium duximus de ordinatione nos eiusdem ecclesiae cogitare. Hortamur ergo, ut clerum plebemque[e] eiusdem ecclesiae sollicita debeatis ammonitione compellere, ut sibi cum Domini auxilio talem praeficiendum eligant sacerdotem, qui et aptus tanto ministerio valeat[f] inveniri et a venerandis canonibus nullo modo respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati, vestrarum quoque testimonio[g] litterarum huc sacrandus occurrat, quatenus ecclesia ipsa proprium auxiliante Domino habere valeat sacerdotem.

IX, 141.

Gregorius I. papa Callinico, exarcho Italiae, latores harum litterarum fidei reconciliatos Romaque in Histriam revertentes commendat. 599, *Mai.*

Codd. R et ϱ: cap. 80.

Edd. M: Lib. IX. ep. 95; G: Lib. VII. ind. II. ep. 98. — Iaffé Reg. 1666 (1253).

GREGORIUS CALLINICO EXARCHO ITALIAE.

Apud excellentiam vestram tanto quae[a] nobis speranda sunt velut impetrata iam credimus, quanto et hoc quod petitur[b] ab officio nostro non discrepat et vos inter curas fluctuationum[c] saecularium aeternae quoque ex hoc cumulum retributionis expectat. Harum siquidem latores de Histriae[d] ad nos partibus venientes scismaticorum[1], inter quos erant positi, vitantes errores[e] unitati[f] ecclesiae subdi salubriter cupierunt. Quorum

IX, 140 in titulo: Sabastiano *ϱ* 1. 4.* a) *add.* ut supra *et cet. om. R* 1.* b) clerus *ϱ* 1.* c) est *add. ϱ* 1.* d) nullatenus *hic add. ϱ* 1. 2, sed erad.* null. *ϱ* 2.* e) plerumque *R 1.* f) valet *R 1.* g) testimio *ϱ* 1.*

IX, 141 in titulo: Callinico *R 1;* Gallinico *ϱ*;* Gallicino *R* 1.* a) *super* que *scrib. alterum* que *R 1.* b) petitis *ϱ* 2. 3.* c) *ex* fluctuatione *corr. R 1;* fluctuationem *ϱ* 1.* d) Istrię *R 1. ϱ* 2. 3; (cf. ep. IV, 14 n. b).* e) *ita R 1;* errorem *ϱ*.* f) unitatis *codd. n.*

IX, 140. Cf. ep. praeced. atque de formula ep. I, 76. VI, 21 et ep. II, 39 n. — Sebastianus Leontio, Urbinati ep., visitator eccl. Ariminensis successit: cf. ep. VI, 43 n. Ewald in N. A. VII, 588 conicit Sebastianum ep. Urbinatem fuisse.

IX, 141 una certe cum ep. IX, 148 translata. — De Callinico cf. ep. VII, 26 p. 472 n. 1. 1) *De schismate trium capitulorum agitur, de quo cf. ep. I, 16. 16a. 16b. V, 56 n.*

boni intentionem operis perpendentes in sinu matris ecclesiae competenti cum exhortatione suscepimus eosque nostrae desiderantes ecclesiae militare grate concessimus. Praemisso quapropter excellentiae vestrae paternae salutationis affectu petimus, ut eos pro bono desiderii sui, quo ad[g] apostolorum principis petram solidam concurrerunt, ne fluctuantium adhuc erroribus mixti naufragium desperatae salutis incurrerent, habere dignemini commendatos[h] quatenus ad propria remeantes nullis propter hoc bonum, quod appetisse noscuntur, perversorum inquietudinibus perturbentur, sed magis in omnibus auxilium vestrae tuitionis inveniant[i], ut ex eorum quiete aliorum adhuc in scismate positorum corda flectantur atque horum per bonum vestri patrocinii provocati[k] sequaces existant. Ad augmentum namque mercedis vestrae pertinet[l], si inter curas bellicas, sicut corpus ab exteriori[m] hoste, sic animam ab interni insidiatoris impugnatione protegitis.

IX, 142.

Gregorius I. papa Anthemio, subdiacono Campaniae, mandat, caveat, ne Inportuni, defuncti episcopi Atellani, testamento damnum ecclesiae rebus afferatur. Et Atellanos atque clerum plebemque ecclesiae Cumanae et earum, quae Cumanae unitae sint, de eligendo episcopo moneri iubet. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: cap. 81.
Edd. M: Lib. IX. ep. 77; G: Lib. VII. ind. II. ep. 53. — Iaffé Reg. 1667 (1233).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO CAMPANIAE.

Quorundam ad nos relatione[a] pervenit[b], quod Inportunus Atellanae[c] civitatis episcopus[d][1], dum de hac luce migraret, condito[e] testamento in octo unciis totius substantiae suae nurum suam heredem instituerit et ecclesiam suam in residuis quattuor. Hortamur ergo experientiam tuam, ut sollicita inquisitione discutias et, quicquid ecclesiae ipsius esse patuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid vero vel ante ecclesiae ipsius esse cognoveris vel in episcopatus ordine[f] praedictum episcopum adquisisse, in eiusdem ecclesiae dominio conservetur, ne[g] quisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione praesumat.

Clerum vero plebemque eiusdem[h] ecclesiae cum omni te volumus instantia commonere, quatenus praeficiendum sibi sine dilatione aliqua eligant sacerdotem, qui clerum plebemque vel res ecclesiae ipsius cauta regularique valeat observatione disponere.

Pariter etiam clerum plebemque Cumanae[i][2] ecclesiae[k] vel aliarum quae ei unitae sunt instantius commoneto[l], quatenus et ipsi omni mora dilationeque postposita[m] aptum sibi eligere debeant sacerdotem, ne diu, et tali praesertim tempore, pastoris proprii sint regimine destitutae[n].

---

g) quod (*pro* quo ad) ϱ* *1;* quod ad ϱ* *2. 3.* h) commenditos ϱ* *1.* i) inveniat ϱ* *1.* k) exemplum *hic in marg. add. R 1.* l) pertinent *R 1.* m) exteriora ϱ* *1;* exteriore ϱ* *2. 3.*

IX, 142 in titulo: Antemio ϱ* *1. 4.* a) relatio ϱ* *2. 3.* b) eo *add. codd. n.* c) *ex* Attellinę *corr.* Attellanę *R 1.* d) epm *R 1.* e) custodito ϱ* *2. 3.* f) ordinem *codd. n.* g) nec ϱ*. h) eiusdem *om.* ϱ* *1.* i) ipsius *ed. M.*, cum ante *R 1.* ϱ*. ϱ *1;* Cumanae *ed. G.;* Misenatis *scr. Wisbaum.* k) ecclesia ϱ*. ϱ *1.* l) commonito *codd. n.* m) *ex* preposita *corr. R 1.* n) destituti ϱ* *et sec. ed. M. omnes Vatic.*

IX, 142. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. *1) Eidem, ut videtur, Importuno missa est ep. II, 16.* *2)* Cumanae *legendum esse puto, quoniam Benenatus, ep. Misenas, cui visitatio Cumanae ecclesiae septem annis ante commissa erat (cf. ep. II, 25), nunc depositus erat: cf. ep. IX, 80 n. 1.*

IX, 143.

Gregorius I. papa Venantium, episcopum Lunensem, hortatur, ut secundum petitionem Agrippini presbyteri et Servandi diaconi ad reparandam ecclesiam Faesulanam viginti solidos conferat. *599, Mai.*

Codd. C: cap. 25.
Edd. M: Lib. X. ep. 44; G: Lib. VIII. ep. 44. — Iaffé Reg. 1668 (1329).

GREGORIUS VENANTIO EPISCOPO LUNENSI.

Quid petitio Agrippini presbyteri vel Servandi diaconi[a] ecclesiae Fesulanae[1] contineat, subiecta vobis eius pagina patefecit. Et ideo si ea quae illic continentur[b] veritate subsistunt atque tales personae ad vos venerint, quibus credi aliquid debeat, usque ad viginti solidos, aut si plus vobis visum fuerit, in reparatione ecclesiarum quae in ruinis esse perhibentur sub desuscepti[c] paginam dare vos convenit, quatenus et illic remedium et vestra debeat[d] esse munitio[e]. De ceteris vero rebus quae apud vos sunt pro memoria futuri[f] temporis eisdem susceptum emittite, ut, dum Deus pacem donaverit[2], res ipsae iuri ecclesiae cuius sunt sine aliqua valeant dilatione vel controversia reparari.

IX, 144.

Gregorius I. papa Anthemio, subdiacono Campaniae, mandat, ut Siculum quendam servum iuris publici, qui a praesentium latore, Gallo nauclero, orationis gratia ad Campaniae partes perductus fuerit et in monasterio Misenate vestem monachicam sumpserit, ad Fantinum defensorem mittat. Cui, quomodo cum actionariis publicis servum reposcentibus Panormi ageret, praescriptum a se esse addit. *599, Mai.*

Codd. C: cap. 26.
Edd. M: Lib. XII. ep. 3; G: Lib. X. ep. 3. — Iaffé Reg. 1669 (1433).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO CAMPANIAE.

Lator praesentium Gallus nauclerus[a] oblata nobis petitione noscitur intimasse asserens puerum se quendam[b] de Siciliae partibus veniens orationis gratia ad Campaniae partes[c] perduxisse, qui[d] in Misenati[e] portu[f] confugiens[g] illic in monasterio conversionis[h] sese causa retinuit. Quem cum hic de condicione sua pro sui periculo diligenter inquireret, quantum astruit, iurisiurandi interveniente vinculo liberum se nullique

IX, 143 ante titulum: Gregorius mense maii indict. II *add. rubro C 1. 5;* dat. mens̄ maī indict. II *cum toto titulo (excepto* Gregōr) *nigro atram. et in ras. script. m. 2 exhibet C 2: cf. notam ante ep. IX, 138 et N. A. III p. 577 ss.* — Lumensi *in arg. C 2.* a) Agrippino (Agripino *C 3*) presbitero vel Servando (Saervando *C 1*) diacono *codd. n.* b) continenter *C 2. 3, sed corr. C 2 m 2.* c) dię substenti *C, in* die sustenti *corr. C 2;* die subsistenti *C* 1.* d) debeat *om. C 3.* e) monitio *codd. n.* f) futuris *codd. n., sed corr. C 2.*

IX, 144 in titulo: Antemio *C 3.* a) *C 1. 2:* nauclerius; *ita et in argum.; C 3:* nauderius. b) sequendo *codd. n., sed C 2 corr. m. 2.* c) partibus *codd. n.* d) quid *codd. n., sed corr. C 2.* e) Messitani *C 1;* Messinati *C 2. 3.* f) porto *C 1. 2;* porco *C 3.* g) *ita scr. Mommsen;* coniugens (n *forsitan eras.*) *C 1 et C 2.* h) conversationis *C 3.*

IX, 143. De Venantio cf. ep. IV, 21 n.: haec epistula ultima ex eis est, quas illi noster misit. 1) *Faesulae, hodie Fiesole prope Florentiam. Clerus Faesulanus propter Langobardos fugisse et res ecclesiae Lunae deposuisse videtur.* 2) *De pace hoc anno conclusa cf. ep. IX, 44 n. 2.*

condicioni obnoxium publica voce professus est[1]. Pro quo ab actionariis publicis se remeans queritur[i] esse constrictum impetentibus, cur servum iuris publici furtim[k] de illis partibus auferre praesumpserit. Qui post inlata sibi damna cautione[l] se quoque ostendit obstrictum eundem se puerum ad partes illas quibus valeret viribus revocare[m]. Unde pietatis causa permoti hoc experientia tua nos decrevisse cognoscat, ut ad Panormitanas partes, ubi res agitur, ipsum mancipium, licet iam monachi habitum sumpserit, debeat revocare[n] eumque Fantino defensori nostro[2] contradere[o], ut ipse, quid de eo fieri debeat, secundum praeceptionis nostrae seriem, cuius et te quoque textus poterit informare, salubriter exequatur. A latore ergo[p] praesentium experientiam tuam volumus fideiussorem[q] accipere, qui mancipium ipsum in sua a te manu suscipiens illic tibi in Neapolitana civitate pro eo scriptis evidenter spondeat, quod illum praedicto[r] Fantino defensori nostro sine aliqua excusatione contradat[s], ut hac proveniente cautela et precator liber a cautionis reddatur vinculo et causa mancipii, sicut constituimus[t], auxiliante Domino disponatur.

IX, 145.

Gregorius I. papa Romano defensori mandat, ut Fausti possessionem, in quam actionarii Syracusanae ecclesiae iniuste irruerint, restitui iubeat, proprietatis iudicio reservato. *599, Mai.*

Codd. C: cap. 27.
Edd. M: Lib. XI. ep. 41; G: Lib. IX. ep. 35. — Iaffé Reg. 1671 (1391).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Gloriosissimus filius noster Faustus[1] epistola directa nos petit asserens ab actionariis Syracusanae[a] ecclesiae fines possessionis suae illic intra[b] Siciliam positos nuper violenter ablatos. Unde quia a[c] cognitione fratris et coepiscopi nostri Iohannis[2] hoc omnino credimus alienum, eum videre te volumus. Et si quidem res nuper, ut asseritur, a possidente sublata est et hoc manifesta[d] apud te satisfactione claruerit, eius cui subtracta[e] est dominio[f] reformetur. Et tunc si quid actores[g] praedictae ecclesiae rationabiliter sibi in finibus ipsis credunt posse competere, electorum subeant sine dilatione iudicium, ut, cuius sit proprietas, iudicantium[h] sententia decernatur, quatenus per hoc episcopalis de inlicita quae praetenditur[i] invasione auferatur invidia et causa legali[k] valeat ordine definiri.

---

i) queritus *C 2.* k) furtum *C 1.* l) cautionis *codd. n.* m) revocaret *codd. n.* n) *ex* revore *corr. m. rec. C 1.* o) contraderet *codd. n., sed corr. C 2.* p) *ex* ego *corr. C 2 m. rec., ut videtur.* q) fideiussorum *C 2.* r) *ita C 2;* praedictor *C 1;* praedictum *C 3.* s) *ex* tradat *corr. C 2 m. 2.* t) constitutum *C 3.*

IX, 145 in titulo: Iohi epo Siracusano *C* 1 (cf. ep. seq.)* a) Sirac. *C 3;* Syracuss. *C 2.* b) infra *codd. n.* c) quia agnitione *C 1; om.* a *C 2. 3, sed post add. m. 2 C 2.* d) manifeste *C 2.* e) substracta *C 1.* f) domino *codd. n., sed recte in argum.* g) actore *C 1.* h) indicandum *C 1;* indicantum *C 2. 3.* i) preditur *C 1.* k) regali *C 3.*

IX, 144 transmissa per Gallum quendam nauclerum. — De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae cf. ep. I, 23 n. *1) De condicioni cuilibet obnoxiis in monachicum ordinem non recipiendis cf. Nov. Iust. 123 c. 35.* *2) De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. — Praeceptio, de qua hic agitur, non exstat.*

IX, 145. Cf. ep. seq. — De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. *1) Faustus quidam commemoratur in ep. IX, 93.* *2) De Iohanne, ep. Syracusano, cf. ep. VI, 18 n.*

IX, 146.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, scribit de reddenda Fausti possessione ab ecclesiae eius hominibus occupata, proprietatis iudicio reservato. 599, *Mai.*

Codd. C: cap. 28.
Edd. M: Lib. XI. ep. 42; G: Lib. IX. ep. 36. — Iaffé Reg. 1672 (1392).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Gloriosissimus filius noster Faustus directa petitione nos adiit asserens fines possessionis suae illic intra Siciliam[a] positos a vestris nuper hominibus occupatos atque ob[b] hoc rem violenter ablatam sibi per praeceptionis nostrae seriem debere petiit reformari. Quod quia, si ita, ut asserit, factum est[c], a fraternitatis vestrae cognitione[d] omnino credimus alienum, diligenter inquirite. Et si, ut asseruit, contra iuris ordinem fines ipsius a possidente sublati sunt, in possessoris[e] redeat[f] res pervasa[g] dominio. Tunc si quid[h] est, quod a vestra ecclesia proprietatis iure utiliter opponatur, electorum debet iudicium provenire eorumque iudicio terminari, dum modo indecenter[i] possessoris ius minime perturbetur. Sed causa iudiciali termino definita sine sacerdotali invidia dominum res manifesta cognoscat.

IX, 147.

Gregorius I. papa Secundini, servi Dei inclusi, litteras laudat. Podagrae doloribus se vexari queritur. De antiqui hostis insidiis exponit. Ecclesias Orientales S. Leonis et synodi Chalcedonensis fidem sequi refert; de synodalibus epistulis et de Ibae epistula addit. De pontificum Romanorum ordinationibus et de parvulorum sine baptismate mortuorum animabus exponit. Munuscula quaedam transmittit. 599, *Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 82; C: cap. 29; P: cap. 52 (3).
Edd. M: Lib. IX. ep. 52; G: Lib. VII. ind. II. ep. 54. — Iaffé Reg. 1673 (1210).

GREGORIUS SECUNDINO SERVO DEI INCLAUSO.

Dilectionis tuae scripta[a] suscepi[b], quae[c] in meo sensu amoris melle[d] condita sapuerunt[e]. O quanta adspiratione[f] vitae plena sunt, quae[g] per gratiam spiritus proferuntur! Non in eis cultus eloquentiae, non verborum typhus[h] apparebant[i], sed[k] solam veritatis atque caritatis radicem tenentia per[l] omne[m] quod locuta sunt caelestis patriae amorem flabant[k n].

IX, 146 in titulo: Romano defensori *C* 1 (cf. ep. praeced.), sed recte in ind.* a) Sicilia *codd. n.* b) ab *C 1.* c) est *om. C 3.* d) cogitatione *C 3.* e) possessoriis *C 1. 2, sed corr. C 2.* f) sedeat *codd. n., sed corr. C 2.* g) persuasa *codd. n., sed corr. C 2.* h) *om.* si quid *C 1. 2, qui scribunt:* Tunc que est; Tunc quae si est *C 3.* i) indecentur *C 2.*

IX, 147 in titulo: inclauso *R 1. ϱ*. ϱ 1. P;* incluso *R 3. R* 1. H 1. Par. s. L. 840;* reclauso *C — Post hunc titulum add.:* dilectissimo filio Secundino servo Dei (Dei *om. Pb 2*) inclauso Gregorius servus servorum Dei *P. R* 1. H 1. Vatic. Christ. 69 m. s. X. — Ante tit. add.:* epla sci Gregorii papę urbis Romę ad Secundinum Trigentinę urbis inclausum *Vat. Christ. 69 m. s. X.* a) litteras *P.* b) suscepti *ϱ* 1.* c) qui *Pa 1. Pb.* d) mella *Pb 1. ϱ* 2. 3; ex* mellae *corr.* melle *C 1;* melle *cet.* e) apparuerunt *R 3;* rapuer. *C 3.* f) adspirationis *ϱ* 2. 3.* g) qui *Pa 1. Pb 1. 2.* h) *ita Pb. R 3;* tifus *R 1;* typis *Pa 1;* typus *cet.* i) apparebunt *Pb 1.* k) *verba* sed *usque* flabant *om. R 3.* l) per *om. R 1.* m) omnis *Pb 1.* n) fragrabant *Pa 2. ϱ*;* flabant *Pb. C. R 1. ϱ 1, sed corr. R 1. Pb 2 in* fragrabant; flamabant *Pa 1.*

IX, 146. Cf. ep. praecedentem de eadem causa scriptam.

In eis vero tua a me dilectio petere studuit, ut ad hanc[o] libellum exhortatorium[p] scribere deberem[q]. Sed scire te necesse est, fili carissime, quia tantis podagrae[r] doloribus [1] tantisque curarum tumultibus premor, ut, quamvis numquam me aliquid fuisse reminiscar, valde tamen me videam non esse qui[s] fuerim[t]. Quod autem[u] se[v] tua caritas et[u] ultra aetatem quinquagenariam adhuc[w] iuvenalibus[x] desideriis asserit[y] subiacere, in hoc quoque divini oraculi imples[z] praeceptum, quod[a] scriptum est: 'Iustus in principio accusator est sui'. Prov. 18, 17. Nec tamen dubito maiores te hostis callidi insidias[b] perpeti, qui[c] maiora contra eum bella praeparasti[c]. Tanto quippe ille deceptionis molimina ardentius exquirit[d], quanto te[e] caelesti patriae ferventius[f] inhiare[g] cognoscit[h]. Nos enim[i], qui vitam cum pluribus ducimus, etsi formidolosi ac timidi, tamen quia contra antiquum hostem bellum[k] proposuimus, quasi in acie[l] stamus; vos autem, qui solitariam vitam ducitis, quid aliud quam monomachos[m] dixerim, qui fervore virtutis etiam[n] ante aciem exire festinastis[o]? Cur ergo eum non[p] singulariter hostis impetat[q], a quo se impeti[r] singulariter spectat[s]? Et nos quidem, qui inter homines vivimus, saepe per homines a[t] callido hoste temptamur; vos autem[u], qui viam[v] vitae praesentis extra hominum frequentiam ducitis, tanto maiora certamina pati necesse est, quanto ad vos ipse[w] temptationum magister[x] accedit. Neque enim vacare orationibus ac laudibus Dei sine aliqua interruptione temporis[y] [z]potestis, quia etsi intentio continue prompta

o) te *Pa 2; ex* hanc *corr.* hunc (*om.* ad) *Pb 2.* p) exorattorium *C 1.* q) scriberem (*pro* scr. deb.) *C.* r) tanti podagri (podari *Pa 1*) *Pb. Pa 1.* s) quod *P.* t) *ita ex* fuerimus *corr. R 1;* fui *Pa 2.* u) *Pa 1 om.* v) *om. R 1.* w) Deinde vero quod ultra aet. quinquagenarium vestra car. adhuc *Pa 2.* x) iuvenal. *C. Pb. R 1. ϱ*, sed corr. R 1. C 2 in* iuvenil. y) adserunt *Pa 1;* asseris *R 1. ϱ* 1.* z) implet *Pa 1. R 1, sed corr. R 1;* imples *Pb. C. ϱ* 1;* impletur *Pa 2.* a) quo *R 1.* — dicit (*pro* scr. est) *Pa 2.* b) insidiis *Pa 1.* c) *verba* qui *usque* praep. *om. ϱ* 1.* d) exquirunt *Pa 1.* e) de *add. P. C (sed* quantoqe de *Pb 1) et* patriae *in* patria *(ita Pa 2) corr. C 2.* f) ferventius *om. Pa 2.* g) iniacere *Pb 1;* in hac re *C 1.* h) cognoscis *Pa 1.* i) *ita R 1. C. ϱ*;* enim et nos *Pa 1;* etenim nos *Pa 2;* nos quidem *Pb.* k) bella, *ut videtur, R 1; om. hoc verb. Pa 2.* l) in acie *om. Pa.* m) *ita scr. Gussanv., qui* „octo codd." *citat;* monachos *codd. n., sed corrector R 3 add. in marg.:* monachus singularis, monomachus autem singularis certator interpretatur. n) etiam ferv. v. *Pa.* o) *ex* festinetis *corr.* festinatis *m. 1 et* festinastis *m. 2 C 2.* p) *om.* non *Pa 1.* q) inpediat *P.* r) inpedi *Pa 1;* impediri *Pa 2.* s) exspectat *P.* t) hominem (*om.* a) *P.* u) hęc *ϱ* 1.* v) qui iam *Pa.* w) ipse *om. Pb 2.* x) magister temptationum *Pa.* y) *verba* temporis *usque* exercitatione *om. C.* z) non *post. add. R 3.*

IX, 147. Haec epistula exstat in tribus collectionibus R, C, P, forma genuina in R et C, interpolata in P. Sed in P non ad corpus epistularum pertinere, sed postea adnexa esse videtur (cf. N. A. III p. 481. 532); et eandem formam, quam P, exhibent Vat. Reg. 1997 s. VIII—X, quae continet etiam collectionem canonum Chietinam (cf. Maassen, Gesch. d. Litt. u. d. Qu. d. can. R. I ι B 1 e cc), cod. Gand. 506 s. X—XI (cf. Maassen, bibl. Lat. iur. can. ms. I v 2), cod. Par. 1565 (H 1), Pseudo-Isidorus (cf. Hinschius, Decret. Pseudoisid. p. CVI: Cod. Par. int. suppl. Lat. 840 s. X. Vat. 3791; sed Rotomag. 15/9 E. s. XI continet fragmentum in extremum — percipienda pertingat *formae RC.). Spuria forma non solum citatur a Hrabano Mauro, sed exstat etiam in cod. Pa 1 s. VIII. Antiquissimam autem, ut videtur, mentionem huius formae interpolatae invenies in ep. Hadriani papae a. 794 ad Carolum M. reg. (Mansi XIII c. 793 cf. 795. 807):* S. Gregorius egregius doctor et papa in epistola sua, quam in praefato concilio domini Stephani papae Herulfus episcopus prov. Galliarum civitatis protulit, ubi inter cetera Secundinum servum Dei inclusum Galliae docuit dicens: Scimus quia tu imaginem Salvatoris nostri ideo non petis, ut etc. — per cuius sanctum lignum munitum te esse credis. *Fortasse tunc, a. 769, haec epistula interpolata est. Nam ex hoc tempore et additamentum de lapsis et additamentum de imaginibus explicari potest. — Alium esse Secundum servum Dei in ep. VI, 24. 63. VII, 10 commemoratum, alium hunc Secundinum inclusum credo: cf. ep. VI, 24 n. 9. Sed Secundum abbatem, de cuius quaestionibus in ep. XIV, 12 agitur, alium esse ac nostrum affirmare non ausim. Etiam hunc abbatem et Secundum* servum Christi de Tridento *(Paul. diac. III, 29. IV, 27. 40), qui de Langobardorum gestis scripsit, eundem esse verisimile est.* *1) Cum hoc initio cf. ep. XIV, 12. De Gregorii morbo cf. ep. IX, 232. X, 14. XI, 20 etc. (Lau l. l. p. 299).*

est. ipsa tamen humanitatis infirmitas ad[a] semetipsam relabitur[b], ut aliquando fessa **iaceat atque ab[c] studii sui exercitatione[y]** torpescat. Antiquus vero hostis mox ut **otiosam mentem invenerit, ad eam sub quibusdam** occasionibus locuturus[d] venit et **quaedam[e] ei de gestis praeteritis ad memoriam** reducit, audita[f g] quondam[h] verba indecenter[i] cogitationi[k] resonat et, si qua dudum turpiter acta sunt, eorum speciem cordis oculis opponit[g], ut[l], quam de praesentibus non valet inquinare, de malis transactis[m] violet[n]. Et decepta mens[o] saepe in[p] delectatione[q] reparat[r], unde[s] diu iam[t] se Ps. 37, 6. per[u] paenitentiam afflixit, ita ut vere cum psalmista dicat[s]: ‘Computruerunt et deterioratae sunt[v] cicatrices meae a facie insipientiae meae’. Cicatrix quippe figura[w] est vulneris, sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati vulnus, quod iam[x] per paenitentiam sanatum[y] est, in delectationem[z] sui animum[a] concutit[b]. Saepe quod numquam[c] fecimus, per hostis callidi[d] insidias cordis oculis videmus, cumque insensibiliter in hoc delectatio[e] subripit, quamvis iam plangat quae fecerit[f], taedet tamen[g] infelicem animum[h] quaedam nos[i] fecisse quae plangat. Hae[k] sunt cordis nostri tenebrae, quas in hac vita volentes nolentesque sustinemus[l]. Quis[m] contra haec quaerendus est, nisi adiutor in oportunitatibus in tribulatione?

Valde autem libenter accepi, quod tua[n] me caritas de sua[o] dubitatione[p] requisivit, an[q] Orientis ecclesiae fidem atque doctrinam sanctae memoriae Leonis sequantur[r], ne fortasse earum[s] sensus inter semetipsas[t] pro trium[u] capitulorum[2] defensione divisus sit[v]. Unde certam dilectionem tuam esse desidero, quia[w] praedictae sanctissimae orientales ecclesiae uno sensu, una doctrina fidem eiusdem sanctae memoriae[x] Leonis tenent sanctamque Chalcedonensem[y] synodum ita nobiscum custodiunt atque venerantur, ut[z] nullus esse episcopus reputetur[a], qui eiusdem[b] synodi[c] defensor sectatorque non fuerit[d]. Hinc est enim, ut, quotiens in quattuor[e] praecipuis sedibus[f] antistites ordinantur[g], synodales sibi epistolas[h 3] vicissim mittant[i], in quibus se sanctam Chalcedonensem[k] synodum cum aliis generalibus synodis custodire fateantur[l], sicut[m] et nos aversamur atque anathemate plectendos[n] ducimus, si quis de fide eiusdem synodi aliquid[o] inminuere vel aliquid in ea addere praesumit[m p]. Nam synodus quae[q] postea[r] generaliter facta[s] est

a) *om.* ad *Pa 1;* in *Pa 2.* b) revelavitur *Pa.* c) ad *ϱ*.* d) locurus *ϱ* 1.* e) quidem *Pa 1;* quiddam *Pa 2.* f) aut ita *C.* g) *verba* audita — opponit *om. Pa.* h) quendam *Pb 1;* quod *C.* i) *hoc verb. om. C.* k) cogitationis *R 1. ϱ*, sed corr. R 1.* l) et *R 1. 3. C. Pa. Pb 1. ϱ* 2. 3, sed corr. R 3;* ut *Pb 2;* e *ϱ* 1.* m) transacta *C 2, sed corr. m. 2.* n) violat *ϱ*;* volet *cet., sed corr. R 1 et C 2 m. rec.* o) deceptam mentem *Pb.* p) inde in *C 1;* indie in *C 2, sed erad.* i; in *cet.* q) dilectione *Pa 1. R 3, sed suprascr.* vel dilectatione *corr. R 3.* r) separet *Pa 1;* reparat *in* reparet *corr. R 3.* s) *verba* unde *usque* dicat *om. Pa, pro quibus scr. Pa 2:* unde dicitur in psalmo. t) diu iam *corr. in* deviam *C 2 m. 2.* u) semper *Pb 2.* v) deteriorati s. *Pa 1;* deterioraverunt *Pa 2.* w) *ex* futura *corr. R 1;* fractura, *sed suprascr.* figura *R 3.* x) *ex* quoddam *corr. R 1.* y) sanatus *Pa.* z) dilectionem *Pa 1; ex* delectionem *corr. R 3.* a) animus *P.* b) concutitur *Pa.* c) *ita R. ϱ*. Pb;* saepem *(in* saepe *corr. C 2)* quam numq. *C;* s. quod nunc quod *Pa 1;* s. nunc quae *Pa 2.* d) callidis *Pa 1.* e) dilectio *C 1.* f) fecit *Pa 2.* g) *om. hoc verb. Pa 2.* h) animo *C.* i) *om. hoc verb. Pa;* nos *C. R 1, sed corr. R 1 in* non; non *Pb.* k) haec *R 1. C 1. 2. Pb 1. ϱ*.* l) toleramus *Pa 2;* festinemus *ϱ* 1.* m) quid *ϱ*.* n) tua a *Pa 2.* o) sua *om. Pa 2.* p) recitatione *C;* dilectione *Pa 2.* q) in *hic add. ϱ*, sed erad. ϱ* 2.* r) (requirat et *add. Pa 2*) sequatur *Pa.* s) eorum *ϱ* 1 et m. 2 C 2.* t) semetipsos *C;* semetipsa *Pa 2.* u) proprias *Pb 1.* v) divisione sit divisus *Pa 2.* w) quam *ϱ* 1;* sanctissimae *om. Pa 2.* x) memoriae sancti *Pa 2.* y) Calcidonensem *P:* Calced. *cet.* z) et *Pb 1.* a) deputetur *C 2.* b) eidem *Pa 1.* c) modi *C 1.* d) fuerat *Pb 1.* e) inibi (*om.* quattuor) *Pa 2.* f) diebus *R 3, corr. suprascr.* quere quibus. g) ordinant *Pa 2.* h) ēps *Pa 1;* epīs *Pa 2.* i) emittentur *Pa 1;* emittant *Pb;* invitantur *Pa 2.* k) Calcid. *Pa;* Calced. *Pb. ϱ*.* l) fatentur *Pa.* m) *Pa om.* sicut — praesumit. n) *in* plectendum *corr. R 3.* o) synodali quid *C, sed corr. C 2.* p) praesumet *C;* praesumere *ϱ* 1.* q) qui *P, sed corr. Pa 2.* r) *ex* post eam *(ita ϱ*) corr. R 1.* s) factus *Pa.*

2) *De tribus capitulis cf. ep. V, 56 n. XIV. 12.* 3) *De synodicis cf. ep. I, 24 n.*

idcirco a nobis recipitur[t], quia eiusdem synodi in omnibus sequax[u] honorem illius[v] auctoritatemque[w] custodit. Unde necesse est, ut dulcissima mihi tua dilectio in hoc[x], quod praecipue in bonis[y] moribus vivit[z], quod se per abstinentiam affligit, quod doctrinae Dei vehementius insistit, hoc studiosius[a] cogitet[b], ne errorem[c] scismaticorum sequens a sancta universali ecclesia[d] divisa[e] possit inveniri. Et quid[f] tot labores[g] proderunt[h], si in unitate fidei inventa[i] non fuerit[k], quae ante Dei omnipotentis[l] oculos in bonis actibus[m] animam praecipue custodit[n]? Hinc enim dicitur: 'Una est columba mea, perfecta mea'. (Cant. 6, 8.) Hinc ad Moysen Dominus[o] dicit[p]: 'Est locus penes me[q], et stabis super petram'. (Exod. 33, 21.) Quis[r] est locus, qui non sit in Deo[s], dum cuncta ab[t] ipso[u] per quem creata sunt continentur? Sed tamen est locus apud eum, videlicet sanctae ecclesiae unitas, in qua super[v] petram statur[w], dum confessionis eius[x] soliditas[y] humiliter[z] tenetur[a]. De[b] quo loco subiungitur: 'Tunc videbis posteriora mea[b]'. (Exod. 33, 23.) In petra enim, id est in sancta ecclesia, stantes Dei posteriora[c] videbimus[d], quando iam ea, quae in fine promissa sunt, caelestis patriae gaudia[e] contemplantur[f]. Perversi[g] autem homines[h], qui trium capitulorum occasione repperta ecclesiasticam disciplinam fugiunt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescunt, subesse[i] sedis apostolicae praeceptis[k] nolunt[i] et nos quasi de fide reprehendunt, quam ipsi nesciunt. Et dum neque in fide recti sunt[l] neque in bonis[m] operibus intenti, student, ut certare pro fide videantur[n]. Sicque fit, ut cotidie deteriores fiant, dum in eis culpa grossescit[o], quae quasi de zelo fervoris[p] videri[q] etiam laudabilis[r] appetit. Sed iuxta hoc[s] quod scriptum est: 'Ex operibus eorum cognoscetis[t] eos' (Matth. 7, 16.) vitam eorum tua caritas attendat et meritum intentionis aspiciat[u]. Ut enim[v] dilectioni tuae de[w] eadem[x] re breviter loquar, sancta Chalcedonensis[y] synodus usque ad definitionem fidei et prolationem[z] canonum de[a] generalibus[b] causis locuta est. Nam post prolationem canonum[a] specialia[c] episcoporum certamina[d] sopire[e] curavit. Epistolam vero quam[f] in ea reverentissimus Ibas denegat suam, quia[g] in extrema parte synodi iaceat, agnoscis[h]. Quae[i] videlicet epistola Nestorium[k] inauditum et inquisitione non facta damnatum asserit, Cyrillum[l] vero[m] in Apollenaris[n] dogma cecidisse suspicatur[o]. Et si totus superior[p] textus[q] praedictae[r] synodi legitur[s],

t) custoditur *Pa*. u) sequax in omnibus *P*; sequaces in o. honorat (*om.* illius) *Pa 2*. v) illius honorem *P*. w) auct. et *Pa 2*. x) id *P*. y) nobis *Pa*. z) vivat *Pa*. a) *ex* studiosus *corr. C 2 m. 2*. b) cogitat *C, sed corr. C 2 m. 2*. c) errores *C. Pa 1*; errore *Pb*. d) ęcclesiae *C 1; om. hoc verb. Pa 2*. e) diversa *Pa 2*. f) qui *P, sed corr. Pb 2*. g) laboris *Pb 1. 2, sed corr. Pb 2*; laboribus *Pa*. h) proderit *Pa 2*. i) inveritate *C 1*. k) fuerint, *ut videtur, Pa*. l) omnip. Dei *P*. m) in b. act. *om. Pa 2*. n) custodiunt *Pb. Pa 1*. o) Dominus *bis, sed alterum erad. C 1*; hinc iterum (*sed. erad.* iterum) etc. *C 2*; hinc iterum dom. ad Moisen *P*. p) ait *P*. q) penis meae *Pa 1*. r) qui *Pa 2*. s) in deum *Pa*. t) in *P*. u) yso *ρ* 1*. v) supra *P (ex* super *corr. Pb 2), sed om. Pa 2*. w) (*om.* statur) sed non est *Pa 1*; sedemus *Pa 2*. x) *om.* eius *Pa*. y) solidatas *Pb 1*; soliditatem *Pa 2*. z) uniliter *C, sed in* utiliter *corr. m. 2 C 2; om. hoc verb. Pa 2*. a) tenentur *Pa 1*; tenemus *Pa 2*. b) *om. verba* de — mea *Pa*. c) posteriore *Pa 1*; posterior *Pb 1*. d) videmus *Pa 2*. e) gaudio *R 1*. f) contemplantur *R. C, sed in* contemplabimur *corr. R 1, in* contemplamur *R 3*; contemplabuntur *Pb. Pa 1*; contemplamus *Pa 2*. g) per verba *Pa 1*; per haec verba *Pa 2*. h) omnis *Pa 1*; omnes *Pa 2*. i) *verba* subesse — nolunt *om. Pa*. k) sedi apost. (*om.* praeceptis) *Pb*. l) sint *R 1. Pb 1. Pa 2*. m) bonibus *Pa 2*. n) studeantur *Pa 2*. o) crescit *Pa 2*. p) fevoris *Pb 1*. q) fieri *Pa 2*. r) laudabibis *Pb 1*. s) hi *Pa 1*; id *Pa 2*. t) *verba* eor. cogn. *om. Pb 2*; cognoscitis *R 1. C. Pa 1, sed corr. R 1. C 2 m. 2*. u) aspicipiat *C 1, om. hoc verb. C 2*. v) et in *C, sed C 2 del.* in. w) de *om. C*. x) ipsa *Pa 2* — eādem rē *C 2*. y) Calcid. *Pa. Pb 2. ρ* 2. 3*; Calced. *cet.* z) prelationem *Pa 2*. a) *verba* de gener. — canonum *om. Pa 2*. b) geralibus *Pb 1*. c) speciali *C 2. ρ* 1*. d) certaminę *ρ* 1 et ex* certamina *corr. C 2 m. 2*. e) subire *Pa*. f) qui *Pa 1*. g) *ita ρ* 1*; quam *R 1. C; om. hoc verb. ρ* 2. 3*; que *Pa 1*; quae *Pa 2. Pb 1*; q:u te *Pb 2*. h) agnoscit *C*; cognoscis *Pa*. i) neque *Pb. Pa 2*. k) Nesterium, *sed corr. C 2*; Nistorium *Pa 1*; Nistori eum *Pb 2*. l) Cirillum *Pa 1. Pb 2*; Cyrullum *Pb 1*. m) vir *Pa 1*. n) *ita C. R 1. ρ* 2. 3, sed in* Apollin. *corr. C 2*; Apollin. *cet.* o) suspicat *Pa 1*. p) superius *R 1. ρ*. C. P, sed corr R 1*. q) texus *Pa 1*. r) predicti *Pa. Pb 7*. s) *in* legatur *corr. R 1*.

quantum haec epistola eidem synodo[t] adversatur[u], invenitur, quia[v] scilicet sancta synodus et Nestorium, sicut est, hereticum denuntiat et beatum Cyrillum patrem catholicum veneratur[v]. Epistola ergo quae[w] illum defendit qui a synodo damnatus est et eum accusat qui a synodo veneratur[x], procul dubio definitioni[y] sanctae synodi probatur adversa[z]. Sed quia[a] eius defensores solent dicere, quod hanc Ibas eo tempore scripsit,

t) sinodi *Pa 1.* u) *in* adversetur *corr. R 3.* v) *om.* quia — veneratur *Pa. Pb 2, sed add. signum omissionis Pb 2.* w) que videlicet epistula que *Pa;* epistula que *om.* ergo *etiam Pb.* x) *ita C. ϱ*;* veneratus *R;* veneratus est *P.* y) definitionis *R 1. ϱ* 1. Pa, sed corr. R 1.* z) adversari *C. ϱ*. — Sequentia omnia desunt in P, ubi sequuntur, quae infra adscripta sunt.** a) quae *C.*

* Qui enim tantorum patrum diffinitis[a] non sedatur[b], sententia[c] procul dubio adversatur[d] ecclesiae[e].

Nam tua sanctitas inde a[a] nobis[b] requisivit, ut tibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi[1] . . . .[c], dum dicis de hoc canones diversos[d] te legisse divisasque[e] sententias, alias resurgendi alias nequaquam posse, ideo nos, generalissima qui[f] a Nicaena incipientes cum reliquis quattuor veneramur, quia ipsum sequentes in cunctas sententias unianimes concordamur[g]. Nam et nos praecedentes nobis patres sequimur, quia auctore[h] Deo a sacra doctrina illorum non discordamus. A capite itaque incipientes usque in quartum altaris ministrum hanc[i] formam servandam[k] cognoscimus, ut, qui[l] minorem maior praecedit in[m] honore, ita et in crimine; et cui maior sequitur culpa, maior implicetur vindicta, et post paenitentia[n] credatur[o] esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare et fructum[p] illius non colligere aut domum construere et non illic[q] habitare? Post dignam satisfactionem credi-
Ps. 40, 9. Ierem. 8, 4. mus posse redire[r] ad honorem propheta dicente: 'Numquid qui cadit, non adiciet[s], ut resurgat?' et:
Isai. 30, 15. 'Qui aversus est[t], non revertetur?' Id et peccatori[u] ait: 'In quacumque die[v] conversus[w] ingemueris,
Ps. 50, 12. tunc[x] salvus eris[y]'. Unde et psalmista ait: 'Cor mundum crea in me, Deus, spiritum rectum innova in visceribus meis[z]. Ne proicias me a facie tua, spiritum sanctum tuum ne auferas a me'. Dum enim petiit, ne a Deo proiceretur, pro lapsi culpa[a] alienam rex et propheta simul rapuisse[b] uxorem treme-
Ibid. 14. factus expavit; propheta indicante flagitium suum, paenitentiam agens addidit: 'Redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me'. Si enim se dignum Deo paenitentia[c] non fecisset[d], ne-
Ibid. 15. quaquam aliis praedicaret[e]. Ait[f] enim: 'Doceam iniquos vias tuas[g], et impii ad te convertentur'. Dum enim peccata sua prospexit propheta mundata[h] per[i] paenitentiam[k], non dubitavit praedicando curare
Ibid. 19. aliena et sacrificium de semetipso offerre Deo studuit, cum dicebat: 'Sacrificium[l] Deo spiritus contribulatus'. — Ad haec ista sufficerant; sed omnis sententia quo[m] plus sacris scripturis testimoniis confirmatur,
Ezech. 18, 32. facilius creditur. De hoc enim propheta dicit: 'Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat'.
Ibid. 22. De hoc peccantibus dicitur[n]: 'Peccator in quacumque die conversus ingemuerit, omnes iniquitates eius in oblivione[o] traduntur[p]'. Si enim redemptor noster, qui peccatores non perdere sed iustificare venit, in oblivione peccantium[q] delicta dereliquit[r], quis[s] hominum condemnanda reservet[t], cum apostolus
Rom. 8, 33. dicat: 'Si Deus iustificat, quis est, qui condemnet?' Ad fontem misericordiae recurrentes evangelicam[u]
Luc. 15, 7. proferamus sententiam: 'Gaudebo[v]', inquit 'super unum peccatorem[w] paenitentiam agentem quam

a) diffinita *Pa 1:* definitam *Pa 2;* difinita *Pb 7.* b) servatur *Pa 1. Pb 7;* servat *Pa 2;* reddatur *Pb 3.* c) sententiam *Pb 2. 3. Pa 2, sed corr. Pb 2.* d) id versatur *Pa 1. Pb 7.* e) ecclesia *Pa 1. Pb 7;* ecclesiam *Pb 2.* a) *om. Pa. Pb. 7.* b) nos *Pa 2.* c) disceremus *post* sacerd. *add. Pa 2.* — auctoritates scriberemus *vel sim. addend. est cum edd.* — dum dicis *om. Pa 2.* d) diversas *codd. n.* e) divisas *Pa 1;* scio diversasque *Pa 2.* f) nos a generali synodo *Pa 2.* g) concordantur *Pb.* h) actore *Pa 1.* i) hoc *codd. n.* k) forma servanda (servenda *Pb 1*) *codd. n.* l) quia *Pa 2.* m) sed *Pa 1. Pb.* n) *ita Pb 2;* paenitentiam *cet.* o) creditur *Pa 2.* p) fructu *Pa 1;* fructus *Pa 2.* q) *in* illam *corr. Pa 2;* illuc *Pa 1.* r) possidere *Pb 1.* s) adiciat *Pb 1.* t) est *om. Pa 2.* u) *ita Pb 2;* idem peccati *Pa 1;* id et peccari *Pb 1;* idem propheta *Pa 2.* v) *om.* die *Pa 1.* w) conversus *om. Pa 2.* x) tunc *om. Pa 2.* y) salvaveris *Pb.* z) meus *Pb 1.* a) *ita Pa 1. Pb 1;* lapsu culpae eo quod *Pa 2.* b) rapuisset *Pa 2.* c) per paenitentiam *Pa 2;* (dignam D. *Pb*) paenitentiam *cet.* d) fecisse *Pa 1.* e) predicare *Pa 1.* f) aut *Pa 1.* g) suas *Pa 1.* h) mandavit *Pb 1; om. Pa 2.* i) post *Pa 2.* k) *hic add.* esse mundata *Pa 2.* l) sacrificum *Pb 1.* m) quorum *Pa 1. Pb, sed corr. Pb 2;* quanto *Pa 2.* n) dicit *Pb.* o) *ita Pa 1. Pb 2;* oblivione (*om.* in) *Pb 1;* oblivioni *Pa 2.* p) trahuntur *Pa 1.* q) peccata et *Pa 2.* r) reliquid *Pb 1.* s) cui *Pa 2.* t) reservit *Pa 1.* u) evangelice *Pa 1.* v) gaudeo *Pa 1.* w) uno peccatore *Pb.*

1) Quae hic de lapsis exponuntur, ei opinioni repugnant, quam noster alias defendit: cf. ep. IV, 26. V, 18 (n. 1) etc. Haec citantur a Hrabano Mauro in libro paenitent. c. 1 (Migne CXII c. 1400 ss.) usque ad verba redimere venit.

quo adhuc Cyrillus propter duodecim capitula quae necdum exposuerat dubius habebatur, in ipsa hac epistola perpende, quia legitur, quod inter[b] orientales episcopos et beatum Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post concordiam pacis, post satisfactionem amotae dubitationis haec eadem epistola[c] scripta est, constat, quia non est catholica, quae patrem[d] catholicum atque in toto synodi volumine laudatum hereticum appellat. Haec paucis dixi, quia[e], ex quibus praecipue causis hac[f] in re dubitationem tua caritas habet, in epistolis non inveni.

De ordinationibus vero apostolicae sedis pontificum, utrum post beatissimum Ormisdam[g] aliqua sint addita, vestra caritas requirit. Sed usque ad Vigilii papae tempora expositas ordinationes praesulum esse cognoscat[h 4].

Aloa[i] vero, thymiama[k], storacem et balsamum sanctorum martyrum corporibus offerenda latore praesentium deferente transmisimus.

In extremum vero epistolae requisisti, quid eis[l] respondendum sit qui dilectionem tuam de parvulorum animabus requirunt qui sine gratia baptismatis[m] moriuntur, dicens: Si corpus originali tenetur[n] culpa, unde anima quae a[o] Deo datur rea erit[p], quae adhuc in actuali delicto[q] non consensit[r] corpori? Sed hac de re dulcissima mihi tua caritas sciat, quia de origine animae inter sanctos patres requisitio non parva versata

b) in ϱ* *1.* c) *suprascr.* s. Ibę *R 3.* d) partem *C 1; suprascr. hic* i. Cyrillum *R 3.* e) *ex* qua *corr. C1.* f) hanc *R 1. ϱ* 1. 4, sed corr. R 1.* g) *ita R1;* Hormistam *C1;* Hormisdam *C 2 in ras. et cet.* h) cognoscis ϱ* *2. 3.* i) alta *C;* aloę ϱ* *1;* aloe *R3.* k) thymiamam ϱ*. l) *ex* ei *corr. R1; hic add. in marg.:* dificillima aie questio *R 1.* m) bapt. gr. *C.* n) tenet *C 1.* o) *om., sed post. add. hoc verb. R 1;* ad ϱ* *1.* p) revertit *C, sed in* revertitur *corr. C 2 m. 2.* q) *ex* dilecto *corr. R1.* r) *ita C 1* (*ex* consentit). *C2.* ϱ*; consenserit *R 1.*

4) De qua collectione agatur, nescio. De duabus formis „Hadrianae“ (cf. Maassen, Gesch. etc. § 588. 593), de „pura“ et de forma in cod. Epored. 74 asservata cogitari potest; de collectione Avellana (cf. ib. § 815 ss.) vel de vitis pontificum hic agi mihi non probatur.

super[x] XCVIIII iustos[y], qui non indigent paenitentia', et ovem perditam[z] XCVIIII non errantibus relictis humero ad[z] ovile reportandam[a]. Si ovis errans post[b] inventionem ad ovile humero reportatur[c], cur post[d] poenam id[e] ecclesiae[f] ministerium non[g] revocetur[h], quod est nostri? Quid gravius est carnale delictum admittere, quod sine[k] quorum multis pauci[i] inveniuntur[k], aut[l] Dei filium timendo[m] negare? In quo vero hunc ipsum[n] beatum[o] principem apostolorum Petrum, ad cuius nunc[p] corpus indigni sedemus, lapsum esse[q] cognoscimus. Sed post negationem paenitentia secuta est et post paenitentiam misericordia data, quia illum ab apostolatu[r] non distulit, qui ante se ipsum negare praedixit. Tibi haec[s], fili carissime[t], dicta sufficiant, ut illum[u] quem conspicis delicta[v] fletu delere in conspectu divinitatis non[w] dubites[x] misericordiam consequi, quia nullum[y] peccantem reversum[z] despicit, qui peccatores sanguine suo redimere venit.

Imaginis[2] eius quam[a] nobis tibi dirigendam[b] per Dulcidium[c] diaconem tuum rogasti, valde nobis tua postulatio placuit, quia illum in corde[d] tota intentione quaeris, cuius imaginem prae oculis

x) supra *Pa2.* y) iustis *Pb.* z) *verba* perditam — ad *om. Pa 1* — perdicam *Pb 1* — ad *om. Pb 7.* a) portavit *Pa 2.* b) praeter *Pb 1.2. Pa1, sed corr. Pb2;* propter *Pa2.* c) reportantur *Pb 1;* predicta XCVIIII non errantibus relictas *hic add. Pa 1.* d) propter paenitiam *Pa2;* praeter p. *cet.* e) id *Pa;* ad *Pb.* f) in eccła *Pa 2* (*om.* minist.) g) non *om. Pa1.* h) Sicut in apocalypsi dicitur de ministro ecclesiae: 'Memento unde caecideris et age paenitentiam et prima opera fac' *add. Pa2.* i) *Sic vel sim. restituendus esse videtur locus corruptus* Quod est nostri qui *(om. Pa1)* gravi sunt (sunt *erad. Pb2*) carnale delictuum (dilecto *Pa 1*) admittit *(in* admittunt *corr. Pb2).* Quod sine quod (quo *Pa1. Pb 2*) multis pauci Apoc. 2, 5.
Pa1. Pb1. 2. Quod est enim gravius carnale delictum amitti *Pa2.* k) *verba* sine — inveniuntur *om. Pa2.* l) an *Pa2.* m) cum iuramento *add. Pa 2.* n) hac ipsa *Pa 1;* ad haec ipsum *Pb.* o) beata *Pa 1.* p) *ita Pb;* sunt *Pa1;* sacrum *Pa 2.* q) est *Pa1.* r) ad apostolatum *Pa1;* ab *om. Pb1.* s) Te hęc te *Pa1;* tibi nec *(sed in* nunc *corr.) Pb2.* t) karissimi *Pa1. Pb1.* u) ut nullum *Pa.* v) dilecta *Pa1;* delecta *Pa2.* w) non *om. Pa2.* x) dubitas *Pa1.* y) nulle *Pb 1. 2, sed corr. Pb. 2.* z) non, *ut videtur, add. Pa1. Pb.* a) imagines ei quos *Pa 1. Pb7;* imaginem eius *(corr. in* ei vero *Pb 2)* quam *Pb1. 2;* imaginem usquam *Pb 3;* imagines eius quas *Pa 2.* b) dirigendam *Pb1. 2;* dirigendas *cet.* c) Dulcedium *Pa 2.* d) in corde *om. Pa2.*

2) Haec usque desideras *citantur ab Hadriano papa in ep. Carolo M. missa a. 794 (J-E. 2483).*

est, sed utrum ipsa ab Adam descenderit an certe singulis detur, incertum remansit[s], eamque in hac vita insolubilem fassi[t] sunt esse quaestionem. Gravis enim est quaestio nec valet ab homine comprehendi, quia, si de Adam[u] substantia anima[v] cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? Si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne quae de[w] Adam prolata est obligata peccatis tenetur? Sed cum hoc sit incertum, illud incertum non est[x], quia, nisi sacri baptismatis gratia fuerit renatus homo, Iob 14, 3 et 5. omnis anima originalis peccati vinculis est obstricta. Hinc enim scriptum est: 'Non est mundus in conspectu eius nec unius[y] diei infans super terram'. Hinc David ait: Ps. 50, 7. 'In iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea'. Hinc ipsa veritas Ioh. 3, 5. dicit: 'Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non intrabit in regnum cae- I Cor. 15, 22. lorum'. Hinc Paulus apostolus ait: 'Sicut in Adam omnes moriuntur[z], ita in Christo omnes vivificabuntur'[5]. Cur ergo infans[a], qui nihil[b] egit, in conspectu omnipotentis Dei esse non valet mundus? Cur psalmista ex legitimo coniugio prolatus in iniquitate conceptus est? Cur nisi qui[c] mundatus aqua baptismatis fuerit, mundus non est? Cur in Adam omnis homo moritur, si originalis peccati vinculis non tenetur? Sed quia genus humanum in parente primo[d] velut in radice putruit, ariditatem traxit in ramis et inde omnis homo cum peccato nascitur, unde primus homo permanere noluit[e] sine peccato. De his autem suptilius ac latius loqui debueram; sed dum me et curarum[f] tumultus premunt et harum portitor, ut laxari debuisset, importunus extitit, unde multa debui, pauca locutus sum[6].

Rogo autem omnipotentem Deum, ut sua te gratia protegat et[g] beati Petri apostolorum principis intercessione a malis omnibus inlaesum servet, quatenus fervor caelestis desiderii in tua mente cotidie ardentius excrescat, ut semper novus[h] et semper se ipso robustior ad caelestia praemia multiplicius percipienda pertingat. Transmisi autem duos omeliarum codices[i7], quas dixi in ecclesia, dum adhuc loqui praevalerem, ut, quia ipse[k] te videre tibique sedule colloqui non possum, caritati tuae vel per ea quae scribere valui absens non sim[l]. Exiguum quoque[m] vestimentum transmittere studui, per quod tua caritas, quia australi in animo calore ardet, foris a corpore Arcturi[n] frigus[o] repellat[p]. Peto autem, ut pro me orare enixius debeas, ut tuae intercessionis ope et a malis praesentibus eripi et aeternis[q] merear gaudiis praesentari.

s) *C 2 m. 2 add. in marg.:* de origine animæ — *R 3 suprascr. corrector:* s. ut halitus cęteris animalibus *et in marg. add.:* quidam tamen hanc questionem prudentium habunde solvisse putant. Sed mirum, si hoc Gregorium latuit. t) *in* fessi *corr. C 2 m. 2.* u) in *hic add. ϱ* 1;* de eadem *coni. Ew.* v) *ex* anime *corr. R 1.* w) de *om., sed post. add. R 1.* x) certum est (*om.* non) *ϱ* 1.* y) unus *C 1.* z) *hic add.* aqua, *sed expung. C 2.* a) unius diei *suprascr. R 3.* b) quidem *suprascr. R 3.* c) quis *C. ϱ* 2. 3; om. hoc verb. ϱ* 1.* d) cum peccato nascitur *hic add. C — R 3 hic suprascr.:* s. sicut et stipites inserti sapores attrahunt a plantis. e) *om. hoc. verb. ϱ* 1.* f) causarum *C.* g) ut *R 1.* h) nobis *C, sed corr. C 2 m. 2.* i) *R 3 suprascr.:* i. duoviginti. k) *ex* ipsa *corr. R 1.* l) sum *C 2, sed corr. m. 2.* m) quoquo *C 2, sed corr. m. 2.* n) artari *C; R 3 suprascr.:* s. aquilonis. o) frigora *R 3.* p) *ex* repallat *corr. C 2.* q) *ex* aeternas *corr. C 2 m. 2.*

5) Similia scribit noster in ep. VI, 14 (n. 2). VII, 44. 6) Cf. ep. XIV, 12. 7) Utrum de homiliis in evangelia — quod Maurini in praef. ad hoc op. contendunt — an de homiliis in Ezechielem agatur, dubium est; nam utraeque in duos libros divisae erant.

habere desideras, ut[e] visio corporalis cotidiana reddat exortum[f], ut, dum picturam vides, ad illum animo inardescas, cuius imaginem videre desideras[g]. Ab re non facimus, si[h] per visibilia invisibilia[i] demonstramus[k]. Sic homo qui[l] alium[m] ardenter[n] videre desiderat aut sponsam[o] amando desiderat,

e) et *Pb 1.* f) exertum *Pa 2.* g) consideras *Pb. 2. Pa 2.* h) fasi *Pa 1;* abrahe enim nonne *Pa 2.* i) visibilia visibilibus invisit *Pa 1.* k) demonstrantur *Pa 2.* l) cum *Pa 2.* m) alio *Pa 1. Pb 2, sed corr. Pb 2.* n) ardente *Pb 1. 2. Pa 1.* o) exponsa *Pa 1. Pb 1.*

qui videre conatur, si contingit[p] ad[q] balneum ire aut[r] ad ecclesiam, praecedere[s] festine[t] viam[u] tendentibus[v] praeparat[w], ut de visione hilaris recedat. Scimus[3], quia tu[x] imaginem Salvatoris nostri ideo non petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem[y] filii Dei in eius amore recalescas, cuius te[z] imaginem videre desideras[a]. Et nos quidem non[b] quasi ante divinitatem ante ipsam[c] prosternimur[d], sed illum adoramus quem[e] per imaginem aut natum aut passum vel in throno sedentem recordamur. Et dum nos ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam filium[f] Dei reducimus[g], animum nostrum[h] aut de resurrectione laetificat aut de passione emulcat[i]. Ideoque direximus tibi surtarias[k] duas, imaginem Salvatoris et[l] sanctae Dei genitricis Mariae, beati Petri et[m] Pauli apostoli[n] per supradictum filium nostrum diaconem, et unam crucem, clavem[o] pro benedictione; ab ipso maligno[p] defensus, cuius sancto ligno te esse[q] munitum[r] credis, ut ex eo te[s] protegat, qui[t] in illa[u] assertione[v] te suggerit, recordare, ut[w] bonis tuis[x] actibus perseverans[y] alios in eius accendas amore, per quem solitarium te fecisti habitare, ut vitae[z] eius malitia, quae[a] te in corde[b] suggerit, retro acta aliis mentibus quasi facibus inardescat[c], pro cuius amore vitam[d] etiam velis finire, ipse te protegat usque in finem, qui cunctum mundum est dignatus redimere Iesus Christus dominus noster, qui est in saecula.

p) contigit *Pb 1;* contingat *Pa 2.* q) ut ad *Pb 1. 2;* ut *Pa 1.* r) vel *Pa 2.* s) procedere *Pa 2.* t) festinus *Pb 2;* extimus *Pa 1;* non existimamus quia *Pa 2.* u) *ita Pa 1;* via *Pa 2;* in via *Pb 1. 2.* v) tendentibus *om. Pb 1. 2, qui* se *add.* w) preparet *Pa 1.* x) tu *om. Pa.* y) recordationis *Pa 1. Pb 1. 2, sed corr. Pb 2.* z) cuius (*om.* te) *Pb 1. 2;* quos te *Pa 1.* a) consideras *Pb 1. 2.* b) non *om. Pa 2.* c) ipsum *Pb 1. 2;* ipsis *Pa 1;* ipsa *Pa 2.* d) nos prosternimus *Pa 2.* e) quos *Pa 1.* f) filii *Pa 2.* g) reducamus *Pb 1;* reducit *Pa 2.* h) animus nostro *Pa 1.* i) emulcet *Pa 2.* k) *om. hoc verb. Pa 2.* l) *om.* et *Pa 1.* m) et *om. Pa 1.* n) apostulis *Pa 1;* apostolorum *Pa 2.* o) clavemque *Pa 2.* p) ad ipsa maligno *Pa 1. Pb 2;* ipsa a maligno *Pa 2;* ab ipso maligno *Pb 1.* q) *ita Pa 2, sed om.* esse; cuius sanctum lignum te e. *Pa 1. Pb 1. 2.* r) monitum *Pa 1. Pb 2, sed corr. Pb 2.* s) te *om. Pb 1. 2.* t) per quem *Pa 2.* u) iuuile *Pa 1. Pb 1. 2, sed in* unile *corr. Pb 2;* iuvenilia, *ut videtur, Pa 2.* v) asseratione *Pb 1;* semper (*om.* te) *Pa 2.* w) in *add. Pa 2.* x) tuis *om. Pa 2.* y) perseveratus *Pa 1.* z) vita *Pa 1;* vitata *Pa 2.* a) qui *Pa.* b) cordes (*om.* in) *Pa 1;* nequitiae tibi *Pa 2.* c) *ita Pa 1;* inardescas *cet.* d) vite *Pa 1.*

3) *Haec usque* recordamur *citantur ibidem.*

IX, 148.

Gregorius I. papa Mariniano, episcopo Ravennati, latores praesentium, Histros quosdam, qui schismati renuntiaverint, commendat commendarique excellentissimo (exarcho) cupit. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 83.
Edd. M: Lib. IX. ep. 96; G: Lib. VII. ind. II. ep. 99. — Iaffé Reg. 1674 (1254).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Latores praesentium de Histriae[a] ad nos partibus venientes[1] unitati se ecclesiae subdi[b] auxiliante Domino cupiverunt[2]. Quos pro sui laude desiderii cum affectu suscepimus eosque de conservatione[c] adeptae unitatis praemissa exhortatione nostrae quoque, sicut eorum erat desiderium, ecclesiae noscimus[d] militasse. Quos fraternitas

IX, 148 in titulo: Ravenna *R 1.* a) Istrię *R 1.* b) subditi *ϱ* 1.* c) *ita scr.;* conversatione *codd. n.;* conversione *sec. ed. M. Vat. A. B. E.* d) noscimur *codd. n.;* noscitur permittere *Vat. D (ed. M).*

IX, 148. Haec epistula cum ep. IX, 141 (per eosdem certe latores translata) et cum ep. IX, 150. 152 ss. 160 s. summa affinitate coniuncta. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. 1) *Eorum qui ex Histria Romam venerant huius ep. latores via directa reversi esse videntur, alii scil. Capritanae insulae habitatores Roma in Siciliam profecti esse; de quibus cf. ep. in n. sup. laud.* 2) *De trium capitulorum schismate cf. ep. V, 56 n.*

vestra gratanter excipiat eisque opem, ut[e] exegerint[f], libenter impendat, quatenus ad propria revertentes nullis[g], ut bonum operis sui perficiant[h], perversorum inquietudinibus fatigentur. Magis autem apud excellentissimum filium nostrum[3] id studiosius peragitis, ut suis illos iussionibus apud eos quorum illic interest, securos in omnibus reddat, ut horum quiete aliorum quoque adhuc scismate positorum animi ad conversionis[i] gratiam provocentur[k].

IX, 149.

Gregorius I. papa Constantium, episcopum Mediolanensem, monet, ut una cum Mariniano, episcopo (Ravennate), Ravennae de Maximo Salonitano iudicet. Castorio chartulario, ut executionem huius causae susciperet et, quae acta essent, ad se referret, mandatum esse scribit. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 84.
Edd. M: Lib. IX. ep. 67; G: Lib. VII. ind. II. ep. 69. — Iaffé Reg. 1675 (1168).

GREGORIUS CONSTANTIO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

Maximus Salonitanae ecclesiae praevaricator[1], postquam per potestates maiores saeculi optinere nihil valuit, ad minores sese[a] contulit nobisque nimietate precum quam attestatione[b] bonorum operum[c] praevalere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, si is qui se quasi multum timere me dicit in aliquo me temperatiorem minime invenire potuisset. Et ideo decrevi, ut reverentissimus frater et coepiscopus noster Marinianus eius causam debeat in Ravennati urbe cognoscere[2]. Si autem persona eius suspecta forsitan habetur, volumus, ut vestra quoque fraternitas, si ei laboriosum non est, ad eandem civitatem fatigare se debeat et cum praedicto fratre in eodem iudicio pariter sedere[3]. Quicquid[d] autem vestrae utrorumque sanctitati placuerit, scitote mihi modis omnibus placiturum; et vestrum ego iudicium meum deputo, et quae utrique[e] vos[f] relaxanda esse censetis, me relaxare certum tenete hoc tamen sollicite pensantes, ne aut cum peccato remissi[g] aut cum iniuria sanctae ecclesiae[h] esse videamur. Huius autem causae executionem Castorio cartulario[4] iniunximus, ut ipse nobis debeat cuncta quae acta fuerint suptiliter renuntiare[i].

---

e) ut *om. R 1.* f) exigerit *codd. n.* g) nullus *R 1.* h) *ita scr.;* perficiant *om. codd.;* ad *pro* ut *Mommsen;* peragere valeant *vet. edd.* i) *ex* conversationis *(ita ϱ* 1) corr. ϱ* 3.* k) procentur *ϱ* 1. 4, sed corr. ϱ* 4.*

IX, 149. a) se *et ante ras. 2 litt. R 1.* b) attestationem *codd. n., sed corr. ϱ* 2.* c) operum *om. ϱ* 1.* d) quid *ϱ* 1.* e) utri *R 1.* f) vox *ϱ* 1.* g) peccatores misi *ϱ* 1; post* peccato *ras. ϱ* 2.* h) duri *vel sim. hic deesse putat Mommsen.* i) nuntiare *R 1.*

3) Scil. exarchum; cf. ep. IX, 141.

IX, 149. De eadem re, de qua nostra, agitur in ep. IX, 151. 155. — De Constantio cf. ep. I, 80 n. 3. III, 29 ss. 1) De huius causa cf. ep. V, 6 p. 286 n. 1. VIII, 36. 2) Ep. IX, 155. 3) In reg. VIII, 36 non commemoratur Constantius. 4) De Castorio, notario et cartulario, iam antea Romanae ecclesiae in urbe Ravennate apocrisiario cf. ep. V, 24 n. IX, 151 n. 1.

IX, 150.

Gregorius I. papa Romano, defensori Siciliae, Histros quosdam, praesentium latores, ad episcopum suum, in Sicilia degentem, euntes commendat. Quem episcopum ad fidem reverti cupientem, ut Romam veniat vel scripto id affirmet, admoneri iubet. 599, Mai.

Codd. C: cap. 30.

Edd. M: Lib. IX. ep. 94; G: Lib. VII. ind. II. ep. 97. — Iaffé Reg. 1676 (1252).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Praesentium portitores hic de Histriae[a] partibus venientes[1] ab episcopo suo, qui nunc in Siciliae deget partibus[2], cum nostro se perrexisse solacio poposcerunt; quos hinc[b] ordinantes fecimus ambulare. Suscipiens ergo eos experientia tua ordinet, qualiter ad praedictum episcopum suum velocius valeant pervenire[c], ne, sicut astruunt, scismaticorum illarum partium eos alii ad persuadendum praeveniant[d]. Quantum enim indicant, is ipse episcopus pro unitate fidei ad nos habet desiderium veniendi. Concurrendum ergo illis est, ut bona quae cupiunt Domino adiuvante valeant perficere. Sed experientia tua aut per se, si in vicino est, aut suis epistolis eundem episcopum adhortetur, ut propitiante Domino ad apostolorum limina properare festinet sciturus, quod a nobis cum omni suscipiatur affectu. Cui expensam itineris, qualiter ad nos veniat, praebere te volumus. Sin vero onerosum illi est hic[e] venire et Siciliam habitare disponit atque in unitate ecclesiae scripturae proveniente[f] cautela[3] permanere consentit, et hoc nobis tua suggestione[g] indicare non differas, ut, qualiter illic consultum habere valeat, expensa re auxiliante Domino disponamus. Sed et harum latores quem ad modum ad eundem episcopum suum perveniant, tuae concursionis sit atque solacii, ut venientes a nobis nihilominus[h] sentiant.

IX, 151.

Gregorius I. papa Andreae scholastico Castorium, latorem praesentium, chartularium suum, quem pro necessariis causis transmiserit, commendat. 599, Mai.

Codd. C: cap. 31.

Edd. M: Lib. V. ep. 45; G: Lib. VII. ind. II. ep. 4. — Iaffé Reg. 1677 (1161).

GREGORIUS ANDREAE SCOLASTICO.

Qualiter de gloriae vestrae debeamus sinceritate praesumere, cognitae devotionis qualitas, quam beato Petro apostolorum principi[a] olim exhibuistis, ostendit. Cuius licet causis mente vos adesse promptissima confidamus, non[b] tamen ab re est, si ea quae sponte agitis nostra ex abundanti[c] epistola deposcamus. Atque ideo salutantes

IX, 150. a) Istriae *C 1. 2 et (ex* Histr. *corr.) C 3;* Historiae *C 1 in arg.* — hic *in* huc *corr. m. 2 C 2.* b) nunc *corr. in* hunc *C 3.* c) perficere *corr. in* pervenire *C 2;* pervere *C 3.* d) praeveniunt *codd. n., sed corr. in* praeveniant *m. 2 C 2.* e) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* f) provenientes *C 1. 2;* provenientis *corr. in* provenientes *C 3.* g) suggestio *C 2. 3, sed m. 2 corr. C 2.* h) *ita scr. Mommsen;* nihil minus *codd.*

IX, 151. a) P. beatorum principe *C 1;* principe *etiam C 2. 3.* b) nos *codd. n.* c) habundantia *ex* habuntia *corr. m. 2 C 2.*

IX, 150. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 p. 134 n. 1. IX, 28 ss. 1) *Cf. ep. IX, 148 n. 1.* 2) *An de eodem agitur in ep. IX, 155?* 3) *De promissione fidei agi videtur, qualis exstat in Diurn. f. 73, cui* sacerdotes eiusdem ecclesiae *subscribere solebant. Adde ep. IV, 2 (n. 5. 6).*

paternae caritatis affectu petimus, ut, quia latorem praesentium Castorium cartularium nostrum pro necessariis illic[d] causis [1] transmisimus, vestra in eum ope in omnibus adiuvetis atque illi bonitatis vestrae consilio, quocumque necesse fuerit, concurratis, quatenus fultus christianitatis vestrae solacio ad explenda[e] quae sibi iniuncta sunt sollers possit et idoneus inveniri[f]. Sic etenim et vos quae vestra sunt facitis et nos pro vobis enixius orare compellitis. Omnipotens Deus gratiae suae vos tuitione praemuniat et ita actus vestros in suo, sicut desideratis, propitius timore disponat, ut et hic a malis omnibus exuat et ad gaudia vos aeterna perducat.

IX, 152.

Gregorius I. papa habitatoribus insulae Capreae Histriae provinciae, ad fidem reversis, ut a latoribus praesentium, eorum responsalibus, audiverit, gratulatur. Mandatum Mariniano, episcopo (Ravennati), esse scribit, ut pro schismatico episcopo orthodoxum successorem substitueret. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 85; C: cap. 32.
Edd. M: Lib. IX. ep. 97; G: Lib. VII. ind. II. ep. 100. — Iaffé Reg. 1678 (1167).

GREGORIUS HABITATORIBUS INSULAE CAPREAE HISTRIAE PROVINCIAE.

Redemptor noster Dei hominumque mediator condicionis humanae non inmemor sic imis summa coniungit, ut ipse in aeternitate permanens[a] ita temporalia occulto instinctu pia consulens moderatione[b] disponat, quatenus de eius manu antiquus hostis nullatenus rapiat, quos ante saecula intra sinum matris ecclesiae coadunandos esse praescivit[c]. Nam[d] etsi quisquam eorum inter quos corporaliter deget flatibus[e] motus ad tempus ut palmis titubat, radix tamen rectae fidei, quae ex occulto prodit, divino iudicio virens manet, quae accepto tempore fructum de se ostentare[f] valeat qui latebat. Quod in vobis nunc ex desiderio vestro gestum esse superni respectus inlustratione cognoscimus, qui scismaticorum, inter quos habitatis, pertinaciam refutantes coadunari ovili[g] dominico mente promptissima ipsa rei operatione monstratis. Quibus enim scissura displicet, sanos velle se esse[h] testantur[i], et reprobantes errorem ostenditis[k] vos amare quod rectum est, vitare quod devium. Hinc est, quod nos et vestra dudum directa petitio et latorum[l] praesentium[m] responsalium[n] vestrorum salubria postulantium laetificavit adventus, per quos significastis vos et devios reprobare gressus errantium et rectum salutis iter quaerere, per quod unitati vos sanctae ecclesiae reformantes ad retributionem bene operantium, quae intra eius sinum constitutis est debita, tenderetis. Unde sic laudabilem[o] vestraeque in aeternum animae profuturam[p] voluntatem vestram

d) *in* illuc *corr. m. 2 C 2.* e) adplenda *C 3.* f) invenire *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 152 om. ϱ 1. — In titulo:* Capracae (*ex* Ca *C 2*) *C, sed* Capreacam *C 1. 2 in arg.* — Istricae *C 1;* Istriae *C 2* — constantiae *in f. add. ϱ* 2. 3,* consistentibus *R* 4.* a) permanet *C.* b) modoratione *C 3.* c) praesciunt *C 1.* d) nam *om. C 3.* e) fratribus *C.* f) ostendere *C.* g) oculi *R 1.* h) velles esse *R 1.* i) testatur *C 3.* k) ostendistis *C.* l) lamentorum *ϱ* 2. 3.* m) praesentia *C 1. 2;* praesentiam *C 3.* n) responsarium *C.* o) Unde sit laudabile *C.* p) profuturum *C.*

IX, 151 una cum ep. IX, 153 transmissa. — De Andrea cf. ep. V, 51 n. 1) *Scil. ob Maximi Salonitani causae exsecutionem: cf. ep. IX, 149 (n. 4). — Ex hoc loco effici videtur Castorium per aliquod tempus Ravennae non fuisse. Fortasse hoc tempore Gregorius iratus Mariniano ob eius contra Romanam ecclesiam iniurias apocrisiarium Ravennam omnino non miserat.*

cum omni gaudio sumus libenter amplexi[q] hoc cum Domini auxilio disponentes, ut, si quidem episcopus, quem vobis in vestra reformari petiveratis ecclesia[r], ab scismaticorum lapsu se segregans ecclesiae voluerit unitati coniungi[1], fratri et coepiscopo nostro Mariniano evidenter[s] scripsimus[2], qualiter petitionem vestram ex nostra auctoritate debeat confirmare; sin vero, quod optandum a nobis non est, ab illorum se[t] noluerit scismate separare, idem[u] quomodo vestra ecclesia proprium habere valeat sacerdotem, praedicto fratri et coepiscopo nostro scripsimus[v], quatenus in utroque et pia mentis vestrae[w] devotio sortiatur effectu et grex dominicus contra insidiantis inimici iacula sit securus.

IX, 153.

Gregorius I. papa Basilium, ut oppugnare Histricorum schisma pergat, hortatur. Castorium, praesentium latorem, chartularium suum, quem pro quibusdam causis transmiserit, commendat. *599, Mai.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 86; C: cap. 33.
Edd. M: Lib. V. ep. 46; G: Lib. VII. ind. II. ep. 94. — Iaffé Reg. 1679 (1249).

GREGORIUS BASILIO.

Multum cor nostrum magnitudini vestrae congaudet, quod sic vos studiosos[a] in vestris actibus invenimus, ut vobis[b] et apud homines gloriam et apud omnipotentem Deum praemia mercedis adquirant[c][1]. Inter alia igitur laudanda, quae agitis, qualiter vos contra[d] Histricorum[e] scisma pro unitate ecclesiae amoris olim fervor[f] accenderit[g], et multorum ante[h] relatione et nostrorum modo plene testificatione cognovimus. Unde redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur et effectu vos implere tribuat[i], quod velle concessit[1]. Quia[k] ergo hac[l] in re[m] tanto commoda retributionis adcrescunt, quanto et studium laboris augetur[1], paterna dulcedine salutantes hortamur[n], ut oportunitate[o] occasionis inventa[p] efficaciam vestram exercere[q] enixius debeatis atque id modis quibus possibile fuerit omni studio agere contendatis, quatenus praedicabile[r] desiderium vestrum de reversione errantium adiuvante Domino compleatis[1]. Praesentium vero portitorem Castorium cartularium nostrum[s], quem pro quibusdam illic causis[t] transmisimus[2], magnitudo vestra, ut bona sua multiplicet, suis in omnibus[u] studeat solaciis adiuvare. Omnipotens Deus sua vos protectione cum filiis et omni domo vestra ab omni adversitate tueatur atque custodiat vobisque et praesentis vitae prosperitatem et laetitiam futurae concedat.

q) conplexi *C 1.* r) ecclesiae *C 2. 3.* s) evidentes *C 1.* t) re *R 1.* u) id est *ρ* 2. 3.* v) scimus *ρ* 2. 3.* w) vestra *C 1.*

IX, 153 om. ρ 1.* — Balio *C 1, sed recte in ind. et arg.* — episcopo *add. Vat. A (ed. M).* a) *ex* studiosus *corr. R 1. C 1.* b) nobis, *suprascr.* vobis *C 3.* c) acquirat *R 1.* d) *add. iterum* vos *R 1.* e) Istricorum *C, corr. in* heretic. *C 5.* f) per vos *C 1. 2. 5;* parvos *C 3.* g) *ex* accenderis *corr. C 2.* h) te (*om.* an) *R 1. ρ* 2. 3.* i) tribuit *R 1.* k) qui *C 2. 3. 5.* l) hoc *C 3.* m) in h. re *C 1.* n) ortamus *C 1. 3.* o) oportunitatis *C.* p) in vestra *C.* q) efficatia vestra, *om.* exercere *C.* r) precabile *R 1.* s) portitore Castorio cartulario nostro *C* — Chastorium *R 1.* t) causis illic *(in* illuc *corr. m. 2 C 2) C.* u) imnibus (*om.* in) *R 1.*

IX, 152. Cf. ep. IX, 154. 155. — Capris, *idem fortasse oppidum, quod hic, bis commemoratur a Geogr. Ravenn. IV, 31. V, 14 inter Piranum et Tergeste (fortasse Capo d'Istria: cf. C. I. L. V p. 49).* — Caprulae, *Cahorle: Maur.* *1) Cf. ep. IX, 150 n. 3.* *2) Ep. IX, 155.*

IX, 153 una cum ep. IX, 151 transmissa. — Idem, ut videtur, Basilius commemoratur in ep. IX, 44 (n. 6) vir clarissimus. *1) Haec repetuntur in epistula pseudoisidoriana (ed. Hinschius p. 750), quam Maurini l. XIV ep. 17 receperunt (I.-E. † § 1334).* *2) Cf. ep. IX, 151 n. 1.*

IX, 154.

Gregorius I. papa Callinico, exarcho Italiae, victos Sclavos nuntianti respondet gaudere se, quod insulae Capritanae habitatores ad ecclesiam reverti cupiant; de ordinanda insula se Mariniano, episcopo (Ravennati), mandasse scribit. Imperiali pro schismaticorum defensione praecepto, quod subreptum appellat, non mandatum esse, ut venientes ad unitatem ecclesiae repellantur, sed ut venire nolentes hoc tempore minime compellantur. Maiorem domus Callinici accusat venalitatis et de Iustino queritur. Exarchum Romam S. Petri natalicio die venturum esse laetatur. Addit de causa Maximi. 599, Mai.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 87.
Edd. M: Lib. IX. ep. 9; G: Lib. VII. ind. II. ep. 9. — Iaffé Reg. 1680 (1165).

GREGORIUS CALLINICO EXARCHO ITALIAE.

Inter hoc, quod mihi de Sclavis[a] victorias[1] nuntiastis, magna me laetitia relevatum esse cognoscite, quod latores praesentium de Capritana insula[2] unitati[b] sanctae ecclesiae coniungi festinantes ad beatum Petrum apostolorum principem ab excellentia vestra transmissi sunt. In hoc enim contra hostes vestros amplius praevaletis, si eos quos Dei hostes agnoscitis sub iugo veri domini revocatis tantoque vestras causas apud homines fortiter agitis, quanto Dei causas in hominibus sincera ac devota mente feceritis.

Quod autem exemplar iussionis quae vobis[c] pro scismaticorum defensione transmissa est mihi ostendi voluistis, pensare sollicite dulcissima mihi vestra excellentia debuit, quia, quamvis iussio ipsa subrepta[d] est, non tamen in ea vobis praeceptum est, ut venientes[e] ad unitatem ecclesiae repellatis, sed ut venire nolentes hoc incerto tempore[3] minime compellatis. Unde necesse est, ut haec ipsa piissimis imperatoribus nostris suggerere festine debeatis, quatenus cognoscant[f], quod eorum temporibus scismatici cum omnipotentis Dei solacio et labore vestro sua sponte reverti festinant.

Quae autem de insulae Capritanae ordinatione decreverim, per reverentissimum fratrem et coepiscopum meum Marinianum vestra excellentia agnoscit[4]. Illud vero cognoscite, quia me non modice[g] contristavit, quod maior domi[5], qui petitionem episcopi volentis reverti suscepit, eam se perdidisse professus est, et postmodum ab adversariis ecclesiae tenebatur[h]. Quod ego non neglegentia, sed venalitate eius factum arbitror. Unde miror[i], quia in eos[k] culpam hanc minime vestra excellentia vindicavit. Sed tamen quia hoc miratus sum, memetipsum citius reprehendi. Nam ubi domnus Iustinus[6] consilium praebet, qui pacem cum catholica ecclesia non habet, ibi non possunt heretici addici[l].

Praeterea sancti[m] Petri apostolorum principis natalicium diem[7] in Romana civitate vos facere velle perhibetis. Et oramus omnipotentem Dominum, ut sua vos[n]

IX, 154 in titulo: Gallianico *ϱ* 1.4;* Gallinico *ϱ* 2.3;* cui supra (*cf. ep. IX, 153:* Basilio) *R* 1 et in ind.:* Salio de scismaticis et de perverso consilio Iustini. a) clavis *R 1. ϱ* 3.* b) unitatis *R 1. ϱ* 1. 2, sed in* unitati *corr. ϱ* 2.* c) *ita scr.;* vos *codd. n.;* vo *ex* vos *corr. ϱ* 2;* ad vos *edd.* d) *ex* subrecta *corr. R 1.* e) veniente *R 1.* f) cognoscat *codd. n.* g) modice *om. R 1.* h) tenebantur *ϱ* 2. 3.* i) mirum *ϱ* 1.* k) os *ϱ* 1.* l) adduci *ϱ* 2. 3;* adici *scr. Mommsen.* m) sancti *om. ϱ* 1.* n) nos *ϱ* 2. 3.*

IX, 154. De Callinico cf. ep. VII, 26 p. 472 n. 1. 1) *De Graecorum hoc tempore contra Avaros Sclavosque, eorum socios, rebus gestis cf. Theophyl. Sim. p. 256 ss. 284 ss. ed. de B.* 2) *Cf. ep. IX, 152 n. et IX, 148 n. 1; nota hanc ep. per Siciliam ad exarchum translatam esse.* 3) *Cf.* praesentem rerum Italicarum confusionem *in reg. I, 16 b.* 4) *Cf. ep. sequentem.* 5) *De hoc munere cf. ep. IX, 17 (n. 2). XI, 53.* 6) *Hic alias non commemoratur; fortasse consiliarius exarchi erat.* 7) *I. e. die 29 m. Iunii.*

misericordia protegat et vota vestra vos implere concedat. Sed praedictus vir eloquentissimus peto ut simul veniat; qui si non venerit, a vestris obsequiis recedat: vel certe, si vestra excellentia fortasse emergentibus causis venire nequiverit, ipse aut[o] sanctae ecclesiae unitati communicet, aut peto, ut vestrorum consiliorum particeps non sit. Bonum enim virum audio, si pessimi non esset erroris.

De causa vero Maximi, quia importunitatem dulcedinis vestrae[8] iam ferre non possumus, quid decrevimus, Castorio notario suggerente[9] cognoscitis.

IX, 155.

Gregorius I. papa Mariniano, episcopo Ravennati, scribit de Iohanne Pannoniaco „in castello, quod Novas dicitur", episcopo constituto, pro quo in insula Capritana alius episcopus, qui in insula habitaret, constitutus sit; quem cum catholicae ecclesiae coniungi voluerit, paullo post ad schismaticos rediisse, incolas vero in fide permansisse narrat; mandat, ut, si ad fidem catholicam reverti episcopus noluerit, novum episcopum ordinet episcopatumque, „quousque ad fidem catholicam Histrici episcopi revertantur", suffraganeum teneat; exarchum Callinicum petat, ut imperatori de hac causa referat; se iam Anatolio de eadem re scripsisse. De Maximo (Salonitano), per Callinicum commendato, cognoscat una cum Constantio, episcopo Mediolanensi, deducto etiam Honorato archidiacono. *599, Mai.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 88.
Edd. M: Lib. IX. ep. 10; G: Lib. VII. ind. II. ep. 10. — Iaffé Reg. 1681 (1166).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Latores ad nos praesentium ille[a] vir clarissimus[b] atque ille[a] defensor[1] venerunt asserentes, quia in castello quod Novas dicitur[2] episcopus quidam Iohannes nomine de Pannoniis veniens fuerit constitutus, cui castello eorum insula quae Capritana[c] dicitur erat quasi per diocesim[d] coniuncta[e]. Adiungunt autem, quod[f] eodem violenter ab Histria[g] episcopo expulso alius illic fuerit ordinatus. De quo tamen hoc placuisse referunt[h], ut non in praedicto castro, sed in sua[i] insula habitare debuisset. Qui dum illic cum eis degeret, in errore se scismatis detinere noluit atque cum omni plebe sua excellentissimo filio nostro Callinico exarcho petitionem dedit[3], ut catholicae ecclesiae cum omnibus qui cum ipso erant, sicut praediximus, uniri debuisset. Qui, ut aiunt, a scismaticis persuasus post semetipsum rediit, et nunc omnis ille populus qui in praedicta insula consistit sacerdotis protectione privatus est, quia, dum sanctae ecclesiae uniri desiderat, illum iam recipere non potest, qui in[k] scismaticorum errore reversus est, et petunt sibi ordinari[l] alium debere. Sed nos, quia cuncta necesse est districte

o) autem ϱ*.

IX, 155. a) ill *R 1. ϱ 1. ϱ* 2. 3;* illi *ϱ* 1. 4.* b) v̄c *ϱ 1. ϱ* 1. 4;* uic̄ *R 1;* nunc *ϱ* 2. 3;* vicedominus *add. edd. G. M.* c) Caprinata *ϱ* 1.* d) diocesin *R 1.* e) coniunctum *codd. n., in* coniuncta *corr. ϱ* 2.* f) de ab *add. ϱ* 1,* epō *hic ϱ 1 et post* eodem *R 1.* g) *ita scr. Mommsen;* abistrico *ϱ 1;* abstricto *cet.* h) refertur *ϱ* 1.* i) in sua *om. ϱ* 2. 3.* k) in *om. R 1.* l) ordinare *R 1.*

8) Cf. ep. VIII, 24 (n. 5). IX, 176 et ep. seq. *9) Cf. ep. IX, 151 n. 1.*

IX, 155 cf. ep. praeced. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. *1) Cf. ep. IX, 148 n. 1. — Defensor, qui hic commemoratur, utrum civitatis defensor an ecclesiae fuerit, dubium. — Nota hic, sicut in Diurno, pro nominibus* ille *scriptum esse ab excerptore.* *2) Città nuova* Neapolis *appellatur a Geogr. Ravenn.: cf. C. I. L. V p. 39. —* Città nuova distrutta *Maur.* *3) De eadem petitione a maiore domi perdita scribit noster in ep. praeced.*

ac suptiliter[m] perscrutare, hoc ordinandum esse praevidimus, ut fraternitas tua ad eundem episcopum[4] mittat[n] eumque reverti ad ecclesiae catholicae unitatem et ad propriam plebem ammoneat. Qui[o] si ammonitus redire contempserit, grex Dei decipi non debet in errore pastoris. Et idcirco sanctitas tua illic episcopum ordinet eandemque insulam in sua diocesi[p] habeat[5], quousque ad fidem catholicam Histrici episcopi revertantur, ut et unicuique ecclesiae[q] sua dioceseos iura servemus et destituto a pastore populo non desit protectio et cura regiminis. In his tamen omnibus fraternitatem tuam decet sollicite vigilare, ut plebs eadem quae ad ecclesiam venit studiosius ammoneatur, quatenus constanter[r] in sua reversione fixa sit, ne vagis cogitationibus in erroris iterum fovea relabatur[s]. Excellentissimum vero exarchum petere studeat[t], ut haec ipsa suis suggestionibus piissimis imperatorum auribus innotescat, quia, quamvis iussio, quae ad eum delata est, subrepta esse videatur, non tamen in ea iussione ei praeceptum est, ut volentes ad ecclesiam non permittat redire, sed ut invitos hoc incerto tempore minime compellat[6]. Huius ergo causae ordinationem in sua cura praedictus filius noster suscipiat, quatenus suis responsis agat, ut, quicquid ordinaverit, dubium non fiat. Quod tamen et nos communi filio Anatolio[u][7] scripsimus, ut haec piissimis principibus suptiliter innotescat.

Excellentissimi filii mei domni Callinici exarchi adsidue et importune pro persona Maximi scripta suscepi[8]. Cuius importunitate victus nihil habui[v], quod amplius facere debuissem, nisi ut eiusdem Maximi causam[w] tuae fraternitati committerem. Si igitur ad fraternitatem vestram venerit isdem Maximus, deducatur et[x] Honoratus ecclesiae eius archidiaconus[9], et[x] cognoscat sanctitas tua, si recte ordinatus est, si in simoniaca heresi lapsus non est, si ei de criminibus corporalibus nihil obviat, si se non cognovit excommunicatum, quando missas facere praesumpsit, et[x] quicquid sub timore Dei tibi visum fuerit, decerne, ut nos dispositioni tuae consensum Deo auctore praebeamus. Si autem tuam fraternitatem suspectam praedictus filius noster habuerit, etiam reverentissimus vir frater noster Constantius[y] Mediolanensis episcopus Ravennam[z] veniat, tecum resideat, et de eadem causa pariter decernite[10] et[a], quod utrisque[b] vobis placuerit, mihi placiturum esse certum tenete. Sicut enim obstinati esse humilibus non debemus, ita[c] destricti existere superbis debemus[c]. Vestra ergo fraternitas, sicut scripturae sacrae paginis didicit, quicquid iustum perpenderit, in eius negotio decernat.

IX, 156.

Gregorius I. papa Eusebium Thessalonicensem, Urbicum Dyrrachinum, Andream Nicopolitanum, Iohannem Corinthium, Iohannem Primae Iustinianae, Iohannem Cre-

m) salubriter ϱ* 2. 3. n) mittant *R 1.* o) quod ϱ* 2. 3. p) sua diocesin *R 1;* suo diocesin ϱ* *1;* sua diocesim ϱ* *2. 3*, *sed corr.* ϱ* *3.* q) ecclesia ϱ*. r) constantes *R 1.* s) relaveatur *R 1;* relabetur ϱ*. t) studeat *bis* ϱ* *1.* u) Anatholio ϱ*. v) habuit *R 1.* w) causa *R 1.* ϱ* *1.* x) ut *R 1.* y) Constantinus *codd. n.* z) Ravenna *R 1.* ϱ* *1.* a) eo ϱ* *2. 3.* b) utriusque *R 1.* c) *verba* ita *usque* debemus *om. R 1.*

4) Scil. in Siciliam, ut ex ep. IX, 150 effici videtur. 5) Nota hic Gregorium patriarchatui Aquileiensi (Gradensi) nondum diviso unam ecclesiam subtraxisse gubernante illum patriarchatum Severo schismatico (cf. ep. I, 16). 6) Cf. ep. praeced. (n. 3). 7) De Anatolio, responsali Constantinopoli, cui noster etiam ep. IX, 201 Istricos quosdam commendat, cf. ep. VII, 27 n. 6. 8) Cf. ep. VIII, 24 (n. 5) et ep. praeced. 9) De Honorato cf. ep. II, 20 n. III, 46 n. VI, 25 s. IX, 234. 10) Cf. ep. IX, 149.

tensem, Iohannem Larisseum et Scodritanum episcopos ad synodum Constantinopolim invitatos, ne ullo pacto universalis episcopi appellationem Cyriaco concedant, hortatur.

599, Mai.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 89.
Edd. M: Lib. IX. ep. 68; G: Lib. VII. ind. II. ep. 70. — Iaffé Reg. 1683 (1222).

GREGORIUS EUSEBIO THESSALONICENSI, URBICO DYRACINO, ANDREAE NICOPOLITANO, IOHANNI CORINTHIO, IOHANNI PRIMAE IUSTINIANAE, IOHANNI CRETENSI, IOHANNI LARISSEO ET SCODRITANO.

Suscepti regiminis cura constringimur officii nostri sollicitudinem vigilanter extendere et fratrum nostrorum animos sermone ammonitionis[a] instruere, ut nec ignorantes praesumptio prava decipere nec scientes[b] dissimulatio quaedam valeat excusare. Cognoscat siquidem fraternitas vestra Iohannem quondam[c] Constantinopolitanae civitatis antistitem contra Deum, contra pacem ecclesiae in omnium despectu[d] et iniuria sacerdotum modestiae[e] ac[f] mensurae suae terminos excessisse, et inlicite in synodo superbum ac pestiferum ycomenicon, hoc est universalis, sibi vocabulum usurpasse. Quod beatae recordationis Pelagius decessor noster agnoscens omnia gesta eiusdem synodi praeter illa, quae illic de causa[g] venerandae memoriae Gregorii[h] episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione[i] cassavit[k] districtissima illum increpatione corripiens, ut[l] se a novo et temerario superstitionis nomine cohiberet, adeo ut suum illi diaconem, nisi tantum nefas emendaret, procedere prohiberet[m] [1]. Cuius nos rectitudinis zelo per omnia inhaerentes[n] statuta ipsius sine refragatione[o] Deo protegente[p] servamus, quia dignum[q] est, ut rectam decessoris viam[r] gressibus inoffensis incedat, quem de[s] eodem loco ad reddendam rationem aeterni iudicis tribunal expectat[t]. In qua re ne quid omittere quod ad pacem ecclesiae pertinet videremur, nostris eundem sanctissimum Iohannem scriptis semel iterumque[u] convenimus[2], ut amoto superbiae nomine cordis sui elationem ad humilitatem, quam magister et Dominus noster docuit, inclinaret[v]. Quem quoniam neglexisse comperimus, haec eadem et beatissimum fratrem et consacerdotem nostrum Cyriacum successorem ipsius concordiae studio non destitimus ammonere[3]. Sed quia hoc iam, ut vidimus, huius mundi termino propinquante in praecursione sua paruit[w] humani generis inimicus, ut ipsos, qui ei contradicere[x] bene atque humiliter vivendo debuerunt, per hoc superbiae vocabulum praecursores habeat sacerdotes, hortor atque suadeo[y], ut nullus vestrum hoc nomen aliquando recipiat, nullus consentiat, nullus scribat, nullus ubi fuerit scriptum admittat vel subscriptionem suam adiciat, sed, sicut omnipotentis Dei ministros decet, integrum se ab huiusmodi venenata[z] infectione custodiat et callido insidiatori in se locum non praebeat, quoniam hoc in totius ecclesiae iniuria ac discissione et, sicut diximus, in omnium vestrum

IX, 156 in titulo: Thess̄ *R 1. ϱ* 2. 3;* Thesā *ϱ* 1. 4;* Thessalonicę *R* 1* — Diracino *ϱ* 2. 3. R* 1* — Nopolitano *ϱ* 2. 3;* Nichopolitano *R* 1* — Cor̄ *R1;* Corint̄ *ϱ* 1. 2. 3;* Corinti *ϱ* 4;* Chorinthio *R* 1* — Primae Rusticianae *ϱ* 2. 3;* Primae Iustiniani *ϱ* 4* — Cretensis *R1. ϱ* 1. 2. 3;* Cretens. *ϱ* 4* — Larisco *ϱ** — et *om. R* 1* — Codritano *ϱ* 1. 4;* Excodr. *cet.* a) commonitionis *R 1.* b) nescientes *ϱ*. ϱ 1.* c) quoddam *R 1.* d) despecta *R 1. ϱ* 1;* indespecta *ϱ 1.* e) molestiae *codd. n.* f) a *ϱ 1.* g) cause *ϱ* 1.* h) gregi *R 1.* i) dicstrictio *R 1.* k) cessavit *ϱ* 2. 3.* l) a *add. ϱ* 1.* m) perhiberet *ϱ* 1.* n) herentes *ϱ*.* o) refragaretione *ϱ* 1.* p) protegentes *R 1.* q) dignus *ϱ* 1.* r) in *add. R 1.* s) de *om. R 1.* t) expecta *R 1.* u) iterum quo *ϱ* 1.* v) inclinare *R 1.* w) *ita codd. n. fortasse* = peperit *vel pro* sua apparuit *quod edd. exhibent;* paravit *scr. Mommsen.* x) qui econtra dicere *ϱ* 1.* y) suadeor *R 1;* studeo *ϱ*.* z) venerata *R 1.*

IX, 156. Iisdem Romani patriarchatus metropolitis et praeterea Italicis ep. VIII, 10 missa est (quam cf.) — 1) Cf. ep. V, 39. 44. 2) Ep. V, 44. Cf. ep. V, 45 n. 1. 2. 3) Ep. VII, 5. 28.

despectu[a] fit[b]. Nam si unus, ut putat[c], universalis est, restat, ut[d] vos episcopi non sitis.

Praeterea pervenit ad nos, quod fraternitas vestra ad urbem sit Constantinopolim convocata. Et quamvis piissimus noster imperator agi illic inlicita non permittat, tamen ne[e] perversi homines conventus vestri occasione percepta aut pro huius nominis superstitione locum subreptionis[f] requirant[g] aut ob aliam rem facere synodum[h] cogitent[i], quatenus hoc in ea callidis machinationibus[k] inducant[l], quamvis sine apostolicae sedis auctoritate atque[m] consensu[n] nullas[o], quaeque acta fuerint, vires habeant, verumtamen coram omnipotenti Deo obtestor et moneo[p], ut nullus vestrum illic quibuslibet suasionibus[q], quibuslibet blandimentis, quibuslibet praemiis, quibuslibet terroribus teneatur assensus; sed pro aeterni iudicis[r] consideratione adversus pravis desideriis[s] salubriter ac unanimiter exhibete[t] et pastorali constantia atque apostolica auctoritate suffulti praedonem inruentemque lupum excludite et in discissus[u] ecclesiae saevienti non cedite, nec de hac re quacumque[v] subreptione synodum patiamini, quale[w] quidem nec synodus dicenda est, celebrari. Hoc quoque pariter ammonemus, ut, si forte nil actum[x] de huius perversi nominis mentione fuerit[y], sed[z] de alia re synodus forte colligitur, omnino sitis cauti, circumspecti, vigilantes atque solliciti, ne quid illic contra locum aliquid vel personam praeiudicialiter sive inlicite vel adversus canones censeatur. Sed si quid[a] incidentis[b] utilitatis causa tractandum est, sic causa de qua agitur formam accipiat, ut statuta vetera nulla convellat. Unde iterum coram Deo et sanctis ipsius ammonemus, ut haec omnia summo studio[c] et tota mentis intentione servetis. Nam si quis, quod non credimus, scripta praesentia aliqua in parte[d] neglexerit, a beati Petri apostolorum principis pace se noverit segregatum. Ita ergo vestra fraternitas agat, ut, cum pastor pastorum in iudicio[e] venerit, de loco regiminis quem accepit reatum habere non possit.

IX, 157.

Gregorius I. papa Desiderium, episcopum (Viennensem), hortatur, ne Pancratium diaconem, latorem praesentium, a monachica, quam capessierit, vita ad ecclesiam revocet.
599, Mai — Iun.

Codd. C: cap. 34.
Edd. M: Lib. XII. ep. 35; G: Lib. X. ep. 39. — Iaffé Reg. 1684 (1468).

GREGORIUS DESIDERIO EPISCOPO.

Pancratius lator praesentium, ut asserit, diaconus apostolorum se liminibus repraesentans a nobis noscitur sperasse[a], ut eum fraternitati vestrae deberemus specialiter commendare. Intimavit etiam nobis, quod in clericatus officio vestrae sit ecclesiae mili-

a) dispectus ϱ* *1;* despectus ϱ* *3;* despectu *et ras.* ϱ* *2;* dispectu *R 1.* b) quid *R 1.* c) ut puta *R 1.* d) ut *om.* ϱ* *1.* e) non ϱ* *1.* f) *ex* subrectionis *corr. R 1.* g) *ex* requirant *(ita* ϱ* *2. 3) corr.* ϱ* *1.* h) synodo *R 1.* i) *ex* cogitet *(ita R 1.* ϱ* *1. 2) corr.* ϱ* *1.* k) manuationibus *R 1.* l) *ex* indicat *(ita R 1.* ϱ* *1. 3) corr.* inducat ϱ* *2.* m) aut *R 1.* n) consensum *R 1;* consensus ϱ* *1.* o) *ex* nullum *corr.* ϱ* *1.* p) admoneo ϱ* *2. 3.* q) qu. suasion. *om.* ϱ* *2. 3.* r) *ita* ϱ*; iudici *R 1.* s) *ita R 1.* ϱ* *1;* prava desideria ϱ* *2. 3.* t) exhibere ϱ* *2. 3..* u) discissis ϱ* *2. 3.* v) *ex* quaecumque *(ita* ϱ* *3) corr.* ϱ* *2.* w) *ita codd. n.;* quia nec legitima *Vat. D,* quandoquidem *Vat. E. F,* quamvis *Vat. A sec. ed. M.* x) lactum (*om.* nil) ϱ* *1.* y) *in* fecerit *corr.* ϱ* *1.* z) si *suprascr. R 1.* a) sicut ϱ* *2. 3.* b) inced. *R 1.* ϱ* *1.* c) studia *R 1.* d) partem *R 1.* ϱ* *1.* e) iudicium *R 1.*

IX, 157. a) *ita scr. Ew.;* sperans se *C.*

IX, 157. De Desiderio, ep. Viennensi, cf. ep. VI, 52 n.

tatus. Unde divini motus[b] inspiratione compunctus gratiam monachicae[c] conversationis appetit illicque in eodem quo sumpsit desiderans habitu permanere etiam diaconem se iam eiusdem monasterii factum esse commemorat. De cuius loci servitio avelli nulla patitur ratione. Nunc, quantum[d] asserit, fraternitas vestra non quidem impedientis[e] intentu[f], sed affectu benevolentiae in officio eum suae vult ecclesiae revocare. Hortamur ergo, ut sic promptae devotioni eius, quam in sanctum[g] studet habere[h] propositum, minime vestra sit impedimento fraternitas, magis autem quibus[i] valetis adhortationibus pastorali ammonitione[k] succendite, ut fervor huius in eo desiderii non tepescat, ut qui a turbulento curarum saecularium tumultu se segregans quietis desiderio portum monasterii[l] appetit, rursum in ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari, sed in Dei laudibus permittatur secure ab his omnibus, ut postulat, remanere.

IX, 158.

Gregorius Marcellino, proconsuli Dalmatiae, respondet, si Maximo (Salonitano) favere destiterit, ipsius gratiam recuperaturum esse. *599, Mai — Iun.*

Codd. C: cap. 35.
Edd. M: Lib. IX. ep. 5; G: Lib. VII. ind. II. ep. 3. — Iaffé Reg. 1685 (1160).

GREGORIUS MARCELLINO PROCONSULE DALMATIAE.

Epistolam magnitudinis vestrae suscepimus, in qua vos nostram[a] incurrisse ingratitudinem indicastis atque ob hoc per directam[b] satisfactionem habere nostram velle vos gratiam. Et quidem tanta ad nos de vestra magnitudine pervenerunt, quanta fideli viro minime committi debuerunt[c]. Vos enim tanti mali de causa Maximi[1] omnes astruunt auctores[d] existere, per quos spoliatio[e] illius ecclesiae vel tantarum animarum perditio atque inauditae praesumptionis audacia[f] sumpsit initium[g]. Et quidem quod nostram gratiam habere velle vos[h] petitis, convenit, ut pro his talibus redemptori nostro satisfacere tota intentione mentis, ut dignum est, cum lacrimis debeatis, quia, si illi satisfactum non fuerit, quid nostra relaxatio vel gratia poterit certe conferre? Dum tamen adhuc in praesumptorum[i] viis[k] vel errantium defensionibus inesse vos cernimus[l], qualis vel Deo vel hominibus vestra sit satisfactio, non videmus. Tunc enim Deo[m] omnibus se satisfacere magnitudo vestra patenter[n] evidenterque cognoscat, si[o] et devia ad rectitudinem et praesumptiva ad humilitatis normam studeret revocare. Quod si factum fuerit[p], per hoc et Dei percepturos[q] et hominum gratiam certius agnoscatis.

---

b) div. motus *corr. in* divinitus *C 2 m. 2.* c) monachiae *C 1.* d) quantam *C 3.* e) *ita ed. M;* inpedimentis *C 1. 2.* f) intentum *codd. n.* g) sanctorum *codd. n.* h) *ita scr. edd;* abisse *scr. Mommsen;* abesse *codd. n.* i) *om.* quibus *C 3.* k) commonitione *C 3.* l) mon. portum *C 2. 3.*

IX, 158 in tit.: procons̄ *C 1;* proconsulem *in* proconsule *corr. C 2;* proconsule *C 3.* a) nostrum *codd. n.* b) directum *C 1.* c) *in* debuerant *corr. C 2 m. 2.* d) auctore res *C 1. 2, sed corr. in* auctores *C 2.* e) expoliatio *C 1 (et C 2 in arg.).* f) audaciam *codd. n.* g) initio *codd n.* h) nos *C 3.* i) praesumturum *C 2. 3.* k) *ita scr.;* vis *codd. n., sed* ruinis *suprascr. m. rec. C 2;* ruinis *edd.* l) cernimur *codd. n.* m) *verba* hominibus *usque* Deo *om. C 2;* de *scr. Mommsen.* n) *ita edd.;* pati *codd. n.* o) *ita edd.;* si *om. codd. n.* p) *verba* studeret *usque* fuerit *om. C 3.* q) praecept. *C 1. 3.*

IX, 158. De Marcello vel Marcellino cf. ep. VIII, 24 n. 8. *1) Cf. ep. IX, 154. 155.*

IX, 159.

Gregorius I. papa Maurentium, magistrum militum, hortatur, ut „navigantibus aliis“ etiam filio Domitii, viri magnifici, licentia navigandi concedatur.

599, Mai—Iun.

Codd. C: cap. 36.
Edd. M: Lib. XII. ep. 26; G: Lib. X. ep. 29. — Iaffé Reg. 1686 (1459).

GREGORIUS MAURENTIO MAGISTRO MILITUM.

Petiit Domitius vir magnificus[1], ut vestrae gloriae scribere deberemus, quatenus navigantibus aliis et filio ipsius similiter esset[a] licentia navigandi[2]. Et quamvis de gloria vestra certi sumus, quia nihil quod in decretum[3 b] est faciat, sed omnia sapienter tendat, hortamur tamen, ut, si alii relaxantur, ille non debeat retineri, ne forsitan non ex ratione, sed factum ex[c] sola inimicitia videatur. Vos tamen, qui praesentes estis, aequitatis consideratione generalem etiam utilitatem attendentes melius, quid expediat, potestis advertere.

IX, 160.

Gregorius I. papa Gulfarem, magistrum militum, hortatur, ut secundum zelum, de quo latores praesentium retulerint, quos in partibus a se gubernatis a schismate Histrico ad ecclesiam laudabili studio reduxerit, iis defensorem et protectorem quoque se praestet.

599, Mai—Iun.

Codd. C: cap. 37.
Edd. M: Lib. IX. ep. 93; G: Lib. VII. ind. II. ep. 96. — Iaffé Reg. 1687 (1251).

GREGORIUS GULFARI MAGISTRO MILITUM.

Latores praesentium de Histriae[a] ad nos partibus venientes[1] tanta nobis bona vestrae gloriae retulerunt, ut in reddendum nos vobis gratiarum actionem vehementer accenderent. Cognovimus namque, quod inter curas iniunctae vobis gubernationis[2] illarum partium praecipuam de animarum lucris sollicitudinem habeatis, et ita errantium corda ad unitatem festinare vos ecclesiae revocare, ut, quantum ad desiderium vestrum pertinet, nullum illic ab apostolica segregatum remanere velitis ecclesia tantusque vos beati Petri apostolorum[b] principis amor accenderit, ut in ovili ipsius, cui a Domino[c] creaturae sunt traditae, summo redintegrare cum desiderio cupiatis. Habe, gloriose fili, ex tanto talique opere fixam de divina retributione[d] fiduciam, in qua vos non solum nostra adhortatio[e], sed et[f] apostolicus quoque sermo confirmat, quia is qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae salvabit animam eius a morte et operit multi-

IX, 159. a) esse *codd. n.* b) indiscretum *edd.* c) *ita scr. Mommsen;* factu et *C 1. 2;* facti et *C 3;* factum *Vat. A (ed. M).*

IX, 160 in titulo: Gulfaro *R* 1.* a) Istriae *C 1. 2.* b) apostolum *C 1.* c) ad omnium *C 2. 3.* d) retribuone *C 1.* e) adoratio *C 1.* f) *om.* et *C 3.*

IX, 159. De Maurentio, mag. mil. Neapolitano, cf. ep. VIII, 12 n. 1. 1) An senior civitatis? cf. ep. IX, 76 n. 2. 2) De naviculario agi videtur. In charta saec. VI (Marini, pap. dipl. n°. 131) Ravennae navicularius quidam v(ir) h(onestus) commemoratur. 3) Quodnam hoc decretum fuerit, an propter bellum, an de annona decretum sit, nescimus.

IX, 160. Gulfari, mag. mil. (Istriae), alius fuisse videtur ac Ulfari dux Langobardus, qui contra Agilulfum regem rebellavit (Paul. diac. IV, 3). 1) Cf. ep. IX, 148 n. 1. 2) Nota magistratui militari huius limitis gubernationem concessam esse.

tudinem peccatorum. Quantalibet enim sit temporalis affluentia vel certe prosperitas, habet finem suum terminum mortis. Hoc vero quod de animarum lucris apprehendistis studium, tenet fixam spei suae certitudinem, aeternae scilicet vitae retributionem. Praemisso quapropter paternae[g] salutationis[h] affectu hortamur gloriam vestram, ut pro unitate sanctae fidei zelum, quod vobis ipse unitatis auctor tribuit, studiosius peragatis et, quosque[i] valueritis[k], in sinum matris ecclesiae ab scismatis[l] sui revocantes errore adhortatione[m] continuo[n] foveatis hoc etiam peragentes, ut et quos per vos suo[o] Dominus ovili redintegrari concesserit ita defensionis vestrae solaciis protegatis, ut non sit, quod hi qui adhuc in errore sunt positi revertentes ad salubre consilium valeant applicare[p]. Dum enim vos causas Dei in terra agitis, ipse et hic actus vestros protectionis suae feliciter ope disponit[q] et in aeterna vobis vita, quam cupitis, pro tanto bono[r] vestro retributor existit[s].

IX, 161.

Gregorius I. papa Mastalonem, de eius industria in corrigendis schismaticis responsalium suorum relatione certior factus, laudat; item Theodosium eius „boni cooperatorem studii". *599, Mai — Iun.*

Codd. C: cap. 38.
Edd. M: Lib. V. ep. 47; G: Lib. VII. ind. II. ep. 95. — Iaffé Reg. 1688 (1250).

GREGORIUS MASTALONI.

Responsalium nostrorum relatione comperimus, quod pro amore unitatis ecclesiae tantus vos divini zeli ardor accenderit, ut, quoscumque valueritis, non desinatis in sinum matris ecclesiae revocare atque ut bonus fidelisque famulus lucrum cotidie de accepto dono tuo domino redemptori nostro cum[a] summa mentis intentione facere non desistas[a]. Et quidem venientem ad nos, ut potuimus, ex corporalis visus ostensione didicimus, bonum vero, quod ex divina inspiratione in mentis tuae caritate manebat occultum, desiderabilius nunc operis attestatione[b] cognoscimus. Unde[c] divinae misericordiae gratias ineffabili laude reddentes hortamur dilectionem tuam atque quibus valemus ammonitionibus confortamus, ut quantum de accepti talenti occultatione[d] occultantis poena perturbat, tantum lucrum facientium atque per hoc de caelestis regni perceptione laetantium dominicae vocis invitatio te desiderabiliter appetenda corroboret. Scire namque te convenit, dilectissime fili, quod fructus huius quem apprehendisti studii retributionis suae careat fine. Et idcirco praepedientium te nulla, vel si est, debet contrarietas perturbare, quia, quantum ex difficultate causae bonum perfici Domino cooperante valuerit, tanto tibi erit et gloriosior[e] retributionis spes. Extollentior[f] namque nascitur ex desperatione victoria, quaecumque laboris nimii fuerit adepta sudoribus.

g) paterna *C2.* h) saluationis *C1.* i) quo usque *Vat. A (ed. M).* k) valueritis *C3 (cf. l. 20);* volueritis *C1. 2;* potueritis *Vatic. A (ed. M).* l) scismaticis *C2. 3.* m) adoratione *C1;* adorationem *C3;* abortatione *C2, sed corr. m. 2;* amore *vel sim. coni. Mommsen.* n) continua *C2.* o) suos *C1.* p) amplius haesitare *Vat. A (ed. M).* q) disp. ope *C3.* r) *hoc verb. om., sed m. 2 add. C2.* s) existet, *ut videtur, C1.*

IX, 161. a) *om. verba* cum — desistas *C1.* b) ut testatione *corr. in* attest. *C1. 2.* c) *ita scr. edd.;* ut de *codd. n.* d) *ita scr.;* occultatione *om. codd.* e) gloriosus *C1;* gloriosius *C2;* gloriosa *C3.* f) *in* excellentior *corr. C2.*

IX, 161. Mastalo alias ignotus est; nobilis quidam in Histria fuisse videtur. — Cf. ep. IX, 148 n.

Cognovimus etiam, quod[g] Theodosius[h] filius noster tui[i] sequax bonique cooperator[k] studii pariter tecum in sollicitudine lucrandarum animarum sollerter invigilet. Cui omnipotentem Deum intercessione beati Petri apostolorum principis retributorem citius esse confidimus.

IX, 162.

Gregorius I. papa Maurentio (magistro militum) commendat Theodosium, abbatem monasterii a Liberio quondam patricio in Campania constructi, eiusque congregationem, ut vigiliis in muris agendis releventur. *599, Mai—Iun.*

Codd. C: cap. 39.
Edd. M: Lib. IX. ep. 73; G: Lib. VII. ind. II. ep. 75. — Iaffé Reg. 1690 (1228).

GREGORIUS MAURENTIO.

Filius noster Theodosius[a] abbas[1] monasterii quod a Liberio quondam patricio[b 2] in Campaniae partibus noscitur esse constructum a nobis precibus speravit, ut eum cum congregatione sua vestrae deberemus[c] gloriae commendare. Asserit enim in murorum[d] se vigiliis[3] ultra vires suas vehementer affligi. Petimus ergo gloriam vestram, ut, siquidem est possibile, de eodem per vos onere releveturs[e]. Sin vero hoc ut ex toto non faciat, est omnino difficile, vel ita illi ex nostra commendatione ipsum levigantes pondus sollicitudinis temperetis, ut, dum in Dei laudibus liberior vacare voluerit, pro vobis, cuius[f] opere, ut levationem aliquam habeat, factum est, securior Dominum valeat exorare, sed et nostram sibi apud gloriam[g] vestram sentiat epistolam profuisse.

IX, 163.

Gregorius I. papa Anthemio, subdiacono Campaniae, mandat, ut Benenatum Misenatem et accusatores eius omnesque, quorum nomina in chartula accusatoris legantur, Romam mittat. *599, Mai—Iun.*

Codd. C: cap. 40.
Edd. M: Lib. IX. ep. 50; G: Lib. XI. ep. 32. — Iaffé Reg. 1689 (1186).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO CAMPANIAE.

Comperimus Benenatum Misenatem[a 1] facinus[b], quod de se per scripturam manus prius professus est, abnegare[c]. Et ideo quia huius sceleris negatio, sicut maiori dis-

g) *add.* ut *codd. n.* h) Theud. *C 1.* i) tuis *codd. n.* k) operator *C 3.*

IX, 162 in titulo: Gregori *C 2.* a) Theudosius *C 1. 3, sed* Theod. *in arg. C 1.* b) patrocinio *C 3.* c) debueremus *C 1. 2.* d) murmorum *C 1, sed* murorum *in arg.* e) onore reveletur *C 1.* f) *ex* cui *corr. m. 2 C 2.* g) *ita edd.;* gratiam *codd. n.*

IX, 163. a) Misenatum *C 2;* Mirenatum *C 3.* b) facimus *C 2. 3, sed corr. C 2.* c) adnegare *codd. n.*

IX, 162. Hanc ep. (itaque et sequentem) ad mensem Iunium pertinere ex ep. IX, 164 effici licet, nisi ep. IX, 164 serius in registrum relata est. — De Maurentio, magistro militum Neapolitano, cf. ep. VIII, 12 n. 1. *1) De eodem abbate S. Martini cf. ep. III, 23 n. 1. V, 33 n. 1. IX, 164.* *2) De Liberio patricio, praefecto praet. Galliarum, cf. Cassiod. Var. II, 15. 16. XI, 1 etc.* *3) De murorum vigiliis cf. ep. VIII, 19 n. 3. IX, 11. 240.*

IX. 163. De Anthemio cf. ep. I, 23 n. *1) De Benenato, deposito episcopo Misenati, cf. ep. II, 25 n. IX, 121.*

cussione, ita et maiorem indiget ultionem, experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut eundem Benenatum[d] accusatoremque ipsius, simul et personas de quibus accusatus est atque omnes qui in accusatoris cartula releguntur sub omni huc cautela et celeritate transmittat, quatenus causae huius veritas districta, ut dignum est, inquisitione examinari valeat et agnosci.

MENSE IUNIO INDICTIONE II.

IX, 164.

Gregorius I. papa Romano defensori secundum relationem Theodosii, abbatis monasterii a Liberio quondam patricio in Campania constructi, mandat, videat, quae de construendo in Sicilia monasterio Rustica, illustris femina, ante annos viginti unum testamento statuerit, ut ea a Felice coniuge, eius herede, perficiantur. Monasterium ipsum ei commendat. *599, Iun.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 90; C: cap. 41.
Edd. M: Lib. IX. ep. 24; G: Lib. VII. ind. II. ep. 16. — Iaffé Reg. 1691 (1224).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI.

Filius noster Theodosius abbas[a] monasterii a Liberio quondam[b] patricio in Campaniae partibus[c] constructi[d] [1] nobis noscitur intimasse Rusticam[e] quondam[f] inlustrem feminam[g] ante hos fere XXI annos[h] condito testamento Felicem iugalem suum heredem instituisse eique de construendo illic in Sicilia monasterio[2] hac condicione interposita delegasse[i], ut, si intra anni spatium omnia libertis demissa legata[k] non solveret vel praedictum monasterium ita, ut voluit, minime ordinaret, tunc sancta Romana ecclesia portionem quam in fundo Comas habere visa est sibi deberet[l] sine[m] dubio vindicare et ipsa ad persolvenda eadem legata vel[n] constructionem ipsius monasterii solacia commodaret. Unde quia, quantum dicitur, demissa res hactenus minime ipsi[o] monasterio est completa atque[p] ab eius nunc usque heredibus possessionis pars aliqua detinetur[q], cum omni[r] suptilitate experientia tua causam exquirat atque discutiat. Et primum quidem si in condicione testamenti heres incidit[s], per quod nostra habeat causas ecclesia, investigare te volumus atque[t] evidenter addiscere et utilitatem pauperum, sicut rei[u] ordo poposcerit[v], exequi et tunc pro ordinatione cellae[w] illius vel redintegratione[x] demissae rei instanter esse sollicitum, quatenus pia testatricis voluntas in

d) *ex* benatum *corr.* *C 1.*

Mense *cet.: ita R 1. ϱ 1. ϱ* 2. 3. Vat. A. B. (ed. M).*

IX, 164 om. ϱ 1. — Titulum et numerum om. et ne spatium quidem liberum ad supplendum relinquit C 1.* a) abba *ϱ* 2. 3.* b) quoddam *R 1.* c) parte *R 1. ϱ* 2. 3.* d) constructum *C;* constricti *R 1.* e) Rustica *omnes codd. praeter C 3.* f) quaedam *C;* quoddam *R 1.* g) inlustris femina *codd. n.* h) vicesimum primum annos *R 1;* viginti et unum annum *ϱ* 2. 3;* viginti unum annos *C.* i) delig. *R 1. C.* k) ligata *C.* l) debere *R 1.* m) *add.* quo *C 1. 2.* n) *add.* in, *ut videtur, ϱ* 2. 3.* o) ipso *C.* p) ut quæ *C, sed corr. C 2.* q) continetur *C 1.* r) cui nomini *R 1.* s) incedit *codd. n.* t) itaque *C.* u) ideo *C 1. 2, sed in* idem *corr. C 2*;* ei *R 1. ϱ* 2. C 3.* v) poscerit *C 1.* w) ecclesiae *C.* x) *ex* integratione *corr. C 2;* reintegratione *R 1. C 3.*

IX, 164. De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. 1) *Cf. ep. IX, 162.* 2) *De altero monasterio Neapoli ab eadem Rustica condito cf. ep. III, 58.*

utroque[y] valeat adimpleri et detentatores[z] iniusti culpam retentionis indebitae ex iusta amissione[a] cognoscant[b]. Cum omni ergo vivacitate causam hanc et exquirere et[c] ad effectum[d] te volumus Domino auxiliante perducere, ut pia ordinantis devotio tandem[e] sortiatur effectum. Sed[f] in monasterio ipso[g] in omnibus salva iustitia solaciari te volumus, ut laicae personae, quasi[h] ex conditoris nomine[i], qui iuvaminis debuerunt ferre solacium, laedendi non habeant[k], sicut asseritur, facultatem[l].

IX, 165.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, mandat, ut ecclesiam ex Romani, clarissimae memoriae viri, testamento conditam, sanctis Hermae, Sebastiano, Cyriaco, Pancratio consecret. *599, Iun.*

Codd. C: cap. 42.
Edd. M: Lib. X. ep. 2; G: Lib. VIII. ep. 3. — Iaffé Reg. 1692 (1285).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLITANO.

Fraternitati vestrae esse non putamus incognitum, quia Romanus clarissimae memoriae vir[1] per ultimae suae voluntatis arbitrium[a] in domo iuris sui[b], quae in civitate vestra sita est, aedificari ecclesiam[c] deputavit. Et quia Deo miserante defuncti[d] noscitur voluntas impleta, sanctitas vestra illic[e] ingravanter[f] accedat et, si nullum ibidem corpus constat humatum, locum ipsum in honore sanctorum Hermae[g], Sebastiani, Cyriaci atque Pancratii sollemniter studeat absque missis publicis cum veneratione debita consecrari ita, ut in eodem loco numquam baptisterium[h] construatur nec presbyterum constituas cardinalem. Sed quotiens missas ibi degentes illic monachi fieri voluerint, a dilectione vestra presbyterum noverint[i] postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus[k] praesumatur.

IX, 166.

Gregorius I. papa Chrysantho, episcopo Spoletano, mandat, ut ecclesiae Vivaniensi, cuius visitationem biennio ante more scrinii absque clericorum provectionibus susceperit, petentibus latoribus praesentium, illius ecclesiae clericis, aut, qui praeponatur episcopus, quaerat aut certe presbyteros ordinet. *599, Iun.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 91; C: cap. 43.
Edd. M: Lib. III. ep. 64; G: Lib. VII. ind. II. ep. 76. — Iaffé Reg. 1693 (1229).

y) utrosque *C 1. 2.* z) detentatoris *codd. n.* a) commissione *C 3.* b) cognoscat *R 1. C 2, sed corr. C 2.* c) *om.* et *R 1.* d) de affectu *C.* e) *om.* tandem *ϱ* 2;* tantam *C 3.* f) *post. add.* et *ϱ* 2;* et in *ϱ* 3.* g) ipsius *ϱ* 2. 3;* ipsi *R 1.* h) quas *C.* i) nomen *C 2.* k) habeat *C.* l) facultatem *om. C 1.*

IX, 165 in titulo: Fort. *C* 1;* Furtunato *C* — Neapol. *C 1;* Neapl. *C 3;* Neapolita *C 2* (*add. manus* 2 no); Neapolitano *C* 1.* a) arbitrio *codd. n.* b) ecclesiam *hic add. C 2 m. 2.* c) non (*om.* eccl.) *codd. n., sed expung. C 2.* d) defunctio *codd. n., sed delet* o *C 2.* e) *in* illuc *corr. C 2 m. 2.* f) ingravonter *C 1.* g) Hermes *codd. n.* — Sebast. *om. Vat. A (ed. M).* h) *add.* consecratur *et post interpungit C 3.* i) noverit *codd. n.* k) nullatenus *C 2: ita etiam Diurn. G. et Diurn. Vatic., qui litteram* n *eluit.*

IX, 165. De Fortunato, cf. ep. III, 58 n. — Huius ep. maxima pars scripta est secundum Diurn. f. 11. *1) De eodem agi videtur in ep. IX, 10 (n. 1).*

GREGORIUS CHRYSANTO EPISCOPO SPOLITANO.

Ante hoc biennium[a] fraternitati tuae Vivaniensis[b] ecclesiae[1] visitationis deputaveramus[c] officium. In quo dum more scrinii nostri nihil vos de provectionibus facere voluimus[d] clericorum[2], nunc vero venientes hic[e] praesentium portitores praedictae ecclesiae clerici dixerunt sacerdotes se[f] neque in eadem[g] ecclesia neque in eius parrochiis[h] habere. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut, si quidem talem potuerint repperire personam, qui dignus ad[i] episcopalis officii apicem valeat promoveri, huc[k] eum cum sollemnitate decreti[l] vestrarumque[m] testimonio litterarum celerius dirigatis. Sin vero hoc inveniri nunc non[n] potest, cum omni studio ac vivacitate personas exquirite, qui illic in presbyterii ordine valeant consecrari. Quorum vitam actusque ita[o] suptili primitus inquisitione discutite, ut in nullo eis vel sacri canones vel ecclesiasticae regulae valeant[p] obviare, ut hac provisione populus illic degens communionem, qua se[q] privatos ob sacerdotum[r] necessitatem flebiliter[s] conqueruntur, recepisse se gaudeant[t] et in ecclesiis illis sacra missarum sollemnia deesse non debeant[u]. Sed et pro consignandis infantibus fraternitas tua illic[v] curet[w] accedere, ut nihil sit, quod pastoralis sollicitudinis[x] neglecta vos[y] cura remordeat.

IX, 167.

Gregorius I. papa Castorio, notario suo Ravennae, mandat, exquirat, utrum quattuor vel quinque an pluribus litaniis episcopi Ravennates pallio uti consuerint; scribit de Florentini et Adeodati, diaconorum Ravennatis ecclesiae, testimoniis et de Iohannis quondam episcopi epistula. *599, Iun.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 92; C: cap. 59.
Edd. M: Lib. VI. ep. 34; G: Lib. VII. ind. II. ep. 77. — Iaffé Reg. 1694 (1045).

GREGORIUS CASTORIO NOTARIO NOSTRO RAVENNAE.

Dum[a] Florentinus[b] Ravennatis ecclesiae diaconus[1] apud nos pro reverentissimo fratre et coepiscopo nostro Mariniano de usu pallii[2] ageret, requisitus a nobis, quae

IX, 166 om. ϱ 1. — In titulo:* Chrysantho *C 1;* Chrisanto *ϱ* 2. 3;* Crisanto *R 1;* Chrisanto *R* 1;* Crysantium *in arg. C 2* — Spoliotano *C 1;* Spolitino *R 1.* a) diennium *C 1. 2, sed corr. C 2.* b) Vibaniensis *R 1;* Mevaniensis *ed. M.* c) disputaveramus *C.* d) voluerimus *C 1. 2.* e) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* f) *om.* se *C 1.* g) eius *C 1.* h) parrochii *R 1;* porochiis *C 1.* i) *om.* ad *R 1.* k) hac *R 1. ϱ* 2. 3;* ut *C.* l) decretit *C 1. 2, sed corr. C 2;* decreta *C 3.* m) vestra sunt quae *C, sed del. haec verba C 2 et suprascr. sub m. 2.* n) *om.* nunc *ϱ* 1. 2; om.* non *R 1.* o) ad *R 1. ϱ* 2, sed delet* ad *ϱ* 2 et om. ϱ* 3.* p) val. reg. *R 1.* q) quare *C.* r) sacerdotem *C 1. 2.* s) flebiter *R 1.* t) gaudeat *ϱ* 2. 3.* u) debeat *R 1.* v) *in* illuc *(ita C 3) corr. C 2 m. 2.* w) *ex* cura *corr. C 2.* x) sollicitudine *C.* y) *om.* vos *ϱ* 2. 3.*

IX, 167. Hanc ep., quam codd. C alio loco, post ep. IX, 188, exhibent, om. ϱ 1. —* nostro *om. C. R* 1* — Ravennę *R* 1; om. C;* Ravenna *R 1;* Raveñ *ϱ* 2. 3.* a) Cum *R* 1.* b) Florentius *C 1. 3 et Ioh. diac. (ed. M).*

IX, 166. De Chrysanto cf. ep. IX, 49 n. *1) Eadem esse videtur, quae alias* Mevianensis *appellatur: cf. ep. I, 78; sed nihil est, cur credamus cum Maurinis visitationem Chrysanto eodem tempore mandatam esse, quo noster Honorato presbytero ecclesiae* curam utilitatesque *commisit: cf. N. A. III p. 617.* *2) Cf. ep. II, 25.*

IX, 167. De Castorio notario vel chartulario cf. ep. V, 24 n. IX, 151 n. 1. — Hanc ep., quam Maurini indictione sua movebant, Ewald codicibus fultus restituit. Recte notant editores Veneti Iohann. diac. IV, 7 scribere nostram ep. tribus annis post ind. XIV. scriptam esse; quod cum codicum ordine convenit. *1) Idem commemoratur in ep. IX, 188. XIV, 11.* *2) De usu pallii cf. ep. III, 54. V, 11 n. 3. V, 61. VI, 31 etc.*

esset antiqua consuetudo, respondit, quod in omnibus letaniis[c] pallio Ravennas[d] episcopus uteretur. Quod ita non esse[e] et ab aliis didicimus et ex epistolis Iohannis[f] quondam[g] episcopi[3], quas ei ostendi fecimus, evidenter apparuit. Sed[h] hoc asseruit, quod dicere iussus est[h]. Nam[i] tempore quo a[k] te isdem Iohannes quondam[l] episcopus est inhibitus, ne pallio inordinate ac temere uti praesumeret, scripsit nobis hanc fuisse priscam consuetudinem, ut civitatis ipsius episcopus pallio in letaniis sollemnibus uteretur. Quarum tibi[m] litterarum exemplaria pro tua informatione transmisimus. Adeodatus vero praedictae ecclesiae diaconus[4] dum apud nos tempore quo[n] hic fuit similiter de eiusdem usu pallii agere[o] enixius studeret, volentes cognoscere veritatem eum similiter, quae esset[p] consuetudo, curavimus requirendum. Qui[q] ut credi sibimet suaderet atque[r] a nobis valeret quod petebat[s] exigere, sub iureiurando[t] testatus est antiquam consuetudinem fuisse[u], ut in[v] quattuor aut quinque sollemnibus letaniis pallio civitatis suae episcopus uteretur. Experientia ergo tua diligenter invigilet et cum omni sollicitudine, quot[w] letaniae sollemnes[x] ab antiquitate fuerint, requirat[y]. Nec eas sollemnes nominando requirere[z] studeat[a], sed maiores, ut per hoc quod nobis praefatus Adeodatus diaconus testatus est et[b] praedicti Iohannis episcopi fatetur epistola, dum constiterit, quantae letaniae sollemnes fuerint, quotiens indui solebat in letaniis pallium, cognoscentes libentissime concedamus[c]. Sed hoc non ab illis perquirat, qui ab ecclesiasticis exhibentur, sed ab aliis, quos sine favore[d] partis esse cognoscit, et quaeque[e] sollicita indagatione reppererit, nobis suptiliter indicet, ut veritate, sicut diximus, cognita fratris et coepiscopi nostri reverentissimi Mariniani[f] animos[g] relevemus[h].

IX, 168.

Gregorius I. papa Castorio, notario suo, mandat, ut de possessione quadam inter monasterium SS. Marci, Marcellini et Feliculae Ravennae et ecclesiam Romanam controversa iudices eligendos curet. *599, Iun.—Iul.*

Codd. C: cap. 44.
Edd. M: Lib. X. ep. 30; G: Lib. X. ep. 9. — Iaffé Reg. 1695 (1439).

GREGORIUS CASTORIO NOTARIO NOSTRO.

Experientiae tuae in praesenti nos recolis praecepisse, ut de possessione quae monasterio sanctorum Marci, Marcellini et Feliculae[1], quod Ravennae situm est, largitatis titulo dicitur esse concessa, quia causam bene nosti, debuisses[a] quod iustum est facere. Pro qua re hac te[b] iterum praeceptione duximus commonendum, ut in re ipsa

c) letamus *C 1.* d) Ravennatis *ρ* 2. 3;* Ravennensis *C.* e) esset *R 1. C 3, sed corr. R 1.* f) Iohi *R 1.* g) quidem *C.* h) Sed — est *om. C.* i) Quam *C.* k) ad *ρ* 2. 3.* l) quoddam *R 1;* quidem *C.* m) ibi, *ut videtur, R 1.* n) quod *C. R 1.* o) egere *R 1;* ageret *C.* p) esse *R 1.* q) quia *C.* r) quae *pro* atque *C.* s) petiebat *R 1.* t) iure iurandum *C, sed corr. C 2 m. 2.* u) fecisset *C, sed corr. C 2.* v) *om.* in *R 1.* w) quo *R 1;* quę *ρ* 2. 3;* quod *C, sed corr. C 2.* x) sollemnitas *C 1.* y) requirant *R 1. ρ* 2. 3.* z) *ex* require *corr. m. 2* requiri *C 2.* a) studeant *R 1.* b) ut *C.* c) conedamus *C 1;* comedamus *C 2, sed corr. m. 2.* d) pavore *C.* e) quaequae *C 1;* quique *C 3.* f) Mariani *C 1.* g) nos *pro* animos *R 1.* h) revelemus *C 1.*

IX, 168. Ita titulum exhibent C 2. 3 et indices C 1; sed in titulo C 1 scribit: Santo epo Spolitano, *titulum ep. praeced. (IX, 166).* a) debuisse *codd. n.* b) te *om. C 1.*

3) Ep. III, 66. *4) Cf. de Adeodato ep. V, 11 n. 2.*

IX, 168. De Castorio cf. ep. praeced. n. *1) De hoc monasterio a Mariniani praedecessore in civitate Classi condito cf. ep. VI, 1. 28. Agn. c. 98.*

vigilans esse debeas[c] atque sollicitus. Et si manifeste donatum esse cognoveris et nihil est, quod a partibus nostrae obici possit ecclesiae, impedimentum aliquod[d] monasterio ad tenendam ipsam possessionem non facias. Si vero quia, sicut diximus, causa tibi bene[e] est cognita, habes[f], quod iuste pro ecclesiae nostrae possit partibus allegari[g], electorum te cum parte altera necesse est subire iudicium, ut et veritas cognosci et, quod aequitatis[h] ordo suaserit, valeat[i] definiri.

IX, 169.

Gregorius I. papa Sergio, defensori Siponti, mandat, ut Fruniscendum, nisi Petro, episcopo Hydruntino, sponte solverit, quae ecclesiae eius, ut per Vincentium diaconum certior factus sit, debeat, subire electorum iudicium cogat. *599, Iun.—Iul.*

Codd. C: cap. 45.
Edd. M: Lib. IX. ep. 101; G: Lib. VII. ind. II. ep. 106. — Iaffé Reg. 1696 (1258).

GREGORIUS SERGIO DEFENSORI SIPONTI.

Reverentissimus frater noster Petrus Ydrontinae civitatis episcopus[1] questus nobis est[a] per Vincentium[b] diaconem suum Fruniscendum ecclesiae suae eidem ecclesiae in multis existere debitorem et non solum nolle eum satisfacere de his quibus tenetur obstrictus, sed etiam contemnere subire iudicio. Inde experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut eum ammonere[c] studeat, quatenus, si quid[d] obstrictum[e] vel ecclesiae redhibere cognoscis[f], satisfacere dilatione postposita non desistat. Alioquin mora cessante ad electorum accedat te compellente iudicium. Et quicquid veritate cognita mediis[g] sacrosanctis evangeliis fuerit statutum[h], ita ad effectum executionis tuae instantia[i] perducatur, ut huius rei ad nos denuo querella non redeat[k].

IX, 170.

Gregorius I. papa Romano, defensori Siciliae, mandat, secundum relationem Fusci, abbatis monasterii SS. Erasmi, Maximi atque Iulianae, Neapoli a clarissimae memoriae femina Alexandria fundati, de massa Papyrianensi, in Sicilia sita, inter suprascriptum monasterium et xenodochium S. Theodori dividenda. *599, Iun.—Iul.*

Codd. C: cap. 46.
Edd. M: Lib. X. ep. 13; G: Lib. VIII. ep. 14. — Iaffé Reg. 1697 (1296).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Fuscus abbas monasterii sanctorum Herasmi, Maximi atque Iulianae, quod Neapolim ab Alexandria[a] clarissimae memoriae femina[b], sicut nosti, fundatum[c] est, quae

c) deb. esse *C 1.* d) aliquid *C 2, sed corr. m. 2.* e) bene tibi *C 1.* f) habeas *C 3.* g) alligare *C 1. 2.* h) aequitas *C 2.* i) valeant *codd. n.*

IX, 169 in titulo: Sepontino *C* 1.* a) est nobis *C 1.* b) Vicentium *C 3.* c) commonere *C 3.* d) quis de *codd. n.* e) *in* obstrictu *corr. C 2.* f) cognosci *codd. n.* g) mediis *add. edd., om. codd.* h) statum *C 1.* i) instantiam *codd. n., sed corr. C 2.* k) reddat *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.*

IX, 170. a) *ex* Alexandrie *corr. C 3;* Alexandra *Vat. A (ed. M).* b) feminę *C 1. 2, sed corr. C 2.* c) fundamentum *C 3.*

IX, 169. De Sergio, rectore patrimonii Calabritani, cf. ep. VIII, 9. 1) *De Petro cf. ep. VI, 21 n.*

etiam et heredem instituit, massam Papyrianensem[d] [1], quae illic in Sicilia sita est, cum xenodochio sancti Theodori[2] suprascriptum[e] monasterium[f] suum asserit habere communem[g]. Sed ut ad dividendam eam cum his quorum interest dilationem non debeat sustinere, experientiae tuae sibi petit adesse solacium. Proinde huius tibi serie[h] praeceptionis iniungimus, ut ei concurrere atque in omnibus solaciari festines[i], quatenus massa ipsa secundum portiones competentes sine mora aliqua dividatur. Sed ne forte dicatur, quia a[k] praedicto monasterio possessiones quae hic communes[l] sunt detinentur, esse ex hoc excusatio non debet, quia et ipsas paratus est sine difficultate dividere. Quia[m] vero legatum quod praedictae Alexandriae a Pompeio relictum dicitur, ab eodem quippe xenodochio[n], quod ei in octo unciis iure perhibetur hereditario[o] successisse, memoratus abbas[p] suo inquit monasterio redhiberi, et hoc quoque experientia tua curet addiscere et, si ita est, agere studeat, ut quod relictum est modis omnibus exsolvatur. Ita sollicitudo tua in hac se re exhibeat, ut suffragante iustitia praedicti abbatis labor, quem ad veniendum adsumpsit, vacuus esse non debeat.

IX, 171.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, Fusci abbatis, latoris praesentium, monasterium commendat. *599, Iun.—Iul.*

Codd. C: cap. 47.
Edd. M: Lib. X. ep. 12; G: Lib. VIII. ep. 13. — Iaffé Reg. 1698 (1295).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLITANO.

Quamvis et ratio et loci sui qualitas fraternitatem vestram commoneat tuitionem monasteriis[a] et maxime sub se constitutis impendere, verumtamen quia lator praesentium Fuscus abbas[b] suum a nobis voluit[c] ex abundanti monasterium commendari, his vos hortamur affatibus[d], ut, quia frustra monasterium ipsum inquietudine asserit laborare, sanctitatis illud vestrae defensio tueatur et ab aliquo id gravari contra rationis ordinem non permittat, quatenus, dum nullum illud iniustae rei onus afflixerit, et vos videamini quod sacerdotis est salubriter impendisse et degens illic congregatio, quae in Dei laudibus occupatur[e], nullis inrationabiliter valeat molestiis subiacere.

IX, 172.

Gregorius I. papa Fantino, defensori Panormitano, mandat, ut codices velaque monasterii, a Constantio defuncto presbytero in Siciliam deportata, Fusco, abbati mona-

d) Papirianensem *C 2.* e) superscriptum *C 2.* f) manasterium *C 1.* g) commone *C 1. 2, sed in* commune *corr. C 2.* h) seriem *codd. n.* i) solaciare festinet *codd. n.* k) *ita edd.*; quae (*pro* quia a) *C 1;* quia (*om.* a) *C 2, 3.* l) comues *C 1.* m) qua *C 1.* n) xen. q. *C 2. 3.* o) *ita edd.;* aeditario *C 1. 2;* aeditiorio *C 3.* p) abba *codd. n.*

IX, 171 in titulo: Furtunato *C 1. 2.* a) monasterii *codd. n.* b) abba *codd. n.* c) *om.; sed suppl.* voluit *m. 2 C 2.* d) affectibus *codd. n., sed corr. C 2.* e) *ita edd.;* occupari *codd. n.*

IX, 170: cf. ep. seq. — De Romano, rectore patrimonii Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss.
1) *A Papirio an a papyro?* 2) *De xenodochio S. Theodori Panormitano cf. ep. IX, 35 n. 2.*

IX, 171: cf. ep. praeced. et seq. — De Fortunato cf. ep. III, 58 n.

steriorum sancti Archangeli, quod Macharis dicitur, et SS. Maximi et Erasmi et Iulianae, restituenda curet. 599, *Iun.—Iul.*

Codd. C: cap. 48.
Edd. M: Lib. X. ep. 14; G: Lib. VIII. ep. 15. — Iaffé Reg. 1699 (1297).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI PANORMITANO.

Fuscus abbas[a] monasteriorum[b] sancti Archangeli, quod Macharis[c] dicitur[1], atque sanctorum Maximi, Herasmi et Iulianae asseruit Constantium cellae suae[d] presbyterum ob temporis qualitatem se in Sicilia transmigrasse et codices monasterii sui atque vela secum pariter deportasse[e]. Quem quoniam defunctum perhibet et ea quae cellae suae esse commemorat sibi postulat debere restitui, experientia tua veritatem curet addiscere et, si ita est, omnia quae monasterii ipsius[f] sunt sine aliqua faciat dilatione restitui. Nam contra rationem est, ut quod de monasterio pro temporis, sicut dictum est[g], qualitate sublatum est, ab eius iure debeat separari. Ita ergo experientia tua agat, ut veritatem addiscens praedictum illic abbatem vel quem vice sua transmiserit dilationem frustra sustinere minime patiatur.

MENSE IULIO INDICTIONE II.

IX, 173.

Gregorius I. papa apud Domnellum erogatorem se excusat, quod non per Castorium chartularium litteras miserit, aegritudine et occupationibus impeditus; eum feliciter Romam proficisci optat. 599, *Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 93; C: cap. 49.
Edd. M: Lib. IX. ep. 74; G: Lib. VII. ind. II. ep. 78. — Iaffé Reg. 1700 (1230).

GREGORIUS DOMNELLO EROGATORI.

In nostra mente vestra magnitudo quantae sit dulcedinis, ex vestra, ut suspicor, mente pensatis, quia, sicut[a] scriptum est, amat anima amantem se. Ideo[b] quod me diligitis[c], vos quoque a me[d] diligi scitis[e]. Et[f] quod prius illuc[g] Castorio cartulario nostro veniente[1] vobis[h] minime scripsi[i], non torporis fuisse credite, sed aegritudinis et occupationis. Nam nos et praesentes[k] vos videre cupimus et absentibus colloqui

IX, 172 in titulo: Panormitano *C* 1 et indic. C 1. 2;* Panormo *C 1. 2;* Pan *C 3 in titulo.* a) abba *codd. n.* b) *ex* monasterium *corr. C 2.* c) Macaris *C 2.* d) celbesiae *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* e) deportasset *C 2. 3.* f) *ex* ipsi *corr. C 3.* g) *om.* est *C 1.*

Mense *cet.: ita R 1. ϱ* 2. 3. Vat. A. B. E (ed. M).*

IX, 173 om. ϱ 1. — In titulo:* eroga *R 1. ϱ* 2. 3.* a) quia ut *add. post.* sicut *C 1;* quia ut sicut *C 2. 3.* b) in eo *ϱ* 2. 3.* c) diligis *R 1. ϱ* 2. 3.* d) *om.* a me *C 1.* e) *in* sciatis *corr. C 2 m. 2.* f) *om.* et *C.* g) illud *C 1.* h) nobis *corr. in* vobis *C 1.* i) scripsimus *C.* k) presentis *R 1;* praesenti *ϱ* 2. 3.*

IX, 172: cf. ep. praeced. — De Fantino cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. 1) *Idem, ut videtur, monasterium eiusque abbas commemoratur in ep. X, 5. — Cf. Diurni f. 14:* de danda beneficia sancti Angeli.

IX, 173. Eidem Domnello missa est ep. IX, 240, ex qua de eius munere, quo tum iterum fungebatur, aliqua comperimus. Cf. C. I. XII, 37, 16 et librum meum Untersuch. etc. p. 173. 1) *De Castorio cf. ep. V, 24 n. IX, 151 n. 1.*

saltem[l] per epistolam desideramus. Unde et optamus, ut vos[m] beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducat[n], quatenus in omnipotentis Dei gratia perfrui[o] praesentia vestra mereamur[p 2].

IX, 174.

Gregorius I. papa Iohannem, tribunum Sipontinum, hortatur, ut una cum Vitaliano episcopo iudicet de epistulae huius latore, per Bonifatium, notarium suum, in libertatis discrimen vocato. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 50.
Edd. M: Lib. XI. ep. 24; G: Lib. IX. ep. 19. — Iaffé Reg. 1701 (1373).

GREGORIUS IOHANNI TRIBUNO SIPONTI.

Lator praesentium de status sui condicione saepius nobis iam questus est a Bonifatio notario nostro[1] sibi violentiam inrogari[a]. Cuius rei cognitionem in fratris et coepiscopi nostri Vitaliani[2] praevidimus praeiudicium[b] perducendam[c]. Cuius causae meritum se examinasse professus est. Sed quia ad proferendum[d] iudicatum se adsurgere nullatenus dicit, hortamur magnitudinem vestram, ut pro causa mercedis cum praedicto resideatis episcopo; et rei meritum evidentius perscrutantes, quicquid vobis suadente iustitia visum fuerit, scripto decernite; et si de eius vobis certius libertate constiterit, nullis deinceps quorumlibet inquietudinibus ad rei decisae meritum provocetur, sed in ea qua a[e] vobis fuerit libertate declaratus, securo permaneat.

IX, 175.

Gregorius I. papa Eulogio, patriarchae Alexandrino, significat de expedito huius epistulae latoris negotio; de causa quadam, de qua ei iam Constantinopolim venienti scripserit, et de lignis addit; queritur se „podagrae doloribus et barbarorum gladiis et curarum afflictionibus incessanter" premi. *599, Iul.*

Codd. R: Indictio I. II. cap. 94; C: cap. 51.
Edd. M: Lib. IX. ep. 78; G: Lib. VII. ind. II. ep. 79. — Iaffé Reg. 1702 (1234).

GREGORIUS EULOGIO PATRIARCHAE ALEXANDRINO.

Scripta dulcissimae vestrae sanctitatis latore praesentium deferente suscepi, quae mihi de eius causa citius terminanda locuta sunt. Sed mox ut venit, qualiter possessio

l) *ex* salutem *corr. R 1.* m) nos *R 1.* n) perdurat *R 1.* o) perfui *R 1.* p) mereatur *C. ρ* 2, sed corr. C 3.*

IX, 174 in titulo: tribuno *C* 1 et indices C 1. 2 et C 3;* tribu *C 1. 2, sed corr. m. 2 in* tribuno *C 2* — Sepontino *C* 1.* a) inrigari *C 3.* b) *ita scr.; om. hoc verb. codd. n.;* notitiam *add. edd.* c) perducendum *codd. n.* d) *add.* est *C 3.* e) *ita scr. Ew.; om.* a *codd. n.;* visum *add. edd.*

IX, 175 om. ρ 1. — In titulo:* Eulochio *C 1* — patriarcha *C 1. 2 et in ind.* — patriarchi *C 3* — Alexandro *R 1.*

2) *Cf. ep. IX, 240:* curae tuae est cum pecuniis huc venire, *scil. ad rogam dividendam.*

IX, 174. De Iohanne cf. ep. IX, 112 n. 5. 1) De Bonifatio cf. ep. V, 6 p. 287 n. 2 n°. 3. 2) De Vitaliano, episcopo Sipontino, cf. ep. VIII, 8 n.

quam quaerebat ab ecclesia nostra[a] tenebatur, agnovit sibique ipsi citius rationem reddidit. Ea autem quae cum aliis habuit sine strepitu decidit.

De causa vero de qua mihi omnino scribendum fuerat[b] nihil vestra sanctitas scripsit, in qua me et tardum esse iudicavit; quae ne[c] fortasse in scandalo divisionis erumperet[d], eiusdem divisionis nolui[e] auctor[f] existere. Elegi[g] enim[h], ut ea quae secutura sunt per alios exirent[i]. Sed subsequenti tempore Deo auctore probabitis, quia in[k] causa in qua Deo placere conspicio homines non formido. De qua vobis iam etiam in Constantinopolitana urbe venientibus scribere curavi[l] [1].

Ligna vero [2], sicut vestra beatitudo scripserat, maiora paraveram: sed ita[m] parva navis huc[n] transmissa est, ut, nisi recisa essent[o], ferre non posset[p]. Quae recidi[q] nolui, sed vestro iudicio, quid de his fieri debeat, reservavi[r]. Si autem non sunt necessaria, hic[s] ea in aliis usibus aptamus[t]. Peto autem, ut pro me enixius vestra sanctitas orare debeat, quia et podagrae doloribus [3] et barbarorum gladiis et curarum afflictionibus incessanter premor. Sed si[u] mihi orationis vestrae opem impenditis, credo, quod me contra adversa omnia fortiter iuvetis.

IX, 176.

Gregorius I. papa Maximum, episcopum Salonitanum, ad oboedientiam reversum paenitentiaque affectum, in gratiam et communionem recipit monetque, ut nuntium ad pallium percipiendum Romam mittat. Maxime Callinici exarchi petitione se motum esse addit, ut temperantius cum eo agat. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: 1.) Indictio I. II. cap. 95.
2.) Indictio I. II. cap. 128; C: cap. 139.
Edd. M: Lib. IX. ep. 81; G: Lib. VII. ind. II. ep. 82. — Iaffé Reg. 1703 (1237).

GREGORIUS MAXIMO EPISCOPO SALONITANO.

Quamvis culpabilibus ordinationis[a] tuae primordiis gravem aliam per inoboedientiam[b] culpam addideris, nos tamen sedis apostolicae auctoritatem[c] eo quo[d] decuit[e] moderamine temperantes numquam contra[f] te[g] usque ad hoc[h] quod[i] causa poscebat exarsimus. Sed ut longius se ingratitudo nostra[k], quam tu[l] tibi excitasti, produceret[m], credita nos sollicitudo vehementer angebat[n], ne quaedam inlicita[o], quae de te audieramus, negle-

a) *ita R 1. ϱ* 3;* vestra *corr. in* nostra *ϱ* 2;* vestra *C.* b) fuerat scribendum *C 3.* c) me *C.* d) erumpere *C 3.* e) volui *C 1. 2 et ex* voluit *corr. C 3.* f) auctorem *C 3.* g) et legi *ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2.* h) autem *C 1.* i) exiret *ϱ* 2. 3.* k) *ita edd.; om.* in *codd. n.* l) curavit *C, sed corr. C 2.* m) redita *C 1. 2;* reddita *C 3.* n) hunc *R 1.* o) esserit *C, sed in* esset *corr. C 2 m. 2.* p) possit *C.* q) rescidi *C 1;* recedi *R 1; ante* recidi *in ϱ* 2 rasura duarum litt.;* re recidi *ϱ* 3.* r) servabi *R 1;* reservari *C 3.* s) in *C 1; post* hic *ras. ϱ* 2.* t) optamus *ϱ* 2. 3.* u) sit *C 3.*

IX, 176: in R haec epistula bis relata est: n. 95 et n. 128 (ϱ 2. 3 n. 127); itaque ex primo loco assumptam et in ϱ* 1. 4 sub numero 62 invenimus. (Cf. ep. IX, 231 — $R^1 1$ = R 1 n. 95; $R^2 1$ = R 1 n. 128 etc.).* — Maximiano *R* 1 — $R^1 1$ numerum titulum et prima epistulae verba eradit; attamen legi potest:* Salona; Solonitano *C 1;* Solitanus *in argumento C 1.* a) orationis *$R^1 1$.* b) *om.* p. i. *$R^1 1$.* c) auctoritate *C. $R 1^2$. ϱ* 2^2. 3^2.* d) eo quod *ϱ* 1. 2^1. 2^2, sed corr. ϱ* 2^1 et 2^2.* e) decui *C. $R^1 1$, sed corr. in* decuit *$R^1 1$.* f) *ex* con *corr. $R^1 1$.* g) *add.* ut *C.* h) huc *corr. in* hoc *$R 1^2$.* i) ut *C. $R 1^2$. ϱ* 2^2. 3^2.* k) vestra *ϱ* 2^1. 3^1.* l) quantum *$R 1^1$. ϱ* 1. 2^1. 3^1.* m) producere *C 1;* perducere *C 2.* n) *om. $R 1^1$;* argebat *ϱ* 1.* o) *om. hoc verb. C. $R 1^2$. ϱ* 2^2. 3^2.*

IX, 175. De Eulogio cf. ep. V, 41; nota eum hic in titulo patriarcham appellari. 1) *De synodo Constantinopolitana (cf. ep. IX, 156) et de titulo* universalis *agi videtur (cf. ep. VIII, 29); an de Agnoitis (cf. ep. X, 14. 21)?* 2) *Cf. ep. VIII, 28 (n. 5). X, 21.* 3) *Cf. ep. IX, 227; 232. X, 14. XI, 20. XII, 16. XIII, 26. XIV, 12.*

IX, 176. Haec epistula, ut ex ep. IX, 178 apparet, Castorio data est, ut eam Maximo post

genter omittere[p] videremur[q]. Quae si bene consideres, ipse paene[r] satisfacere differendo firmabas atque ex hoc adversum te zelum nostrum acrius incitabas. At ubi salubri tandem consilio usus iugo te oboedientiae humiliter summisisti[s] et[t] dilectio tua paenitentiam agens digna se, ut deputavimus, satisfactione purgavit, redditam[u] tibi gratiam fraternae caritatis intellege atque in nostro te receptum consortio gratulare, quia, sicut perseverantibus in culpa districtos, ita[v] resipiscentibus nos esse benignos decet[w] ad veniam. Postquam ergo fraternitas tua apostolicae sedis communionem[x] se reparasse[y] cognoscit, personam ad nos transmittat[z], quae pallium tibi deferendum[a] ex more percipiat[1]. Nam quemadmodum inlicita perpetrari[b] non patimur, sic quae sunt consuetudinis non negamus. Licet autem ad haec concedenda dispensatio nos loci nostri vocaverit, multum tamen a nobis petitio dulcissimi atque excellentissimi filii nostri domni[c] Callinici[d] exarchi[2], ut temperantius erga te ageremus[e], exegit[f]. Cuius carissimam voluntatem nec[g] pertulimus, nec potuimus contristare[h].

IX, 177.

Gregorius I. papa Mariniano, episcopo Ravennae, comperta eius petitione per Castorium chartularium, latorem praesentium, mandat, ut in Maximum, episcopum Salonitanum, qui excommunicatus sacra procurare ausus sit, si iureiurando coram ipso et Castorio chartulario simoniam et cetera crimina diluerit, ob missas ab eo, quamvis excommunicato, celebratas poenam statuat clementem. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 96.
Edd. M: Lib. IX. ep. 79; G: Lib. VII. ind. II. ep. 80. — Iaffé Reg. 1704 (1235).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAE.

Quae de causa Maximi sint agenda, ex epistolis quas ad vos ante transmisimus[a] [1] agnovistis. Sed quia, qualis hac de re fraternitatis vestrae voluntas sit ac magis petitio, praesentium latore Castorio cartulario[b] nostro renuntiante cognovimus[2], ideoque, si isdem Maximus coram vobis et praedicto cartulario nostro de simoniaca heresi praestito se[c] sacramento purgaverit atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris[d], sicut scripsimus, tantum modo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius fraternitatis[e] vestrae, de eo quod excommunicatus missarum sollemnia agere praesumpsit, iudicio committimus, qua debeat paenitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid vobis[f] secundum Deum placet, securi disponite nec aliquid de[g] nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis hac de causa fuerit ordinatum, nos et grate suscepimus et libenter admittimus. Horta-

p) obmittere $R 1^{1}$. q) videremus $R 1^{2}$. $ϱ^{*} 2^{2}. 3^{2}$. r) i. poene *C;* pene $R 1^{2}$. $ϱ^{*} 2^{2}. 3^{2}$; pensatis facere $R 1^{1}$. $ϱ^{*} 1^{1}$. s) sumsisti *ϱ* 1.* t) haec *C.* u) reddam *C 2.* v) *add.* se *C 1. 2.* w) decet *om. C.* x) communione *C. R* 1^{2}. y) parasse *R* 1^{2}. z) transmitte *C.* a) differendo *C.* b) perpetrarem *C 1;* perpetrare *C 2. 3.* c) *om. hoc verb. C 2. 3.* d) Callicini *C 1; om. hoc verb. C 3.* e) egeremus *C 1. 2;* erigeremus *C 3.* f) *ita* $R 1^{2}$. $ϱ^{*} 2^{2}. 3^{2}$; exigit *cet.* g) minime *C.* h) contristari $R 1^{2}$. $ϱ^{*} 2^{2}. 3^{2}$; nec contristavimus *C.*

IX, 177 in titulo: Raveñ *abbr. R 1.* a) transsimissimus *ϱ* 1.* b) castulario *ϱ* 1.* c) prestitisse *ϱ* 1.* d) *ex* Apollinaris *corr.* Apollenaris *(ita ϱ* 2. 3) R 1.* e) *in* fraternitati *corr. R 1.* f) duobus *ϱ* 1.* g) aliquid *corr. in* aliquod *et* te *suprascr. R 1.*

paenitentiam traderet; (de causa Maximi cf. ep. V, 6 p. 286 n. 1; VIII, 36). Cur eadem ep. duobus locis relata, cur ante ep. IX, 234 repetita sit, nescio. *1) Cf. ep. IX, 234.* *2) Cf. ep. IX, 154 n. 8.*

IX, 177. Cf. ep. praeced. et seq. — De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. *1) Ep. IX, 155.* *2) De Castorio cf. ep. IX, 151 n. 1. — Castorius igitur Ravenna instructionis causa Romam reversus nunc iterum Ravennam profectus est.*

mur tamen, ut debeatis esse solliciti et ita quae fienda prospicitis temperetis, quatenus et illi, si ita videbitur[h], benigne praestetis et vigoris ecclesiastici genium[i] congrua, ut oportet, dispensatione servetis. Suprascriptum vero portitorem in praesenti[2], quid[k] vobiscum ei[l] sit agendum, instruximus. A quo cuncta suptiliter addiscentes sic[m] vos in omnibus exhibete, ut in vestra sollicitudine nostram fuisse praesentiam sentiamus.

IX, 178.

Gregorius I. papa Castorio, notario suo Ravennae, mandat, ut Maximo Salonitano, si de simonia et ceteris criminibus se purgaverit et paenitentiam propter inoboedientiam susceperit, epistulam, qua ei communionem reddit (IX, 176), tradat, cum eoque Sabinianum, episcopum Iadertinum, et Honoratum archidiaconum reconciliet. 599, *Iul.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 97.
Edd. M: Lib. IX. ep. 80; G: Lib. VII. ind. II. ep. 81. — Iaffé Reg. 1705 (1236).

GREGORIUS CASTORIO NOTARIO NOSTRO RAVENNAE.

Quanto credi tibi a nobis et necessarias vides causas iniungi, tanto te strenuum debes et sollicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus praestito sacramento firmaverit simoniaca se heresi non teneri atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris[a] tantum modo requisitus innoxium se esse[b] responderit et de inoboedientia sua paenitentiam, sicut deputavimus, egerit, volumus, ut ad consolandum illum epistolam quam ad eum scripsimus, ubi ei et gratiam nostram et communionem nos reddidisse signavimus[1], experientia tua dare debeat; quia, sicut in contumacia persistentibus severos[c] esse nos convenit, sic iterum humiliatis[d] et paenitentibus negare locum veniae non debemus.

Praeterea de fratre nostro Sabiniano[e] episcopo Iadertino[f2] atque Honorato archidiacone Salonitano[g3] vel aliis, qui se ad sedem apostolicam contulerunt, cum eodem Maximo omnino studiose agendum est, ut illos in ea qua decet caritate recipiat et dolorem contra eos nullo modo in corde retineat, sed pura cum eis gratia et sincera dilectione vivat.

IX, 179.

Gregorius I. papa Claudium abbatem cum Severo episcopo praeter exspectationem non venisse dolet. Litteras eius, sicut voluerit, secreto se legisse, sed „de tribus personis“ nihil fieri posse scribit. Ut veniat et quinque vel sex menses cum ipso commoretur, praecipit. 599, *Iul.*

Codd. C: cap. 52.
Edd. M: Lib. VII. ep. 45; G: Lib. IX. ep. 72. — Iaffé Reg. 1706 (1427).

h) *ita* ρ*1;* illi (*ex* illis) quod (*ex* ita) videbitur *R 1;* illis ita videbitur ρ* *1. 3;* illis ita uti debetur ρ**2.* i) genium *erad.*, debitum *suprascr. R 1.* k) *ex* qui *corr. R 1.* l) eis ρ* *2. 3.* m) sicut ρ* *1.*

IX, 178 in titulo: om. nro *R 1. R* 1.* a) Apolianaris ρ**1;* Apollenaris ρ* *2. 3.* b) setem (*pro* se esse) ρ* *1.* c) *ex* sivero *corr. R 1.* d) *ex* humilitatis *corr. R 1.* e) Saviniano ρ*. f) *ita R 1. ρ 1;* Iadortino ρ* *1; ex* Iadertino *corr.* Taudertino *(ita* ρ**3)* ρ* *2.* g) Honorati archidiacono Solitano ρ* *1.*

IX, 178. Cf. ep. praecedentes. *1) Ep. IX, 176.* *2) De Sabiniano cf. ep. VII, 17 n.* *3) De Honorato cf. ep. III, 32 n. III, 46 n. VI, 25 p. 404 n. 1.*

GREGORIUS CLAUDIO ABBATI.

Veniente viro reverentissimo[a] Severo episcopo[1] tuam quoque dilectionem credidi ad beati Petri apostoli limina pariter venire, quia et ita mihi fuerat nuntiatum et valde ex eodem nuntio laetabar. Sed credo te occupationibus monasterii praepeditum et idcirco ad me minime venisse. Epistolas vero quas dilectio tua ante hoc tempus transmiserat accipiens, sicut voluistis, secreto legi[b]. Sed de tribus personis, de quibus scripseras, nihil vidi esse[c] possibile, de ea maxime persona, quae hic[d] apud me fuit, non suspicor posse aliquid tale utiliter fieri, quia aut naturae simplicitate aut neglegentia torpere[e] mihi visa est[2]. Et ideo dilectio tua, si quid valet, illic requirat et sollicite disponat atque ad me veniat. Si autem invenire[f] non valet, vel aliquantum temporis venire debet, ut usque ad quinque aut sex mensium[g] spatium, si vita comis[h] fuerit, mecum faciat et postea ad propria revertatur. Omnipotentis Dei gratia ab[i] omni te adversitate custodiat.

IX, 180.

Gregorius I. papa Benenatum, episcopum Tyndaritanum, hortatur, ut oratorium a Ianuaria, religiosa femina, in massa Furiana conditum SS. Severino et Iulianae consecret.

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 98; C: cap. 53. *599, Iul.*
Edd. M: Lib. IX. ep. 84; G: Lib. VII. ind. II. ep. 85. — Iaffé Reg. 1707 (1240).

GREGORIUS BENENATO EPISCOPO TUNDARITANO.

Ianuaria religiosa femina[1] petitorii[a] nobis insinuatione suggessit, quod habetur in subditis, in massa Furiana iuris sui oratorium se pro sua devotione fundasse, quod in honore sanctorum Severini confessoris et Iulianae martyris desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si in tuae parrochiae memorata constructio iure consistit et nullum corpus ibidem[b] constat humatum, percepta[c] primitus donatione legitima, id est in reditu praestantes liberos a[d] tributis[e] fiscalibus solidos decem, gestisque[f] municipalibus allegata[g], praedictum oratorium[h] absque missas publicas[i] sollemniter consecrabis, ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium construatur[k] nec presbyterum[k] constituas[l] cardinalem. Sed si missas sibi fieri suprascripta[m] conditrix forte maluerit, a dilectione tua presbyterum noverit postulandum, quatenus nihil tale a[n] quolibet alio sacerdote ullatenus[o] praesumatur. Sanctuaria vero suscepta sui cum reverentia collocabis.

IX, 179 in titulo: Causo, *sed corr. m. 1 C2 et recte in ind.* — abbate *codd. n.* a) clarissimo *Vat. A (ed. M).* b) lege *C1.* c) *ita edd.*; vidisse *codd. n.* d) *om.* hic *C1.* e) torpore *C3.* f) iam venire *coni. Mommsen.* g) mensuum *C2. 3, sed erad. prim.* u *C2.* h) *in* comes *corr. C2.* i) gratia *suprascr. m. 2 C2.*

*IX, 180 om. ρ*1. — In titulo:* Venato *ρ*2. 3* — Tundari. *R1. ρ*2. 3;* Tundarit. *C* — Fort. ep. Neap. *R*1 (cf. ep. seq.).* a) petitori *corr. in* petitoris *R1;* petitoria *ρ*2. 3.* b) quidem *C.* c) precepta *C, sed corr. C2.* d) ac *ρ*2. 3.* e) tribus *corr. in* tributis *C1.* f) *sol.* detegistis quae *C.* g) alligatam *R1;* allogatam *ρ*2. 3;* alligata *C.* h) *om.* oratorium *C, sed add. m. 2 C2.* i) missis publicis *ρ*2. 3.* k) *om.* construatur — presb. *C3.* l) constituatur *C.* m) superscripta *C2. 3.* n) talis *C.* o) nullatenus *R1.*

IX, 179. De Claudio, abbate monasterii SS. Iohannis et Stephani in Classe, cf. ep. II, 45 p. 146 n. 2.
1) De Severo, Ficuclino ep., agi videtur: cf. ep. I, 55 n. 2) Fortasse de electione cuiusdam praepositi agitur.

IX, 180. Cf. ep. seq. — Haec ep. tota scripta est secundum Diurni f. 11. — Idem, ut videtur, Benenatus, tunc clericus, occurrit in ep. III, 59; cf. ib. n. 1. 1) An de eadem agitur in ep. IX, 39?

IX, 181.

Gregorius I. papa Fortunato, episcopo Neapolitano, mandat de SS. Severini et Iulianae reliquiis concedendis Ianuariae, religiosae feminae. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 99; C: cap. 54.
Edd. M: Lib. IX. ep. 85; G: Lib. VII. ind. II. ep. 86. — Iaffé Reg. 1708 (1241).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLITANO.

Ianuaria religiosa femina sanctuaria beatorum Severini confessoris et Iulianae[a] martyris oblata petitione sibi postulat debere concedi, quatenus in eius nomine oratorium propriis constructum sumptibus possit sollemniter consecrari. Et ideo, frater carissime, praefatis desideriis ex nostra te praeceptione convenit oboedire, ut[b] devotionis suae in consecratione[c] quam[d] postulat potiatur effectu[e].

IX, 182.

Gregorius I. papa Iohanni, episcopo Syracusano, mandat, agat cum Leontio exconsule, ne, quem evocaverit, Criscentium, vicarium suum, latorem praesentium iniuriis affici patiatur. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 55.
Edd. M: Lib. X. ep. 46; G: Lib. VIII. ep. 47. — Iaffé Reg. 1709 (1331).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Dum lator praesentium Criscentius vicarius noster[1], quem ad se filius noster gloriosissimus domnus Leontius exconsul[a] praecepit occurrere, exire de saeptis venerabilibus[2] dubitaret, ne qua per eum aliis fortasse excusatio nasceretur aut publica diceretur utilitas impediri, ei, ut egredi debuisset[b], aequitatem servari promitti fecimus. Et ideo quia haec illi[c] res, sicut iussus fuerat, illic suasit occurrere, fraternitas vestra ei salva ratione[d] concurrat atque apud praedictum gloriosissimum filium[e] nostrum agere cum ea qua consuevit caritate studeat, ut in nullo eum contra leges[f] aut rationem patiatur aliquo modo praegravari, sed iustitiam ei, sicut christianitati eius[g] convenit, in omnibus faciat custodiri, quatenus et ipse ad mercedem suam[h], quod aequitatis ordo exigit, videatur salubriter servavisse et hic se contra ea, quae[i] promitti fecimus, gravari non sentiat.

IX, 181 om. ϱ 1. — In titulo:* Furtunato *C* — Neapolitañ *R 1;* Neapolitanae *ϱ* 2. 3;* Neapoli *C 3.* a) Iuliani *Vat. F (ed. M).* b) ac *R 1.* c) suae consecrationem *ϱ* 2. 3.* d) con *C 1. 2, sed corr. m. 2 C 2;* cum *C 3.* e) *In R 1 hic sequitur cum inscriptione:* alia *fragmentum sermonis:* In divinis eloquiis *etc. Cf. Floril. Bibl. Casinensis II. p. 20 ss.*

IX, 182 in titulo: I. e. *ex* Iohannis episcopi *corr. C 2* — Siracusano *C 1. 2.* a) exconsolatu *codd. n.* b) *ex* debuissent *corr. C 2.* c) illis *codd. n.* d) *ita scr. edd.;* salvatione *codd. n.* e) *om.* filium *C 1. 2; add. m. 2* domnum *C 2.* f) *ex* legem *corr. m. 2 C 2.* g) ipsius *C 2.* h) suam *om. C 2.* i) contra ę quę, *suprascr.* h *ante* ę *C 3.*

IX, 181. Cf. ep. praeced. — Haec ep. scripta est secundum Diurni f. 12. — De Fortunato cf. ep. III, 58 n.

IX, 182. De Iohanne cf. ep. V, 54 n. 1. VI, 18 n. 1) *Hunc Criscentium, qui alias non occurrit, vere vicarium Gregorii neque, ut alii putabant, magistratum fuisse contendit Mommsen, N. A. XV p. 183 n. 1; sed nota ceteros, de quibus inquirebat Leontius (cf. ep. VIII, 33 n. IX, 4 n. 3), laicos fuisse neque alias in epistulis papae vicarium inveniri; itaque nescio an pro* vicarius n. *legendum sit* v(ir) c(larissimus) filius n. 2) *Cf. ep. IX, 4 n. 3.*

IX, 183.

Gregorius I. papa Constantio, episcopo Mediolanensi, reliquias beati Pauli apostoli et beatorum Iohannis et Pancratii per Eventium diaconum, latorem praesentium, mittit. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 100.
Edd. M: Lib. IX. ep. 86; G: Lib. VII. ind. II. ep. 87. — Iaffé Reg. 1710 (1242).

GREGORIUS CONSTANTIO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

Lator praesentium Eventius[a] diaconus fraternitatis vestrae nobis inter[b] alia intimavit sibi a vobis iniunctum, ut reliquias beati Pauli apostoli, sed et beatorum Iohannis et Pancratii per eum ad vos dirigere deberemus. Quam petitionem[1] vestram curavimus effectui mancipandam. Fraternitas ergo[c] vestra solito studio perscrutare non differat, quatenus in locis quibus recondendae sunt luminaria vel alimonia ibidem servientium[d] ante dedicationem loci ipsius debeant profligari et tunc in eisdem[e] locis directa sanctuaria sui cum reverentia collocentur, ne loca Deo dicata, si praedicta provisio omissa nunc fuerit, futuris temporibus destituta, quod absit, servientium[f] repperiantur obsequiis.

IX, 184.

Gregorius I. papa Gaudioso, episcopo Iguvino, ecclesiae Tadinatis visitatori, mandat, ut clerum plebemque, ut eligant episcopum, admoneat. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 101; C: cap. 56.
Edd. M: Lib. IX. ep. 87; G: Lib. VII. ind. II. ep. 88. — Iaffé Reg. 1712 (1243).

GREGORIUS GAUDIOSO EPISCOPO EGUBIO.

Cognoscentes ecclesiam Tadinatem[a][1] diu sacerdotis proprii regimine destitutam[b] fraternitati tuae eiusdem[c] ecclesiae visitationis operam sollemniter delegamus[d]. Quam ita te convenit[e] exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu[f] ministeriisque, vel quicquid illud est, in patrimonio eiusdem a quoquam praesumatur ecclesiae. Et ideo fraternitas tua ad praedictam ecclesiam ire properabit[g] et adsiduis adhortationibus clerum plebemque eiusdem ecclesiae[h] ammonere festinet, ut remoto studio uno eodemque consensu talem sibi praeficiendum expetant[i] sacerdotem, qui et tanto ministerio dignus valeat repperiri, et a[k] venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum

IX, 183 in titulo: Mediol *abbrev. R 1.* a) Eventus *R 1.* b) inter *om. R 1.* c) ergo *om. ϱ* 1.* d) *ex* servientum *corr.* servientibus *R 1.* e) hisdem *ϱ* 3; post ras.* isdem *ϱ* 2.* f) servientum *R 1.*

IX, 184 om. ϱ 1; haec ep. transscripta est cum sequenti etiam in Cod. Urbin. 48 s. XIII f. 218. — In titulo: post* Gregorius: ēps s. s. D. fratri in Christo *add. Urb.* — Egubio *R 1. ϱ 1. ϱ* 2. 3;* Egavio *C;* Egubino *R* 1;* Eugubino *Urb. — In fine add.:* salutem et aplicam benedictionem *Urb.* a) *ita R 1. ϱ 1;* Tadinatae *ϱ* 2. 3;* Tudinatem *C.* b) distitutam *C.* c) eidem *codd. n.* d) *ex* deligamus *corr. R 1;* diligamus *C 1. 2, sed corr. C 2.* e) ita ei (*ex* ę) econbenit, *suprascr.* te conveuit *R 1.* f) ordinatu *C 1.* g) preparavit *C;* preparet *ϱ* 2. 3.* h) ecclesiam *R 1.* i) expectant *codd. n., sed corr. ϱ* 2.* k) ad *C 3.*

IX, 183 una cum ep. IX, 186 per Eventium diac. (Genuam) translata. — De Constantio cf. ep. III, 29 ss. IV, 1 ss. 1) *Cf. Diurn. f. 18.*

IX, 184. Cf. ep. seq. et de visitationis formula ep. II, 25 n. — De Gaudioso cf. Mauri Sarti, de episcopis Eugubinis p. 17 ss. (Troya l. l. p. 436). 1) *De Iguvio (Gubbio) et Tadino (oppido Gualdo), civitatibus Piceni, cf. Diehl l. l. p. 61 s. Conici licet Tadinatem civitatem bello desertam pace facta restitutam esse cf. ep. IX, 99 (n. 1) et Troya l. l. p. 436.*

fuerit[l] postulatus, cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati[m] et dilectionis tuae testimonio litterarum ad nos sacrandus occurrat. Commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittatis ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium[n], nullus ad episcopatum dignus, quod[o] evenire non credimus, potuerit inveniri, provisurus ante omnia, ne ad cuiuslibet conversationis meritum laicae personae[p] adspirare[q] praesumant[r] et tu periculum ordinis tui[s], quod absit, incurras.

IX, 185.

Gregorius I. papa clerum, ordinem et plebem consistentem Tadinae oboedire visitatori, Gaudioso episcopo Iguvino, et episcopum eligere iubet. 599, Iul.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 102; C: cap. 57.

Edd. M: Lib. IX. ep. 88; G: Lib. VII. ind. II. ep. 89. — Iaffé Reg. 1713 (1244).

GREGORIUS CLERO, ORDINI ET PLEBI CONSISTENTI TADINAS.

Agnoscentes ecclesiam vestram diu sacerdotali regimine destitutam, curae nobis fuit eiusdem[a] ecclesiae visitationem fratri et coepiscopo nostro Gaudioso Egubinae[b] ecclesiae sollemniter[c] delegare[d]. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de[e] provectionibus clericorum, reditu, ornatu ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cui vos adsiduis adhortationibus convenit oboedire, et remoto strepitu uno[f] eodemque consensu talem vobis praeficiendum expetite sacerdotem, qui et a[g] venerandis canonibus nulla discrepet ratione[h] et tanto ministerio dignus valeat repperiri. Qui dum fuerit[i] postulatus, cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati et visitatoris[k] pagina prosequente ad nos veniat ordinandus; provisuri ante omnia, ne[l] cuiuslibet vitae vel meriti laicam personam praesumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione provehetur[m], verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite. Sed omnes quos[n] ex vobis de laica persona adspirasse constiterit[o], ab[p] officio et a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

IX, 186.

Gregorius I. papa Constantio, episcopo Mediolanensi, significat se ex latoris praesentium, Eventii diaconi, relatione comperisse clericos Comenses de possessione, quae villa Auriana dicitur, ab ecclesia Romana detenta queri. Quam, si eis iure competat, etiam si ad communionem non reversi sint, restitui iubet; sed si se converterint, etiam si nihil eis competat. De hortis ex substantia Italiae ecclesiae Mediolanensi competentibus addit et scribit se homines Constantii per scripta Anatolio diacono commendasse. 599, Iul.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 103.

Edd. M: Lib. IX. ep. 53; G: Lib. VII. ind. II. ep. 57. — Iaffé Reg. 1711 (1211).

l) fuerat *C 1.* m) roboranti *C, sed corr. C 2.* n) off. imp. *ϱ* 2. 3.* o) quidem *C 1.* p) *corr. in* laica persona *C 5.* q) ut spirare *C 1. 2. 5, sed corr. C 2. 5.* r) praesumat *C. R 1.* s) ordinationis tui *R 1;* ordinationis tuae *ϱ* 2. 3.*

IX, 185: cf. notam ad ep. praeced. — consist. *R 1. ϱ* 2. 3;* plebis consiliariis *C* — Tadinas *ϱ* 2. 3;* Taionas *(post* a: d *delet) R 1;* Tudinis *C 1;* Tudinas *C 2. 3. 5.* a) eidem *codd. n.* b) Eguvinae *C.* c) sollemniam *R 1.* d) diligare *C. R 1, sed corr. C 2 m. 2;* delegare *ϱ* 2. 3.* e) de *om. C 3.* f) uno *om. C, sed post. add. C 5.* g) ad *C 3.* h) canonibus dispcreperationem *R 1, sed suprascr.* non discrepet ratione. i) fuerat *C, sed corr. C 2 m. 2.* k) visitatoriis *C 2. 3. 5, sed corr. in* visitatoria *C 5.* l) *add.* ad *R 1. C.* m) provehitur *C. R 1, sed suprascr.* provehetur *R 1.* n) quod *corr. in* qui *R 1.* o) constituerit, *sed corr. C 3.* p) ad *C 3.*

IX, 185. Cf. ep. praeced. et de formula ep. II, 40 n.

GREGORIUS CONSTANTIO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

Latore praesentium communi filio Eventio diacone, qui fraternitatis vestrae nobis scripta detulit, referente cognovimus clericos ecclesiae Comensis[a 1], quos sacerdotali studio reverti[b] ad unitatem ecclesiae monuistis, respondisse non sibi talem a vobis affectum impendi, ut ad hoc redire caritate suadente praevaleant[c], asserentes diversas res suas iniuste ab aliis, inter quos et a nostra[d] ecclesia possessionem quae villa Auriana[e] dicitur[2], detineri[f]. Et quidem[g] nos sanctitatis vestrae sollicitudinem omnino laudavimus, quia quod vos oporteat[h] facere minime neglexistis. Sed nec nos praedictam possessionem, si eis iure competit, etiam si ad communionem forte reverti distulerint, contra rationis ordinem patimur detineri, sed eam cognita volumus veritate restitui. Si vero ad unitatem ecclesiae, quod optamus, Deo se inspirante converterint, etiam si nihil illis competat, eam illis parati sumus concedere. Nam nulla occasione excusare se[i] volumus, quod ad matris ecclesiae sinum redire desiderabiliter expetant[k].

De hortis[3] vero quos in capitulare transmisso ex substantia Italiae[l] ecclesiae vestrae competere signastis vel praedictus nobis portitor indicavit, in subsequenti illic personam transmittimus, cui inter alia curavimus evidenter iniungere, ut veritatem congrua indagatione cognoscat et, quicquid iustum fuerit, faciat. Nam nos, qui alios contristare contra[m] aequitatem non patimur, multo magis vos, quos valde diligimus, tristes relinquere non valemus.

De aliis autem causis quale nostrum ad singula sit responsum, suprascripti communis filii relatione cognoscitis. Scripta vero ad dilectissimum filium nostrum Anatolium[n] diaconem pro commendatione hominum vestrorum, sicut voluistis, fecimus[4].

IX, 187.

Gregorius I. papa Anatolio, diacono Constantinopolitano, homines Constantii, episcopi (Mediolanensis), commendat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 58.
Edd. M: Lib. IX. ep. 54; G: Lib. VII. ind. II. ep. 58. — Iaffé Reg. 1714 (1212).

GREGORIUS ANATOLIO DIACONO CONSTANTINOPOLIM.

Reverentissimus frater et coepiscopus noster Constantius[a] homines suos illic pro ecclesiae suae[b] utilitatibus festinans transmittere tuae eos dilectioni voluit commendari.

IX, 186 in titulo: episcopo *om. R 1* — Mediolaneñs *abbr. R 1.* a) Cumensis *R 1. ϱ 1;* Cummeusis *ϱ* 2. 3;* commissis *ϱ* 1.* b) *ex* reverenti *corr. R 1.* c) praevaleat *ϱ* 1.* d) *in* vrā *corr. R 1.* e) *ita R 1. ϱ 1;* Mauriana *ϱ*.* f) detinere *R 1. ϱ*. ϱ 1, sed corr. R 1.* g) quidem *R 1. ϱ 1;* eiquidem *ϱ* 1;* equidem *ϱ* 2. 3.* h) oportuit *ϱ*.* i) *ita R 1;* excusari *ϱ*.* k) *ita R 1;* expectamus *ϱ 1. ϱ*.* l) *ita ϱ 1. ϱ*;* tali *R 1,* m) contra *om. ϱ* 1.* n) Anatholium *ϱ*.*

IX, 187 in titulo: Anatholio *C 1. Vat. A* — Constantinopolitano *C 1 ind.* a) *ita Vat. A;* Constantinus *C 1. 2. 3.* b) *om.* suae *Vat. A.*

IX, 186. Cf. ep. IX, 183 n. — 1) Nota etiam Comenses, qui in regno Langobardorum erant, trium capitulorum schisma secutos esse, quos nunc, ut ad unitatem ecclesiae revertant, pace facta monet Gregorius. 2) Ubi fuerit, nescio. Sed intra fines imperii sitam esse recte contendit Troya l. l. p. 425 n. 1. 3) Quod Troya l. l. p. 425 n. 2 conicit: hortos illos in Sicilia fuisse, confirmatur, si pro: Italiae *legimus* Italicae; *de qua patricia cf. quae Ewald scribit ad ep. I, 33 p. 45. Adde ep. XI, 6. 4) Ep. IX, 187.*

IX, 187. Cf. ep. IX, 186 (n. 4). — De Anatolio apocrisiario cf. ep. VII, 27 n. 6.

Proinde in quantum Deo iuvante[c] valueris[d], ei salva ratione, ubi necesse fuerit, concurras ac feras[e] solacium, quatenus, dum tua fuerit, sicut dignum[f] est, opitulatione suffultus[g], et ipsi illic minus[h] valeant laborare et praedictus frater noster ecclesiae suae utilitates[i] iutas[k] te suffragante cognoscat[l].

IX, 188.

Gregorius I. papa Mariniano, episcopo Ravennati, significat se Florentinum diaconum rogatu eius Anatolio diacono commendasse. De quadam ordinatione et de Mariniani neglegentia addit. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 60.
Edd. M: Lib. XI. ep. 6; G: Lib. IX. ep. 2. — Iaffé Reg. 1715 (1354).

GREGORIUS MARINIANO EPISCOPO RAVENNAM.

Fraternitatis vestrae scripta suscepimus, in quibus indicastis[a] Florentinum diaconum vestrum[1] pro quibusdam utilitatibus ecclesiae vestrae ad urbem vos regiam velle transmittere. Et quia voluistis, ut eum dilectissimo filio nostro Anatolio diacono perscriptis[b] debuissemus apicibus commendare, scribere ei curavimus[c 2], ut illi, in quibus valuerit et necesse fuerit[d], adesse non differat, ipsaque scripta ad vos transmisimus, ut secum ea quae[e] direxeritis debeat deportare.

De persona vero quam in sacro vos dicitis velle ordine promovere videtur nobis, ut, si nihil est, quod vitae eius obsistet, et ei a nullo res quam indicastis obicitur, quod vobis visum fuerit, faciatis. De aliis vero causis volumus vobis, ut sollicitudinem gereretis, scribere. Sed postquam unam vobis commisimus, quae per neglectum vestrum deperiit, de aliis tacere eligimus, ne et[f] ipsas similiter perderemus[3].

IX, 189.

Gregorius I. papa Anatolio, diacono et apocrisiario Constantinopolitano, Mariniani, episcopi (Ravennatis), diaconum commendat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 61.
Edd. M: Lib. XI. ep. 7; G: Lib. IX. ep. 3. — Iaffé Reg. 1716 (1355).

GREGORIUS ANATOLIO DIACONO ET APOCRISIARIO CONSTANTINOPOLIM.

Frater et coepiscopus noster Marinianus ad urbem regiam pro ecclesiae suae utilitatibus diaconem suum se scripsit velle dirigere. Et quia eum dilectioni tuae magnopere

c) iubente *C 1. 2. Vat. A, sed corr. in* iuvante *C 2;* iuvante *C 3.* d) volueritis *corr. m. 2 in* valueris *C 2;* volueris *C 1;* potueris *Vat. A.* e) *ita scr. cum Vat. A (ed. M);* concurrat ac ferat *codd. n.* f) dignus *C 2.* g) fuerint ... suffulti *Vat. A.* h) manus *C 1.* i) utilitatis *C.* k) iustus *C 1;* iutus *C 2;* vettus *C 3;* obtinuisse *Vat. A.* l) *In codd. C hanc ep. sequitur n. 59 signata ep. IX, 167; quam cf. —*

IX, 188 in titulo: 'Ravennam *C 1. 2;* Ravenna *C 3;* Ravennati *C* 1; in indice C 1. 3:* Ravennae, *C 2:* Ravennati. a) *ita C 2;* indicasti *C 1;* indigastis *C 3.* b) *ita scr. Mommsen;* superscr. *codd. n.* c) *ita edd.;* enim curabimus *codd. n.* d) *add.* et *C 1.* e) quem *C 3.* f) et *om. C 1.*

IX, 189 in titulo: Anatholio *C 1. C* 1* — Constantino *C 1;* Constantinōp *C 1. 2 in argum.;* Constantifi *C 2;* Neapolitano *C 1 ind.;* Constantinopolitano *C* 1.*

IX, 188. De Mariniano cf. ep. V, 51 n. 5. 1) De Florentino cf. ep. IX, 167 n. 1. 2) Ep. IX, 189. 3) De quibus causis agatur, nescio.

IX, 189. Cf. ep. praeced. (n. 2) et de Anatolio ep. VII, 27 n. 6.

voluit[a] commendari, scriptis praesentibus adhortamur, ut, ubicumque necesse fuerit[b], salva ei ratione concurras et ita in cunctis[c] illi opitulari festines, ut caritatem tuam, de qua praedictus frater noster valde confidit, cognoscat in opere.

IX, 190.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono praecipit, ut Adeodatum, praesentium latorem, qui in ecclesiae Romanae fundo aedificium ea lege posuerit, ut quotannis vitae suae diebus duos solidos solveret, ad inopiam redactum, dimidia parte relevet.

599, Iul.

Codd. C: cap. 62.
Edd. M: Lib. XII. ep. 9; G: Lib. X. ep. 10. — Iaffé Reg. 1717 (1440).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Indicavit[a] nobis[b] Adeodatus praesentium lator[c] ante multos annos in solo se iuris ecclesiae nostrae hac[d] condicione aedificium posuisse, ut duos solidos annis singulis ecclesiasticae rationi persolveret[e] et post eius obitum solum ipsum cum imposito aedificio ad ius ecclesiae sine dubitatione aliqua remaneret[f][1]. Sed quia in tantam se asserit pauperiem pervenisse, ut eosdem duos solidos, sicut promiserat, singulis non possit annis impendere et ob[g] hoc unum[h] sibi petiit relaxari, experientia tua curet addiscere. Et si pauper, ita ut asserit, manifeste est, nostrae praestationis partem mediam relaxatam volumus, ut annis singulis non amplius quam solidum unum exsolvat, quia[i] et aetatis senium et pauperies eius indicat, ut onus ei, quod postulat, debeat relevari. Ita ergo hoc servare studii tui sit, ut tamen proprietatem soli atque impositi aedificii post obitum ipsius ecclesiae sollicite[k] omnino vigilantia cuncta conservet[l].

IX, 191.

Gregorius I. papa Bonino defensori latores praesentium, monachos ad colligenda mancipia monasterii Romani S. Demetrii missos, rogatu Fortunati abbatis commendat.

599, Iul.

Codd. C: cap. 63.
Edd. M: Lib. XII. ep. 36; G: Lib. X. ep. 40. — Iaffé Reg. 1718 (1469).

GREGORIUS BONINO DEFENSORI.

Filius noster Fortunatus[a] abbas monasterii sancti Demetrii[b][1], quod in hac urbe Roma[c] situm est, latores praesentium monachos suos illic[d] pro recolligendis mancipiis

a) volunt *C 3.* b) *ex* fuerint *corr. C 2.* c) in iniunctis *C 2. 3.*

IX 190 in titulo: Căpanię *add. C* 1.* a) indicabit *codd. n, sed corr. C 2 m. 2.* b) nobis *om., sed post. suprascr. C 2.* c) portitor *C 2. 3.* d) *ita edd.;* a *codd. n.* e) persolvere *codd. n.* f) remanere *codd. n.* g) *ex* ab *corr. C 2.* h) unam *codd. n., sed corr. m. 2 C 2.* i) qui *C 1.* k) *ita scr.;* sollicitudine *codd. n.* l) (*om.* omnino) vigilanti cuncta serventur *Vat. A;* o. vigilanti ad cuncta c. *conicit Mommsen.*

IX, 191 in titulo: Bonino *codd. n.; ex* Bobnino *corr. C 2;* Bonito *edd.* a) Furt. *codd. n.* b) Semetrii *C 1. 2. Vat. A (ed. M);* Fimetrii *C 3;* Simitrii *C* 1;* Severini *edd.* c) *ita C 1;* Romana *C 2. 3.* d) *in* illuc *corr. C 2 m. 2.*

IX, 190. De Anthemio, rectore patrimonii Campaniae, cf. ep. I, 23 n. — 1) Cf. Mommsen in Zeitschr. f. Social- und Wirthschaftsgesch. I p. 46.

IX, 191. Boninus ubi defensor fuerit, nescimus. 1) In dial. I, 4. 10 commemoratur Fortunatus abbas monasterii quod appellatur balneum Ciceronis.

iuris sui monasterii, quae illic latitare dicuntur, dirigens petiit, ut experientiae[e] tuae eis debeant adesse solacia. Eapropter praesenti tibi auctoritate praecipimus, ut eis in omnibus salva ratione concurrere[f] ac opitulare festines, quatenus te illic coram posito atque in hac causa ferente solacia, salubriter haec citius valeant[g] quae sibi iniuncta sunt ad effectum Deo adiutore perducere.

IX, 192.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono praecipit, ne Herenae, gloriosae feminae, homines ab ecclesiae Romanae actoribus iniuste detineri sinat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 109.
Edd. M: Lib. XI. ep. 18; G: Lib. IX. ep. 12. — Iaffé Reg. 1719 (1366).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Gloriosa filia nostra[a] Herene per suos nobis[b] homines indicavit quosdam de suis ab ecclesiae nostrae actoribus[c] inrationabiliter detineri. Et quia eos petit sibi restitui, idcirco hac tibi auctoritate praecipimus, ut cum omni diligentia veritatem studeas perscrutari. Et si ita est nec est[d], quod in eis ad nomen nostrae[e] possit ecclesiae vindicari, omni mora postposita aut ipsos restitue aut, si forte mancipiis ecclesiae nostrae coniuncti sunt[f] [1], dando pro eis vicarios recompensa. Si vero aliquid nostrae dicuntur ecclesiae fortasse competere, sit sine aliqua dilatione iudicium, et quae iudicata fuerint, ita experientia tua ad effectum sine aliqua difficultate perducat, ut praedictae filiae nostrae denuo de hac re[g] non sit necessitas transmittendi.

IX, 193.

Gregorius I. papa Anthemio subdiacono Donatum, latorem praesentium, commendat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 110.
Edd. M: Lib. XI. ep. 19; G: Lib. IX. ep. 13. — Iaffé Reg. 1720 (1367).

GREGORIUS ANTHEMIO SUBDIACONO.

Donatus[1] lator praesentium diversis se illic oppressionibus gravari commemorans ecclesiastica se petiit tuitione[a] fulciri. Eapropter experientiae tuae auctoritate mandamus, ut eundem Donatum servata aequitate defendas et[b] nullis eum gravaminibus vel damnis contra iustitiam subdi permittas, quatenus te sibi[c] opitulante nulla ei sit huc[d] remeandi necessitas.

---

e) ex praesentiae *C 1.* f) *ex* concurre *corr. m. 2 C 2.* g) *ex* valeat *corr. C 2.*

IX, 192 in titulo: Antemio *C 3.* a) nostra *om. C 1.* b) nos *C 1.* c) auctoribus *C 3.* d) nec esse *C 1. 2.* e) nostrae nom. *C 2.* f) coniunctis (*om.* sunt) *codd. n.* g) *om.* de hac re *C 1.*

IX, 193. a) tucione *C 1.* b) defenderet (*pro* def. et) *codd. n., sed corr. C 2 m. 2.* c) *ita edd.;* se tibi *codd. n.* d) huc *om. C 2.*

IX, 192. De Anthemio, rectore patr. Campaniae, cf. ep. I, 23 n. *1) Cf. ep. IX, 128 n. 1.*

IX, 193. De Anthemio cf. ep. I, 23 n. *1) Alias ignotus est.*

IX, 194.

Gregorius I. papa Scolastico defensori, filio quondam Blandi episcopi, praecipit, ut Calumnioso, episcopo (Hortonensi), praeter condumam etiam vineolam locet; ut episcopium detentum restituat; ut duos, quos Ferrocinatus ei legaverit, casales tradat.

599, Iul.

Codd. C: cap. 111.
Edd. M: Lib. XI. ep. 20; G: Lib. IX. ep. 14. — Iaffé Reg. 1721 (1368).

GREGORIUS SCOLASTICO DEFENSORI.

Ante aliquantum temporis experientiae tuae nos praecepisse recolimus, ut, quia reverentissimus frater et coepiscopus noster Calumniosus necessitatem se de solaciis[a] asseruit sustinere, unam illi de iure ecclesiae deputare condumam debuisses. Sed quia condumam ipsam vineolam parvulam iuris item[b] ecclesiae nostrae tenere dicitur et ipsam sibi pariter vineolam petit debere locari[1], hac tibi auctoritate praecipimus, ut ad tres[c] siliquas aureas factis libellis ei vineolam ipsam locare debeas, quatenus et ipse exinde aliquod[d] remedium consequatur et ius[e] ecclesiae sine diminutione aliqua conservetur.

Praeterea questus nobis[f] est suprascriptus[g] reverentissimus frater noster, quod et episcopium[h] ecclesiae ipsius hactenus detineas et occasione Blandi quondam[i] episcopi[2] patris tui vestes[k] tibi vel alia quae in episcopio inventa sunt applicasses. Et ideo si ita est, et ab episcopio[l] te praecipimus sine mora recedere et, quicquid praedictus pater tuus episcopatus sui tempore[m] .... eum[n] de proprio constiterit, quia[o] et sacris canonibus et[p] legibus esse noscitur definitum, ut in his quae antistes episcopatus[q] tempore adquisierit, non alius[r] nisi sola accedat ecclesia[3].

Asseruit[s] etiam Ferrocinatum[t] quendam condito testamento heredem nostram instituisse[u] ecclesiam atque ecclesiae sancti Iohannis, quae[v] ante portas Ortonensis civitatis sita est, duos casales fundi, campos Etausimanos[w] legati titulo reliquisse[x] et a nostra eos nunc ecclesia detineri. Quos quia sibi secundum voluntatem defuncti petit debere contradi, experientia tua lecta serie testamenti, si ita[y] esse repperit nec est, quod rationabiliter a[z] parte nostrae[a] opponi possit ecclesiae, praedictos casales tradere suprascripto[b] fratri nostro non differat, quia, dum talibus nos etiam de proprio conveniat impertire, ea quae illis competunt nullo modo a nostris inrationabiliter patimur detineri.

IX, 195.

Gregorius I. papa Ianuario, episcopo Caralitano, mandat, ut synagogam a Petro quondam Iudaeo paschali die dominico occupatam imagine Mariae cruceque remotis

IX, 194 in titulo: Scolastico *ex* Scolasto *corr. C 1.* a) *ex* de solacios *corr. C 2;* desolatum *Vat. D (ed. M).* b) idem *codd. n.* c) res *C 1.* d) aliquid *C 2.* e) et eius *C 1. 2.* f) nob. questus *C 1.* g) superscr. *codd. n.* h) episcopum *C 1.* i) blandis quod *codd. n.;* Blandini quondam *Vat. D (ed. M).* k) vester *C 1.* l) episcopo *C 1. 2, sed corr. C 2;* episcopum *C 3.* m) *Hic aliqua deesse videntur:* adquisierit, reddere, neque habuisse ante hoc tempus *vel sim.* n) eundem *C 3.* o) qui *codd. n.* p) et *om. codd.* q) antistis episcopi *codd. n.* r) *in* alias *corr. C 2 m. 2.* s) asserit *C 1.* t) Ferrocinctum *coni. Mommsen.* u) instituesset *C 1. 3;* instituisset *C 2.* v) quae *om. codd. n.* w) et ausimanus *C 1. 3, corr. in* et ausinianus *C 3.* x) relinquisset *C 1. 3;* reliquisset *C 2.* y) sita *C 1.* z) a *om. C 1.* a) nostra *C 1. 2.* b) *ita C 3;* superscr. *C 1. 2.*

IX, 194. Scolastico defensori etiam ep. IX, 43 missa est. 1) *Cf. Mommsen, Zeitschr. f. Social- u. Wirthschaftsgesch. I p. 47.* 2) *Blandus, ep. Hortonensis, de quo agitur in ep. I, 32 (n. 1), mortuus est ante a. 594, Aug. (cf. ep. IV, 39 n. 1).* 3) *Cf. Diurn. f. 74* (cautio episcopi). *C. I. I, 3, 41 (42), 5s. etc.*

Iudaeis restituat. Monet Agilulfum regem finita pace alteram non facturum esse; Caralim igitur aliaque loca praemuniri iubet. *599, Iul.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 104; C: cap. 112.
Edd. M: Lib. IX. ep. 6; G: Lib. VII. ind. II. ep. 5. — Iaffé Reg. 1722 (1162).

GREGORIUS IANUARIO EPISCOPO CARALI.

Iudaei de[a] civitate vestra[1] hic[b] venientes questi nobis sunt, quod synagogam eorum, quae Caralis sita est, Petrus, qui ex eorum superstitione ad christianae fidei cultum Deo volente perductus est, adhibitis[c] sibi quibusdam indisciplinatis sequenti die[d] baptismatis[e] sui, hoc est dominico in ipsa[f] festivitate paschali[g][2], cum gravi scandalo[h] sine vestra occupaverit voluntate atque imaginem illic genetricis Dei dominique[i] nostri et venerandam crucem vel birrum[k] album[l], quo de fonte[m] surgens indutus fuerat, posuisset[n]. De qua re et filiorum nostrorum Eupaterii[o] gloriosi magistri[p] militum[3] atque magnifici Spesindeo[q] praesidis[r][4] aliorumque nobilium civitatis vestrae ad nos haec eadem scripta attestantia cucurrerunt. Qui etiam adiecerunt a vobis hoc praesensum[s] et praedictum Petrum[t], ne hoc auderet[u], fuisse prohibitum. Quod cognoscentes omnino laudavimus, quia, sicut revera bonum decuit sacerdotem[v], nil[w] fieri, unde iusta esset reprehensio, voluistis. Sed quia per hoc, quod minime vos in his quae prave acta sunt miscuistis, displicere vobis quod factum est demonstrastis[x], considerantes hac de re vestrae voluntatis intentum[y] ac magis iudicium, his hortamur affatibus[z], ut sublata exinde cum ea qua dignum est veneratione imagine atque cruce debeatis quod violenter ablatum est reformare, quia, sicut legalis[a] definitio Iudaeos novas non patitur erigere synagogas, ita quoque eos sine inquietudine veteres habere permittit[5]. Ne ergo suprascriptus[b] Petrus[c] vel alii qui[d] ei in hac indisciplinationis[e] pravitate praebuere solacium sive[f] consensum hoc zelo fidei se[g] fecisse respondeant[h], ut per hoc[i] quasi[k] eis necessitas fieret convertendi, ammonendi[l] sunt atque[m] scire debent, quia haec[n] circa eos temperantia magis utenda est, ut trahatur ab eis[o] velle[p], non ut ducantur[q] inviti, quia scriptum est: 'Voluntarie sacrificabo tibi'; item[r]: 'Et ex voluntate Ps. 53, 8. Ps. 27, 7.
mea confitebor illi'. Sanctitas ergo vestra gratiam[s] inter civitatis suae habitatores adhibitis[t] sibi filiis suis, quibus una vobiscum haec displicent, sacerdotali adhortatione, sicut eam[u] decet, studeat facere, quia hoc[v] maxime[w] tempore, quando de hoste formido est, divisum habere populum non debetis[x].

IX, 195 om. ρ 1. — In titulo:* Cal. *C 1. 2;* Calist. *C 3;* Carali *R 1. ρ* 2. 3;* Karalitano *R* 1.* a) de *om. C 1.* b) *in* huc *corr. C 2 m. 2.* c) adhibetis *R 1;* aibitis *C 3.* d) de *C 1.* e) baptismi *C 1. 2.* f) dominica ipsa *C.* g) paschalis *C;* paschalium *ρ* 2. 3.* h) scando *ρ* 2. 3.* i) Domini Deique *C 1.* k) virrum *R 1;* byrrum *C 1. 2.* l) alban *C 1;* albam *C 2. 3.* m) quod fonte *C 1. 2;* quod fronte *C 3.* n) adposuisset *C.* o) Eupatheri *C 2;* Euphateri *C 3.* p) glorioso magistro *C.* q) *ita scr.;* magnificis piis in dn̄o (deo *R 1. ρ 1) codd. n.* r) praesidiis *ρ* 2. 3.* s) praesentium *C 1;* praesentum *ρ* 3.* t) byrrum *C.* u) audere *R 1;* audire *C 1. 2 et ex* audite *corr. C 3.* v) sacerdotum *C 1. 2.* w) nihil *C 1. 3; add.* ei *C 1.* x) monstratis *R 1.* y) *corr. in* intentionem *R 1.* z) affectibus *C.* a) regalis *C.* b) superscr. *C.* c) Petrus *om. C.* d) aliqui *C.* e) indisplin. *C 1.* f) *ex* sibi *corr. R 1.* g) se *om. C.* h) respondeat *C.* i) *add.* quaesieris *C.* k) quia si *C 1. 2.* l) commouendi *C 3; hoc verb. om. R 1.* m) at *C 1.* n) hac *codd. n., sed in* hanc *corr. R 1.* o) trahatur a. e. *scr. Mommsen;* trahantur *codd. n., pro* ab eis: habere *C.* p) evellere *R 1. ρ 1. ρ* 2. 3, sed in* velle *corr. ρ 1;* velle *C.* q) *ita C;* adducantur *cet.* r) idem *C. R 1;* idest *ρ* 2. 3.* s) grā *R 1;* gratia *C; om.* grat. *et eradit hic tres litteras ρ* 2.* t) adhibentis (*eradit* n) *R 1;* adhibuistis *ρ* 2. 3, sed corr. ρ* 2.* u) eum *R 1. ρ* 2. 3.* v) qui ad hoc (*sed erad.* d) *R 1.* w) maxime te temp. *ρ* 2. 3* (*erad.* te *ρ* 2*). x) *cetera desunt in codd. C.*

IX, 195. De Ianuario cf. ep. III, 36 n. 2. IV, 8 ss. *1) Marang. Nurra in sel. S. G. p. I. epist. de sacris Sardor. antiquit. (Taur. 1825) notat ad hunc locum a Tiberio multos Iudaeos in Sardiniam transportatos esse (Tacit. ann. II, 85).* *2) Cf. ep. VIII, 23 n. 3.* *3) De Eupaterio cf. ep. IX, 70 n.* *4) Idem praeses Sardiniae commemoratur in ep. XI, 12; nota tunc temporis in Sardinia praeter militarem ducem adhuc civilem magistratum exstitisse. Cf. C. I. I, 27, 1, 12 et ep. V, 38 n. 2.* *5) Cf. ep. VIII, 25 n. 1. IX, 38.*

Quia vero non minorem de vobis, quam de nobis sollicitudinem gerimus, hoc quoque pariter[y] indicandum curavimus[z], quod finita hac pace Agilulfus[a] Langobardorum[b] rex pacem non faciat[6]. Unde necesse est, ut fraternitas vestra, dum licet, civitatem suam vel alia loca fortius muniri provideat atque inmineat, ut abundanter in eis condita procurentur, quatenus, dum hostis illic Deo sibi[c] irato accesserit, non inveniat, quod laedat, sed confusus abscedat. Sed et nos pro vobis, quantum possumus, cogitamus et his quorum interest, ut se ad obsistendum Deo adiutore[d] praeparare debeant, inminemus, quia, sicut vos nostras tribulationes vestras attenditis, ita quoque nos vestras afflictiones nostras similiter reputamus.

IX, 196.

Gregorius I. papa Eusebium, archiepiscopum Thessalonicensem, hortatur, ut Lucae presbytero et Petro clerico, de reprobata synodo Chalcedonensi suspectis, quaestionem faciat. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 105; C: cap. 113.
Edd. M: Lib. X. ep. 42; G: Lib. VII. ind. II. ep. 6. — Iaffé Reg. 1723 (1321).

GREGORIUS EUSEBIO ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSIUM.

Si, quam magna sit, frater carissime, pacis virtus, attendimus, quo[a] a nobis studio sit colenda[b], agnoscimus[c]. Hanc quippe Dominus et redemptor noster in magno munere discipulis suis relinquere ac dare dignatus est, ut[d] eos qui firmitate ei[e] fidei cohaere-
Matth. 5, 9. bant, per hanc sibi pia[f] faceret[g] participatione consortes. Scriptum namque est: 'Beati pacifici, quoniam[h] filii Dei vocabuntur'. Quisquis ergo patri heres esse[i] desiderat, filius[k] existere hanc custodiendo non rennuat. Nam qui[l] locum praebet discordiae, ipse profecto tanti[m] se muneris[n] exsortem[o] esse constituit. Cum igitur fidei tuae sinceritas catholica nobis, ut oportuit, Deo[p] propitio sit rectitudine[q] declarata, magna nimis ammiratione suspendimur, ut eos, quos bene credere et recte sentire cognoscis, frustra quorundam scandalizari[r] vitio patiaris, ut aliorum culpa fraternitatis tuae fuscetur opinio. Nam quo modo sine erroris suspicione sit, qui patientiam[s] praestat erranti? Aut quam de se[t] aestimationem praebeat, si ea quae fervor fidei postulat aperta purgari satisfactione non praevidit[u]?

Fertur siquidem[v] Lucam presbyterum tuum[1] et Petrum clericum[w][2] synodum[x] Chalcedonensem[y] nolle[z] suscipere atque[a] ex hoc filiorum tuorum orthodoxorum corda non levi scandalo perturbari. Quorum quia zelus non solum laudandus, verum etiam omnino fovendus est, hortamur, ut cum omni vivacitate ac sollicitudine fraternitatis

y) *om. hoc verb.* ϱ* *2. 3.* z) *corr. in* curabimus *R 1.* a) Agyulfus *R 1.* b) Longob. *R 1;* Largob. ϱ* *2. 3.* c) sibi Deo ϱ* *2.* d) Deum adiutorem *R 1.*

IX, 196 om. ϱ* *1. — In titulo:* Eusevio *R 1.* — Thessal. *om. C;* Thessalonicensi ϱ* *2. 3:* Thessalonicensium *R 1.* a) *ex* quod *corr. R 1.* b) *ex* coleudi *corr. R 1.* c) cognoscimus *C.* d) *add.*qui *C 1.* e) et *C 3.* f) pia *om. C 1.* g) *ex* face *corr.* faceret *C 1;* facere *C 2. 3.* h) ipsi *add. R 1.* i) her. e. patri *C.* k) filiis *C 1.* l) *ex* nunqd *corr. R 1.* m) tanto *C 3.* n) t. remuneris *C 1.* o) extorrem ϱ* *2. 3.* p) Dei *R 1.* ϱ* *2. 3.* q) rectitudinis *C 3.* r) scandalazari *R 1.* s) quia patentia *C 1. 2, sed in* patentiam *corr. C 2.* t) re *R 1.* u) praevidet ϱ* *2. 3.* v) quidem *C.* w) *hoc verb. om. R 1.* ϱ* *2. 3;* crericum *C 1.* x) *hoc verb. om.* ϱ* *2. 3.* y) Calcedon. *codd. n.* z) nolent *C 1. 3; ex* nollent *corr.* nolle *C 2.* a) at *R 1.*

6) *Cf. ep. IX, 11 n. 3; IX, 44 n. 2.*

IX, 196. De Eusebio cf. ep. VIII, 10 n. 1) *De eodem agitur in ep. XI, 55.* 2) *Nota hic verbum* clericum *usurpari pro munere presbyteri dignitate inferiore. Cf. ep. VIII, 7 n. 4.*

hoc vestrae[b] rimari cura non desinat[c]. Et si ab hac eos insontes pravitate reppererit[d], scandalum de filiorum suorum mentibus habita eorum satisfactione removeat atque inter omnes hereses specialiter Severum ac Nestorium anathematizent[e], ut[f] quibus sinistra de eis suspicio dissensionem[g] amore fidei genuit, gignat[h] purificatio[i] caritatem. Et salubriter unus[k] concordiae[l] nectat affectus, quos catholicae[m] sincera et una tenet confessio veritatis. Nec[n] satisfactio dubitantibus aestimetur[o] indigna, quia dominica voce praecipitur: 'Ne[p] contemnatis[q] unum ex minimis istis'. Qui ergo non despici a[r] prae- Matth. 18, 10.
cipiente[s] desiderat[t], praeceptoris verba non rennuat, quia[u] et is quem vas electionis redemptor sibi noster[v] testatus est[w] esse, servare nos unitatem spiritus in vinculo pacis ammonuit[3]. Unde quisquis hoc se[x] salutis tenere vinculo non recusat, quae sunt pacis studeat et locum hosti non praebeat, ut facta[y] fortius valeat unitate calcari, qui in fratrum saeve[z] poterat divisione grassari[a].

Si vero, quod non optamus, erroris huius deprehenduntur iaculo vulnerati[b], ecclesiasticae adhortationis eis est adhibenda[c] curatio, ut aut[d] inter oves dominicas, si fuerint sanati, permaneant aut ab unitate ecclesiastici corporis excidantur, quatenus et magnum[e] ex damno modico[f] lucrum fiat[g] et totum faciat liberum pars amissa. Nam et providi sollicitudo pastoris[h] ovem languidam, quae curationem non recipit, ne alias languoris sui labe contaminet, a sanarum consortio[i] non differet[k] eicere sciens ceterarum se sanitatem non aliter nisi huius posse[l] eiectione[m] servare. Proinde fraterna iterum caritate commoneo, ut summa hoc vigilantia perscrutari et summo quae scripsimus servare studio debeatis, ne rectam fidem, quam geritis, aliorum dubiam consortio[n] faciatis. Nam qui non corrigit[o] resecanda committit. Itaque magna vobis sollicitudine, magna omnino provisione pensandum est, ut nec aliis eorum persona scandalum nec vobis opinio sit nociva[p], quatenus tanto fraternitati[q] vestrae de commissis ovibus[r] pastoris lucra proficiant[s], quanto vos ad earum[t] custodiam et sincera dilectio et credita fecerit cura sollicitos.

IX, 197.

Gregorius I. papa Ianuario, episcopo Caralitano, praecipit, ut Syricae, abbatissae monasterii SS. Gavini et Luxurii testamentum rescindat, quae, quamquam monachica veste abstinuerit, ordinatione tamen accepta et res suas monasterio cesserit et testandi ius amiserit. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 106.
Edd. M: Lib. IX. ep. 7; G: Lib. VII. ind. II. ep. 7. — Iaffé Reg. 1724 (1163).

GREGORIUS IANUARIO EPISCOPO CARALITANO.

Quia ingredientibus monasterium convertendi gratia ulterius nulla sit[a] testandi licentia, sed res eorum eiusdem monasterii iuris fiant[b], aperta legis definitione decretum

b) *in* vestra *corr. C 2.* c) desinet *C 1. 2.* d) repperis *C 1;* reppereris *C 2.* e) anathematizant *R 1.* f) a *C.* g) *hic iterum add.* removeat *omnes codd. n.* h) gignam *R 1.* i) purificationem *codd. n.* k) unum *C 3.* l) concordia *R 1.* m) catholica *C.* n) nam ϱ* *2. 3.* o) *ex* extimetur *corr.* existimetur *C 2 m. 2.* p) Nec *C 2. 3.* q) condempnatis ϱ* *3.* r) *ita* ϱ* *2. 3;* despiciat *C, sed in* despicit *corr. C 2;* despicit *R 1* (*om.* a). s) praecipientem *C 1. 2;* praecipitantem *C 3.* t) *in* desiderata *corr. C 2.* u) qui *C 3.* v) n. sibi *C.* w) *om.* est *R 1, om.* esse *C 2.* x) re *C 1. 2.* y) factae *C 1.* z) seve *R 1.* ϱ *1.* ϱ* *2. 3;* sede *C.* a) *ita C 2;* crassari *cet.* b) vulnerari *C 3.* c) adhibendi *C 3.* d) et *C.* e) magnam *C 1.* f) modicum *R 1.* g) *ex* fiant *corr. C 2 m. 2.* h) est ut, *ut videtur, add.* ϱ* *2. 3.* i) a sacrum consortium *R 1.* k) differret *R 1;* differat ϱ* *2. 3.* l) posset *C.* m) electione *C. R 1.* n) consortium *B 1.* o) corrigat *C 3.* p) nocua *C.* q) fraternitatis *C.* r) ovilibus *C 1.* s) proficiat *B 1.* ϱ* *2. 3.* t) eorum *R 1.*

IX, 197. a) si ϱ* *1.* b) mon̄s iuris fiat ϱ* *1.*

3) Cf. Act. 9, 15 et Eph. 4, 3.

est [1]. Quod cum paene omnibus notum sit, in magna nos Gaviniae abbatissae monasterii sanctorum Gavini atque Luxurii [c 2] insinuatio ammiratione perduxit, quod Syricam [d] monasterii sui abbatissam, postquam [e] regendi suscepit officium, condito testamento [f] legata quibusdam asseruit [g] reliquisse. Et dum de sanctitatis vestrae sollicitudine quereremur, cur res monasterio competentes [h] ab aliis pertulerit [i] detineri, communis filius Epiphanius [k 3] archipresbyter vester praesens inventus respondit memoratam abbatissam usque diem [l] obitus sui induisse vestem monachicam noluisse, sed in [m] vestibus [n] quibus loci illius utuntur presbyterae permansisse. Ad haec replicabat praedicta Gavinia hoc paene ex consuetudine licuisse adeo, ut abbatissam, quae ante suprascriptam [o] Syricam [p] fuerat, talibus usam [q] fuisse [r] vestibus allegaret [s 4]. Cum [t] ergo de qualitate vestium nec nos mediocriter coepissemus ambigere, necessarium visum est [u] tam cum consiliariis nostris [5] quam cum aliis huius civitatis doctis viris [6], quid esset de lege, tractare. Qui [v] tractantes responderunt, postquam sollemni more abbatissa [w] ab [x] episcopo ordinata est et in monasterii regimine per annos plurimos usque ad vitae suae transitum praefuit, vestis qualitatem ad culpam forte episcopi [y] respicere, qui eam sic esse permiserit, non tamen potuisse monasterio praeiudicium inrogare, sed res ipsius eidem loco, ex quo [z] illic ingressa et abbatissa constituta est, manifesto iure competere. Et ideo quia ex dimissis inlicite rebus xenodochium [a 7] possessionem asserit indebite detinere [b], his vos hortamur affatibus, ut, quia et monasterium et xenodochium [c] ipsum in vestra civitate est positum, omni cura ac providere studio debeatis, quatenus, si possessio ipsa ex nullo [d] praecedenti contractu, sed ex memoratae Syricae legato descendit, antedicto monasterio postposito strepitu vel excusatione reddatur. Si vero ex alio forte dicitur obvenisse contractu, aut fraternitas vestra inter [e] partes cognita veritate, quod legalis suaserit ordo, definiat, aut mutuo sibi consensu arbitros eligant [f], qui earum valeant allegationes [g] distinguere [h]. A quibus quicquid fuerit statutum, ita [i] vestra provisione servetur, ut nullum inter venerabilia loca iurgium remaneat, quae magnopere alterna pacis sunt fovenda concordia. Alia igitur omnia quae ex testamento praenominatae [k] Syricae detinentur, quippe quod nullum [l] esse [m] legali sanctione permittitur, necesse est, ut iure monasterii fraternitatis vestrae sollicitudine sacerdotali per omnia studio separentur, quia imperiali constitutione aperte sancitum [n] est [8], ut ea quae contra leges fiunt non solum inutilia [o], sed etiam pro infectis [p] habenda sint.

---

c) Gavi ϱ* *1* — Luxurii *R 1;* Luxor. *cet.* d) Sir. *codd.* e) p(ost) p(er) quam ϱ* *1.* f) testamenta ϱ* *2. 3.* g) asserui *R 1.* h) compotenter ϱ* *1.* i) pertuleris ϱ* *2. 3.* k) Epyphanius *R 1.* l) dies *R 1.* m) in *om.* ϱ* *1.* n) testibus *R 1.* o) superscriptam ϱ* *2. 3.* p) Syricam ϱ* *1;* Siricam *cet. codd.* q) ausam *R 1.* r) us. fuisse vest. *om.* ϱ* *1.* s) alligaret *R 1.* ϱ* *1.* t) cumque ϱ*. ϱ *1.* u) ut *add. codd. n.* v) quid ϱ* *1.* w) abbatisse ϱ* *1.* x) ad *R 1.* y) epi *corr. in* eum *R 1.* z) eo *R 1.* a) synodochium ϱ* *2. 3.* b) retinere ϱ*. c) senodochium ϱ* *2. 3.* d) nulla ϱ* *2. 3.* e) in *R 1.* f) arbitror eligant *R 1;* arbitrorelingant ϱ* *1;* arbitro relinquant ϱ* *2. 3.* g) alligationes *codd. n.* h) *om. hoc verb.* ϱ* *2. 3;* discingere ϱ* *1;* dirimere *Vat. D.* i) in ϱ* *2. 3.* k) s̄ nominate ϱ* *1.* l) *in* nulla *corr. R 1.* m) esse *om. R 1.* n) sanccitum *R 1;* sanctitum ϱ* *2. 3.* o) in Italia *R 1.* p) etiam in perfectis ϱ* *1.*

IX, 197. De Ianuario cf. ep. III, 36 n. 2. IV, 8 ss. *1) Cf. ep. IV, 6 n. 2.* *2) De his sanctis cf. A. SS. die 30. Maii et 21. Aug.* *3) Idem archipresbyter commemoratur in ep. XIV, 2; de eiusdem adhuc presbyteri accusatione et absolutione cf. ep. III, 36 (n. 5). IV, 24 (n. 5).* *4) De hoc loco scribit Mabillon, de re dipl. I, 2, 10. qui cum cod. quodam Herovalliano pro:* presbyterae *legi vult* plebeiae. *5) Theodorus quidam consiliarius papae commemoratur in ep. III, 18. IX, 11. XI, 4.* *6) De iuris peritis agi videtur.* *7) De xenodochiis Sardiniae cf. ep. IV, 24. XIV, 2.* *8) C. I. I, 14, 5, 1:* ea quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur.

IX, 198.

Gregorius I. papa Fantino, defensori Siciliae, mandat, hortetur Decium, episcopum (Lilybaetanum), ut pecunias pro ecclesia expensas Savino, viro clarissimo, praesentium latori, qui per indictiones tertiam decimam et primam Lilybaetanae civitatis defensor fuerat, restituat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 114.
Edd. M: Lib. X. ep. 28; G: Lib. VIII. ep. 29. — Iaffé Reg. 1725 (1313).

GREGORIUS FANTINO DEFENSORI SICILIAE.

Savinus vir clarissimus praesentium nobis portitor indicavit hanc olim Lillibaei[a] consuetudinem convenisse, ut diversis supervenientibus cives eiusdem civitatis de proprio[b] expensas expenderent. De qua re dum se quererentur affligi, hoc illis cum Theodoro quondam episcopo[1] convenisse, ut in ecclesia eius certae portionis[c] substantiae suae donationem conscriberent et hoc in se onus susciperet atque securis eis redditis ipse de ecclesia[d], quicquid esset[e] necessarium, erogaret[2]. Se[f] vero per tertiam decimam et primam indictiones ob[g] praedictae civitatis defensoris officium[h 3] absente episcopo de proprio expendisse, quod de ecclesia[i] poterat erogari. Et quia sibi quod expendit[k] postulat debere restitui, idcirco experientiae tuae praecipimus, ut reverentissimo fratri et coepiscopo nostro Decio[4] studeat inminere, quatenus aut pacifica cum eo, si ita est, ordinatione[l] decidat aut certe, si qua se ratione a restitutione expensarum credit posse[m] defendere, in iudicio tuo partes adsistat; exquisita diligentius veritate ita, quicquid tibi aequitatis ordo suaserit, mora postposita definito, ut et rationabiliter causa finem accipiat et partes apud te nulla fatiget in observatione dilatio. Si autem donationes, de quibus dictum est, ecclesiae suae esse onerosas existimat et reddere eas donatoribus fortasse voluerit, si qui[n] ex eis, qui[o] eas recipiunt, clerici sunt, a te similiter moneantur[p], ut aut secundum portiones suas, quae erant soliti dare, persolvant aut certe, si causari voluerint, contentiones partium tua necesse est cognitione discingi, ut nulla se pars inaudita queratur praeiudicium pertulisse. Alias vero causas, quas[q] cum memorato reverentissimo fratre nostro suprascriptus[r] portitor habere se asserit, tuo similiter volumus mediis[s] sacrosanctis[t] evangeliis iudicio definiri.

IX, 197. [a]) *ita scr. Ew.;* illabi ei *codd. n.* [b]) pro *C 1.* [c]) portiones *codd. n.* [d]) ecclesię *C 3.* [e]) *ita edd.;* esse *codd. n.* [f]) *ita edd.;* si *codd. n.* [g]) *ita scr. Mommsen;* quibusdam *C 1;* quibus *C 2. 3.* [h]) tenuit *hic add. edd.* [i]) ecclesię *C 1. 3.* [k]) expedit *C 2. 3, sed corr. m. 2 C 2.* [l]) tua *add., sed expung. C 2.* [m]) possit *C 1.* [n]) quis *codd. n.* [o]) quia *C 1.* [p]) *ita edd.;* muniantur *codd. n.* [q]) quae *codd. n.* [r]) superscripto *codd. n.* [s]) medio *codd. n.* [t]) sacris sanctis *codd. n.*

IX, 198. De Fantino, rectore patrimonii Panormitani, cf. ep. III, 55 n. IV, 43 n. — *1) De Theodoro, ep. Lilybaei, cf. III, 49. V, 23. VI, 13; mortuus est ind. XIII.* *2) Hospitalitatis curam tunc temporis ecclesiam saepissime suscepisse constat.* *3) De civitatis defensoribus cf. Hegel l. l. p. 136 ss. 184 et librum meum, Untersuch. etc. p. 45 s. 150. Apud Gregorium non nisi hic et in ep. III, 39 (Campania); IX, 155 (Istria) civitatis defensores commemorantur. — Equidem dubito, an pro* XIII *legendum sit* XV *ob legem Iustiniani, qua defensores duobus annis continuis munere suo fungi cogebantur: cf. Nov. Iust. 35 c. 1.* *4) Decius successit Theodoro mense Sept. ind. XIIII: cf. ep. VI, 13 n. 2.*

IX, 199.

Gregorius I. papa Romanum, defensorem Siciliae, de praecepto suo mense Novembri praesentis secundae indictionis dato (IX, 48) non observato reprehendit hortaturque, ut Callixeno domum statim reddat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 115.
Edd. M: Lib. IX. ep. 40; G: Lib. VII. ind. II. ep. 40. — Iaffé Reg. 1726 (1201).

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Mense Novembrio praesentis secundae indictionis experientiae tuae praeceptione nostra mandamus, ut Callixeno[a] filio[b] Stephaniae[c] domum Cathenae possessionis[d], quam Mammonia[e] avia eiusdem Callixeni[a] ecclesiae nostrae facta donatione[f] contulerat, reddere ei donationem eandem debuisses[g] [1]; quod hac, ut dicitur, excusatione facere distulisti[h], quia notitia[i] eiusdem donationis non esset[k] de pollyptychis[l] caraxata[2]. Quod incongrue te[m] dixisse cognoscas, dum ad munitionem[n] tuam praecepti nostri pagina possit valde sufficere. Proinde praesenti auctoritate suscepta praedictam domum et donationem antefato[o] Callixeno[p] orfano sine mora restitue. Nam quod iustum et ipse sentiat[q], novimus, et nos tamen praedicto[r] eidem orfano suprascripto[s] domum ex benignitate largimur.

IX, 200.

Gregorius I. papa Sergio defensori mandat, ut Petrum, artis pistoricae puerum, qui ex iure germani sui (Gregorii) ab Occila, viro magnifico, tribuno civitatis Hydruntinae, ad eum Romam perductus Hydruntum profugerit, comprehendendum Romamque navi reportandum curet. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 116.
Edd. M: Lib. IX. ep. 102; G: Lib. VII. ind. II. ep. 107. — Iaffé Reg. 1727 (1259).

GREGORIUS SERGIO DEFENSORI.

Filius noster vir magnificus Occila tribunus Ydrontinae[a] civitatis[b] [1] ad nos veniens puerum unum Petrum nomine artis pistoricae[c] [2] ex iure germani nostri[3] ad eum noscitur

IX, 199. a) Calix. *codd. n.* b) filius *codd. n.* c) *ex* Stephanę *corr. C 2;* Staphaniae *C 1;* Sthefanie *C 3.* d) possessionem *codd. n. Cf. ep. IX, 48.* e) omnia *corr. in* Mamonia *C 2;* Ammonia *C 1. 3.* f) sc̄a devotione *C 1.* g) eadem debuisse *codd. n.* h) *ex* detulisti *corr. m. 2 C 2.* i) notitiam *codd. n.* k) esse *codd. n.* l) polipthycis *C 3.* m) te *om. C 2.* n) ad monitionem *codd. n., in* ammonitionem *corr. C 2.* o) antefacto *C, sed corr. C 2.* p) Calix. *codd. n.* q) *ex* sentiant *corr. C 2.* r) praedicti *C 1. 2.* s) superscr. *C 1. 2.*

IX, 200. a) Syrontinae *C;* Sirantinę *C* 1.* b) civitate *C 1.* c) pistoriciae *C 2. 3.*

IX, 199. De Romano, rectore patrim. Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. 1) *Ep. IX, 48.* 2) *Idem est atque* de brevibus suis delere *in ep. XIV, 14 ad Felicem, rectorem patr. Appiae data. Polyptychum universale omnes ecclesiae Romanae possessiones continens, a Gelasio papa conditum, Romae erat; specialia brevia singuli rectores habebant. Cf. Grisar l. l. p. 324 s. Ioh. diac. II, 24.*

IX, 200. De Sergio, rectore patrimonii Apuliae, cf. ep. VIII, 9 n. 1) *Eidem tribuno Hydrunti degenti nuper ordinato missa est ep. IX, 205, ubi Occilanes appellatur. Cf. ep. IX, 112 n. 5.* 2) *Non de collegio pistorum agitur, sed de servo quodam; cf. infra, ubi* mancipium *appellatur.* 3) *De fratre Gregorii, cuius nomen ignoramus, cf. ep. I, 42 p. 66 n. 5.*

perduxisse; quem nunc fuga lapsum ad partes illas reverti cognovimus. Experientia ergo tua antequam ad Ydrontinam[d] civitatem valeat is ipse[e] coniungere, sub qua valueris celeritate vel ad episcopum[f] Ydrontinae[g] civitatis[4] atque praedictum tribunum vel ad quem in loco tuo te habere[h] cognoscis, scripta dirigas, ut uxorem vel filios praedicti mancipii sub omni debeant habere cautela atque de ipso sollicitudinem gerere, ut perveniens valeat detineri, et mox cum rebus suis omnibus[i], quaeque ad eos pertinent, navi impositis per fidelem personam hic[k] modis omnibus destinare. Experientia itaque tua cum omni hoc studeat efficacia sollertiaque perficere, ne de neglectu vel mora nostros, quod non optamus, animos offendas[l].

IX, 201.

Gregorius I. papa Anatolio, diacono (Constantinopolitano), commendat epistulae huius latores, qui relicto schismate episcopos Histricos postulaturi Constantinopolim proficiscantur. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 117.
Edd. M: Lib. IX. ep. 66; G: Lib. VII. ind. II. ep. 68. — Iaffé Reg. 1728 (1221).

GREGORIUS ANATOLIO DIACONO.

Latores praesentium, qui de Histricorum[a] scismate ad unitatem ecclesiae Deo miserante reversi sunt[1], multa de pravitate episcoporum qui in illis partibus sunt conqueruntur. Et quia ea pro re Constantinopolim[b] festinantes tua sibi petunt adesse[c] debere solacia, dilectionem tuam his hortamur affatibus[d], ut eis salva ratione solaciare debeat atque concurrere, quatenus te opitulante et minus illic[e] fatigari et quod iustum est facilius valeant adipisci[f].

IX, 202.

Gregorius I. papa Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, Victori, episcopis Sardiniae, praecipit, ut de paschatis tempore metropolitam secundum veterem consuetudinem interrogare pergant neve sine „cognitione vel epistolis" eius insula egrediantur. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 107; C: cap. 118.
Edd. M: Lib. IX. ep. 8; G: Lib. VII. ind. II. ep. 8. — Iaffé Reg. 1729 (1164).

d) Ydrentinam *C 1;* Ydrendinam *in* Ydrent. *corr. C 2;* q. adrident in *C 3.* e) ipsi *codd. n., sed in* ipse *corr. C 2.* f) ab episcopo *C 2. 3.* g) Ydrentinę *C 1. 2;* Hidrenthine *C 3.* h) habuere *C 1.* i) omnia *codd. n.* k) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* l) animos offendas *om. C 1. 2, sed add. m. 2 C 2;* motas incurras *C 3.*

IX, 201 in titulo: diac. *om. C 2.* a) Istricorum *C 1. 2;* stricorum *C 3.* b) Constantinopolion *C.* c) abesse *C 1.* d) effectibus *C 1;* affectibus *C 2. 3.* e) illa *C 1.* f) adipisci *om. codd. n., sed add. m. 2 C 2.*

4) Scil. Petrum: cf. ep. VI, 21 n.

IX, 201. De Anatolio, apocrisiario Constantinopoli, cf. ep. VII, 27 n. 6. *1) De his cf. ep. IX, 148 n.*

GREGORIUS VINCENTIO, INNOCENTIO, MARINIANO, LIBERTINO, AGATHONI ET VICTORI EPISCOPIS SARDINIAE.

Cognovimus, quod mos vestrae sit insulae[a] post paschalem festivitatem vobis euntibus aut directis responsalibus vestris ad metropolitanum[b] vestrum[c], utrum sciatis an[d] minime, ipse[e] vobis de venturo[f] pascha scripta debeat denuntiatione mandare[1]. Et quantum dicitur, quidam vestrum[g] hoc facere secundum consuetudinem[h] postponentes aliorum quoque ad non oboediendum[h] corda pervertunt. Additur etiam, quod ex[i] vobis aliqui[k] pro ecclesiae suae emergentibus causis transmarina petentes sine praedicti metropolitani sui[l] cognitione vel epistolis, sicut canonum ordo constituit[2], audeant[m] ambulare. Hortamur ergo fraternitatem vestram, ut antiquam ecclesiarum vestrarum consuetudinem exequentes tam de suscipienda[n] paschali denuntiatione, quam etiam si quemquam vestrum pro causis propriis ubicumque compulerit ambulare necessitas, ab eodem metropolitano[o] vestro secundum indictam[p] vobis regulam petere[q] debeatis nec eum postponere[r] in aliquo praesumatis, excepto si, quod[s] non optamus, contra eundem metropolitanum[t] vestrum vos habere aliquid causae contingat, ut ob[u] hoc sedis apostolicae[v] iudicium[w] hi[x] qui petere festinant licentiam habeant[y]; quod scitis per canones[z] etiam antiquorum patrum institutione permissum[a].

IX, 203.

Gregorius I. papa Vitalem, defensorem Sardiniae, reprehendit, quod clericis Caralitanis, (Ianuario) episcopo adversantibus, propugnatorem se praestiterit. Monet, ne „rusticos possessionis eiusdem Caralitanae ecclesiae, rura propria deserentes, in privatorum possessionibus culturam laboris exhibere“ patiatur. De monasteriorum causis addit.

599, Iul.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 108; C: cap. 119.
Edd. M: Lib. IX. ep. 64; G: Lib. VII. ind. II. ep. 66. — Iaffé Reg. 1730 (1219).

GREGORIUS VITALI DEFENSORI SARDINIAE.

Indicatum nobis est[a], quod quidam Caralitanae ecclesiae clerici disciplinam sui refugientes[b] episcopi contra eum solacium tuae[c] defensionis exquirant atque per hoc

IX, 202 om. ϱ 1. — In titulo:* Venantio *ind. C 1 — om.* Innocentio *C 1, sed suppl.* Ippocentio *man. post. in margine;* Ippocentio *item C 2. 3. et in ind. C 1. 3* — Mariano *C 1 et in indice* — Victorio *C* — episcopo *C 1;* episcopos *ϱ* 2. 3;* episcopi *R 1* — Sardiniae *om. C;* Sardinia *ϱ* 2. 3.* a) ins. v. s. *ϱ* 2.* b) metropolitanum *R 1;* metropolitanam *C 1. ϱ* 2. 3;* metropolitam *C 2.* c) vestram *C;* urbem *ϱ* 2. 3.* d) a *C 3.* e) ipsi *C 2. 3.* f) debentur ut *C;* de ventura *ϱ* 2. 3.* g) nostrum *ϱ* 2. 3;* utrum *C 3.* h) consuet. — oboediendum *deest in C 2 et man. 2 in margine suppl.* i) *om.* ex *C 1. 2.* k) aliquis *ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2.* l) metropolitae suae (*corr. in* sui) *R 1;* metropoliti sui *C.* m) *om. ϱ* 2. 3;* audiant *C 3.* n) *corr. in* suscipiendo *ϱ* 2.* o) metropolita *corr. in* metropolitano *m. 2 C 2;* metropolitano *ϱ* 2. 3;* metropolita *cet.* p) inditam *C 1. 2. R 1.* q) petere epistolas *Vat. B (ed. M.).* r) praeponere *C 3.* s) si quod *ϱ* 2. 3;* sicut *cet.* t) metropolitanum *ϱ* 2. 3;* metropolitam *cet.* u) ab *ϱ* 2.* v) apostolica *C.* w) iudicio *R 1.* x) his *codd. n.* y) licentiam *R 1. ϱ* 2. 3;* licentiam habeant *C.* z) *om.* p. c. *ϱ* 2.* a) est *add. R* 1.*

IX, 203 om. ϱ 1. — In titulo:* Gregorius *om. C — pro* defensori: deen *R 1* — Sardinia *sed corr. ϱ* 2;* Siciliae *C 1 in ind.* a) est nobis *ϱ* 2. 3.* b) refugentes *C 3.* c) tuae *om. C.*

IX, 202. Innocentius atque Libertinus commemorantur etiam in ep. XIII, 6; de Mariniano, ep. Turritano, cf. ep. I, 59 n. 1. IX, 11 n. 7 et de Victore, ep. Fausianensi, ep. IV, 29 n. 1. XI, 7. 12.
1) Eodem modo Africanis episcopis episcopus Carthaginensis et episcopus Mediolanensis suis suffraganeis pascha indixit: cf. Loening l. l. I p. 422. *2) Cf. Concil. Carthag. III c. 28 a. 397 Nov. 123 c. 9 et Hinschius, Kirchenr. III p. 221 et ep. VI, 23 n. 2.*

illi, quod dici grave est, contumaces existant[1]. Quam rem, si ita est, omnino dure suscepimus[d]. Dicitur[e] etiam, quod suae actus deserentes ecclesiae in aliorum se obsequiis ac laboribus occupantes, ubi nomen dederunt[f] militiae, inveniantur extranei. Experientia itaque tua[g] nihil deinceps tale aliquid facere praesumat, sed si cuiusquam clerici, ut assolet, culpae casus emerserit, in qua te sibi petere debeant adiutorem, ad eundem episcopum reverenter[h] accede et, sicut causae meritum cognoverit[i], apud eum non[k] defensor culpae, sed potius intercessor accede, ut hac provisione et poscenti feras[l] auxilium et iura praepositi non turbentur. Si qui[m] vero sunt, ut iusta poposcerint, eis per te[n] auxilium sedis apostolicae non est negandum. Sed tamen ita servanda[o] est uniuscuiusque episcopi reverentia, ut clericorum disciplina per[p] defensionem[q] tuae experientiae minime solvatur[r].

Dictum etiam nobis est, quod rustici[2] possessionis eiusdem Caralitanae ecclesiae rura[s] propria deserentes in privatorum possessionibus culturam laboris adhibeant. Ex qua re agitur, ut possessiones[t] ecclesiae proprio[u] in aliis[v] occupato cultore depereant atque ad tributa[w] sua persolvenda idoneae non existant. In qua re experientiam tuam volumus omnino esse sollicitam nec tale quicquam fieri[x] posthac nostra data tibi[y] auctoritate permittere; sciturus, quod si neglexeris, nostros[z] exinde de[a] minori tua sollicitudine contra te animos commoveri.

Cognovimus etiam, quod monasteria[b] servorum Dei vel etiam feminarum pro suo quisque libitu[c] et diversarum causarum[d] executione perturbent, quod omnino non grate[e] suscepimus, tuamque ex hoc experientiam commonemus, ne quemquam[f] hoc usurpare denuo accepta nostra auctoritate permittas; sed[g] episcopi[h] loci ipsius, sub cuius degant[i] moderamine, curae sit causas utilitatesque disponere[k, 3]. Valde enim est incongruum, ut omisso eo[l] alius quilibet[m] illorum se causis admisceat. Sed ille eorum vitam competenti regularique debet[n] moderatione disponere, qui pro commissis eorum sibi animabus compellitur reddere rationem.

IX, 204.

Gregorius I. papa Ianuarium, episcopum Sardiniae (Caralitanum), hortatur, ut clericos contumaces coerceat; monasterio S. Iuliani hereditatem quandam exhiberi iubeat; idolorum cultores, aruspices, sortilegos comprimat; videatque, ne „saecularibus viris res ecclesiasticae committantur, sed probatis clericis“. 599, *Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 109.
Edd. M: Lib. IX. ep. 65; G: Lib. VII. ind. II. ep. 67. — Iaffé, Reg. 1731 (1220).

GREGORIUS IANUARIO EPISCOPO SARDINIAE.

Pervenit[a] ad nos, quod quidam de vestris clericis spiritu elationis inflati, quod dici grave est, fraternitatis vestrae iussionibus oboedire postponant atque in aliorum se

d) suscipimus *C.* e) dicuntur *C.* f) dederint *C 3.* g) tua *om. C, sed add. C 2 m. 2.* h) *ita C. ϱ*3;* revertentem *R 1;* reverterentur *corr. in* reverenter *ϱ* 2.* i) agnoverit *R 1, sed corr. in marg.* k) n̄e *ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2.* l) ferat *ϱ* 2. 3.* m) quis *C, sed corr. C2.* n) parte *C3.* o) servandum *C.* p) pro *C 3.* q) *ita scr.;* defensionis *codd. n.* r) solvantur *R 1. C 3, sed corr. R 1.* s) iura *C. ϱ 1;* iure *ϱ* 2. 3.* t) possionis *R 1.* u) propria *R 1.* v) alios *codd. n.* w) a tributa *C. R 1. ϱ 1.* x) fieri *om. C;* quicquam posthac *in ras. C 2.* y) tibi data *ϱ* 2. 3.* z) nostris *C 3.* a) de *om. C.* b) monasterium *C.* c) debitu *C.* d) causarum *om. C.* e) *ita ϱ* 2. 3;* grate (*om.* non) *C et in* ingrate *corr. C2;* grate *corr. in* grave *R 1.* f) quaquam *ϱ* 2. 3. C 2, sed corr. m. 2 C 2.* g) *ita edd.;* seu *C. R 1;* sive *ϱ* 2. 3.* h) episcopus *C 1. 2;* episcopis *C 3.* i) degunt *C.* k) vos ponere *R 1.* l) omnis suo *C.* m) quidlibet *C 3.* n) debeat C.

IX, 204. a) perveni *ϱ* 1.*

IX, 203. De Vitali cf. ep. IX, 2 n. *1) Cf. ep. seq.* *2) I. e. coloni.* *3) De episcoporum in monachos iurisdictione cf. ep. VI, 11 n. 3.*

magis obsequiis ac laboribus occupantes suae deserant, ubi sunt necessarii[b], actus[c] ecclesiae. Ex qua re nimium ammiramur, cur in eis ecclesiasticae non teneatis regulam disciplinae nec eos dissolute vagantes in deviis ad normam suscepti officii districti moderaminis freno restringitis. Dicitur etiam, quod aliqui ex eisdem contumacibus clericis, ut defendi contra vos valeant, ad Vitalis defensoris nostri[d] patrocinia[e] convolare. Unde ad eum scripta nostra direximus[1], ne quemquam[f] clericorum vestrorum contra vos inrationabiliter denuo audeat[g] defensare, sed si culpae casus emerserit et gravis non est, sed quae veniam mereatur, intercessor apud vos magis accedere debeat, quam defensor. Ne ergo tale ad nos deinceps de subiectorum vestrorum contemptu quicquam perveniat, praecavete.

Cognovimus etiam, quod monasterio[h] sancti Iuliani quaedam vidua[i] suam substantiam derelinquens a clerico[k] vestro, qui eiusdem defunctae mulieris actus, dum adviveret, gubernabat, ipsa sit direpta substantia, nuncque callidum ad reddendum existere. Hortamur ergo, ut eum, si, ut[l] dicitur, ita verum esse patuerit[m], districta faciatis executione constringi, quatenus res monasterio derelictas restituere sine inminutione festinet et, quod adire[n] servata fidei suae puritate non debuit, vel cum pudoris sui damno reddere compellatur. Quam vero verecundum sit, ut fraternitatem vestram nos ammonere videamur, quatenus clericum suum sub disciplinae vigore restringat[o], credo, quod eadem[p] fraternitas vestra tacita etiam ipsa consideret.

Contra idolorum namque cultores[2] vel aruspicum atque sortilogorum[q] fraternitatem vestram vehementius pastorali hortamur invigilare[r] custodia atque publice in populo contra huius rei viros sermonem facere eosque a tanti labe sacrilegii et divini intentione[s] iudicii et praesentis vitae periculo[t] adhortatione suasoria[t] revocare. Quos tamen emendare se[u] a talibus atque corrigere nolle reppereris[v], ferventi comprehendere zelo te volumus et, siquidem servi sunt, verberibus cruciatibusque[w], quibus ad emendationem pervenire valeant, castigare. Si vero sunt liberi, inclausione[x] digni districtaque sunt in paenitentia dirigendi, ut, qui salubra[y] et a mortis periculo revocantia[z] audire verba contemnunt, cruciatus saltem eos[a] corporis ad desideratam mentis[b] valeat reducere sanitatem.

Indicatum etiam nobis[c] est, quod laicis[d] quibusdam curam vestri patrimonii committentes postmodum in rusticorum vestrorum depraedationibus[e] atque per hoc exfugationibus fuerint deprehensi et reddere res, quas indecenter retinent habitas[f] quasi suae dicioni[g], quippe vestrae non suppositi curationi[h], postponant vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districte a vobis discuti convenit atque inter eos ecclesiaeque vestrae rusticos[i] causam examinare[k] suptilius. Et quicquid in eis fuerit fraudis inventum, cum poena legibus statuta reddere compellantur. De cetero vero cavendum a fraternitate vestra est, ne saecularibus viris atque non sub

b) necessaria ϱ*. ϱ 1. c) actos *in* acta *corr.* R 1. d) *spatium 4 litt. vacuum, om.* nri R 1. *Aut hic aut post* valeant *verbum* volunt, conantur *vel sim. addendum esse videtur.* e) patricinia ϱ* 1. f) ne quaquam R 1. g) *ex* ad eam *corr.* R 1. h) monasterium ϱ*. i) quidam viduam R 1; quidam vidua ϱ 1; quaedam viduam ϱ* 2. 3, *sed corr.* ϱ* 2. k) clero ϱ* 2. 3. l) ut cum sicut ϱ*. ϱ 1. m) *ita edd.;* putaverit *codd. n.* n) *ita scr. cum ed. G.;* audire *codd. n.;* audere *ed. M.* o) restringam R 1. ϱ* 1, *sed in* restringat *(ita* ϱ* 2. 3) *corr.* R 1; constringat ϱ 1. p) eam ϱ* 1. q) *ita* R 1; namque cultores vel aruspicum *hic repetit* ϱ* 1; fortilogorum ϱ* 1; sordilogorum ϱ* 3; *ex* sortiloc. *corr.* sortilog. ϱ* 2. r) invigilari ϱ* 2. 3; invigiliari R 1. ϱ* 1. s) in temptatione R 1. t) *hoc verbum om.* R 1. u) si ϱ* 1. v) nollorepperiris ϱ* 1. w) cruciatibiquae ϱ* 1; *hic add.:* emendare nolentes per predicationem cruciatibusque emendentur R 1. x) *in* inclusione *corr.* ϱ* 2. y) *in* salubria *(ita* ϱ* 3) *corr.* ϱ* 2. z) revocanti ϱ* 1. a) eis ϱ*; eos *in* eis *corr.* R 1. b) desideratamentis ϱ* 1. c) vobis R 1. d) laici R 1. e) depreçationibus R 1. f) habit us *codd. n.* g) sui diaconi R 1; sui dicioni ϱ 1. h) curatione *codd. n.* i) rustorum R 1. k) exanimare ϱ* 1.

IX, 204. De Ianuario, ep. Caralitano, cf. ep. III, 36 n. 2. IV, 8 ss. 1) Ep. praeced. 2) De paganis in Sardinia cf. ep. IV, 23. 26. XI, 12 etc. et de sortilegis ep. XI, 33. Cf. etiam C. I. IX, 18.

regula vestra degentibus res ecclesiasticae committantur, sed probatis de vestro officio clericis; in[l] quibus si quid repperiri potuerit pravitatis, ut in subditos, emendare quod inlicite gestum fuerit valeatis, quos[m] apud vos habitus sui magis officium[n] convenit, quam excuset.

IX, 205.

Gregorius I. papa Occilani, tribuno Hydruntino, qui Ravennae ordinatione ab exarcho accepta feliciter redierit, gratulatur. Monet, ut Savinum, episcopum (Callipolitanum), qui veniens Romam graves querelas edixerit, civesque eius a Viatoris extribuni iniuriis defendat. Dicit: „Scitis enim, quod locus ipse ecclesiae nostrae sit proprius, et ipsi pauci, qui illic rustici remanserunt, si incompetentibus angariis affliguntur, locum deserunt, et hostibus datur occasio illum pervadendi.“ *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 110.
Edd. M: Lib. IX. ep. 99; G: Lib. VII. ind. II. ep. 104. — Iaffé Reg. 1732 (1256).

GREGORIUS OCCILANI TRIBUNO YDRONTINO.

Cognoscentes[a] magnitudinem vestram[b] de Ravennatibus[c] partibus cum ordinatione excellentissimi filii nostri domni exarchi[1] ad Ydrontinam civitatem feliciter remeasse grate[d] suscepimus et Dominum exoramus, qui actus vestros suae propitiationis opitulatione disponat. Savinus[2] quidem frater et coepiscopus noster ad nos veniens graves nobis civium suorum querellas innotuit asserens Viatore extribuno Ydrontinae civitatis multa se[e] hactenus inlicita[f] pertulisse. Magnitudinem ergo vestram paterno salutantes affectu hortamur, ut, quicquid pridem male gestum esse cognoscitis, iudiciaria debeatis emendatione corrigere. Scitis etenim, quod locus ipse[3] ecclesiae nostrae sit proprius[4] et ipsi pauci qui illic rustici remanserunt, si in aliquibus incompetentibus angariis vel oppressionibus affliguntur, locum ipsum deserunt et, quod non optamus[g], hostibus datur illum[h] occasio pervadendi[5]. Praedictum ergo episcopum omnesque habitatores loci ipsius vobis peculiariter commendamus, ut non solum nullis inlicitis iniunctionibus onerentur, sed magis ex commendatione nostra vestra sibi in omnibus sentiant adesse solacia, ut et beatus Petrus apostolorum princeps, cuius res ipsa est, vobis retributor existat et nos in vestris promptius[i] utilitatibus commodemus[k].

---

l) de *R 1.* m) quod *ϱ* 1; ex* quo *corr.* quos *ϱ* 2.* n) accuset *hic addendum esse coni. Mommsen.*

IX, 205 in titulo: Occiliano *(ita ϱ 1)* tribuni *ϱ*;* Occilani tribuni *R 1;* Cęciliano tribuno *R* 1* — Udrontino *ϱ* 1. 4;* Ydrontino *ϱ 1. ϱ* 2. 3. R* 1;* Ydrontini *R 1.* a) cognoscente *R 1.* b) *om. hoc verbum R 1.* c) Ravennatis *ϱ*.* d) gratis *R 1.* e) *ex* multae *(ita ϱ* 3) corr. ϱ* 2.* f) inlicite *R 1.* g) optemus *ϱ* 1.* h) *ita edd.;* illud *R 1. ϱ 1. ϱ* 1;* velut *ϱ* 2. 3.* i) promptos *R 1.* k) commendemus *ϱ*. ϱ 1.*

IX, 205. De Occilane vel Occila cf. ep. IX, 200 n. 1. *1) Nota tribunos ab exarcho ordinari; cf. ep. VII, 3 (n. 1).* *2) Hic Savinus appellatur, qui in ep. seq. Savinianus, episcopus Callipolitanus, dicitur, qui post annum 595 Iohanni successisse videtur: cf. ep. VI, 21 n. (Hydrunti tunc temporis Petrus episcopus erat, ut ex ep. IX, 169 apparet: cf. Grisar l. l. p. 338. Wisbaum l. l. p. 4 n. 1).* *3) De Callipolitano castro agitur: cf. ep. seq.* *4) Non dubito, quin de loco vere proprio ecclesiae Romanae agatur, sicut in ep. VIII, 32 (cf. ib. n. 5) de castro* in solo iuris monasterii fundato; *adde ep. IX, 121 et Mommsen in Ztschr. f. Soc.- u. Wirthschaftsgesch. I p. 45 n. 6. Quod Hegel l. l. p. 174 contendit: de sola tuitione quadam ecclesiastica agi nihil est; vide in ep. seq.:* locus ipse nostrae ... ecclesiae esse dinoscitur *(cf. Wisbaum l. l. p. 4).* *5) Nota etiam hic civilis magistratus mentionem nullam fieri et rusticos eosdem esse, qui militantes castrum defendebant: cf. ep. VI, 23 n. 1. VIII, 19 n. 3. VIII, 32 n. 5.*

IX, 206.

Gregorius I. papa Savinianum, episcopum Callipolitanum, hortatur, ne homines castri Callipolitani, qui locus ecclesiae Romanae sit, premi oneribus illicitis, longinquis angariis multisque dispendiis patiatur. Exemplaria privilegiorum ecclesiae Callipolitanae de scrinio Romano se misisse commemorat; homines massae ipsius Callipolitanae a futura tertia indictione eius curae subiungit. Ad Sergium defensorem hac de causa se scripsisse addit. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. ep. 111.
Edd. M: Lib. IX. ep. 100; G: Lib. VII. ind. II. ep. 105. — Iaffé, Reg. 1733 (1257).

GREGORIUS SAVINIANO EPISCOPO CALLIPOLI.

Indicatum nobis est, quod homines Callipolitani castri, in quo te propitiante Domino[a] constituimus sacerdotem, gravibus diversorum molestiis[b] affligantur atque in longinquis angariis multisque dispendiis conterantur. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut, quia et locus ipse nostrae, sicut cunctis notum est, ecclesiae esse dinoscitur, sollicitudinem tuam rectae defensionis zelo succendas eosque non permittas inlicitis[c] praegravari[d], quia et exemplaria tibi privilegiorum ecclesiae de scrinio nostro ad hoc fecimus dari, quatenus informatus ex omnibus, qualiter habitatores loci illius defensare valeas, non ignores.

Volumus etiam, ut massae ipsius Callipolitanae[1] homines sub sollicitudinis tuae cura a futura tertia indictione habere debeas atque de eorum relevandis molestiis esse cautissimus; et adhibita sollicitudinis cura uniuscuiusque[e] vires, quid[f] praestare de sua pensione ecclesiae utilitatibus valeant, caute cognoscere ac[g] secundum vires suas ad persolvendum quemque disponere[2]. De qua ordinatione fraternitas tua suptiliter facta notitia, quid dare ipsi homines totius[h] Callipolitanae massae possunt, indicare non differas, ut sciamus, quid exinde disponere auxiliante Domino valeamus. Ad Sergium vero defensorem[3] praecepta direximus[i], ut in hac tibi[k] re non solum non audeat esse contrarius, sed vobis magis ubi valuerit solacia sumministret[l].

IX, 207.

Gregorius I. papa Fortunatum, episcopum Neapolitanum, monet, ne in Agnellae abbatissae monasterio milites hospitari sinat. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 112.
Edd. M: Lib. IX. ep. 103; G: Lib. VII. ind. II ep. 108. — Iaffé Reg. 1735 (1260).

GREGORIUS FORTUNATO EPISCOPO NEAPOLIM.

Insinuavit nobis latrix praesentium Agnella abbatissa[a], quod intra monasterium ipsius milites hospitentur. Et omnino de fraternitatis vestrae sollicitudine mirati sumus,

IX, 206 in titulo: Gallipoli *R 1;* Callipolitani *ϱ* 2. 3.* a) esse *hic add. ϱ*.* b) moleistiis *ϱ* 1.* c) in inliciti *R 1.* d) pergravari *ϱ* 1.* e) curavimus cuiusque *R 1.* f) quia *R 1.* g) a *ϱ* 1;* atque *ϱ* 2. 3.* h) totius *om. R 1.* i) dixerimus *ϱ* 1.* k) tibus *ϱ* 1.* l) subministrat *ϱ* 2. 3.*

IX, 207. a) abba *ϱ* 2. 3.*

IX, 206. Cf. ep. praeced. *1) Inter habitatores castri et massae Callipolitanae homines hoc interesse credo, quod illi eodem, quo castri Scyllacii defensores, modo nihil nisi* solaticum *Romanae ecclesiae pendebant, hi, ut coloni, sub rectore esse solebant et ad patrimonii regularem administrationem pertinebant.* *2) Cf. Diurn. f. 51.* *3) Ex huius, patrimonii Apuliae et Calabriae rectoris (cf. ep. VIII, 9 n.), administratione igitur massa Callipolitana exempta est.*

cur hoc patienter tulerit et non illud cum omni celeritate fecerit emendari. Unde hortamur, ut[b] vel nunc studii vestri sit instanter eis quorum interest inminere, quatenus sine aliqua exinde excusatione tollantur et nullus illic ulterius metatum[1c] accipiat, ne callidus hostis occasionem inveniens de deceptione religiosi habitus, quod absit, valeat exultare.

IX, 208.

Gregorius I. papa Sereno, episcopo Massiliensi, Cyriacum abbatem, latorem praesentium, ad Syagrium, episcopum Augustodunensem, euntem commendat. Comperisse se scribit eum in ecclesiis imagines confregisse atque proiecisse. De imaginum cultu addit.

599, Iul.

Codd. R et ϱ: cap. 113.

Edd. M: Lib. IX. ep. 105; G: Lib. VII. ind. II. ep. 110. — Iaffé Reg. 1736 (1262).

GREGORIUS SERENO EPISCOPO MASSILIENSI.

Quod fraternitati vestrae tam sero[a] scripta transmittimus, non hoc torpori, sed occupationi deputate. Latorem vero praesentium dilectissimum filium nostrum Cyriacum[b] monasterii patrem vobis in omnibus commendamus, ut nulla hunc[c] in Massiliensi[d] civitate mora detineat, sed ad fratrem et coepiscopum nostrum Syagrium[e] cum sanctitatis vestrae solacio Deo protegente proficiscatur[1].

Praeterea indico dudum ad nos pervenisse, quod fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores aspiciens easdem ecclesiis imagines confregit atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid manufactum[f] adorari possit, habuisse laudamus, sed frangere easdem imagines non debuisse iudicamus[g]. Idcirco enim pictura in ecclesiis adhibetur, ut hi qui litteras nesciunt saltem in parietibus videndo legant, quae legere in codicibus non valent[2]. Tua ergo fraternitas et illa servare[h] et ab eorum adoratu populum prohibere[i] debuit, quatenus et litterarum nescii haberent, unde scientiam historiae colligerent, et populus in picturae adoratione minime peccaret.

IX, 209.

Gregorius I. papa Romano, defensori Siciliae, mandat, ut Salusium, virum clarissimum, ab iniuriis in Luminosum, praesentium latorem, servum ecclesiae S. Mariae, in parochia Grumentina sitae, eiusque uxorem dehortetur. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 120.

Edd. M: Lib. XII. ep. 42; G: Lib. X. ep. 48. — Iaffé Reg. 1737 (1476).

b) ut *om. R 1.* c) hospitium *Vat. A (ed. M).*

IX, 208 in titulo: Massiliensis *R 1. ϱ* 1. 4;* Mesaliensis *ϱ* 2. 3 — R 1 add. rubro:* de imaginibus s̄corum. a) *ita R 1;* sera *ϱ*.* b) Syriacum *R 1.* c) huc *R 1.* d) Masil. *ϱ*.* e) Suagrium *R 1. ϱ* 1;* Siagrium *ϱ* 2. 3.* f) manufacta *R 1. ϱ* 1.* g) iudicamur *ϱ* 2. 3.* h) reservare *ϱ* 1.* i) non *suprascr. R 1.*

IX, 207. De Fortunato cf. ep. III, 58 n. 1) Cf. C. I. XII, 40.

IX, 208. Nota hanc et ep. 211 ss., quae simul, ut videtur, sed a variis nuntiis in Galliam transmissae sunt, omnes quidem mense Iulio in registrum insertas esse, sed nullo inter eos ordine serrato. — De Sereno cf. ep. VI, 50 n. 1) De Cyriaco cf. ep. IV, 23 n. 2 et de causis, pro quibus transmissus est, ep. IX, 213. 215. 218 s. 222. 228 ss. 2) Haec Gregorii de imaginibus verba certamine s. VIII de imaginibus exorto citantur in ep. Hadriani a. 785 Constantinopolim missa I-E. 2448. Mansi l. l. XII c. 1060). Sed iam Gregorius II. in I-E. 2182 contendit Gregorium nostrum circa imagines errare *non posse (Mansi l. l. XII c. 980). Adde ep. IX, 147 n.*

GREGORIUS ROMANO DEFENSORI SICILIAE.

Luminosus praesentium lator violentiam se uxoremque[a] suam a Salusio viro clarissimo asserens sustinere hic[b] necessitate eadem faciente venire compulsus est. Unde quia servum sanctae Mariae, quod est parrochiae ecclesiae[c] Grumentinae[1], se esse asserit, necesse est, ut ecclesiastica tuitione valletur. Experientia itaque tua praefato supplici ecclesiastica non desinat impertire solacia eumque de quo queritur ammonere, quatenus se ab eorum inquietudine compescat. Sin verp est, quod sibi in eis dicat rationabiliter posse competere, electorum iudicio terminetur tuaque, quicquid definitum fuerit, executione modis omnibus impleatur.

IX, 210.

Gregorius I. papa clero, ordini et plebi Ariminensi Iohannem episcopum a se ordinatum commendat secundum morem. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 121.
Iaffé Reg. 1738.

GREGORIUS CLERO ORDINI ET PLEBI CONSISTENTI ARIMINO.

Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis; fratrem iam et coepiscopum nostrum Iohannem[1] vobis ordinavimus sacerdotem. Et cetera secundum morem.

IX, 211.

Gregorius I. papa Vantilono et Arigio Gallis latorem praesentium Hilarium commendat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 122.
Edd. M: Lib. IX. ep. 118; G: Lib. VII. ind. II. ep. 123. — Iaffé Reg. 1740 (1275).

GREGORIUS VANTILONO ET ARIGIO GALLIS.

Ad maiorem[a] gloriae vestrae laudem attendit, quod Hilarius[1] lator praesentium valido se fidit praesidio relevari[b], si assequi[c] favorem tuitionis vestrae meruerit[d].

IX, 209. a) *om.* que *C 1.* b) *in* huc *corr. m. 2 C 2.* c) *om.* ecclesiae *C 1.*

IX, 210 in titulo: Aramino *C, sed corr. nigro atramento in* Arimino *C 2; in indicibus C 1:* Aramino; *C 3:* arconino; *sed in argumentis* Armino *C 1;* Arimino *C 2 — add. in titulo rubro* probabilius *C 3; in indice add. C 1:* probalibus, *C 3:* probabilibus.

IX, 211 in titulo: Uuantilino *C 3, etiam in indice;* Uuanthilino *C 1 in indice;* Vantilino *C 2 in arg.;* Wantilono *C 2. C* 1 —* in Galliis *C* 1.* a) morem *C 3.* b) *ex* revelari *corr. C 1.* c) suas sequi *C 2.* d) meruit *C 3.*

IX, 209. De Romano, rectore patrim. Syracusani, cf. ep. II, 38 n. 1. IX, 28 ss. 1) *De civitate Grumento (hodie Saponara) in Lucania sita agitur; recte contendunt Maurini hanc regionem ad Romani administrationem non pertinuisse.*

IX, 210. Haec ep., quam veteres edd. ob similitudinem cum ep. III, 11 (ubi cf. n. Ewaldi) omiserunt, scripta est secundum f. 6 Diurni. 1) *Ad eundem ep. XIV, 11 data esse videtur. Cf. Ewaldum in N. A. VII, 587 ss.*

IX, 211 una cum ep. IX, 212. 225 transmissa. — De Arigio patricio cf. ep. VI, 56 n. 1) *An idem fuit, cuius mentio in ep. III, 33 fit? Sed cf. ib. n. 1.*

Quod adeo[e], sicut et est, magnum existimat[f], ut ad hoc optinendum etiam nostram sui commendationem adhibere[g] studuerit adiutricem. Hunc igitur quoniam ad vestrum videmus patrocinium desideranter[h] velle confugere, scribere pro eo non iudicavimus differendum confidentes[i] tanto vos defensionem libenter petentibus impertire, quanto et eam in stricto positos[k] cognoscitis suppliciter expectare. Ea de re gloriam vestram paterna dulcedine salutantes petimus, ut, quia praedictus[l] portitor aliquorum se inimicitiis contra rationem asserit subiacere, patrocinium vestrum[m], quod magnopere cupit, inveniat; et nullam illum contra aequitatem molestiam[n], nullam vexationem patimini sustinere, sed ab omni eum afflictione, quam[o] non ratio, sed adversantium voluntas ingesserit[p], patrocinii vestri gratia tueatur, ut et hic optatum se in vobis, ut sperat, laetetur invenisse refugium et aliquid[q] vobis ad mercedem proficere vestrum[r], si quidam[s] vobis similiter quaerere discant in tribulatione solacium.

IX, 212.

Gregorius I. papa Brunichildae, reginae Francorum, Hilarium, epistulae huius latorem, commendat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 123.
Edd. M: Lib. IX. ep. 117; G: Lib. VII. ind. II. ep. 122. — Iaffé Reg. 1741 (1274).

GREGORIUS BRUNIHILDAE REGINAE FRANCORUM.

Cum in regni[a] regimine virtus iustitia[b] et potestas egeat aequitate[c] nec ad hoc alterum sine altero possit sufficere, quanto in vobis amore horum curae praefulgeant[d], ex hoc utique patenter ostenditur[e], dum turbas gentium laudabiliter gubernatis. Quis ergo haec considerans de excellentiae vestrae[f] bonitate diffideat aut de impetratione[g] sit dubius, quando illa a[h] vobis, quae subiectis vos libenter posse novit impendere, duxerit postulanda? Lator[i] itaque praesentium Hilarius excellentiae vestrae famulus nostra[k] se interventione[l] apud potestatem vestram aestimans[m] adiuvari commendationis nostrae sibi poposcit epistolas suffragari certum tenens uberius, sicut ceteris conceditis[n], promereri, si nostra pro eo intercessio loqueretur. Proinde paternae caritatis affectu[o] salutationis persolventes alloquia petimus, ut, quia quorundam se perhibet nequitia[p] adversitatibus laborare, excellentiae vestrae eum tuitio muniat et, ne contra rationem valeat praegravari, sua illum iussione tutum[q] esse praecipiat[r], quatenus, dum vobis iubentibus atque propitiis nullius[s] adversitas iniuste et pro sola tantum modo voluntate locum habuerit, et nos de impetratis[t], quae pro vestra magis mercede poscimus[u], gratias referamus et excellentiae vestrae beatus Petrus apostolorum princeps, quem in nobis[v] concedendo quae petimus christiana devotione veneramini, recompenset.

e) *ex* ideo *corr. C 2 m. 2.* f) *ex* existimant *corr. C 3.* g) adhibuerit *corr. in* adhibuere *C 3.* h) desiderantes *codd. n.* i) confidente *codd. n.* k) in stricti conposito *C 1;* in stricti conpositos *C 2;* in tristitiam positos *C 3.* l) qua praedictos *C 1.* m) vestum *C 1.* n) *ex* modestiam *corr. C 2.* o) quae *codd. n.* p) ingresserit *C 3.* q) aliquod *C 1. 3.* r) *ita C 1. 2;* utrum *C 3;* nostrum *Vat. A (ed. M).* s) *ita scr.;* quidem (*pro* si quidam) *codd. n.*

IX, 212 in titulo: Brunildae *C 1; ita et in indice, sed in arg.* Brunihildae *cum C 2* — regina *C 2.* a) regnum *C 1.* b) iustitiae *codd. n.* c) aequitatem *C.* d) praefulgeat *codd. n.* e) ostendimus *codd. n.* f) *ex* nostrae *corr. C 2.* g) inperatione *codd. n.* h) a *om. C 1.* i) latet *C 3.* k) nostrae *codd. n.* l) interventioni *C 1. 2.* m) extimans *C 1. 2;* exestimans *C 3.* n) concedetis *C 3.* o) effectu *C 1. 3.* p) *ita edd.;* nequicquam *C 1. 2, sed in* nequiquam *(ita C 3) corr. C 2.* q) tuum *codd. n.* r) *add.* ut *codd. n.* s) nulla *C 3.* t) imperatis *codd. n.* u) poscemus *codd. n., sed corr. C 2.* v) omnibus *Vat. A (ed. M).*

IX, 212. Cf. ep. praeced. — De Brunichilda cf. quae ad ep. VI, 5. 49 adnotari.

IX, 213.

Gregorius I. papa Brunichildam, reginam Francorum, ut synodum fieri iubeat, rogat. Quae synodus praesente Cyriaco abbate et sub cura Syagrii, episcopi (Augustodunensis), habeatur. Significat de pallio Syagrio episcopo, de praedicatione in Anglorum gente facta bene merito, concesso. Ne Iudaeis mancipia christiana habere liceat, petit lege sanciri. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 114; C: cap. 124.
Edd. M: Lib. IX. ep. 109; G: Lib. VII. ind. II. ep. 114. — Iaffé Reg. 1743 (1266).

GREGORIUS BRUNICHILDAE REGINAE FRANCORUM.

Postquam excellentiae vestrae sollicitudo regia est ubique gubernatione laudabilis[a], ad augmentum gloriae suae vigilantiorem[b] se debet[c] et providam exhibere, ut[d] quos consilio regit exterius, perire[e] interius[f] non permittat, quatenus per fructum piae[g] sollicitudinis post[h] huius quod geritis[i] temporalis regni[k] fastigium ad aeterna[l] Deo auctore gaudia[m] possitis[n] et regna pertingere[o]. Quod quidem[p] hac[q] vobis confidimus[r] posse ratione contingere[s], si inter alia bona de ordinandis curam sacerdotibus gesseritis[t]. Quorum officium in tanta illic, sicut didicimus[u], ambitione perductum[v] est, ut sacerdotes subito, quod grave nimis est, ex laicis ordinentur. Sed quid[w] isti acturi[x], quid[y] populo praestaturi[z] sunt, qui non ad utilitatem, sed fieri ad honorem episcopi concupiscunt? Hi[a] igitur quia[b] necdum[c] quod docere debeant[d] didicerunt, quid aliud agitur[e], nisi ut paucorum provectus inlicitus fiat multis interitus[f] et in confusionem ecclesiasticae moderationis[g] observantia[h] deducatur, quippe ubi nullus regularis ordo servatur[i]? Nam qui ad eius[k] regimen improvidus[l] et praecipitatus[m] accedit, qua ammonitione[n] subiectos[o] aedificet, cuius exemplum non rationem docuit[p], sed errorem? Pudet profecto, pudet[q] aliis[r] imperare, quod ipse[s] nescit[t] custodire[1].

Nec illud quidem, quod similiter emendationi[u] tradendum est[v], praeterimus, sed omnino execrabile et[w] esse gravissimum[x] detestamur[y], quod sacri illic ordines[z] per simoniacam heresem, quae prima contra ecclesiam orta[a] et districta maledictione damnata

*IX, 213 om. ϱ*1; huius ep. maxima pars exstat etiam in codice Bernensi 611 fol. 98 sqq. saec. VII aut VIII litteris merowingicis exarato (primam epistolae paginam invenies apud W. Arndt, Schrifttafeln Heft II Taf. 31 (Berlin 1888) et in codice Carnotensi 41 (3) s. VIII f. 53 s., in utroque, ut videtur, ex originali descripta. In titulo: Bern.:* † Domenae gloriosissemi adque precellentissemae filiae Bruniheldā reginae Gregorius episcopus servos servorum Dei; *Carnot.:* Incipit epistola sci Gregorii papae orbis *(in* urbis *corr.)* Romae. Domnę gloriosissimę atque pręcellentissimae filiae Brunichildę reg. G. eps s. s. D. — Brunildae *C 1, sed C2 et C1 in indice* Brunihildae; Brunehildae *in indice C 3;* Brunigilde *R 1;* Brunechildae *ϱ*2. 3* — regne *C 1.* a) laudabili *Carn.;* laudabile *B.* b) vigilationem *C 1;* vigilatione *C 3.* c) debit *Carn. B.* d) et *C.* e) inpetire *B.* f) interius *om. Carn.* g) pii *B.* h) *om. C 3.* i) gerites *B;* gregis *Carn.* k) temporale reginae *B.* l) ad veneranda *B.* m) *om. B.* n) possetis *B.* o) pertignere *B.* p) quidam *B.* q) has *B.* r) confidemus *Carn. B.* s) rationem contingire *Carn. B.* t) gessiretis *B;* gesseretis *R 1.* u) illic subdedicimus *B.* v) periustum *Carn.* w) qui *in* quid *corr. B;* quo *Carn.* x) aucturis *B.* y) quod *C 3. Carn.* z) populum pristiture *B.* a) hii *B. R 1;* his *ϱ*3.* b) quia *C. B. Carn.;* qui *cet.* c) *om.* dum *B.* d) debent *B;* debiant *Carn.* e) agunt *ϱ*2. 3.* f) ne ultis interius (interitus *C 2*) *C.* g) moderaminis *ϱ*2. 3.* h) observanciae *B.* i) ordinatur *Carn.* k) quia eius *C;* qui a dei *R 1.* l) inprobitus *B. C, sed C 2 corr. in* improbitas; inprovitus *R 1;* inprobetus *Carn.* m) probicitus *B;* ob praecipitatus *C.* n) quammonitione *C 1;* quammonitionem *Carn. B. C 2. 3.* o) subiectus *C. Carn., sed in* subiectis *corr. C 2;* subgectus *B.* p) docet *B.* q) putat profectu putat *B.* r) pudicet *(in* pudet *corr. C 2)* talis *C.* s) ipsi *B. Carn.* t) nescis *ϱ*2. 3.* u) emendatione *C. Carn.;* emendationem *R 1;* emendatiorem *B.* v) *add.* non *B. Carn.* w) ac *C 1. 2;* hac *C 3.* x) gravissimus *C 1.* y) detestamus *R 1.* z) sacrum illic ordinem *C;* ordinem *etiam R 1;* ordenebus *B;* ordinis *Carn.* a) quem primam c. eccl. hortam *C.*

IX, 213. Cum hac ep. cf. ep. IX, 208. 215. 218 s. 222 et de Brunichilda ep. VI, 5 n. 49 n.
1) De eodem abusu queritur noster in nonnullis aliis epistulis in Gallias missis: cf. ep. V, 58, p. 370 n. 1.

est, conferantur. Hinc ergo[b] agitur, ut sacerdotis dignitas in dispectu et[c] sanctus sit honor in crimine. Perit[d] utique[e] reverentia, adimitur[f] disciplina[g], quia qui culpas debuit[h] emendare committit, et nefaria ambitione[i] honorabilis sacerdotii ducitur[k] in depravatione[l] censura. Nam quis denuo veneretur[m] quod venditur, aut quis non vile[n] putet esse quod emitur? Unde valde contristor[o] et terrae[p] illi condoleo; quia, dum sanctum spiritum[q], quem per manus impositionem[r] omnipotens Deus hominibus largiri dignatur[s], divino munere habere[t] dispiciunt, sed praemiis[u] assequuntur[v], sacerdotium illic[w] subsistere[x] diu non[y] arbitror. Nam ubi dona supernae gratiae venalia iudicantur, ad Dei servitium[z] non vita quaeritur, sed[a] magis contra Deum pecuniae[b] venerantur[2].

Quia igitur tantum facinus[c] non solum illis periculum, verum etiam vestro regno satis est noxium[d], salutantes excellentiam vestram[e] paterno affectu petimus, ut de huius pravitatis emendatione[f] Deum vobis placabilem faciatis. Et ut[g] nulla deinceps[h] valeat occasione committi[i], synodum[k] fieri iussio vestra constituat[3], ubi[l] praesente dilectissimo filio nostro[m] Cyriaco[n] abbate[4] sub districta anathematis interpositione debeat interdici, ne ullus[o] ex laico habitu subito[p] ad episcopatus audeat[q] gradum accedere neque pro ecclesiasticis ordinibus quilibet quicquam dare vel sit ausus accipere, ut Dominus et redemptor noster sic, quae vestra sunt, faciat[r], sicut[s] excellentiam vestram in his quae sua sunt pia esse viderit devotione sollicitam[t]. Curam vero[u] et sollicitudinem eiusdem synodi, quam fiendam decrevimus, fratri coepiscopoque nostro Syagrio[v] [5], quem vestrum[w] proprium novimus, specialiter delegare[x] curavimus; quem petimus ut et supplicantem[y] libenter audire et ope iuvare dignemini, quatenus, quod ad mercedem vestram[z] respiciat, remoto[a] huius mali[b] contagio in cunctis finibus iuri vestro subiectis[6] pia et Deo placita procedat ordinatio sacerdotum[7].

Cui fratri nostro pro eo, quod se[c] in ea praedicatione quae in Anglorum[d] gente auctore Domino facta est devotum vehementer exhibuit[8], pallium ad missarum sollemnia utendum[9] transmisimus, ut, quia iuvare[e] spiritalia studuit, apostolorum principis solacio in ipso quoque inveniatur[f] spiritali ordine profecisse.

Omnino praeterea ammirati[g] sumus, ut in[h] regno vestro Iudaeos christiana man-

b) Incerto *pro* h. e. *C*; hic e. *B*. c) est *C*. d) periit *ϱ* 2. 3*. e) utrique *C 3*. f) adimitur *ϱ* 2.3. C 3*; ademitur *cet*. g) disciplinam *C*, *sed corr. C 2*; doctrina *B*. h) debet *B*. i) amovitione *C 1. 2*, *sed corr. C 2*; amonitione *C 3*. k) dicitur *ϱ* 2. 3*; deducatur *B*; docetur *Carn*. l) in praevaricatione *ϱ* 2. 3*. m) dinuo veneritur *B*; veneratur *ϱ* 2. 3*. n) nobile *C*, *sed corr. C 2 m. 2*. o) contristo *C 3*; constricto *C 1. 2*, *sed corr. C 2 m. 2*; contritur *B*; contristur *Carn*. p) *add.* more *R 1*. q) saucti spiritus *C*, *sed corr. C 2 m. 2*. r) inposicionis *B*; inpositione *C 1. 3*; inpositionem *C 2*. s) homenibus largire *(ita et Carn. et C 2 m. 1)* dignitur *B*; dignatus est *R 1*. t) habe *Carn*. u) praemias *B*. v) assecuntur et *B*. w) illis *Carn*. x) consistere *ϱ* 2. 3*. y) dinuo *B*. z) sacerducium *Carn*. a) *om.* sed magis — venerantur, *spatio dimidiae lineae libero relicto R 1*. b) pecunia *Carn*. c) facemus *Carn*. d) *post* noxium *sequitur in B signum crucis*. e) salutantis excellentiae vestrae *B*. f) pravitate (*om.* emendatione) *B*. g) ut *om. B*. h) deintempus *B*. i) committis *Carn*. k) nondum *Carn*. l) *add.* a *C*. m) f. n. d. *R 1*. n) Cyrico *Carn.*; Ciriacho *B*. o) intercide ut nullus *B*; interdicione ullus *Carn*. p) *om. C 2. 3*. q) valeat *C*. r) facta *C*, *sed m. 2 corr. C 2*. s) sub *B*. t) *Ita duabus crucibus adiectis finit haec epistola in codice Bernensi et in Carnot., qui al. m. in marg. addit:* cetera desunt. u) *om.* curam vero *C*. v) Siagrio *C 3*. w) *add. etiam hic* novimus *R 1*. x) diligere *ϱ* 2. 3*. y) supplicantes (*erad.* s) *C 1*; supplicante *C 3*. z) vestram *om. C*. a) remotus *C 2. 3*. b) *ex* modi *corr. C 2*. c) se *om. C*. d) Angulorum *C 1*. e) *ita R 1. ϱ* 2. 3*; qui adiuvare *C*. f) inveniantur *R 1*, *sed corr*. g) mirati *C*. h) *ita C 1*; in *om. cet.*; et *add. R 1. ϱ* 2. 3*.

2) Cf. ep. V, 58 (p. 369 n. 4). 3) Nota in regnis Francorum concilia iussu aut permissu regum convocata esse: cf. Loening l. l. II p. 130 ss. 4) Simili modo in Franciam legatum noster postea mittere desiderat: ep. XI, 46. XIII, 7. — De Cyriaco cf. ep. IX, 208 n. 1. 5) De Syagrio, ep. Augustodunensi, cui noster pallium misit (cf. ep. VIII, 4. IX, 222), cf. ep. VI, 52 n. 6) Nota, quibus metropolitis ep. IX, 218 missa sit. 7) Hanc synodum congregatam non esse efficitur ex ep. XI, 47 Theoderico regi missa. 8) Cf. ep. VIII, 4 (p. 6 n. 4). 9) De his verbis cf. ep. V, 11 n. 3. V, 58 p. 370 n. 4.

cipia possidere permittatis[i] [10]. Quid enim sunt Christiani omnes nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput cuncti novimus, quia fideliter honoratis. Sed quam diversum sit, excellentia vestra perpendat, caput honorare et membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atque ideo petimus, ut excellentiae vestrae constitutio de regno suo huius pravitatis mala removeat, ut in hoc vos amplius dignas cultrices omnipotentis Domini[k] demonstretis, quod fideles illius ab inimicis eius absolvitis.

IX, 214.

Gregorius I. papa Syagrio episcopo (Augustodunensi) mandat, inducat Francorum reges, ut Ursicino, episcopo Taurinensi, restituant parochias, in Francorum finibus sitas, quae illi „post captivitatem et depraedationem" ademptae, alterique episcopo contra canones constituto traditae sint. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 115; C: cap. 125.
Edd. M: Lib. IX. ep. 115; G: Lib. VII. ind. II. ep. 120. — Iaffé Reg. 1754 (1272).

GREGORIUS SYAGRIO EPISCOPO GALLIIS.

Si in rebus saecularibus suum cuique[a] ius et proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio[b], ne[c] ibi[d] discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod hac veneratione servabitur, si nihil potestati, sed totum aequitati[e] tribuitur.

Perlatum siquidem ad nos est dilectissimum fratrem nostrum Ursicinum Taurinae[f] civitatis episcopum post captivitatem et depraedationem quam pertulit[1] grave in parrochiis suis, quae intra[g] Francorum sitae terminum[h] perhibentur[i], praeiudicium pertulisse, denique ut alter[k] illic contra ecclesiastica statuta nullo eius crimine deposcente constitueretur antistes[l] [2]. Et ne leve[m] forsitan videretur hoc huius rei praeiudiciale commissum, etiam aliquid doloris est additum, ut res ei ecclesiae suae, quas habere potuit, tollerentur. Quod si haec veritate subsistunt, quia crudele nimis est et aperte sacris canonibus inimicum, ut ab altari[n] proprio insontem[o] ambitio[p] removeat[q] sacerdotem, qui non meretur ex crimine successorem, suam[r] in huius praeiudicium cuncti causam attendant, et quod nolunt perpeti, ne aliis imponatur, studeant. Nam si pravae rei aditus[s], antequam diu patescat, non clauditur, usu fit latior et erit consuetudine licitum, quod ratione constat esse[t] prohibitum. Sed prae ceteris fraternitatis vestrae sollicitudo

i) permittitis *codd.* k) omnipotentis Domini *R 1;* omnipotenti Deo nostro *ϱ* 2. 3;* omnipotenti Domino *C.*

IX, 214 om. ϱ 1. — Titulum et numerum om. C 1, sed linea libera relinquitur.* — Siagrio *C 2, ind. et arg. C 1 et ind. C 3;* Sicogrio *in tit. C 3;* Syagrio *R 1;* Suagrio *ϱ 1. ϱ* 2. 3* — Gall. *C 3;* Gallis *ϱ 1. C 2, arg. C 1 et ind. C 3.* a) unicuique *ϱ* 2. 3.* b) *post* confusio *ras. C 2;* confusione *R 1.* c) *post* ne *ras. C 2;* nem *C 3.* d) ubi *C.* e) equitatis *R 1; sed s erad.* f) Tauriane *R 1.* g) *ita R 1. ϱ* 2. 3;* infra *C. ϱ 1.* h) terrimum *R 1.* i) perhibent *C 1.* k) aliter *ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2; ex* alter *corr.* aliter *C 1.* l) antestis *C 1;* antistis *C 3;* antistites *ϱ* 2. 3.* m) velle *C 1.* n) altario *ϱ* 2. 3.* o) insontes *C 1.* p) ammovitio *C 1;* animo vitio *C 3 et ex* ammonitio *corr. C 2.* q) removeret *C.* r) suum *C.* s) habitus *ϱ* 2. 3;* auditur *C.* t) esse *om. C.*

10) Cf. ep. VII, 21 n. 2. IX, 104. Cf. conc. Clippiac. a. 626—627 c. 13; conc. sub Sonnatio ep. Rem. hab. a. 627—630 c. 11.

IX, 214. De Syagrio cf. ep. VI, 52 n. — De eadem causa, de qua nostra, scripta est ep. IX, 226. 1) Augusta Taurinorum tunc a Langobardis possidebatur (ab hostibus: *ep. IX, 226). 2) Recte contendunt viri docti hic de nova Maurianae (St. Jean de Maurienne) dioecesi agi, quam Francorum rex Guntrammus instituit, postquam confinia illa Italiae occupaverat (Greg. Tur. IV, 44. Paul. diac. III, 8. Fred. Chron. 45. Subscript. conc. Matisc. a. 583 et a. 585. Cabilon. a. 639—654. Troya, Cod. dipl. I p. 457).*

pro nostra commendatione ac divinae considerationis intuitu, in eius se enixius[u] defensionem impendat[v] et a suis illum amplius contra rationem remotum esse parrochiis non permittat. Sed tam per se, quam supplicando praecellentissimis[w] regibus, quos vos in nullo[x] credimus contristare, id peragat, ut et hoc quod male factum est corrigatur et quae violenter ablata[y] sunt veritate patrocinante reddantur, quia, dum scriptum sit: 'Frater fratrem adiuvans exaltabitur', tanto se ab omnipotente Deo caritas vestra noverit Prov. 18, 19.
recepturam[z], quanto praecepta ipsius[a] in adiuvando fratre[b] libenter atque constanter fuerit executa[c].

IX, 215.

Gregorius I. papa a Theoderico et Theodeberto, regibus Francorum, eadem quae a Brunichilda superioribus litteris (IX, 213) poscit. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 116; C: cap. 126.
Edd. M: Lib. IX. ep. 110; G: Lib. VII. ind. II. ep. 115. — Iaffé Reg. 1744 (1267).

GREGORIUS THEODERICO ET THEODEBERTO REGIBUS FRANCORUM.

Cum regni vestri nomen inter cetera[a] gratia olim christianae[b] religionis effulserit, valde studendum est, ut[c], unde gloriosiores ceteris gentibus eminetis, inde omnipotenti Domino, qui dat salutem regibus, perfectius placeatis et fidem quam colitis adiutricem in omnibus habeatis. Optaveramus quidem, praecellentissimi filii, nostrum ad vos[d] sola dirigere visitatione sermonem, ut caritatis[e] officio[f] paternum monstraremus affectum[g]. Sed quia animum[h] res contristat inlicita, sic unum nos convenit exhibere, ut aliud silentio, quod emendatione indiget, minime relinquamus. Quod si diligenter attenditis, pro salutis vestrae nos loqui prorsus incolumitate cognoscitis.

Fertur autem simoniacam heresem, quae prima contra Dei[i] ecclesiam diabolica plantatione subrepsit et in ipso horto[k] suo telo[l] apostolicae ultionis percussa atque damnata est, in regni vestri finibus dominari[m], cum in sacerdotibus fides[n] sit eligenda cum vita. Si vita deest, fides meritum non habet beato Iacobo attestante, qui ait[o]: 'Fides sine Iac. 2, 17.
operibus mortua est'. Quae enim opera esse valeant[p] sacerdotis, qui honores[q] tanti sacramenti convincitur optinere per praemium? Ex qua re agitur, ut ipsi quoque[r] qui sacros ordines appetunt non vitam corrigere, non mores componere studeant[s], sed divitias, quibus honor sacer[t] emitur, congregare. Hinc fit etiam, ut insontes[u] et pauperes a sacris ordinibus prohibiti[v] dispectique resiliant[w]. Et dum innocentia pauper displicet[x], dubium non est[y], quod praemium illic delicta commendet, quia ubi aurum, placet et[z]

u) se nexius *C 1;* se nexibus *C 2. 3.* v) pendat *C 1. 2, sed corr. C 2.* w) praecellentis *C, sed corr. C 2 m. 2.* x) in illo *C 3.* y) oblata *C 3.* z) receptura *ϱ* 2. 3;* pręceptura *C;* pręceptus a *R 1.* a) illius *C 2.* b) frr *R 1.* c) exivita *R 1.*

IX, 215 om. ϱ 1. — In titulo:* Teuderico *ϱ* 2. 3* — Theodoberto *C 1. 2;* Theutberto *ϱ* 2. 3;* Fidiberto *R 1* — regi *R 1.* a) ceteras *C.* b) christiana *ϱ* 2. 3.* c) et *R 1.* d) praecellentissimum filium nostrum (*om.* ad vos) *C.* e) veritatis *ϱ* 2. 3.* f) *ita C;* officium *corr. in* officii *R 1;* officii *ϱ* 2. 3.* g) affectu *R 1.* h) *ita R 1;* animus *C 1. 2, sed corr. C 2;* nimium *ϱ* 2. 3.* i) contradicit *C 1. 2;* contradicitur *C 3.* k) horto *R 1;* orto *C 1. 2;* ortu *ϱ* 2. 3.* l) tela *ϱ* 2. 3.* m) dominaret *C, sed in* dominare *corr. C 2;* dominare *ϱ* 2. 3;* danaret, *suprascr.* dominari *R 1.* n) in fides sac. *C 1. 2, sed in* f. in sac. *corr. C 2 m. 2;* s. in fide (*corr. in* fides) *R 1.* o) agit *ϱ* 3.* p) valent *ϱ* 2.* q) *ita C 1;* s. qui honoris *C 2;* s. que (*in margine:* qui) honor est *R 1;* honorem *ϱ* 2. 3.* r) quoque per (*add.* qui *in margine*) *R 1.* s) non mores *om., sed suprascr. m. 2 C 2* — student *R 1.* t) tanti sacramenti *C.* u) infantes *ϱ* 2.* v) prohibi *R 1.* w) *ita C 2. 3. ϱ* 2. 3;* resileant *R 1. C 1.* x) displicit *C 1. 2;* dispicit *C 3.* y) esse *ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2.* z) et *post add. C 1.*

IX, 215. De Theoderico et Theodeberto cf. ep. VI, 49 n. — Eadem fere, quae nostra epistula regibus, scribit noster Brunichildae ep. IX, 213.

vitium. Hinc[a] igitur non solum in ordinatoris et[b] ordinati animam[c] letale vulnus infigitur, verum etiam[d] excellentiae vestrae regnum episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus iuvari debuerat, praegravatur. Si enim is dignus sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed praemiorum copia suffragatur[e], restat, ut nihil sibi in honores ecclesiasticos[f] gravitas, nil[g] defendat[h] industria, sed totum auri profanus amor optineat. Et dum vitia[i] honore munerantur[k], in locum ultoris[l] is[m] qui fortasse fuerat ulciscendus adducitur, atque hinc[n] sacerdotes non proficere sed perire potius inritantur[o]. Vulnerato namque pastore, qui[p] curandis ovibus adhibeant[q] medicinam? Aut quando populum orationis clipeo tueatur[r], qui a[s] iaculis se hostibus[t] feriendum exponit? Aut qualem de se fructum producturus est, cuius gravi peste[u] radix infecta[v] est? Maior ergo metuenda[w] est locis illis fore calamitas[x], ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur[y], qui[z] Dei[a] in se magis iracundiam provocent, quam per semetipsos populis placare[b] debuerant. Audivimus[c] autem, quia ecclesiarum praedia tributa non praebeant[1] et magna super hoc ammiratione[d] suspendimur[e], si ab eis inlicita quaerantur accipi, quibus etiam licita relaxantur.

Nec hoc quoque malum sollicitudo nostra patitur neglegenter omittere, quod quidam instinctu gloriae inanis inlecti ex laico repente habitu sacerdotii honorem arripiunt et, quod dicere pudet et grave tacere est, regendi rectores et qui docendi[f] sunt doctores nec erubescunt videri nec metuunt. Ducatum animarum impudenter[g] adsumunt[h], quibus via omnis ignota ductoris[i] est et, quo vel[k] ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quam pravum quamve sit temerarium, saeculari etiam ordine et disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore et sollicitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse debeant, qui episcopatus culmen inmatura cupiunt festinatione conscendere, huius saltem rei comparatione considerent[l] et adgredi repente inexpertos labores[m] abstineant[n], ne caeca honoris ambitio[o] et ipsis in poena sit et aliis pestifera erroris semina iaciat[p], quippe qui non didicere[q], quod doceant. Proinde paterno salutantes affectu petimus, praecellentissimi[r] filii[s], ut hoc tam detestabile malum de regni vestri studeatis finibus prohiberi, et nulla apud vos excusatio, nulla contra animam vestram suggestio locum inveniat, quia facientis[t] procul dubio culpam habet, qui quod potest corrigere neglegit emendare.

Qua de re, ut magnum omnipotenti Domino munus valeatis offerre, synodum congregari[u] praecipite, in qua, sicut fratribus coepiscopisque[v] nostris mandavimus, praesente[w] dilectissimo filio nostro abbate[x][2] sub anathematis debeat[y] obligatione constitui nullum pro ecclesiastico ordine aliquid umquam dare, nullum accipere nec quemquam ex laico[z] ad sacerdotium repente transire, quatenus hanc vobis mercedem et hic et in

a) hanc C3. b) ordinatori sed C. c) animum C. d) tamen C. e) suffragantur R1. ϱ* 2. 3. f) *in* honoris ecclesiastici *corr.* ϱ* 2, *sed om.* in ϱ* 2. 3. g) nihil C1. ϱ* 2. h) defendit C3. i) viticia C1; divitia (*corr. in* divitie) R1. k) *ex* honorremuneratur *corr.* ϱ 1; hor (*delet* ho) remunerantur R1; honor enumerantur C3. l) ultioris *corr. in* ultionis R1, *in* ultoris C2. m) is *om.* C. n) hic R1. o) *in margine* indicantur *add.* R1. p) quis C. ϱ* 2. 3. q) *in* adhibeat *corr.* C2; adhibeat ϱ* 2. 3. r) clipeum C2 — tuetur R1. s) a *om.* ϱ* 2. 3. t) hostilibus C. u) perte *corr. in* parte R1. v) effecta C. w) metuendus R1. x) calamitatis C2. 3, *sed corr.* C2. y) adducantur C, C2 *in ras.* z) *ex* quoniam *corr.* R1. a) *ex* dum *corr.* ϱ* 2. b) *ex* placere *corr.* R1. c) audimus C, *sed corr.* C2. d) admirationes C1. e) suspendimus C. f) dicendi ϱ* 2. 3. g) inprudenter ϱ* 2. 3. h) assumere C. i) doctoris C3. ϱ* 2 — o. d. e. ign. ϱ* 2. k) et quod C3. l) *ex* conscenderent *corr.* C3. m) laudatores C. n) sustineant R1. ϱ* 2. 3. o) nec honoris amvitio R1; *om.* caeca *etiam* C: Nec haec ad honoris a. p) iaceant C; iaciant R1. ϱ* 2. 3. q) dicere C3. r) praecelli C1. 2, *sed in* praecellentissimos *corr.* C2. s) *in* filios *corr.* C2; fili R1. t) qua facientes C. u) congregare R1. C2, *sed corr.* R1. v) episcopisque C3. w) praesenti C. x) *ex* abbati *corr.* R1. y) debet R1. z) *om.* ex laico *libero spatio relicto* R1; laicis ϱ* 2. 3.

1) Nonnullas ecclesias privilegiis a tributis liberatas esse constat (cf. Loening l. l. II p. 723 ss.); sed omnes omnino regni Francorum ecclesias tributa non persolvisse verum non est. *2) Scil. Cyriaco: cf. ep. IX, 213 (n. 4).*

futura vita redemptor noster, cuius sacerdotes interius ab hoste perire non sinitis, recompenset.

Omnino praeterea ammirati sumus[a], quod in regno vestro Iudaeos christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes[b], nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput cuncti novimus quia fideliter honoratis; sed quam diversum sit, excellentia vestra perpendat caput honorare et membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atque ideo[c] petimus, ut excellentiae vestrae constitutio de regno suo huius pravitatis mala[d] removeat, ut in[e] hoc vos amplius dignos cultores omnipotentis[f] Domini[g] demonstretis, quod fideles illius ab inimicis eius absolvitis.

IX, 216.

Gregorius I. papa Vergilium, episcopum Arelatensem, monet, ut privilegia monasterii Arelatensis, a Childeberto rege constituta, quae cum Vigilius decessor suus Aurelio eius temporis episcopo, tum ipse confirmaverit, tueatur. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 117; C: cap. 127.
Edd. M: Lib. IX. ep. 111; G: Lib. VII. ind. II. ep. 116. — Iaffé Reg. 1745 (1268).

GREGORIUS VERGILIO EPISCOPO ARELATENSI.

Cum piae desiderium voluntatis et laudandae devotionis intentio sacerdotalibus sit semper studiis adiuvanda, cura est sollicitudinis adhibenda, ut ea quae[a] pro quiete religiosae[b] conversionis[c] fuerint[d] ordinata nec dissimulatio neglegere nec quaedam valeat praesumptio perturbare. Sed sicut hoc quod ratio exigebat utiliter[e] oportuit definiri, ita quod definitum est[f] non debet violari. Igitur gloriosae memoriae Childebertus[g] Francorum rex[1] catholicae religionis amore succensus intra muros Arelatensis[h] civitatis monasterium virorum, ut scripto repperimus, pro sua mercede constituens quaedam ibidem pro habitantium[i] sustentatione concessit. Cuius ne voluntas umquam duceretur in irritum et ea quae pro quiete monachorum disposita fuerant turbarentur, quaeque contulit in iure eiusdem monasterii, epistolis suis apostolica petiit[k] auctoritate firmari hoc quoque suae petitioni subiungens, ut eidem monasterio[l] tam in dispositione rerum, quam in ordinatione abbatis quaedam pariter privilegia largirentur[2], sciens quippe eam apostolicae[m] sedi[n] reverentiam a fidelibus exhiberi, ut quae eius fuissent decreto disposita[o], nullius deinceps inlicitae usurpationis molestia quaterentur[p]. Unde quia effectum[q] et[r] regia voluntas et res valde desiderata poscebat, a praedecessore[s] nostro

a) omni opera certa animarum sumus *C, sed corr. C 2 m. 2 in* omnino pr. mirati. b) omnes *om. R 1;* homines *C.* c) ideo *om. C 2.* d) malum *ϱ* 2. 3.* e) in *om. R 1.* f) *in* omnipotenti *corr. C 2.* g) dnō *C.*

IX, 215 om. ϱ 1. — In titulo:* Vergilio *C 1. 2 et in arg. C 2;* Virgilio *cet.* — Arelatim *R 1;* Arelate *ϱ* 2. 3;* Arlatensi *C 1 (ita et in indice);* Arlatensis *C 2;* Arlatens. *C 3;* Arelatensi *C 2 in arg. et C 3 in indice. C* 1.* a) eo quę *C 1;* ea q̄ *ex* eo que *corr. C 2;* eo qui *C 3.* b) *add.* que *R 1. ϱ* 2. 3.* c) conversationis *C 3.* d) fuerant *ϱ* 2. 3.* e) utilitas *codd. n., sed corr. R 1.* f) *om.* est *C 1.* g) Hildebertus *C 1;* Hildibertus *C 2 (sed in argumento:* Hildeb.) *C 3;* Cellibertus *R 1. ϱ* 2. 3.* h) Aralatensis *C, sed corr. C 2.* i) dubitantium *C 3.* k) petit *ϱ* 2.* l) ut idem monasterium *C 3.* m) apostolica *C.* n) *in* sede *corr. C 2;* sedis *ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2.* o) disposito *ex* dispositio *corr. C 2;* dispotio *C 1.* p) *om.* nullius — quaterentur *C 1;* quererentur *C 2. 3.* q) affectum *R 1. ϱ* 2. 3. C 2. 3.* r) ex *C 3.* s) prodecessore *R 1. ϱ* 3; R 1 corr. in* praedec.; *ϱ* 2 corr.* praed. *in* prod.; *et sic ubique.*

IX, 216. De Vergilio cf. ep. I, 45 n. — Initium huius epistulae concordat cum Diurni f. 93. Cf. Loening l. l. II p. 391 s. et ep. VII, 12. XIII, 7. *1) Childebertus I mortuus est a. 558. Sammarthanus in Gall. Christ. I, 539 contendit de monasterio Apostolorum hic agi.* *2) Cf. ep. V, 47 n. 2.*

Vigilio[t] Romanae sedis antistite[3] ad[u] praedecessorem vestrum Aurelium[4] scripta transmissa sunt, ubi omnia quae amplectendae[v] voluntatis studium deposcebat apostolicae auctoritatis libenter[w] adnisu firmata[x] sunt, quia difficultatem[y] pati non potuit huiusmodi res petita. Sed ut fraternitas vestra, quae fuerint tempore illo decreta, cognoscat, antedicti[z] praedecessoris nostri scripta his praevidimus scriptis adiungi[5]. Quibus[a] lectione percursis[b] hortamur, ut omnia sacerdotali, sicut decet, studio inviolata conserves nihilque illic de vetitis[c], nihil permittas[d] de inlicitis inrogari[e] nec ea quadam patiaris usurpatione convelli. Nam licet ea quae semel apostolicae sedis auctoritate sancita sunt[e] nihil egeant[f] firmitatis, ex abundantia[g] tamen[h] cuncta, quae pro huius rei quiete a praedecessore nostro statuta sunt, nostra iterum[i] auctoritate in omnibus roboramus. Fraternitas ergo vestra ita se in custodiendis eis exhibeat, quatenus et omnem inquietudinis occasionem excludat et aliis[k] haec[l] operari suadeat[m], dum se in custodienda defuncti piissima voluntate sollicitam, ut decet, exhibuerit et devotam[n].

IX, 217.

Gregorius I. papa Aurelianum „ex (?) Francis" post fratris mortem ab adversariis vexatum consolatur. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 128.
Edd. M: Lib. XI. ep. 75; G: Lib. IX. ep. 70. — Iaffé Reg. 1746 (1425).

GREGORIUS AURELIANO EX FRANCIS.

Audito dulcissimi[a] filii mei fratris vestri[1] transitu, quo sim[b] maerore perculsus, epistolaris non valet explere locutio. Sed omnipotentem Dominum[c] rogo, ut suae vos gratiae aspiratione consoletur vosque et a malignis spiritibus et a perversis hominibus caelesti protectione custodiat. Nam et si quos post illius obitum tumultus quorundam adversantium sustinetis, nolite mirari. Si vos frui bona in terra vestra, id est in terra viventium, quaeritis, mala hominum in terra aliena portatis. Peregrinatio quippe est vita praesens; et qui suspirat ad patriam, ei tormentum est peregrinationis locus, etiam si blandus esse videatur. Vobis autem, qui patriam[d] quaeritis, inter suspiria quae habetis etiam gemitus audio humanae oppressionis exsurgere. Quod mira omnipotentis Dei dispositione[e] agitur, ut, dum veritas per amorem vocat, mundus praesens a se ipsum animum vestrum per tribulationes quas ingerit repellat tantoque facilius[f] ab amore huius saeculi mens exeat, quanto et impellitur, dum vocatur. Itaque quod coepistis, hospitalitatis

t) *ex* Vigiliae *corr.* *C 2, ex* Virgilio *C 3.* u) a *C 3.* v) amplectenda *ϱ* 2. 3.* w) *in* libenti *corr.* *C 2 m. 2.* x) anni subfirmata *C, sed in* animo subfirmata *corr. C 2.* y) difficultas *C.* z) aute (*adicit in margine* dicta) *ϱ* 2;* antedicta *ϱ* 3.* a) a *add., sed del. C 2.* b) percussis *C 2. 3, sed corr. C 2.* c) *corr. in* vetetis *C 3;* illic debetis *R 1;* illic debeatis *ϱ* 2. 3.* d) permittatis *ϱ* 2.* e) *verba* inrogari *usque* sancita sunt *om. C.* f) *ita ϱ* 2. 3, sed ϱ* 2 erad.* nil; de habeant *C. R 1. ϱ 1.* g) abundanti *C 2.* h) *add.* vestra *ϱ* 2.* i) igitur *ϱ* 2.* k) *add.* et alios *C, sed del. C 2;* et haec aliis *ϱ* 2.* l) hoc *C 2.* m) suadeas *R 1;* studeant *C.* n) *ex* devotum *corr. C 2.*

IX, 217 in titulo: Areliano *C 1 in ind.* — ex *C* 1;* et *C 1. 2;* in *C 3; om. hoc verb. indices* — Franciis *C 3;* Francis *cet.* a) *ex* dulcissimo *corr. C 1.* b) *ita edd.;* in *codd. n.* c) Domino *C 1;* Dominum *C 2; ex* dō *corr.* dm̄ *C 3.* d) qui p. *om. C 2, sed suppl. m. 2.* e) dispositio *C 1. 2, sed corr. C 2 m. 2;* dispensatio *C 3.* f) *om. hoc verb. C 2, sed suppl. m. 2.*

3) Vigilius sedebat a. 537—555. 4) I. e. Aurelianus, qui inde ab a. 546 sedebat. 5) Haec non exstant (cf. Iaffé-Kaltenbr. 928 [608]).

IX, 217. De Aureliano, fortasse cum Dynamii patricii familia coniuncto, cf. ep. VII, 12 n. 3. 1) Maurini coniciunt hic de Dynamio agi.

curam impendite; in oratione et lacrimis instantissime laborate; elemosinis[g], quas semper amastis, iam nunc largius atque uberius operam date, ut tanto post crescat vobis in retributione fructus muneris, quanto hic et excreverit studium laboris.

IX, 218.

Gregorius I. papa Syagrium (Augustodunensem), Etherium (Lugdunensem), Virgilium (Arelatensem), Desiderium (Viennensem), episcopos Galliarum, a paribus monet de simonia tollenda, de episcopali honore laicis ad sacrum munus non praeparatis negando, de prohibendo clericorum mulierumque contubernio, de conciliis semel saltem in anno per parochias habendis. Quibus de rebus synodo congregata statui iubet, praesentibus Aregio episcopo (Vapincensi) et Cyriaco abbate. De omnibus causis Syagrium episcopum cum synodo, Cyriaco abbate revertente, referre sibi praecipit. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 118; C: cap. 129.
Edd. M: Lib. IX. ep. 106; G: Lib. VII. ind. II. ep. 111. — Iaffé Reg. 1747 (1263).

GREGORIUS SYAGRIO, ETHERIO, VERGILIO ET DESIDERIO EPISCOPIS A PARIBUS GALLIARUM.

Caput nostrum, quod Christus est[a], ad hoc sua esse membra nos voluit, ut per compagem caritatis et fidei, unum nos in se[b] corpus efficeret. Cui ita corde adhaerere nos[c] convenit, ut, quia sine ipso[d] nihil[e] possumus, per ipsum[f] possimus[g] esse[h] quod dicimur[i]. Ab arce capitis nostri res nulla nos dividat, ne ab ea[k], si eius esse membrum[l] refugimus, relinquamur et velut eiecti de vite palmites[m] arescamus. Ut ergo redemptoris nostri esse habitaculum mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait: 'Qui diligit me, sermonem meum[n] servabit, et pater meus Ioh. 14, 21.
diliget[o] eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus'. Sed quoniam bonorum auctori haerere[p] aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis, quae omnium[q] malorum radix est[1], abscidamus, per scripta praesentia, quae alterno ad invicem desideratae visitationis sermone nos sociant[r], fraternitatem tuam institutis apostolicis convenimus[s], ut patrum regulis et praeceptis dominicis innitentes de templo fidei avaritiam,

g) elemosinas *codd. n.*

IX, 218 om. ϱ 1. Haec ep. partim exstat etiam in cod. Monacensi 14641 (Pb 7) eadem fere forma, qua in C 1 et tota in cod. Carnot. 3 (cf. ep. 213) f. 54—58; titulus praeterea exstat in ind. cod. Pa 2 nº. 41. — Carnot., qui certe ex una ex epistulis originalibus descriptus est, post:* Incipit epistola sci Gregorii papae *hunc titulum exhibet:* Dilectissimo ac scissimo fratri Aetherio epo Gregorius servus servorum dI — Suagrio *omnes codd. (etiam Pa 2 ind.) praeter ind. in C 1, in quo legitur:* Siugria *et R 3:* Syagrio — Hetherio *R 1. C 2;* Heterio *C 1 (ita et in indice);* Heterio *corr. in* Hetherio *R 3;* et Herio *in indice Pa 2;* et Therio *Pb 7;* G. Etherio epo Suagrio *etc. ϱ* 2. 3* — Virgilio *ϱ* 2. 3, R 3 et ind. in Pa 2. C 1. 3* — et *om. Pb 7 et ind. C 3* — episcopis *om. Pb 7;* epo *R 1* — a par. G. *om. C;* in Galliis (*om.* a par.) *ind. Pa 2;* apparibus G. *Pb 7;* ac patribus G. *R 3.* a) est Chr. *Pb 7.* b) *add.* in *C 1. 2, sed corr. C 2.* c) n. a. *Pb 7.* d) esse *hic add. R 1. ϱ* 2. 3.* e) nil *R 1. ϱ* 2. 3.* f) *om.* possumus — ipsum *C 1. Pb 7.* g) possum *C 1. Pb 7.* h) esse poss. *ϱ* 2. 3.* i) *add. m. 2* et *R 3.* k) ab ea *om. C 3;* ab eo *C 1. 2.* l) membra *R 1;* membrorum *C 3.* m) palmes *C 1. 2;* palmitis *C 3. Pb 7, sed corr. Pb 7.* n) s. m. *m. 2 suppl. C 2.* o) diliget *ϱ* 2. 3. Pb 7. R 3 et ex* diligit *corr. C 2 Carn.* p) adhirere *Carn.* q) *hoc verb. supra ras. C 2;* quaenium *C 1;* quem nimiam *C 3;* qui omn. *Pb 7, sed corr.* r) sociat *ϱ* 3 et ex* saciat *corr. ϱ* 2.* s) conveniemus *R 1;* convenimur *C.*

IX, 218. In hac ep. plurima ex ep. IX, 213. 215 repetuntur. — De Syagrio, ep. Augustodunensi, et de Desiderio, ep. Viennensi, cf. ep. VI, 52 n.; de Aetherio Lugdunensi ep. VI, 50 n.; de Vergilio Arelatensi ep. I, 45 n. 1) *Cf. 1. Tim. 6, 10.*

quae idolorum est servitus[t] [2], excludamus, ut in domo Domini nihil[u] noxium nihilque[v] adesse[w] confusum sinamus[x].

Nuntio siquidem apud nos olim[y] discurrente vulgatum est, quod in Galliarum partibus sacri ordines per simoniacam heresem conferantur. Et vehementi taedio[z] maeroris[a] afficimur[b], si in ecclesiasticis officiis quemquam[c] habet locum pecunia et fit saeculare quod sacrum est. Quicumque ergo hoc pretii studet[d] datione mercari, dum non officium, sed nomen[e] attendit, sacerdos non esse, sed dici[f] tantummodo inaniter concupiscit. Quod si licet[g], quid per hoc aliud[h] agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio[i], sed ille[k] solummodo dignus[l], qui dare pretium suffecerit[m], aestimetur? Ex qua re si recti[n] libraminis examinatione pensetur[o], dum improbe[p] ad inanem gloriam locum festinat utilitatis arripere, eo[q] ipso magis, quod honorem quaerit, indignus[r] est. Sicut autem is qui invitatus rennuit, quaesitus refugit, sacris est altaribus ammovendus[s], sic qui[t] ultro ambit[u] vel[v] importunum se ingerit, est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi ut crescendo decrescat et ascendendo exterius interius[w] in profunda[x] descendat? Itaque, frater carissime[y], in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura praeferatur electio, ut ad summam sacerdotii[z] non suffragio venditorum provectus[a], sed Dei credatur[b] esse iudicio. Nam quia grave omnino sit facinus Dei donum[c] velle pretio[d] comparare[e] vel vendere, evangelica[f] est testis auctoritas. Templum autem Dominus et redemptor noster[g] ingressus cathedras vendentium columbas evertit. Quid[h] aliud est columbas vendere, nisi pretium de manus[i] impositione percipere[k] et sanctum spiritum[l], quem omnipotens Deus hominibus[m] tribuit, venumdare? Quorum sacerdotium[n] ante Dei oculos cadere cathedrarum utique patenter[o] eversione signatum est. Et tamen exerit adhuc nequitiae pravitas vires suas. Nam cogit vendere quos decepit[p], ut emerent. Et dum non
Matth. 10, 8. attenditur, quod divina voce praecipitur: 'Gratis accepistis, gratis date', agitur[q], ut crescat et geminata fiat in uno eodemque delicto[r] condicio, ementis scilicet et vendentis. Et cum liqueat hanc heresem[s] ante omnes radice pestifera[t] subrepsisse[u] atque in ipsa sua origine apostolica esse detestatione damnatam[v], cur non cavetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi[w] in[x] maledictione convertitur, qui ad hoc, ut fiat hereticus, promovetur? [3]

Plerumque igitur adversarius animarum, dum non potest in his quae ad faciem[y]

t) serv. est. *C*; avaritiam, *quod ante om., hic add. Carn.* u) nihil *C 1. 3. Carn.*; nil *cet.* v) nilque *R 1* — *Carnot. hic supra lin. addit:* valeat. w) decet esse *ϱ* 2. 3.* x) sinamus *om. C. Carn. ϱ* 2. 3.* y) nova (*ex* nonva) siq. ap. nus fama *Carn.* z) *post ras.* diu *Carn.* a) merore *ex* mirori *corr. Carn.*; memores *C 1.* b) efficimur *C 3.* c) quemquem *C 1.* d) ergo praeter studet *C 1;* ergo praeter istud *C 3.* e) nom. *corr. in* non *C 3.* f) dicit *C, sed corr. C 2.* g) Quod scilicet *C. Carn. R 3, sed corr.* quod *in* sed *R 3 et* si licet *in* si sic licet *corr. C 2;* quid scilicet *cet.* h) aliud *om. Carn.* i) excusatio *ϱ* 2. 3.* k) illa *C 3.* l) dignis *C 3.* m) *ex* sufferit *corr. Carn.*; sufficeret *C*; sufficerit *R 1. ϱ* 2, sed corr. ϱ* 2.* n) *om.* si recti *C 3.* o) pensentur *R 1.* p) *add. m. 2* quis *et super* ad *scribit* ob *R 3.* q) et *Carn.* r) indignum *R 1.* s) amovendus *Carn.*; removendus *ϱ* 2. 3.* t) que *C 3.* u) ambitu *Carn.* v) *add.* qui *C.* w) iterum *C 3.* x) *ita R 1;* in profundo *C, sed in* in profundum *corr. C 2 m. 2;* ad pr. *ϱ* 2. 3.* y) fratrum karissime *C 1. 2. Pb 7;* fratres karissimi *C 3.* z) summa sacerdotio *C 1;* summa sacerdoti *C 3;* summa sacerdotii *C 2. Pb 7.* a) probetur *C.* b) *ex* credetur *corr. m. 2 C 2;* cred(atur) *erad. et* deteri *suprascr. Carn.* c) domum *Carn.* d) pretium *R 1;* pretii *Carn.* e) venundare *Pb 7.* f) evangelicę *C 3.* g) noster *om. C.* h) autem *hic suprascr. Carn.* i) *eradit* s *R 1;* manu *ϱ* 2. 3.* k) accipere *ϱ* 2. 3.* l) sp. s. *C 2. 3.* m) *hoc verb. suppl. m. 2 C 2* — *add. m. 2 R 3* gratis. n) sacerdotio *C 1. 3. Carn.* o) pater *corr. in* pariter *(ita ϱ* 3) ϱ* 2;* mensarum fatentes *Carn.* p) decipit *R 1.* q) augetur *Carn.* r) delicto *R 1;* delicti *C. ϱ* 2. 3;* *ex* dilicti *corr.* dilicto *Carn.* s) haec aliquae ad hanc heresis *Carn.* t) radices pestiferas *C;* madices p. *ϱ* 2. 3, sed corr. in* radice p. *ϱ* 2;* radice *ex* radices *corr. Carn. et* pestifara *in* pestifare. u) subrepisse *Carn.* v) damnatum *C.* w) *om.* illi *R 3, sed corr. supplet* ei. x) in *om. C 1.* y) faciendum *C, sed corr. m. 2 C 2.* — *In marg. add. R 1 rubro:* de elemosina non facienda de rebus inlicitis.

2) *Cf. Gal. 5, 20.* 3) *Cf. ep. V, 58 p. 369 n. 4.*

sunt prava[z] subripere, callide[a] specie quasi pietatis iniecta[b] nititur supplantare suadetque forsitan debere ab habentibus[c] accipi, ut sit, quod[d] possit non habentibus erogari, dum modo vel sic venena mortifera elemosinae celata[e] obumbratione transfundat. Nam nec venator feram aut avem auceps deciperet[f] vel piscem piscator caperet, si aut[g] illi[h] laqueum in aperto proponerent[i] aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda et cavenda[k] est hostis astutia, ne, quos aperta nequit[l] temptatione subvertere, latente telo[m] saevius[n] valeat[o] trucidare[p]. Neque enim[q] elemosina reputanda est, si pauperibus[r] dispensetur quod ex inlicitis rebus accipitur, quia, qui hac intentione male[s] accipit, ut quasi[t] bene dispenset, gravatur[u] potius, quam adiuvatur[v]. Elemosina[w] redemptoris nostri oculis[x] illa[y] placet[z], quae non de[a] inlicitis[b] et[c] iniquitate congeritur, sed quae de rebus concessis et bene adquisitis impenditur[d]. Unde etiam illud certum est, quia, et si monasteria[e] aut xenodochia vel quid[f] aliud[g] construatur, mercedi[h] non proficit, quoniam, dum perversus et emptor honoris in loco[i] transmittitur et alios[k] ad sui[l] similitudinem sub commodi datione[m] constituit, plura male[n] ordinando destruit, quam[o] ille potest aedificare, qui ab eo pecunias[p] ordinationis accepit[q]. Ne ergo sub optentu elemosinae cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacra scriptura nos[r]
prohibet dicens: 'Hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere'[s]. Quicquid Prov. 21, 27.
enim in Dei sacrificio ex scelere[s] offertur[t], omnipotentis Dei[u] non placat[v] iracundiam,
sed irritat[w]. Hinc rursum[x] scriptum est: 'Honora Dominum[y] de tuis iustis[z] laboribus'. Prov. 3, 9.
Qui ergo male tollit, ut quasi bene praebeat, constat sine dubio, quia Dominum[a] non
honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: 'Qui offert[b] sacrificium de substantia Eccl. 34, 24.
pauperis, ac si victimet filium in conspectu patris'.[c] Quantus autem dolor patris sit, perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur[d]. Et hinc facile cognoscimus, quantus apud Deum[e] dolor exasperatur, quando ei[f] sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo[g] declinandum[h] est, dilectissime fratrum[i], sub optentu elemosinae peccata simoniacae[k] hereseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata elemosinas facere, aliud propter elemosinas peccata committere.

Hoc quoque ad nos pervenisse non dissimili dignum detestatione[l] complectimur, quod quidam desiderio honoris inflati defunctis episcopis[m] tonsorantur[n] et fiunt[o] repente ex laicis[p] sacerdotes atque inverecunde religiosi propositi ducatum arripiunt[q], qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quid isti subiectis praestaturi sunt, qui, antequam discipulatus limen attingant, tenere locum magisterii[r] non formidant? Qua de re necesse est, ut, etsi quamvis inculpati quisque sit meriti, ante tamen per

z) prava *om.* C2. a) calida R 1. b) iniectu *Carn.* c) habentibus (ab *om.*) ρ* 2. 3; ad habentibus *Carn.*; ab agentibus C 3. d) sicut *pro* sit quod *Carn.* e) et elata *Carn.* f) decipere ρ* 2. 3. g) sicut C 3. h) illa C3. i) proponeret *corr. ex* proponerit *Carn.*, *ex* proponerent C 2. k) metuenda incavenda C 3; m. est et c. est ρ* 2. 3. l) opera nequid (*corr. in* neque) R 3. m) latentibus telis *in ras. Carn.* n) scevius R 1. o) valeat *om. C, sed suppl. m. 2* C 2. p) trucidari C. q) enim *om. Carn.* r) *suprascr.* id R 3. s) male *om.* Pb 7; mala *Carn.* t) quia si C 1. u) *in* aggravatur *corr.* C 2 *m. 2*; *ex* gravetur *corr.* Pb 7. v) iuvatur C. w) *suprascr.* enim R 3; ergo *in ras. add. Carn.* x) oculos R 1. y) *ita Carn.*; *om.* ρ* 2. 3. C2, *sed suppl. m. 2* C 2; illud R 1; aliud *corr. in* illa R 3. z) placent R 1. ρ* 2. 3, *sed corr.* ρ* 2. a) de *om.* ρ* 2. 3. b) scaelestis *ex* caelitis *corr. Carn.* c) in *add.* ρ* 2. 3. d) *hic finit epistula in* Pb 7; *cetera desunt.* e) monasterium C. f) quod *corr. in* quodlibet R 3. g) *suprascr.* ita R 3. h) in (*suprascr.*) mercedem *Carn.* i) locum C; loco *corr. in* loca R 3. k) aliis C. l) *ex* suis *corr.* ad sui *m. 2* C 2; sui *om.* R 3, *suprascr.* hanc. m) sub commodatione C 1; sub conmoditatione C 2. 3, *sed corr.* C 2. n) plure m. C 3; p. mala C 1. o) *suprascr.* nec R 1. p) *ita C. Carn.*; pecunia R 1; pecuniam ρ* 2. 3. q) accipit C. r) *ita C. Carn.*; sacrae scripturae nos R 1; sacrae scripturae ordo vos ρ* 2. 3. s) excelere R 1. *Carn.* t) *om.* quicquid — offertur C 3; offeretur C 1. 2, *sed corr.* C 2. u) dei *om. Carn.* v) placet ρ* 2, *et suprascr.* a; placeat ρ* 3. w) irritum C 1. x) rursus C3. ρ* 2. 3. y) deum *Carn.* z) iustis *om. Carn.* a) deum *Carn.* b) *ex* offerret *corr. m. 2* C2; offeret C 1. 3. c) patri *Carn.* d) filios victimemur ρ* 2. 3, *sed corr. in* victimemus ρ* 3. e) eum ρ* 2. 3. f) et R 1; eius C, *sed corr.* C 2. g) enim C. h) declinandus C 1. 2. i) frater ρ* 2. *Carn.* k) simoni C, *sed corr. m. 2* C 2. l) digne contestatione C. m) episcopi R 1. n) tonsoratus C 1. o) fiant C 3. p) laici R 1. q) arripiant C 3. r) magistri C.

distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officiis. Videat[s] quod[t] imitetur[u], discat quod doceat, informetur quod teneat, ut postea non debeat[v] errare, qui eligitur[w] viam errantibus demonstrare. Diu ergo religiosa meditatione poliatur, ut placeat, et sic[x] lucerna super candelabrum posita luceat[4], ut adversa ventorum vis inruens conceptam eruditionis flammam non extinguat, sed augeat. Nam cum scriptum sit: 'Ut prius quis probetur,
1. Tim. 3, 10. et sic ministret', multo amplius[y] ante probandus est, qui[z] populi[a] intercessor adsumitur[b], ne fiant[c] causa[d] ruinae populi sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla potest esse defensio, quia cunctis liquido notum[e] est, quae sit in huius rei diligentia sancta egregii[f] sollicitudo doctoris[g], qua[h] neophitum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut autem tunc neophitus dicebatur, qui initio in[i] sanctae fidei erat conversatione plantatus, sic modo neophitus habendus est, qui repente in religionis[k] habitu plantatus ad[l] ambiendos[m] honores sacros[n] inrepserit. Ordinate[o] ergo ad ordines[p] accedendum[q] est; nam casum[r] appetit, qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quaerit ascensum. Et cum idem apostolus doceat[s] inter alia sacri ordinis instituta discipulum manum non esse cuiquam citius imponendam[5], quid hoc celerius quidve[t] praecipitantius[u], quam ut exoriatur a summitate principium et ante[v] esse incipiat episcopus quam minister? Quisquis igitur sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad utilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quo[w] est subiturus[x] onere[y] metiatur[z], ut et inpar abstineat et ad[a] id cum metu, etiam qui se sufficere[b] existimat[c], accedat. Ab re autem non facimus[d], si ad argumentum rationabile usum rerum inrationabilium colligamus[e]. Apta namque aedificationibus de[f] silvis ligna succiduntur, nec tamen adhuc[g] viridibus aedificii pondus imponitur, nisi eorum[h] viriditatem multorum dierum mora siccaverit et apta[i] ad necessarium[k] usum effecerit. Quae si[l] observantia forte neglegitur, citius superimposita mole franguntur[m] et gignit ruinam ad auxilium res provisa[n]. Hinc enim et[o] medici, qui curam gerunt de corpore, quaedam adiutoria recenti[p] adhuc confectione[q] formata indigenti non offerunt, sed maceranda temporibus derelinquunt[r]. Nam si[s] inmature quis dederit, dubium non est, quia fit[t] causa periculi res salutis. Discant itaque, discant in officio suo sacerdotes, quibus animarum credita est cura, servare quod diversarum artium homines docente ratione custodiunt[u] et a praecipiti se ambitione, etsi[v] non metu, saltem pudore contineant[w]. Sed ne forsitan ab[x] hoc[y] pravae se consuetudinis quisquam velit[z] obiectu[a] defendere, fraternitatis tuae[b] discretio rationis[c] eos freno coerceat et labi in inlicitis[d] non permittat[e], quia, quicquid

s) ut *suprascr.* *R 1;* videatur *C 1.* t) quod *corr. in* quid ϱ* *2.* u) *add.* et *R 1.* v) *hic add., sed del. R 3:* qui vero huic contradicere non valet illam hystoriam *et suprascr.* neque enim oportet illum in via. w) elegit ϱ* *2. 3.* x) sit *C, sed corr. C 2.* y) amplius *om. Carn.* z) probandi sunt *(in ras.)* qui ad *Carn.* a) populo *C.* b) intercessuram sumitur *Carn.* c) fiat *C.* d) causae ϱ* *2. 3, sed* ϱ* *2 corr.;* causas *Carn.* e) natum *C 1. 2, sed corr. C 2.* f) *ita C 1. 2;* sancta et *(suprascr.)* egregia *Carn.;* sanctęgregi *R 1. C 3;* sancta gregi ϱ* *2. 3.* g) doctori doctoris *R 1.* h) *ita Carn. R 1;* quia *C;* qui ϱ* *2. 3.* i) initio in *R 1;* in *(suprascr.)* initio in *Carn.; ex* initio *corr.* in initio *m. 2 C 2;* initio (*om.* in) *C 1. 3.* ϱ* *2. 3.* k) religioni *R 1.* l) et *Carn.* m) commovendos *C 1. 2, sed corr. m. 2 C 2;* ammovendos *C 3;* ambiendus *Carn.* n) sacr. ordines *Carn. C 3, sed corr. C 3;* sacr. hon. *C 1. 2.* o) *in* inordinatae *corr. Carn.* p) ordines sacros *Carn.* q) ascendendus *C 1.* r) causa *C, sed corr. C 2.* s) *ex* deceat *corr. R 1.* t) qui diu *C 3.* u) prepitantius *R 1.* v) *suprascr.* non *R 3;* esse *hic del. et post* incip. *repetit C 2.* w) quod *C 1.* ϱ* *2. 3.* x) subditurus *C, sed corr. C 2.* y) honore ϱ* *2. 3. Carn.* z) remetiatur *C 1.* a) ad *om. C, sed suppl. m. 2 C 2.* b) *om.* qui se sufficere *R 3, suprascr.* si dignus. c) extimat *R 1;* existimatur *R 3.* d) facinus *R 1.* e) colligimus *C.* f) *ex* et *corr. m. 2 C 2.* g) *om.* adhuc *C, sed suppl. m. 2 C 2.* h) horum *C.* i) aptas *R 1.* ϱ* *2. 3. C, sed corr. C 2.* k) necessarii *R 1.* l) si *om., sed m. 2 suppl. C 2.* m) moles frangantur *R 1.* n) inprovisa *Carn.* o) et *om. Carn.* p) *ex* redempti *corr. R 1;* recentia *C.* q) cum festinatione *C, sed corr. m. 2 C 2.* r) derelinquant *Carn.* s) *ex* sibi *corr. C 2.* t) fiat *Carn.* u) custodiant *C, sed corr. C 2.* v) *om.* si *C 3.* w) sustineant *C.* x) ad *C 3.* y) hac ϱ* *2. 3.* z) vellit *C 1;* velud *R 1.* a) obiectum *R 1;* obiecta *C 3.* b) *corr. in* fraternitas tua ϱ* *2.* c) discretionis ϱ* *2. 3.* d) labi licitis *C 3.* e) permittas *R 1.*

4) Cf. Matth. 5, 15. *5) Cf. 1. Tim. 5, 22.*

ultione dignum est, non ad imitationis[f], sed potius ad[g] exemplum debet[h] correptionis adduci.

Neque autem[i] hoc quod similiter corrigendum est patimur[k] neglegenter[l] omittere[m]. Nam quid prodest cuncta munisse, si per unum locum perniciosus hosti praebeatur accessus? Cum his itaque qui in sacro sunt ordine constituti habitare[n.o] mulieres perhibentur[p]. De quibus, ne[q] antiquus[n.r] humani generis inimicus exultet, omnium definiendum consensu est, ut praeter eas quas sacri canones complectuntur alias secum mulieres habere[s] non debeant[6]. Quae interdictio[t] etsi forte aliquibus ad tempus amara est, certum est, quia postmodum ex ipsa animae[u] utilitate dulcescit[v], si, unde inimicus superare potuit, superetur.

Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus[w], quod de habendis per parrochias conciliis patrum providentia[x] utilitatis causa sancitum est. Unde ne qua[y] inter fratres[z] dissensio[a], ne qua inter[b] praepositos et subiectos[c] sint fomenta discordiae, in unum sacerdotes convenire necesse est, ut et de incidentibus[d] causis disceptatio[e] et sit salubris[f] de ecclesiastica observatione collatio, quatenus, dum per hoc et praeterita corriguntur[g] et regulam futura suscipiunt[h], omnipotens ubique[i] Dominus fratrum concordia[k] collaudetur. Cuius vobis adesse praesentiam, si[l] haec[m] observabitis, scitote, quia scriptum est: 'Ubi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi sum in Matth. 18, 20.
medio eorum'[n]. Si ergo adesse dignabitur[n], ubi duo vel tres fuerint, quanto magis non deerit, ubi plures convenerint sacerdotes? Et quidem, quia de habendo[o] bis in anno concilio[7] patrum sit regulis statutum[p], non latet. Sed ne forte aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel tamen[q] sine excusatione aliqua decernimus congregari, ut expectatione concilii nihil pravum[r], nihil praesumatur inlicitum. Nam plerumque etsi non amore[s] iustitiae, metu examinis[t] abstinetur[u] ab hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio. Hanc, fratrum carissime[v], observantiam nostris relinquendam posteris teneamus et omnia, quae ad eruditionem nostram[w] sacris apicibus scripta sunt, meditemur[x] atque ad ea[y], quoscumque possumus, incitemus. Certum quippe est, quia, si toto corde praeceptis nos salutaribus occupamus, omnem vitiorum labem effugimus, quia[z], dum in his quibus aedificamur innitimur[a], locum sine dubio deceptionis excludimus.

De his itaque quae[b] superius dicta sunt fraternitatem vestram auctore Deo volumus synodum[c] congregare[d] atque in ea reverentissimo fratre nostro Aregio[e][8] episcopo et dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate[f] mediantibus[g] omnia, quae sanctis canonibus,

f) imitationes *R 1;* imitationem *C.* g) in *C.* h) debeat *C.* i) aut *ϱ* 2. 3.* k) patiamur *C.* l) neglegente *C 1.* m) mitterre *C 1.* n) *verba* habitare *usque* antiquus *om. Carn.* o) *add.* cum *et corr.* mulieres *in* mulieribus *R 1; add.* secum *ϱ* 2. 3.* p) probibentur *C 3;* perhibetur *R 1.* q) ne *om. R 1. ϱ* 2. 3.* r) *add.* hostis *C.* s) m. habitare *C 2;* habitare mulieres *ϱ* 2.* t) interdicto *C, sed corr. C 2.* u) animi *Carn.* v) dulce sit *ϱ* 2. 3.* w) relinquamus *Carn.* x) *ex* providentie *corr. R 1.* y) quoque *pro* ne qua *R 3.* z) *add.* orta *R 3.* a) *ex* discordia *corr. in margine R 1;* dissensione *R 3.* b) *corr. in* aut si aliqua inter *R 3.* c) *ex* subiecte *corr. R 1.* d) *ita Carn. et ex* incedentibus *corr. R 1;* inced. *C. R 3;* ingruentibus *ϱ* 2. 3.* e) disceptio *C.* f) sal. sit *C 1;* sit sal. et *Carn.* g) corrigantur *C.* h) futuram *codd.* — suscipiant *C 1;* suscipiunt *corr. in* suscipiant *C 3.* i) itaque *R 1. 3. ϱ* 3, sed corr. in* utique *R 3; ϱ* 2: post* omnipotens *ras. 4 fere litt.* k) cum corda *C 1.* l) praesentia si *C;* praesentia nisi *R 1.* m) hoc *C 1.* n) *verba* eorum *usque* dignabitur *om. et post* fuerint *add.* dicit *Carn.* o) *in* adhibendo *corr. C 2;* addendo *R 1.* p) institutum *Carn.* q) *add.* in anno *R 1.* r) parvum *Carn.* s) amor *C.* t) examinationis *Carn.* u) obstinetur *Carn.* v) *ita C;* fratrum karissimi *R 1;* frater carissime *ϱ* 2. 3. Carn.* w) *in* vestram *corr. ϱ* 2;* vestram *ϱ* 3.* x) meditentur *R 1;* meditemus *C.* y) ad eam *ex* ea *corr. C 2;* ad eam *C 1;* eadem *C 3.* z) *ex* quibus *corr. C 3.* a) innotescimur *C, sed corr. C 2.* b) *om.* quae *C 1.* c) synodi *ϱ* 2. 3.* d) *corr. in* congregari *R 1.* e) Siagrio *C 2;* Regio *Carn.* f) dilectum filium nostrum C. abbatem *Carn.* — Ciriaco *C 2.* g) metientibus *C.*

6) Cf. ep. IX, 110. 7) Cf. Conc. Turon. a. 567 c. 1 (Concil. aevi Meroving. p. 122 cum nota 1). Ante saepe de convocandis semel in anno synodis decretum est. Loening l. l. II p. 203. 8) Cf. de Aregio Vapincensi ep. seq.

sicut praediximus, sunt adversa, districte sub anathematis interpositione[h] damnentur[i], id est, ut nullus pro adipiscendis ecclesiasticis ordinibus dare aliquod[k] commodum[l] praesumat vel pro datis accipere, neque ex laico habitu quisquam repente audeat[m] ad locum sacri[n] regiminis pervenire, neque ut aliae[o] mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hae, quae[p] sacris, ut praedictum est[q], canonibus sunt permissae[r]. De quibus cunctis[s] reverentissimus frater noster Syagrius[t] episcopus cum omni synodo dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate remeante nobis quae acta[u] fuerint[v], studeat[w] nuntiare, ut suptiliter agnoscentes, quid[x] et cum qua cautela vel qualiter sit decretum, omnipotenti Deo de vita vestra ac moribus gratias incessabiliter persolvamus[y] [9].

IX, 219.

Gregorius I. papa Aregium, episcopum (Vapincensem), suorum obitu afflictum, consolatur eique et archidiacono eius usum dalmaticarum, per Cyriacum abbatem missarum, concedit. Synodo a Syagrio, episcopo Augustodunensi, congregandae interesse et ordinem eius sibi referre eum iubet. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 119; C: cap. 130.
Edd. M: Lib. IX. ep. 107; G: Lib. VII. ind. II. ep. 112. — Iaffé Reg. 1748 (1264).

GREGORIUS AREGIO EPISCOPO FRANCIIS.

Fraternitatis vestrae afflictio, quam de amissione vestrorum vos hominum habuisse cognovimus, tantam nobis causam[a] maeroris[b] iniecit, ut, quia nos de duobus caritas unum fecit, cor nostrum in vestris specialiter uri[c] tribulationibus sentiremus. Sed in hoc dolore multum me consolata est sanctitatis tuae ad animum reducta[d] discretio, quam et patienter ferre tristitiam et decet de morte, spe vitae[e] alterius, longam non habere maestitiam. Ne tamen aliqua adhuc tribulatio in vestra mente se teneat[f], hortor: quiesce dolere, desine[g] tristis esse[h]. Nam[i] indecens est de illis taedio afflictionis addici[k], quos credendum est ad veram vitam moriendo pervenisse[l]. Habent forsitan illi iustam[m] longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc saeculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem, qui novimus, qui hoc credimus et docemus, contristari nimium de obeuntibus non debemus, ne, quod apud alios pietatis tenet

h) interpossione *C1.* i) *ex* damnenter *corr. C2;* damnetur *ϱ* 2.3.* k) *ex* aliquid *corr. R1;* aliquis *C2;* aliquid *C1. 3.* l) commodi *Carn.* m) *ex* adeat *corr. C 2.* n) sacre *C3.* o) alia *corr. in* aliquae *C2.* p) aeque *C1. 3;* aeque *corr. in* haec quae *C2;* haec que *et R1. ϱ* 2. 3, sed corr. ϱ* 2.* q) *om.* ut pr. est *R1.* r) *ex* permissa *corr. R 1;* praemisse *C3.* s) cuncta *C 2.* t) Syacrus *Carn.;* Sugrius *corr. in* Suagr. *C 1;* Suagrius *cet., sed in* Siagr. *corr. C2.* u) acte *C 3.* v) *ita Carn. et C 1. 3;* sunt *cet.* w) *in* studeant *corr. C 2;* studeat *om. Carn.* x) quod *R 1.* y) persolvam *C3. — Hic add.:* Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater *ex ep., ut videtur, originali et:* Explicit. Amen. *Carn. — Nota et hanc ep. et ep. IX, 213 etiam exstare in codd. Paris. 1603. Burgund. 10127 sq., ep. IX, 213 etiam in codd. Paris. 1454. 3842 A. Cf. Maassen l. l. p. 303.*

IX, 219 om. ϱ 1. — In titulo:* Arigio *R* 1* — Franciis *R 1. C 1;* Francis *C2. 3, ita et C 1 in indice;* in Frantiis *ϱ* 2. 3;* in Franciis *Vat. B. D. E. F (ed. M);* de Galliis *R* 1.* a) tantum ob causa *C.* b) memoris *C 1. 2.* c) *ita R 1. C 2;* vestri (= uri) *C 1; om. hoc verb. ϱ* 2. 3.* d) rededucta (*om.* discretio) *C, in* res deducta *corr. C 2 m. 2.* e) morte plebi tuæ *C.* f) m. reteneat *C 1. 2, sed in* m. retineat *(ita C 3) corr. C 2.* g) quiesci dolore sine *C.* h) esse *om. C.* i) quam *C.* k) afflictionibus *C 2* — adduci *R 1. C 3.* l) pervenire *C.* m) illius tam *ϱ* 2.*

9) *Subscriptio, quam ex originali addit cod. Carnotensis eadem est, quae affertur in Diurni f. 1, 10 cum rubrica:* subscriptio (ad episcopum).

IX, 219. Eidem Aregio, episcopo civitatis Vapincensis (Gap), missae sunt ep. XI, 42. 44. Aridius *subscripsit conc. Valentino a. 585 et Matiscon. a. 585. Cf. vitam eius in A. SS. die 1. Maii t. I p. 109 ss.*

speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentiae quodam modo genus est contra hoc[n] quod quisque praedicat torqueri[o] tristitia[p] dicente apostolo: 'Nolumus autem[q] vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri, qui spem non habent'. 1. Thess. 4, 12.

Hac[r] itaque, frater[s] carissime, ratione prospecta studendum nobis est[t], ut, sicut diximus, non de mortuis affligamur, sed affectum viventibus impendamus, quibus et pietas ad utilitatem et sit ad fructum dilectio. Proinde obiurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consolando[u] prodesse quibus possumus festinemus. Lingua nostra bonis fomentum sit, pravis aculeus; tumidos retundat, iratos mitiget, pigros[v] exacuat, desides hortatu[w] succendat[x], refugientibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur, ut, quia ductores dicimur[y], viam salutis gradientibus ostendamus. Simus[z] in custodia vigilantes, aditus contra hostis insidias[a] solliciti muniamus[b]. Et si quando per devia[c] ovem de commissis gregibus error adduxerit, toto[d] illam adnisu ad caulas revocare dominicas contendamus[e], ut de pastoris nomine, quod habemus, non supplicium, sed praemium consequamur. Quia[f] ergo in his omnibus divinae gratiae adiutorium[g] opus est, omnipotentis Dei adsiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad haec nobis[h] operanda et velle tribuat et posse concedat atque in ea nos via cum fructu boni operis, quam se pastor pastorum esse testatus est, dirigat, ut, sine quo[i] nil[k] adsurgimus[l], per ipsum implere omnia valeamus.

Praeterea communis filius diaconus Petrus nobis innotuit, quod fraternitas vestra tempore quo hic fuit poposcerit, ut sibi et archidiacono[m] suo utendi dalmaticis[n] licentiam[1] praeberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmitate compulsus[o] festinanter abscessit, ut[p] nec ipse[q] maeror incumbens diu, ut dignum erat et res desiderata poscebat, sineret inminere et nos in multis implicitos ecclesiasticae rationis consideratio novum hoc inconsulte et subito non permitteret indulgere, idcirco postulatae[r] rei prolongatus effectus est. Nunc vero[s] caritatis tuae bona revocantes ad animum huius auctoritatis nostrae serie[t] petita concedimus atque te vel archidiaconem tuum dalmaticarum usu[u] decorandos[v] esse concessimus easdemque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate[2] deferente transmisimus.

Praeterea[w] in ea[x] synodo[3], quam contra simoniacam heresem per fratrem et coepiscopum nostrum Syagrium[y] decrevimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse atque eidem[z] fratri ita pallium quod transmisimus tribui[4], si prius se promiserit inlicita[a], quae prohibuimus[b], per definitionem synodi a sancta ecclesia removere[c]. De qua synodo omnem nobis suptiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus nuntiare, ut[d] ipse, cuius nobis sanctitas valde experta est, nos reddas[e] de omnibus[f] certiores.

---

n) haec ϱ* 2. 3. o) praedicator quaeri *C;* praedicat quaeri ϱ* 2. 3. p) iusticia *C1;* iustitiae *C2;* iustitiam *C3.* ϱ* 2. 3; tristitia *R 1.* q) autem *om. R 1.* r) haec *C;* hoc *corr. in* hac *R 1.* s) fratrum *C.* t) est *om. C1.* u) consolendo *C2.* v) prigros *C1.* w) hortatur *C1.2, sed corr. C 2;* hortator *C3; Mommsen hoc verb. del.* x) succodat *C3.* y) doctores *(ita et Vat. A sec. ed. M)* dicimus *(in* dicimur *corr. C 2) C.* z) scimus *C1. 2, sed corr. C2.* a) insidias *om., sed m. 2 suppl. C 2.* b) muniamur *C.* c) perditam *C1;* perdi *C2;* perdimus *C3.* d) tota *C1.* e) *ex* adtend. *corr. C 2 m. 2.* f) quid *R1.* g) adiutorio *R1* — opus *m. 2 suppl. C2.* h) vobis ϱ* 2. 3. i) qua *C.* k) nihil *C1.* l) aspergimus *C 1;* aspargimus *C2. 3.* m) archidiaconi ϱ* 2. 3. n) dalmaticas *C.* o) conpulsa *C.* p) *om. hoc verb. C 1.* q) ipsa *codd. n.* r) postulanter *C1. 3;* postulante *et ras. C 2.* s) ergo *C 1.* t) seriem *C.* ϱ* 2. 3, *sed corr.* ϱ* 2. u) *om.* usu ϱ* 2. 3. v) decorando *R 1.* w) *add.* et *C3.* x) ea *om. C 3;* eo *R 1.* y) Sisagrium *C 3;* Suagrium *cet., sed in* Siagr. *corr. C2 m. 2.* z) atque idem idem *R 1.* a) inlicita *m. 2 add. C2.* b) prohibemus ϱ* 2. 3. c) removeret *C, sed corr. C 2.* d) et *C.* e) reddat ϱ* 2. 3. f) *om.* de omnibus *C.*

1) Eadem narrat vita *eius supra laudata c. 10. 11. — Dalmaticae a tunicis largis manicis differunt, ut apparet ex Ioh. diac. III, 59. — Idem ius utendi dalmaticis diaconis ecclesiae Arelatensis concessit Symmachus papa (Iaffé-Kaltenbr. 766 [479] = vit. S. Caesarii I c. 4. A. SS. d. 27. Aug. t. VI p. 71). Cf. Loening l. l. II p. 96.* *2) Cf. ep. IX, 208 n. 1.* *3) Cf. ep. praeced.* *4) Cf. ep. IX, 222.*

IX, 220.

Gregorius I. papa Desiderio, episcopo in Franciis (Viennensi), pallii privilegium, velut antiquitus huius sedis episcopis datum, confirmari cupienti, respondet, tabulas rei testandae causa mittat, quarum in ecclesiae Romanae tabulario nihil inventum sit.

599, Iul.

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 120; C: cap. 131.
Edd. M: Lib. IX. ep. 112; G: Lib. VII. ind. II. ep. 117. — Iaffé Reg. 1749 (1269).

GREGORIUS DESIDERIO EPISCOPO GALLIIS.

Fraternitatis vestrae desiderium Iohannis regionarii[a] [1] relatione cognovimus; quod quidem libenter parati sumus implere, si diligenter fuerimus de his quae retulit informati. Inquit autem a vestra sibi relatum dilectione, quod[b] ecclesiae vestrae quaedam[c] olim privilegia[d] ab apostolica sede[e] concessa sint[f], atque usum[g] pallii eius sacerdotes antiquitus habuisse. Quod quia vobis magnopere poscitis reformari, in ecclesiae nostrae scrinio requiri fecimus, et inveniri[h] nil[i] potuit[2]. Sed quoniam quanto[k] studiosius ista cupitis adipisci, tanto vos arbitramur[l] esse sollicitos, in requirendis[m] chartis ecclesiae vestrae vigilantius[n] curam impendite et, si qua exinde scripta inveniri poterint[o], quae nos valeant informare, huc[p] curae sit[q] vestrae transmittere. Nam qui nova concedimus, vetera libentissime reparamus.

IX, 221.

Gregorius I. papa Candido, presbytero in Franciis, Aurelium presbyterum, latorem praesentium, quem muneri presbyteri aut abbatis in possessione aliqua sancti Petri praeponat, commendat.

599, Iul.

Codd. C: cap. 132.
Edd. M: Lib. XI. ep. 70; G: Lib. IX. ep. 65. — Iaffé Reg. 1750 (1420).

GREGORIUS CANDIDO PRESBYTERO IN FRANCIS.

Lator[a] praesentium filius noster Aurelius presbyter Galliarum partibus veniens petiit, ut, sicubi in possessionibus beati Petri apostoli oratorium[b] aut locus, qui pres-

*IX, 220 om. ϱ*1. — In titulo: C1:* Aregio, *ita et C1. 2 in argumentis; C3 in indice item:* Aregio *etc. (cf. ep. IX, 219), sed* Desiderio *C1 in ind. et cet. codd.* — Franciis *aut* Francis *C1. 3 et ubique in ind. et arg. C;* Gallis *C2;* Galliarum *ϱ*2. 3. R*1;* Galliis *ϱ1;* Gallianę civitatis *R1;* Gallicanae civ. *Vat. B (ed. M);* in Galliis *Vat. A. F. (ed. M).* a) Iohannes regionarius *C, sed corr. C2.* b) ut *C.* c) quidam *C. R1, sed corr. R1 in* quodam; quiddam *scr. Mommsen.* d) privilegi *corr. in* privilegio *R1.* e) se *C.* f) concessa sit *corr. in* concessum sit *R1.* g) sub *C.* h) invenire *C1. ϱ*2. 3.* i) nihil *C3.* k) quoniam *om. C3* — quantum *C2. 3.* l) arbitramus *C.* m) quirendis *ϱ*2. 3.* n) vigilantibus *R1. ϱ*2. 3, sed corr. ϱ*2.* o) invenire potuerit *C.* p) ac *C;* hunc *corr. in* huc *R1.* q) sit *m. 2 suppl. C2.*

IX, 221 in titulo: in *om. C3 et arg. C1. 2* — Francia *C*1.* a) *ex* latores *corr.* latore *C2.* b) oratorius *C, sed corr. C2.*

IX, 220. De Desiderio, ep. Viennensi, cf. ep. VI, 52 n. 1) Iohannes ex Gallia Romam reversus erat iam ante m. Sept. a. 597: cf. ep. VIII, 4 p. 6 n. 3. 2) Vienna olim metropolis provinciae Viennensis fuerat: cf. not. Gall. XI, 3. Sed cum praefectus praet. Galliarum Arelate refugisset, haec urbs prima extitit, cuius episcopos postea papae pallio decorare coeperunt: cf. Iaffé-Kaltenbr. 328 ss. 766 etc.; ep. V, 58. De contentione inter Arelatenses et Viennenses episcopos de primatu orta cf. Gundlach, der Streit der Bisth. Arles u. Vienne (1890) p. 185 ss. Loening l. l. II p. 92. — Cf. etiam ep. XI, 40 (Gundlach, l. l. p. 199).

IX, 221. De Candido, rectore patrimonii Gallici, cf. ep. V, 31 p. 311 n. 3; VI, 10 n.

byterum vel abbatem indiget, inveniri potuerit, ei debeat committi, quatenus et ipse subsidium vitae praesentis inveniat et nos inveniamur[c] petitioni illius paruisse. Proinde eum dilectioni tuae[d] modis omnibus commendamus; in quo usus exegerit, ei tua dilectio concurrat, et scriptorum nostrorum illic solacium sentiat.

IX, 222.

Gregorius I. papa Syagrium, episcopum Augustodunensem, qui praedicationis operae, quam diu cogitans Anglorum genti per Augustinum, quondam monasterii sui (Gregorii) praepositum, nunc coepiscopum, impendere studuerit, adiutor fuerit, pallii iure ornat et ei concedit, „ut, metropolis suo per omnia loco et honore servato, ecclesia civitatis Augustodunae post Lugdunensem ecclesiam (prima) esse debeat". De synodo ad sanandos mores pravos congreganda addit. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 121; C: cap. 133.
Edd. M: Lib. IX. ep. 108; G: Lib. VII. ind. II. ep. 113. — Iaffé Reg. 1751 (1265).

GREGORIUS SYAGRIO EPISCOPO AUGUSTODUNO.

Magistra bonorum omnium caritas, quae nihil[a] sapit[b] extraneum, nihil asperum, nihil[c] confusum, ita quae[d] exercet[e] corda[f] corroborat, ut nihil grave, nihil difficile, sed fiat totum dulce quod agitur. Huius igitur cum[g] sit proprium nutrire[h] concordia, servare composita[i], dissociata coniungere, prava dirigere et virtutes ceteras perfectionis suae munimine[k] solidare, quisquis in eius radices[l] se inserit, nec a viriditate deficit nec a fructibus inanescit, quia humorem[m] fecunditatis opus efficax non amittit[n]. Atque ideo multum tibi, dilectissime frater[o], in Domino condelector atque congaudeo, quod sic eadem caritate te[p] praeditum[q] multorum testificatione comperio, ut et ipse quae sacerdotis sunt decenter[r] exhibeas et aliis te[s] laudabiliter imitandum[t] ostendas[u].

Quia igitur in praedicationis opera[v], quam diu[w] cogitans Anglorum genti[x] per Augustinum[y] quondam[z] monasterii mei[a] praepositum, nunc fratrem et coepiscopum nostrum, impendere[b] studui, ita sollicitum ac devotum adiutoremque in omnibus te, ut oportuit[c], fuisse cognovimus, ut multum[d] me sibi fraternitas tua hac de re[e] faceret[f] debitorem, tantae rei[g] consideratione commonitus[h], ne infructuosus erga te viderer existere[i], fraternitatis tuae petitionem nulla pertuli ratione postponere[k]. Proinde secundum[l] postulationis tuae desiderium[m] pallii te usu, quod intra ecclesiam tuam habere debeas, ad[n] sacra tantum missarum sollemnia celebranda Deo auctore praevidimus

c) inveniamus *C 2.* d) *hic iterum add.* cum *codd. n.*

IX, 222 om. ϱ 1. — In titulo:* Siagrio *R 1. R* 1;* Suagrio *cet. codd., sed in* Siagr. *corr. C 2.* — Agustuduni *C 1. 2;* Agustoduni *C 3 (in indice C 3:* Agustud.); de Augustoduno *R 1;* de Augustiduno *ϱ* 2. 3;* Augustidunensi *R* 1.* a) nil *R 1. ϱ 1.* b) rapit *C.* c) nil *R 1. C 2. 3.* d) quae *om. ϱ* 2. 3.* e) exerci *C 3.* f) et *hic add. corr. ϱ* 2 et ϱ* 3.* g) dum *C.* h) nutrice *C 1. ϱ* 2.* i) compos. *om. ϱ* 2.* k) munime *R 1. ϱ* 2, sed corr. R 1.* l) radice *C.* m) amore *C.* n) non inmittit *C.* o) fratrum *C.* p) te *om. C.* q) praedicta *C.* r) ipse sacerdotium (sacerdotum *C 3*) dec. *C.* s) aliter *C.* t) imitendum *R 1; om. hoc verb. C.* u) intundas *C, sed in* infundas *corr. C 2 m. 2.* v) *ita scr.;* opere *R 1. ϱ* 2. 3;* offerret *C.* w) quandiu *R 1;* quia *(ras. 1 litt.)* diu *C 2.* x) gentis *codd. n., praeter* gentes *C 3.* y) Agustinum *C 3 — om.* genti per Aug. *C 1.* z) quondam *C 1;* quod *R 1;* tunc *ϱ* 2. 3.* a) mei *om. C 2. 3.* b) impende *R 1.* c) *add.* id *C.* d) multum *C;* malum *R 1. ϱ* 2. 3, sed corr. in* magnum *ϱ* 3.* e) tua accedere *C 1.* f) facere *C, sed corr. m 2 C 2.* g) tanta ei *C.* h) cons. commotus *R 1;* consideratione cogitatione communitas *(in* communicas *corr. m. 2 C 2) C.* i) te utere exsistere *C 1;* te utere et sistere *C 2. 3.* k) postpon. rat. *C 1.* l) secundo *C.* m) *ex* desiderii *corr. R 1;* desiderio *C 3.* n) de *C.*

IX, 222. De Syagrio cf. ep. VI, 52 n. VIII, 4. IX, 214. 218 et ep. seq.

honorandum[o] [1]. Quod tamen ita tibi dandum[p] esse decrevimus, si prius per synodi definitionem emendari[q] promiseris quae corrigenda mandavimus[2], quia dignum profecto esse credidimus[r], ut cum mentis gravitate, qua Deo te[s] propitio pollere didicimus, habitus[t] quoque exterioris clarior[u] in te cultus adcresceret[v], praesertim cum id[w] te non ad superfluae elationis pompam, sed pro genio et honore tuae arbitremur ecclesiae petivisse. Cuius ne indumenti munificentiam nudam videamur quodam modo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut metropolis[x] suo per omnia loco[y] et honore servato[z] ecclesia[a] civitatis Augustodunis[b], cui omnipotens Deus praeesse te[c] voluit, post Lugdunensem[d] ecclesiam esse debeat[e] et hunc sibi locum ac ordinem ex nostra auctoritatis indulgentia[f] vindicare. Ceteros vero episcopos secundum ordinationis suae tempus sive[g] ad consedendum in concilio seu ad subscribendum[h] vel in qualibet alia re sua attendere loca[i] decernimus et suorum sibi praerogativam[k] ordinum vindicare, quia omnino rationis ordo nos ammonet, ut cum usu pallii aliqua simul, sicut diximus, largiri privilegia[l] debeamus[3].

Sed quoniam cum honoris augmento cura quoque[m] sollicitudinis debet excrescere[n], ut cultui[o] vestium actionis quoque ornamenta conveniant[p], oportet, ut enixius in cunctis studium[q] se vestrae fraternitatis exerceat. Circa subiectorum actus[r] sit vigilans, vestrum illis[s] exemplum instructio[t] et vita magistra[u] sit[4]. Linguae vestrae exhortatione discant, quod metuant, et doceantur[v], quod diligant[w], ut, dum talenta credita lucro multiplicato[x]
Matth.25,23. reddideris, in die[y] retributionis audire sis[z] meritus: 'Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui'.

Curam praeterea congregandae[a] synodi, quam vobis atque aliis fratribus nostris pro inlicitarum rerum prohibitione fiendam scripsimus, vestrae specialiter sollicitudini[b] noveritis incumbere. Unde quia praecellentissimos filios nostros Francorum reges magnam vobis novimus dilectionem impendere, omni vos studio omnique agere[c] adnisu necesse est, ut quod de[d] synodo congreganda mandavimus[e] fraternitatis vestrae vigilantia compleatur atque omnia illic, quae pro animarum salute scripsimus, censeantur, quatenus per hoc et vos zelum vestrum et[f], qualiter vobis inlicita displiceant, ostendatis et nos utiliter providisse[g], qui vestram ad hoc prae ceteris personam eligimus, videamur.

---

o) honorari, *suprascr. corrector:* dum quod t. i. t. damnum esse decrevimus *C 1;* honorari dum *C 2. 3.* p) tuendum *in ras. C2;* datum *C 3.* q) emendare *ex* mendari *corr. R 1;* emendari *ex* mendari *corr. m. 2 C 2;* mandari *ϱ*2. 3.* r) credimus *C.* s) te deo *ϱ*2. 3;* te *om. C.* t) habitu *R 1.* u) clariter *C.* v) adherescere *C.* w) *om.* id *R 1. ϱ*2. 3.* x) metropolis *C 1. 2. ϱ* 2. 3, sed in* metropoli *corr. C 2;* metropolitis *R 1. C 3, sed* s *erad. R 1.* y) loca *C 2.3.* z) servet *corr. in* servat *C 1;* servat *C 2. 3.* a) ecclesiae *C.* b) Agustudunus *C 1. 3;* Augustudunus *C2;* Augustodonis *R 1;* Augustidunis *ϱ* 2.* c) praeesset (*om.* te) *C 1;* praeesse (*om.* te) *R 1. C 2.3, sed suppl.* te *R 1 et m. 2 C 2.* d) Lagdunensem *R 1; hic add.* et *C 3.* e) debebat *C 1.* f) ex nostra auctoritas *(sed in* auctoritatis *corr. m. 2 C 2)* indulgentia *C;* ex nostra auctoritatis indulgentiam *R 1;* ex nostrae a. i. *ϱ* 2. 3.* g) sibe *R 1;* sibi *C.* h) scribendum *R 1.* i) *ita ϱ*2. 3;* re sua dere loc. *C;* res vacat tendere loc. *R 1.* k) praerogati iam *C.* l) *ex* privigium *corr. m. 2 C2.* m) queque *C.* n) exercere *R 1.* o) *om.* ut cultui *R 1.* p) veniant *C.* q) studiis *ϱ*2.* r) subiectos actum *C.* s) illi *R 1 — ex ante* illis *expung. C 2.* t) institutio *C.* u) magistri *C 1.* v) deceatur *C 1;* doceatur *C 2. 3.* w) diligat *C.* x) multiplicat ac *C 1. 3;* multiplicata *in ras. C 2.* y) inde *C.* z) si *C 1. 2, sed corr. m. 2 C 2.* a) congregandi *C 1.* b) vestra spec. sollicitudine *C.* c) agere *om. C.* d) de *om. R 1.* e) mandamus *ϱ*2.* f) et *om. C.* g) oboedisse *C.*

1) De hoc pallio cf. ep. VIII, 4. IX, 213. 219. 2) De hac synodo cf. ep. IX, 213 n. 7. 3) Loening l. l. II p. 94 ss. contendit haec privilegia a conciliis observata non esse. 4) Similia verba in Diurni f. 46 occurrunt; admonitio de simonia deest, ut videtur, ob ep. IX, 218 eidem Syagrio eodem tempore missam.

IX, 223.

Gregorius I. papa Syagrio, episcopo Augustodunensi, mandat, et Menatem, episcopum (Telesinum?), qui „de dioceseos nostrae ordinatione profectus“ est in Galliam cuiusque mores turpitudinem sibi infligant, et Theodorum episcopum, qui ad declinandam Constantii, episcopi Mediolanensis, disciplinam in Galliam se contulerit, ut in Italiam revertantur, compellat. 599, *Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 122.
Edd. M: Lib. IX. ep. 113; G: Lib. VII. ind. II. ep. 118. — Iaffé Reg. 1752 (1270).

GREGORIUS SYAGRIO EPISCOPO AUGUSTODUNO.

Cum sacerdotis dignitas[a] aliis videatur[a] dignitatibus eminere, ita quisquis ea ornatus est, cunctis se imitandum debet ostendere, ut exemplo suo[b] nulli nocere, sed vitam potius valeat componere subiectorum. Nam si actus dissentiat a nomine, quanto pontificatus ipse plus erigit, tanto magis addicit[c]. Itaque Menatem quendam episcopum[1], qui illic de dioceseos nostrae ordinatione[d] profectus est, in tantam se levitatem didicimus exhibere, ut et nobis de eo maior sit verecundia et illi episcopatus nomen non sit in honore, sed onere[e][2]. Quod quia pudoris nobis est de eo illa cognoscere quae in aliarum provinciarum omnino reprehendimus sacerdotes, fraternitas vestra eum[f] illic immorari amplius non permittat, sed ad nos quantocius reverti compellat ac magis inventa per omnia occasione[g] transmittat, ut sub ea qua dignum est observantia refrenatus saeculares mores ad sacerdotalem studeat convertere gravitatem. Nam satis noxium atque perniciosum est, ut imitatione ipsius qui aedificari debuerant destruantur. In qua re non solum ille culpabilis, sed etiam qui non[h] restiterit invenitur; nam consentire videtur erranti, qui corrigenda ut resecari debeant[i], non concurrit.

Quia vero item[k] Theodorus quidam episcopus[3] de diocese reverentissimi fratris nostri Constantii Mediolanensis ecclesiae episcopi[4] disciplinam, ut dicitur, evitans illic venisse firmatur, hortamur, ut et isto diligentius requisito ad episcopum suum vestra fraternitas[l] retransmittat, et quia, sicut legitur: ‘Qui abicit disciplinam, infelix est’, Prov. 15, 32.
nulla eum illic se excusatione patiamini retinere, quatenus et eos[m] qui levitatis eorum vitio possunt decipi liberetis[n] et de ipsis habere mercedem, ne in hac stultitia pereant[o], valeatis[p].

IX, 224.

Gregorius I. papa Vergilium Arelatensem et Syagrium Augustodunensem episcopos reprehendit, quod, quominus Syagria monacha in matrimonium violenter collocaretur, non prohibuerint; cui mulieri facultatem de proprio statuendi iubet concedi. 599, *Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 123.
Edd. M: Lib. IX. ep. 114; G: Lib. VII. ind. II. ep. 119. — Iaffé Reg. 1753 (1271).

IX, 223 in titulo: cui supra *R*1;* Suagrio *ϱ* 1. 4* — Augustuduno *R1;* Augustiduno *ϱ* 2. 3.* a) *verba* dignitas *usque* videatur *om. R 1.* b) sui *ϱ* 1.* c) addicitur *ϱ* 1* — exigit t. m. adigit *coni. Mommsen.* d) ordinationis *ϱ*;* ordinationes *R 1.* e) onore *ϱ* 1.* f) ñ (*pro* eum) *ϱ* 2. 3.* g) occasio *R 1.* h) nobis *Vat. D (ed. M).* i) debeat *R 1. ϱ*1;* debeant *ϱ 1.* k) *ita scr.;* vero idem *ϱ*. ϱ 1;* ob idem (*pro* vero item) *R 1.* l) frat. vestra *ϱ* 2. 3.* m) *ita R 1. ϱ* 2. 3;* ad eos *ϱ* 1.* n) *ita R 1;* liberentur *ϱ*.* o) *ex* pareant *corr. R1;* pareant *ϱ* 1.* p) valeant *R* 1.*

IX, 223. De Syagrio cf. ep. praeced. — 1) De Mena, ep. Telesino, qui in protocollo reg. XI, 15 commemoratur, hic agi, recte, ut videtur, viri docti coniecerunt; eiusdem accusatio et purgatio commemoratur in ep. XIII, 7. 2) Cf. Diurni f. 46. 3) De eodem Theodoro in Italiam reverso scribit noster in ep. XIII, 33. 4) De Constantio cf. ep. III, 29 ss. IV, 1 ss.

GREGORIUS VERGILIO EPISCOPO ARELATENSI ET SYAGRIO EPISCOPO AUGUSTODUNO.

Commissae[a] me qualitas, fratres carissimi, in voce cogit doloris erumpere et dilectionem vestram anxietudine caritatis exasperare, quod illic vos nimium neglegentes, remissos dicitur extitisse, ubi studium vestrum acriter iustitiae rectitudo et zelus debuit castitatis accendere. Pervenit autem ad nos Syagriam[b] quandam vitam religiosam mutatis etiam vestibus assecutam posteaque marito violenter esse, quod audiri iniquum est, sociatam et nullo vos in eius defensione dolore permotos. Quod si ita est, vehementius ingemesco, ne apud omnipotentem Dominum, quod absit, mercennarii officium et non pastoris meritum habeatis, quippe qui in ore lupi ovem laniandam sine certamine reliquistis. Quid enim dicturi[c] quamve rationem futuri estis iudicii reddituri, quos stupri solutio[d] non commovit, quos[e] ad defendendum favor nequaquam religiosi habitus excitavit[e], quos ad tutandam pudicitiae integritatem sacerdotalis consideratio non erexit? Vel nunc ergo neglectus[f] ad memoriam redeat, huius recordatio culpae sollicite et officii vestri[g] consideratio ad praedictae[h] mulieris vos adhortationem impellat. Et ne forte per tempus transisset[i] in voluntate necessitas, lingua illi vestra medella sit, atque ammonentibus vobis orationibus operam det, de memoria lamenta paenitentiae non recedant[k], redemptori[l] nostro cor paenitens exhibeat et castitatis damna, quam ei corpore servare non licuit, fletu resarciat.

Quia ergo praedicta mulier res suas etiam nunc piis, ut fertur[m], desiderat causis impendere, hortamur, ut fraternitatis vestrae hac in re[n] favorem inveniat, solaciis potiatur et servata competenti filiis portione fas illi sit de substantia sua[o] iudicare quod velit. Vestrum enim sine dubio bonum facitis, si[p] bona volentibus opem fertis[q]. Haec igitur, dilectissimi fratres, quae loquimur, ex quanto procedant amore, pensate et omnia cum ea qua dicuntur caritate suscipite. Nam dum unum in redemptoris nostri corpore corpus sumus, in his quae vobis nocere sentio simul uror[r]. Qua[s] autem intentione quove affectu hanc[t] ad vos epistolam miserim, cordi vestro veritatis auctor aperiat. Et ideo haec fraterna vos ammonitio non contristet, quia et asperum poculum libenter accipitur, quod intentione salutis offertur. Quod superest, carissimi fratres, iunctis Dei nostri misericordiam precibus exoremus, ut vitam nostram in suo propitius timore disponat, quatenus et[u] hic illi sacerdotaliter deservire et conspectu ipsius in futuro securi adsistere et sine metu valeamus.

IX, 225.

Gregorius I. papa Asclipiodoto (viro glorioso) in Galliis Hilarium, praesentium latorem, commendat. *599, Iul.*

Codd. C: cap. 134.
Edd. M: Lib. IX. ep. 119; G: Lib. VII. ind. II. ep. 124. — Iaffé Reg. 1742 (1276).

IX, 224 in titulo: V *(ras. 3 litt.)* gio *R1;* Virgilio *R*1. ρ*2.3* — Suagrio *R1. ρ*;* Siagrio *R*1* — Agust *ρ*1.4;* Aūg *R*1;* Augustyduno *R1;* Augustiduno *ρ*2.3.* a) commissa *ρ*2.3* — commissi officii *edd.; fortasse deest* curae *vel sim.* b) Siagriam *R1.* c) dicituri *ρ*1.* d) solatio *ρ*2.3;* sollicitatio *coni. Mommsen.* e) *verba* quos *usque* excitavit *om. ρ*1.* f) nec lectus *ρ*1.* g) nri *ρ*1.* h) praedicti *ρ*2.3.* i) *ita edd.;* transisse dicatur *vel sim. Mommsen;* transisse *codd. n.* k) recedent *ρ*1.* l) redemptor *ρ*1.* m) offert (*pro* ut fertur) *ρ*1.* n) re *om. ρ*1.* o) tua *ρ*1.* p) siua *ρ*1, sed del.* n. q) feretis *R1.* r) simulor *ρ*1.* s) quia *ρ*1.* t) in *add. ρ*1.* u) et *om. ρ*1.*

IX, 224. De Vergilio cf. ep. I, 45 n. et de Syagrio ep. praeced.

GREGORIUS ASCLIPIODOTO GALLIIS.

Qui terrenis rebus adhaerent, quantum eis praestandi locus conceditur, tanto proniores in causis debeant mercedis existere, ut fructum boni operis et hic eorum quibus serviunt gratia perfruantur et[a] caelestis regni aulam[b] introire postea mereantur. Unde licet hoc diligere et in hoc vos[c] esse confidamus intentos, verumtamen quia paternum alloquium aliquid bonis[d] mentibus semper addit, hortamur, ut, quotiens congruum iuvandi tempus adstiterit, nequaquam quod operandum[e] vobis est differatis. Nam qui fratrem luctu[f] relevat, adprehensum eripit, maerentem consolatur, ab illo sibi retribui, cui totum impendit, non dubitet, qui ait: 'Quod uni[g] ex minimis istis fecistis, mihi fecistis'. (Matth. 25, 40.) Quia igitur Hilarius praesentium portitor[h] pro eo, quod frustra contra se quorundam perhibet[i] inimicitias[k] exarsisse, nostra se tuitioni vestrae petiit epistola[l] commendari certus, quod patrocinantibus[m] vobis cuiusquam contra rationem adversitas ei nocere non valeat, idcirco paterno gloriam vestram salutantes affectu petimus, ut favoris vestri gratia muniatur et quod ceteris iusta petentibus indulgetis[n], huic quoque pro nostra intercessione largius impendatis atque eum contra aequitatem opprimi non sinatis, sed manum illi auxilii, ubi rationis ordo vocaverit, porrigatis, quatenus ad mercedem gloriae vestrae et ipse in vobis, quod omnino ardue quaesivit, inveniat et vos afflicto et humiliter supplicanti videamini, quod valde gloriosum[o] est, subvenisse.

IX, 226.

Gregorius I. papa Theodericum et Theodebertum, reges Francorum, de Ursicino, episcopo Taurinensi, in integrum restituendo, hortatur. *599, Iul.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 124; C: cap. 135.
Edd. M: Lib. IX. ep. 116; G: Lib. VII. ind. II. ep. 121. — Iaffé Reg. 1755 (1273).

GREGORIUS THEODERICO ET THEODEBERTO REGIBUS FRANCORUM.

Summum in regibus bonum est iustitiam colere ac sua cuique iura servare et in subiectos non sinere quod potestatis est fieri, sed quod[a] aequum est custodiri. Quod quia vos et diligere et omnino confidimus studere[b], excellentiae vestrae indicare ea quae emendationem expetunt invitamur, ut per hoc et oppressis[c] succurrere[d] et vobis mercedem adquirere nostris epistolis valeamus.

Fratrem itaque et coepiscopum nostrum Ursicinum Taurinae civitatis antistitem, in parrochiis suis quae intra[e] regni vestri sunt terminum[f] constitutae grave omnino

IX, 225 in titulo: Asclipiodoto *ubique praeter ind. C1*: Asclipiododo *et arg. C 1. 2:* Asclipidoto *atque C* 1:* Asclepiodoto — Galliis *C 2;* Gallus (u *littera unciali scripta est*) *C 1. 3;* Gallis *C 1 ind. et arg.;* Gallas *C 2 arg.* — patricio Gallorum *C* 1.* [a]) ut *C 2. 3.* [b]) aula *codd. n.* [c]) us *C 1.* [d]) *hoc verb. suprascr. C1.* [e]) operando *C 3.* [f]) *ex* luctum *corr. C 2;* lictum *C 1. 3* — afflictum *coni. Mommsen.* [g]) *ex* unius *corr. C1.* [h]) port. praes. *C 2.* [i]) *om. hoc verb. C 3.* [k]) inimicitiae *C* — *Mommsen pro* frustra: iras *vel simil. coniecit.* [l]) nostra (nostram *C 2. 3*) sevitioni (se visioni *C 3*) vestrae petiit epistolam *C.* [m]) *ex* patronandibus *corr. C 2 m. 2.* [n]) indulgitis *C.* [o]) gloriosa *codd. n.*

IX, 226 om. ϱ 1. — In titulo:* Leandro ēpō Spaniarum *(cf. ep. seq.) C 2, sed recte in arg.* — Theoderice *C 1;* Teoderico *in indice C 3 et ϱ* 2. 3;* Theodorico *R 1* — Theodeberte *C 1;* Theodoberto *C 3;* Teodiberto *ϱ* 2. 3;* Theudiverto *R 1.* [a]) *om.* quod *C1. 2. ϱ 1. ϱ* 2. R 1, sed add. post. R 1;* quod *corr. in* sed *C 3.* [b]) custodire *Vat. D (ed. M).* [c]) *ex* oppressi *corr. m. 2 C 2.* [d]) occurrere *C.* [e]) in *ϱ* 2.* [f]) termino *C.*

IX, 225. De Hilario, huius epistulae latore, cf. ep. IX, 211 s. — Eidem certe Asclipiodoto, patricio, missa est ep. XI, 43.

IX, 226. De Theoderico et Theodeberto cf. ep. VI, 49 n. — De eadem causa, de qua nostra, scripta est ep. IX, 214; quam cf.

dicitur[g] praeiudicium sustinere, adeo ut contra ecclesiasticam observantiam, contra sacerdotalem gravitatem et contra sacrorum canonum definita nullo eius[h] exigente crimine alter[i] illic non metueret[k] episcopus[l] ordinari. Et quia parum visum est, si inlicitis[m] non iungerentur inlicita, etiam res[n] ecclesiae suae, ut fertur, ablatae[o] sunt. Quod si ita se veritas habet, quoniam[p] intolerabile nimis est, ut virtute opprimeretur, cui culpa non nocuit, praemisso paterna caritate[q] salutationis alloquio petimus, ut, quod excellentia vestra amore ecclesiasticae reverentiae et aequitatis contemplatione[r] sponte potest[s] impendere, nostra studeat benignius[t] intercessione concedere et iustitiam illi, sicut de aequitatis eius bono confidimus, faciat[u] in omnibus custodiri atque patefacta[v] veritate[w] et[x] quod inlicite actum est corrigi et res ei violenter ablatas aequitate iubeat favente[y] restitui. Nec quod[z] ad tempus eius ecclesia ab hostibus detinetur, aliquid illi debet officere[a], sed hoc ad subveniendum[b] christianitatis vestrae magis[c] magisque debet animos permovere[d], ut largitatis vestrae munere consolatus captivitatis[e] quae pertulit non possit damna sentire. Pro utilitate ergo animae vestrae haec apud vos nostra exhortatio[f] locum inveniat, ut ad[g] mercedem vestram deiectionem[h] ipsius porrecta manu iustitiae relevetis[i], quatenus per hoc, quod aequitatem sacerdotibus custoditis, eorum precibus[k] ante Dei semper oculos[l] floreatis.

MENSE AUGUSTO INDICTIONE II.

IX, 227.

Gregorius I. papa Leandro, episcopo Hispalensi, respondet. Laudes sibi tributas recusat. Podagrae doloribus affectum consolatur. Pallium mittit. *599, Aug.*

Codd. R et ρ: Indictio I. II. cap. 125; C: cap. 136; coll. can. Hisp.: H 1. 3. 4.

Edd. M: Lib. IX. ep. 121; G: Lib. VII. ind. II. ep. 126; Gonzalez, Coll. can. Hisp. Pars II p. 158 s. — Iaffé Reg. 1756 (1278).

GREGORIUS LEANDRO EPISCOPO SPANIORUM.

Sanctitatis tuae suscepi epistolam solius caritatis calamo scriptam. Ex corde enim lingua tinxerat[a] quod in cartae[b] pagina refundebat[c]. Boni autem[d] sapientesque viri,

g) dicunt ρ*2. h) ei *R 1.* i) *in* alterum *corr. m. 2 C 2.* k) metuere *C 3.* l) ēps *in* ēpm *corr. C 2 m. 2.* m) est in illicitis *R 1.* n) *add.* ei *C.* o) ablata *R 1. C.* p) quoniam *om. C 1.* q) paternae caritatis *C 2.* r) contemplatio *C 2.* s) potes *R 1.* t) benignus *codd. n., sed in* benignius *corr. C 2 m. 2, ρ*2. 3.* u) *ex* fiat *corr. m 2 C 2.* v) facta *R 1. ρ* 2. 3.* w) *ex* caritate *corr. ρ*2.* x) et *om. C.* y) faventer *C 1.* z) ne quid *C.* a) obicere *C;* efficere *ρ*3;* aefficere *corr. in* officere *ρ* 2.* b) hoc subveniendo *C.* c) magis *om. C.* d) promovere *ρ* 2. 3.* e) *om. hoc verb. C.* f) *ita ρ* 2. 3;* nos vestra exh. *R 1;* vos e. nostra *C 1;* vos nostræ e. *C 2;* hos vestra e. *C 3.* g) ad *om. C 2.* h) dilectionem *C.* i) relevatis *C 1.* k) *om.* cust. eor. prec. *C.* l) oculis *C. ρ*2. 3, sed corr. ρ*2.*

Mense *cet.: ita R 1. ρ 1. ρ*2. 3;* indictio *R 1.*

IX, 227 om. ρ 1. — Haec ep. etiam asservatur in Pseudo-Isidori (cf. Hinschium l. l. p. XXX. CVI. cod. Par. Lat. 9629 = Par.) classi A et in collectione Hispana (H: cf. ep. I, 39ª n.) nº CII (Gonz. nº. XCIX). In Hispana sic inscribitur:* Cuius supra ad eundem sacerdotem (*H 3. 4; sed H 1:* Epla eiusdem b. Gregorii pape ad eundem sctissimum Leandrum episcopum integrum) de palleo a (a *om. H 1*) beati Petri (Petro *H 1*) apostoli sede directo (directe *H 1*). Reverentissimo et (et *om. H 3*) scissimo fri Leandro ēpō (quoēpō *H 4*) Gregorius servus servorum dei. — Spaniarum *C;* Hispaniorum *in argumentis C 1. 2;* Francorum *in indice C 1;* Spaniorum *R 1. ρ*2. 3;* Spaniae *Par. 9629.* a) te noverat *H 1.* b) parte *Par.* c) respondebat *H 1. 3.* d) autem *m. 2 suppl. C 2.*

IX, 227 una cum sequentibus Gregorii ep., ut videtur, per Cyriacum abbatem (cf. ep. IX, 208 n. 1. IX, 230) in Hispaniam missa. — De Leandro, ep. Hispalensi, cf. ep. I, 41 n.

cum legeretur, adfuerunt[e], quorum statim viscera in compunctione commota sunt.
Coepit quisque amoris manu in suo corde te rapere, quia in illa[f] epistola tuae[g] mentis
dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur et mirabantur singuli, atque
ipse ignis audientium demonstrabat, qui fuerit[h] ardor dicentis. Nisi enim[i] prius in se
faces ardeant, alium non succendunt. Ibi[k] ergo[l] vidimus[m] quanta caritate tua mens
arserit, quae sic et[n] alios accendit[o]. Vitam vero vestram, cuius ego semper cum magna
veneratione reminiscor, minime noverant, sed eis altitudo vestri cordis[p] patuit ex humilitate sermonis. Vitam autem meam cunctis esse imitabilem illa vestra epistola loquitur;
sed quod non est[q] ita, ut[r] dicitur, sit ita, quia[s] dicitur, ne, qui non solet, mentiatur.
Ad haec autem breviter cuiusdam bonae[t] mulieris verba loquor: 'Nolite me vocare Ruth. 1, 20.
Noemi, id est pulchram; sed vocate me[u] Mara[v], quia[w] amaritudine plena sum'. Neque
enim, bone vir, hodie ego sum ille quem nosti[x]. Multum[y], fateor, exterius proficiendo[z]
interius cecidi[a], meque[b] de eorum numero esse[c] pertimesco, de quibus scriptum[d] est:
'Deiecisti eos cum allevarentur'[1]. Cum allevatur[e] enim[f] deicitur, qui honoribus proficit Ps. 72, 18.
et moribus cadit[g]. Ego enim vias[h] mei capitis sequens, summopere esse[i] decreveram
opprobrium hominum et abiectio plebis, atque in eius sorte currere, de quo rursum[k]
per psalmistam dicitur: 'Ascensus in corde eius[l] disposuit[m] in convalle[n] lacrimarum', Ps. 83, 6s.
ut[o] videlicet tanto verius[p] intus ascenderem, quanto per convallem[q] lacrimarum[o] foris
humilius[r] iacerem. At nunc multum me deprimit honor onerosus[s], curae innumerae[t]
perstrepunt, et[u] cum[v] sese[w] ad Deum animus colligit[x], hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladiis scindunt. Nulla cordi quies[y] est[z]. Prostratum iacet[a] in infimis[b] suae cogitationis pondere depressum. Aut rara valde aut nulla hoc[c] in sublimibus penna contemplationis levat. Torpet[d] ignava[e] mens et circumlatrantibus curis temporalibus iam
paene ad stuporem[f] deducta cogitur modo terrena agere[g], modo etiam quae sunt[h] carnalia dispensare. Aliquando vero[i] fastidio exigente compellitur quaedam etiam cum[k]
culpa disponere. Quid multa loquar? Victa[l] suo pondere sanguinem sudat[m]. Nisi enim
sanguinis nomine culpa censeretur, psalmista non diceret: 'Libera me de[n] sanguinibus'. Ps. 50, 16.
Cum vero culpas[o] culpis iungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est,
implemus: 'Sanguis sanguinem tetigit'[p]. Sanguis enim sanguinem tangere dicitur, cum Osea 4, 2.
culpa culpae adiungitur, ut iniquitatis cumulus multiplicetur. Sed inter[q] haec per[r]
omnipotentem Deum deprecor, in perturbationis fluctibus[s] elapsum[t] tuae orationis manu
me[u] tene[v]. Quasi enim prospero flatu navigabam, cum tranquillam vitam in monasterio
ducerem[w]; sed procellosis subito motibus tempestas exorta[x] in sua perturbatione me

e) adfuerint *C3.* f) ea *H4.* g) suę *H3. 4.* h) fuerat, *ut videtur, R1.* i) enim *om. H3.* k) succeduntur ubi *H1.* l) enim *H4.* m) videmus *R1.* n) et *om. Par.* o) incendit *C. Par.;* succendit *H1. 3.* p) corporis *H1.* q) est *om. H4.* r) ut *post add. R1;* aut *H4.* s) itaque quia *ρ* 2. 3;* iam quia *H4.* t) vanae *C;* veteris *Par.* u) me *om. C.* v) amaram *H1. Par.* w) qui *C3.* x) nostri *C1.* y) omnia *Par.* z) profitendo *Par.* a) occidit *C1;* occidi *C2. 3;* cecidit *H1.* b) *ex* quae *corr. m. 2 C2;* me quae *C1;* usque *H1.* c) esse *om. Par.* d) dictum *C.* e) c. a. *om. C1. Par. H4.* f) etenim *Par.* g) motibus canit *H1.* h) viam *C.* i) *add.* me *ρ* 2. 3.* k) quorum *H4.* l) suo *C2.* m) disposui *C, sed corr. m. 2 C2;* disposuisti *H1. 3. Par.* n) valle *ρ* 2. 3. Par.* o) *verba* ut — lacrimarum *om. H3.* p) uberius *C;* vehementius *Par.* q) vallem *Par.* r) humilis *C1. H3.* s) oneros *ρ* 3;* onerus, *sed corr. ρ* 2;* onerosum *Par.* t) in munere *ρ* 2. 3, sed corr. ρ* 2;* innumera *H3.* u) et *om. R1.* v) dum *H1.* w) se *H4.* x) cogit *C.* y) cordique *H4;* cordis qui *H1.* z) est *om. C. ρ* 2. 3.* a) iacet *om. Par.;* iacere *H1.* b) in infirmis *C1. H1. 4;* infimis (*om.* in) *H3.* c) hunc *Par.* d) levator per *H4.* e) *ut videtur, ex* ignavia *corr. C2;* ignara *H3.* f) ab stupore *C1. 2;* ob stupore *C3;* ad obstuporem *H.* g) augere *R1. ρ* 2. 3.* h) adsunt *H4.* i) vero *om. C1.* k) cum *om. Par.* l) vita *C1. H3.* m) rudat *C1 et ex* rudit *corr. C2;* radat *C3;* fudat *Par.* n) a *H4.* o) culpam *ρ* 2. 3.* p) tetigerit *H1.* q) inter *om. H4.* r) per *om. H3.* s) fluctus *ρ* 2. 3.* t) elapsus *Par.* u) manum (*om.* me) *Par. H4.* v) etene *C1;* sentiam etenim quasi *Par.* w) degerem *R1.* x) exorta *om. Par.*

1) *Similia occurrunt in ep. I, 5.*

rapuit, et prosperitatem itineris amisi[y], quia[z] quiete perdita mentis naufragium pertuli. Ecce[a] nunc in undis versor et tuae intercessionis tabulam quaero, ut, qui[b] navi integra dives pervenire non merui, saltem post damna ad litus per tabulam reducar[c].

De podagrae vero molestia[d] sanctitas vestra, ut scribit, affligitur[e], cuius dolore adsiduo[f] et ipse vehementer attritus[g] sum[2]. Sed facilis erit consolatio, si inter flagella, quae patimur, quaeque fecimus[h] ad memoriam delicta[i] revocamus[k]; atque haec non iam flagella, sed dona esse conspicimus, si, qui[l] carnis delectatione[m] peccavimus, carnis dolore purgamur[n].

Praeterea ex benedictione beati Petri apostolorum principis pallium vobis transmisimus ad sola missarum sollemnia utendum[3]. Quo[o] transmisso valde debui, qualiter vobis vivendum esset ammonere[4], sed locutionem supprimo[p], quia verba moribus anteitis[q]. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat atque ad caelestis remunerationem patriae cum[r] multiplici[s] animarum fructu perducat. Ego autem quanta[t] occupatione deprimor[u] et debilitate, brevis[v] testatur epistola[w], in qua et ei, quem multum diligo, parum loquor[x 5].

IX, 227[a].

Reccaredus, rex Gothorum, se apud Gregorium papam de tarditate litterarum excusat; calicem aureum mittit; Leandrum, episcopum Hispalensem, commendat. 596—599.

Ex coll. can. Hisp.: cod. H 1.
Edd. M: Lib. IX. ep. 61; Baluzius, Misc. V, 472 s. (ed. Mansi II, 12).

INCIPIT EPISTOLA RECHAREDI REGIS GOTORUM AD BEATUM GREGORIUM ROMENSEM EPISCOPUM DIRECTA.
DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO PAPAE GREGORIO EPISCOPO RECHAREDUS.

Tempore quo nos Dominus sua miseratione nefandae Arrianae haeresis fecit[a] esse discordes, melioratos fidei tramite intra sinus suos sancta[b] catholica collegit ecclesia. Voluntatis tunc nostrae fuit animus tam reverentissimum virum, qui prae ceteros polles

y) proprietatem i. emisi (*in* amisi *corr. m. 2 C 2) C.* z) qui *C 2.* a) haec *C;* at *Par.* b) quia *Par.* c) perducar *ϱ* 2. 3;* reducatur *H 1.* d) moleste *Par.* e) scripta adfligitur *C 1.* f) assidue *H 1.* g) adfluctus *H 1.* h) facimus *Par.* i) delicta *m. 2 suppl. C 2;* derelicta *Par.* k) revocemus *H 3;* revocavimus *H 1.* l) sed quia *ϱ* 2. 3;* si quis *H 1.* m) delectationis *H 4.* n) purgamus *ϱ* 2. 3;* pungamur *H 3. 4;* purgantur *Par.* o) quod *H 4.* p) subpraemio *C 1;* suppremo *ϱ* 2. 3. H 1, sed corr. ϱ* 2.* q) de cetero *add. H 1.* r) cum *om. Par.* s) *ex* multipli *corr. m. 2 C 2.* t) quanto *C 1. H 4.* u) premor *Par.* v) brebitas *H 3.* w) epłę *H 3.* x) loquar *H 4.* — *Sequuntur in coll. Hispana et in Par. 9629 haec verba:* Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater (pater *H 4*).

IX, 227[a] exhibet codex collectionis canonum Hispanae: Paris. lat. 1565 = H 1, fol. 228. a) fecis, *sed* s *erad. H 1.* b) sancta *om. Bal.*

2) Cf. ep. IX, 175 n. 3. 3) De his verbis cf. ep. V, 11 n. 3. — Pallium Leandro missum noster etiam commemorat in ep. IX, 228 in f.; cf. etiam ep. IX, 227[a]. Viri docti disputant de hac quaestione, an cum pallio vicariatus coniunctus sit. 4) Nota nostrum hic non de simonia etc. loqui, quod in ceteris pallii concessionibus solebat. 5) Eadem fere noster in fine ep. V, 53 scribit.

IX, 227[a] translata sine dubio per Probinum presbyterum anno 595 in Hispaniam profectum, nunc Romam reversum; cf. etiam seq. ep. et ep. V, 53. — De Reccaredo cf. ep. I, 41 p. 57 n. 1. — Gams, Kirchengesch. v. Spanien II, 2 p. 47 s., fultus rusticitate stili, quam epistulae ad papam missae convenire negat, contendit hanc epistulam falsam esse; cui Mommsen assentit putans eam ex seq. ep. confictam esse; equidem credo et hanc ep. male asservatam multisque locis corruptam esse et rusticitatem stili huic tempori convenire.

antestites, omni intentione animi delectanter inquirere et tam dignam acceptam Deo rem pro nobis hominibus modis omnibus laudare. Unde nos multasque regni curas gerimus diversis occasionibus occupati, tres potuerunt[c] anni voluntatem animi nostri minime satisfacere. Et post hoc ad vos ex monasteriis abbates elegimus[1], qui usque ad tuam praesentiam peraccederent et munera a nobis directa sancto Petro offerrent, tuae sanctae reverentiae salutem nobis manifestius nuntiarent. Qui properantes, iam paene litora[d] cernentes Italiae, in illis vi maris advenit, quibusdam scopolis prope Massilia[e] inhaerentes, vix suas potuerunt animas liberare. Nunc autem presbyterum[2], quem tua gloria usque ad Malicitanam urbem direxerat, oravimus eum ad nostrum venire conspectum. Sed ipse corporis infirmitate detentus[f] nullatenus ad regni nostri solium valuit peraccedere. Sed quia certissime cognovimus eum a tua sanctitate fuisse directum, calicem aureum desuper gemmis ornatum direximus, quem, ut de tua confidimus sanctitate, illa dignam apostolo, qui primus fulget honore, offerre dignemini. Nam et peto tuam celsitudinem nos sacris tuis litteris aureis oportunitate reperta exquirere[g]. Nam quantum te veraciter diligam, tu ipse, pectoris fecunditatem inspirante Domino, latere non credo. Nonnunquam solet, ut quos spatia terrarum sive maria dividunt, Christi gratia ceu visibiliter glutinare. Nam qui te minime praesentialiter cernunt, bonum tuum illis fama patescit.

Leandrum vero Spalensis ecclesiae sacerdotem tuae in Christo sanctitati cum omni veneratione commendo, quia per ipsum tua benivolentia nobis est lucidata; et dum cum eodem antestite de tua vita loquimur, in bonis actibus vestris nos minores esse censemus[3]. Salutem vero tuam, reverentissime ac sanctissime vir, audire delector et peto tuae christianitatis prudentiae, ut nos gentesque nostras, quae nostro post Deum regimine moderantur et vestris sunt a Christo adquisitae temporibus, communi Domino tuis crebro commendes[h] orationibus, ut per eandem rem quos orbis latitudo dissociat, vera in Deum acta caritas feliciter convalescat.

IX, 228.

Gregorius I. papa Reccaredum, regem Wisigothorum, amplissimis verbis collaudat, quod per eum „cuncta Gothorum gens ab errore Arrianae haereseos in fidei rectae soliditatem translata sit“ et quod, ut Probinus presbyter narraverit, pecuniam Iudaeorum, qui legem „contra perfidiam“ eorum conditam redimere essent nisi, contempserit. De muneribus b. Petro oblatis gratias agit. Reliquias beati Petri apostoli et beati Iohannis baptistae mittit. *599, Aug.*

Codd. R et ϱ: Indictio I. II. cap. 126; C: cap. 137; coll. can. Hispana: H 1—4.
Edd. M: Lib. IX. ep. 122; G: Lib. VII. ind. II. ep. 127; Gonzalez, Coll. can. Hisp. Pars II p. 159 ss. — Iaffé Reg. 1757 (1279).

GREGORIUS RECCAREDO REGI VVISIGOTHORUM.

Explere verbis, excellentissime fili[a], non valeo, quantum tuo opere, tua vita delector. Audita quippe novi[b] diebus nostris virtute[c] miraculi, quod per excellentiam

c) *ita scr.;* preterunt *H1;* praeterierunt *Bal.* d) litero *H 1.* e) Masilia *H 1.* f) detemptus *H1.* g) exquirerem *H 1.* h) commendo *H 1.*

IX, 228 om. ϱ 1. — Haec epistula etiam asservatur apud Pseudo-Isidorum (Par. lat. 9629) et in coll. Hispana n°. CII vel CIII (Gonz. n°. C), in quibus collectionibus haec ep. in septem capitula divisa est.*

1) Cf. ep. seq. 2) Probinum scilicet, non Iohannem ut, Gams l. l. putat. 3) Cf. ep. praeced. — Nota etiam hic regem episcopum commendare; cf. ep. V, 58 p. 369 n. 2. VIII, 4.

IX, 228. De Reccaredo cf. ep. praeced.

tuam cuncta Gothorum gens ab errore Arrianae hereseos[d] in fidei[e] rectae soliditate[f]
Ps. 76, 12. translata est, exclamare cum propheta libet: 'Haec est inmutatio[g] dexterae[h] excelsi'.
Cuius enim vel saxeum pectus tanto hoc opere cognito non[i] statim in omnipotentis
Dei laudibus atque in tuae excellentiae[k] amore mollescat? Haec me, fateor, quae
per vos acta sunt saepe convenientibus filiis meis dicere, saepe cum[l] eis pariter am-
mirari[m] delectat; haec me plerumque etiam contra me excitant, quod piger ego et
inutilis tunc[n] inerti otio torpeo[o], quando in[p] animarum congregationibus pro lucro
caelestis patriae reges elaborant[q]. Quid itaque ego in illo tremendo examine iudici
venienti dicturus sum, si tunc illuc[r] vacuus venero, ubi tua excellentia greges post
se[s] fidelium ducit[t], quos modo ad verae fidei gratiam per studiosam et continuam prae-
dicationem traxit? [1] Sed est mihi, bone vir, hoc[u] ex Dei munere in magna consolatione,
quia opus sanctum, quod in me non habeo, diligo in te, cumque de tuis actibus magna
exultatione gaudeo, ea quae per[v] laborem tua sunt mea per caritatem fiunt. De con-
versione[w] igitur Gothorum in vestro opere et nostra exultatione[x] libet[y] cum angelis
Luc. 2, 14. exclamare: 'Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis'. Nos[z]
enim, ut existimo[a], nos gratiarum amplius omnipotenti Domino[b] debitores existimus,
qui, etsi vobiscum nil[c] egimus[d], vestro[e] tamen operi congaudendo participes sumus.
Beatus[f] vero Petrus[g] apostolorum princeps quam libenter munera excellentiae vestrae
Prov. 15, 8. susceperit, ipsa[h] cunctis liquido[i] vita vestra[k] testatur. Scriptum quippe est[l]: 'Vota iustorum
placabilia'. Neque enim in omnipotentis Dei[m] iudicio quid datur[n], sed a quo detur,
Genes. 4, 4 s. aspicitur. Hinc est[o] enim[p] quod scriptum est: 'Respexit Dominus[q] ad Abel et ad
munera eius; ad Cain autem et ad munera illius non respexit'[r]. Dicturus quippe, quia
Dominus respexit ad munera[s], praemisit sollicite, quia 'respexit ad Abel'. Ex qua re
patenter ostenditur, quia non offerens a muneribus, sed munera ab[t] offerente pla-

— *In cod. H 1, ut v. cl. Molinier scribit, excerpta ex hac ep. duobus locis exstant, et f. 175 (cf. Maassen l. l. p. 813) et f. 229.* — Epistola sancti Gregorii ad eandem *Recharedum regem H 1.* Epistola Gregorii pape ad Recaredum regem directa *H 2.* Cuius supra ad Reccaredum regem Gotorum (Gothorum *H 4.* Visigothorum *Par. 9629*) *H. 3. 4. Par. 9629.* — *Tunc sequitur index capitulorum* (Incipiunt capitula *add. H 1*) *in codd. H 1. 4. Par. 9629, quae post in epistula singula repetuntur in omnibus codd. Hispanae:* I. De laude eiusdem principis quod per eum ad (aut *H 1*) catholicam fidem gens (gestam *H 1*) Gothorum conversa est. II. De muneribus beato Petro apostolo a memorato principe missis. III. De constitutione eius adversus Iudeos, quod auro eorum (auri dono *Par. 9629*) non sit corruptus (corrupta *H 1. Par. 9629*). IIII. Ut principes humilitatem cordis (corporis *H 1*) habeant. V. Ut principes castitatem corporis studeant. VI. Ut principes moderati et mites erga subiectos existant. VII. De clave corporis beati Petri et de cruce Domini missa sive de pallio ad beatum Leandrum episcopum (beato Léandro episcopo *Par. 9629*) directo. — *Titulum hunc exhibent codd. H et Par. 9629:* Gloriosissimo atque precellentissimo filio Reccaredo (Recharedi *H 1;* Recaredo *H 2. Par. 9629*) regi Gotorum (Gothorum *H 4. Par. 9629*) atque Suevorum Gregorius servus servorum Dei. *In titulo:* Riccariodo *C 1* (*in indice* Reccareddo); Reccareddo *C 2;* Recaredo *ϱ*2. 3;* Recharedo *in indice C 3.* — Wisigotharum *R 1. ϱ*2. 3;* Wisigottharum *in indice C 1;* Wisigotthorum *C 1;* Wisigottorum *C 2;* Wisicorum *C 3.* a) vir *H 3.* b) *add.* de *R 1. ϱ*2. 3.* c) virtutem *C. H 2.*

d) h. a. *C;* hereseorum *H 1. 3. 4* (*om.* errore); heresem eorum *H 2.* e) fidelitatis *C.* f) soliditatis *ϱ*2.* g) enim *add., sed expung. C 2* — mutatio *H.* h) dextera *H 1. 2.* i) nam *C 1.* k) tua excellenti *C.* l) cum *om. H 2.* m) ammirari *om. R 1.* n) tunc *om. H 3.* o) inertia torp. *C;* inertio (*erad.* tio) t. *R 1;* inertia torqueor *H 4;* i. o. torquent *H 3.* p) in *om. C.* q) laborant *H 3.* r) illi *R 1;* illic *ϱ*2. H 3.* s) posset *C 1.* t) ducit *m. 2 suppl. C 2.* u) hoc *om. H 2.* v) per *om. H 1.* w) conversatione *C.* x) exultione *C 1.* y) vilet *H 2.* z) Vos *H 2. 3. 4.* a) extimo *H 1. 3. 4.* b) Deo *C, sed in ras. C 2.* c) nihil *H 2. 3. 4. C 3. ϱ*2. 3.* d) legimus in (*pro* nil egimus) *C 2.* e) vestra *H 1.* f) *Cap. II hic incip. H.* g) P. v. *C 1.* h) ita *H 2. 3. 4.* i) liquide *H 1. 2. 3.* k) ñrã *H 3.* l) est *om. C.* m) Dei *om. H 2.* n) *om.* quid datur *C.* o) est *om. C 3. R 1.* p) enim *om. H 1. 3.* q) *m. 2 suppl.* dñs *C 2;* deus *H 3. 4.* r) *verba* ad mun. *usque* respexit *om. H 4.* s) eius *add. H 1. 2.* ad *C 1.*

1) *Cf. similia in hom. in Evang. I. 17, 17.*

cuerunt. Vestra itaque oblatio quam sit grata, ostenditis, qui daturi aurum[u] prius ex conversione gentis subditae animarum munera dedistis[v].

Quod[w] vero transmissos abbates[x], qui oblationem vestram beato Petro apostolo deferebant, vi maris dicitis[y] fatigatos ex ipso itinere ad Spanias[z] remeasse[2], non munera vestra repulsa sunt quae postmodum pervenerunt; sed[a] eorum qui transmissi fuerant, constantia probata, an scirent sancto desiderio obiecta pericula[b] vincere et in fatigatione corporis mente minime lassari[c]. Adversitas[d] enim quae bonis votis[e] obicitur probatio[f] virtutis est, non iudicium reprobationis. Quis enim nesciat, quam[g] prosperum[h] fuit[i], quod beatus Paulus apostolus praedicaturus ad Italiam[k] veniebat? et tamen veniens naufragium pertulit[l]. Sed navis cordis in marinis[m] fluctibus integra stetit[n].

Praeterea[o] indico, quia crevit de vestro opere in laudibus[p] Dei, hoc quod dilectissimo filio meo Probino[q] presbytero[3] narrante cognovi, quia, cum vestra excellentia constitutionem quandam[r] contra Iudaeorum perfidiam dedisset[s][4], hi[t] de quibus prolata fuerat[u] rectitudinem vestrae mentis inflectere[v] pecuniarum summam offerendo[w] moliti sunt; quam excellentia vestra contempsit et omnipotentis[x] Dei[y] placere[z] iudicio[a] requirens[b] auro innocentiam praetulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam venit; cui dum concupita[c] aqua de cisterna[d] Bethleemitica[e], quae inter hostiles cuneos habebatur[f], ab obsequentibus militibus fuisset allata, protinus dixit: 'Absit a me, ut sanguinem (1. Paral. 11, 19.) hominum[g] istorum bibam'; quam quia fudit[h] et bibere noluit, scriptum est: 'Libavit[i] eam Domino'. Si igitur[k] ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus, quale sacrificium omnipotenti Deo rex optulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit? Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia[l] libasti aurum Domino[m], quod contra eum habere noluisti[n]. Magna sunt haec et omnipotentis Dei[o] laudi[p] tribuenda.

Sed inter haec vigilanti[q] sunt studio[r] antiqui hostis insidiae cavendae; qui quanto maiora in hominibus[s] dona conspicit, tanto haec auferre suptilioribus insidiis exquirit. Neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt, sed eos qui auri vascula vel argenti ferunt[t]. Via quippe est[u] vita praesens. Et tanto quisque necesse est ut insidiantes spiritus caveat[v], quanto maiora sunt dona, quae portat[w]. Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc[x] de conversione gentis[y] subditae munere[z], quod accepit, summopere custodire prius[a] humilitatem cordis ac deinde munditiam corporis. Cum enim[b] scriptum sit: 'Omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur', (Luc. 14, 11 et 18, 14 et Matth. 23, 12.) profecto liquet, quia ille veraciter alta amat, qui mentem suam[c] ab[d] humilitatis radice

u) actum utrum *H 1;* acturi utrum *H 2. 3. 4.* v) dedisti *C 3. H 1.* w) quos *C 2.* x) transmisso abbatem *C 1.* y) dicitur *H* (vi *om. H 1*). z) Spaneas *C 1;* Spaniam *R 1. H 1. 3;* Spania *H 4;* Hispaniam *H 2.* a) *add.* et *C 3.* b) procul *C.* c) laxari *R 1.* d) adversita *C 1.* e) vero quaestionis vobis *C.* f) probatis *H 4.* g) quem *C 2.* h) prosperatum *C 1.* i) fuerat *C.* k) aliam *C 1.* l) protulit *H 2.* m) maris *H 1.* n) integras tetigit *H 2.* o) Propterea *H 3.* — *Hic inc. cap. III in H.* p) laudibus in operibus *H 3.* q) Provino *C. H 4.* r) quondan *C 1.* s) dedisse *C;* dedissem *H 1.* t) hii *C 1. H 2. 3. 4.* u) *add.* ad *C.* v) inflecteret (*erad.* t) *R 1.* w) offerendam *C.* x) omnipotenti *H.* y) Deo *H 1.* z) *ex* plecere mihi *corr. m. 2 C 2;* placare *C 1.* a) iudicio *om. H.* b) querens *H.* c) cupita *C 3.* d) de cisterna *om. H 1.* e) bethlemitica *R 1. H 2. 3. 4.* f) habebitur *H 1.* g) hominum *om. H 1.* h) effudit *C.* i) libabit *R 1.* k) ergo *C.* l) quia *om. C.* m) D. a. *C 1.* n) *Hic inc. in H cap. IIII, quod H 1 omisit.* o) omnipotenti *C* — Deo *C 3;* Domino *C 1.* p) laude ϱ*2. *C 2. H 2. 4.* q) vigilandi *H 2;* vigilanda *H 4.* r) studiose *H 4.* s) omnibus *(ita H 2. 4) corr. in* homnibus *R 1.* t) fuerunt *H 2.* u) est *m. 2 suppl. C 2.* v) ep̄s cubat *H 2.* w) poterat *H 2.* x) opere *add. H 4.* y) gentes *C 3.* z) munere *om. H 3.* a) primum *H 2. 3.* b) enim *om. H 2.* c) mentis suae *C 1.* d) ad *corr. in* ab ϱ*2; ad ϱ*3.

2) Cf. ep. IX, 227a. *3) De hoc cf. ep. V, 53 et ep. IX, 227a.* *4) Cf. ep. VII, 21 n. 2. L. Wisig. XII, 2, 12. Concil. Tolet. III (a. 589) c. 14. Adde A. Helfferich, Entstehung u. Gesch. d. Westgothenrechts (1858) p. 41 ss.*

non desecat[e]. Saepe namque malignus spiritus, ut bona destruat, quibus prius[f] adversari non valuit, ad operantis mentem post peractam[g] operationem venit eamque tacitis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit ita, ut decepta mens ammiretur ipsa, quam sint magna[h] quae fecit[i]. Quae dum per occultum tumorem apud semetipsam[k] extollitur, eius qui donum tribuit gratia privatur[l]. Hinc est enim, quod[m] per prophetae
Ezech. 16, 15. vocem contra superbientem[n] animam dicitur[o]: 'Habens fiduciam in puchritudine tua[p] fornicata es in nomine tuo'. Fiduciam quippe animae in pulchritudine sua habere, est in semetipsa de iusta actione praesumere. Quae in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod[q] recte egit non conditoris laudem dilatari[r] appetit, sed suae[s] opinionis
Ezech. 32, 19. gloriam requirit. Hinc rursus per[t] prophetam scriptum est: 'Quo pulchrior es[u], descende'. Anima etenim unde est pulchrior, inde descendit, quando ex virtutis decore, quo exaltari apud Deum debuit, ab eius gratia per suam elationem cadit. Quid ergo in his agendum est[v], nisi ut, malignus[w] spiritus cum nobis ad elevandam[x] mentem reducit bona quae egimus[y], nos semper ad memoriam mala nostra revocemus, quatenus et nostra cognoscamus esse quae peccando fecimus et solius[z] omnipotentis Dei munera, cum peccata declinamus[a]? Custodienda quoque est munditia[b] corporis in studiis[c] bonae
1. Cor. 3, 17. actionis, quia iuxta vocem praedicantis apostoli: 'Templum Dei[d] sanctum est, quod estis
1. Thess. 4, 3. vos'. Qui rursus ait: 'Haec est[e] enim[f] voluntas Dei, sanctificatio vestra'. Quam sanctificationem quid[g] dixerit[h], ostendens protinus adiunxit: 'Ut[i] abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore et non in passionibus desiderii'[k].

Ipsa quoque regni gubernacula erga subiectos magno[l] sunt moderamine temperanda, ne potestas menti[m] subripiat[n]; tunc enim regnum bene regitur[o], cum regnandi gloria animo non dominatur[p]. Curandum quoque est, ne ira subripiat[q], ne fiat citius omne quod[r] licet[s]; ira[t] quippe, etiam cum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quasi domina praeire, sed post rationis[u] tergum[v] velut[w] ancilla famulari, ut ad[x] faciem[y] iussa veniat. Nam si semel mentem possidens[z] ceperit, iustum esse deputat[a]
Iac. 1, 20. etiam quod crudeliter facit; hinc enim scriptum est: 'Ira[b] viri iustitiam Dei non
Ibidem 19. operatur'; hinc rursum dicitur[c]: 'Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem[d] ad loquendum et tardus ad iram'[e]. Haec autem[f] vos auctore Deo omnia[g] servare[h] non ambigo. Sed occasione ammonitionis exorta[i], bonis vestris actibus[k] me furtive subiungo, ut quod non ammoniti facitis[l], quando vobis et ammonens additur[m], iam non soli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus[n] vestris caelestis brachii extensione vos protegat vobisque et praesentis vitae prospera et post multa annorum curricula gaudia aeterna concedat.

Clavem[o] vero parvulam[p] vobis[q] a sacratissimo[r] beati Petri apostoli corpore pro eius benedictione transmisimus, in qua inest ferrum de catenis eius inclausum, ut

e) desicat *R1; desiccat* ϱ* *2. 3. H4.* f) prius *om.* ϱ* *2. 3.* g) proactam *H2.* h) sit m. *H3;* sint agna *H4.* i) egit *R1.* k) semetipsum *H2.* l) privetur *H4.* m) quo *H4.* n) supervenientem *C1.* o) dicit *R1.* p) in pulchritudinem tuam *R1. H3.* q) quod *om. C1.* r) dilatoris *C1. 2;* dilatori *C3.* s) sicut *H2.* t) per *m. 2 suppl. C2.* u) quod p. est *C1. H2.* v) est *om. H4.* w) magnus *H2.* x) levandam *C. H4.* y) *ex* agimus *corr.* ϱ* *2.* z) soli *H4.* a) declinemus ϱ* *2. — Hic inc. in H cap. V. Deest in H1. Ante hoc caput interponitur ep. IX, 229 in ed. Gonzalez.* b) mens *H.* c) studio *C.* d) enim *H3.* e) est *om. H2.* f) enim *om. C.* g) qui *H3. 4.* h) dilexerit *H2. 3.* i) ut *om. C3.* k) desideriis *H2. Hic incipit in H cap. VI. Deest in H1.* l) magna *C.* m) mentes (*ex* mentem *corr. C2 m. 2*) *C;* mentis ϱ* *2. 3. H4.* n) obripiat *H2.* o) geritur *H3.* p) domatur *C.* q) faciat *H.* r) non *add. H4.* s) liceat *H2.* t) ita *C1.* u) prostrationi *H2;* prostrationis *H3.* v) regnum *C.* w) ut *add. H2.* x) ad *om. C.* y) faciam *C1.* z) possederit *H3.* a) reputat *H2.* b) via enim, *sed del.* enim *C2.* c) scriptum est ϱ* *2. 3.* d) autem *om. H4.* e) iracundiam *H4.* f) *add.* vero *C.* g) omni *H2.* h) reservare *C3.* i) exortans *H4.* k) actionibus *H2. 3.* l) facimus *corr. in* facitis ϱ* *2;* facimus ϱ* *3.* m) additur *R1;* addicitur *C3.* n) actionibus *H3.* o) clavim *R1. Hic inc. cap. VII in H.* p) parvulum *H2.* q) vobis *om. H.* r) sacratissimi *C.*

quod collum illius ad martyrium ligaverat, vestrum[s] ab omnibus[t] peccatis[u] solvat[5]. Crucem quoque latori praesentium[6][v] dedimus vobis offerendam, in qua lignum dominicae crucis inest et capilli beati Iohannis Baptistae. Ex qua semper solacium nostri salvatoris[w] per intercessionem[x] praecursoris eius habeatis. Reverentissimo autem viro fratri[y] et coepiscopo nostro Leandro pallium a[z] beati Petri apostoli sede transmisimus[a], quod et antiquae consuetudini[b] et vestris moribus et eius[c] bonitati atque gravitati[d] debemus[e].

IX, 229.

Gregorius I. papa Reccaredo in anagnostico scribit pacta inter Iustinianum et regnum Wisigothorum se non misisse, quia chartophylacium Iustiniani temporibus incensum esset et „quia nulli dicendum est: ea contra te sunt, apud temetipsum debes documenta perquirere atque haec pro me in medium proferre“. Paci ut studeat, monet. (De trecentis cucullis a rege pauperibus b. Petri transmissis gratias agit. Queritur inveniri non posse, qui ab Italia in Hispaniam proficiscatur.) *599, Aug.*

Codd. R (et ϱ): Indictio I. II. cap. 127 (126); coll. can. Hispana: H 1. 4.

Edd. M: Lib. IX. ep. 122; G: Lib. VII. ind. II. ep. 127. Gonzalez, Coll. can. Hisp. Pars II p. 161 post cap. IV praecedentis ep. — Iaffé Reg. 1757 (1279).

ITEM IN ANAGNOSTICO.

Ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia[a] Neapolitano quodam[b] iuvene veniente mandare curaverat, ut piissimo imperatori[c] scriberem, quatenus pacta[d] in cartofilacio requireret, quae dudum[e] inter piae memoriae Iustinianum principem et iura regni vestri fuerant[f] emissa, ut ex his colligeret[g], quid vobis[h] servare debuisset. Sed ad hoc faciendum duae res mihi vehementer obstiterunt[i]: una, quia cartofilacium[k] praedicti piae memoriae Iustiniani principis tempore ita subripiente subito[l] flamma incensum est, ut omnino ex eius temporibus paene nulla carta remaneret; alia[m] autem, quia nulli dicendum est: ea[n] contra te sunt, apud temetipsum[o] debes documenta requirere atque[p] haec pro me[q] in medium proferre[p]. Ex qua re hortor, ut vestra excellentia suis moribus congrua disponat et, quaeque ad pacem pertinent, studiose peragat[r], ut regni vestri tempora per longa sint annorum curricula in magna laude[s]

s) vestra *H2.* t) omnis *H4.* u) peccatum *H3.* v) presidentium *H2.* w) nostris (*om.* salv.) *H1.* x) pro intercessione *ϱ*2. 3.* y) fratri *om. H1. 3.* z) a *om. R1.* a) ut *add. H1.* b) consuetudinis *H2. 4.* c) eius *m. 2 suppl. C2.* d) dignitati *H.* e) debeamus *R1. ϱ*2. 3. H. 1. 2;* debebamus *(ex* debeamus *corr. m. 2 C2) C. H3. 4.*

IX, 229. R1 rubro: Item in aganostico *scribit; H4. ϱ. ϱ*2. 3 hanc epistolam praecedenti statim sine discrimine adiciunt et numerum omittunt. Itaque numerus codicum ϱ et ϱ* deinde a numero codicum R differt. Deest in C et in H2. 3 haec epistola.* Item in anagnostico *nigro atramento scribunt ϱ. ϱ*2. 3;* Item (*om.* in anagn.) *H4;* Item epistola secunda eiusdem pape sanctissimi Gregorii ad eundem Recharedum regem *H1.* a) excell. vestra *H1.* b) quondam *corr. in* quodam *ϱ*2.* c) *ex* imperatore *corr. ϱ*2.* d) facta *ϱ*2. 3.* e) dudum *om. H1.* f) fuerat *R1.* g) colligerem *H1. 4.* h) nobis *H4.* i) obsisterunt *H1.* k) chartofallacium *ϱ*3.* l) subitanea *H4.* m) aliut *H4.* n) *ita R1;* quae *hic add. ϱ*2. 3. H1. 4.* o) te et me ipsum *H4.* p) *om.* atque — proferre *R1.* q) per te *H1.* r) peragant *H1.* s) magnam laudem *ϱ*2. 3.*

5) Cf. ep. I, 25 n. 5. VI, 6 n. 4. *6) Scil. Cyriaco abbati.*

IX, 229. De verbo anagnosticum *cf. Ducange h. v.; adde Thiel, ep. Rom. pont. p. 679 n. 10; p. 680* (anagnosticon regis) *et Deusdedit III, 104 p. 289 Mart.; IV, 57 p. 380 Mart. et Ennodii op. 7. 381.*

memoranda[t]. Praeterea transmisimus clavem aliam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore, quae cum digno honore reposita quaeque apud vos invenerit benedicendo multiplicet[u].

IX, 230.

Gregorius I. papa Claudium in Spaniis, „excellenti Gothorum regi sedule adhaerentem", laudat rogatque, ne Cyriacus abbas, confectis mandatis suis rediturus, detineatur.

599, Aug.

Codd. C: cap. 138; coll. can. Hisp.: H 1.
Edd. M: Lib. IX. ep. 120; G: Lib. VII. ind. II. ep. 125. — Iaffé Reg. 1758 (1277).

GREGORIUS CLAUDIO IN SPANIIS.

Quia unguenti[a] more bonorum flagrat[b] opinio, vestrae gloriae de occidentis partibus huc[c] usque se odor[d] tetendit. Cuius profecto aurae suavitate respersus[e], multum, fateor, quae nesciebam dilexi atque intra sinum cordis amoris manu te[f] rapui[g]: nec iam eum nesciens diligebam, cuius bona cognoveram. Qui[h] enim mihi magna intentione notus, sed corporis visione manet incognitus[i], de eo procul dubio dicere veraciter possum[k], quia personam illius scio, sed domum nescio. Magna autem vestrae laudis datur assertio quod excellenti Gothorum[l] regi vestra gloria sedule adhaerere perhibetur, quia, dum boni[m] semper malis displiceant, bonos vos[n] esse certum est, qui bono placuistis. Propterea debitum salutationis alloquium solvens opto vos in his quae concepistis[o] exerceri[p], ut
Prov. 4, 18. in vobis compleatur veridici[q] Salomonis illa sententia, quae ait: 'Iustorum semita[r] quasi lux splendens procedit et crescens usque ad perfectum diem'. Nunc enim cum lux nobis veritatis[s] infulget, cum sese[t] regni caelestis suavitas mentibus[u] aperit[v], iam quidem dies est, sed adhuc[w] perfectus[x] non est. Tunc autem dies perfectus[x] erit, quando iam quicquam de nocte[y] peccati in mente nostra non[z] erit. Vos autem usque ad perfectum diem crescite, ut, quousque[a] patria aeterna videatur[b], bonorum hic operum augmenta dilatentur, quatenus tanto post in retributione[c] maior sit fructus muneris[d], quanto nunc studium creverit laboris.

t) memorandum *H 1;* memorantia *H 4.* u) *Ita R 1. ρ. ρ*. Verba* Praeterea *usque* multiplicet *om. codd. coll. Hisp., qui hanc ep. exhibent; sed pro his verbis inveniuntur haec:* Praeterea dona vestrae excellentiae quae pauperibus beati Petri apostoli sunt transmissa, trecentas (-os *H 1*) cucullas (-os *H 1*) accepimus et quantum possumus precibus exoramus, ut cuius vos pauperes vestimentorum largitate protexistis (protegistis *H 4*), ipsum (autem *add. H 4*) in tremendo die examinis protectorem habeatis. Ut autem nostrum hominem ad vestram excellentiam modo minime mitteremus, navis necessitas fecit, quia inveniri non potest, qui ab istis partibus ad Spaniae litora (litore *H 1*) valeat proficisci. *Nescio an haec genuina sint et verba in textu relata ficticia. Hanc formam epistulae exhibent etiam Gonzalez et Baluzius, quem Maurini in nota sequuntur.*

IX, 230 in titulo: Cl. Hispaniis *argumentum in C 1. 2 et index in C 3.* — Epistola Gregorii pape aut Claudium comitem. Domino et filio Claudio Gregorius servus servorum Dei *H 1 (fol. 230).* a) unigeniti *C 3.* b) fraglat *C 1.* c) hunc *H 1.* d) ordo *C 1.* e) repersus *H 1.* f) mente *C 1.* g) rapuit *C.* h) Quem *C.* i) ignotus *H 1.* k) possunt *C, sed corr. C 2.* l) excellentissimo G. *H 1* — e. Gotorum *H 1.* m) bonis *H 1.* n) bonorum hos *C 1.* o) cepistis *H 1.* p) exercere *codd. n.; ante* semper *add. H 1.* q) veridica *H 1.* r) semina *C 3;* semite *H 1.* s) veritas *C 3.* t) se ęssę *H 1.* u) mentis *C 1. 3. H 1, suprascr. m. 2 C 2.* v) apparebit *H 1.* w) huc *H 1.* x) perfecta *H 1.* y) noctis *H 1.* z) non *om. H 1.* a) usque ad *H 1.* b) videantur *H 1.* c) in postretributione *C 1.* d) operis *H 1.*

IX, 230. Claudius quidam Lusitaniae dux Reccaredi regis auspiciis Francos devicerat: cf. Ioh. Biclar. a. 589; Isidor. hist. de reg. Goth. 54; Greg. Tur. IX, 31. Cf. Dahn l. l. p. 163 s.

Praeterea[e] dilectissimum filium nostrum Cyriacum[1] monasterii patrem vestrae gloriae[f] commendamus, ut peractis quae ei iniuncta sunt nulla illum remeandi mora praepediat[g]. Omnipotens[h] Deus caelestis vos brachii protectione tueatur et nunc gloriosos inter homines et post longa annorum curricula inter angelos esse concedat.

IX, 231.

Gregorius I. papa Maximum, episcopum Salonitanum, ad oboedientiam reversum paenitentiaque affectum, in gratiam et communionem recipit monetque, ut nuntium ad pallium percipiendum Romam mittat. Maxime Callinici exarchi petitione se motum esse addit, ut temperantius cum eo agat. *599, Aug.*

Codd. *1) R et ϱ: Indictio I. II. cap. 95.*
2) R (et ϱ): Indictio I. II. cap. 128 (127); C: cap. 139.

Edd. M: Lib. IX. ep. 81; G: Lib. VII. ind. II. ep. 82. — Iaffé Reg. 1703 (1237).

Hanc epistulam non credo tantummodo errore librarii iterum hoc loco descriptam esse; sed qua ex causa bis in registrum relata sit, nescio. Cf. notam ad ep. IX, 176.

IX, 232.

Gregorius I. papa Italicam patriciam et domnum Venantium valetudine affectos consolatur. Queritur, se propter podagram abhinc undecim mensibus raro e lectulo surrexisse; febrem Romae vagari; in vicinis urbibus permultos homines mori; pari malo Africam quoque vexari; de Oriente „graviores desolationes" nuntiari. „In his itaque omnibus" inquit „quia appropinquante fine mundi generalem percussionem esse cognoscitis, affligi nimis de propriis molestiis non debetis". Filias eorum Barbaram et Antoninam salutat. *599, Aug.*

Codd. R: Indictio I. II. cap. 129; ϱ: Ind. I. II. cap. 128.

Edd. M: Lib. IX. ep. 123; G: Lib. VII. ind. II. ep. 128. — Iaffé Reg. 1759 (1280).

GREGORIUS ITALICAE PATRICIAE ET DOMNO VENANTIO.

Quosdam de Sicilia venientes affectu quo debui[a] de sospitate vestrae excellentiae requirere curavi; sed de adsiduitate aegritudinum[1] mihi tristia[b] responderunt. Haec autem dicens nec[c] ego vobis de me ipso invenio aliud[d], quod debeam nuntiare, nisi quod peccatis meis facientibus ecce iam undecim menses sunt[2], quod valde rarum est,

e) *verba* Praeterea *usque* praepediat *om. H 1.* f) gloriae *m. 2 suppl. C 2.* g) *ex* praepiat *corr. m. 2 C 2.* h) autem *add. H 1.*

IX, 231 hoc loco om. cod. Vindobon. 4372 s. XIV. —

IX, 232 in titulo: Italię *R 1. R*1* — et *om. ϱ*2.3.* a) debuit *codd. n., sed in* debui *corr. ϱ*2.* b) *ex* tristitia *corr. R 1;* tristitiam *(ita ϱ*1) in* tristia *corr. ϱ*2 et in* tristi *ϱ*3.* c) neque *R 1.* d) alium *ϱ*1.*

1) De Cyriaco cf. ep. IX, 208 n. 1. Nota eum non nisi multo post hanc epistulam scriptam in Hispaniam pervenisse, cum ante synodo in Francia interesse iussus esset.

IX, 232. De Venantio et Italica, eius coniuge, cf. ep. I, 33 n. VI, 40 n. IX, 13 n. *1) Cf. ep. XI, 18. 23.* *2) I. e. inde a mense Septembri ind. II; cf. ep. IX, 175 n. 3 et ep. IX, 13 mense Octobri ind. II scriptam.*

si de lecto surgere aliquando potuero. Tantis enim podagrae tantisque molestiarum doloribus premor, ut vita mea mihi gravissima poena sit. Cotidie enim in dolore deficio et mortis remedium expectando suspiro. In clero vero huius urbis et populo tanti febrium languores inruerunt, ut paene nullus liber[e], nullus servus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit; de vicinis autem urbibus strages nobis[f] cotidie mortalitatis nuntiantur[3]; Africa autem qualiter mortalitate et languoribus vastetur, quanto viciniores estis, tanto credo, quod[g] suptilius cognovistis; de oriente vero qui veniunt, graviores desolationes nuntiant. In his itaque omnibus quia adpropinquante fine mundi generalem percussionem esse cognoscitis, affligi nimis[h] de propriis molestiis non debetis. Sed sicut sapientes nobiles decet, omne[i] cor ad animarum curam reducite, districtum iudicium, quanto fit vicinius, plus timete; studiis
1. Tim. 4, 8. pietatis intendite, de qua scriptum est, quod 'promissionem habeat vitae praesentis et futurae'. Potens autem est[k] omnipotens Deus vitam[l] vestrae excellentiae et hic in longo tempore conservare et post multa annorum curricula ad gaudia aeterna perducere. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram et domnam Antoninam[m 4] mea peto vice salutari; quas oro[n] ut superna gratia protegat eisque prosperari in omnibus concedat.

IX, 233.

Gregorius I. papa Decio, episcopo Lilybitano, mandat, ut monasterium, ab Adeodata, gloriosa femina, aedificatum, beato Petro et sanctis Laurentio, Hermae, Pancratio, Sebastiano, Agneti consecret. *599, Aug.*

Codd. C: cap. 140.
Edd. M: Lib. X. ep. 66; G: Lib. VIII. ep. 63. — Iaffé Reg. 1760 (1348).

GREGORIUS DECIO EPISCOPO LILLABITANO.

Adeodata gloriosissima femina[1] petitorii[a] nobis insinuatione suggessit, quod habetur in subditis, in domo siquidem iuris sui intra civitatem Lillabitanam monasterium ancillarum Dei a solo se pro sua devotione fundasse, quod in honore beati Petri principis apostolorum atque sanctorum martyrum Christi Laurentii, Ermetis, Pancratii[b], Sebastiani[c] et Agnes desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, quippe quia in civitate[d] tua commemorata[e] constructio[f] iure consistit et, si nullum corpus ibidem constat humatum, percepta[g] primitus donatione legitima, id est in reditu praestantes liberos

e) liber *om. R 1.* f) *ex* nobilis *corr. R 1.* g) quid *R 1.* h) *ex* affligimus *corr.* ϱ* 2. i) *ex* omnino *corr.* ϱ* 1. k) autem *om.* ϱ* 1 *et scr.* h. l) *in* tam *corr. R 1.* m) Antonianam *R 1.* n) ero ϱ* 1.

IX, 233 in titulo: Lillabitano *codd. n. ubique praeter C 3 in indice:* blapitano *et C* 1:* Lillibitano. a) *in* petitoria *corr. m. 2 C 2;* petitori in *C 1.* b) Pangratii *C 1.* c) *ex* Sebestiani *corr. m. 2 C 2.* d) *om. hoc verb. C 3.* e) *ex* commemoratione *corr. C 3.* f) *ita Diurn.;* constitutio *codd. n.* g) praecepta *C 1; ex* praec. *corr.* perc. *C 3.*

3) Cf. Paul. diac. IV, 14: subsequenti tempore rursum Ravennam et eos qui circa ora maris erant pestis gravissima vastavit. Sequenti quoque anno mortalitas valida populos Veronensium attrivit. *Cf. etiam ep. X, 20.* *4) Cf. ep. I, 33 n.*

IX, 233 scripta est secundum f. Diurni 11. — De Decio cf. ep. VI, 13 n. 2. *1) Adeodatae inlustri etiam ep. VIII, 34. XI, 5 de causis monasterii missae sunt.*

a tributis fiscalibus solidos X, pueros tres, boves[h] paria tria, mancipia alia, quae serviant in ipso monasterio numero V, equas numero X, vaccas numero[i] X, hastulas[k] vinearum numero IIII, oves numero XL, et cetera secundum morem[2].

IX, 234.

Gregorius I. papa Maximum, episcopum Salonitanum, de obiectis peccatis abunde satisfecisse laetatur. Pallii missi usum ei concedit. Sabinianum, episcopum Iadertinum, et Honoratum archidiaconum, Messianum quoque clericum commendat. 599. Aug. (25.)

Codd. R: Indictio I. II. cap. 130; ϱ: Ind. I. II. cap. 129; C: cap. 141.
Edd. M: Lib. IX. ep. 125; G: Lib. VII. ind. II. ep. 130. — Iaffé Reg. 1761 (1282).

GREGORIUS MAXIMO EPISCOPO SALONITANO.

Susceptis fratris et coepiscopi nostri Mariniani[a] epistolis[b], sed[c] et Castorio cartulario nostro remeante fraternitatem vestram plenissime de his quibus dubietas fuerat satisfecisse[d] cognovimus magnasque omnipotenti Deo gratias[e] solvimus, quia de meo corde medullitus omnis rancor sinistrae suspicionis evulsus est. Pro qua re communem filium Stephanum[1] diaconem vestrum cum summa volui celeritate laxare. Sed hunc apud[f] me vel paucis diebus immorari dolores crebri mearum aegritudinum[2] compulerunt[g]. At postquam meliorari vel modicum coepi, eum protinus cum gaudio retransmittere curavi.

Itaque pallium ad sacra[h] missarum sollemnia utendum ex more transmisimus, cuius vos[i] volumus per omnia genium vindicare[k]. Huius enim indumenti honor humilitas atque iustitia[l] est[3]. Tota ergo mente[m] fraternitas vestra se exhibere festinet in[n] prosperis humilem et in adversis, si quando eveniunt[o], cum iustitia erectam[p], amicam bonis[q], perversis contrariam. Nullius umquam faciem contra[r] veritatem recipiens, nullius umquam faciem[r] pro veritate loquentem premens, misericordiae operibus iuxta[s] virtutem substantiae[t] insistens[u] et tamen insistere etiam contra virtutem[t] cupiens, infirmis compatiens, benevolentibus congaudens, aliena[v] damna propria deputans[v], de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans, in corrigendis vitiis saeviens, in fovendis virtutibus auditorum animum demulcens, in ira iudicium sine ira tenens, in tranquillitate autem severitatis suae censuram non deserens: haec est[w], frater carissime, pallii accepti ratio[x]; quam si sollicite servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habes[y].

h) cum boves *C, in* bubus *corr. m. 2 C 2.* i) *om.* numero *C 1.* k) iostulas *C 1;* iastulas *C 2. 3.*

IX, 234 om. ϱ 1. — In titulo:* Marriano epo Sollicitano *C 1 in arg.;* Salanitano *ex* Solanit. *corr. C 2 in arg.* a) Mariani *C 1. ϱ* 2. 3.* b) epistobis *C 1.* c) sed *om. R 1.* d) *ex* fuerat fecisse *corr. m. 2 C 2.* e) gratiam *C 2.* f) apud *om. C 3.* g) conpulerant *C 2;* copularint *C 3.* h) (*suppl. m. 2* ad) sacrum *C 1.* i) vos *om. C 1.* k) vindicari *C;* invindicare *R 1.* l) humilitatis atque iustitiae *C 2.* m) mente *om. C 2. 3.* n) in *om. C, sed m. 2 suppl. C 2.* o) adveniunt *C.* p) iustitia erecta *R 1;* iusticię rectam *C 1.* q) vobis *R 1.* r) *om. verba* contra *usque* faciem *C. ϱ* 2. 3.* s) *add.* veritatem *C 3.* t) *om.* substantiae — virtutem *C 1.* u) insensis *C 3.* v) *om.* aliena — deputans *R 1.* w) est *om. C 3.* x) acceptio *C 2* — ratio *om. R 1. C 2. 3* — ingenita ratio *Baluzius ap. Rozière ad l. diurn. p. 79 ex cod. Par. 2285.* y) habens *C.*

2) *Cf. ep. II, 9 n.*

IX, 234. De Maximo, ep. Salonitano, de eius causa atque absolutione cf. ep. IX, 176. 231, qua noster Maximum monet, ut nuntium ad pallium percipiendum Romam mittat, et reg. VIII, 36 in f.: beatissimus papa Gregorius direxit pallium ad confirmationem eiusdem episcopi, id est VIII kal. Sept. ind. II. *1) Cf. reg. VIII, 36. I, 20.* *2) Cf. ep. IX, 175 n. 3.* *3) Cf. similia in f. Diurn. 45, a qua nostra ep. multis locis discrepat.*

Praeterea fratrem et coepiscopum nostrum Savinianum[z 4] fraternitati vestrae in omnibus commendo et, si quae causae sunt[a], interim postponantur. Caritas inter vos fixa permaneat, ut sic de exterioribus, si quando contentio vertitur, examen veniat, quatenus mentem caritas non relinquat. Communem quoque filium Honoratum archidiaconem[5] commendamus. De quo si ita est, sicut per[b] Castorium cartularium nostrum didicimus, quia per eum iam tres antea[c] archidiacones servare consuetudinem ecclesiasticam quinquennio expleto exeundo compulsi sunt, tuae quidem volumus ut caritatem sanctitatis[d] inveniat. Nam flagitari iudicium non debet de causa, quam ipse iudicavit. Sin[e] vero ita non est, omni mentis tumore depresso omnique odio postposito debet in caritate recipi et nullatenus a loco in quo inventus est amoveri. Messianum[f] quoque clericum, qui ad nos confugerat, communi filio Stephano diaconi fiducialiter dedimus certi, quia, quem[g] nos vestrae fraternitati[h] transmittimus[i], vos in eo non odium, sed gratiam potestis[k] ostendere. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat detque[l] nobis ita agere, ut post huius temporalitatis fluctus ad aeterna valeamus simul gaudia[m] pervenire.

IX, 235.

Gregorius I. papa Constantio, episcopo Mediolanensi, praecipit, ne Philagrium, latorem praesentium, luminibus captum, a Mediolanensis ecclesiae hominibus neve ab exactoribus collationis factae inter alios civitatis Genuensis habitatores neve ab episcopo Dertonensi patiatur vexari. *599, Aug.*

Codd. R: Indictio I. II. cap. 131; ρ: Ind. I. II. cap. 130.
Edd. M: Lib. IX. ep. 126; G: Lib. VII. ind. II. ep. 131. — Iaffé Reg. 1762 (1283).

GREGORIUS CONSTANTIO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

Licet si[a] multum fraternitatem vestram ad servandam sibi iustitiam Philagrii[b] portitoris praesentium flagellum caecitatis invitet, verumtamen quia ad restituenda quae sibi praeiudicialiter asserit detineri per nos vos voluit fieri promptiores, praesentia ad vos scripta praevidimus dirigenda. Questus autem est campum cum vinea sua ab ecclesiae vestrae hominibus inrationabiliter occupatum[c]; quod si ita est, quamquam ante iudicium possessio ei debuerat violenter[c] ablata restitui, tamen quia pervenit communis filius Eventius diaconus vester[d 1], consentiente praefato latore constituit per quinque testes partem ecclesiae vestrae satisfacere posse eiusdem[e] ecclesiae iuris illum esse. Ideoque fraternitas vestra praedictum Philagrium[b] contra iustitiam laborare non faciat, sed modis quibus potuerit veritatem diligenter inquirat, et, si manifeste, sicut

z) Sevianum *C1;* Sav. *corr. in* Sab. *ρ*2;* Sabin. *ρ*3.* a) sunt *m. 2 suppl. C2.* b) per *om. C1.* c) antea *om. C.* d) sanctitas *C.* e) sint *C3.* f) mersianum *C1.2;* merstianum *C3.* g) qui *C. R1;* quae *ρ*2. 3.* h) fraternitatis *R1. C2* (*ex* fraternitates) *et C3. ρ*2, sed corr. ρ*2.* i) transmitamus *C3;* transmisimus, *sed corr. ρ*2.* k) *ita C. ρ*2. 3;* potestatis *R1.* l) eaque (*in ras. C2*) *C.* m) cum gaudio *ρ*2. 3.*

IX, 235 in titulo: Mediolañ *abbr. R1; ex* Mediolanensis *corr.* Mediolanensi *ρ*2.* a) si *del. ρ*2.* b) Filagr. *R1.* c) *verba* occupata *usque* violenter *om. ρ*2. 3.* d) noster (*om.* Eventius diac.) *R1.* e) eius de *ρ*1.*

4) De Sabiniano, ep. Iadertino, cf. ep. VII, 17 n. 5) De Honorato cf. ep. I, 10 n. 19. III, 32 n. VI, 25 s.

IX, 235. De Constantio cf. ep. III, 29 ss. IV, 1 ss. 1) Eventium mense Iulio Roma Genuam reversum esse apparet ex ep. IX, 186.

hic fecit[f], probari potuerit vestri iuris esse, huic propter Deum citius satisfaciendum est, ut a[g] sua intentione sine labore discedat; alioquin ante omnem contentionem res ei tulta[h] vestra provisione reddatur, ut sua cuique parti integra post hoc maneat de proprietate cognitio[2]. Quia vero pro eo quod vobis nescientibus inde discessit, vestros se[i] aestimat[k] animos offendisse, fraternitas vestra ei dulcedinem suae caritatis ostendat, ut cognoscat se longe aliter quam debuit de sacerdote credidisse. Sed quoniam et sanctorum apostolorum se liminibus[l] saepe, ut ait, praesentare desiderat, quotiens venire voluerit, nullius impedimentum[m], sed vestrum magis habeat in hac parte solacium.

Indicavit praeterea suprascriptus portitor, quod collata inter alios[n] civitatis Genuensis habitatores et ipse dare[o] pariter compellatur. Et miramur, ut, qui magis misericordia dignus est, vobis praesentibus praegravetur. Quod si ita est, denuo ab eo[p] per quemlibet exigi vestra sanctitas non permittat, quia eum[q] quem caecitas sua gravat inhumanum nimis est in collatione affligere, cuius[r] esset magna necessitas, debuit ex collatione misereri[3]. Quia vero ab ecclesia Dertonensi[4] puerum suum iniuste queritur detineri, fraternitas tua praedictae civitatis episcopo curet scribere, ut, si ita est, sine aliqua illum contentione restituat. Qui[s] si aliter esse[t] forte responderit, aut apud vos aut apud arbitros causa haec cognoscenda sine excusatione est aliqua facienda. Nam isdem Philagrius[b] puellam suam cum filiis et nepotibus, de qua nulla, ut ait, est quaestio, eundem puerum suum[u] nomine Maurum maritum suum secutam innotuit. Ex qua re actum est, ut per eum de quo est contentio etiam alii de quibus nulla est quaestio teneantur. Quod si veritate subsistit, puella ei cum filiis et nepotibus sine aliqua altercatione reddenda est, et tunc de suprascripto Mauro quaestione ventilata, quod ratio suaserit, terminetur. Quod si forte et de uxore ipsius aliqua dicitur esse contentio, et hoc quoque ita interventu[v] iudicii finiatur, ut vobis illic praesentibus ad nos de memoratis causis denuo praedictus portitor necessitatem remeandi non habeat.

IX, 236.

Gregorius I. papa Iohannem, episcopum Syracusanum, hortatur, ne Pascasinum, virum magnificum, et Blancam, virum clarissimum, ecclesiae Romanae debitores, praeter necessitatem vexet neque solummodo aut in suburbano civitatis aut in massa, quae dicitur Gelas, reditus accipiat. Et in Syracusana et in Panormitana parte reditus dari possint.

599, Aug.

Codd. C: cap. 142.
Edd. M: Lib. XII. ep. 43; G: Lib. X. ep. 49. — Iaffé Reg. 1763 (1477).

GREGORIUS IOHANNI EPISCOPO SYRACUSANO.

Filii nostri Pascasinus vir magnificus et Blanca vir clarissimus questi nobis sunt sanctitatem vestram reditus, qui sanctae Romanae ecclesiae debentur, non[a] alibi nisi

f) *ita R1;* staetit *ϱ*1;* steterit *ϱ*2. 3.* g) vita *ϱ*1.* h) *ita R1; ex* tulta *corr.* tuta *(ita ϱ*3) ϱ*2;* stulta *ϱ*1.* i) *ita ϱ*; sed om. et post add.* se *ϱ*2;* v̄r̄o se *R1.* k) festinat *ϱ*3;* festinat *in* estinat *corr. ϱ*2.* l) luminibus *ϱ*1.* m) impedimento *R1. ϱ*, ex* imperiumento *corr. ϱ*2.* n) alias *ϱ*1.* o) ipsi dari *ϱ*1.* p) *ita ϱ*2. 3;* paveo *R1. ϱ1;* pavero *ϱ*1.* q) eum *om. ϱ*2. 3.* r) cui (*suprascr. ead. m.* si) *ϱ1;* cui si *ϱ*2. 3.* s) quia *R1.* t) esse *om. ϱ*1.* u) suum *om. R1.* v) interventum *codd. n., sed corr. ϱ*2.*

IX, 236 in titulo: Siracusano *C3* (*sed in indice:* Syr.). a) *om. verba* non alibi — dicitur *C1.*

2) Cf. similem causam in ep. IX, 41. 42. 3) De collatione ecclesiastica agi videtur. 4) Dertonam (Tortonam) iam multo ante a Langobardis occupatam esse Troya l. l. I p. 467 contendit fultus Pauli diac. l. II c. 25. Equidem dubito, an in civitate Langobardorum episcopus suffraganeus Mediolanensis ecclesiae fuerit.

IX, 236. De Iohanne cf. ep. VI, 18 n.

aut in suburbano civitatis aut in massa quae dicitur[a] Gelas[b] velle percipere[1]. Quod ego non ita factum intellego, sicut hi qui[c] murmurant putant. Scio enim sapientiam fraternitatis vestrae et idcirco vos arbitror talia proposuisse, ut per eandem propositionem quocumque in loco[d] reditus utiles potuissetis accipere. Laudo, frater carissime, intentionem tantae caritatis et vehementer amplector, quia, si curam ecclesiae nostrae agitis, quae profecto vestra est, sicut et vestrae, quae nostra est, tamen nec in suburbano nec de massa Gelas filii mei excellentissimi Italica et domus Venantii eos quos promiserunt reditus sunt[e] petendi. Sed sive in Syracusana sive in Panormitana parte dare voluerint[f 2], hoc solum vestra sanctitas sit intenta, ut utiles per omnia reditus accipiat secundum promissionem pacti vel cautionis[g] quam[h] misimus. Ita ergo sanctitas vestra provideat, ut nec praedicti filii mei derelictis[i] suburbanis[k] sibi necessariis contristentur nec nostra[l] Romana ecclesia damnum aliquod[m] vel minorem utilitatem in eorundem redituum perceptione[n] sustineat.

IX, 237.

Gregorius I. papa Anatolio, diacono Constantinopolitano, Marcellinum, virum magnificum, praesentium latorem, in Maximi Salonitani et Histricorum causa bene de ecclesia meritum, commendat tarditatemque eius iubet imperatori excusari. *599, Aug.*

Codd. C: cap. 143.
Edd. M: Lib. IX. ep. 82; G: Lib. VII. ind. II. ep. 83. — Iaffé Reg. 1764 (1238).

GREGORIUS ANATOLIO DIACONO CONSTANTINOPOLIM.

Bonis devotisque filiis ita nos ope dignum est respondere, ut, quia debitum reddimus, id quod ultro nos convenit impendere duplicemus. Quia igitur lator[a] praesentium filius noster magnificus Marcellinus[1] sic[b] in causa se fratris et coepiscopi Maximi[c] atque Histricorum[d] exhibuit, se et in ecclesiae nostrae utilitates festinat impendere, ut[e] sinceritatis suae affectum[f] non solum verbis, sed etiam opere magis magisque valeat demonstrare, idcirco dilectionem tuam his hortamur affatibus[g], ut ei in urbe regia venienti[h] toto studio totaque intentione concurras atque ita eum in omnibus tuis studeas solaciis adiuvare, ut omnipotentis Dei ac tuae dilectionis fultus auxilio minus illic[i] debeat laborare. Quem etiam ita sicut re vera nostrum proprium attendere atque ei affectum meae[k] caritatis[l] in omnibus studebis impendere, quatenus et de praeteritis sibi vicem redditam recognoscat et magnam de futuro devotionis suae, quam se eccle-

b) Gelos *C 3.* c) iniqui *C 3.* d) *ita edd.;* loci *codd. n.;* quo convenit loci *coni. Mommsen.* e) *ita edd.;* sum *codd. n.* f) voluerunt *C2.* g) cautiones *C 1.* h) *ita edd.;* quam *om. codd. n.* i) *ita edd.;* delictis *C 1. 2;* dilectis *C 3;* delectis *coni. Mommsen.* k) *ex* suburbanus *corr. C 2.* l) *ita edd.;* vestra *codd. n.* m) aliquid *codd. n., sed corr. C 2.* n) praeceptione *codd. n., sed corr. C 2.*

IX, 237 in titulo: Anatholio *C 1. 3* — Constantinopl *C 1. 3;* Constantinopolim *C2.* a) lator *om. C3.* b) sicut *coni. Mommsen.* c) Maxi *C 1.* d) *ex* Histericorum *corr. C1;* Instricorum *C3.* e) et *C 3.* f) effectum *C 1.* g) affectibus *C3.* h) viventi *C 3.* i) illuc *C 3.* k) me *C 1. 2 (C2 corr. m. 2 in* mee); maee *C3;* meae *Vat. A (ed. M). Hoc verb. delet Mommsen.* l) caritatum *(corr. in* caritatis *m. 2 C2) codd. n.;* caritatis *Vat. A (ed. M).*

1) Nescio, cur hos reditus non rector patrimonii, Romanus, sed episcopus perceperit. *2) De Italica et Venantio cf. ep. I, 33 n. VI, 40 n. IX, 13 n.; ex nostra epistula elucet, cur Venantius et Syracusanus et Panormitanus appellari possit.*

IX, 237. De Anatolio apocrisiario cf. ep. VII, 27 n. 6. *1) De Marcellini, proconsulis Dalmatiae, in Maximum favore cf. ep. IV, 38. VIII, 24 n. 8. IX, 158 et de Histricorum conversione ep. IX, 141. 148 etc.*

siasticis exhibere utilitatibus pollicetur, spem possit retributionis adsumere. Quoniam vero, quantum didicimus, praedictum magnificum filium nostrum serenissimus domnus[m] imperator ad sua sub festinatione iusserat vestigia properare, quaesita oportunitate inferre te convenit, quia non oboedientiae[n] culpa, sed fratris et coepiscopi nostri Maximi eum causa retinuit. Quae etsi tarde, finem tamen eo studente percepit[2]. Hoc tamen dilectionem tuam voluimus[o] sollicite attendere, ne se in quacumque causa[p], ubi gravamen[q] est pauperum, misceri consentiat, ne fortasse potentia personarum aliquatenus pressus cogatur agere[r], quod animae illius non possit expedire. Cuncta ergo cum[s] Dei timore tractate[t], aeternam maxime mercedem perpendite[u].

IX, 238.

Gregorius I. papa Leoni, episcopo Catanensi, Severum, virum magnificum, praesentium latorem commendat. *599, Aug.*

Codd. C: cap. 144.
Edd. M: Lib. XI. ep. 9; G: Lib. IX. ep. 5. — Iaffé Reg. 1765 (1357).

GREGORIUS LEONI EPISCOPO CATENENSI.

Filius noster Severus vir magnificus[1] praesentium lator ad Siciliam venire desiderans nostris se apud fraternitatem vestram petiit epistolis commendari. Venientem ergo cum qua decet sacerdotali caritate suscipite eique in quo usus exegerit vestra solacia ministrate, quatenus vobis coram positis in nullo se contra iustitiam sentiat laborare[a], sed magis auxilii vestri ope suffultus quiete sua[b], quam studiose diligit, securius[c] perfruatur nosque de eius tranquillitate, quae illi per vos fuerit procurata, laetificare possimus.

IX, 239.

Gregorius I. papa Talitanum, publici patrimonii cura praeditum, hortatur, ne patrimonium ecclesiae Romanae ab „hominibus publicis" quaquam molestia affligi sinat. *599, Aug.*

Codd. C: cap. 145.
Edd. M: Lib. XI. ep. 10; G: Lib. IX. ep. 6. — Iaffé Reg. 1766 (1358).

GREGORIUS TALITANO.

Cum tanta nos de vobis oporteat caritate praesumere, ut, si ecclesiae nostrae utilitates apud alios[a] agerentur, vestram illic adhiberemus[b] gloriam adiutricem, satis

m) dominus *C 3.* n) *ita C 1;* inoboedientiae *ex* oboediae *corr. C 2 m. 2;* oboedientia *C 3.* o) volumus *C 2. 3.* p) causa *om., sed suppl. m. 2 C 2* q) gramen *codd. n., sed. corr. m. 2 C 2.* r) *ex* augere *corr. C 2.* s) cum *om. C 1.* t) tractante *C 2.* u) perpendit *C 3.*

IX, 238 in titulo: Cathenensi *C 1. 2;* Cathenensi *C 1. 3 in indicibus;* Chatenensi *C 3;* Kathanensi *C* 1.* — *Post titulum ante* Filius *in marg. add.* scripta *C 1.* a) lab. sent. *C 2.* b) quietem suam *codd. n.* c) *ita C 1. 2;* serius *C 3.*

IX, 239 in titulo: Talitaui *C 1 et in ind. C 1. 3;* Talittani *corr. in* Tallitano *C 2;* Talitano *C 3;* Talano *C 1 in arg.;* Talatano *C 2 in arg.* a) alias *C 1.* b) adheremus *C 3.*

2) Cf. ep. IX, 234.

IX, 238. De Leone cf. ep. VI, 30 n. *1) De Severo cf. ep. V, 34 n.*

IX, 239. Talitanus quo munere functus sit, dubito: comitis largitionum an privatarum an patrimonii? In Italia, in Sicilia, in Italia et Sicilia?

debemus, quoniam in vobis est causa, gaudere, quia vos non oportet[c] neglegere, quod amore beati Petri apostolorum principis praestare[d] ipsi apud alios poteratis. Quia igitur comperimus publici patrimonii curam vestrae[e] esse ordinationi[f] commissam, idcirco paterna dulcedine salutantes patrimonium vobis nostrae[g] ecclesiae secundum iustitiam commendamus. Quo ne forte, fieri ut assolet, occasione inventa homines publici quandam vellent[h] inferri molestiam, hoc magnitudinis vestrae bonitas[i] fieri non permittat, sed ab omni illud hominesque ipsius inquietudine tueatur sicque salva ratione pauperum partes attendat[k], ut elemosina vicem impleat servata iustitia et vobis ex hoc ante Deum maior merces[l] adcrescat. Hortamur ergo, gloriosissime fili[m], ut ita benignos vos exhibere tam[n] circa ecclesiae nostrae, quam diligitis, utilitates, quam etiam in omnibus debeatis, quatenus et iniuncta salubriter expleatis[o] et omnipotentem vobis[p] Deum, quod summopere studendum est, placabilem faciatis.

IX, 240.

Gregorius I. papa Domnellum erogatorem imperatoris iussu rogam militarem etsi invito animo iterum suscepisse gaudet. Scribit de sex centenariis, quos exarchus ex Ravennatis ecclesiae cimeliarchio mutuatus sit, restituendis. Cum pecuniis eum Romam venire desiderat, quae urbs „diversis" inquit „est attrita languoribus, ut neque in murorum custodia idonei persistant". *599, Aug.*

Codd. C: cap. 146.
Edd. M: Lib. IX. ep. 124; G: Lib. VII. ind. II. ep. 129. — Iaffé Reg. 1767 (1281).

GREGORIUS DOMNELLO EROGATORI.

Epistolam gloriae vestrae plenam boni filii caritatis suscepimus, ex qua quidem[a] de molestia corporis vestri noster est animus contristatus. De divina tamen miseratione confidimus, quod, qui vos[b] miseram et deiectam diligere fecit Italiam, ipse vobis et corporis salutem restituat[c] et in aeterna retributione compenset. De militari enim roga, quam vos contra voluntatem vestram principali significastis iussione iterum[1] suscepisse, omnino sumus libenter amplexi scientes, quod magnitudo vestra cautiori salubriorique provisione militari necessitati concurrat.

De sex vero centenariis, qui in cimiliarchio[d] Ravennatis[e] ecclesiae fuerant commendati, sicut[f] vestra testatur[g] epistola, ab excellentissimo exarcho in cotidiana militum praefecturae[h] sunt mutuati[i 2]; qui[k] ut hactenus minime restaurentur, cuius sit causa, cognoscitis. Quod[l] enim scripsistis hoc praedicto filio nostro exarcho visum esse, ut, quia pax ad conclusionem tenuit[3], de pecuniis hic competentibus primum rogam illarum

c) oporteat *C 1.* d) praestari *codd. n.* e) vestram *codd. n.* f) ordinatione *codd. n.* g) vestrae *codd. n.* h) valent *C 3.* i) *om. hoc. verb. C 3.* k) adtendit *C 1.* l) mercis *codd. n., sed m. 2 corr. C 2.* m) gloriosissimi filii *codd. n.* n) tunc *C 1.* o) expletos *C 3.* p) vos *codd. n.*

IX, 240. a) ex qua diem *C 3.* b) *ita edd.;* nos *codd. n.* c) restituit *corr. m. 2 in* restituet *C 2.* d) camiliarchio *C 1.* e) Ravennati *C 2. 3.* f) si, ut *coni. Mommsen.* g) temptatur *C 3.* h) praefecturiae *C 3.* i) mutati *codd. n., sed. corr. m. 2 C 2.* k) quae *coni. Mommsen.* l) Quid *codd. n.*

IX, 240. Eidem Domnello missa est ep. IX, 173. De erogatoris munere cf. C. I. XII, 37, 16. 1) *I. e., ut videtur, pro indictione III.* 2) *Simili modo Heraclius ab ecclesiis mutuatus est ad expeditionem Persicam: Theophan. p. 302 de B., a. 6113. Cf. nov. Iust. 7 c. 2. — De* cotidianis expensis *cf. ep. V, 39 p. 328 n. 4. Mihi quidem ex hoc loco apparere videtur exarchum per erogatorem rogam solvisse, praefectum autem, ut antea, rem frumentariam et commeatum providisse.* 3) *De hac pace cf. ep. IX, 44 n. 2.*

partium faciatis, gloria vestra caute prospiciat[m], si vel debet fieri vel sit quo modo praesumendum, ut, si praefectura partium illarum acceptas pecunias recuperare neglegit, hae[n] partes ob hoc periculum de militis nuditate sustineant. Sed hi[o] quibus mutuatae dicuntur ipsae pecuniae debent a mutuante constringi, quatenus, si quae novae erunt[p] expensae, centenaria ipsi restituant[q] et sic[r] pecuniae quae sine erogantis non possunt tangi periculo subtractae quibus debentur, admisso quod[s] nobis inminet periculo minime aliis dispergantur[t] indebite. Et haec quidem nos nec cum novo in causa viro, nec Romanorum partium ignaro agimus; cui quippe constat, quod, si pax minime fuerit reparata[u], belli tempore in his locis nisi solius divinae potentia[v] maiestatis[w] ....; nam humanum non praevalet subvenire remedium. Sciens ergo magnitudo vestra[x] voluntatem dominorum principum[y], quanta cura de Romanae civitatis praecipue subventione sit provida, quod ex donis eorum[4] evidenter agnoscitur, sed et partium istarum inminens periculum sub omni curae tuae loci civitatis[z] cum pecuniis huc[a] venire, ne, si[b] omissum fuerit et adversi aliquid, quod non optamus, evenerit, neque apud Dominum neque apud rerum dominos cuiuslibet optentu personae vos excusare quoquo modo[c] valeatis. Romana[d] enim civitas peccatis nostris facientibus[5] diversis est attrita languoribus, ut neque[e] in murorum custodia[f] idonei persistant.

EXPLICIT INDICTIO II.

m) proficiat *C 1.* n) hec *C 1.* o) hii *codd. n.* p) *ita scr.;* sicut noverunt *codd. n.;* si sunt, sicut noverunt, *coni. Mommsen.* q) restituerant *C 3.* r) *ita scr. Mommsen;* se *codd. n.* s) qui *codd. n.* t) dispargantur *C 2.* u) reparati *C 3.* v) potentiae *codd. n.* w) *hic deesse aliqua videntur.* x) vestrae *codd. n., sed corr. C 2.* y) principium *C 3.* z) *locus corruptus; fortasse legendum:* sub omni cura debet velociter restitutis c. p. *Mommsen censet post* curae tuae *nonnulla verba omissa esse, quae hoc vel simili modo supplenda esse putat:* sollicitudine vix posse evitari, praestabit fortasse omissa custodia eius. — a) hic *C 3.* b) nisi *codd. n.* c) e. quomodo *C 3.* d) Romane *C 1.* e) nec qui *codd. n.* f) custodio *C 1. 3.*

Explicit *cet.: ita codd. R. ϱ. ϱ* post ep. IX, 235.*

4) Cf. ep. V, 30 n. 1. *5) Cf. ep. IX, 232 (n. 3).*

